

بیره وهرییه کانم

فاروق مهلا مسته فا

به رگی یه که م

شوباتی ۲۰۱۷

بیرہوہرییہ کانم

فاروق مہلا مستہفا

بیره و هرییه کانم

فاروق مه لا مستهفا

چاپی یه کهم - ۲۰۱۷

له بلاوګراوه کانی دهزګای دواړوژ
بو رووناکبیری و راګه یاندن
زنجیره ی کتیب (۱۴)

بیره وهرییه کانم فاروق مه لا مسته فا

| کتیبی بیره وهری

- دیزاینی ناوه وه: سیروان خه لیل
- دیزاینی بهرګ: تیکو شه ر خالید
- زنجیره ی کتیب: ۱۴
- تیراژ: ۵۰۰۰ دانه

| چاپی یه که م ۲۰۱۷

| چاپ: لوبنان

له بهر یوه بهر ایه تی گشتی کتیبخانه گشتییه کان ژماره (۱۱۲۲) ی سالی (۲۰۱۷) ی پی دراوه.

دەربارەى دەزگای دواپوژ بۆ رووناکبیریى و راگەیاندن

دەزگای دواپوژ بۆ رووناکبیریى و راگەیاندن که بە فەرمانى وەزارىی ژمارە (١٧٧٤٣) لە ٢٠١٥/٨/٢٤ مۆلەتى کارکردنى لە حکومەتى هەریمی کوردستان وەرگرتوو، پڕۆژەیهکی درێژخایەنى کارىگەرە، هەولێ دروستکردنى رای گشتى و بلاوکردنەوهى هوشیارىی و بەرزکردنەوهى ئاستى تیگەیشتنى دەستەجەمعى و بەهیزکردنى کەرتى تاییبەت دەدات لەناو ژيانى گشتى کۆمەلدا.

دواپوژ وەک پڕۆژەیهکی گشتگیری رووناکبیریى، خزمەتکردنى بیى پێشکەوتنخوازى مرقۇدۆستانەى کردوو، تە ئامانج لە رینگەى نوسین و وەرگیران و تویژینەوهى زانستیانەى بابەتە هزرى و فەلسەفییەکان و کارى راگەیاندى هاوچەرخواه.

خوینەری بەرپز ساو ..

زۆر دەمیکە پرۆژە ی وەرگێران و چاپکردن و بلاوکردنەوێ کتیبە هەلبژاردەکان بە نرخیکی رەمزیی یەکیک بوو لە ئاواتە گەرەکانم بۆ دەستەبەرکردنی سەرچاوەی رۆشنییری و فیکری و زانستی بۆ خوینەری کورد. خۆشەختانە لە ماوەی یەک ساڵ تەمەنی دەزگای دواپۆژدا زنجیرەیهک کتیبی دانسقه و بەنرخ خراونەتە بەردەست ئێوێ بەرپز که درێژکراوەی هەولەکانی پیشوومانە لە سالانی نەوهدەکاندا و پرۆژەیهکی هیمن و درێژخایەن دەبیت بەو هیوایە ی که بە هاوکاری هەموو لایەک بتوانین خزمەتیکی بچوکی کتیبخانە ی کوردی بکهین بە باشترین کتیب و زۆرتین بەرەمی وەرگێردراوی زمانە زیندووێکانی جیهان.

فاروق مەلا مستەفا

دامەزرینەری دەزگای رووناکییری دواپۆژ

۱۲ ی تشرینی دووهمی ۲۰۱۶

پیرست

۵	سەرنج
	لەبەری پېشەکی
	فاروقی مەلا مستەفا: لە تیکۆشەریکی شۆرشگێری جەنگاوەرەوه
۷	بۆ سەرمايەداریککی لیھاتووی نوێخواری خێرخواز
	ژیاننامەى مرقۆئیک که ئامانجە پېرۆزەکانی لە ژیاندا دیاری کرد و
۱۱	سەرکەوتوانەش شوینیان کەوت
	فاروقی مەلا مستەفا وەک دیاردەیهکی کۆمەلایەتی و ئابووری
۱۸	نەک تەنھا کەسایەتییهک...
۲۲	تیبینییهک
	فاروقی مەلا مستەفا
۲۳	لە روانگەى هەندیک لە ھاوڕیکانییهوه
	بەشی یەكەم
	قوناعی منائی و هەرزەکاری
۴۵	خیزانەکەمان
۵۰	مالی باوکم
۵۲	سەرەتای خویندن
۵۵	گواستنه وه م بۆ قوتابخانەى خالیدییه
۶۰	خزم و کەسوکار
۶۷	دەرودراوسى
۷۱	قوناعی ناوەندی
۷۷	شیخ مەحمودی نەمر .. ئەو دەنگ و رەنگەى هەمیشە لە بەرچاو و لە گویمدایە

- ۸۰ ناوهندیی دور له سیاست
- ۸۲ هاوړپیانې ته من له بیر ناچنه وه
- ۸۷ کۆمه لیک بیره وهری کۆمه لایه تی
- ۹۳ شوړشی ۱۴ی ته موزی ۱۹۵۸
- ۹۵ نازادکردنی بهنده سیاسییه کان و هاتنه وه یان بۆ سلیمان

به شی دووهم

بوته ی خه بات

- ۹۹ قوناعی نویی به ره و خویندن له به غدا
- ۱۱۰ سه ره تای کوده تای شوبات
- ۱۱۲ پارتی دیموکراتی کوردستان و کوده تاجییه کانی ۸ی شوباتی ۱۹۶۳
- ۱۱۳ چاوخشاننده وه یه ک
- ۱۱۵ یادی هاوړپیی قاره مان شه هید سه لاج محمه د جه میل
- ۱۱۷ گه رانه وهم بۆ کوردستان

به شی سنیهم

پانۆرامای به سه رهات و رووداوه کان

- ۱۲۳ رووداوه ناخۆشه کان
- نیوان پارتی و شیوعی / تاوانی کانی ماسی
- ۱۲۴ شه هید کردنی ره و فی حاجی قادر
- ۱۲۵ گه رانه وهم بۆ به غدا
- ۱۳۱ راپه پینی ۳ی ته موزی ۱۹۶۳
- دوای سه رنه که وتنی راپه پین
- ۱۴۸ چیرۆکی شه منده فه ری مه رگ (قطار الموت)
- ۱۵۵ هیلی ئاب (۱۹۶۴)
- ۱۶۱ سه رکرده سه ره کییه کانی ئابی ۱۹۶۴ کی بوون؟
- ۱۶۵ ریڅخسته کانی تیمیک له کادیره کانی حیزب (فریق من کوادر الحزب)
- ۱۶۷ چه ند راستییه کی دیکه ی مملانیی ناو حیزب

- ۱۷۱ راپه پینی پاکسازی
- ۱۷۳ کۆنفرانسی (فریق من کواذر الحزب - تیمیک له کادیره کانی حیزب)
- ۱۷۴ سه ره تاکان
- به بۆنه ی یادکردنه وه ی راپه پینی ژۆنگاوه کانی خوارووی
- ۱۸۰ عێراق له مانگی ئایاری ۱۹۶۸دا
- ورده کاری دیکه له سه ره کوده تاکه ی
- ۱۸۵ ۱۸ ی تشرینی ۱۹۶۳ و رووخانی به عس
- خۆم له ناو ئه و مملانی و بۆچووانه دا هه لۆیست و
- ۱۸۷ تیگه یشتنم له کویدا گیرسابووه

به شی چواره م

ژیانی ناوخوا ی حیزب

- ۱۹۳ ریکخستنه کانی حیزب له سوپای عێراقدا
- ۱۹۶ مملانی سه ره کردایه تی و کاریگه ریه کانی
- ۲۰۰ په ره سه ندنی رووداوه کان به ئاراسته یه کی جیاوازا
- ۲۰۲ که شوه وا سیاسیه که
- قوولبۆونه وه ی قه برانه ریفیژنیسته که و
- ۲۱۳ تیزبۆونه وه ی مملانی هزریه که
- ۲۲۱ چه ند به سه ره ها تیکی ژیا نی سه ربازی
- ۲۲۶ من و وه رزش
- ۲۲۷ ژیا نی به غدا و هاو پیکانم

به شی پینجه م

له به غداوه بۆ کوردستان .. به ره و پیشه ره گایه تی

- ۲۳۳ سلیمانی ... گه رانه وه م بۆ سلیمانی
- ۲۳۸ به ره و گوندی گه ره زیل
- ۲۴۴ قوئاغی ده ره کردنی موسلیح مسته فا له حیزب
- ۲۴۸ به ره و ناوکی له کان

- ۲۵۰ بېرە وەرپپه كانى رېكخستنە وەى رېكخراوہ كانى حيزب
- ۲۵۲ دەنگۆى گفنگۆى شۆپش و حكومتى به عس
- ۲۵۳ نامە يەك لە كاك ئيدريس بارزانپه وە وەلامى من بۆيان
- ۲۵۴ چاوپېكە و تنى مەلا مستەفا بارزانى
- ۲۵۷ رېككە و تنى ۱۱ ى ئازارى ۱۹۷۰
- ۲۵۸ ئېران و شای ئېران

بەشى شەشەم

هەتا دەستپېكردنه وەى شۆپش

- ۲۶۱ ھەندېك لە پىلانە كانى به عس
- ۲۶۱ پىلانى ۲۹ ى ئەيلولى ۱۹۷۱
- ۲۶۲ گەرانە وەى سەر كرده كانى بالى (م.س) ى پدك بۆ ناو شۆپش
- ۲۶۴ ديسانە وە ناوكئەلە كان
- ۲۶۷ ھەولدانئەك بۆ كوشتنى من ۱۹۷۱/۱۲/۲۶
- ۲۶۸ مەشق لە سەر چەكى جياواز
- ۲۷۶ سەرنجېكى سەرە پى.. لە كاروانى بەردەوام
- ۲۷۷ چاپ و چاپخانە و يەكەم بينىنى مام جەلال
- ۲۷۹ دەزگای چاپ و چاپخانە
- ۲۸۰ چاپ و چاپخانە ى نوئ
- ۲۸۲ كۆنفرانسە كانى ئەو سالانە ى حيزب
- ۲۸۳ ديمە نئىكى لە يادنە چووى ياداشتى چەند سالە ..
- ۲۸۹ سەفەرە كانم بۆ سوريا
- ۲۹۱ شام
- ۲۹۴ جارېكى تر بۆ سوريا و لوبنان - ھاوینى ۱۹۷۳
- ۲۹۸ لە سوريا وە بۆ ئەلبانيا

بەشى جەوتەم

سالانى شاخ

- ۳۰۵ چەند ويىستگە يەكى ھەمەرەنگ لە سالانى ژيانمدا لە ناوچەى بالەك
- ۳۰۶ شەپى سەرچيا
- ۳۰۸ كىتبخانەى ئازادى لە گەلە
- ۳۰۹ عەلى زەردەشتى: دياردە يەكى لە بىرنەچوو
- لە ۱۹۶۹ ۱۹۷۵ تا -
- ۳۱۲ زەردەشتى و كاك نورى ئەحمەد تەھا
- ۳۱۴ زەردەشتى و ماو تسيۇنگ
- ۳۱۴ زەردەشتى و عەزىز
- ۳۱۶ ديدارى ميديا و رۆژنامە نووسان
- ۳۱۸ چاوپىكە وتنىك لە گەل رۆژنامە نووسىكى سويدي
- ۳۲۳ بە رىگاۋە: ھەندىك دەمەتە قى لە گەل خۆم

بەشى ھەشتەم

دەربارەى ھەرەسى شۆرشى ئەيلول

- ۳۳۱ ھەرەسى شۆرشى ئەيلول لە سالى ۱۹۷۵دا
- ۳۳۴ خۆشباۋەرى بە گەت و پەيمانى ئىران
- ۳۳۵ بارى نيو دەۋلەتتى ناوچەكە پىش رىككە وتنى ۶ ئازارى ۱۹۷۵
- ۳۳۸ شىكستى ئازارى ۱۹۷۵
- ۳۳۹ بلابوونە ۋەى ھەۋالى رىككە وتنى ۶ ئازار
- ۳۴۰ ھەلۋىستى حيزبى شىۋىسى عىراق - قىيادەى مەركەزى
- ۳۴۲ كىشانە ۋەى ھىزەكانى ئىران
- ۳۴۲ بە يەكگە يىشتەنە كان بۆ بەرھەلىستىكىردن
- ۳۴۴ پى راگە ياندنىكى چاۋە پرواننە كراۋ
- ۳۴۵ چاوپىكە وتنى بارزانى
- ۳۵۱ ھەلسەنگاندنى پەيوەندى پارتى و قىيادەى مەركەزى
- ۳۵۳ ھۆيەكانى شىكستى ۱۹۷۵

پیشکشه شه به:

- یه که مین ماموستا و رابه رم.. باوکی خوشه ویستم، مه لا مسته فای سه فوهت
- هاوژین و هاوسه رم، په خشانای مسته فای موفتی
- جگه رگوشه کانم، زینو، زهریا، زرنگ و زنویر

پڙائين

له نووسينه وه و ئاماده كارويه كاني ته م بيره وه رييانه دا هاوړي رووناكبيرم
د. شيركو عه بدوللا و پاساري كوري هه لكه وتووي هاو كار و يارمه تيدهرم
بوون.. پر به دل سوپاسيان ته كه م.

سەرئۆج

له وکاته وهی که فه یله سوف و فه رمانده ی سه ربازی، زهینه فۆن، له کۆتایی سه ده ی پینجه می پیش زایین ئه و دیمه ن و رووداوانه ی له کتیبه کهیدا (ئانا باسیس) تۆمار کرد که له کاتی گه رانه وه ی له شکره ده هه زار سه ربازییه که ی یۆناندا له خۆره لات بینینی و رووبه پروویان بووبووه وه، ئیتر ژیا ننامه و گه شتنامه بوونه ته لقیکی گرنگی سه رچاوه کانی میژوو که خۆشبه ختانه خه ریکه لای ئیمه ش بره و پهیدا ده کات.

دیاره له ته مه نیکی دیاریکراودا (بیره وه ربیه کان) ده بنه گه وره ترین و گرانبه هاترین سامانی ئه و مرۆقه، به تایبهت ئه گه ر ئه و بیره وه ربیانه ته نها هه ر ژیا نی تایبه تی نه بن و په یوه ندییا ن هه بیته به ژیا نی گه شتی کۆمه له وه له بواره سیاسی و کۆمه لایه تییه کاندایا.

خوینه ری هیژا ..

ئه وی راستی بیته ده میکه هاوپی یان و دۆستان داوای نووسینی بیره وه ربیه کانم لی ده که ن و خۆیشم به ئه رککیکی گرنگی ده زانم نه که ته نیا له به ره وه ی یادگاریی به نرخ و خۆشه ویستن له ناخمدایا، به لکو له به ره وه ش که ده کریت ئه و بیره وه ربیانه وه که به لگه نامه ی میژووی سوودییا ن لی ببینریت به تایبهت بۆ روونکردنه وه ی زیاتری دۆخی سیاسی و ژیا نی ناوخۆی حیزبی شیوعی عیراق و مملانی گه رم و به هیزه کانی ئه و سالانه ی که خۆم رۆلکی به رچاوم تیا یاندا هه بووه و له نزیکه وه ئاگاداری زۆر بابهت و مه سه له م، هه م له سه ر ئاستی کوردستان و هه م له عیراقیشدا به گه شتی.

ههروهها بیره وه ریبیه هه مه پهنکه گه کانن سالانی ۱۹۶۸ - ۱۹۷۵ی ژیانن پېشمه رگایه تیی کوردستان و خه باتی نهیینی و خوشاردنه وهی ئه و سالانه به شیککی گرنگن له ئه زموونی خووشی و شاره زایی ژیانم که هه مووی جیگای سه ره رزیی و شانازیمن.

خالیککی دیکه ی پالنه رم بۆ نووسینی ئه م بیره وه ریبیه رونه کردنه وهی چیرۆکه سه رکه و تووه کانن بواری بازرگانی خوومه که هیوادارم یارمه تیده ر و ری نیشاندەر بن بۆ نه وهی نوئی ولاته که م و ئه و په یامه یان له لا به رجه سته بکات که کۆلنه دان و پشوو درژی و به رنامه ی راست و دروست زامنی سه رکه و تنی هه موو پرۆژه په که . له م بیره وه ریبیه دا، ئه وه نده ی زه یین یارمه تیدابم هه ولم داوه به سه رهات و رووداوه کان به و په ری ئه مانهت و راستگویییه وه بگپرمه وه و له ناوه یانی که س و لایه نه کانیشدا دروشمی هه میشه ییم ئه وه یه که هه تا ده کریت جهخت له خه سله ته جوان و باش و ئه ریبیه کان بکریتته وه .

خوینه ری ئازیز .. ئه مه ی به رده ستان بهرگی به که می بیره وه ریبیه کانمه و عه مر باقی بیت له ئاینده یه کی نزیکدا بهرگی تریشی به دوا دا دیت.

هیوادارم ئه م کتیبه بتوانیت ئه و مه به ستانه به ده ست به یینیت که له پیناویاندا نوسراوه ..

فاروق مه لا مسته فا

له بری پیشه کی

فاروقی مه لا مسته فا

له تیځو شه ریځی شوږشگیږی جه نگا و ره وه

بو سه رمایه دار یځی لیها تووی نو یخوازی خیرخو از

حسین عارف

من ناسیاوی و هاوړییه تیم له گه ل کاک فاروقدا نه گه پیتته وه بو پتر له نیو سده،
و به دریژایی نه و ماوه یه په یوه ندیی هاوړییه تیمان له یه کتر دابرانی تینه که وتوه،
به رده وام له یه کتره وه نزیک بووین و ناگامان له یه کتر بووه. فاروقی مه لا مسته فای
سه فوه تی حاجی مه لا ره سولی دلیژه، که سایه تییه کی سه رکه وتوه له ژیانیدا،
سه رکه وتووییه که شی دهره نجامی لیوه شاوه یی و به هره دارییه تی وه ک دوو سیفه تی
تایبه تی که سایه تی خوی که له گه لیاندا په روه رده بووه و نه شونمای کردووه و
پیگه یشتووه، که من میژووه که ی نه که م به دوو که رته وه: که رتی یه که می

تیکۆشەریکی شۆرپشگێری جەنگاوەرە لە پیناوی نەهیشتنی چەوسانەوێ مەرۆق
لەلایەن مەرۆقەو، دابینکردنی خۆشی و بەختیاری و ئاسوودەیی بۆ ھەر مەرۆقیك
کە دیتە ژیانەو ھەتا ئەو کاتە لە ژیان دەرئەچیت، بە یەكسانی و بەبێ
جیاوازیکردن لە نیوانیاندا. لە کەرتی دووھمیدا بە ژیری و زانایی و دیسان بە
کۆششی جەنگاوەرانە ی خۆدی خۆی، ئەبیتتە سەرمايەداریکی لپھاتووی
نوێخواری خیرخواری.

لە کەرتی یەكەمدا، ئەو ھەردوو کمان قوتایی ناوھندی و دواناوەندی و
لەگەڵ قوتایی ئەندام لە یەكیتی قوتایی سەر بە حیزبی شیوعیدا، ئەچین بۆ
سەیران بۆ (چەقلاو) ی ئەو بەر تانجەرۆ، لەوێ کۆماریک بە پێی بیروباوەرە کە
خۆمان دائەمەزینین و، بە درێژی ئەو رۆژە ھەم سەیرانکارین و ھەم حوکمرانی
کۆماریکین لەو بابەتە بە ئاوتییەوین.

ئەو ھەتا لە بەغدا قوتایی زانکۆین و، ھەردوو کمان ئەندامی لیژنە ی بالایی ھەموو
ریکخستنەکانی قوتابخانەکانی ناوھندی و دواناوەندی و زانکۆی بەغدا (مەھدی
ئەلحافز) ی پەرلەمانتار و ھەزیری پلاندانانی حکومەتی دوا ی رووخانی سەدام و
بەعس ئەندامی لیژنە یە لەگەڵماندا.

ئەو ھەتا من لە کۆلیجی ئەفسەران ی ئیحتیاتم و، ئەو ئەندامیکی مەکتەبی
سەربازی حیزبە و، دیت و ئاگادارم ئەکات کە خۆم و ھاوڕێکانم لە ئامادەباشیدا
بین، بۆ ئەگەری روودانی راپەرینیکی چەکداری، بەنیازی دەستگرتن بەسەر
دەسەلاتدا لە عێراق.

ئەو ھەتا بەھۆی لە یەكچوونی بیروباوەرمانەو، ھەردوو کمان وەك دوو کادری
چالاک، خۆمان لە ریزی حیزبی شیوعی (قیادە ی مەرکەزی) دا ئەبینینەو.

ئەو ھەتا دوا ی دەستپیکردنەو ی شۆرشی ئەیلول لە ئازاری ۱۹۷۴دا، لە دۆلی
بالەکایەتی ئەو وەك سەرکردە یەکی (ق. م) و من وەك ئەندامیکی دەستە ی بەرپۆرە بەری
یەكیتی نووسەران، یەكتر ئەبینینەو و ھاوڕێییەتی بە دیرینە کەمان بەردەوامە.

ئەو تا كاتىك كە شۆرپى ئەيلول بەھۆى رىكەوتنەكەى ۶ى ئازارى جەزائىرەو شىكست ئەخوات، ئەو و حىزبەكەى و چەند كەس و لايەنىكىتر، بىرارى بەردەوامىدان بە شۆرپ ئەدەن، منىش بىرارى مانەو لەگەلدا لە چيا ئەدەم، بەلام ھەولەكە سەرنەگىت.

سەبارەت بە كەرتى دووھمىش، ھەر لەسەرەتاو رەنگدانەوھى كەرتى يەكەمى پىوھ دەرنەكەوئىت. ئەو كاتەى دەستبەردارى حىزبایەتى ئەبىت (حىزبایەتى نەك سىاسەت)، ئەو رىگای سەركەوتوويىەى لەم بوارەشدا گرتە بەر كە بوارى ئابوورىكارى بوو. لەمىشياندا بە لىزانى و بەھرەمەندى و بە شارەزایى و زىرەكى خۆى بە سەرىك و كورد و تەنى بە رەنجى شانى خۆى بە سەرىكى تر، پلە بە پلە ھەوران ئەبىت و ئەگاتە ئەو لوتكەى ھىز و توانايەى كە لە بوارەكەدا ھەيەتى. ئەو سامانەكەى ناكاتە نەختىنە (كاش) و، لە قاسەى تۆكمە و بانقەكاندا بىخەوئىت. ئەو ئەيخاتە قەبەلى پىرۆژەى خزمەتگوزارى سوودبەخشى مۆدېرنى ئەوتۆوھ، كە خەلكى شارەكەى بەتايىبەتى و گەل و ولاتەكەى بەگشتى پىويستيان پىيان ھەيە. پىرۆژەكانىش بەبەر چاوەوھن و لە ھەشاردا نىن. نمونەى ئەو پىرۆژانە كە ھەنگا و بە ھەنگا و روو لە گەشەكردن و فراوانبوون ئەكەن، پىرۆژەى مرىشك بەخىوكردن و دانانى قەسابخانەى ئۆتوماتىكى سەربىرنى مرىشك و سەيرانگای گەشتوگوزار و بازار و تەلارى جوان و، تا ئەگاتە سى شاكارەكەى: مۆبایلى ئاسىاسىل و شارى پزىشكى و ئوتىلە پىنج ئەستىرەبىە نمونەبىەكەى. ئەمانە و چەندانىتر كە ھەم شارەكەى ھەك دياردەى شارستانى مۆدېرن پى ئەپازىنئىتەوھ و ھەم ھەلى كار بۆ ھەزاران كەس ئەپەخسىنئىت، كە ھەزاران خىزان بەخىو ئەكەن. بەم پىبە ئەكرىت بلىن شارى سلىمانى لە كات و ساتى خۆيدا بوو بە خاوەنى سەرمایەدار و ئابوورىناسىكى ھەك فاروقى مهلا مسته فا.

وھەكىتر فاروق سەرمایەدارىكى دەستكراوھ و خىرخوازە. ئەم، كەسان و كۆمەلانى خەلكى ھەزار و كەمدەرامەت و كۆمەلە و رىكخراو و لايەنە

خیرخوازه کانیش له سامانه که ی بیبهش ناکات. له خیزانی شه هیدانی حیزبه که ی پیشوویه وه دهست پیئه کات که موچه یان بو ئه برپته وه و، ئینجا که سوکار و خزمانی هه ژاری خو ی و، ئینجا هاوړیکانی دوور و نزیک و قوتابییه هه ژاره کانی زانکو و کهسانی نه دیوو و نه ناسیاوی داخو ازانی یارمه تی و، دواچار که سوکاری شه هیدانی پیشمه رگه به گشتی، که ئه وه تا له کو بوونه وه یه کی دهوله مه ندانی خیرخوازی کوردستاندا که بو کو کردنه وه ی پیتاک بو یان سازکراوه و له ته له فزیو نه وه پیشانده ده ریٹ، ئه بینین یه کی ئه لیت په نجا ملیون له منه وه و ئه ویتر سه د ملیون و یه کیکی تر پینجسه د ملیون، به لام ئه وه تا ئه لیت: له منه وه (۳) ملیار دینار پیشکه شه.

به لئی فاروقی مه لا مسته فا چه نده تیکۆشه ریکی شوړشگپر و جه نگاوه ر بوو، هیندهش سه رمایه داریکی لیها تووی نو یخوازی خیرخوازه، مرۆقیکی سه غی ته بیعه تی ئه وتویه که سامانه که ی ئه خاته خزمه تی خو ی و خه لکه وه، نه ک به پیچه وانه وه. به م بو نه یه شه وه ئه مه ویت ئاماژه به حاله تیکی هاوشیوه بده م. له په نجاکان و شهسته کانی سه ده ی رابوردوودا، سه رمایه داریکی فرهنسای بوویوه ئه ندای حیزبی شیوعی فرهنسا و، ده زگا کانی راگه یانندن به ملیونه ره سووره که ناویان ئه برد. ئایا ئه شیت ئیمه ش فاروق به ملیونیره سووره که ی کوردستان ناوبه یین؟

ژياننامه‌ی مروفيك كه ناما نجه پيروزه‌كاني له ژياندا دياري كرد و سه‌رکه‌وتوانه‌ش شوينيان كه‌وت

فاروق مه‌لا مسته‌فا، ئەندازيار ماجيد عه‌لاوى

بیره‌وه‌رییه‌ك له نووسینی: ماجید عه‌لاوى

نامه‌وێت باسی فاروق وه‌ك تێكۆشه‌ریكى سیاسى بکه‌م كه‌ جێ په‌نجه‌ و رابوردوویه‌كى شه‌رافه‌تمه‌ندى له‌سه‌ر رێبازى حیزبه‌كه‌ى و ولاته‌كه‌ى به‌جێ هێشت. هه‌روه‌ها ناشمه‌وێت وه‌ك بزسمانیك باسی بکه‌م كه‌ له‌ سه‌رکه‌وتندا گه‌یشه‌ته‌ کۆمه‌له‌ لوتکه‌یه‌ك خه‌لکى دیکه‌ پێیان نه‌گه‌یشه‌ت، چونکه‌ ئەمه‌ مه‌سه‌له‌یه‌که‌ زۆر که‌س دوور و نزیک بینویانه، به‌لام پێم خۆشه‌ ئاماژه‌ بۆ ئەوه‌کاره‌ بنه‌رته‌تیانه‌ بکه‌م كه‌ ئەم سه‌رکه‌وتنانه‌یان دروست کرد دوور له‌ لیكدانه‌وه‌ سواوه‌کانى كه‌ ئەلێن به‌خت و په‌یوه‌ندییه‌كان هۆکارن.

ئو هۆکارانهش بریتین له تیروانین و بههره‌ی نائاسایی له دیاریکردنی ئامانج و سووریوون له سهر شوینکه وتنی. مه به ستم له ئامانج ههر ئامانجیکی هه پره مه کی نییه، ئه وه سه ته ناسکه یه که له ناو رستیکی ئالۆزکاوی بژارده و ئاسۆکاندا ئامانجه ناوه ندییه که و ئاراسته بنه پره تییه که دیاری ده کات و له سیاسهت و بیرمه ندیدا پئی ده گو تریت دیاریکردنی ئامانجه ستراتیجییه که و ملکه چکردنی هه موو بژارده ته کتیکیه کان بو به دهینانی ..

ئهم بههره یه یه فاروق له چالاکیه سیاسیه کانیدا و له دنیای بازرگانیدا بهرجه سه ته بووه. لیره دا چه ند ئیستگه یه که به نمونه دههینمه وه.

ئیسنگه کان

ئیسنگه:

یه که مین دیدارم له گه لیدا سه ره تاکانی سالی ۱۹۶۷ بوو له گه ل (ئیبهرهیم عه لاوی) برامدا له نه خۆشخانه ی راهیبات له ژووریکدا که بئجگه له قه ره ویله یه که هیچی تری تیدا نه بوو. ئه و چوارمشقی له سه ره قه ره ویله که دانیشتبوو پاش ئه وه ی نه شته رگه ریبه کی بۆکرا بوو. پاش گفتوگو کردن له گه ل ئیبهرهیمدا له سه ره چه ند مه سه له یه کی تایبهت به دۆخی گرگرتوی حیزب و ململانیکانی ناوی له و قوناغه هه ستیاره دا یه که مین تیگه یشتنم له فاروق ئه وه بوو که هه ستم کرد له بهرده م که سیکدام که بپوای به کرده وه هه یه و خاوه نی بپیاره، متمانه ی به خۆی زۆره و له بهرامبه ره که شیدا متمانه دروست ده کات، به روونی ئامانجه که دیاری ده کات بی ئه وه ی له ورده کاری وینه که دا نوقم ببیت.

ئیسنگه:

دوای ئه وه به ماوه یه کی که م و له هه مان سالدا چه ند کۆبوونه وه یه کی کۆمه لیک کادیری حیزب من و فاروقیان پیکه وه کۆکرده وه که دواتر ئه و کۆمه له یه پئی گوترا تیمی کادیر (فریق الکادر). گفتوگو و مشتومره کان گهرم بوون ده رباره ی قهیرانی ناوخوای حیزب و ململانیکان و چۆنیتی رزگارکردنی حیزب له ئاراسته

راستېره وه پاكټاوخوازه كه و له خوگرتنى خه باتى چه كدارى و پيوستتپه كانى خوئاماده كردن بوى و پيگه ي ئه و خه باټه له سياسه تى حيزبدا. قسه كه رى يه كه مى هه موو كزبوونه وه يه كه هاوړئ نه جم بوو (ئيبراهيم عه لاوى) سه ركرده ي ئه م كومه له، راسته وخو دواى ئه و شه هيد خاليد ئه حمده زه كى بوو، له روونكرده وه و كوئمنټداندا به هوئى كه ساپه تى خوئى و سه رمايه هزرييه كه ي و په يوه ندييه ناوخوئى و دهره كييه كانى به لايه نه جياجيا كانى ناكوكييه كانى ئه و سه رده مه ي حيزبه وه - كه دهرگاي گفټوگوش ده كرايه وه، هاوړئ صادق (ئه مين ئه لڅه يون) هه ولى دها تيمه كه رابكيشيت بو كارى چه كدارى (به و پييه ي كه كارى چه كدارى) يه و له دهره وه ي چوارچيوه سياسيه كانى كه ده يخاته دهره وه ي بناغه كانى سيستمه هزرييه كه ي حيزبمان و چالاكيان. گريمانه ي ئه وه ي ده كرد كه هه ر خوئى كه له رووى تيورى و پراكتيكيه وه سه ركردايه تى ره هاى ئه و كاره بگريته ئه سټو به و پييه ي شاره زاي ژينگه ي هوږه كانه (زؤنگاوه كان) كه خوئى تيايدا په روه رده بووه .. هاوړئ فاروق يه كه مين وه لامده روه وه ي به هيژى ئه و بوو له پړئى رسواكردنى بپروكه سه ركيشه كاننيه وه .. و (ئه مين) ي ده شوبه اند به (خوله پيزه) كه ريگريكى به ناوبانگ بووه. فاروق پابه ندى ئامانجه بنه رپه تپيه كه بوو. له سه ر حيسابى ستراتيج نوقمى ته كټيك نه ده بوو، وه به راستى سيمبولى رووبه رووبوونه وه و دابران بوو له گه ل ئه مين خه يون و هيله سه ركيشه نه هليستتپه كه ي.

ئيسټگه:

پاش ريككه وتنه كه ي جه زائير كه سه دام له گه ل شاي ئيراندا به سټى و ئه و هه ره سه ي كه به دوايدا هات، فاروق به وپييه ي كه به رپرسيارى مه يدانى قياده ي مه ركه زى بوو له وكاته دا ئه وپه رى هه ولى دا سه ركردايه تى شوږش رازى بكات كه له سه ر ئامانجه سه ره كييه كه ي خوئى رابگريټ و دريژه بدات به شوږش له ريئى پشت به سټن به توانا ناوخوييه كان بى ئه وه ي گره و له سه ر هوكارى دهره كى بكات. كاتيكيش له هه و له كه يدا شكستى هيئا، ئامانجه روون و ئاشكراكه له لاي

فاروق ته نها رزگار کردنی ئه و شتانه بوو که ده توانریت رزگار بکرین و ئه مانه ته که بپاریزریت و ته واوی به رپرسیار تیبیه که بگریته ئه ستو له بری هه موو هاوریکانی له گۆره پانه که دا ئه مه ش به سوود وه رگرتن له و بارودۆخه ی که هاتبووه پیشه وه و نه یده هیشته ده زگا ئه منیبه کان زۆر زیاده رهوی بکه ن له توندوتیژییدا. له مه دا فاروق له ئاست چاوه پوانیبه کاندای بوو وه ئه مانه ته که ی پاراست، بۆیه دوژمن پیش دۆست ریزی ده گرت.

ئیسنگه:

بارودۆخی ژبانی رۆژانه ی ئاسایی له ناوه پارستی هه فتا کاندای بهرجه سته بوونیکه دیکه ی رۆحیه تی دیاریکردنی ئامانج و سوور بوون له سه ر به دیهینانی ئه و ئامانجه ی ئاشکرا کرد ئه مجاره له سه ر ئاستی که سی و دوور له مه راقه گشتیبه که ی سیاست. ئه وه بوو من و هاوڕیم فوئاد ئه لئه میر له ده وره به ری سالی ۱۹۷۶ دا که سهردانی سلیمانان کرد، فاروقمان بینی (فاروقی عاشق) له شه ریکی سه ختدایه بۆ به ده ستهینانی ئه و ئافره ته ی که خۆشی ده ویت، سه ره پای هه موو کۆسپ و ئه گه ره کان سه رکه وتنی به ده ست هینا له کاتی کدا که ئه و ته گه ره و ریگریانه هه موو که سیکی دیکه یان سارد ده کرده وه ئه گه ر وه کو فاروق سوور نه بوایه له سه ر خه بات و کۆلنه دان بۆ به دیهینانی ئامانجه دیاریکراوه که.

ئیسنگه:

فاروق له ژبانی رۆژانه و کاری پیشه ییدا درێژه ی داوه به هه مان رۆحیه ته که بریتیبه له روون و ئاشکرای ئامانجه سه ره کییه که و به دوا داچوونی. فاروق ئه و ئامانجه ئابوورییه گه ورانه ی ده بینی که ئیمه نه مانده بینی و هه ر ئه و پیداکری لی کردین و قه ناعه تی پیهینانین که بچینه کێپرکی و هه رگرتنی مۆله تی یه کێک له سه ر پرینگا که ی مریشک که له ناوه پارستی سالانی هه شتا کاندای به شیوه یه کی سنووردار ئاشکرا کرا و ده ست و پێوهنده کانی رژیم له ریگه ی که سانی نزیکه ی ئه و رژیمه هه موویان ماشیبیه وه جگه له وه ی سلیمانی که دوور بوو له مه به سته کانی

ئەوان. فاروق ھىندە دورىين بوو كه به دەستى بەتالەوہ دانوستانى كرد لەگەل
 لايەنى بەرپرسى ناو حكومت بو ئەوہى ھەموو مۆلەتەكانى پىكەوہ وەكو
 پاكىجىك دەست بكەوئت و ئەگەر بەھاتايەتەدى دەستكەوتىكى زۆر گەورە دەبوو بە
 ھەموو پىوہرىك. ئەوہى فاروقى دەجولاند لەم مەسەلەيەدا بەرچا و روونى ئەو بوو
 كە ئاسۆكانى ئەو ئامانجە ئابوورىيە گەورەيەى دەبينى و متمانەى ھەبوو بە
 ھەستى راستگوى خۆى و بەوہى كە دەتوانئت سەرکەوتوانە مامەلە بكات لەگەل
 وردەكارىيەكانى دواتردا سەبارەت بە دابىنکردنى پارەى پىويست بو پڕۆژەكە.
 راستگويانە قسە بكەم دەبئت بلىم ئىمە ھاوڤى و ھاوبەشى ئەو ھىچمان متمانە و
 جورئەتى چوونە ناو سەركىشى وامان نەبوو. فاروق ھۆكارى بزوينەرى پڕۆژەى
 سەربىنگاى بازىان بوو لە سەرەتايەوہ ھەتا كۆتايى پڕۆژەكە كە بە ھەموو
 پىوہرىك سەرکەوتوتيرين و باشترين پڕۆژەى لەو جۆرە بوو. شانەشانى ئەمەش
 فاروق دەستىكرد بە داپشتنى پلانى پىويست بو فراوانكرنى ئەو پڕۆژەيە كە
 پاشاھاتەكانى سەركىشىيەكەى سەدام لە كوەيت وەستاندى. ئەمانەش ھەموويان
 لە بارودۆخىكدا بوون كە دەستگا ئەمنىيەكان رۆژانە بە ناشرىنترين شىواز دوامان
 دەكەوتن و دەيانترساندين.

ئىستگە:

فاروق لەو كەمايەتییە دەگمەنە بوو كە ژيانى خۆى خستە خراپترين
 مەترسىيەوہ كاتىك كە لە كۆرەوہ گەورەكەدا سلىمانى بەجى نەھىشت لە دژە
 ھىرشەكەى ھىزە ھاربووہكانى رژىم كە كرديانە سەر پارىزگا راپەريوہكانى دژى
 سەدام پاش ئەوہى لە كوەيت دەركرا. فاروق بەرگەى ھەموو مەترسىيەكانى گرت
 لەكاتىكدا كە ژيان و مالەكەى وەكو دەلئىن لەسەر دەستى عىفرىتەكدا بوو، ئەمەش
 لە پىناو پاراستنى دارايىيە ھاوبەشەكانى سەربىنگا كە ئەو متمانە پىكراو بوو وە
 لە شوينىكى ئەمىندا كەل و پەلەكانى شار دەوہ و دوورا و دوور چاودىرى لى
 دەكردن و دەبىياراستن ھەتا مەترسىيەكان لە ئارادا نەمان.

ئیسنگه:

یه کیك له دوورینی یه سه رنجراکیشه کانی فاروق زوو هه سترکردن بوو به ئاسۆکانی ئابووریه تازه که، ئابووری په یوه ندیبه کان له کاتیکدا که ئه وه له رووی ئه کادیمی و ئه زمونی چالاکیه ئابووریه کانی پیشوویه وه زور دور بوو له م بواره. به لام به وهسته بلیمه تهی خوی توانی له ناوه راستی نه وه ده کانه وه یه کیك له پیکهینه ره کانی ئابووری تازهی دیجیتالی - کهرتی په یوه ندیکردن - ببینیت، ئه مه له کاتیکدا که عیراق نوقمی ئابلوقه یه کی کوشنده بوو بوو وه هیچ شتیک نهیده بهسته وه به شوړشی په یوه ندی کردن له جیهاندا! فاروق هه مو وه ول و توانایه کی ماددی و دانوستانییه کی خوی ته رخان کرد بو ئه م بواره و بنکه یه کی وردی دروست کرد - که هه رچه نده له کاتی خویدا زور گه وره نه بوو - که بتوانیت بیته گرنگترین شایسته کانی کیپرکیکردن کاتیک که عیراق دهستی کرد به وهی بچیته ناو ئابووری دیجیتاله وه پاش که وتنی رژیم له سالی ۲۰۰۳دا و سه رکه وتن له پاش سه رکه وتن به دهست بهینیت. فاروق به م تیروانینه مه حاله وه چوه شه په مه حاله که وه بو به دهسته نانی مؤله تی کارکردن بو ئاسیاسیل که نرخه که ی گه یشته ۱,۲۵۰ ملیار دۆلار واته دوو هیندهی نرخه خه ملیتراوه که ی. وه له م بواره دا زه به لایکی ئابووری و دارایی وه کۆمپانیای (ئوراسکۆم) به وه موو ئه زموننه ناوچه یی و جیهانییه وه نهیتوانی به رده وام بیت له کیپرکیکه دا. فاروق له وکاته دا به شیکی بچوکی ئه و پاره یه شی نه بوو، به لام به چاوی خوی ئاسۆکانی چالاکیه که ی ده بینی و دهیزانی که پاش به دهسته نانی مؤله ته که ئیتر هیچ گروگرفتیک ی وای نایه ته ری که بو دابینکردنی پاره نه توانیت زال بیت به سه ریدا، چونکه وه کو ده لاین (ئه وه ی مریشکی هه بیت خه لک هیلکه ی به قه رز ده داتی) .. وه کردیشی.

ئه م هه موو به هره یه هاوشان بوو له گه ل کۆمه له خه سلّات و تایبه تمه ندیبه کی گه وه ریدا که کاریکیان کرد ئه م سه رکه وتنه به ره و کاملبوون بچیت و به ئاراسته یه کی بنیادنهر رییکات و کار بکاته سه ر ریپه وی ژیان به رابردوو و

ٹائندہیہ وہ .. سہ بارہت بہ رابردوو، فاروق سوور بوو لہ سہر ئہ وہی کہ لہ کاتی
 ہہ لگشان و سہرکہ و تنیدا ئاگای لہ ہاوری دوور و نزیکہ کان و خیزانہ کانیاں بیٹ و
 سہر سہختانہ ہہ ولید اوہ ژیانیاں دابین بکات وہ کہ بہ شیک لہ خیزانہ گہ ورہ کہی
 خوی و وہ کہ ئہ مکیک بو قوربانیاہ کانیاں . سہ بارہت بہ ٹائندہ ش فاروق پید اگری
 کردووہ لہ سہر ئہ وہی سہرکہ و تنہ ئابووریہ کہی خوی ئاراستہ بکات بو
 دروست کردنی ئابووری شارہ کہی و نیش تیمانہ کہی . ئہ مہ ش لہ ری کومہ لہ
 پروژہیہ کی گہ ورہی بہرہ مہینہ وہ کہ تیکر ای بواریہ پیشہ سازی و ئہ اندازیاری و
 پەروردهی و کومہ لایہ تیہ کان و بواریہ کانی وزہ و ہاتوچویان گرتووہ تہ وہ و
 فاروقیان کردووہ بہ نمونہی بزسمانیکی دانہ براو لہ ئازار و بہرژہ وہندیہ کانی
 ولاتہ کہی، بہ پیچہ وانہی مہرامی زورینہی زوری پارہ دارہ کان لہ کوکردنہ وہ و
 کہ لہ کہ کردنی پارہ و سہرماہی گوزاری کردنیدا لہ ولاتان و بانکہ بیانیاہ کاندا .
 بہ ہیوای سہرکہ و تنی زیاتر لہ ریبارہ کانی بنیادنان و چہ سپاندنی ناوت لہ
 میژووی ولاتہ کہ تدا وہ کہ تیکوشہریکی سیاسی لہ سہر دہمی لاویتییدا و
 بنیاتنہ ریکی درہوشاوه لہ سہر دہمی پیگہ یشتنتدا... سلاویک لہ برا و برادر و
 ہاوری خہ بات .

فاروقی مه لا مسته فا وهك دیاردهیه کی کومه لایه تی و نابووری نهك ته نها كه سایه تییهك ...

دکتور دیار عهبدولقادر ئهحمهد

ناساندنی کاک فاروق وهك سهرمایه دارنیک هم هه له یه و هم ناحه قییه بهرامبه ر بهم که سایه تییه. ئه و له سفره وه و به قه رز دهستی به کار کردوو نهك سهرمایه ی بۆ به جیمابیت و وه به رهینانی پی کردبیت. سهرمایه ش قهت لای ئه م ئامانج نه بووه به لکو وهك پیشکه وتنخواریک به به رده وامی له هه ولی ئه وه دابوو که بیر و کار و پرۆژه ی نوی بهینیتته کوردستان و عیراقه وه. وهك بیروباوه پیره قهت له گه ل سهرمایه داری دا نه بووه و ناشبیت. ئه و وهك پراگماتیسیتیک هه رچی له پیناوی پیشکه وتن و خو شگوزهرانی کومه لگا و تاکدا بیت له گه لیدا بووه و خه باتی بۆ کردوو. باشترین ناساندن بۆ کاک فاروق به رای من که به داخه وه له زمانی کوردیدا چه مکیک نییه به و مانایه، به ئینگلیزی پی ئه لاین Game Changer، واته ئه و که سه ی به شداری یارییه که ئه کات و دواتر هه موو یاساکان و بنه ماکانی یارییه که ئه و گوریت و یاسا و بنه ما ی نوی دروست ئه کات به مه به سستی پیشخستنی یارییه که. ئه و

له سياسهت و چالاكی كۆمه لایه تی و له بزنیسیدا هه رای كردوووه . هاته ناو كاری ده واجنه وه، دواتر له سلیمانی یه كه مین و سه ركه وتووترین مه جزه ره ی ده واجنی دروستكرده سه ر ئاستی عێراق . هاته ناو په یوه ندی و ته له فۆناته وه به جانتایه کی VSAT هوه له ژێرزهمینی بینا كه ی عه لی نه مه لیدا و دواتر بۆ یه كه مین جار له میژووی عێراقدا گه وره ترین كۆمپانیای مۆبایلی دامه زرانده . دواتر چووه ناو پیشه سازیه وه و كارگه ی چیمه نتۆی تاسلۆجه ی سه ره له نوێ دروستكرده وه و ٢ كارگه ی تری چیمه نتۆی دامه زرانده كه له باشترین كارگه كانی عێراقن ئیستا و چه نده ها كارگه ی تری پیشه سازیه ی له بواره جیاوازه كان دامه زرانده وه . دهستی دایه ئوتیل دروستكرده ، جوانترین و به رزترین ئوتیلی عێراقی دروستكرده له شاری سلیمانی و ناوی نا شاری جوان، كه هه لبهت ئه و شاره جوانه لای ئه و هه ر سلیمانییه . له بواری خزمه تگوزاری پزیشكیدا گه وره ترین و پزیشكه وتووترین نه خۆشخانه ی دروستكرده وه له عێراقدا و ئیستاش خه ریکه دامه زرانده ی زانكۆیه کی پزیشكیه كه هه موو بواره كانی فێركردنی پزیشكی ئه گرته خو . ئه گه ر به لۆجیکه سه رمایه داری ئه م پرۆژانه هه لبه سه نگی نین هه رگیز ناگه ی نه ئه و ئه نجامه ی كه ده بو له سلیمانی یاخود عێراق ئه م كارانه دابه زرانایه ، چونكه ئه گه ر له شوینی تر ئه نجام بدارایه قازانجی چه نده ها جار زیاتر ئه بوو . بۆیه به رای من ئه و سه رمایه دار نییه به لكو پیشه وایه کی كۆمه لایه تی و سیاسیه کی پراگماتییه به پله ی یه كه م . پیشه وایه تی ئه و له بزنیسا Business Leadership ته و او كه ری به رنامه یه کی پزیشكه وتنخوارییه لای ئه و . سه ركه وتنی پلانه كانی خو ی له هه موو شتێك به گه وره تر ئه زانیت، ته نانهت ئه گه ر پلانه كان زه ره ری داراییه ی پێبگه یه نن . هه ر بۆیه له كاره كانی خویدا به به رده وامی هه ولیداوه دهستی سه ده ها گه نج بگرت و به نمونه فێریان بكات چون توانا كانی خو یان په ره پێبده ن و چون به رۆحیه تی تیم كار بكه ن بۆ ئه وه ی بینه رابه ری دوا پرۆژ هه ر یه كه له بواری خویدا . هه روه ها ئه و گرنگیدانه ی ئه و به ئافره تی ئه دات له بواری كاره كانیدا به ده گمه ن ئه ببنریت نه ك له عێراق به لكو له سه ر ئاستی ناوچه كه ش كه مه .

من له منالییه وه که مالمان له شاره بان بوو کاک فاروقم ناسیوه که ئەهات بۆ سهردانی ئیمه و مائی مامم. که ئەهات بۆ لامان به که سیکی تووره لئی تیگه یشتبووم و لئی ئەترسام. هه ندیک جار پیم ناخۆش بوو که هاتوو بۆ مالمان چونکه لئی ئەترسام! باوکم و مامم زۆریان ریز لئیه گرت و خۆشیان ئەویست و هه موو کات به فاروقی ئامۆزام لای ئیمه ناویان ئەبرد (له گهل باوکمدا ئامۆزان). ئەو شه وانیه ئەهات بۆ مالمان لای باوکم و مامم جه ژن بوو و دانیشتن ساز ئەکرا. کاک فاروق زۆری حه ز له دهنگی باوکم ئەکرد و باوکم گۆرانی بۆ ئەگوت. باوکم ئەیگوت مامه مسته فاش (مه لا مسته فای باوکی کاک فاروق) هه ر حه زی له دهنگی باوکم بووه و که بینویه تی پئی گوتوو "ئادهی قاله گیان مه قامیکم بۆ بلی". دایکم ئەیگوت کاتی خۆی که باوکم له سالی شهسته کان له زیندان بووه به هۆی شیوعیه ته وه، کاک فاروق ته له به بووه له به غدا به لام هه ر هاتوو و سهردانی کردوون و یارمه تی ماددی داوون. دیاره له ته له بایه تیش دا وه ک دواتر زانیم دوای ده وامی زانکو کاری کردوو.

له دوای هاتنه وه مان بۆ سلیمانی له سالی ۱۹۸۴ هوه کاک فاروقم له بۆنه خیزانییه کاندا و جه ژنه کان هه ندیک جار ئەبینی. به لام له کوتایی سالی ۱۹۹۶ هوه که جه لته ی دل لئیدا زۆر نزیک بوومه وه لئی به حوکمی ئەوه ی من خویندکاری کۆلیجی پزشکی بووم زوربه ی کات له مائی ئەوان بووم و له ژورره که ی خۆی شه و و رۆژ به دیارییه وه بووم. له سالی ۲۰۰۲ هوه به هۆی که ریمی برا گه وره م که له گهل ئەو کاری ئەکرد منیش ده ستم به کار کرد لای کاک فاروق. له و ساله وه به به رده وامی و له نزیکه وه له گهل کاک فاروق بووم و له زوربه ی سه فه ره کانی له گه لئیدا بووم. هه رچییه ک له دونیای بزنس فئیری بووم له وه وه وه رمگرتوو و کاریگه ریی ئەو له سه رم ژیا نی گوویم. هیچ کات به لاوازی نه مدیوه. قه ت نه چوو ته ژیر کاریگه ریی نه خۆشی و کیشه ی تره وه. که سیکی یه کجار به هیزه به جه سته و به که سایه تییه وه. ئەگه ر یه ک خالی لاواز له ودا شک ببه م بۆ خویی چیشته وه ک

كورد ئۇلئيت، خۇشەويستىيەتى بۇ سلىمانى. بە رادەيەك سلىمانى خۇش ئۇويىت
ئەگەر بىت و لە يەك ھەفتە زياتر لە دەرەوہى سلىمانى بىت نەخۇش ئەكەويىت و
تا نەيەتەوہ سلىمانى چاك نابىتەوہ !

كارىگەرىيى باوكم لەسەر ژيانم لە ھەموو شتىك گەورەتر بووہ. لە ژيانى خۇيدا
ھەموو شتىك ئۇو فىرى كردووم، بەلام نزيك لە كۆچى دوايى و لەسەر جيگەي
مەرگ يەك وەسىيەتى بۇ كردم و گوتى "ئاگات لە فاروق و مال و منالى بىت و
دايمە لە خزمەتيا بە".

تېيىنىيەك

چەند سالىك لەمەوبەر، بەبى ئاگادارىي ئىمە، برادەرىك ھەولیدابوو ژياننامەى ئىمە كۆ بکاتەوہ و بۆ ئەومەبەستەش چاوپىكەوتنى لەگەل ھەندى ھاوپى و كەسى خۆشەويستماندا ئەنجام دابوو، ھەندىك لەو ھاوپىيانە ئىستا كۆچى دواييان كرددوہ، بەلام ھەموو چاوپىكەوتنەكان بە تۆمارى دەنگى ماونەتەوہ. وەك خۆشەويستى و ھەفایەك بۆ ئەوان و بۆ ھاوپىيانى دىكەش لەم بىرەوہرىيانەدا ئەو دەقانە بلأوتەكەمەوہ.

فاروقى مهلا مستهفا
له روانگه‌ى هه‌ندىك له هاورىكانىبه‌وه

د. عيزه‌دين مستهفا ره‌سوڤ

- فاروق له سالى يه‌كه‌مدا كه چووه به‌غدا من سه‌فهرم كرد بو يه‌كىتى سوڤىت. من يه‌ك سال له به‌غدا له‌گه‌لى بووم له مالىك ژوورى‌كمان به‌كرى گرت. ئه‌و كاته‌ش هه‌تا حه‌زى له ئىشكردن بوو. چووه وه‌زاره‌تى (ئىرشاد) له‌وى دامه‌زرا.
- كاتى كوده‌تاكه‌ى ۸ى شوباتى به‌عسىيه‌كان روويدا، ئه‌و له چوارى كۆلچ بوو. هاته‌وه بو كوردستان و له‌دوايشدا به‌ سالىك له كۆلچ وه‌رگىرايه‌وه و ته‌واوى كرد.
- به‌گشتى من په‌يوه‌ندىيم له‌گه‌لدا زۆر باش بووه. سوپاسى ئه‌وه‌ى ئه‌كه‌م كه زياد له پىويست رىزى گرتووم. زۆرىشى پى خوش بووه كه من ئىشم تىى بكه‌ويت و بۆم بكات. مه‌سه‌له‌يه‌كى كوردى هه‌يه ئه‌لئيت (باوكم نابىته‌وه تا براهه‌كى ترم بو بىنىت).

• ئه گهر به کاری نووسینه وه خه ریکبووایه ئیستا ئه بوو به نووسه ریکی باش چونکه ماوه یه کیش له هه ندیک گۆقاری نهینیدا کاری کردووه. ئیستاش ئه گهر کاتی هه بیته ئه خوینته وه.

• له منالیدا عه جول بوو. چونکه ئه وه له زه تی له ژیا نی منالی دی ... من خۆم خسته ناو کاری سیاسیه وه. ئه و کاته ی له شه شی سه ره تای بوو، بوو به ئه ندام له ناو یه کیتی قوتا بیاندا.

• باو کم زۆر که سیکی فیکر کراوه بوو، له مه لا کۆنه په رسته کان نه بوو. ئه وه هانی ئه داین که هه موو شت بخویننه وه. له بیرمه باو کم کتیبیکی لینی نی دامی له ناو مزگه وتدا. هه ر ئه وه هۆکاره ش بوو که ئیمه چووینه ناو ریزه کانی حیزبی شیوعی عیراقه وه.

شیرکو بیکهس

• یه کی که له و منالانه ی هاو پیم (فاروق) بوو ... هه موو له یه که ته مه ندا بووین مه گهر یه که دووانیکمان نه بیته به سال و به دوو سال جیاوازی ته مه نمان هه بوو بیته، دوا ی ته واو بوونی ده وامی قوتا بخانه هه موو یه کمان ئه گرت و تا بانگی ئیواره خه ریکی یاری و شه ره شه قی خۆمان ئه بووین هه موو شمان عه زیی خه تخه تمان له بهر ئه کرد.

• بزێوییه که ی فاروق له راده به در بوو. یارییه که هه بوو بو (شروب) شکاندنی سه ر سینی، فاروق ئه وه نده ی ئه برده وه منالی شروبو فرۆشی لات و پوت ئه کرد.

- ههركاتيک بمانويستايه فاروق بيدهنگ بکهين ئەمانگوت ئەچين لای باوکت شکاتت لی ئەکهين، فاروق هه ر له باوکی ئەترسا و بهس.
- جووته پيلاوه مقهباکهی به منالیک فرۆشتهوه به دوو عانه، دوایی دوو فلسیشی دا به من. هه ر ئەو کاتهش فاروق ئەقلیکی بازرگانی و بازاری هه بوو. دوو هاوینیش که ترۆزی پی ئەگهیشت ترۆزیمان ئەکړی و لهسه سینییهک ئەمانفرۆشت ... هه تا دوو قاشمان ئەفرۆشت، خۆمان سی قاشمان ئەخوارد بهتاییه تی من.
- ئەنوهه لاپه پرهیهکی کۆن و زهردی روژنامهیهکی پی بوو، له لاپه پرهکه دا وینهی پیاویکی سمیل رهشی تیا بوو هه موو لهشی به فیشهک پيچرابوو. پیمان گوت ئەمه کئیه؟ گوتی ئەوه شیخ مه حموده زۆر ئازایه، هه زار ئینگلیزی کوشتوو! هه مومان سه رمان بهسه ر میزه که دا شوپ کردبووه وه. فاروق گوتی جاريکیان باوکم بۆی باس کردووين.
- به دريژایی ئەو ماوهیه و لهو چهند ساله دا هه موو روژیک له گه ل فاروق دا بۆ یاری و شه ره شه ق یه کمان ئەگرت. عه زییه کانی به رمان زوو زوو ئەدپان و پيس ئەبوون، ئەم مه سروفه بۆ دایکم زۆر بوو، بۆ مالی فاروقیش. له یادمه چهند جاريکیش (گوايه) بۆ سه عی کردن ئەچومه مالی فاروق، وابزانم یه که مجارم بوو که به هه شتی باوکی فاروق، مه لا مسته فام دی، دهستی به سه رمدا هینا و گوتی فایه ق بيکهس وه ته نییه کی راست بوو، غه ل و غه شی نه بوو، توش بخوینه با وه کو باوکت ده رکه ویت.

.....

فوناد قهره داغی

- یه سالی دیاریکراو نییه که بلیم فاروقم له و ساله دا ناسیوه .. من هر چاوم کردووه ته وه فاروقم ناسیوه، به حوکمی ئه وهی که ئیمه وه کو بنه ماله تیگه ل بووین و تیگه لییه که شمان له باپرمانه وه یه .
- جار جار ئه هاتن بۆلای کاریزی دایکی پاشا له سهرکاریز. له وی کۆلانه که ی مامی کاک فاروق، مه لانه جمه دین، زۆر ته سک بوو. په تیگمان رایه ل ئه کرد له ناوه راستی دیواره که دا ئه مبه ر و ئه وه برمان پی ئه گرت و تۆپتۆپینمان ئه کرد. به عزئی جاریش تۆپمان لا نه بوو به تۆپی په رۆ یاریمان ئه کرد.
- یادگارییم له گه ل فاروقدا زۆر زۆره، به لام هه مووی یادگاریی سیاسییه ... زۆر جار که له گه لاله و چۆمانه وه به نه ینی ئه هاته وه بۆ سلیمانی شه وی وا هه بووه هه تا به یانی پیکه وه قسه و باس و راویژمان کردووه .
- دوا ی راپه رین پیی گوتین ئه گه ر ئیوه ئاماده بن پیکه وه گۆفاریک ده رئه که یین. من وه کو خۆم زۆرم پی خۆش بوو. ئیمکانیاتی مادی به کاک فاروق هه لئه سوورا، هه ر له به ر ئه وه ش خۆی خاوه ن ئیمتیازی گۆفاره که بوو.
- ئیمه دره گایه کی پۆلایینمان به روودا کرایه وه به تایبه تی ئه و سه رده مه سه رده می هه ره سی یه کیتی سوؤفیت بوو. ئه و هه ره سه کاریگه ریه کی زۆری له سه ر دونیا هه بوو. ئیمه وه کو کۆمه لیک مارکسی پیمان ناخۆش بوو که ئه م دونیا یه له پر هه لگه راپه وه .
- فاروق پیاوویکی نیشتمانییه، پیاوویکه هه ز ئه کات خه زمه ت به شه ره که ی بکات. پیاوویکه دلسوژه به رامبه ر هاوړیکانی. له رۆژی لیقه وماندا هاوړیکانی له بیر ناکات. من

خۆم يەككىم لەوانەى كە لە رۆژگارێكدا پيويستم پيى بووه .. دەستی لی بەر نەداوم .
• لە سەردەمی نەهامەتى و برسیتیدا كە ماوهیهك كوردستانی گرتەوه، كاك
فاروق یارمەتى زۆر كەسى داوه و یارمەتییهكەشى بەخشنانە بووه .

حەمە رەشىد غەرىب

• بووین بە دوو بالی جیاوازهوه . لا زۆرهكەى كە زوربهى ئەندامە بالاکانى لەخۆ
گرتبوو بوونه بالی قیادهى مەركەزى . ئیمەيش لەگەڵ ئەو بالەدا بووین و زوربهى
حیزیمان لەگەڵ بوو . كاك فاروقى مەلا مستەفا لەوكاتەدا دەورێكى بالای هەبوو ...
ئەو ئەندامى سەركردایەتى بوو، منیش ئەندامى لیژنەى ناوخۆى سلیمانى بووم .
• پیاویكى زۆر ئازا و جەریئە . حەزى لە گالته و قسهى خۆش و نوكتەیه .
سیحریكى سەیری تیدایە بۆ خەلك راکیشان بەلای خۆیدا . لەكاتى كۆبوونهوهى
حیزبیشدا كاتیکمان دانابوو بۆ قسه خۆشهكانى ئەو . خۆیشى ریز و ئیحتیرامیكى
باشى هەبوو لەناو خەلك و لەناو حیزبیشدا .
• كەس نەزانیت من باش ئەزانم كە فاروقى مەلا مستەفا خانووهكەى مالى
باوكى چەند خۆش ئەویست .

• فاروقى مەلا مستەفا ئەوهى كە لە مەزەب و بیر و فیکریدا نەبیئ
لەخۆباییبوون و گۆرانه . هەر ئەو كۆرەى جارانه كە من دیومه ... چۆن دیوه هەتا
ئێستا هەر وهكو خۆى وایه و نەگۆراوه و هەر پيشمه رگهكەى ناو دى (ناوكیلهكان) ه .

- وهختی خوی که قاله شیت مابوو ئەم ئەچوو به دوایدا و به سه یاره کهی ئەیرد نانی بۆ ئەکپی و پارهی ئەدایه و جل و پیللو و ههتا ئەیشیبرد بۆ چه مام و ئەیشیهینایه وه بۆ ناوبازار. من وینهی ئەوم دیوه که له گه ل زوربهی شیته کاندای وینهی گرتوه.
- ئەوهی من بزائم مانگانه به لیست ناوی لایه که یارمهتی خه لک ئەدات.

محهمهد نوری توفیق

- هه ندی کجار کاک فاروق له گه ل مندا ره ئی جیاوا زمان هه بوو. ئەو جیاوازیی بیروپایه مان نه بووه هوی دلئیشان و جیا بوونه وه مان. رۆژ به رۆژیش ههتا ئەهات په یوه ندییمان قول ئەبووه وه.
- له و سالانه دا که نووسینگه که مان له بینای عه لی نه مه لی بوو، خه لک زۆر رووی ئەکرده لامان.. پارهی ئەوه مان نه بوو (چا) بکپین و خزمه تی میوانه کانمان بکه یین. چونکه ئیمه یه که م نووسینگه بووین و خه لکیکی زۆریش هاتوچوی ئەکرده یین.. کاک فاروق که ئەوهی بیینی رۆژیک به منی گوت: "ئه وه برا بۆ (چا) ناکپن؟" منیش گوتم: "وه للا نیمانه." گوتی: "من له مه ودوا چایچییه کم بۆ داناون باوک و کورپکن و له خزمه تی ئیوه دا ئەبن." ... ههتا ماوه یه کی زۆر (چای) نووسینگه ی کوردستانی نوی له سه ر گیرفانی کاک فاروق بوو. رۆژانه به قه د دوو چایخانه له نووسینگه (چا) ئەخورایه وه. بۆ میژوو باسی ئەکه م.. ئەوهی که له سه ر چایخانه که بوو په یامنیری دهر به ندیخان بوو.

- ئەو ئەيگوت "مۆبايل ئەھيئەمە ئەم شارەوہ." لەكاتيکدا ئەو قسەيەي ئەکرد کە دەبابەکانی سەدام لە بانی مەقان بوون. ھەر رۆژيک سەدام ئارەزووی بکردايە ئەھاتە سلیمانی.
- لەدوای راپەرینیشەوہ بوو بە خاوەن ئیمتیازی گۆڤاری (دوایۆژ) و نۆريک لە بابەت و نووسینی خۆی تیدا ئەنووسی.
- کاک فاروق بە ئەکادیمی بوو بە بازرگان نە لەناو گۆماوی بازارەوہ ھاتبیت.
- ئەوئەندەي مەن بزانم خەلکيکی نۆر یارمەتی لە کاک فاروق وەرئەگرن.. تەنانەت یارمەتی نۆر خویندکاری داوہ بۆ تەواوکردنی خویندن.. نۆر کەسی لە نەخۆشی و دەرد رزگار کردووە و بۆ چارەسەر ناردوونی بۆ دەرەوہی کوردستان.
- خۆی پيئ ئەلئیت: "لەویەپری سەرقالی و مەشغەلە تا بێم کە ژمارەکەت لەسەر مۆبايلەکەم ئەببینم دلم نایەت جوابت نەدەمەوہ."

وہستا محەمەدی بەنا
(حەمەي حەپسە)

- لە سالی ۱۹۷۲ەوہ مەرحەبامان ھەبوو. لە سالی ۱۹۶۲ەوہ ئەمدی کە ھاتوچۆی مالمان ئەکات و ئەھات بۆ لای شەھید (ئەکرەم) ی بێرام کە پيکەوہ لە ریکخستەکانی (ح.ش.ع) کاریان ئەکرد. مالمان لەسەر جادەي ئۆرزدی بوو کە ئیستا پيی ئەلئین جادەي گۆران، ئەو مالەي تياي ئەژباين خانوويەکی نۆر ناخۆش

بوو که به قور دروست کرابوو. له ژیرخانه که دا کاک فاروق و هاوړیکانی کۆبوونه وه بیان تیا ئه کرد ... ئه وهی له بیرم مابیت که له و کۆبوونه وانده دا له گه لیان بوو مسته فا چاوپره ش بوو.

• دواى چهند سالیك بووین به شهریک له گه ل کاک فاروق له سالی ۱۹۷۶ دا، بیست و چوار سال شهریک بووین له ناو کاری معاوه لاتدا ... بیست و چوار سال شهریکی بووم نه درؤم لی دی و نه خیانه ت.

• فاروقی مه لا مسته فا که سیکی موغامه ره چیه . گوئی به هیچ نادات و له هیچیش ناترسیت.

• روژیکیان هاوړیه کی خؤم برد بو لای که نه خوئی دلی هه بوو، بری شه ش هه زار دؤلاری دایه .

• خوشتین ته بیعتی هه یه و حه زی له نوکته و قسه ی خو شه ... که سیکی قورسه و خاوه نی شه خسیهت و ئه خلاقیکی به رزه .

• له بیرمه له ئیشیکدا که به نو هه زار و چوارسه د و په نجا دینار بؤمان ده رچوو پاره که مان ته واوی نه کرد. کاک فاروق داواى سی هه زار دیناری سویسری له کاک مسته فای زاواى کرد ... ئه وهی که کاک فاروقی مه لا مسته فای برده ناو ئیشی گه وره وه نزیکتین و خو شه ویستتین هاوړی خوی بوو که له به غدا بوو، ناوی (ماجید عه لاوی) بوو که یارمه تی دا کارگه ی بلوک دابنیت.

• من قه ناعه تم وایه فاروقی مه لا مسته فا له (چاوی زیاتر شاری سلیمانى خوش ئه ویت.

.....

عومهر حسين

- له دواى نسكو گه پايه وه وه كو گه نجىكى به نه زمون و پر توانا و هيز و جدى له ئيشكردندا دهستى كرد به وهرگرتنى مقاوه لاتی بچوك بچوك وه كو چوار هه زارى و ده هه زارى. هه تا له گه لّ خو شه ويستترين و ئازيزترين هاوړپى خویدا (ماجيد عه لاوى) كه نه و به پريزه تواناى ماددى زور باش بوو برابى به پريز (د. ئيبراهيم عه لاوى) بوو يارمه تى كاك فاروقى دا بو دامه زراندى كارگه يه كى بلوك و كه ساره يه كى به رد.
- داواى لى كردم له ده واجينه كه بيم به ژميريار. دلّم نه هات قسه ي بشكيتنم و پيكه وه ئيشمان كرد و هه تا واى لى هات نه و پرپژه يه بوو به يه كيك له پرپژه هه ره سه ركه و توه كان له كوردستاندا. له ناو هه موو پرپژه كانى عيراقدا له هه موويان باشتو بوو. هه ر نه مه يش واى كرد كه دواى نه و ماوه زوره ي كه به دهستى كوومه لىكى تره وه بوو رييز و ته قديران بو ناردن. چونكه به دهستى نه وانه وه فه شه لى هينا بوو. له ئيشكردن به رده وام بوو هه تا رابه رين.
- كاك فاروق چووه سه ر قائيدى فيرقه ي هه شت پيى گوتبوو تو مالى حكومه ت داگير كردوه، ئيمه هيشتا قيستى حكومه تمان له لايه. به رپرسى جه يشه كه ترسابوو، چونكه ده واجينه كه يان كاوول كردبوو، هه رچى مريشك بوو هه موويان خواردبوو و نه شيكاكانى ناويان شكاندبوو.
- من يه كيكم له وانه ي فه خر و شانازى به هاوړپيه تى و دوستانه تى فاروقى مه لا مسته فاوه نه كه م. من به دريژاى ته مه نم شه هامه ت و پياوه تى كاك فاروقم قه ت

له بیر ناچیتته وه. ئە گەر ئە وریز و برایه تی و خۆشه ویستی و دلپاکییه ی ههردوو کمان نه بووایه که له بهرام بهر یه کتری هه مانه رهنگه ئیستا منیش وه کو ئە و خه لکه بچوومایه و سه ره م بگرتایه بۆ مووچه ی خانه نشینی.

• کاک فاروق که سیکی زۆر ئازا و چاونه ترس و جه ریئه و بریاری قورس و سهخت ئە دات که له میژووی ژیانیدا هه رچییه کی گو تبهیت جیه جیه کردووه و سه ریشکه وتوو. یه کیك له موجازه فه هه ره گه وره کانی هینانی مۆبایل بوو.

• کاک فاروق نه گۆراوه، له منالییه وه چۆن دیوه هه تا ئیستا هه رایه ...

من خۆم شاهیدی ئە وه م که به ده یان که سی له دۆست و هاوپی خۆی بۆ چاره سه رکردنی نه خۆشی نار دووه ته ده ره وه. خانووی بۆ زۆریک له دۆسته کانی کپیوه .. یارمه تی سه دان که سی داوه که موسته حه ق بوون و باری ژیانیا ن خراپ بووه .. به سه دان که سیش که نه یانتوانیوه کرپی خانوو بدن ئە و کرپکه ی بۆ داو ن، یان خانوو که ی بۆ کرپیون ... دهستی کراوه یه بۆ هه موو هه ژار و لیقه و ماویک ئە گه ر نه یشی ناسیت.

حه سه ن حه سین

• له سالی په نجا کانه وه له گه ل فاروقی مه لا مسته فا پیکه وه له ناوه ندی بووین و هاوپی بووین. له بیرمه کاتیك قوتابییه کان ژماره یان زۆر بوو له بهر خانه قاوه خانوو که ی (عومه ری سام ئاغا) یان بۆ گرتین له سانه وی سلیمانیه وه چووینه ئە وئ.

• رۆژئىكىيان سەئىد قەزاز و فايەق ھۆشيار ھاتن بۆ قوتابخانە كە مان ... كاك فاروق گوتى سەئىرى ئەم قوتابخانە يە بكەن بزنانن چيە و ئىمە چى تيا ئە كەين، ئەمە مالا نەك قوتابخانە، مامۆستامان نىيە، ئەو ەى كە ئىنگلىزىيمان پى ئەئىت ھەر ئەويشە كە ەرزىشان پى ئەئىت. فريامان بكەون ەزەمان زۆر خراپە.

• ئىوارە يە كيان لاي نادى مۆزە فينە ە سەئىر ئەكەم پىاويكى بچكۆلەى خىر پالتۆيەكى لە بەردايە و دەموچاوى خۆى ئەشارىتە ە. زۆرم لا سەئىر بوو ەەر دىقەتم ئەدا و ئەويش لە من خراپتر. لە يەك رەت بووين ... سەئىر ئەكەم فاروقە، بەوپەرى تامە زۆرۆيىە ە باو ەشم پيا كرد و ئەملا و ئەولاي يە كترمان ماچ كرد و چووينە ە بۆ مالى خۆمان. گوتم دانىشە ئىستا كىت ئەويت ئەچم بۆت ئە ەئىنم ... كە مالى برام و فەرەج بابانم ەئنا و من ەتا سەعات يەكى شەو لەگەئيان دانىشتم و چووم خەوتم. بە يانى سەعات ەوت كە ەئسام سەئىر ئەكەم ئەوان سى قۆلى دانىشتوون و قسە ئەكەن. لەگەئيان بەرچايى بە يانىم خوارد و فاروقم ماچ كرد و پىمگوت: ئىشەئلا مۆفەق ئەبىت.

• من ئاگام لىيەتى مووچەى ەزاران قوتابى ئەدات، موچەى بۆ مالا شەئىد و ئەنفالەكان بىرۆتە ە و رۆژانە يارمەتى ەزاران كەس ئەدات و دەست نانئىت بە روى كەسە ە. ئەمە بى لە ەوى بە ەزاران ەزار كرىكار و كادرى زىرەك لە بوارەكانى كۆمپىوتەر و زمانى بىگانە و دەرچووى زوربەى زانكۆكان لە لاي ئەو دامەزراون.

• فاروقى مه لا مسته فا خا ەنى ئەخلاقىكى بەرز و تۆكمە و پتە ە، قسەى لە روو، شەرم لە كەس ناكات، ئازا و چا ەنەترس و دلپىرە و لەكاتى خۆئىشيدا شىوعىيەكى دىر و توند بوو، ەاوپىپەرستىكى سەئىرە و ئامادە يە گيان و خويىنى خۆى بۆ ەاوپرىكانى بەخت بكات.

.....

نهوشیروان مستهفا

(له بیره وه ریبه کانیدا، کتیبی: له کهناری دانوبه وه بو خری ناوزهنگ)

- ئیبراهیم (عهلاوی) چووبوه سوریا و فاروق مهسئولی بنکه و پیشمه رگه و ریکهستنهکانی کوردستانیان بوو له (ناوکیلهکان) دانه نیشته.
- رۆژانی ئاشبه تال ئه میش له گه له سه رکردهکانی کۆمه له قسه ی کردبوو هاوکاری بکه ن بو مانه وه و بهرهنگاری. پاشان بو یان ده رکهوت ئه م کاره یان پی ناکریت. ئه وانیش له گه له لیشاوی خه لکدا گه رابوونه وه بو عیراق. کاربه دهستان، له وانه غانم عه بدولجه لیل، له گه له فاروق و هاوپیکانی قسه یان کردبوو که حیزبه که ی ئه وانیش له وه زارته و به رهدا به شداری بکه ن.
- له گه له فوئاد (ی مه لا مه حمود) زۆری له گه له خه ریک بووین له قیه ننا بمینیته وه و نه چیته وه بهر چه قوی به عس، تا ئیمه ش ده ست پی ئه که ینه وه، ئه وسه پیکه وه ئه گه رپینه وه کوردستان. فاروق ملی نه دا و سوور بوو له سه ر گه رانه وه ی بو عیراق، بیانوه که شی ئه وه بوو که ئیلتیزامی هه یه و به ئینی داوه به هاوپیکانی بگه رپینه وه لایان. ئه گه ر نه گه رپینه وه له وانه یه به عس ئازاریان بدات. فاروق نه یه زانی چاره نووسی چی ئه بیته و به عس چۆن ره فتاری له گه له ئه کات. له گه له ئه وه شدا گه رایه وه بو عیراق، بیگومان ئه مه هه لۆیستیکی جوامیرانه و ئازایانه بوو.

.....

جەلالى عومەرى سام ئاغا

• رۆژى ۱۹۶۱/۱۱/۶ خۆپىشانانىڭ بۇ ھاۋكارى مانگرتنى كرىكارانى جگەرەى بەغدا سازكرا، فاروق ھەر شەۋى پىش خۆپىشانانىگە گىرا، چونكە لە گرۋپى ھاۋكارى مانگرتوۋەكان بوو، ۋەك سەرپەرشتىارىڭ ئەناسرا.

• پاش تەۋاۋكردنى ماۋەى ئىحتىيات فاروق لە بەغدا ماىەۋە ۋە لە بانكى بازىرگانى دامەزرا ۋە منىش ھاتمەۋە سلىمانى بۇ سەر ۋە زىفەكەى خۆم، فاروقىش بەھۆى ئەۋەى فەرمانى دەستگىركردنى زۆرى بۇ دەرچوۋبوۋ لە بەغدا ھاتەۋە سلىمانى، فاروق لە سىياسەت ۋە مل لە چەقۇ سوۋىن بەردەۋام بوو، چەند جارىڭ بە غىابى حوكمى لە سىدارەدانى بۇ دەرچوۋ، ئەۋ كاتانەى حوكمى لە سىدارەدانى لەسەر بوو، بەشەۋىيان بە نىۋەروانى گەرمى ھاۋىن بە شىۋەىەكى بەردەۋام ھاموشۆى يەكترمان ئەكرد.

• سالى ۱۹۷۴ - ۱۹۷۵، واتە سالى ھەلگىرسانەۋەى شۆپش، دىسان من ۋە فاروق يەكمان گرتەۋە، ئەۋە يەككە بوۋ لە بەرپرسە دىارەكانى قىادەى مەركەزى، منىش لە رىزى شۆپشدا بووم، من لە خوار گوندى (زىنۆى شىخى) لە نىۋان حاجى ھۆمەران ۋە بابەكراۋا، لە خانوۋىەكدا بووم لەگەل د. كەمال مەزھەر ۋە خوالىخۆشبوۋ د. كەمال خەبات ۋە كاك فەرھاد ەۋنى ۋە سىروان ەۋدوللا سەئىد كە بەرپۆۋەبەرى چاپخانەى شۆپش بوو. زۆربەى شەۋ فاروق ئەھاتە لام ۋە لەگەل مىۋانەكانمدا ئەكەۋتە قسە، زۆرچار بەھۆى بگىرە ۋە بەردەى سىياسىيەۋە دانىشتنەكانمان تىڭ ئەچوۋ، چونكە فاروق جىاۋازى بىروباۋەرى لەگەل شۆپشدا ھەبوو.

مستهفا صالح کهریم

- سالانی چه فتاکان به پراستی قیادهی فیعلی و عه‌مه‌لیی قیادهی مه‌رکه‌زی کاک فاروق ئه‌یکرد که ئه‌وکاته باره‌گا که یان له (گه‌لا‌ه) بوو له (کێله‌کان).
- مه‌سه‌له‌ی مۆبایل له عێراقدا هه‌ر ناوی بیسترابوو. ئه‌و توانی کۆمپانیای ئاسیاسی‌ل به‌ینیت که درێژترین ریگی بۆ خه‌لک کورت کرده‌وه.
- به هه‌زاران که‌س هه‌ن که ده‌وله‌مه‌ندن، به‌لام که‌میان تیا به که وه‌کو ئه‌و یارمه‌تی قوتابیان بده‌ن بۆ ته‌واوکردنی خویندن. له هه‌ر شوینیک لیقه‌وماویک هه‌بیت ئه‌و ئه‌چیت به هانایه‌وه. ره‌نگه به‌بی موباله‌غه ئه‌گه‌ر بچیت سه‌یری سجیلی حساباتی کاک فاروق بکه‌یت سالانه هه‌ر له به‌صره‌وه هه‌تا کوردستان ئه‌وه‌ی که ده‌نگ و ناله‌ی بگاته لای کاک فاروق درێغی لێ ناکات. به‌تایبه‌تیش له رووی یارمه‌تی قوتابیان هه‌وه ده‌وریکی بالای هه‌یه له یارمه‌تیدانیدا.
- ئه‌و کاته‌ی که له وه‌زاره‌تی ئیرشاد ئیشی ئه‌کرد له‌گه‌ل چه‌ند براده‌ریکیدا گۆفاری (ئه‌لعیراق) یان ده‌رئه‌کرد که زمانحالی وه‌زاره‌ت بوو.
- له دواییدا که له قیاده‌ی مه‌رکه‌زیدا بوو، به زیره‌کی و لیها‌توویی خۆی و نازیی خۆی توانی له‌دوای (عه‌زیز ئه‌لحاج) له‌گه‌ل ئیبراهیم عه‌لاوی و هاو‌پێکانیدا حیزبی شیوعی رێک بکه‌نه‌وه و چه‌ندین کۆنفرانسیان له مه‌نتیقه‌ی قه‌راغ و باله‌ک گرت.

.....

مستهفا چاورهش

- بنه ماله‌ی كاك فاروق هه م وهك خۆی و پيش خۆی، وهكو بنه ماله‌یه‌كی تيكۆشه‌ر و بنه ماله‌یه‌كی ناودار بوون له شارى سلیمانیدا.
- ئەو كاته هه موومان (ح.ش.ع) بووین. سه‌رده‌مانی من زیاتر ئەگه‌پیتته‌وه بۆ جیابوونه‌وه‌ی حیزبى شیوعیى له ۱۷ى ۱۹۶۷.
- سالى ۶۸ ... حیزب من و كۆمه‌لێك له هاوڕێكانمى راسپارد كه بچین بۆ به‌غدا، له‌وانه‌ش زوربه‌یان نه‌ماون، هه‌ر خۆم له‌ناویاندا زیندووم ... بۆ روژی دواىی گه‌یشتینه به‌غدا. ئیمه‌ چۆن حیزب بدۆزینه‌وه؟ ئەو كاته ئیمه‌ كاك فاروقمان ناسی هه‌روه‌كو پیشتر ئاگاداریان كردبووین كه ئەچنه به‌غدا ئەبیت په‌یوه‌ندى بکه‌ن به‌ فاروقى مه‌لا مسته‌فاوه‌ و نامه‌كه‌ش درا به‌ ئەو. ئەویش توانی په‌یوه‌ندیی ئیمه‌ گری‌ بدات به‌ حیزب و رێكخستنه‌كانى به‌غداوه‌.
- جارىكى تر و به‌ نه‌ینى چه‌ندین جار له سلیمانى یه‌كترمان دیه‌وه‌. وا رێكه‌وت باره‌گاكانمان گواسترایه‌وه بۆ مه‌نتیقه‌ی حاجى ئۆمه‌ران و دى‌ی (كێله‌كان)، باره‌گای سه‌ره‌كییمان چوه‌ ئەوى و له‌وى بووین. دواى ئەوه‌ چووینه دى‌ی (دارلسه‌لام) كه له پشنتى (كێله‌كان)ه‌وه‌ بوو. پاشان چووینه دى‌ی (گوێزان).
- له‌ناو باره‌گاكاندا پێكه‌وه‌ بووین به‌تایبه‌ت له كێله‌كان و دارلسه‌لام، له یه‌ك ژوردا پێكه‌وه‌ ئەخه‌وتین. بۆ یادگارى باسى ئەكه‌م له ژووره‌كه‌ی من و كاك فاروقدا ماریكى تیا بوو ئەچووین بۆى بیکوژین خۆی ئەكرده‌وه به‌ناو كونه‌كه‌دا و دايمه سه‌ره‌تاتكیى له‌گه‌ل ئەكردین. نه‌مانتوانی بیکوژین.. هه‌ر له‌و ژووره‌ی ئیمه‌دا ئیبراهیم عه‌لاویشمان له‌گه‌لدا بوو.

- پيش ١١ى نازار كاك فاروق له ناو باره گاکان مایه وه و وهكو بهرپرسی حیزب له ناوکیله کان بوو.
- بریاریکی حیزب ده رچوو که ئه بیئت كاك فاروق بچیت بو سوریا، من چاوساغه که ی بووم ... هر یه که ی ده دیناریشمان پی بوو که حیزب دابووی پیمان.
- چهند جارێك له سهەر من دائیره ی ئه منی سلیمانی بانگیانکرد. سهیر له وه دا بوو كاك فاروقیان به وه تاوانبار کردبوو له ئه منی سلیمانی که گوایه مسته فا چاوپهش شه ریکته.
- په یوه ندیى من له گه ل كاك فاروق په یوه ندییه کی توندوتۆل و به هیزه و تیكه لئی خیزانیشمان هه یه. له سهەر ئه ساسی ئه و ئه خلاق و مه بده ئه ی که نه ماندۆراندوووه .. یه کیکه له کوربه هه ره به وه فا و دلسوژ و نازیزه کان له دلئى مندا.
- كاك فاروق پیاویکی نازا و چاونه ترس بووه وه كه هه موو کاته کانی تر له هه موو قوناغه کانی شوړشدا.

ئه حمه د میره

- ئه گه ر مه لا مسته فای سه فوه ت حافزی شیرازی و سه عدی به ئیمه ناساندبیئت، ئه گه ر دکتۆر عیزه دین ئه حمه دی خانى به ئیمه ناساندبیئت، ئه وا كاك فاروقى مه لا مسته فاش مۆبایلی پی ناساندین که پیموایه پیداو یستترین ئامپری ته کهنه لوجیایه .. كاك فاروقى مه لا مسته فا به ئاسیاسیئۆ توانی ده رگای کوردستان به دیوی ده ره وه دا بکاته وه.

• نهگر په كيك بيه ویت له سهر گه شهی ئابووری له كوردستاندا توپژینه وه بكات به تايپه تی له دواي راپه رین، بیگومان ناتوانیت به بی له بهرچا وگرتنی كار و چالاكییه كانی كاك فاروقی مهلا مستهفا توپژینه وه بكات.. هه تا بو میژوونوسه كانیش هه ر وایه .. نووسینه وهی میژووی ئابووری به بی فاروقی مهلا مستهفا میژوویه کی قه مووره .

ئازاد مستهفا

• من له بیرم نایه ت كهی كاك فاروقم ناسیوه، چونكه ئیمه هه ر به خیزانی جوړیک له تیکه لیمان هه یه له گه ل بنه ماله كه یاندا. له سلیمانیدا كومه لیک خیزان هه بوون كه له ناو سیاسه تدا کاریان كردبیت، مالی كاك فاروقیش په كیكیان بوو.

• له بیرمه كاتیک قه راغ گیرا كاك فاروقیش له قه راغ بوو. هیزه كه یان كشایه وه، كاك فاروق هاته ته ویله، به و ناو نیشانه ی كه قاچی له جی چوو بوو.

• له دواي نسكۆ، به و پییه ی كاك فاروق په كیکبووه له ئەندامه هه ره بالاكانی قیاده ی مه ركه زی، حكومه تی به عس زوری پی خوشبوو كه كه سیکی وه كو فاروقی مهلا مستهفا بكاته بهرپرسیکی بالا و دیار هه ر بو ئەوه ی بلین ئەوه تا به پاره كریمان. كاك فاروق ئەمه ی نه كرد. له ناو بازار دوكانیکی به كری گرت و خه ریکی قونتهراتی پینج هه زار دیناری و ده هه زار دیناری بوو.

• من له له ندهن بووم كاك فاروق هاتوه ته ئەوی و هه موو هاوړیكانی له

قیادهی مه رکه زی بینوه و بهوپه پی شانازی شه وه له گه لیان دانیشتووه .
• دوی راهه رین که هاته وه کاک فاروقیش وه کو ئه و خه لکه که وتبووه بهر
لیشاوی تالانکردن و هه رچییه کی هه بوو له ده ستیدا.

حسین شیخ عوسمان نیرگسه جاری

• رۆژگار رۆیشت و من و فاروق له ریکخراوه کانی پارتهی کۆمونیستی عیراقدا به یه ک
گه یشتینه وه له سالانی شهسته کانی سه دهی بیستدا. کاک فاروقی مه لا مسته فا لیپرسراوی
شانه یه کی پیشه وهی ریکخراوی (کاوه) ی قوتابیان بوو ... به ئینسافه وه باسی ئه کهم،
کاک فاروقی مه لا مسته فا زۆر شتی فیر کردین له بواری فیکری و چالاکیی ریکخراوه ییدا.
• له کاره ساتی کیمیا بارانی هه له بجه دا ژماره یه کی زۆر له قوتابیان خه لکی هه له بجه
و ده و روبه ری بی باوان و ماله باوک مانه وه. زۆریان یان تیاچوو بوون به کیمیاوی یان
په رته وازهی ئیران بوون. به راستهی رۆژگار یکی یه کجار تاریک و پر نائومیدی بوو.
به تایبه تی بۆ ئه و قوتابیانه ی به شی ناوخۆیی که مابوونه وه بیلانه و یانه، له کاتی کدا که
نزیک بوون له تاقیکردنه وه کانی سه ری سال و به که لۆری پۆلی سیی ناوه ندی و شه شی
ئاماده یی ... له و کاته جه رگ و دلته زینه دا دوو تروسکه و رۆشنا ییم شک ئه برد له
زه یندا، یه که میان کاک فاروقی مه لا مسته فای هاو پینی شیوعیم بوو ... که بارو دۆخه کهم
بۆ باس کرد زۆر مه ردا نه هاته پیشه وه و فه رمووی: حسین گیان هه موو سه ری مانگی ک
وه ره بۆ ئیره و لیستیک به ناوی قوتابییه کانه وه به ینه و ناوی چه ند فه راشیکیش
بنووسه با به شی ک له خزمه تگوزارییه کان پیشکه ش به قوتابییه کان بکه م.

سلیمانی قهساب

- من هاتمەوه بۆ کوردستان، له (کاولان) بووین له لای (کونه مشکان) هوه. ئەو کاته من حسک بووم. وه زعمان زۆر خراپ بوو. هیچمان نه بوو. جوابمان بۆ نارد هه ندیک یارمه تی بۆ ناردین که یارمه تی وا و له و کاته دا زۆر زه حمه ت بوو.
- من ئەزانم که رۆژانه یارمه تی هه زاران که س ئەدات به بی موقابیل. نه خۆش و قوتابی بۆ دهره وهی ولات ئە نیریت.. من ره فیقی خۆم هه بووه پیشمه رگه ی کۆن بووه پتووستی به یارمه تی هه بووه، چی ویستوه و داوای چی لی کردوه هه مووی بۆ جیبه جی کردوه.

یاسین قادر بهرنجی

- ئەو وهک پیاویکی سیاسی و وهک رووناکبیر و که سایه تییه کی کۆمه لایه تی، ده گمه ن و هه میشه چالاک بوو، ئەو کاتانه ی به نهینی له شاخه وه ده هاته شار، له ماله که ی خۆیان و له چه ند مالکی خزمه نزیکه کانی و چه ند هاو پرێیه کی خه باتی وهک سه رکرده یه کی هۆشیارو بویر کاره کانی ئە نجام ده دا.

- کاک فاروق لای هه رکه سیک له نزیکه وه ناسیییتی نمونه یه کی بهرزه بۆ دلسۆزی و دلپاکی و به خشندهیی.
- شانازم به کاک فاروقی خالّ و مامۆستا و هاوړپیی گه وره و خۆشه ویستم، ئه و پیاوه ی له میژووی سلیمانی و کوردستاندا ناویکی گه وره و به نرخ و خۆشه ویسته.

بەشى يەكەم

قۇناغى منائى و ھەرزەكارى

خيزانه كه مان

له رۆژى ٦ى ته موزى ١٩٤١ و وهك باوكم نووسيوويه تى له سه عات ١٠:٣٠ عه ره بى پاشنيوه پۆ كه ئه كاته سه عات ٦ى ئيواره له گه ره كى ده رگه زىنى سليمانى له دايك بووم. مه لا مسته فای باوكم كورى حاجى مه لا ره سولى ديليزه يه كه ئه ويش كورى مه لا محمه دى مه لا شه ريفه. كاتى خوى حاجى مه لا ره سول له ديليزه وه هاتوو ته سليمانى و مه لايه كى به ناوبانگ و واعيز و خه ليفه ي كاك ئه حمه دى شىخ بووه.

فاروق مه لا مسته فا، مه لا مسته فای سه فوه ت،

كانى خان، ١٩٥٨/٣/١٣

باوكم له ره عنای دايكيه وه
 كچه زای شىخ عه زيه و ئه ويش كورى
 شىخ فه تاحه، شىخ فه تاح كورى
 حه مه خانه و حه مه خان برآى مه ولانا
 خاليدى نه قشبه ندى يه. گۆرى شىخ
 عه زيز و شىخ فه تاح له خانه قای مه ولانا
 خاليدايه له سليمانى.

باوكم كاريگه رى نۆرى هه بوو
 له سه رم، هه ر له فام كردنمه وه به هۆى
 جوړى په يوه ندى له گه لمدا به
 نه سيحه تى جوان و ريگا پيشاندانم
 به ره و خویندنه وه و گوڤگرتن له
 خوى و له و كۆمه له خویندنه وار و
 پياوه ئايينيانه ي به ده ورى باوكمه وه

بوون ئه یویست به و په پیره وانه په روه رده م بکات و له ناو کۆر و کۆمه لای زانستدا گویم به ئامۆژگاری و قسه ی جوان رابه ئینیت. ئه و پیاوه زانا و بهرهمه، که هه موو ژیا نی به خویندن و نووسین و ری نیشان دانی راستی خه لکه وه برده سه ر، هینده ئازا و به ته گبیر بوو که رۆژانه شتی نوئی لیوه فیژ ئه بووم. له ئایینه که شیدا ئه مه نده کراوه بوو، که ئه وسا و ئیستاش په نجه ی پیشه روه یی بو رانه کیشن به وه ی باوه ری به دوعا و نوشته و جووری ته لاق و ته لاق چاککردنه وه ی دور له په پیره وه کانی ئایینی ئیسلام نه بوو. به و که می ده رامه ته وه سه غی و بهرچاوتیژ بوو، ئامۆژگاری ئه وه ی ئه کردین خه لکمان خو ش بوویت و له هه موو خزمه کانمانه وه دهستی پی ئه کرد.

دایکم جه میله سالج قادر، ژنیکی به کجار خاوه ن سۆز و خو شه ویستی زۆر بوو به رامبه رم. ئافره تیکی نه خوینده وار بوو، به لام به هو ی ژیا نی له گه ل باوکمدا له نه خوینده وار نه ئه چوو. باوکم زۆر به چاوی ریژ و خو شه ویستییه وه ته ماشای ئه کرد، ئه ویش ئه مه نده خه ریکی منیکی هاروهاج بوو به منالی، که هه رگیز بیرم ناچیت شه وانیکی زۆر ئه گه ر توژی ک له شم گه رم بووایه، تا به یانی به دیارمه وه ئیشکی ئه گرت و به خا ولی ته ر گه رمایی (تا) که ی ئه شکاندم.

دایکم خه لکی قه ره داغ بوو، تاقانه ی دایکی بوو، باوکی زوو کۆچی دوا یی کردبوو. دوو خالی هه بوو سه عید و قادر که نه نکم پیکه وه وه ک خوشک و برا هه رسیکیانی گوش کردبوو. به کی ک له ئه رکه کانی دایکم جیاواز له ژنی گه ره ک ئه وه بوو، ئیمه مه ر و بزیمان هه بوو له گه ل رانی ماله ئاژه لداره کانی سه رکار یژ به پیوه ئه بران، به لام ئیواران دایکم خۆی ئه دیدوشین. له و ماله دا که خۆمی تیا له دایکبووم، مه شکه ی ئه ژه ند و شیره که ی ئه کردن به ماست و که ره و دۆ.

من که بچوو کترین منال بووم یا خود وه ک کورد ئه لیت، پاشه به ره بووم له گه ل سی خوشک و برایه کدا له گه ل باوک و دایکماندا ئه ژیا نی. خوشکیکی گه وره شمان هه بوو له دایکمان، ئه وسا و تا ئیستاش له هه ره خو شه ویسته کانمان بوو.

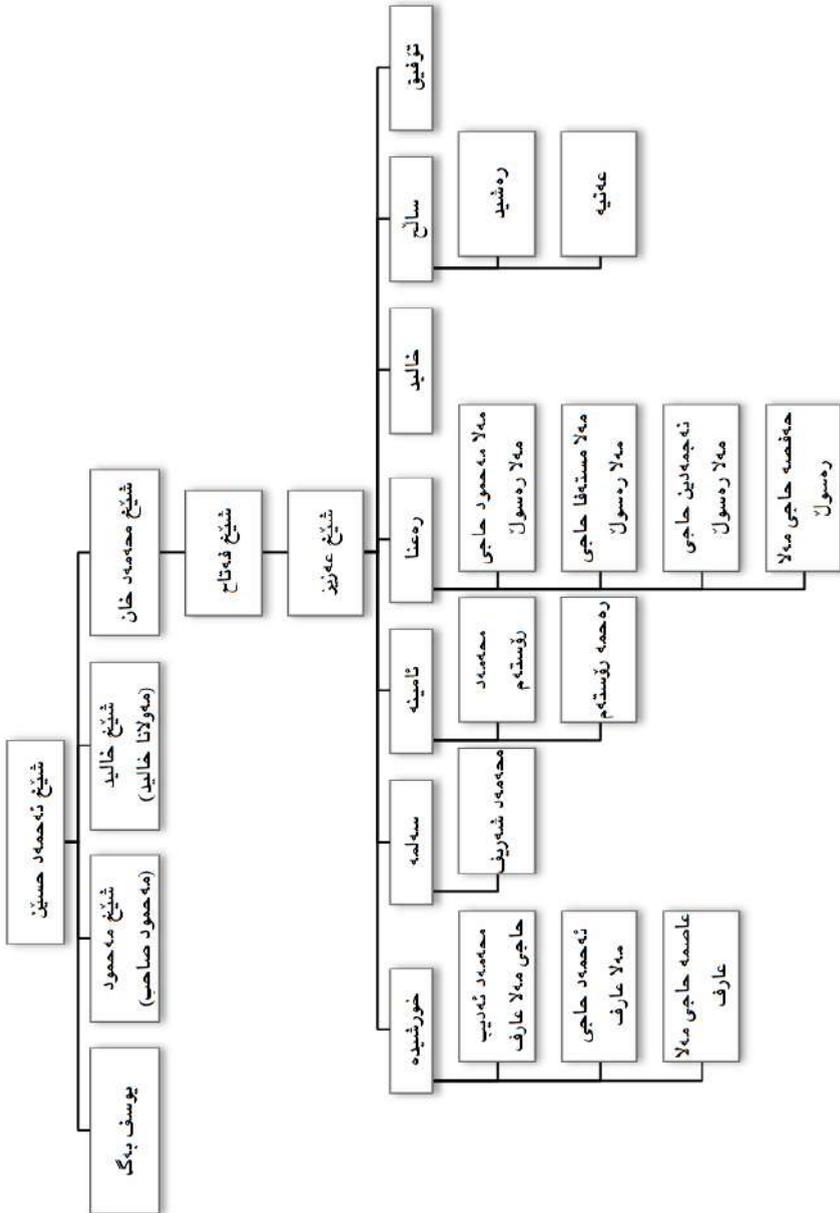
مريهه سالح (داده) (نهنكي فاروق مهلا
مستهفا له دايكهوه)، ١٩٥٨

نابيت باسى دايكى دايكم، مريهه
سالح نه كه م كه پيمان نه گوت
(داده) و له مناليمه وه تا كوچى
دوايه كهى بهرده وام نه مانبيني و
قسه خوشه كاني و پلاره كاني
كه سى نه نه بوارد. نه نكم هه ريه كه
ناويكى لى نابووين. داده له گهل
مالي خالمدا كه برى بو وه كو
دايك ره فتارى له گهل نه كرد، له و
ماله گه وره يه ياندا نه ژيا و روژانه ش
له گهل دايكمدا و ئيمه ش به دوايدا
سهردانى يه كتر پيمان نه كرد.

روژى ١٩٦٣/١٢/٩ كاتيك باوكم
كوچى دوايه كرد، داده به داخى
باوكمه وه كه زور خوشى نه ويست

نه خوش كهوت و سهري نايه وه. نه وكاته نه يانگوت داده ته مهنى له ١٠٠ سال پتره
و تا دوا شوى ژيانى هيچ دهرمانيكى به كار نه هينا بوو. خو سوري و سپى و چاوى
كالى مهيله و شين بوو، يه كيكمانى ناو نابوو شينى، نه ويتر بووره، يه كيكي تر
سه گه كه، فلانه قه ره ج، فيساره هه له هل.. تاد.

په پوهندي خپزانه که مان به مهولانا خالیدی نه قشبه نديپه وه

مائی باوکم

من له خانوویه کی بچووی سی ژوو رییدا هاتمه دنیاوه، خانووه که نزیک مزگه وتی حاجی مه لا ره سوئی دئیلژه بوو که دواتر بهر جاده کهوت و ئیستا به شیکی فولکه ی نالی یه. باوکم (مه لا مسته فای سه فوهت) دوی کۆچی حاجی مه لا ره سوئی باپیرم له مزگه وته که ییدا بوو بوو به ئیمام و موده پریس.

له و گه ره کی ده رگه زینه، پیش نه وه ی بخریمه قوتابخانه، له بیرم دی زوربه ی کات له گه ل هاورپیکاندا خه ریکی یاریکردن بووین. له و کاته وه ی بیرم دیت هه تا گه یشتینه قونای دواناوه ندیش هه موو رۆژیک له بهرده م دوکانه که ی (کاک که ریمی وه ستا بسته) دا کۆئه بووینه وه. کاک که ریم، که سیکی خوشه ویست و پیاویکی قسه خوش بوو، چیرۆک و به سه رهاتی ژبانی خۆی بو ئه گپراینه وه و باسی قونای سه ربازی خۆی و پاله وانبازی نه کرد. هه ندیکیشمانی وه ک شاگرد به کار نه هیئا.

ده رگه زینی جارن وه کو ئیستا نه بوو، جاده یه کی باریک بوو که له هه له بجه وه نه هات و نه گه یشته سه رکاریز و له ویشه وه به ره و خواره وه بو نه سحابه سپی. بیگومان نه وکاته ئوتومبیل زور که م بوو، به و جاده یه دا، تاکه تاکه ئوتومبیل هاتووچۆی نه کرد. یه کی که له و شتانه ی منالی گه ره ک چیژمان لی نه بینی، نه وه بوو کاتی که له هه ورامانه وه پیکاب نه هات و پر بوو له گوین به ره و بازاری سلیمانی نه رۆیشت، ئیمه ش دوی نه که وتین و خۆمان پیدا هه لئه واسی و چند گوینیکمان لی نه خسته خواره وه.

بو ناو شار و هاتووچۆی نه م گه ره ک و نه و گه ره ک، له جباتی تاکسی، که ره سه ی هاتووچۆ ته نیا عه ره بانه ی دوو نه سپی بوو. که سی که یان چند که سی که یان خیزانی که سوار نه بوون و سوار بوونیش به شیوه یه کی گشتی به ۵۰ فلس بوو. منالانیش خۆیان به دواکه یدا هه لئه واسی، عه ره بانچیبه که قامچیبه کی دریزی به دهسته وه بوو بو پیشه وه له نه سپه کانی نه دا تا خیرا ره و بکن و بو دواشه وه ی نه هاویشت تا منالان دوربخاته وه له خۆ پیا هه لواسیندا.

له راسته وه: فاروق مهلا مستهفا، كهريمى وهستا بسته، عهلى مهلا عهبدوللا،
دهرگه زين - فولكهى نالى - بهرامبهر دوكانى كهريمى وهستا بسته، ۱۹۶۱

منالانى گه پهك كه بهر له قوناغى سه ره تايى و دواى ئه وهش زور پيكه وه ئه بووين و هاوپي نزيك بوون، بريتي بوون له فاروقى شيخ محمه دى مه حوى، سه باحى برايمى سنگه، عهلى كاكه حه مه، نازادى حه مهى مهلا توفيق، عومهرى حاجى حسين و ئه نوهرى وهستا ئه حمه دى حاجى سه يفوللا، جه لالى سنگه، عهلى سالح ناغا، ئه وپه حمانى حاجى برايم، نه وزادى جه لال ئه فهندى دواتریش ژماره دى هاوپيكانمان زيادى ئه كرد و زوربه دى كات پيكه وه ئه بووين و وهك تا قميك وه ها بووين، هه لسان و دانيشتمان پيكه وه بوو.

له بيرمه كه منال بووين جاريكيان ئه نوهرى وهستا ئه حمه دى و عومهرى حاجى حسين بوو به شهريان و ئه نوهر خه نجه ريكي به دهسته وه بوو، ئيمهش ئه نوهرمان گرتبوو بۆ ئه وهى عومهر بريندار نه كات، كه چى عومهر ئه يگوت: بهرى بدهن با خه نجه ريكي ته خته مان لى بدات!

سهره تاي خویندن

به رله وهی ته مهنی چوونه قوتابخانه م هه بیئت، وهک گوئیگر برام بۆ قوتابخانه ی (زه هرا) ی کچان و ماوه یه کی که م له وی بووم، ئه و ماوه یه ش بیره وه ری زۆری تیدایه . ماوه یه کی که میش برامه قوتابخانه ی پینجویینییه کان که دوا ی بوومه له رزکه ی

فاروق مهلا مستهفا
سهره تاي چوونه قوتابخانه

پینجویین له سلیمانی بۆیان کرابووه وه و دواتر ناوی (عه بدولئیلاهی) لیئرا. ئه و رۆژه خوشه م له بیر ناچیته وه که ئه و کاته ی ته مهنم گه یشته ته مهنی قوتابخانه، کاکم منی برد بۆلای (ره فیقی مه حمود ئه فه ندی ره سام) ی براده ری، وینه یان گرتم و له قوتابخانه ی فه یسه لئییه خرامه پۆلی یه ک. تا ئیستاش زوریه ی مامۆستایانی ئه و ساله و به رپۆه بهر و ژماره یه کی زۆر له قوتابیانی ئه و پۆله و پۆله کانی تری فه یسه لئییه له بیره وه رییمدا ماونه ته وه و تا ئه مپۆش له گه ل زۆریاندا له نیوان ناسیاوی و براده ریئییی نزیکا ماوینه ته وه .

(فه یسه لئییه) یه کیکه له قوتابخانه سه ره تاییه هه ره کۆنه کانی شاری سلیمانی^۱. من له سالی ۱۹۴۷دا چوممه فه یسه لئییه، ئه و ساله مامۆستا (جهلال محهمه د سه یفوللا) به رپۆه بهر ری قوتابخانه که بوو. سالی پیشترا مامۆستا (فوناد ره شید به کر) به رپۆه بهر بوو، به لام ئه و ساله له پهروه ده ی سلیمانی (که مه عاریفیان پی ئه گوت) بوو بوو (موفه تیش).

^۱ ئه م قوتابخانه یه سه ره تا له ۱/۱۰/۱۹۲۳دا به ناوی قوتابخانه ی (یه که م) هوه دامه زرا و له سالی ۱۹۳۶ ناوه که ی گۆرپا بۆ فه یسه لئییه، و به و ناوه وه مایه وه هه تا ۱۴ی ته موزی ۱۹۵۸.

به هۆی ئه و خزمایه تی و براده رایه تییه ی جه لال ئه فه ندیی به پڕۆ به ر له گه ل باوکم هه یبوو پیم ئه گوت (کاکه جه لال). به لام له به رام به ر بزۆی من و هه ندی براده ری

دیکه مدا سه د (کاکه جه لال) و (مامۆستا گیان) نه یئه خوارد. ئه و کاته ی زۆر توپه ئه بوو، لیدان و فه لاقه که ی هه ر ئه بوو ببیئت، ئه م فه لاقه کردنه ش زیاتر من و ئه نوهری وه ستا ئه حمه دی حاجی سه یفوللای ئامۆزای ئه گرته وه، مه به سه ته که شی په روهر ده کردن و به ته نگه وه هاتنی جووتیک منالی هاروهاج بوو که خزمی خۆی بوون! رۆژیکیان کاکه جه لال زۆر له من و ئه نوهر توپه بوو، گوئی: ئه لئی بتانکه م به قوربانی یه ک فیشه ک. ئه نوهر گوئی: به و ده مانچه یه ی که په له پیتکه که ی شکاوه؟ تومه ز ئه نوهر ئه یزانی کاکه جه لال له ماله وه ده مانچه یه کی په له پیتکه شکاوی هه یه!

له راسته وه: ره فیه ق مه حمود (ره فیه قی ره سام)،
فاروق مه لا مستهفا، عیزه دین مستهفا ره سول،
مزگه وتی حاجی مه لا ره سول، ۱۹۴۷

که چومه پۆلی دوو، مامۆستا محمه د توفیق وانه ی عه ره بی پی ئه گوئین. محمه د ئه فه ندی له به ر ئه وه ی تاقانه ی دایکی بوو به ناوی دایکیه وه به (حه مه ی حه لاو) ناسرابوو. ئه و پیاویکی هیمن و خوینده وار بوو، له خویندنه وه ی عه ره بیی من زۆر رازیبوو، به لام هه رگیز نهره ی ۱۰ نه ئه یامی و هه ر ۹ ی بۆ دانه نام. دوا ی ده یان سال که ریکه وت کردینی به خزمی یه کتر، ئه و نهره یه بوو بووه مایه ی سوعبه ت و گالته کردنمان.

مامۆستایه کی دیکه ش، عوسمان ئه فهندی، واته عوسمانی سه عیدی مه لا
 عه باس بوو که له پۆلی سینه مده وانه ی میژووی پی ئه گوتین و چه ندین یادگاری
 ئه ویشم هه یه. یه کیکی تریش مامۆستا حسین سالح ئاغا که پیاویکی رووخۆش بوو
 هه ر بۆ هاندان پیی ئه گوتم (کورپی گه ره ک)، یادیان به خیر. ئه میش پیاویکی چاک
 و دیار بوو له قوتابخانه که دا. داود ئه فهندیش هه بوو که مامۆستای وهرزیمان بوو،
 به بی تاقیکردنه وه له یاری کورسی کورسیدا بۆ (ئیسیتیران) قوتابخانه سه ره تاییه کان
 منی هه لبارد و ئه وه بوو ئه و ساله یله ی یه که مم بۆ قوتابخانه که مان به ده سه تهینا.

وا باوه زۆر که س به ستایشی منالیی خویان ده ست به بیره وهری تو مارکردن
 ئه که ن، به لام من قوناغه که وه ک خوی ئه گیرمه وه، چونکه تام و چیژیکی خوی هه یه.
 سالانی سه ره تاییه گه لیک بیره وهری خۆشی تیدا یه. (شیرکو بی که س) یه کیکی
 بوو له هاوپی خۆشه وسته کانم. هه ر له پۆلی یه که می سه ره تاییه وه، وه ک خۆیشی
 له هه ندیک بیره وهرییدا ئه یگیرته وه، هاوپی و هاوگه ره ک بووین و له ترۆزی و
 محه له بی فرۆشته وه تا دواساتی ژیا نی ئه و شاعیره گه وره یه هه ر هاوپی بووین. له
 پشووی سالانه ی نیوان پۆلی سینه م و چواره مده که پیی ئه گوترا (ته عتیل)، من و
 بی که س چووینه حوجره که ی مامۆستا (نه جمه دین مه لا) که خانوویه کی دووقاتی
 زۆر کۆن بوو له به رده رکی سه را له کۆلانی ته نیشته کاک حه مه سه عیدی خه یات
 که ئیستا کتیبخانه ی سلیمانیه که ی کاک عومه ری ره حمه تییه. به یانییه ک زوو،
 به ر له هاتنی قوتابییه کان گوتم "شیرکو با به و عه مووده دا سه رکه وین، بابزانین
 مامۆستا چی ئه کات، ئه لئین ژنی هه یه و که س نازانیت." به عه مووده که دا
 هه لگه راین و که گه یشتینه ئاستی هه یوانه که ی سه ره وه، له گه ل ژنه که یدا ده رکه وت
 که ناوی (فاتیمه) بوو، تازه له خه و هه لسا بوون، که ئیمه ی بینی زۆر تو ره بوو لیمان
 و به جنیودان راوی ناینه کۆلان.

هه ر له حوجره که، مامۆستا نه جمه دین مه لا بۆ ئه وه ی قه ره بالگی له ده ستشۆر
 و ته نیا ته والیته که ی خواره وه که به بیست قالدیره ی زۆر کوو پیگه یشتینی،

دروست نەبىت، لەسەرەوھ پارچە مقەبايەكى بە پەتەك ھەلۋاسىبوو. ھەموومانى فېركردبوو ھەر كاتەك كە يەكەك بچىتە خوارەوھ بۆ سەرنائو ئەبىت دىوى (رۆيشت) ەكە دەربخات، كە ھاتىشەوھ ھەلېگىرپتەوھ بۆ دىوھكەى تىرى كە لىى نووسرابوو (ھات)، كە خۆى بە خەتى گەورە و جوان نووسىبوونى. رۆژىك قوتابىيەك چووھ خوارەوھ و دىوى (رۆيشت) ەكەى دەرخست، من و شىركۆ ھەلمانگىراپەوھ بۆ (ھات). يەكەكى تر رۆيشت و ھەمان كارمان كرد. ئىتر ھەر كە يەكە يەكە ئەچوونە خوارەوھ ھەمان شتمان دووبارە ئەكردەوھ، تا ئەو كاتەى لە خوارەوھ قەرەبالغى و دەنگە دەنگ دروست بوو. كاتەك مامۆستا زانى ئىمەين بە دەنگە گر و نىرەكەى نەپاندى بەسەرماندا و دەرىكردىن و جنىوى دنياى پىداين. ئىمەش بە دلخۆشىيەوھ گەراپنەوھ بۆ ناو منالان و بالە و فتبۆلئىن و راكردن و يارىيەكانى تر.

گواستنەوھم بۆ قوتابخانەى خالىدىيە

لە پۆلى پىنجەم بووين، رۆژىك ھەر لەگەل ئەوھى پىم خستە ناو دەرگای قوتابخانەوھ (ھەمە دىژى فەراش) پەلى گرتم و پىى گوتم "وەرە بەرپۆھ بەر بانگت ئەكات." كە چووھ بەردەمى جەلال ئەفەندى بەرپۆھ بەر، بىنم ھەرچەندە ھەول ئەدات ئارام و لەسەر خۆ بىت، بەلام چاوەكانى ئاگرىيان لى ئەبارىت. "دانىشە." منىش دانىشتم و پىلاو و گۆرەوييەكەم (كە پەنجە گەورەى قاچمى لىوھ ھاتبووھ دەرەوھ) داكەند، ئەوھش خۆئامادەكردن بوو بۆ فەلاقە. بەلام جەلال ئەفەندى زۆر لەسەر خۆ گوتى "لەپىيان بكەرەوھ." نووسراوئىكى داھە دەستم، تومەز نووسراوى گواستنەوھى بۆ قوتابخانەى خالىدىيە!

لەلایەكەوھ پىم خۆشبوو بچمە قوتابخانەيەكى تر، بەلام ھەندى شتى ناخۆشىش بە مىشكەدا ئەھاتن و ئەيان وروژاندم! گواستنەوھ ماناى ئەوھ بوو كە ئەبىت ھەموو ھاورپىيانى پىنج سالاكەى فەيسەلىيە، ئەنور و شىركۆ و ئىسماعىل و كامىلى حاجى سەعیدى ھەلواچى و ئەكرەمى حاجى ھەملانى ئامۆزىيان بەجى

بهیلم و بچه ناو قوتابیانی قوتابخانه یه کی نوپوه که نایاناسم.. باشه بچه خالیدییه نالین بچی گوئزراوه ته وه بۆ ئیره؟! ئه ی به باوکم بلیم چی! هاوړپییانی فهیسه لیه و خۆشه ویستی نیوانمان و یاریی ناو قوتابخانه به بهرچاومدا ئه هاتن و ئه چوون.

قوتابخانه ی خالیدییه له مائی خوالیخو شبوو غه نی شالیدا بوو له خوار بهرخانه قاوه به ره و شیوی قازی، خانوویه کی گه وره بوو. که گه یستمه خالیدییه چوومه ژووری (یونس ئه فه ندی) ی به پپوه بهر و پیی گوتم "تو کوری مه لا مسته فای خو مانیت؟" تو زیک ته سکینی به دلما هات و گوتم "به لی ئه فه ندی." پرسى "چونه گوئزراویته وه؟" وه لام دایه وه گوتم "باوکم ئه لیت هه موو سالیك له به که لوری شه شه کاندای خالیدییه یه که می قوتابخانه سه ره تاییه کانی سلیمانیه، منیش له پۆلی پینجه مدام و هه ره له ئیستاوه بۆ پۆلی شه شه م خوم ناماده ئه که م." قسه که می زور پیخو شبوو، به لام هه ره له دوی دوو روژ بانگی کردم گوتی "ئه مه تو له سه ره هاو هاجی نه قل کراویت؟ ده ی پیلاوه کانت داکه نه بۆ فه لاقه."، گوتم "ئه فه ندی وانیه، کاکه جه لال خزمیشمانه به لام کوره که ی شه ری پی ئه فرو شتم و له یه کتریمان دا، بویه نه قلی کردوم. تو لیم بووه سته با دوو هه فته ده وام بکه م، ئه وسا بزانه زیره کم یان ته مه ل، ناقلم یان بی حه یام." فه رموی "قسه که ت جوانه، برپوره وه پوله که ی خوت." یونس ئه فه ندی په روه رده کاریکی ناو داربوو، یه که م تاقیکردنه وه ی مانگانه وا ریکه وت (جوگرافیا) بوو، که ماموستا شیخ محه مه د سه ید غه فوور پیی ئه گوتین، ۸۹م تیادا وه رگرت. مودیر ناردی به شوینمدا گوتی "راستت کرد ئافه رم."

یه که دوو روژ دوی ئه وه ده مه و عه سریک جه لال ئه فه ندی هات بۆ لای باوکم، چایه کم بۆ دانا، ده ستی گرتم و گوتی "به باوکت گوتوه نه قلم کردوویت؟" باوکم گوتی "بۆ کوئ و له سه رچی؟" من نه مو پرابوو گواستنه وه که به باوکم بلیم. ئه فه ندی گوتی "ئه و روژه دوو جار له قوتابخانه و له پپی ماله وه له نه وزادی کورپی داوه و سه ره شی شکاندووه، شه ویش به به رد شووشه ی په نجه ره کانمانی به ساغی نه هیشتووه، بۆ ئه وه ی دلل له من نه ئیشیت، نار دوومه ته خالیدییه که باشتترین

قوتابخانه يه و خویشم یونس ئه فهندي ئاگادار ئه که م که کوپی جه نابته و خزمی خو مه، تاوه کو ئاگای لی بیّت".

له سه ره تادا که گواسترامه وه بو قوتابخانه ی خالییدییه زور دلته نگ بووم به دوورکه وتنه وه م له هاوپی کانم، به لام له خالییدییه له پۆلی شه شه مدا له گه ل هاوپی تردا راهاتم. له وکاته دا و بهر له وهش له گه ره کدا له گه ل (سه ردارای غه نی شالی) هاوپی بووین، تانیستاش هه ر هاوپییه کی زور خو شه ویستمه . هه روه ها له گه ل (مه حمود که ریم) یشدا که کوپیکی زور باش و تیکو شه ر بوو، هاوپییه تیم په یدا کرد و وه ک دواتر باسی ئه که م، هه ر له پۆلی شه شه وه پیکه وه چووینه ریزی په کییتی قوتابیانه وه . له شوینی تردا باسی خوالیخو شبوو مه حمود که ریم ئه که م که چۆن له سالی ۱۹۶۳ دا شه هید بوو.

له خالییدییه زور گوپررام، له شه ره گه ره ک و بزوی دوورکه وتمه وه و له گه ل مه حمود دا زوره ی کاتمان پیکه وه به سه ر ئه بره . براکانیشمان که کاک ئه حمه د که ریم و کاک عیزه دینم بوون، هاوپی په کتری و هاوپی بزوتنه وه ی سیاسی بوون . له مامۆستاکانی خالییدییه که هه رگیز له بیرم ناچنه وه، په کیکیان مامۆستا عه لی شیخ ره شید بوو که لیپرسراوی حانووتیش بوو. هه ر رۆژه ی قوتابییه ک ئه کرایه چاودیژی حانووت و خواردن و خواردنه وه ی وه ک سو ده و سیفۆن و (عه سیری) پرته قال و سینییه پاقلاره ئه فرۆشرا، هه ر پاقلاره یه ک به عانه یه ک (چوار فلس) بوو. هه ر له حانووته که قه له م و قه له مداده ر و لاستیکی خه تکوژانه وهش ئه فرۆشرا. رۆژیک مامۆستا عه لی بانگی کردم و کردم به چاودیژی حانووت. له کۆتایی وانه ی شه شه مدا کاتی ک حسابی له گه ل کردم، له بیرم دی بایی ۸۱۱ فلسم فرۆشتبوو. دهستی گرتم و برده می بۆلای یونس ئه فهندي به رپوه بهر، ئه ویش پرسی "چی کردووه؟" وه لامی دایه وه گوتی "هیچی نه کردووه. ئه مه یه که م جاره قوتابییه ک پاره که ی هاوتتا بیّت له گه ل فرۆشتنه کانیدا. هه تا دوا فلس ته واوه و سه ره پاقلاره کانیشی نه خواردووه!" ئه و سه رده مه چاودیژی حانووت مافی خواردنی سه ره پاقلاره کانی پی درابوو.

له راسته وه: فاروق مه لا مسته فا، شه مالّ حه کیم ناغا، مامۆستا شیخ محمه د
سهید غه فور، که مال غه فور شالی، باخچه ی مه کته بی خالییدییه، ۱۹۵۳

مامۆستایه کی دیکه مان مسته فای حاجی قادری عه ره بانچی بوو که پیاویکی زۆر چاک بوو. مامۆستا مسته فا منی کرد به چاودییری یاریی توپی سه رمیز (تینس). ئیستا له گه لّ جیاوازیی ته مه ندا مامۆستا مسته فا هاوپیته و له م دواییانه دا بۆی گپرامه وه، گوئی "ئه و کاته یونس ئه فه ندی پیی گوئین (ئه م مناله له سه ر بزوی گواستراوه ته وه)، تۆش له و یارییه دا زۆر پیشکه وتوو بوویت، بۆیه کردمیت به چاودییر تاوه کو له پشووه کاندا سه رقالم بیت و زیانت له هاروهاجییه وه بگۆریت بۆ هیمنی و له سه رخۆیی".

له پۆلی شه شه مدا، به پیچه وانه ی سالانی پیشووتره وه، یه کیک بووم له و قوتابییه تاکوته رایانه ی ئه و ساله ده رچووین. ئه و ساله له وانه ی عه ره بیدا شه ش هوت که سه ده رچووین. ئه و کاته دارپشتن (ئینشا)ی عه ره بییان پی له بهرئه کردین و له تاقیکردنه وه ی به که لۆریدا دارپشتن ۴۰ نمره ی له سه ر بوو، ریزمان و ئیمله و ئه ده بیش ۶۰ نمره. ئیمه ۳۳ دارپشتنمان هه بوو که هه ره مویم له بهر کردبوو، به لام ئه وانه ی له بهر کردبوون هیچیان له به که لۆریدا نه هاته وه له بهرئه وه که ممان له

دهورى يه كه مدا ده رچووين. من به هوى ئه و باره روژننيريبه لى له مالى ئيمه دا هه بوو، شتيك عه ره بى فير بوو بووم و توانبووم وه لام بده مه وه و نمره لى باشم هينا. قوناغى سه ره تايى ماوه يه كى خو شه بو منال. بيگومان ئيستا له رووى ژيان و په روه رده ييه وه خو شتره، چونكه ئه وسا زوربه لى خه لك ژيانى كى كه مده رامه تيان هه بوو. له سليمانى ئه و كاته چهند فه رمانگه يه كه هه بوون كه ناويان هه بوو، وه كو مه عاريف و (ئينحيسار)ى تووتن. كارگه و پيشه سازى له ولاندا پهيدا نه بوو بوون.

* * *

سليمانى ئه و سالانه بچوك بوو، له ماله وه به پى ئه چووين بو قوتابخانه. جلوبه رگى ئه و كاتانه زور ئاسايى بوو، زوربه لى خه لكه كه هه ژار بوون، ده وله مه ند زور كه م بوو. باوكى قوتابيه كان به زورى دوكاندار و به رگدروو و دارتاش و هه نديكى كه ميشيان ماموستا و فه رمانبه ر بوون، تاكه تاكه يه كيش وه كو خوالى خو شبوو غه نى شالى به لينده ر بوون. زوربه لى خه لك له نيوان هه ژار و مامناوه نديدا بوون. منالى ده وله مه نده كان جلوبه رگيان زور جياواز بوو له وه لى قوتابيه كانى تر. كاتي ك له خالدييه بووين، قوتابخانه دوو ده وام بوو، له نيوان وانه لى دووهم بو سىيهم ماوه لى پشووه كه دريژتر بوو، تيايدا برىك خواردن، نان و تا عين يان هيلكه يان ئه دا به قوتابيه هه ژاره كان. خواردنه كان زور كه متر بوو له چاو ژماره لى قوتابيه كان و ده سننيشان كردنى هه ژاره كانيش بوو بووه جيگاي ناربه زايى زوربه مان و ئه بووه مايه لى ناخوشى نيوان قوتابيان.

له قوناغى سه ره تاييدا له چهند نمايشى كى وه رزشيدا به شداربووم. هيشتا له فه يسه ليه بووم له كورسى كورسي دا به شداربووم. بو به شداريى كردن تاقييان ئه كردينه وه. له بىرم دي ت داود ئه فه ندى گوتى "بى تاقيى كردنه وه فاروق ئه بي ت به هه لبري دراوى فه يسه ليه له كورسى كورسي دا." ئه وه بوو له ئه نجامدا يه كه م بووم. ئيمه و قوتابخانه لى گويزه بو يه كه مى مابووينه وه و، من و يادى به خير (جه مالى عه به لى نازى) كه قوتابى گويزه بوو هه ر دوو كمان پيكه وه گه يشتينه خالى كو تايى. جه مال ويستى له سه ر كورسييه كه دابنيشيت و من خيرا كورسييه كه م راكي شا و

دانیشتم. ئیتر بوو به مشتومری نیوان حه که مه کان که کاممان یه که مین و دواچار من کرامه یه کهم. ئەمەش بو من دەستکه وتیکی گه وه بوو چونکه قوتابییه وه رزشکاره کان دیار بوون و ریزیکی تایبه تیان هه بوو له ناو قوتابیان و له ناو خه لکی شاریشدا، چونکه سه دان کهس ئاماده ی به پیره چوونی نمایشه وه رزشییه کان ئەبوون.

خزم و که سوکار

من چوار مامم هه یه: مامه مه حمود و مامه مه لا ئەحمەد و مامه نه جمه دین و مامه محمه د. جگه له هاوپیکانی قوتابخانه م، بیره وه ریبه کی زۆری منالیم له گه ل خزمه کاندا هه یه. (مامه مه حمود) م پیاویکی زۆر قسه خو ش و شیعرله بهر بوو. له باوکم گه وره تر بوو، ئەبوو له جیاتی باوکم، ئەو جیگا که ی (حاجی مه لا ره سول) ی باپیرم بگریته وه، به لام ئەو ریگای بازرگانی و کاری نازادی گرتبووه بهر که به داخه وه تیایدا سه رنه که وت. له گه ل کوره کانیدا (نوری، فه وزی، فوئاد) و دواتر (فازیل) که له وان منالتر بوو، هاوپییه تییه کی زۆرمان هه بوو. من و فه وزی له پۆلیکدا بووین، فوئاد دوو سال دوا ی ئیمه بوو، فازیل چه ند سالیکی زیاتر له ویش له دوا ی ئیمه وه بوو. کاک نوری له ئیمه گه وره تر بوو. زوربه ی زۆری ته مه نی منالیمان له گه ل ئەم ئامۆزایانه دا له گه ره کیکدا بووین و پیکه وه گه وه بووین. ئەوان مالیان له دوو شوین بوو، له پیشدا له چوخمه که ی بهرخانه قاوه بو ی ئەچوویت، نزیکی مزگه وتی شیخ مارف، ئەو دیویان قوتابخانه ی (زه هرا) بوو، ته نیشتیان مالی کاک حه مه شه مه یی بوو - که ئەوانیش دوو کورپیان هه بوو و دۆستایه تی و دراوسێیه تیمان له نیواندا بوو. له گه ل مناله کانی مامدا، هاموشوی زۆرمان هه بوو، به تایبه ت به هوی سهردانه کانی شه وه وه بو مالی یه کتری به خیزانه وه زۆر پیکه وه ئەبووین و براده رییتی زۆرمان هه بوو. له پۆلی پینجه میشه وه که چوممه قوتابخانه ی خالیدییه، له گه ل ئەم ئامۆزایانه م زیاتر پیکه وه ئەبووین و هه ندی نیوه پوانیش ئەچوممه وه مالی ئەوان و پاش نانخواردن له که لا وه که ی نزیکیان له گه ل چه ند براده ریکیاندا یاریی باله مان ئەکرد.

لهراستهوه: د. عیزه‌دین، مهلا مستهفا سه‌فوت، حاجی مهلا نه‌حمده حاجی مهلا ره‌سول، فاروق مهلا مستهفا، قادری مهلا نه‌حمده حاجی مهلا ره‌سول، خانه‌قین

خۆشه‌ویستییه‌کی زۆرمان له‌نیواندا بوو، له‌هه‌مووشیان زیاتر و به‌دریژایی نه‌و سالانه‌ی منالی تا دوا کۆچی له‌سالی ١٩٨٠دا، نه‌توانم بلیم (فوناد)ی مامم نزیکتین هاوړیم بووه. مردنی فوناد کاری زۆری تیکردم و هه‌موو کاتیک هه‌ر له‌یادمه، هه‌میشه له‌گه‌ل یادی نه‌ودا خۆشی و ناخۆشییه‌کانی ژیان و رۆژگاری سیاسه‌تکردنمانم دینه‌وه یاد.

به‌کۆچی دوا‌یی فوناد و شه‌هیدبوونی (فازیلی مهلا مه‌حمود)ی ئامۆزام که له‌گه‌ل د. قاسملودا چوونه ریزی شه‌هیدانه‌وه، دوو هاوړیی زۆر خۆشه‌ویستم لی دوورکه‌وتنه‌وه. فوناد چونکه لاویکی دیموکراتخواز و پیشکه‌وتنخواز بوو، هه‌تا دوا ساتی ژیان که بووبوو له‌پرسراوی ریکخستنی یه‌کیتی نیشتمانی کوردستان له‌نه‌مسا، هه‌ر به‌و ساده‌ییه‌ مایه‌وه. فوناد له‌بیرکردنه‌وه‌ی سیاسیدا پیشکه‌وتوو بوو، له‌ژیان کۆمه‌لایه‌تیشدا که‌سیکی رووخۆش و قسه‌خۆش و راستگۆ بوو.

ئامۆزاکانم که هاتنه‌ناو سیاسه‌ته‌وه، له‌دوا‌ی سالی ١٩٥٨ چوونه نیو پارتی دیموکراتی کوردستانه‌وه، خه‌بات و ریبازی سیاسی جیاوازمان کاری نه‌ئێ‌کرده‌سه‌ر

دۆستایه تی و براده ریمان و تا ئه مپۆش له گه ل ئامۆزاکانی دیکه مدا که له ژیاندا ماون ئه و په یوه نندییه توندوتۆله مان هه ر بهرده وامه . نوری و فهوزی، له دواتردا و له سالانی تیکۆشانی سیاسیدا دواى ١٩٦٨ که رامکرد و خۆم شارده وه، دواى هاتنه سه ر حوکمی رژیمی به عس که له شوینی تردا لی ئه دویم، ماله کانی ئه وان دوان له و مالانه بوون که خۆم تیاياندا ئه شارده وه . زیاتریش له مالى فهوزی ئه بووم و هه ندی کاتیش له مالى باوکیان دالده ئه درام و کاتم تیايدا ئه برده سه ر. حه شارگه یه کی دیکه شم مالى باجی سه بیجی ئامۆزام بوو که کچی مامه مه لا ئه حمه دم و خوشکیکی زۆر دلسۆز بوو بۆم و خۆشه ویستی من و باجی سه بیج له ناو بنه ماله که ماندا زۆر دیار و بهرچاو بوو.

مامه مه لا ئه حمه دم، که براگه وره ی مامه کانم بوو له خانه قین ئه ژیا و ئیمام و موده پریس و خه تیبی مزگه وتی گه وره ی خانه قین بوو. وا دیاره له سه رده می یه که می چوونیدا بۆ خانه قین بوو بووه موفتی خانه قین و هه تا وه فاتی له سالى ١٩٧٠ به مه رجه عی یه که می سوننه ی خانه قین ئه ژمیردرا. خانه قین به رده وام سوننه و شیعه ی تیدا بووه، به لام مام و ئیمامی شیعه ی ئه و شاره، واته حسینیه ی شیعه و مزگه وتی گه وره ی سوننه زۆر ریک و ته با بوون. ته نانه ت ئه و کاته ی مام کۆچی دواى کرد هه موو ناوداره ئاینیه کانی شیعه ش له گه ل ته رمه که یدا هاتن بۆ سلیمانی و له حسینیه ی خانه قینیش پرسه یان بۆ دانا.

مامه مه لا ئه حمه د دوو کوپ و یه ک کچی هه بوو، کوپیکیشی به منالی مردبوو که ناوی ره سول بوو. کاک قادر کوپه گه وره ی مامه مه لا ئه حمه د له منالیدا به ته قینه وه ی نارنجۆک یاخود فیشه کی گه وره ی نه ته قیوه ی بۆردومانی سلیمانی ئینگلیزه کان ده ستیکى قرتابوو. هه ر له و کاتی منالییه وه ریا و جه ربه زه بووه. به گه وره ییش یه کیک بوو له و خوینده واره گه ورانه ی به ده گمه ن هه لئه که ویت، که هه رچه نده مانگیکیش به منالی له قوتا بخانه دا نه یخویندیبت به لام دواى ببیته خوینده واریکی گه وره ی بواره جیا جیاکانی وه ک فیزییا و فه لسه فه و ئابوری و ئه ده ب. کاک قادر شاعیر بوو، ده نگیشی زۆر خۆش بوو، به یه ک ده ست نه خشو

نیگاری جوان و شتی وای ئه کرد جیگای سه رسورمان بوو. کاک جه لالیش هه کورپی مامه مهلا ئه حمه دم بوو، چه ند سالیك له کاک قادر بچووکتر بوو، ئه میش نموننه ی پیاوی دلپاک و دلسوژ و خو شه ویست بوو له بنه ماله ی حاجی مهلا ره سولی دئیلژه دا و له سالی ۲۰۰۶ دا کۆچی دوایی کرد.

هه ردوو ئامۆزام کاک قادر و کاک جه لال له تیکۆشه رانی ئازای حیزبی شیوعیی عیراق بوون. هه ردووکیان زیندانه کانی به غدا و حله و نوگره سه لمان، و کاک جه لال به پیشمه رگایه تی چپاکانی کوردستانی شی چه ند سالیك بینیبوو. کاک جه لال له سه رده می پیشمه رگایه تیدا له دئیلژه بوو، بارودۆخی ئه و کاته وابوو که زوربه ی کات له باره گاکه یان نان و دۆیان هه بوو، کاک جه لال گوتیبوی: به نان و دۆ خواردن تیر نابین، به لکو هه تا ماندوو ئه بین ئه یخۆین. تاقه خوشکیان باجی سه بیح که خوشکی گه وره ی هه موومان بوو، ئافره تیکی ئازا و نه فس به رز و خۆراگر بوو، (فریای کورپی به نه خو شیهه ک له ده ست دا و (هیوا)ی کورپشی له بۆردومانی قه لادزیدا که ئه و کاته خو یندکاری زانکۆی سلیمانی بوو شه هید بوو.

مامه که ی ترم، که ئه میش پیاویکی عه لمانی بوو مامه نه جمه دین، یا خود بلّیین (ن. ئاری)ی شاعیر بوو. ئه و ژمیاریار بوو له فه رمانگه ی کشتوکال، له نیوان سلیمانی و که رکوک و چه ند شارۆچکه یه کدا ژییانی فه رمانبه ریی برده سه ر. ئه و له هه شت منال ته نیا (ژیان) و (ئازاد)ی بۆ مابوو هه . ئازاد یه ک سال له من گه وره تر بوو. سالانیکی دوو ردیژ هاوړپیه تی به هیزمان هه بوو و خو شه ویستم بوو، به لام به داخوه ئازاد به گه نجی کۆچی دوایی کرد. (ژیان)یش دواتر به جیی هیشتین. که ئه چووم بۆ که رکوک به خو شه ویستی ئه وانه وه ماوه یه کی زۆر ئه مامه وه، به تایبه ت خو شه ویستی باوکیان که پیاویکی رۆشنبیر و شاعیر بوو. دایکیشیان بۆ ئیمه وه کو ئامۆژن نه بوو، به لکو وه کو پووریك سوژ و خو شه ویستی هه بوو بۆمان. ئیستاش که ئه چمه وه که رکوک ئه و گه ره کانه دینه وه یادم که مالی ئه وانی تیا دا بوو. له به ری ئه مبه ر ئه و کاته (چایی)یان پیده گوت و (قۆریه) له و به ره وه بوو، سه رده میکیش

مالیان له (قه لآ) بوو. ئەوکاتانه له کهرکوک هه ندیک هاورپی تورکمانیشمان هه بوو که رۆژانی دوورودریژمان پیکه وه ئەبرده سه ر. مامیکی تریشم هه بووه به ناوی مامه محمه د، که به گه نجی کۆچی دوايي کردوه.

له هاورپیکانی دیکه م که به هۆی خزمایه تیه وه بووبونه هاورپیم، کورپه کانی کاکه رهزا (مه لا رهزا) و کاک ئەحمه دی برای بوون، که پورزازای باوكم بوون. ئیمه (کاکه رهزا) مان به مامی خۆمان ئەزانی و ئەم دوو برایه هه تا کۆچی دوايي باوكم و دواتریش هه تا له ژياندا بوون له نزیکتین که سه کانمان بوون. هه ندیک له کورپه کانی کاکه رهزا له ته مه نی منه وه نزیك بوون، تا ئیستا له گه ل حاجی فه تاحی کورپیدا هاورپییه تیمان هه یه. حاجی فه تاح، شیرکۆ و چه ند خوشک و برایه کی بچووکتی هه بوو، له چوارباخ به رامبه ر مالی فه قی ره شیدی قه شان ئەژیان. هه ر به هۆی نزیکی ئەوان و هاورپییه تی باوکمانه وه، من هاورپییه کی زۆرم له گه ل فاروق و فه ره دیدونی فه قی ره شید و دواتریش له گه ل فه می برایان دروست کردبوو. ئەوان هاورپی سه رده می ناوه ندی، دواناوه ندی و یاریی فته بۆلینم بوون. له دواناوه ندی تیه پیکي تپی پئیان هه بوو ئەوه ندی له یادم مابیت ناوی تیه پی ئاکۆ بوو، منیش به هۆی ئەو براده ر و خزمانه وه یه کیك بووم له ئەندامه کانی ئەو تیه پ. کاک ئەحمه دی برای کاکه رهزا که له م سالانه ی دوايیدا کۆچی دوايي کرد هه تا بلئی پیاویکی باش و ده ست و دل کراوه بوو. هه موو جاریک که له به غدا ئەهه رامه وه، ده عه تی مالی کاک ئەحمه د وه ک جۆره به رنامه یه کی لی هاتبوو بۆم. کاک ئەحمه د چه ند کورپیکي هه بوو که گه وره که یان (محه مه د) بوو، به گه نجی تووشی نه خۆشی هات و کۆچی دوايي کرد. محمه د که له ته مه نی مندا بوو هه تا بلئی کورپیکي باش و خۆشه ویست بوو. (ئه کره م) له و منالتر بوو، به داخه وه ئەویش له م سالانه ی دوايیدا کۆچی دوايي کرد.

هه رگیز هه لسه که وتی ئەو خزم و هاورپیانه م له یاد ناچیتته وه، به تابه ت قسه وباسی دانیشتنی شه وانه.

له خزمه كانی دیکه م، نه مجاره یان له دایکمه وه، مالی خالم (حاجی قادر سالخ) ی باوکی كاك عه لی و كاك به كر و (كه مال) ی جوانه مهرگ بوو. دیسانه وه ئیره ش بو من مالیکی كراوه بوو. خانووه كه ی نه وان له فولكه ی نالی بوو كه پیشتر خانووی حاجی مهلا ره سوئی باپیرم بوو، خالم لیی كریبوو. خانووه كه گه وره بوو، هه زار مه تریک نه بوو، باخیکی پر له میوه ی تیدا بوو. بیره كه یان وه ك کاریز لیکردبوو، و پییان نه گوت (قه سره كه). له هه وشه وه به قالدومه بوی نه چوویته خواره وه، جیی پالگه وتنی دوو كه سی تیا نه بووه و شوینیکی فینك بوو.

كوپه گه وره ی خالم كاك عه لی بوو كه له و سالانه ی پیشوودا له نه لمانیا كۆچی دوایی كرد. نه و به گه نجی وه رزشكار بوو. له بیرمه هه موو سالیك له راکردنی ١٥٠٠ مه تیدا له ئیستعرازا یه كه می سلیمانی نه بوو. دوا ی نه و (نه بوبه كر) بوو كه سالیك له من منالتر بوو، هاوړی بووین و له هه وشه كه ی مالی نه واندا فنبولیتی دوو كه س به دوو كه س نه كرا. له وان منالتر (كه مال) بوو كه گه نجی وه رزشكار بوو، و یاری له شجوانی نه كرد. كه مال گه نجی زور جوان بوو، له و ته مه نه دا شیوعییه کی نازا بوو. هه ر سی برا هه موویان شیوعی بوون.

له سالانی خوشاردنه وه دا خال و خالوژنم خزمه تی زوری منیان كرد. له په نجه ره ی ژووره كه یانه وه كوژان و شه قامه كان دیار بوون. خالوژنم ژنیکی زور باش و قسه خووش بوو، له گه ل رووخوشییه كه ی خالم هانیان نه دام له لایان بمینمه وه. خالم به سه رهاتی سه ریازی خوی بو نه گپرامه وه كه چو ن له پاش جهنگی جیهانی چوو ته (باكو) و گه پاره ته وه. بیگومان حاجی قادر خالی دایكم بوو، به لام له گه ل دایكیشما شیریان خواردبوو.

له گه ل به کری خالوژامدا هه ر له زووه وه له قوتابیاندا پیکه وه کارمان نه كرد و ماله كه شیان وه ك باره گایه کی حیزی شیوعی وابوو، هه میشه كۆبوونه وه ی تیدا نه كرا و كه سانی هه لاتوو له وی خو یان نه شارده وه، نه وه ش زیاتر به هوی كاك عه لییه وه بوو، كه كوپه گه وره ی مال بوو.

مالی خالم و مامه مه حمود له یه که وه نزیك بوون. که مال هاوته مه نی فوناد بوو. له کولانی نیوان مالی خالم و مالی عه بدوللا بهگ و مزگه وته که ی باوکم و باپیرمدا، له خواریشه وه له کولانه که ی لای مالی (حه مه بهگه کویره)، له ویدا په تمان هه لئه خست و یاریی باله مان ئه کرد. هه ر خزمه کان پینج شه ش که س ئه بووین، شه شی تریش له هاوړپیکانمان به شدارییان ئه کردین. له وانیه که له یادم ناچن، یه کیکیان (عه بدولی شیخ سالج) بوو که له ته مه نی که مالدا بوو، ئه ویش هاوړی و له یاریشدا له گه لمان بوو. شیخ عه ول هه تا وه فاتی کرد هه ر براده رم بوو.

له خزمه نزیکه کانمان که له به غدا جینشین بوون، یه کیکیان مالی کاک ئه دیب عارف بوو که کورپی پوری باوکمه. کاک ئه دیب ئه فسه ریکی کون بوو، و له شوپشی شیخ مه حمود دا به شداری کردبوو. ژنه که ی که ناوی به هی خان بوو له موسل ژیا بوو، هه تا بلیت ژنیکی خزم دوست و خزمه تگوزار بوو، له کاک ئه دیب زیاتر ویل و ماریفه تی به رامبه ر من ئه نواند. کاک ئه دیب دوو کوپ و دوو کچی هه بوو: حامید که ده رچووی کولجی حقوق بوو، د. رافید که دکتوریکی گه وره و ناودار بوو له به غدا، هه روه ها د. سه میره دکتوریکی پسیپوړ و خیزانی د. قوته یبه شیخ نوری بوو، دوا منالیان موبه جهل بوو که ده رچووی کولجی بازرگانی به غدا بوو. من یه که مجار که به غدام بینی ئه و ساله بوو که له پۆلی یه که می سه ره تای ی بووم و له گه ل باوکم و دایکم چوو بووینه به غدا و میوانی مالی کاک ئه دیب بووین.

له گه وره بیشمدا و تا ئیستاش له گه ل ئه وانیه ی ماون و کوپ و کچه کانیشیان په یوه ندی خزمایه تیم به تینه. هه ر چوار کوپ و کچه کانی کاک ئه دیب شیوعی بوون و له که سایه تیبه گه وره و ناوداره کانی به غدا بوون.

دکتور رافید و دکتور قوته یبه و دکتوره سه میره خزمه تی زوری نه خوشیان ئه کرد به شیوه یه کی مرقانه دوور له پاره په رستی نه شته رگه ریبه کی زوری نه خوشیان ئه کرد و هه ندیکیشی من بوم ئه بردن به خوړایی. د. رافید و د. قوته یبه دکتوری ناودار بوون، و هونه رمه ندی ناسراوی ئه و سالانه ش بوون. هه ردوکیان له و شیوعیانه بوون که به

شه مه نده فهري مهرگ (قطار الموت) له گه ل سهدان تیکۆشهري دیکه دا دوی کوده تای به عسی سالی ١٩٦٣ برانه زیندانی نوگره سه لمان و له وی چهند سالیکیان برده سر.

دهرودراوسی

زه مانی ئیمه په یوه نندی دراوسییه تی په یوه نندییه کی زۆر به هیژ و به پیز بوو. له سه رده می منالیدا، له گه ره کدا ئه مدیومان مالی (مه جید ئه فهندی سه لیم ئاغا) بوو که نزیکتین که سیان بو ته مه نی من کاک نه ژاد بوو. کاک نه ژاد دوو سی سال له پیش منه وه بوو، گه نجیکی زۆر زیره ک بوو. دوی خویندنی دواناوه نندی بو خویندن چوو ه بریتانیا و له وی پروانامه ی له ئه ندازه ی نه وتدا وه رگرت. له کوره کانی مه جید ئه فهندی ئیستا ته نیا نه ژاد له ژياندا ماوه که زۆر هاوپی بووین. ئه وسا دراوسی وه ک یه ک مال و ابوون و تیکه لئی زۆرمان له گه لیاندا هه بوو، ته نیا دیواریک له نیوانماندا بوو، که ئه ویش په یژه ی پیوه بوو. مه جید ئه فهندی له خه جاوه خان ئه ختر و له ژنیککی دیکه ش مه لیحه خانی هه بوو. خه جاوه خانی دایکیان ژنیککی باش و قسه خو ش بوو. کوره کانی مه جید ئه فهندی کاک که مال و کاک نوری بوو که بوونه ئه فسه ر له سوپای عیراقدا و له پیاوه ناوداره نیشتمانپه روه ره کان بوون. هه روه ها کامیل و پاشان د. جوامیر که دواتر بووه سه رۆکی زانکۆی ته کنه لۆجی له به غدا، ئینجا کاک زولال که بووه فرۆکه وانی مه دهنی هاوپییه تیمان هه بوو.

له گه ل مالی مه جید ئه فه نیدا بیره وه ری خۆشمان هه یه، ئه وان به گشتی، واته کوره کان شیوعی بوون، کاک جوامیر نزیکتین هاوپی کاکم بوو، هه روه ها کاک زولال، به هۆی نزیکیی مال ه وه زۆر یه کتریمان ئه بیینی، خه لکیکی رۆشنبیر و عه لمانی بوون. نه ژادیش هاوپی رۆژانه م بوو.

له دیوی ئه ویدیومانه وه مالی مه لا ره شنید بوو، که یه ک کوری هه بوو (کاک عه تا) و براده ر بووین، دواپی بوو به فه رمانبه ر له په روه رده .

ژیانی نیو گه ره کی نه و کاتانه تامی خووشی خوئی هه بوو. با سه ره تا باسی ژنان بکه م، مالی شیخ که ریمی باسنه یی که کاک عومەر و عوسمان و عه بدوللا و به کرو جه لالی هه بوو، دایکیان (خاتوو گولئی) بوو که من شیریم خواردبوو، وه ک دایک سهیری خاتوو گولیم نه کرد و تا له ژیاندا بوو هه روا بوو. تا نه م ساته (عه به) براده رمه و سوعه تی زورمان هه یه. له م سالانه دا به شیخ عه بدوللام گوت: عه به، توو گوپی خاتوو گولئی دایکمان، من که رترم یان تو؟ گوتی: له ... دایکی پاره به م، تو پاره ت هه یه نه گینا نه قلی منت به هه یچ جوریک نییه! له گه ل شیخ عوسمانیش هه تا نه و کاته ی به نه خووشیه کی کتوپر کوچی دواپی کرد هه ر براده ر بووین. نه توانم بلیم نه وان ده وله مند بوون، مامه شیخ که ریم کوتالفرۆش بوو. خانووه که یانم ته واو له بهر چاوه، که نه چوویته ژوروه وه سه رته نووره که بوو. له بیرم ناچیت که خاتوو گولئی دایکمان کاتیک چیشتی تیته کرد، قاپ قاپ نه یدا به مناله کان و نه یگوت نه مه بو فلان و نه مه ش بو فلان و به و جوره، هه ر کوره ش ناویکی لینابوون به منیشه وه.

دیوی نه مدیویان مالی (حاجی مه حمود) بوو، واته مالی باوکی حه مه ره شید نه فه ندیی نه فسه ری پۆلیس. مالیکی خووشه ویست بوون، به تاییه ت (ئامنه خان)ی خیزانی معاون حه مه ره شید که له م سالانه ی دواپییدا کوچی دواپی کرد. ئامنه خان ژنیکی زور جوان و قسه خووش بوو، له گه ل مالی ئیمه و خوشکه کانی مندا زور تیکه ل بوو. گه ره که کانی نه و سه رده مه و به تاییه ت گه ره کی ئیمه، خه لکه که ی زور تیکه ل بوون، بی مه وعید هه موو هاموشوی به کترین نه کرد و نان و چایان پیکه وه نه خوارد. کاک حه مه ره شید نه فه ندی له وه زیفه دا تا پله ی موقه ده می پۆلیس رویشت. له کوره کانی نه وه ی بیرم ماوه له ده ره وه له ولاتی جیا جیا نه ژین، بریتین له جه مال ره شید که هه ر له منالییه وه هونه رمه ندیکی پیشکه وتوو بوو، هه روه ها خالد ره شید که هونه رمه ندیکی ده نگ خووشه، به داخه وه ته نیا له بونه کاندئا نه یانبینم. هه ر بو یادگاری، جاریکیان نه م کاک حه مه ره شیده بو ناو نووسینی جه مالی کورپی له

په یمانگای هونره جوانه کانی به غدا، له وی له که بابخانه یه ک بینیم و ده عوتم کردن. که گه پابووه بو سلیمانی، به ئامنه خانی گوتبوو: ئه زانیت فاروق له عیزه دین باشتره؟ مه بهستی کاک عیزه دینم بوو. گوتبووی چون؟ گوتبووی له که بابخانه که ئیمه ی بینووه و ده عوه تی کردووین. ئامنه خان گوتبووی ئاخر خو عیزه دین له وی نه بووه، چوزانیت؟ گوتبووی ئاخر ئه گه ر عیزه دین بووایه ده عوه تی نه ئه کردین.

به رامبه ر مائی ئیمه مائی (باجی مریمه) بوو که پیی ئه گوترا (مریمه می حه سه نه لی) که یه ک کورپی تاقانه ی هه بوو، ئه ویش (مه ولود) ئه فه ندی بوو که فه رمانبه ر بوو له په روه رده. یه کیك له شته خو شه کانی ئه وه بوو که نووسراویان بو ئه برد ئه یدراند. پییان ئه گوت "مه ولود ئه فه ندی ئه وه نووسراوی ره سمیه بو ئه یدری؟" ئه ویش ئه یگوت "ئه گه ر موهیم بیئت ئه وا ته ئکید مولحه قی به دوا دا دیئت، تاقه تم نییه ئه وه موو نووسراوه کو بکه مه وه!"

کو لانی به رامبه ریشمان، مائی (فاتمه ی نوری) و هه ردوو برا که ی کاک حه مه سه عید و کاکه حه مه ی لیبوو که له گه ل شه مسه خانی دایکیان پیکه وه ئه ژیان. ته نیشتیان مائی (کاک حه مه باقی) بوو، که ژماره یه ک کورپی ری کو پیکی هه بوو، کاک ئه حمه د و کاک مه حمود و له پاش ئه وان کاک حه مه ی حه مه باقی نووسه ر و شاعیری ناسراو، دوا ی ئه ویش عه بدول و نه جات. له گه ل ئه وانیشدا دو ستایه تیمان زوره و یادی ئه ورژانه شتیکی تایبه تی و ده گمه نه. ئیستا په یوه ندیه کومه لایه تییه که وه ک ئه وسا نه ماوه. ئه ولاتر مائی حاجی فه ره جی پلاو خو ر بوو، حاجی فه ره ج خو ی و شه مسه خانی ژنی که شارژنیك بوو له گه ره کدا هه موو روژنیك ئه مبین. له ولای ئه وانیشه وه مائی (سایبری کو یخا سه عید) بوو.

باوکم پایه یه کی ئایینی و کومه لایه تی هه بوو، که سیکی زور دیار بوو، بو یه خه لکی گه ره ک هه موو دوستی بوون و هاموشو ی مائی ئیمه یان ئه کرد. ژن و پیایان هاموشویان ئه کرد، ئه وه ئامنه خانی ژنی حه مه ره شید ئه فه ندی، له ولاتر له علی خانی ژنی وه ستا حه سه ن، له و به ره وه باجی ئاسکه ی دایکی حه مه ی حه مه باقی،

ئینجا باجی شه مسه و فاطمه ی نوری، له ولاتریشه وه مالی (حه مه ره شیدی مه لاهلی) که دلشادی کورپی له ئیمه منالتر بوو، وه له سه رده میکی گه وره بوونماندا یه کیکه له برادره نزیکه کانم و به بادینانیش ئه بیته هاو لنگم، یه عنی ئاوه لزاوا. ئه مانه هه موو ناسیاوی یه کتری بووین، تیکه ل بووین و له خو شسی و ناخو شیدا به شداری یه کتر بووین.

کۆلانی پشت ئیمه (ئه حه شه شوپی) بوو، که حسین و خالد و بورهان کورپی بوون و دو ستایه تی زۆرمان له نیاواندا هه بوو. له مسه ر بۆ ئه وسه ری گه ره ک هه موو یه کترمان ئه ناسی، خو ار ئه وان مالی وه ستا محیدین (محه ی دگل) بوو که جه لالی کورپی له ته مه نی ئیمه دا بوو. سو عا د خان ژنی کاک قادری وه ستا محیدین خوا لیی خو شبیته له ژنه هه ره قسه خو شه کانی گه ره ک بوو. ئه ولاتر مالی (مامۆستا جه مال) بوو که کورپی مه جید ئه فه ندی سه لیم ئاغا بوو و (په خشان خان)ی ژنی خزیمان بوو. خو ار ئه وان مالی وه ستا (غه فووری سه عه ی چه مه) بوو، کاک عوسمان کورپی بوو که پیی ئه گو ترا عوسولی وه ستا غه فوور. ئه و له ته نیشته مالی دکتۆر جه مال و دکتۆر فونادی مه جید به گه وه بوو. به رامبه ر ئه وان مالی ئه حمه د فه می بوو، باوکی شه هید جه لال ئه حمه د فه می که ئه فسه ریکی شیوعی بوو له سالی ۱۹۶۳ شه هید کرا، کورپه کانی تریشیان کاک سه للاح و چالاک و لاوچاک بوون.

کاک عوسمانی وه ستا غه فوور نموونه ی سه رخو شسی ئه و سالانه بوو، ئیواران به سه رخو شسی ئه هاته وه و شه ری به مالی ئه حمه د فه می ئه فرو شته، ئه وانیش هه موو ئه فسه ری سوپا و پۆلیس و به توانا بوون، به لام به ناو بیژکردنی دراوسیکانه وه هه ر زوو شه ره که ئه برایه وه. له مالی مه جید به گ، کاک فوناد نموونه یه کی گه وره بوو بۆ ئیمه، پیاویکی شیوعی و خوینده وار و به شه خسیه ت بوو. کاک سامالیش که سیکی دیار بوو، شه مال هاوته مه نی من و له وان منالتر بوو، ئیستا دکتۆرای هه یه. له مدیوه وه مالی ره شید ئه فه ندی باوکی دکتۆر جه مال بوو که له ئیستادا یه کیکه له هۆله کانی نه خو شخانه که ی خو م به ناوی (دکتۆر جه مال ره شید) وه ناو ناوه، چونکه

له سه رده ميکدا نه و کاته ی سلیمانی دوو سی دکتوری تیدابوو خزمه تیکی زوری خه لکی سلیمانی نه کرد و به شه و روژ نه چوو نه خوشخانه و نه شته رگری نه کرد. کاک نامیق و کاک فیکری و کاک بهرقی که فرۆکه وانیکی ناسراو بوو کوری نه و خیزانه بوون. سه رووتر مالی کاک هسه ن و له علی خان و مالی عه به ده لاک بوو. له مالی وهستا هسه ندا مالی بیکه سی تیا بوو که شیرکۆ وه ک گوتم له و ته مه نه دا براده ریکی خوشه ویستم بوو، له به ریکی مالی کاک هسه ندا کرچی بوون. له ولتر مالی وهستا قادری چایچی بوو. ئیمه ی براده رانی گه ره ک تا ئیستاش نوکته و قسه ی خوشی نه و سه رده مانه نه گیزی نه وه که چیژیکی تایبه تیان هه یه و هه رگیزیش ته واو نابن. نه مه وینه یه کی بچوکی نه و گه ره که بوو که من تیایدا له دایک بووم. له پاش گه رانه وه مان له شکستی ١٩٧٥، نه و خانووه پر له یادگارم فرۆشت چووینه خانووی کرئ، چونکه وه ک دواتر باسی نه که م، بو ژیان و ده ستکردن به ئیشوکاری تازه پیویستم به ده ستمایه هه بوو.

قوانعی ناوهندی

له سالی ١٩٥٢ له پۆلی شه شه م ده رچووم و چوومه (سانه وی سلیمانی). نه و ساله هه ر سانه ویی سلیمانی هه بوو، که ناوهندی و دواناوهندی بوو. ماوه یه کی که م له وی له پۆلی یه که م ده واممان کرد، و ئینجا خویندنگه یه کی ناوهندی له به رخانه قا کرایه وه. ناوهندییه که له خانووی عومه ر نه فهندی سام ئاغادا بوو. ژماره یه ک له قوتابییه کان له سه ر داوی خۆمان و هه ندیکیان له سه ر خواستی ناوهندییه که گواستراینه وه بو نه م (ناوهندی سلیمانی)یه. من هه زم له م ناوهندییه کرد چونکه له مالی خۆمانه وه که له ده رگه زینی گه ره کی سه رکاریز بوو نزیکتر بوو. که چوومه ناوهندی، به ره سمی چوومه نیو یه کیتی قوتابیانی عیراقه وه که به شیک بوو له حیزبی شیوعی عیراق، یان له سه ر ریزه وی نه و بوو، چونکه نه ده بیاتی یه کیتی قوتابیان و نه ده بیاتی حیزبی شیوعیمان پیکه وه و له یه ککاتدا پنده گه یشت.

ئهو کاته دوو بلاو کراوه ی سه ره کی هه بوون: روژنامه ی (القاعدة) ی حیزبی شیوعی به زمانی عه ره بی و (روژنامه ی ئازادی) ی لقی کوردستانی حیزب به زمانی کوردی. وه ک پئیشتر باس مکرد له پۆلی شه شه می سه ره تاییدا من و مه حمود که ریم^۱ په یوه ندییمان به یه کیستی قوتابیان وه هه بوو. یه که مجار (عه باسی مه لا قادری نانه وا) که هاو پئی خو شه ویستم بوو لیپرسراوی من بوو له پۆلی یه که می ناوه نندی. له و پۆله دا لیژنه یه که هه بوو منیش کرامه ئه ندای ئه و لیژنه یه، من دوو شانهم له لابیوو: یه که میان له ماجیدی ئه حمه دی عه زیز ئاغا، واته دکتور ماجید که هاو پئی خو شه ویستمه سه ردار به هادین که ئیستا فه ریق روکنی خانه نشینه و هه ر هاو پئی خو شه ویستمه، و عیزه ت ره شید که سالی ۱۹۶۳ له سه ر نیشتمان په روه ریستی له سیداره درا پی که ات بوو. شانسه که ی دیکه ش بریتی بوون له به کر محمه د ئه مین کویره کانی که به داخه وه زور به گه نجیستی له پئی به غدا له لافاو یکی لای شاری (دوون) وه له گه ل ژماره یه که سه رنشینی دیکه ی پاسیکدا گیانیان له ده ستدا، هه روه ها عیزه ت عه بدولفه تاح و حه یده ری سدیق نه قاش دوو ئه ندای دیکه ی شانسه که بوون.

شه هید مه حمود که ریم، فاروق مه لا مسته فا، باخی گشتی سلیمانی

^۱ له سالی ۱۹۶۳ دا مه حمود که ئه فسه ری ئیحتیات بوو به ده ستی ئه فسه ریکی به عسی شه هید کرا.

سالانی ۱۹۵۳-۱۹۵۴ بزووتنه وهی نیشتمانی به شیوه یه کی گشتی له فراوانبوون و پهره سندنندا بوو. له پۆلی یه که می ناوه ندی، دوو یان سی که س هه بوون که له ریکخستنی یه کیتی قوتابیاندا نه بن. له و براده رانه ی دیکه ی له ناوه ندی و له پۆله کانی تردا چالاکیان هه بوو، کاک ئه نوهر عه بدولپرهمان گورون که ئیستا دکتوره له و کاتدا لپرسراومان بوو. سه رده میک من و شه هید تاهیری عه لی والی به گ و حه مه لای حاجی عه لی که بابچی لیژنه یه ک بووین و کاک ئه نوهر لپرسراومان بوو. ئه و سالانه گه لیک بیره وه ربی خویشیان تیدایه، به رده وامیش له مشتومری سیاسیدا بووین و رۆژانه ش له جمجولئی یه کیتی قوتابیاندا بووین.

ئه وانه ی زۆر دیاربوون، بیجگه له ئه نوهر عه بدولپرهمان و حسین عارف له ناوه ندی سلیمانی، بریتی بوون له کاک عه لی حاجی قادر و ئه نوهری عیزه ت نه جیب و که مال مستهفا قادر که دواتر بوو به حاکم. دواتریش کاتیک ئه وان له پۆلی سییه م ده رچوون، محهمه د فه تاح و فایه ق سالح جیگه یان گرتنه وه. سه روو ئه مانه هه موو کاک فه ره ج ئه حمه د بوو که له ناو قوتابیانی سلیمانیدا زۆر چالاک و زۆر خوشه ویست بوو.

کاتیک له پۆلی دووی ناوه ندی بووم، فه رمانی گرتنی کاک حسین عارف ده رچوو که له لیژنه ی قوتابخانه دا بوو، ئه ویش رایکرد و خۆی شارده وه. رۆژیک ئه چووم بۆ خه سته خانه. کاتیک بمانویستایه له خویندنگه وه بۆ خه سته خانه بچین، له پشوو ی ده رسی دووه مدا بۆ ئه وه ی ته نیا یه ک ده رسمان له کیس بچیت، وه ره قه یه کیان بۆ ئه کردین و به پی ئه چووین بۆ مه لبه ندی ته ندروستی قوتابیان که پیمان ئه گوت خه سته خانه ی مه عاریف. منیش به شه قامی کاوه دا ئه رپویشتم، ته ماشام کرد له دوکانی ره وفی مه لا عه بدوللا که خزمیشمان بوو، پۆلیک پولیس و ئه منی لیبوو، به شوین کاک ره وفدا ئه گه پان. ئه منیکیان عه ره بیکی ناسراو بوو لای خه لک له سلیمانی. منیش ئیتر له جیاتی ئه وه ی بجمه ی لای دکتور له ئه سحابه سپیه وه به ره و قه زازه کان سه رکه وتم، مالی کاک ره وف له قه زازه کان بوو، چووم ئاگاداریان بکه م. حه سیبه خانی خوشکی کاک ره وف هاته ده ره وه، ئه وه م پی گوتن و

ته ماشام کرد کاک حسین عارف له وی خوی شار دووه ته وه، واته (مختفی) بوو، خیرا پیلاوه کانن له پی کرد و گوتی "برۆ به په له عه لیبی خاتم بو بدۆزه ره وه." مه بهستی عه لی حاجی قادر بوو، گوتم "ئه وی ناویت با یه که مجار من بتبه م بو مالی خالم." ئه وه بوو بردم بو ئه وی و ئینجا چووم کاک عه لیشم بو دۆزییه وه.

کاک حسین ماوه یه ک له وی بوو، ئا له وکاتانه دا که سه یرانه ناو داره کانن (چه قلاوه) ئه کرا که سه یرانی ئه نامانی قوتابیان بوو، ههروه ها سه یران و کۆبوونه وه ی حیزبی شیوعی له وی دا ئه کرا، کاک حسین له و کاتانه دا به له بهر وتاری درێژی ئه دا، وتاره کان سیاسی بوون و به رسته و وشه ی جوان ئه یرازاندنه وه. هه موو وتاره کانیمان پی خوش بوو، چه په لپه یرانمان ئه کرد. کاک حسین ته نانته له و ته مه نه بچوو که یدا که سایه تییه کی گه وره ی ناو قوتابیان و جولانه وه ی سیاسی بوو له شاری سلیمانی.

له پراسته وه (ئه وانه ی ناسراونه ته وه): عه بدولپه حمان جه کیم، حسین عارف، محمه د عه زیز، فاروق مه لا مسته فا، عوسمان ئاسنگه ر، فه ره ج ئه حمه د، جه مال خه میس، عه باس مه لا قادر، ئه نوهر عوسمان. سلیمانی - چه قلاوه ١٩٥٤

له سهردهمى ناوهنديى سليمانيدا سهيرانى زور ئهكران، سهيرانى سياسى، بو چه قلاوا لاي تانجه رو و ههروه ها بو موشيرئاوا. جاريكيان شه هيد روشدى ئه حمده بهگ^١ كه ئه وكاته خويندكارى زانكو بوو له بهغدا هاتبووه وه، قسهى بو خه لكه كه ئه كرد. من سهره تا نه مناسييه وه، دواتر زانيم ئه وه و ئيتير دوستايه تيمان به رده وام بوو. له وقوناغهى خويندندا به ياننامه كانمان به دهستخت ئه نووسييه وه، ئه وانهى ئيمه له (سانهوى سليمانى) بلاؤه كرانه وه و هه لئه واسران بو ئه وهى دهستوخه ته كانمان نه ناسريره وه و له لاي به رپوه به ريتى قوتابخانه و ئه من و پوليس ئاشكرا نه بين. من ئه نداميكى سه ره كى نووسينه وه كان بووم كه له مالى ئه نوهر عه بدولپه حمان گورون به رپوه ئه برا. باوكى ئه نوهر پياويكى زور چاك بوو، ريگه ي پيدا بوو ماله كه يان بو چالاكى حيزب به كار به نيئت. كارى نووسينه وه كه چه ندين سه عاتى ئه ويست، به ياننامه كانمان به قه له مى مور (قويى) ئه نووسى و چوار پينج كاربوئمان ئه خسته نيوان كاغه زه كان بوئه وهى ويئه زياترى لى بگرينه وه. كاتيك له پولى سى بووين، كاك ئه نوهر دهستگير كرا و له به نديخانهى سليمانى به ندىكرا. حيزب له گه ل كه سوكاره كه يدا منيان نارده لاي و نامه يه كيان پيدا ناردم. هاوپرى ئه نوهر كه سيكى ئازا و خوڤراگر بوو. هه ندى هاوپرى ترى ئه و

^١ د. روشدى (توفيق روشدى ئه حمده بهگ) له دايكبووى سالى ١٩٢٧ له سليمانى، ئه وكاتهى هات بو سه ره پرشتيكردنى ئه م كزبوونه وهيه، قوتابى بوو له كوليچى ئاداب له بهغدا. له سه ره چالاكى شيوعيتى چه ند جاريك گرتن و راونانى حوكمى پاشايه تى به ركه وتبوو، و له به نديخانهى (كوت) به گولله ي ياساوله كانى به نديخانه بريندار كرابوو. دواى شوڤرشى ١٤ ته موز بو خويندن چوو ه موسكو و دكتوراى له فهلسه فه دا هينا و دواتر له زانكوكانى عيراق و ليبياا ماموستايى كردوه، دواچار له كوليزى په روره دهى زانكوى عه دن وه كو ماموستا ده رسى گوتوه ته وه. رۆزى ١٩٧٩/٦/٢ له كرده وه يه كى تيروريسييدا له لايه ن خوڤنريره كانى باليوڤخانهى عيراق وه له عه دن شه هيد كرا. شه هيدبوونى دكتور روشدى وه كه هه واليكى گرنگ له رۆژنامه كانى يه مه نى ديموكراسى و لوبنان و رۆژنامه فهلسه ستينيه كاندا دهنگى دايه وه و حكومه تى عه دنه يش تاوانباره كانى دهستگير كرد.

قوتابخانه یه م بریتی بوون له: محمه د فه تاح و فایه ق سألح و عه بدولپر ه حمان
 چه کیم و چه سه ن حسین، که هه موویان ئەندامی چالاک یه کیتی قوتابیان بوون.
 بیره وه ریه ئەو سالانه زۆرن، چونکه قۆناغیکی گرنگ بوون له ژیا نی مند، هه
 له به شداریکردن له مانگرتن و خۆپیشاندانه کاندای دژی حکومت، تا ئەگات به
 خۆیندنه وه ی کتیبی سیاسی.

له و سالانه دا له سلیمانی، بزوتنه وه ی قوتابیان به شیک ی گرنگ و دیاری جولانه وه ی
 نیشتمانی بوو. به باشی له بیرمه له پۆلی یه که می ناوه ندیی سلیمانی که من له لیژنه ی
 پۆلدا بووم، زۆرینه ی پۆله که له ناو (یه کیتی قوتابیان عیراق) دا ریکخرابوون، ئەو ساله
 هیشتا (یه کیتی قوتابیان کوردستان) لاواز بوو، هه ر ئەو دوو ریکخستنه ش له
 کوردستاندا هه بوون. هه روه ها هه ردوو حیزبی شیوعی عیراق و پارتی دیموکراتی
 کوردستان له گۆرپه پانه که دا بوون و په یوه ندیشیان زۆر باش بوو، ئەوه بوو له
 هه لبژاردنی ئەنجومه نی نوینه رانی عیراقدا شیوعی و پارتی هاوکار بوون و (به ره ی
 نیشتمانی) یان پیکه ینا بوو. که س نییه دروشمه کانی ئەو سه رده مه ی سه ر دیواره کانی
 سلیمانی فه رامۆش کردبیت که ئەنوسرا: هه لبژیرن ئیبراهیم ئەحمه د و مارف به رزنجی.
 جولانه وه ی سیاسی نیشتمانی ئەو سالانه له هه لچوون و داچووندا بوو،
 ئەویش به هۆی بوونی بریک ئازادی له هه ندیک کاتدا و داپلۆسین و گرتن و ده رکردن
 له قوتابخانه کاندای له کاته کانی دیکه دا.

هه ر ئەو سالانه (به کری خه یات) که ئەندامی حیزبی شیوعی بوو له خۆپیشاندانیکی
 سلیمانی به گولله ی پۆلیس شه هید کرا، ئەمه له کاتیکدا بوو که جولانه وه ی سیاسی
 نه گه یشتبووه ئاستیکی ترسناک بو حکومت و خۆپیشاندانه کانیش بی چه ک و
 ئاشتیخوازانه بوون. هه روه ها مانگرتن له نێو ئەو به ندیخانانه دا به رپۆه ئەچوو که به رۆله
 نه به رده کانی کوردستان و عیراق پرکرا بوون و له وه ی ده ستریزیان ئەکرایه سه ر و
 زۆریان لی شه هید کرا. ئەم راستیه ئەخمه به رچاوی هه ندیک له و نووسه ر و میژوونوسانه
 که به مه به سته جیاواز ستایشی سه رانی حکومتی پاشایه تی عیراق ئەکه ن.

شیخ مه حمودی نه مر..

نه و دهنگ و رهنگهی هه میشه نه بهرچاو و نه گویمدایه

له ماوهی نیوان سالانی ۱۹۵۲ تاوه کو ۱۹۵۶، سالانه و هندی سال زیاتر له دوو جار له گه ل باوکمدا سهردانی شیخی نه مرمان نه کرد. من له پوله کانی ناوه ندییدا بووم. باوكم دوستی نزیکى شیخ مه حمود بوو، په یوه ندیشیان له باوک و باپیریانه وه دهستی پی کردبوو. حاجی مهلا ره سولای باپیرم خه لیفه ی یه که می کاک نه حمودی شیخی باپیری شیخ مه حمود بوو. نه وهش باس نه کرا که کاتیک شیخ مه حمود بووبوو به مه لیکى کوردستان، داواى له حاجی مهلا ره سول کردبوو بییت به وه زیری داد (عه دل)، به لام حاجی مهلا ره سول ره زامه ند نه بوو و نه یکرد. له میژوودا تو مار کراوه که بو یه که مجار له میژوودا حاجی مهلا ره سول ئالای داچه قیوی ئینگلیزی به سهر سهرای سلیمانیدا هه لکه ند و فریى دایه سهر زهوی و ئالای کوردستانی له جیگایدا به رز کرده وه که ئالای حکومه تی کوردستان بوو به مه لیکى شیخ مه حمودی نه مر.

چهند جار له سلیمانیه وه له گه ل باوکمدا نه چووین بو داریکه لی، نه و گونده ی که وه ک پایته ختی شیخ مه حمود ته ماشا نه کرا. جارانیکی تریش له دیلێژه ی خۆمانه وه به سواری نه چووین بو داریکه لی. ئیمه به خیزان هه موو سالیك له هاویندا بو ماوه یه ک نه چووینه وه دیلێژه. خۆشترین کات له لای باوكم نه و سهردانانه ی دیلێژه بوو.

زوربه ی نه و چهند جارهی له دیلێژه وه نه چووین بو داریکه لی، کاکه شیخ ره فیقی شیخ عارفی خوشکه زای باوكم و مامه شیخ که ریمی دیلێژه که مامی کاکه ره فیکیش بوو له گه ل باوکمدا نه هاتن. نه و کاته خواردن له سهر سینی نه هینرا نه ک سفره راخستن. ههر سینیه ک بو سى که س دائه نرا. نه و چهند جار ه شیخ و باوكم و من له سهر سینیه کی مسی سپیکراوه ی جوان که قاپ و که وچک و چه تالی زیوی جوانی له سهر نه بوو، پیکه وه نانمان نه خوارد.

شیخ پیاویکی خۆبه زلزان نه بوو، زۆر ساده بوو، ههروهها وهك هه موو كه س ئه یزانی شیخ شاعیریش بوو، قسه خۆش و رووخۆش بوو. باوکیشم زانا و شاعیر بوو. به و سیفه تانه وه زۆر چه زیان به دانیشتنی یه کتر ئه کرد، به رۆژ و به شه و باس باسی کورد و میژوو و شیعر و ئه دهب و زانسته ئایینییه کان بوو.

شیخی نه مر زۆری پێخۆش بوو قسه له گه له من بکات و گوئی له پرسیاره کانم بگریت. منیش منالێکی چه ز به زانین و پرسیار کردن بووم له هه موو شتیك كه زانیارییم نه بوو له سه ریان و بیرم لی ئه کردنه وه.

هه رگیز ئه وه هه لسه نگاندن و نه سیحه ته یم له بیر ناچیت گوتی: مه لا مسته فا.. فاروق ئاقله.. قهت درۆش ناکات. شیخ به وه ناسرابوو که له زانستی (فیراسهت) دا زۆر شاره زایه، که ئه مه شی به من گوت، له هه موو ژیاندا سوودم لی وه رگرت.

شمشیرێکی نیشاندام که چه ند ئایه تیکی قورئانی به ئاوی ئالتون له سه ر هه لکه نرابوو. له یادما نه ماوه که فه رمووی ئه مه سولتان سه لیم یا سلیمانی قانونی سه ردانی ئه م ناوچه ی کوردستانه ی ئیمه یان کردوو. من گوتم دیاره ده ستاوده ست که وتۆته ده ست جه نابت. به لام شیخ زۆر چه زی له قسه ی خۆش ئه کرد گوتی ئه مه ت نه زانی، مه علوم له م ناوه لیان درێوه!

به ردیکی گه وره ی نیشاندام که له خوار هه یوانه به رزه که ی میوانخانه که یدا دانرابوو، وینه ی مانگ و ئه ستیره ی له سه ر هه لکه نرا بوو، که هی چه رخیکی زۆر کۆن بوو. وهك باسی ئه کرد دیار بوو شیخی نه مر وهك شاعیر و رۆشنبیر، هه واداری که له پور و ئاساری کۆنیش بوو، ئه مه ش ئه وه ده رئه خات که شیخ مه حمود تیگه یشتنی له جیهان و له ژیان له راده ی پیاویکی گه وره و سه رکرده دا بوو.

من ئه وه کاته کامیرایه کی کۆداکم هه بوو که فیلمی هه شت وینه یی ئه گرت. چه زم ئه کرد ره سمیک له گه له ئه و پیاوه گه وره یه دا بگرم، بۆیه جارێکیان که چووین بۆ سه ردانی، کامیراکه م له گه له خۆم برد. لیم پرسی: ئه توانم ره سمیکت له گه له بگرم؟ گوتی ئه ی بۆ نا، به لام به مجۆره نا.. من رۆژیک له رۆژان مه لیکی کوردستان بووم،

شهروال و ستارخانیه کی جوانترم ههیه له بهری ئەکه م. ئینجا مه سینه و له گه نیان هیئا و شیخ مه حمود ده ستنوژی گرت و دواى نوژیکردن، به ستارخانیه که وه چه ند ره سمیکمان گرت. به داخه وه به هوی شوینگورین و خوشاردنه وه و رووداوه کانی سالانی دواتر، ئەو وینانه ون بوون و له ناوچوون.

هه موو جاریکیش شیخی نه مر چه ند پرسیاریکی له من ئەکرد، دیاره ئە یویست بزانیته وه ی نوژی چۆن بیر ئەکاته وه که من نموونه یه ک بم له و بۆچوونه ی. جاریکیان لئی پرسیم: فاروق هه والی عیزه دینی براتم پرسى گوتیان ئەویش له دیلیژه بوو که ئیوه هاتن، ئەوه بۆ نه هات بۆ لام؟ .. به راستی نه مئه زانی چ وه لامیکی بده مه وه، توژیک وه ستام به لام ئەو یه کسه ره له سه ره قسه که ی خوی رویشته و گوتی: ئەو شیوعیه یه، ره نگه من به ده ره به گ بزانیته بۆیه نه هاتووه. گوتم: ئینجا خو ئە بیته شیوعیه کان تویان زۆر خوش بویت چونکه هه ردوولا دژی زولم و حوکمی پاشایه تی عیراق و ئینگلیزن! شیخی گه وره پیکه نی و گوتی تو زۆر ئاقلیت، ئەو قسه یه ی خوتیان پی بلی.

که گه راپینه وه بۆ دیلیژه، بۆ کاکم (عیزه دین) م گێرپایه وه، زۆری پی ناخوش بوو، چونکه ئەویش شیخی گه وره ی زۆر خوش ئەویست. ئینجا جیی دلخوشی ئەوه بوو که له کۆنگره ی دووه می حیزبی شیوعیه ی عیراق له سالی ۱۹۵۶دا، شیخ مه حمود که هیشتا له ژياندا بوو وه ک قاره مانى نه ته وه یی هه لسه نگینرا. هه ر بۆ میژووش، داریکه لیه شیخ مه حمود پشت و په نای شیوعی و راونه راوه نیشتمانپه روه ره کان بوو، وه خۆیشی زۆر دلی به هونه رمه ندانی وه ک هه مه سالخ دیلان و هه مه ی به کر ئەکرایه وه و زوو زوو سه ردانیان ئەکرد، هه روه ها پیاوی وه ک مه حمود ئەحمه د که شیوعیه ی راونه راو بوو له حکومه ته وه هه میشه میوانی نزیکه شیخ بوو.

پاش ماوه یه ک شیخ مه حمود به نه خۆشی برا بۆ به غدا و له وی له ۹ تشرینی یه که می ۱۹۵۶دا ئەو دله پاک و گه وره یه ی له لیدان که وت و کۆچی دواپی کرد. له کاتی هیئانه وه ی ته رمی شیخ مه حمودی نه مر دا جه ماوه ریکی زۆر له ده روزه ی ئەوسای سلیمانی به پیری ئەو سه رکرده گه وره و میژوویه ی گه له که یانه وه چوون.

خۆپیشاندانیکی گه وره به پۆه چوو بۆ ئه وهی ده رگای به ندیخانه ی سلیمانی بشکی نریت و شیخ له تیفی نه مر ئازاد بکریت که وه ک به هۆی زیندانه وه نه یتوانیبوو له نه خۆشی و گیانسپاردن و کۆچی دوا یی باوکیدا ئاماده بیّت، به لکو ئاماده ی ناشتنی ئه و شیره گه وریه ببیّت که رۆژگارێک مه لیکی کوردستان بوو. ئه وه بوو په لامار و کوشتن به رامبه ر خۆپیشاندهره کان ئه نجامدرا. له وکاته دا من قوتابی ناوه ندیی بووم و به شداریی ئه و خۆپیشاندانه م کرد و (ئه خته ری ره شۆل) م به بهرگی کوردی و سه روبه ستیکی جوانه وه بینی که به ده ستریزی پۆلیسه کانی سلیمانی شه هید کرا و چه ند فیشه کیکیش بهر ئه و ته رمه نازداره ی تیگۆشه ری میژوویی کورد شیخ مه حمودی نه مر که وت.

ئه و رۆژه عومه ر عه لی که ئه فسه ریکی گه وریه سوپای عیراق و خاوه نی بیروپای تورانیی دژی کورد، کرابوو به موته سه پیفی سلیمانی و راسته وخۆ ئاگاداری ئه م رووداوه بوو.

شه و درهنگ باوکم هاته وه بۆ ماله وه، گوته شیخ مه حمودمان ناشت. له سه ر تاته شهۆره که پیش کفنکردنی خوین له و جهسته جوان و پیروژه ی ئه هات. باوکم که ئه مه ی ئه گێرپایه وه، فرمیسک به بی راوه ستان به چاویدا ئه هاته خواره وه. ئه وانه ی بیرم ماون له خۆپیشاندانه که دا بوون، فه ره ج ئه حمه د و قادر و جه لالی میرزا که ریم و که مال سه لمان و ئه نوهر عوسمان بوون.

ناوه ندیی دوور له سیاست

له ناوه ندیی سلیمانی ژماره ی مامۆستامان که م بوو. مامۆستا عه زیز محمه د مامۆستایه کی دلسۆز بوو، خۆی له قوتابخانه یه کی سه ره تای مامۆستای وهرزش بوو، به لام له بهر بی مامۆستای ئیمه و به هۆی توانایه وه گواسترا بووه وه بۆ ناوه ندی. مامۆستا عه زیز ئه یردین بۆ فته بۆلین بۆ گۆره پانه که ی هۆمه رمه ندان. ئه و بیجگه له وهرزش، وانه کانی میژوو و جوگرافیا و ئینگلیزیشی پی ئه گوته ی. له ئینگلیزییدا

مامۆستا عزیز وشەکانی (either or) و (neither nor)ی زۆر بەکارئەهێنا و وای لێهاتبوو ئەبوو پیکەنین. حەسەن حسیڤ چاودێریکی زۆر ھاروھاجی پۆلە کەمان بوو. کاتیک مامۆستا ئەھاتە پۆلەو ھە بۆ ریزگرتن لێی ئەگوترا: "ھەلسن (قیام)". رۆژیک مامۆستا عزیز ھاتە زوورەو، حەسەن گوتی: " (قیام) ھە (either or) و (neither nor)", واتە (یان ئەم یان ئەو) و (نە ئەم و نە ئەو)! مامۆستا گوتی "ھەتیو تۆ زۆر لاساریت، چۆن بە مامۆستای خۆت وا ئەلییت".

لە پۆلی یە کەمدا رۆژیک پشکنەر (موفەتیش) ھات، عزیز ئەفەندی پێی گوتین ئەمرۆ بۆ وانە میژوو دەرسیکی ھەفتەکە ی پێشووتان پێ ئەلیمەو، چونکە باشترم لەبەرە، بەلام کەس قسە نەکات. ھەموو گوتمان بەلێ باشە ئوستاد – لە ناوھەندیدا بە مامۆستامان نەئەگوت ئەفەندی، بەلکو ئەمانگوت ئوستاد. پشکنەر لەگەڵ بەرپۆھ بەردا کە خوالیخۆشبوو ئەحمەدی قازی بوو ھاتنە پۆلەو. عزیز ئەفەندی کەوتە گوتنەو ھە وانەکە. لەناو ھەمووماندا حەسەن حسیڤ دەستی ھەلپری و گوتی "ئوستاد، ئەمە دەرسی ھەفتە ی پێشوو". موفەتیشەکە پیکەنی و چوو دەروو. بەرپۆھ بەریش زۆری پیناخۆش بوو. عزیز ئەفەندی گوتی "ھە ی سەرسەری، پارامەو لیتان، من لە تۆ پارامەو چونکە ئەزانم چەندە بێ ناموسیت، وەرزش عزیز محەمەد، میژوو عزیز محەمەد، جوگرافیا ھەروا، ھەموو بە خۆرایی ئەلیمەو، تۆ لەبەرچاوی ئەم موفەتیشە بۆ وات کرد".

ئەوکاتانە پەيوەندی نیوان قوتابی و مامۆستا ریزیک زۆری تیا دا بوو، جاروبار نەبیٹ کە قوتابییکە وەکو حەسەن چەتوونی ئەکرد، یاخود ھەندێ قوتابی بە قۆپییەو ئەگیران. بیجگە لە قوتابخانە لە کۆلاناندا یاریمان ئەکرد، ھەندێ جار لە کۆلانی پشت مزگەوتی خۆمان و ھەندێ جاری دیکەش ئەچووین بۆ سەر قەبران، لە لێژاییە کەدا کە تا ئیستا بەشیکی ماوہ لەوئە فبۆلئیمان ئەکرد. یاخود لەبەر مالی رەشید ئەفەندی و حاجی مەجید بەگی باریدا داری بالەمان ئەچەقاند و یارییمان ئەکرد. جاران وەك ئیستا جیگای تاییەت بۆ یاریکردن نەبوو.

سالانیکى پيش شوپشى ۱۴ى تهموزى ۱۹۵۸، که ريکخستنى نهينى هه بوو، به تهواوى نهمئه زانى کى بهرپرسى يه کهمه، چهند جار يک نامه م نه نارد و پرسىارى زوريشم نه کرد. وه لامىکى سه يرم به ئيمزاي (مه سئول) بو هاته وه تيايدا نووسرابوو "هاورپى تو زور پرسىار نه کههيت، له سه هر هه نگاو يک، يان هه لويس تىک نامه يه کمان بو نه نيريت، له کاتىکدا تو نه سه لکى سىريت نه قنچکى پيازيت". نامه که زور ناخوش بوو له لام، دواى شوپشى تهموز که ريکخستن ئاشکرا بوو کاک فه ره ج پى گوتم "نه و نامه يه ي نه و ساله، من بوم نووسىبوويت، واتکردبوو نه مئه زانى چون وه لامت بده مه وه، نه و نامه يه م نارد گوتم با زوو ير بيت و چهند مانگىک ئيسراحت بکه م!"

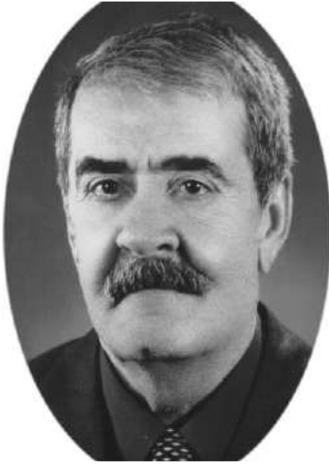
کاک فه ره ج تا دواساتى ژيانى ديارترين که س بوو له تىکه لکردنى سياسهت و گالته و نوکته دا. گهر باسى نه و به دريژى بکه ين، نه و نه توانم کتیبىکى له سه ر بنووسم، نه و پياوه مه رد و ئازا و خاوه ن ميژوو، يه کىکه له ناوداره کانى سليمانى، به داخوه زوو به جى هيشتين.

هاورپىيانى ته مهن له بير ناچنه وه

هاورپى هه لکه وتوو و قسه خوش و روونا کير. که سايه تى سياسى و کومه لايه تى.. کاکه فه ره ج: که به فه ره جى نه حمه د به گ ناو نه برا و له قوناغىکى تر دا خو ي کرد به فه ره ج بابان.

فه ره ج نه حمه دى برا و هاورپى له سه رده مى خو يندنى ناوه ندى و دوانا وه نديدا له سه ره تاي هه رزه کاريبه وه په يوه ندى به حيزبى شيو عيبه وه کرد و يه کىک بوو له و گه نجان هى شارى سليمانى که له هه موو کوپ و کومه لىکدا گولى مه جليس بوو. کاک فه ره ج وه که له چهند شو ينى دى که ي نه م بيره وه ريبانه مدا باسى هاتوو و دىت، هاورپىه کى وه ها نزيک و خوشه ويست بوو، که سالانىکى زورى ته مهنى کارىگه ريبه کى زورى هه بوو له ژيانى سياسى و کومه لايه تى و روژان و شه وانى

هەلسوكە و تماندا. رۇژيڭ تىنە ئەپەرى قسە يەكى خۇش يان تەعلیقكى پىرمانا ياخود سوعبەتى فەرەج ئەحمەد لەسەر زمانمان نەبىت. ئەويكى گەورە منى بە نزيكتىن و خۇشەويستتەين ھاوپىي خۇي ئەزانى و لە ھەموو كۆپ و كۆمەلە زۆرە جياوازە كانيدا ئەو ھەستە بەرزەي بەرامبەر من دەرئەخست.

فەرەج ئەحمەد

يەكەمجار فەرەج ئەحمەد ۱۹۴۰ ھەك لىپرسراوى حيزبىم ناسى، لە دواي ئەو ۱۹۶۰ ھەك ھاوپىي سالانىكى زۆرى زانكۆي بەغدا، ئنجا من بووم بە لىپرسراوى ئەو. لە دانىشتن و سەيرانى زۆرى كەسانى جياجيا لەگەل برادەرە زۆرەكانماندا فەرەج ۱۹۶۰ ھەك پىشوو رابەرى سياسىيمان بوو، لەم ماوانەدا رىكخەر و بەرپۆبەرى دانىشتنە شەخسىيەكانمان بوو. لە شوينىكدا كە ۱۹۶۰ ھەك رۇشنىرپكى بە توانا و بە ئەزمونى سياسىي دوور و دريژى خەبات قسەي ئەكرد و زال بوو

بەسەر باسە سياسى و رۇشنىرپىيەكاندا لە دانىشتنەكانى خۇي و ھاوپىيانى ئەو گروپەمان حسين عارف و شىركۆ بيكەس و رەوف بيگەرد و لەتيفى شىخ تەها و ياسين خەليل و ئەنور عوسمان و كامەرانى تاپۆ بوون.

لە ديوپكى تىرى كۆبوونەو ۱۹۶۰ ھەك دەعوەتەكانى تىرماندا لەگەل كامەرانى تاپۆ و ھەمەي بەكر و مستەفای سەيد مەجيدى بەرگدروو و جەمال شاداندا جيگاي خۇي ھەبوو. دانىشتنەكانمان لەگەل حسە دەبۆي خۇشەويست و ئارازى شىخ جەنگى و ئەنور عوسمان و دلشاد رەشىد و ھەستا مەمەدى ھەپسە و سەمىل و كامىلى حاجى سەعیدى ھەلواچيشدا بە جۆرپكى تىرپىر بوو لە سوعبەتى سلیمانيانە و نوكتەي پىر لە پەند و پىكەنين. ھەر كاك فەرەج لەناو ھەمووماندا زۆر ديار بوو.

سه‌رده‌میک له به‌غدا بووین فه‌ره‌ج ئه‌حمه‌د کادی‌ریکی پیشکه‌وتووی حیزبی شیوعی بوو. سالیکیان لیپرسراوی کریکارانی چیشخانه‌کانی به‌غدا بوو. هه‌موو ستافه‌کان کاک فه‌ره‌جیان ئه‌ناسی: ئه‌و کاته زاراوه‌ی "قۆزیی دفن"ی داهینا. برنج و شله به ۱۱۰ فلس بوو، قۆزی به ۱۸۰ فلس، به ناوی برنج و شله‌وه خواردنیان بۆ فه‌ره‌ج ئه‌هینا به‌لام گوشتی قۆزییه‌که‌یان ئه‌کرد به ژیر برنجه‌که‌وه. ئه‌مه‌ی بۆ چه‌ند براده‌ریکیش بانگ ئه‌کرد هه‌تا دوایی به‌هۆی زۆر وتنی ئه‌نوه‌ر عوسمانه‌وه، پی‌ی زانرا. کاک فه‌ره‌ج ناو و ناتۆره‌ی له زۆر براده‌ر ئه‌نا به ئه‌نوه‌ر عوسمانی ئه‌گوت: سه‌رسه‌ریی ته‌قه‌دومی.. واته سه‌رسه‌ریی پیشکه‌وتخواز. به‌یه‌کیکمانی ئه‌وت پاشا و به‌یه‌کیک پرۆفیسۆری فشه.

که نه‌خۆش ئه‌که‌وت یا مالیکی ئه‌گواسته‌وه براده‌رانی ئه‌کرد به چه‌ند به‌شیکه‌وه، ئه‌وه‌ی به ئه‌رکی سه‌رشان هه‌لسابیت یان ئه‌وه‌ی دره‌نگ بچوايه ناوی جیامان هه‌بوو له‌لای، دابه‌شکرابووین به‌سه‌ر: عظماء و شرفاء و حقراء.

مه‌زنه‌کان ئه‌وانه بوون شتی باشیان بۆ ئه‌برد. (شرفاء) دوای ئه‌وان، و ئه‌وه‌ش که دره‌نگ بچوايه و هه‌چی نه‌بردايه له لیستی (حقراء) دا بوو. براده‌ریکمان زۆر دواکه‌وتبوو له لیپرسینه‌وه‌یدا، گوتی کاک فه‌ره‌ج مه‌علوم من له لیستی (حقراء) دام، گوتی حه‌دده‌ت چیه‌! تو (أسفل السافلین)یت، هه‌چت نه‌هیناوه و شفته‌شت لی دزیوم. کاک فه‌ره‌ج زۆر حه‌زی له شفته ئه‌کرد.

مامۆستا جه‌مال عه‌زیزیش براده‌ریکی زۆر خۆشه‌ویستی کاک فه‌ره‌ج بوو. دوای راپه‌رین له سالی ۱۹۹۱ دا کاک جه‌مال یه‌کیک بوو له لیپرسراوه‌کانی ری‌کخستنی یه‌کیته‌ی نیشتمانی کوردستان و نزیکیش بوو له مام جه‌لاله‌وه. کاک فه‌ره‌جیش خاوه‌نی کتیب و کتیبخانه‌ی ده‌وله‌مه‌ندی خۆی بوو. جه‌مال پی‌ی گوت مام جه‌لال تازه هاتۆته‌وه و بی کتیب و کتیبخانه هه‌لناکات، بۆچی ئه‌م کتیبخانه‌یه‌ت نه‌فرۆشم به مام جه‌لال و پارهی‌کی باشت بۆ وه‌رگرم؟ ئه‌میش گوتی باشه. کتیب نێردرا بۆ قه‌لاچوالان و حه‌وت هه‌زار دیناریکی ئه‌وساش که که‌م نه‌بوو مامۆستا

جه مال هيناي بۆكك فهره ج. له خوښيدا پيى له عهرز نهئكهوت كه مام جهلال پيى گوتبوو مامؤستا جه مال ئەم ئيوارهيه ئەو كاك فهرهجه و كاك فاروق و خوٽ دهعهوتن لام بفهرموون بۆقه لاجوالان. مامؤستا جه مال سهري له وهلامى مامؤستا فهره ج سوپما: "جه مال گيان زۆر سوپاسى ئەكه م.. ئەم ئيوارهيه دهعهوتم لاي برادهريك ئەم سهگبابه ئەمهنده رهزيله دوو سالة ئەيهينم و ئەيبه م ئەمشهوى داناوه بۆ ئەم دهعهوته. بهخوا نايه م بۆقه لاجوالان ئەمه ئەخۆم و جهنابى مام جهلال پياويكى نهجيب و خواردهيه جاريكى ترهه ربۆمان ئەكاته وه." نههات و كاك جهمالى خسته روودامانيكى ناخۆشه وه بهرامبه ر مام جهلال.

رۆژيک له مالى كه مال شالى دهعهوت بووين. كاك فهره ج رووى كرده كاك نهوشيروان مستهفا و پيى گوت: كاك نهوشيروان خوٽ ئەزانيت من له سالى ۱۹۴۸هه شيوعيم. گوتى راسته مامؤستا فهره ج. گوتى يهك جار گيراوم له ژياندا ئەويش به هۆى پارتىيى ئيوه بوو كه تۆش و مام جهلاليش سالى ۱۹۶۲ پارتى بوون (به ريكهوت كاك فهره ج به يادداشتيكي پارتىيه وه بۆ سه رۆك وهزيرانى عيراقه وه گيرا) كه چى وا تۆ ههلبژاردنى ئەنجومهنى شارى سليمانيت راپه راندووه دواى ئەم راپه رينه ئەبوو به منت بگوتايه خو نهشم ئەكرد، كه چى چوون بيست كهستان ههلبژاردووه، دوانزه يان لاديين و شه شيان ناويان قاده ر و شه شيان ناويان عومه ره. ئەمه راسته توخوا؟ كاك نهشيروان گوتى وه لالا كاك فهره ج راست ئەكهى خوا عومه رى سه يد عه لى بگريٽ ئەو ناوه كانى داناوه.

ديسانه وه ئەلئيم بۆكك فهره ج ئەحمه د نووسينى كتيبيكى گوره پيوسته. كهس نه بوو سياسهت و كارى حيزبى و سوعهت و پيكه نين وهك كاك فهره ج تيكل بكات: سالى ۱۹۶۴-۱۹۶۵ من لئيرسراوى ريكخستنى قوتابيانى حيزب (حيزبى شيوعى عيراق) بووم له به غدا.

كاك فهره جيش چه ند ساليك له زيندانه كانى به غدا و حله و نوگره سه لماندا له سه ر شيوعىتى حوكم درا بوو و تازه به ربوو بوو، ئەوله سالى ۱۹۶۲ له پۆلى

سییه می کۆلجی ئادابی زانکۆی به غدا بوو که گیرا. هه رچه نده سه ره تا له سه ر نامه یه کی سه رکردایه تی پارتی ده ستگیر کرا، به لام له زینداندا هیلرایه وه و دوا ی کوده تاکه ی ۱۹۶۳، به هۆی شیوعییه که ی چه ند سالیک هه پس کرا. دوا ی ئازادبوونی گه رایه وه و بوو به لیپرسراوی قوتابیانی شیوعی دواناوه ندییه کانی به غدا هه مووی. هه ر ئه و کاته من و حسین عارف له لیژنه ی قوتابیانی به غدادا بووین. هاوړپیی خوالیخو شبوومان عومه ر فه خری له کۆلجی ئاداب بوو، و له گه ل کاک فه ره ج براده ر بوون، عومه ر له ریکخستنی حیزب و یه کیتی قوتابیانی عیراقدا له کۆلجی ئاداب بوو. دیاره ئه وه ی له یاد نه بوو فه ره ج سالانیک ی زۆر هه ر له لاویتییه وه تا ئه و رۆژه شیوعییه کی ناسراو بووه و چه ند سالیک له سه ر سیاسه ت له زینداندا توندکرا بوو.

کاک فه ره ج بۆی گیراینه وه که عومه ر تازه ئه یه ویته له ریکخستنی قوتابیانداندا وه ک لایه نگر بیخاته کاره وه. گوتی زۆرم پیخۆشه، ئه مه چه ند رۆژیکه له یانه ی کۆلیج چا و چای هه لیبم بۆ ئه کړپیت به هیوا ی راکیشانم بۆ ناو ریکخستنی یه کیتی قوتابیان. دوا ی چه ند رۆژیک کاک فه ره ج به عومه ر ئه لیت با نانیک بخۆین له یانه که مان و دوا ی ئه وه چه ند دۆستیکم ئاماده کردوو ه ئه چین من وه ک تۆ لئی نازانم وه ره قسه یان بۆ بکه. عومه ر که براده ریک ی دلسۆز بوو بۆ بیروباوه ر و بۆ حیزب دلی خوش ئه بیته و دوا ی، وه ک کاک فه ره ج گوتی، سه ندویچیک و چای هه لیبیک به سه ریا ئه چنه پۆلیکی چۆل که ده رسی تیدا نییه. عومه ر ته ماشا ئه کات چوار پینج قوتابی کۆلجی خۆیان که به جه لالییه چالاکه کان ناویان هه بوو دانیشتون. ئه لئ: فه ره ج ئه مانه چین؟ ئه لئ: به سه ری تۆ قه ناعه تم پیکردوون بیته ریکخستنه وه، ئه ی خۆ شیوعیت بۆ راناکیشم. ئه ری براده رینه یه کیتی قوتابیان باشه یا نا هه موو ئه لئین باشه.

کاک عومه ر نامه یه کی نووسی بۆ حیزب که گه یشته ده ست من داوا ی کرد فه ره ج ئه حمه د خائینه و ئه لئین له حیزبدا یه ئه بی ده ری بکه ن ئه گینا من ئیستیقاله ئه که م.

يادت بەخىر فەرەج ئەحمەدى تىكۆشەر و كەسايەتتى ديار و قسەخۆش و بەوفا. رۆلەيك لە رۆلە لەبىرنەچووەكانى ئەو قوناغەى شارى سلىمانى و ھەتا ھەتايە بە نەمرى ئەمىنئەتەو و سلاو لە گيانى پاكى ھاوپرئ فەرەج.

كۆمەلەك بىرەوهرىي كۆمەلەك

بەو مەبەستەى لاوانى ئىستامان سوودى لى وەرېگرن، بە باشى ئەزانم جارچار ھەندى بىرەوهرىي بچووك و سادەش بخەمە بەرچاو كە رەنگە لاي كەسانىك سوودبەخش بن.

لە ماوھى ۱۹۵۲-۱۹۵۸ (سەردەمى خویندى ناوھندى و دواناوەندى)، من لە دوو بەرى جياوازى بىروباوەردا ژيانم بەسەر ئەبرد: لە بەرىك كۆر و كۆمەلە باوكم كە پىرى بوو لە ئەدەب و مېژوو و ئايىن و بەراوردكردنى زۆر فېكرى جياوازى مەزھەبەكانى ناو ئىسلام، لەوبەريشەو ژیانى قوتابخانە و سىياسەت لەگەل ھاوپرئىيانى شىوعى و خویندىنەوھى مېژوو شۆرشەكان و سەرەتاي خویندىنەوھى ھەندىك نووسراوى ئابورى و فەلسەفەى ساكار.

باوكم ھەزى ئەكرد نوێژ بکەين و بەرژوو بين، ئەو كاتانە تازە (موكەبەرە) لە مزگەوتى ئىمەوھ و پيش مزگەوتەكانى دىكەى سلىمانى داھاتبوو، زۆر لام خۆشبوو كە جارچارە بە موكەبەرەكەدا بانگم ئەدا.

ھەر لەو كاتانەدا، كاكم كە لە دارولموغەلمىنى عالى لەسەر سىياسەت فەسل كرابوو، گەرابووھو بۆ سلىمانى و لە قوتابخانەى فەيسەلئىيە بووبوو بە مامۆستا. دواتر كە عومەر عەلى مۆتەسەرىفى ئەوكاتەى سلىمانى لەوى چاوى پىي كەوتبوو، گوتبووى ئەم كەسە لەسەر سىياسەت فەسلكراوھ و نابى لئىرە بئىت. ئەوھبوو گواستىيەوھ بۆ قەلادزى.

لە مالى ئىمەدا بەھوى باوكم و ھەرھەرا رۆشنىبرىي كاكمەوھ، رەوشىكى رۆشنىبرىي ھەبوو. باوكم باسى ئەدەب و ئايىن و كوردايەتى بۆ ئەكردم، چيژىكى

زۆرم له شیعره کانی و نووسین و وه رگێرانه کانی وه رئه گرت، ئه وه نده ش قسه خوش و رووخوش بوو چه زت ئه کرد هه میشه له گه لیدا بیت و گوپی لی بگریه.

سه ره تای کاری سیاسیم، یاخود رووکردنه ئه و کاره به ساده بیه که ی ئه و ته مه نه م بوو. له سالی ۱۹۵۲ هه که له پۆلی شه شی سه ره تایی بووم و له گه ل مه حمود که ریمدا له قوتابخانه ی خالیدییه له یه ک پۆلدا ئه مانخویند، براگه وره که ی مه حمود و کاکم هاوته مه ن بوون و په یوه ندی سیاسیان هه بوو، هه ردووکیشیان ریکخستنی ناو حیزبی شیوعی کردبوونیه برادره. هه ر له و کاته وه من و مه حمودیش نزیک بووینه وه و بیرمان له باری سیاسی ئه و رۆژانه ئه کرده وه.

له سه ره تای سه رکه وتن به قالدیره کانی قوتابخانه که ماندا به لای دهستی راستدا تاقیکی تیدا بوو جیگای دوو که سی بو دانیشتن تیدا ئه بووه وه. زۆر جار له کاتی پشودا من و مه حمود پیکه وه له وی دائه نیشتهن. بیرم ناچیت مه حمود باسی خویندنی دوا ی قوناغی دوانا وهندی و زانکۆی ئه کرد و ئه یگوت تو بلای تا ئیمه له دوانا وهندی ده رئه چین ئه م حکومه ته برووخیت و پیکه وه بچین بو مؤسکو بو خویندن. منیش ئه مگوت ئه وه خه ونیکی خوشه، له و باوه رده دام بیته دی!

ئه و سالا ی له دوانا وهندی ده رچووین، مه حمود له (خویندنگای دارستانه کان) له ئه بوغریب وه رگرا و منیش له کۆلیجی بازرگانی و ئابووری و هه تا شه هید بوونیشی له سالی ۱۹۶۳ دا به دهستی ئه فسه ریکی به عس، نزیکترین هاوپی بووین و له سه ره مان ریگا بووین.

جگه له هۆکاری کاکم و هاوپیکانی، هۆیه کی دیکه ی ده ستپیکردنی کاری سیاسیم ئه وه بوو ئیمه له گه ل مالی مه جید ئه فهندی سه لیم ئاغادا دراوسی ئه مدو ئه ویدیو بووین که جوامیر و زولال و نه ژادی کورپیان هه موو شیوعی بوون. ئیمه ئه وه نده تیکه ل بووین که وه ک ئه لین، وه ک یه ک ماله وابووین، بۆیه گویم له وانیش ئه گرت و هه موویان که سی زیره ک و خاوه ن را و بوچوونی خویمان بوون.

هه ر له پۆلی شه شی سه ره تاییه وه هه نگاوی یه که می په یوه ندییم به یه کیتی قوتابیانی عیراقه وه نا، که گه یشتمه پۆلی یه که می ناوهندی، عه باسی مه لا قادری نانه وا

که له ژياندايه، هاته لامهوه گوتی هاوړې، يه کيټي قوتابيان و حيزب منيان نارډووه بيمه ريکخه رت (پيمان نه گوت "مونه زيم"). چونکه توله سهره تاييه وه لايه نگريت. کاک عه باس من و دوو که سي تری کرد به شانويه که يه کيکيان فايه ق غه ريب و نه وي دیکه يان عه تاي مهلا ره شيد بوو. له و کاته وه من که و تمه ژيانکي نوې ريکخستنی سياسييه وه. له ولاشه وه کاکم کاريگه ريبی هه بوو له سهرم و شانازيم پيوه نه کرد که خوینده وار و چالاک بوو له سياسيهدا. کاکم له ماله وه هه موو خوشکه کانمانی فيری نووسين و خویندنه وه کرد.

مرگه وتيش بو نيمه قوتابخانه يه کی به نرخ بوو. هه موو روژنيک دوی نويزی عه سر ژماره يه که روژشنيير و شاعير، به تاييه ت ژماره يه که له مهلاکان و دوستی دیکه ی باوکم نه هاتنه مرگه وت و له ميوانخانه که ی خویدا دائه نيشتن. هه رچنده من حه زم نه کرد بچمه ناو هاوړپیکانی خوّم بو یاری کردن، به لام باوکم ناموژگاری نه کردم له مرگه وت له گه ل نه وان دابنیشم تا سوود له و قسه و باسانه ی نه وان وه رگرم که زوربه ی باسی شيعر و نه دهب و باسی ئايینی و روژشنييری بوون. زوربه ی بابه ته کان لای هه مووان نوې بوون.

له ژيانی مرگه وتدا ژووری فه قییه کانم له هه موو پي خوشتر بوو، هه موو مرگه وتيک فه قی نه بوو، ته نیا نه وانه هه يانبوو که ماموستا که جگه له وه ی ئيمام و پيشنويز، موده ريسيش بووايه. مرگه وتی نيمه يه کيک بوو له وانه ی به رده وام باوکم فه قی هه بوو، فه قی ناسراویشی تيا په روه رده کرابوو، بو نمونه ماموستا عه لادين سه جادی، مهلا نه حمه دی بانخيلائی، مهلا عه زيزی جوانپويی، ماموستا فاتح هه مه وه ندی، مهلا نوری عه بدوللا و مستهفا چاوجوان که نه مانه به شيکیان له (نه زهر) ده رچوو بوون و دواتر بوون به ماموستای سانه وی. پانزه - بيست فه قی له مرگه وت که کونه بوونه وه و شه وانه به موناقه شه و نوکته و کلاوکلاوینه وه کاتيان به سهر نه برد. به روژيش یاری دیکه يان هه بوو، وه کو سی باز و دايماسون و یاری تر که خوښييه کی زوری به نيمه نه به خشی.

باوکم چه زی ئه کرد جیگای خۆی و باوکی و باپیری کوپر نه بیته وه و یه کیک له کوره کانی خۆی، یان کوپری براکانی بن به مه لا. کاتی کاکم له پۆلی سییه می ناوه ندی ده رچوو من له سه ره تایی بووم. به چه زی باوکم و چه زی کاکیشم خۆی له کۆلیجی (شه ریه) له به غدا وه رگیرا و به جبه و میزه ره وه وینه ی خۆی بو ناردینه وه،

به لام سالی یه که می شه ریه ی ته واو نه کرد به شیوعیتی هاته وه سلیمانی و چوو ده وانا وه ندی. منیش ئه و کاته وانه کانی (عوامل و بناء) م له مرگه وت خویند و که لگی زۆرم له وه ده ورو به ره و میژووی ئیسلام وه رگرت، به تاییه ت له (فتوحاتی ئیسلامی)، زۆر سه رسام بووم به خالیدی کوپری وه لید و به زاری ئه زوهر (رووته ی پاله وان).

عیزه دین مسته فا ره سول
به جبه و میزه ره وه

هر له منالی و له پال سیاست و ژیانی ناو مرگه وتدا، ئاره زووی پوول کۆکردنه وه م هه بوو. چه زم له کۆکردنه وه ی پوولی پۆسته ئه کرد که پوولبازیان پی ئه گوت. له سلیمانی ژماره ی پوول کۆکه ره وه کان که م بوون، من یه کیکیان بووم، ئه وانی تر بریتی

بوون له وه ستا جه لال، کاک مه جید سوؤی، که مال عه بدوللا و عومه ر عه لی ئه مین (ژنبرای شیخه ی چه لواچی). به لام له به غدا کۆمه له ی ئاره زوومه ندانی کۆکردنه وه ی پوول هه بوو (جمعیه هواة الطوابع). ئیمه ی پوول کۆکه ره وه له سلیمانی دوو جیگامان هه بوو، یه کیکیان لای کاک مه جید سوؤی، به ره حمه ت بیته که فه رمان به ری پۆسته ی سلیمانی بوو، ئه وه ی تر دوکانی وه ستا جه لالی دارتاش بوو، که دواجیگای دوکانه که ی له کاننيسکان بوو. له و شوینانه گۆرینه وه و کپین و فرۆشتنی پوول ئه کرا و تیرو پشک ئه کرا بو براوه کان، ئه مه ش فیلیک بوو بو ئه وه ی خاوه ن پووله کان هانبدرین پووله کانیان بفرۆشن. تا ئیستاش هه ندیک له پووله کانی ئه و کاته م له لا ماون.

بهراستی سهردهمی خویندنی سهرهتایی و ناوهندی سهردهمی خوشی ژیانمان بوو، چونکه بهردهوام لهگهله برادهرهکانمان له کولان خهریکی یاریکردن بووین. نهوانهه لهو سهردهمهدا زور برادهرهبووین: نهوههه وهستا نههمه، شیرکو فایهق بیکهس، جهلالی سنگهه، نهوزادی جهلال نهفهندی، فاروق و سهباح و نهوپهحمانی حاجی برایم و ههلی سالج ئاغا. دواتر جیابونهوه روویدا و شهپمان بوو، بهلام ناشتبونهوهشی تیدا بوو.

یهکیکی تر له بیرهوهرییهکانی منالییم نهوه بوو که جاریکیان گوتیان کاک سالجی کورپی مهلاعهبدولای دراوسیمان، که براکهشی هاوپیمان بوو، ژن نههینیت. ئیمه نهماننهزانی ژنهینان و زاویهتی چونه و قسهی زور لهسهه نهکرا. یهکیک نهیگوت نویت نهکهن، یهکیک نهیگوت زوران نهگرن. وابزانم نهوکاته له چواری سهرهتایی بووین. مالی کاک سالج پهنجههیهکیان لهسهه دیواره قوپهکههه کولان ههبوو. نهوشهوهی گوتیان کاک سالج نهبیته زاوا، من سهباحی سنگهه و فاروقی مهحوی و پینج شهش منالی دیکهه گهههکم بانگکرد و گوتم وهرن پشتم بو دابنن و له شووشهه پهنجهههکهوه سهیری ژورهههه کرد. مالی مهلاعهبدولای کارهبایان نهبوو چراههلهکراوو، سهیرم کرد کاک سالج نویت نهکات، دواي نویت نهکه ههنهه جولانهوهی کرد، هاوارم لی کرد "کاک سالج نهکهه!" نهویش هاته دهروه و به کولاناندا راویناین، دواتریش لای باوکم شکاتی لی کردم. لهو سالانهه دوايیدا بوو بووینهوه به دوست و ههموو جار یادی بهخیر بیته نهیگوت "تو نهوشهوهت له من تیکدا".

یاری کولانانی ناو شاری سلیمانی ههه لهوکاتهدا، قهلاقهلا وهههجو هههجو و به رویش فتهولین بوو. له گهههکی ئیمهش وههک پیشتره باسکرد کاک کههیمی وهستا بسته قسهه خوشی بو نهکردین، کاک کههیم چیروکی زوری بو نهگهپراینهوه بهتابیهتی لهبارهه نازایی و پالهوانیتیهکانی خوی. ئیمه به قسه خوشهکانیههوه مهشغول نهبووین و منالانیش به دزیهوه ناخونهکیان له میوهکانی بهردهمی

دوکانه که ی ئەدا. له ولاتره وه دوکانی کاک مسته فای کۆیی لی بوو که سهردانی ئەویشمان ئەکرد. ئەو سالانه له شاردای سینه مای سه لاهه دین و سینه مای گوێژه ی هاوینه تازه دامه زرابوون، پاشان سینه مای سیروان و سینه ما رهشید کرانه وه. میرزا برایی سنگه ر که هاوړپیی باوکم و باوکی هاوړپیکانم بوو، خاوه نی سینه مای رهشید بوو و به هۆی سه باح و جه لال و جه مالی کوړپیه وه، سینه ما بو من به خۆپایی بوو، ههفته ی جارێک دوو جار ئەچووین بو سینه ما، ئیستاش هه ندی له فیلمه کانی ئەو سالانه م له بیرماوه.

تیپیکی دیکه ی یاریمان هه بوو، فتنبۆلینمان ئەبرده دهره وه ی گه ره ک، ئەم تیپه من و سه باحی سنگه ر له لایه ک، سه ردار و هۆشیاری غه نی شالی و نه وزادی حسین ئەفه ندی سالح ئاغاش که پورزایانه له لاکه ی دیکه بوون. هه ر له یاریی گه ره که دا و له سانه ویدا هاوړپییانم، که مالی هه مه که ریم و خوالیخۆشبوو سه لاهی هه مه که ریمی برای و فه وزی و فوئادی ئامۆزام تیپیکی تری گه ره کی سه رکاریز بووین.

شۆرشى ۱۴ى تەموزى ۱۹۵۸

سەر لە بەيانيى رۆژى ۱۴ى تەموزى ۱۹۵۸ لە خەو ھەلساين و لەگەل باوكم و دايكم و خوشكەكانم خەرىكى بەرچايى خواردن و نانى بەياني بووين. لە ھەيوانەكەى نىوان ژوورى نووستن و ژوورى نازووقەكەماندا نان و ماستەكەمان لە بەردەمدا بوو، دايكم خەرىكى دانانى پيالە چاكان بوو. باوكم راديۆكەى كردهوہ و بەتەماى گوڭگرتن بوو لە قورئانى بەيانيى ئىستگەى بەغدا. دەنگىكى بەرزى پەرھەماسەتى راديۆكە ئىمەى ھەژاند و سەرسامى كردين، دەنگەكە ھاوارى رووخانى فەرمانپەرھەيى پاشايەتتى ئەكرد و بەياننامەى ژمارە (يەك)ى شۆرشى ئەخويندەوہ (پرۋانە دەقى بەياننامەكە لە كۆتايى ئەم كۆتیبەدا).

ئەو رۆژە رەشەبايەكى بەھيز بوو لە سلىمانى.

من زۆر بەپەلە خۆم گۆپى و رووم كرده بەردەركى سەرا. پيش ئەوہى بگەمە ئەوى، لە نزيك مزگەوتى دوودەرگا و ئەسحابەسپى خەلك كۆبووبوونەوہ و ھەموو بەم رووداوہ گەورەيە دلخۆش بوون. سەعاتىكى پى ئەچوو چەپلە و دروشم بەرزكردنەوہى خەلك دەستى پىكرد و بوو بە ناميشى پشتيوانيكردن لە شۆرش، منيش لە پيشى پيشەوہ بووم ھاوارمان ئەكرد (بژى شۆرش و بمریت خائىنان).

لە يەكەم سەعاتەوہ ئەو رۆژە رۆلى حيزبى شيوعى عىراق و پارتى ديموكراتى كوردستان ديار و ئاشكرا بوو، و خۆپيشاندانەكان بە ھاوكارىيە ھەردوو لا بوو.

حكومت لە سلىمانى جوولەى نەبوو.

ھەر لە پاشنىوہرۆى ۱۴ى تەموزەوہ، قەدەغەكردنى ھاتوچۆ بۆ ماوہيەكى كاتى لە ريگەى راديۆوہ بلأو كرايەوہ. لە سلىمانيش ئەوہ جيپەجى كرا، بەلام شيوعى و پارتى رايانگەياندا كە لە گەرەكەكاندا بۆ پاراستنى ئاسايش، نيشتمانپەرۋەرەن پاسەوانى ئەكەن. لە گەرەكەكى خۆمان من و برادەرئىكى دراوسيمان كە ناوى عوسمان ساپير بوو، ھەر يەكە بە دارىكەوہ وەك نيشانەى لىپرسىراوئىتى لە سەركارىزەوہ ھەتا گەراجى ئەسحابەسپى ئىشكمان ئەگرت.

سلیمانى (حامیه) یه کی تیدابوو عه قید نوری مه لا مارف فه رمانده ی بوو. کاک نوری له یه کهم ساته وه پشتیوانی بۆ شوپش ئاشکرا کرد و له خو پیشانده کاندای وتاری خوینده وه. هه رگیز یه کهم هوتافی ئه و به یانییه م بیر ناچیتته وه که کاک عیزه ت ره شهید (ره شه کاو) به ده نگى به رز هاوارى ئه کرد: (بژی به ره ی نیشتمانی.. بژی شوپش).

سالانیک بوو به ره ی نیشتمانی له عیراقدای له حیزبی شیوعی و حیزبی نیشتمانی دیموکراتی و حیزبی ئیستیقلال و حیزبی به عس پیکه اتبوو، و له به ره به یانی شوپشه وه له به غدا سه دان هه زار که سیان بۆ پشتگیری له شوپشی ۱۴ی ته موز رژانه شه قامه کانی پایته خته وه. له کوردستانیشدا له نیوان حیزبی شیوعی عیراق و پارتی دیموکراتی کوردستاندا په یمانی هاریکاری (میثاق التعاون) ئیمزا کرابوو.

ئیتیه موو رۆژیک خو پیشانده له به ره ره کی سه را دوو وتاریژی پارتی و شیوعی له سه ره بیناکه ی به رامبه ره سه را، که پیمان ئه گوت بیناکه ی نوری عه لی خوتبه یان ئه دا و هه ندیک جاریش له فولکه ی به رخانه قا له سه ر ئوتیل شه میترانه وه وتار ئه خویندرا یه وه. که سه دیاره کانی ئه و رۆژه میژوو ییانه، له حیزبی شیوعی ئه حمه د غه فور، فه ره ج ئه حمه د، حسین عارف، هه ر سه ی برا غه فور و قادر و جه لالی میرزا که ریم، که مال سه لمان، و ئه نوهر عوسمان بوون. له پارتیشدا وتاریژی ناودار و شاعیر کامه ران موکری له هه مووان دیارتر بوو. وتاریژی ئه و رۆژانه ی حیزبی شیوعی هه سه نی عه لی غالب بوو که به هۆی ئه وه ی له سلیمانى نه ژیا بوو، زۆرجار وتاره کانی به عه ره بی ئه دا و ئه وه ش هه له یه کی گه وره ی حیزب بوو که له و کاته دا خوتبه به عه ره بی بدریت له سلیمانى.

ئازادکردنى بەندە سىياسىيەكان و ھاتتە ۋەيان بۇ سلىمانى

لە مانگى ئابى ۱۹۵۸ بلىنگۇ بەناۋشاردا ئەگەپا و داۋاي لە نىشتمانپەرورەران ئەكرد بچن بەپىر تىكۆشەرە زىندانىكراۋەكانەۋە كە بەپىرئارى شۆرش ئازاد كرابوون و بپىر بوو لە بەغداۋە بگەنە كەركوك. منىش يەككە بووم لە ۋە سەدان كەسەي بەرەۋ كەركوك كەوتىنە رى. لە تەككىيە تالەبانى كۆبوونەۋە كرا بۇ بەخىرەئىنانەۋەي ئەۋ تىكۆشەرەئەي سلىمانى و حىزبى شىۋەيى كە لە بەھادىن نورى و عەبدوللا گۆران و نائىب عەبدوللا و عومەرى مامە شىخە پىكھاتبوون. كۆبوونەۋەكە بەھۆي موكەرەم تالەبانى كە يەككە بوو لە سەر كەردەكانى حىزبى شىۋەيى لە تەككىيە بەسترا. لە ۋى مامۇستا گۆران ھەلبەستە بەناۋبانگەكەي خۆي بەناۋنىشانى (بت بەتەۋان) خويئدەۋە كە لەپاشدا بە جوانترىن ھەلبەست دانرا لەسەر شۆرشى ۱۴ى تەموز و مامۇستا گۆران لە بەيانىي رۆژى ۱۴ى تەموزدا لە بەندىخانە ئەۋ ھەلبەستە مېژۋويىيە دانابوو. ھەرۋەھا كاك بەھادىن و نائىب عەبدوللاش وتارىان خويئدەۋە.

داۋاي شۆرشى ۱۴ى تەموزى ۱۹۵۸، زوربەي كۆبوونەۋەي فراۋانى قوتابيان و حىزب لە مالى حاجى قادرى خالم، باۋكى ئەندازىار بەكرا قادر ئەكرا. خانوۋەكەيان گەرەبوو. خالم پىاۋيكي باش بوو، ئازادىيشى بە كۆپەكانى دابوو. داىكىشيان ژنىكى زۆر باش بوو، ميواندارىي ئەۋ ژمارە زۆرەي قوتابيانى ئەكرد.

لە ناۋەندىدا زۆرچار مانگرتن ئەكرا و دەرس ئەخويئرا، بۇ نمونە لە بۇنەكانى راپەرپىنەكانى كانونى ۱۹۴۸ و ۱۹۵۲ ئەۋ يادانە بە مانگرتن يادىان ئەكرايەۋە. مامۇستا ئەحمەدى قازى رۆژىك منى بانگكرد و گوتى "تۆ بەم ئىتىھادى تەنەكەيەۋە ئەم دىنايەت تىكداۋە." مەبەستى لە (ئىتىھادى تەنەكە)، ئىتىھادى تەلەبە (يەككىتى قوتابيان) بوو. پاشان گوتى "تۆ منالىكى بچكۆلەيت، بەقەد زەرەزىرەيەكەيت، تۆ بۇ ۋائەكەيت؟" منىش گوتم "ئۇستاد، ئىمە ھاۋرپىكانمان لە بەغدا كۆژراون، لەسەر نىشتمانپەرورەرى و بۇ بەدەئىنانى خويئدنى

باش زۆریان بهند کراون، ئەمەى ئیمەش گوزارشته له پشتگیری ئهوان." لێرسینه وه کهى ئەحمەد ئەفەندى هەر ئه وهنده بوو.

باش شوپشى ١٤ى تەموز ئەحمەد ئەفەندى بوو بە بەرپۆه بەرى دواناوه ندى سلیمانى. هەلبژاردنى یه کیتى قوتابیان بە ئاشکرا و بە رسمى ئەنجام درا، ديارترین قوتابى چالاک له پۆلى پینجهکان بریتى بووین له فەهمى فەرەج، سەلاح عەلى ئایشەخان، شەهابى رەمزی مەلا مەرف و من، دەورمان هەبوو له قوتابخانە که دا. من سەرپەرشتیاری لیستە کهى خۆمان بووم، له پۆلى یه که وه تا پۆلى پینج. کاتیک دەنگەکان له ناو سندووقەکاندا جیا کرانە وه، له پۆلى سییه کان که (بە کر قادر) و (قادر سەلح) پالیئوراوى ئیمە بوون، دەنگیک بۆ (سەلح قادر) نووسرابوو. مامۆستا شیوعى و پارتييه کان له سەر یه کلار دنه وهى ئەم دەنگە ریک نه که وتن و مامۆستا پارتييه کان داوايان کرد ته له فۆن بکریت بۆ حاکم. منیش به ئەحمەد ئەفەندیم گوت "باشه ئوستان ئەم ئیتىهادى ته نه که یه ئەم هەموو بەزم و رەزمەى ئه ویت؟" دياره قسه کهى کاتى ناوه ندى خۆیم بیرخسته وه. من ئەمەم به پیکه نینه وه پى گوت، ئه ویش وه لأمى دایه وه "ناماقوولى مه که، به لى ئەیه ویت و زیاتریش".

له ماوهى خویندى سانه ویدا یه کیتى قوتابیانى عیراق و یه کیتى قوتابیانى کوردستان هەبوون، له سالانى ١٩٥٨ - ١٩٥٩ له زوربهى قوتابخانه کاندا پالیئوراوانى ئیمە دەرچوون، ئەوکاتە حیزبى شیوعى حیزبى زۆر به توانا و به هیز بوو، پارتى تازه زیاتر گه شهى ئە کرد، پارتى و شیوعى له دواى ١٩٥٤ وه به هوى په یمانى هاریکاری (میثاق التعاون) وه په یوه ندىیان باش بوو، به لام له سالانى دوایدا مملانى وایکرد له هەندى شوین به یه کدا بدەن و گرژى که وته نئوانیه وه.

بەشى دووهم

بۆتەى خەبات

قوئاغى نوئى به رهو خوئندن له به غدا

سه رده مى ئيمه، خوئندنى سانهوى پينج سال بوو. له سالى ۱۹۵۹دا، كاتيک له پولى پينجه م ده رچووم، له كۆليژى بازرگاني و ئابوورى له زانكۆى به غدا وه رگيرام. چەند قوتابيه كى ديكه سليمانى له وئ وه رگيران، كه بريتيووين له من و سهردار مسته فا مه زهر و ئه نوهرى حاجى ئه ميني ميسرى و جه لال عومهرى سام ئاغا و شه مال كهرىم و ئه مين عارف.

كه چوومه به غدا به هيو بووم كاكم هاوكارىم بكات، به لام هه ره ئه و ساله له گه ل چەند كه سيكى تر دا رويشتن بو يه كيئى سؤقت بو خوئندن كه يه كه م ده سته بوون به زه ماله بو خوئندنى زمان و ميژوو و ئه ده بياتى كوردى بچنه ده ره وهى ولات. ئه وكاته كاكم له ئاماده ييه كى به غدا مامؤستا بوو. ژيانى قوتابى له به غدا مانگانه ۱۵-۲۰ ديناريكى ئه ويست، باوكم موچه كه ي ۴۰ دينار بوو، به لام گوتى "هه رچونيك بيئ ئه بيئ بخوئنيئ. من له ده مى خوئى ئه گيرمه وه بو تو"، ئيتر هه ولى كار كردنم دا. ئه وه بوو له ئيستگه ي كوردى به غدا وه زيفه يه كيان هه بوو به پله ي وه رگير (موته رجيم). چووم و تاقير كرنه وه يان كردم و ده رچووم. ئه وانه ي تاقير كرنه وه يان كردم بو وه رگيرانى عه ره بى - كوردى هه ره ها كوردى - عه ره بى، بريتي بوون له كاك ئه حمه د حاميد و خوالئخوشبوو كاك ته حسين به روارى. گوتيشيان به هه قى خوئ و به ئاستيكي باش ده رچوويت.

به يانيان له وه زاره تى ئيرشاد (كه دواتر بوو به وه زاره تى راگه يانندن) ده وامم ئه كرد. عه سرانيش ئه چوومه كۆليژى بازرگاني بو خوئندن، ئه وسا چەند كۆليژيک هه بوون هه ر دوو ده وامى به يانيان و پاش نيوه پوانيان هه بوو، به لام تاقير كرنه وه كانيان پيكه وه ئه كرا، زوربه ي كاتيش قوتابيانى پاشنيوه پوانيان يه كه م ئه بوون. ئه وكاته له گه ل چەند براده ريكدان خانويه كمان گرتبوو. كاتيک له پولى يه كه م بووم، خانووه كه مان كاكم و حه مه كه ريم فه تحوللا و شيركو عه زيز و ره وف عارف پيكه وه گرتبوومان. خانووه كه له گه ره كى وه زيريه بوو كه زور نزيك

بوو له کۆلجی بازرگانیه وه. هر به که مان خواردنی بۆ خۆی دروست ئه کرد، کۆششمان ئه کرد و چوونه دهره وه شمان هه بوو. خویندن و کارکردن و کاری سیاسی و دووری له که سوکار له و ته مه نه دا ژيانی قورس کرد بووین.

پاش ماوه یه کاک جه لال ره شید که هاوپی کاکم بوو هاته ماله که له گه لمان، کاک جه لال ئه فسه ری پۆلیس بوو. هه تا بلئی پیاوی چاک و خاوهن هه ل سوکه وتی برایانه و برا گه وه بوو.

که له وه زاره تی ئرشاد دامه زرام که و تمه ناو دنیا یه کی نوێ و ناو کۆمه لیک خه لکی گه وه ره و میژوویی هه مو عیراقه وه. نووسه ر و بیرمهندی هه ره گه وه ره (هادی ئه له له وی) لی بوو، یه که م که س ئه و لیم نزیك بووه وه و گرنگی پیدام، برایه کی باش و مامۆستایه کی بی وینه بوو بۆ من. زۆر شت له وه وه فیژیووم - هر بۆ میژووش، چه ند سالیك دواتر من ئه وم بۆ ئه ندامیته یی حیزبی شیوعی پالوت. هادی ئه له له وی نووسه ر و لیکۆله ریکی قوول و روشنبیریکی گه وه بوو، پیاویکی قسه خۆشیش بوو. هه ره ها جه میل ئه لجهوریم ناسی که نووسه ریکی دیاربوو و هیشتا له ژیاندا یه. نوری ئه لپراوی شیوه کاریکی گه وه ره و عه بدولحه مید ئه له له وه چی پسپۆری که له پوور و روشنبیری مه زنیشم ناسی. که سیکی دیکه ش کاریکاتیرستیك بوو به ناوی غازی و به رپرسی هه مو به شه کانیش دکتۆر ئه کره م فازیل بوو که به رپوه به ری گشتی روشنبیری بوو له وه زاره ت.

هه رچه نه ده له سلیمانی خویندنمان به زمانی عه ره بی بوو، به لام له بهر ئه وه ی به زمانی کوردی وانه کان ئه گوترانه وه، که م قوتابی ئه یوانی به عه ره بی قسه بکات. له و ته مه نی گه نجیته یه دا من به هۆی باوکه وه عه ره بییه کی باشم ئه زانی. یه که م کارم وه رگی پانی بابه تی عه ره بیی بلاوکراوه بوو بۆ زمانی کوردی، ئه و براده رانه م که له دهره وه کاره کانی منیان ئه خوینده وه زۆر له وه رگی پان و دارشتن و رینووسه کوردییه که م رازی بوون.

وه ک گوتم له وی زۆر شت فیژیووم. گۆفاری (العراق الجدید) دهره چوو، به زمانی عه ره بی و کوردی و ئینگلیزی و فرهنسی و ئه لمانی و تورکی و فارسی.

ئەوانەى بەرپىرسى زمانەكانى ئەو گۆقارە بوون ھەموو ژوورى جىاجىيان ھەبوو، بەلام نزيك بە يەكتەر بوون لە نھۆمىكدا. من لە (عيراقى نوئ) واتە گۆقارە كوردىزمانەكە كارم ئەكرد. سەردەمىك كوردىبەكە كاك شەوكەت غەفور بابان و من بووين، و ھەتا ئەو كاتەى لەسەر سىياسەت گواسترايەو ھە بۆ وەزارەتى پەرورەدە، كاك شەوكەت بەرپىرسى من بوو و كارەكانمان پىكەو ھە رايى ئەكرد. زمانى نووسىن و قسەكردنم باش بوو، بۆيە جگە لە وەرگىرانی بابەتە ھەرەبىيەكان، جارجارىش رىپۆرتاژم لە گۆقارەكەدا بلۆدەكردەو ھە كە بەشىكىان لەبارەى سلىمانىيەو ھە بوو.

بۆ من ئەو ماو ھە بۆ فىرپوونى زمان، ھزر، سىياسەت و بوارى دىكەش زۆر گرنگ بوو. لەوئى پىاوى ھەك (ئەحمەد سووسە) م ناسى، كە پىكەو ھە بۆ بىنىنى شوئىنەوارەكانى سامەرا چووئىنە ئەو شارە، د. سووسە زانايەكى گەرەيە لە مێژووى عىراقدا و بە زانايەكى ناسراوى بوارى ئاودىرئىش دائەنرئىت. ھەرەو ھە د. مستهفا جوادم ناسى و سەفەرئىكم لەگەل كەرد. مامۆستا جەلال ئەلحەنەفيم ناسى و پىكەو ھە بە مزگەوتەكانى بەغدادا ئەگەرپاين و ئەو لەسەر مێژوويانى ئەنووسى.

سى سال لە وەزارەتى ئىرشاد كارم كەرد و ھاوكات لە كۆلىجىش ئەمخوئىند، ھەتا گەيشتمە پۆلى چوارەم. لە زانكۆ چالاكىم زۆر بوو. چەند جارئىك لەئىوان ئىمە و بەرەى بەعسى و قەومىيەكاندا شەرپ رووى ئەدا و من چەند جارئىك گىرام. لە كۆلىجى بازىرگانى ژمارەيەك برادەرى خۆشەويستم بۆ پەيدا بوو كە تا ئىستاش ھاوئىيەتيم ماو ھەلەگەلئاندا. ھەرچەندە ھاوئىيەكانى زانكۆم ھەموو لە كوردستان نىن و بەشىكىان لە شوئىنى جىاوازى ئەم جىھانە ئەژئىن، بەلام ھاوئىيەتيمان ھەر ماو ھە ژمارەيەكى زۆريان ھەك ئەوسا خاوەنى فىكرى خۆيان.

يەكەمجار كە چوومە خوئىندى بەغدا، گواستەو ھە حىزبىيەكەم گەيشتبوو ھە بەغدا، چاوپىكەوتنىكىان بۆ دانام و چاوم بە (زۆھىر ئەلتائى) ناوئىك كەوت كە ھەرى گرتم. لەپاش ئەو (موسلىم عوئىنە) م ناسى كە لاوئىكى تىكۆشەر و خوئىندەوار و شاعىر و براى شەھىدى قارەمان (حەسەن عوئىنە) بوو. لەبەر ئەو ھەى ھەبدولكەرىم

قاسم بهره و داوه گه رابووه و دهستکرا بوو به لیدانی حیزبی شیوعی و جولانه وهی پیشکه وتنخوازی عیراق به گشتی، ئه و ماوه یه خویشاندانی زور روویده دا. به و ماوه یه ئه گوترا ماوهی (انتکاسه) و اتا پاشه کشه یا خود هه ره س.

له یه کیك له خویشاندانه کاندا من و یه کیك له برادره کانم که (شاکیر عیسا موسا) بوو، و که دواتر من بوومه لپرسراوی، له ته نیشتم منه وه بریندار بوو که وت، هه ره له ویدا (مونیب ئه لسکوتی) بریندار بوو، دواي په نجا سال له شوینیک چاوم پیی که وته وه بوو بوو به به رپوه به ری بانک. ئه کره م ئه لروییعی له برادره کاننی کولجی بازرگانی، هادی ئه لسوه یل، نه بیل یوسف یه کیك له برادره هه ره خوشه ویسته کانم بوو، که ئیستا له ئه مریکا ئه ژی و سالی ۲۰۱۱ له گه ل چهند برادره یکی تر دا دهعه وتم کردن هاتن بۆ سلیمانی.

له کورده کاندا نزیکتین که سم سهردار مسته فا مه زههر و جه لالی عومه ری سام ناغا بوون، که کاتمان پیکه وه ئه برده سه ر. سهردار له حیزبدا بوو، جه لالیش دۆستیکی نزیکی حیزب بوو، له هه موو بۆنه کاندا له گه لماندا بوو.

هاورپیکانی دیکه م مونزر توبیا، نزار قستق و کورپه نازاکه شمان جواد حه یده ر هه روه ها زوهیر ئه لتائی و وائیل ئه لتائی. جواد وه رزشکار و کورپیکی قۆز بوو، شه رکه ریکی زور نازاش بوو، وه ک پاله وانی فیلم، به شه ره مست به ره نگاری چهند که سیك ئه بووه وه و سه ریش ئه که وت. نزیکتین هاورپیکانی دیکه ی ئه و سه رده مه م نه بیل یوسف، سامی عه نته ر، ئیبراهیم ئیسماعیل، جواد مه هدی، و مه هدی قاسم بوون که له ئه ندامه شیوعییه نازاکانی کولجی بوون.

یه کیك له و جارانه ی دهستگیر کراین له ۱۹۶۱/۱۱/۶ دا بوو، له میانه ی مانگرتنی کریکارانی جگه ره دا. ئه و کاته من له پۆلی دووه می کولجی بووم و چوو بووین بۆ هاوکاری کریکاره مانگرتووه کان. شه و تا به یانی دهوریان گرتین و ژماره یه کی زۆرمان دهستگیر کراین و له (سریه الخیاله) ی نیوان وه زیریبه و ئه عزه میبه خراینه به ندیخانه وه. نۆسه د که سیك ئه بووین. شتیکی سه یربوو، ۷۶ که سمان له ژووریکدا

بووین به شه‌ره‌شەق جیگامان ئەبووه و به‌باشی نه‌مانئه‌توانی پال بکه‌وین.
ماوه‌یه‌ک ریگه به بینین نه‌درا، له‌پەر ریگه‌یان دا و له‌په‌نجه‌ره‌ی چه‌پسخانه‌که‌وه باوکم
بینی له‌ریزدا راوه‌ستا بوو. ژۆر خه‌فه‌تم خوارد که به‌گیرانی منی زانیبوو و هاتبوو بمبینیت.

له‌راسته‌وه: غه‌فور عه‌زیز، عه‌لی ئەحمەد چه‌مامچی، فه‌همی فه‌ره‌ج، فاروق مه‌لا مسته‌فا،
سه‌رداری مسته‌فا مه‌زه‌هر، نه‌ناسراوه‌ته‌وه، جه‌لالی ساماغا. نه‌ورۆز له‌زه‌غه‌فرانیه، ۱۹۶۰/۳/۲۰

یه‌کێک له‌زیندانییه‌کانی ناو ژۆوره‌که‌مان ناوی (فازیل) بوو، فازیل یه‌ک ده‌ستی
هه‌بوو، چایچی بوو له‌گه‌ره‌کی مه‌هدییه. که‌دائه‌نیشتین قسه‌ی خۆشی ئەکرد،
ئهیگوت "من هاوپی عه‌بدولکه‌ریم قاسم." که‌ده‌ستی پی ئەکرد ئاماژه‌مان بو
یه‌کتر ئەکرد و ئەمانگوت "فازیل ده‌ستی کرده‌وه به‌فشه." ماوه‌یه‌کی پی نه‌چوو،
له‌پەر لیپرسراوی به‌ندیخانه‌که‌که‌ناوی موقه‌ده‌م عه‌بدولپه‌زاق بوو هات و گوتی
"فازیل کییه؟"، به‌بی ئەوه‌ی له‌جیگه‌ی خۆی هه‌لسیت گوتی "منم." ئەویش پیی

گوت "هه لسه نوینه کانت بیچهره وه و وه ره له گه لمان بۆ دهره وه. " گوتی "جاری هیچ که سیک نوین و شتی پی نییه و ئیمه هه مو له سه ره ئه و حه سیرانه نووستوین. " هه ره نه جولاً، ئیتر موقه ده م عه بدولر ه زاق و چه ند یا وه ریکی به زۆر هه لیا نساند، ئه میش ئه یگوت "نارۆم و به ته نیا ناچه م دهره وه. " هه مو سه ره مان سووپما ! لپرسراوی به ندیخانه که گوتی "بی ئه قل تۆ نازانی کئی داوای کردوویت؟" ئه وه بوو قسه که ی فازیل راست دهرچوو. له ناو دهرگا که دا هاواری کرد "به زۆر ئه مبه ن، ئه گینا به جیتان ناهیلیم. " هه روه ها گوتی "وه عدی پیاو بیت ئه مشه و بچم بۆ لای زه عیم."

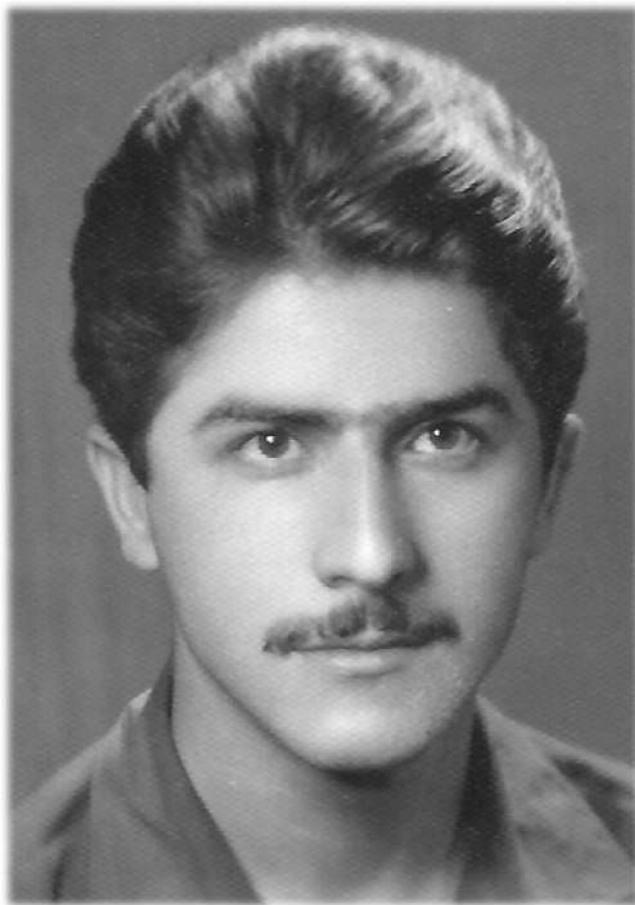
ریکه وتیکی سه یربوو. دوا ی دوو رۆژ فازیل هات بۆ لامان بۆ سه ردان (مواجهه)، بردیانی نه دهره وه. فازیل گوتی "هه ره که به ربووم شه و چوومه لای عه بدولکه ریم قاسم، یان ئه مرۆ یان سبه ینی به ره ئه بن. " هه ندی ئه یانگوت "وه فشه کانی تری وایه ". به لام من رام وابوو که راست ئه کات. بۆ سبه ینی ئه وه مو خه لکه یان به ره لاکرد، له بهر خاتری فازیل، ئه وه ش ئه گه پیته وه بۆ گه وره یی عه بدولکه ریم قاسم.

چه ند جاریکی تر له ماوه ی خویندندا له کۆلیژی بازرگانی ده ستگیراوم، جاریکیان له سه ره شه ری ناو کۆلیژ، که له نیوان شیوعی و قه ومییه کاندایا روویده دا. یه کیک له و شته سه یرانه ی له ژیاندا دیومه شه ر له نیوان دوو به ره دا بوو. ده یان که س به رامبه ره ده یان که س وه ستا بووین. سوپا هات، به سه ره و کایه تی یاریده ده ری سه رۆک ئه رکانی سوپا که ناوی (زه عیم شه ریف) بوو. من ئه و کاته ی له وه زاره تی ئیرشاد بووم و به شی ره قیبی چاپکراوه کان (رقابة المطبوعات) یشمان هه بوو. که ئه و هات ئه فسه ریکیان گوتی یه کیک له مبه ر و یه کیک له وه بهر با بینه پیشه وه، براده رانی ئیمه منیان هه لبارد، ئی ته ماشام کرد و گوتم باشه سبه ینی زه عیم شه ریف چۆن ئه هیلایت من له ره قابه بمینم، هه رچه نده پیاویکی باش بوو. لاشم عه یب بوو نه چم، ئه گه ره چووما یه ئه یانگوت ئه ترسیت! چوومه پیشه وه،

کاتیک زهعیم شهریف منی بینی گوتی "بۆ جه نابت نوینه ری شیوعیه کانیت؟"، گوتم "به لئی". یه کیکیش له ویه ر هات و قسه کرا. ریکی خستین که ئه و شه ره بپریته وه و له پێشدا به شیک بچینه دهره وه به لام با سه رباز له گه لیان بچیته دهره وه تا له دهره وه شه ر روونه دات.

بۆ سبه ینی چوومه وه وه زاره ت، له وی خوالیخۆشبوو (لوتفی ئه لخورى) سکرته رى ده سته ی ره قابه بوو، پیاویکی زۆرباش بوو، به سه ره اته که م بۆ گێرپایه وه، گوتی "زه عیم شهریف پیاویکی باشه .. به شکم به لابر دن، یان ده ست له کارکیشانه وه واژت لى بهینیت، چونکه ئه و نایه لیت تو لیره بمینیت." نامۆزگاری کردم گوتی "با که سی تر تى نه که ویت، خۆت بچۆ بیبینه. خه لکی تى بکه ون ئه ویش ناچار ئه بیته توند بیته له گه لته." ئه و سه رۆکی ره قابه بوو له وکاته دا، من و کاکه زیز خانه قا ره قیبی چاپکراوی کوردی بووین. به فه راشه که ی زه عیم شهریفم گوت که ناوی هه سه ن بوو، "ئه گه ر هات پیم بلئی." دواى که میکی تر هه سه ن هات و گوتی "ئه وه هاتوو وه له ژوو ره که ی خۆیه تی و کاسه یه ک ماست و سه مونیکم له هه یده رخانه بۆ هیناوه و خه ریکی خواردنه." چووم و له ده رگای ژوو ره که یم دا، به لام وه لامی نه دایه وه. فه راشه که ی گوتی "له وییه." به هیواشی چوومه ژوو ره وه، بینیم سه رى لار بووه ته وه و شه پقه که ی که وتوو ته خواره وه، هه روه ها که وچکه که ی ده ستیشی که وتبووه خواره وه.

گه رامه وه فه راشه که یم بانگ کرد و گوتم "وه ره، له وه ئه چیت بوورایته وه." ئه و گوتی هه یچ قسه مه که با تووشی گه روگرفت نه بین، چوومه وه لای لوتفی ئه لخورى و گوتی "چی بوو؟"، گوتم "به خوا لام وا بیته کاره که چاره سه ر بوو، یان بوورا وه ته وه یان مردوو ه." پاش ماوه یه ک بوو به ده نگه ده نگ، چه ند که سیک زه عیمیان برد بۆ خه سته خانه، ئه وه بوو به داخه وه کۆچی دوا یی کردبوو. له و سالانه ی کۆلیژی بازرگانی من چوار پینچ جار ده ستگیر کرام، و هه ر جاره چه ند رۆژیک تا دوو هه فته له زیندان ئه مامه وه.

فاروق مه‌لا مسته‌فا
قوناعی زانکو

هەر له سه ره تاي چوونه به غداوه، چوومه رۆژنامهى (ئازادى)ى حيزب و وهك ئىستا پيى ئه لىن خۆبه خشانه كه وتمه كار كردن تاييدا، سه ره تاي كاره كانم هه له پيى (ته صيخ)ى وتارى وتارنووسه كان بوو. كاتيك رۆژنامه كه م ئه بىرد بۆ چاپخانه و نوسخه ي يه كه مى چاپ ئه كرا ئه كه وتمه هه له بپيكردى.

رۆژنامهى ئازادى، ههفتانه بوو، وهك زمانحالى لقى كوردستانى حيزبى شيعيى عيراق به زمانى كوردى دهرئه چوو. له هه مان باره گاي رۆژنامهى (ئيتيحاد ئه لشه عب)دا بوو كه باره گاي سه ركردايه تى حيزبىش بوو، كه وتبووه سه ره شقامى كيفاح - (فه زوه ت عه ره ب - فضوة عرب). به و هۆيه وه ژماره يه كى زۆرم له سه ركرده كانى حيزب ناسى وهك هاوړپييان: سه لام عادل، عه زيز محه مه د، به هادين نورى، عه بدولجه بار وه هبى (ئه بو سه عيد) و عامير عه بدوللا. هه روه ها ده يان كاديرى ترى رۆشنبيري و حيزبىم له وي ئه بينى بۆ نمونه حسيّن جواد گومهر و ماجيد ئه لعامل و روشدى ئه لعامل. هاوړپى ئيبراهيم عه لاويم له وي ناسى كه ئه و كاته نووسه رى سه ره كىي گۆفارى (Iraq Review) بوو كه به زمانى ئينگليزى دهرئه چوو.

به پۆه به ران و نووسه رانى (ئازادى) برىتى بوون له شه هيد نافع يونس كه ئه ندامى سه ركردايه تى و خاوه ن ئيمتيازى رۆژنامه كه بوو. نووسه ره كانيش عيزه دين مسته فا ره سول و محه مه دى مه لا كه ريم بوون و پاش ماويه ك محه مه د كه ريم فه تحوللاش هاته ريزى ئه وان. مامۆستا گۆران پاش ساليك له و سه ره تاي چوونه ي من هاته رۆژنامهى (ئازادى) و بيگومان هه موو وهك براگه و ره و مامۆستاي خۆيان لييان ئه پوانى.

كه واپييت، هه ر له رۆژانى يه كه مى چوونه به غداوه من قوتابيه كى ئاسايى نه بووم كه ته نيا خه ريكي ده وام و كۆشش كردنى وانه كان بم، به لكو كاته كانم دابه ش بوو بوون به سه ر: خويندن و كار كردن له وه زاره ت و سه ره راي ئه وه ش چالاكيه كى زۆرى سياسي.

په يامم بۆ نه وه ي نوئى ئه وه يه پييان ئه ليم با چاو له هه ول و هيلاكىي ئه و سالانه ي من بكه ن. به يانيان سه عات شه ش له خه و هه لئه ستام به پاسيک و هه ندى جار به دوو ئيستگه ي پاس ئه چوومه سه ر كار و ئه بوو پيش سه عات هه شتى به يانى

بگه مه دهوامی وه زاره تی ئیرشاد که وه ک فەرمانبهه کارم لی ئه کرد. هه تا سهعات دووی پاشنیوه پۆ دهوامم ئه کرد. ئه بوو پیش سهعات چواری پاشنیوه پۆ و پیش لیدانی زهنگی به کهم بگه مه کۆلیج و له فهیه کی خیراشم له یانه ی کۆلیج خواردیته.

سهعات ٧ ئیواره دهوامی کۆلیج تهواو ئه بوو، ئینجا به رهو بینین و کۆبوونه وه ی حیزب ئه چووم. شهو درهنگیش ئه گه پامه وه بۆ ژوره کهم یا هه ندی کات ئه و خانووه ی له گه ل چه ند براده ری کدا به کریمان ئه گرت و لانی که م شه وانه ١-٢ سهعات کۆشمان ئه کرد. خۆم جله کانی خۆم ئه شت و ئوتووم ئه کردن. مانگی جاریکیش بهرگه لی فه کهم که له هه موو کاریک ناخۆشتر بوو له لام له لی فه که ئه کرده وه و ئه مشت و دواتر له لی فه کهم ئه گرت هه. هه مووشیم ئه کرد و هه موو سهاله کانیش ده رئه چووم و ناوبه ناویش له سهه چالاکی سیاسی، شهه و گرتنیشم تووش ئه بوو.

ئه و سهالانه تا کوده تای ٨ شوباتی ١٩٦٣ که له پۆلی چواره می کۆلیج بووم، سهالانیکی پر له هه لبه ز و دابه زی فیکری بوو له ناو حیزبی شیوعی و هه موو جولانه وه ی سیاسی عیراق و کوردستاندا.

حکومه تی عه بدولکه ریم قاسم ریازیکی شلوقی به رامبهه به حیزبه سیاسییه کانی عیراق هه بوو. له گه ل هه موو ئه و دهسته و تانه ی گه لی عیراقدا که شۆرشی ١٤ی ته موزی ١٩٥٨ به ده سستی هینابوو، تاکره وی و ریازی دیکتاتۆری ئالۆزییه کی گه وه ی له ژیا نی سیاسی عیراقدا دروست کرد بوو.

هه لبه ژاردنی ریخراوه کان و جوتیاران و نه قابه کانی کریکاران و مامۆستایان و قوتابیان بوو بووه زۆرانبازییه کی حیزبه کانی عیراق و پیکدادانیکی زۆر رووی ئه دا حکومه تیش به زۆری لایه نی به ره ی به عس و نه ته وه ییه کانی عه ره بی ئه گرت. دوابه دوای هه ولی تیرۆرکردن و بریندارکردنی عه بدولکه ریم قاسم له ناوچه ی (رهئس ئه لقه ریه) له ٧ی تشرینی به که می ١٩٥٩ له لایه ن حیزبی به عسه وه که سه دام حسین به کیک بوو له هیرشبه ره کان، وه رچه رخانیکه گه وره له سیاسییه تی عه بدولکه ریم قاسمدا روویدا، سیاسییه ته که هه تا کوده تای ١٩٦٣ دریزه ی کیشا.

له مانگی کانوونی دووهم، مانگرتنی قوتابیانی زانکۆی بهغدا به سه رکردایه تیی به عسییه کان و به شداری نه ته وه بییه عه ره به کان و ئیخوان موسلمین دهستی پیکرد. ئه و مانگرتنه سه ره تایه ک بوو بۆ شله قانی باری سیاسی نه ک ته نیا له زانکۆ به لکو له سه رانسه ری بهغدا و به شیک بوو له پلانی به عسییه کان بۆ کوده تای ۱۴ی رهمه زان (۸ی شوباتی ۱۹۶۳).

هه ره له گه ل گۆپانی ریپره وی عه بدولکه ریم قاسم به ره و ته سککردنه وه ی په یوه ندیی خۆی به حیزبی شیوعیی عیراقه وه، سیاسه تی توند به رامبه ر حیزبی شیوعی په یپه و کرا و به گواستنه وه و ده رکردنی شیوعی و دیموکراتخووانانی نزیکیان له سوپا و تیکرپای ناوه نده گرنگه کانی حکومه ت دهستی پی کرد وه ک وه زاره تی به رگری و ناوخۆ و ئیرشاد، هه روه ها به داخستنی رۆژنامه و ریگریکردن له زوربه ی چالاکییه جه ماوه رییه کانیان. ئه مه ش وایکرد داموده زگا حکومییه کان پر بهن له ده سه لاتداران و هه واداران به عسی و نه ته وه یی و کۆنه په رستان.

سه ره تای کوده تای شوبات

کاتیک مانگرتنی بهر هی به عس و نه ته وه بییه کان له زانکۆی به غدا له کانوونی دووه می ۱۹۶۳ دا دهستیپیکرد، داموده زگاگانی حکومت له جیاتی دژایه تیکردن و گرتنه بهری هه لۆیستی یاسایی بهرامبهریان، ئه یانپاراستن و هانیان ئه دان بۆ بهرده وامبوون. هه بۆ میژووش قوتابییه کورده کانی سه ر به پارتی دیموکراتی کوردستانی له کۆلیجه کانی زانکۆی به غدا ده وامیان نه کرد و له گه ل مانگرتنه که دا بوون.

سه ر له به یانی ۸ ی شوبات، کوده تاجییه کان دهستیان کرد به بۆردومانی وه زاره تی بهرگی. هه رچه نده هه زاران که س له گه رپه که جیا جیا کانی به غدا خۆپیشانسانی گه وره یان کرد و داوایان کرد عه بدولکه ریم قاسم چه کیان بداتی هه تا بتوانن بهرگی له خۆی و حکومت ته که ی بکه ن، به لام چه کی پی نه دان و خۆی و هاوپی نزیکه کانی له وه زاره تی بهرگریدا ماوه یه که بهرگریان له خۆیان کرد. دواچار دهستیگرکان و بۆ ئیستگه ی رادیۆی به غدا بران و له وی زۆر نامه رانه به بی هیچ گویدانه یاسا و دابونه ریتی سیاسی و کۆمه لایه تی و بی هیچ داد و دادگاییه که له گه ل فازیله مه هداوی و ته ها شیخ ئه حمه د و وه سفی تاهیر به ده م هوتافی مه ردا نه یانه وه به (هه ر بژی گه لی عیراق) و (بژی حیزی شیوعی عیراق) شه هید کران.

به رووخانی حکومتی عه بدولکه ریم قاسم و سه رکه وتنی کوده تای ره شی ۸ ی شوبات (۱۴ ره مه زان) ی ۱۹۶۳ قوناغیکی تازه له عیراقدا هاته کایه وه که سیما سه ره کییه کانی پاشگه زبوونه وه له زوربه ی کاره گه وره نیشتمانی و نه ته وه بییه کانی حکومتی ۱۴ ی ته موز بوو. راگه یه نراوی ژماره ۱۳ ی کوده تاجییه کان بۆ (له ناوبردن شیوعییه کان) درنده یی و دژایه تی نامرؤفانه ی به عسییه کانی خسته روو، که له و کاته دا هه زاره ها شیوعی و دیموکرات و نیشتمانیه روه رانیان خلّانی خوین کرد. هه زاره ها که سیان خسته زیندانه وه و سه دانیان له ژیر لیدان و ئه شکه نجه دا له (قه سرولنیهایه) کوشت و جووری تازه ی ئه شکه نجه یان داهینا هه ر له پرینه وه ی ده ست و قاچ به مشار و چاوه لکۆلینه وه هه تا فیدانی تیکۆشه ران به زیندوویی بۆ ناو حه وزی تیزاب.

پارتی دیموکراتی کوردستان که له پیش روودانی کوده تاکه وه له گهل به عسدا له گفتوگۆدا بوون، له و رۆژه ره شه دا که وتنه پشتگیری کردنیان و خۆیان خسته هه له یه کی میژووویه وه. پشتگیرییه که به بروسکه ی سالح یوسفی که نه ندامی مه کته بی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان بوو ئاشکرا کرا که نه لیت:

لقد تلاحمت الثورتان^۱ ..

ئه وه له لویسته ی پارتی دیموکراتی کوردستان به یه کی که له هه لویسته هه ره خراپه کانی پارتی نه ژمیردیت که بوونه هاوکاری به عسییه کان له رووخاندنی حوکمی نیشتمانی عه بدولکه ریم قاسم و به شداریی کردنیان له حکومه تی به عسدا. به لام نه م دۆستایه تییه چونکه له سه ر بناغه یه کی پته و دروست نه بوو بوو، ده ره نجامی به باشی تینه گیشتنی پارتی بوو له به عس و به ره ی به عس، بۆیه به عسییه کان به گورجی روی راستی خۆیان ده رخست و پاش ماوه یه کی که م ده ستیان کرد به هیرشکردنه سه ر نه ندام و لایه نگرانی پارتی له به غدا و نه و په یوه ندییه به هه لگیرساندنه وه ی شه ر کۆتایی هات و له ۹ ی حوزه یرانی ۱۹۶۳دا هیرشی فراوانی سوپا و حه ره س قهومی بست به بستی کوردستانی گرت ه وه.

له ناو شاره کانیشدا خه لکیکی زۆر به دهستی چه په لی دۆرتمانی گه له که مان گیانیان له ده ستدا و بۆ ترساندنی کورد به گشتی و شیوعی و پارتی به تایبه تی،

^۱ له به ره به یانی رۆژی ۸ ی شوبات کوده تاکه روویدا و رژی می عه بدولکه ریم قاسم له کار خرا، له هه مان ئیواره دا سالح یوسفی به هاوپییه تی فوئاد عارف و نه ندازیار شه و که ت عه قراوی چوونه باره گای ئیستگهی رادیوی عیراق که له هه مان کاتدا باره گای نه نجومه نی نیشتمانی سه ر کردایه تی کوده تاکه بوو، بروسکه یه کیان راده ست کرد که له لایه ن پارتی دیموکراتی کوردستانه وه ره وانه کرابوو وه نه لیت: "لقد تلاحمت الثورتان، الثورة الكردية والثورة القومية العربية .. وقد تهاوت قوى الظلام والشعبوية تحت ضربات الثورة" و سالح یوسفی پیی راگه یاندن که مهلا مستهفا بارزانی فه رمانی کردوو به وه ستاندنی هه موو کرده وه سه ربازیه کان دژی سوپای عیراق له هه موو به ره کانی شه ر له کوردستانی عیرا قدا.

پۆلیک تیکۆشه ری ناوداری کهرکوکیان له بهندیخانهکانی بهغداوه گه پانده وه کهرکوک و له وی له قه ناره یان دان. ئەم کاره له لایه ک بۆ تۆقاندنی ئەو دوو لایه نه بوو، له لایه کی تره وه بۆ رازیکردنی کۆنه په رست و توندپه وهکانی کهرکوک بوو که له گه ل به ره ی به عس و نه ته وه ییه عه ره به شوڤینییه کاندای بۆ ته عریبکردنی کهرکوک هاوکار و پیلانگێر بوون. پۆلیک له و شه هیدانه رۆله قاره مانهکانی کهرکوک، شیخ مارف به رزنجی و شیخ حسین به رزنجی و جه بار پیروز خان و فاتیح مه لا داود جه باری بوون که له رۆژی ۱۹۶۳/۶/۲۳ له سیداره دران.

شالاهه دپندهکانی سوپای عیراق و هاوکارهکانیان له سوپای به عسی سوریا شه وه، زۆر نازایانه له لایه ن پێشمه رگه قاره مانهکانی کوردستانه وه به ره لهستی کرا و سه دان داستانی نه به زییان به رامبه ر دوژمنانی گه ل تۆمار کرد.

پارتی دیموکراتی کوردستان و کوده تاجیبیهکانی ۱۹۶۳ شوپاتی

کاک مه سعود بارزانی له به شی یه که می بهرگی سییه م له کتیبی (بارزانی و بزوتنه وه ی رزگار یخوازی کورد - شوپشی ئەیلول) له لاپه ریه ۱۰۳ دا ئەلێت: "پێش ده ستکردن به کۆدیتاکه به ۴ رۆژ، سالح یوسفی نێردرا بۆ ئەوه ی له گه ل عه لی سالح سه عدی رازگری گشتیی سه رکردایه تیی قوتیری به غدا کۆببیته وه. له و کۆبوونه وه یه دا سه عدی بۆ نوینه ری ئیمه ی دووپات کرده وه که وا هه ر له گه ل سه رکه وتنی کۆدیتاکه دا جار ی تۆتۆنۆمی بۆ گه لی کورد ده دریت.

له رۆژی یه که می کۆدیتاکه دا گۆتیار ی رادیوی به غدا داوا ی له عه مید فوئاد عارف و سالح یوسفی کرد به په له برۆن بۆ ئیستگه ی رادیۆ بۆ دابینکردنی په یوه ندییکردن له نیوان سه رکردایه تی پارتی و به غدا، به لام ئەو راگه یاندنه درێژه ژماره (۱) هکه ی به ناو ئەنجومه نی سه رکردایه تیی شوپش که ده رچوو هیه چ باسیکی مافهکانی گه لی کوردی نه له نیزیك و نه له دووره وه تیدا نه بوو."

له راستیدا وه ک له زۆر سه رچاوه دا باس له هه لۆیستی پارتی کراوه به رامبه ر

كوده تاى ۸ى شوبات و ههولدان بو هاوكاريبيكرديك كه شوپرشى كورد بگه يه نيٽ به ههنديك ئامانجيان ليكدانه وه يه كي سه ريپيى بي بنه ما بووه له تيگه يشتن له حيزبى به عس، هه ر بوئه ئه و بروسكه يه ي سالف يوسفى له يه كه م روژى كوده تا خويئاوييه كه دا داى به حكومه تى نوپى به عس و به ناوى (لقد تلاحمت الثورتان..) ناسرا، بووه مايه ي ناره زايى هاوولاتيان له عيراقدا كه تيايدا خو شباوه ريبه كي يه كجار په له به دوژمنيكي سه رسه خت ئه كه ن. من چهند جار له م سالانه ي پيش نه خو شيبه كه ي ئيستاي مام جه لال خوم له مام جه لالم بيستوه كه ئه لئيت ئيمه عه بدولكه ريم قاسمان رووخاند به لام حسابى وردى به ديله كه يمان نه كردبوو، ئه وه بوو به عس هاته سه ر حوكم.

چاوخشان دنه وه يه ك

له ئيستادا كاريكي يه كجار پيوسته چاو به بارى حيزبى شيوعى و سياسه تى به رامبه ر حكومه تى قاسمدا بخشينيته وه .

حيزبى شيوعى عيراق يه كيك بوو له حيزبه ناوداره كانى ئه وساي جيهان و پيش شوپرشى ۱۴ى ته موزى ۱۹۵۸ رولكي گه وره ي هه بوو له جولانه وه ي نيشتماني عيراقدا. له سالى ۱۹۳۴دا هاوپرى يوسف سه لمان (فهه د) دامه زرينه ر و سكرتيري بوو. له سه ر بنه رپه تيكي چينايه تى و به تيگه يشتن له بارى سياسى عيراق و مه سه له ي كورده وه دامه زرابوو كه يه كيك له دروشمه كانى بريتي بوو له (قووا تنظيم الحركه الوطنيه قووا تنظيم حزيم) واته: ريكخستنى جولانه وه ي نيشتماني به هيژ بكن، جولانه وه ي حيزبه كه تان به هيژ بكن. له به رنامه ي حيزبدا مافى گه لى كورد به روونى و ئاشكرا دياريكرابوو، ئه وه بوو له روژنامه ي (كفاح الشعب)ى زمانحالى حيزبدا دان به وه دا نرابوو كه كورد مافى جيا بوونه وه ي له عيراق هه يه .

ئه و باوه رپه پته وه ي فهه د و حازم و صارم هه يان بوو به شيوعيتى وه ك روژى رووناك به شيوه يه ك هاته پيش چاو كه هه رگيز له وه وپيش له وجوره قاره مانيتيه نه بينرابوو.

پیشتر فه‌هد و زه‌کی به‌سیم (حازم) و حسین شیبیی (صارم) حوکمی زیندانیان به‌سه‌ردا درابوو. له‌گه‌لّ په‌ره‌سه‌ندن و پیشکه‌وتنی توانا و فراوانبوونی جه‌ماوه‌ری حیزب له‌ عێراق، حکومه‌تی (نوری سه‌عید) جارێکی دیکه به‌شیۆه‌یه‌کی نایاسایی دادگاهی کردنه‌وه و سزای مردنیان به‌سه‌ردا سه‌پینرا و له‌ به‌ره‌به‌یانی رۆژی ۱۴ شوباتی ۱۹۴۹ به‌ده‌م هوتافی شیرانه‌یانه‌وه ملیان کرا به‌ پته‌ی سێداره‌دا:

فه‌هد هاواری کرد: شیوعیّتی له‌ مردن به‌هیژتره و له‌ داری قه‌ناره‌ش به‌رزتره.
زه‌کی به‌سیم (حازم) هاواری کرد: به‌ شیوعیّتی ژيام، به‌ شیوعیّتییش مردم، ئه‌گه‌ر بۆم رێک بکه‌ویّت جارێکی دیکه زیندوو ببه‌وه هه‌ر شیوعی ئه‌بم.
حسین شیبیی (صارم) گوتی: مایه‌ی شانازییمه له‌ شوینیکدا له‌ سێداره ئه‌دریم که خه‌لك خۆپیشاندانی تیدا کردوو ده‌ژێ رژی می کۆنه‌په‌رستی.

خنکاندن ئه‌و سێ سه‌رکرده‌یه به‌و قاره‌مانیّتییه بی وینه‌یه تین و گوژمی زیاتری به‌خشی به‌ شیوعییه‌کان و نیشتمانپه‌روه‌ران و خواست و هه‌ولێ گۆپینی فه‌رمانپه‌وایی پاشایه‌تی سه‌ر به‌ ئیمپریالیزم و به‌ره‌ی دیموکراسیخوازی و نیشتمانپه‌روه‌ری، چه‌ندین ئه‌وه‌نده‌ی پیش ئه‌و تاوانه‌ی به‌رامبه‌ر فه‌هد و هه‌ردوو ئه‌ندامی مه‌کته‌بی سیاسییه‌که‌ی حیزبی شیوعی کرا، گه‌وره‌تر و پته‌وتر بوو.

من لی‌ره‌دا ئه‌مه‌ویّت بلّیم حیزبی شیوعی به‌و جوّره دامه‌زرا و به‌ره‌ه‌ستی‌که‌ری سه‌ره‌کی بوو ده‌ژ به‌ حکومه‌ته‌یه‌که‌ له‌دوای یه‌که‌کانی عێراقی پاشایه‌تی و توانیبووی سه‌رکرده‌یه‌تی راپه‌رینه‌کانی به‌غدا و عێراق بکات له‌ ۱۹۴۸ و ۱۹۵۲دا و لایه‌نی سه‌ره‌کی بوو له‌ دامه‌زراندنی (به‌ره‌ی نیشتمانی) عێراقدا و هاوکات له‌ هاوپه‌یماننیّتی حیزبی شیوعی و پارتی دیموکراتی کوردستاندا نزیکترین حیزب بوو له‌ کۆمه‌له‌ی ئه‌فسه‌ره ئازاده‌کانی عێراق به‌ سه‌رۆکایه‌تی زه‌عیم عه‌بدولکه‌ریم قاسم له‌ پیش شوێرش و هه‌ر ئه‌م حیزبه‌ واده‌ی ده‌ستپێکردنی شوێرش ۱۴ ته‌موزی ئه‌زانی و لایه‌نگری هه‌ره‌ گه‌وره‌ی شوێرشه‌که‌ بوو له‌ عێراقدا.

ئەوہ بوو دواى سەرکەوتنى كودە تاكەى ۸ى شوبات ھەرچى بۆنىكى شىوعى لىبھاتايە يان دۆستيان بووايە تووشى گرتن و زىندان كرا. لە عىراقدا دەيان ھەزار كەس خراڭە زىندانەكانەوہ.

لە چەند شوپىنىكى بەغدا و بەتايبەتى لە گەرەكى كازمىيە و بابولشىخ بەرگرييەكى زۆر لە شوپىشى ۱۴ى تەموز كرا و بەرگرييەكە تا دوو رۆژ بەردەوام بوو. سوپا بە ھەلەيەكى گەرە ھىزى زۆر لەناو وەزارەتى بەرگريدا لە دەورى عەبدولكەريم قاسم كۆكردەوہ. جگە لەمانە، بەلای منەوہ گرنگرتين بەرگرييەكىردن لە شوپىشكە ئەوہى سەربازگەى سەعد بوو لە بەعقوبە كە مولازم ئەوہل سەلاح محەمەد جەمىل سەركردايەتى كرد. سەلاح يەككە بوو لە ھاوړى خۆشەويست و نزيكەكانم.

يادى ھاوړى قارەمان شەھيد سەلاح محەمەد جەمىل

ويئەيەكى بەرز لە قوربانيدان:

كاتىك كودە تاى ۸ى شوباتى ۱۹۶۳ لە بەغدا روويدا و يەكەم بەياننامەيان لە ئىستگەى بەغداوہ بلاوكردەوہ، سەلاح محەمەد جەمىل بە رووتبەى مولازم ئەوہل ئەفسەر بوو لە مەعسكەر سەعد لە بەعقوبە كە نزيكترين شار بوو لە بەغداوہ.

سەلاح كە خاوەنى بيروباوہرى پتەوى خۆى بوو و ئەندام بوو لە حيزبى شىوعى عىراقدا بەبى راوہستان و دوودلى لەگەل ھاوړپىكانيدا دەستيان گرت بەسەر سەربازگەكاندا كە يەككە بوو لە مەلبەندە سوپاييە گرنگەكانى سوپاي عىراق و لە بەيەكدادانىكدا لەگەل بەعسييەكانى ناو سەربازگەى سەعد سى ئەفسەرى گەرەى سەر بە كودە تاجيبيەكان كوژران، سەلاح و مولازم محەمەد باباجان بە تەواوہتى بەسەر لايەنگرانى ۸ى شوباتدا سەرکەوتن.

ليژەدا نامەويت بگەومە ليكۆلينيەوہ لە ھۆكار و ئەنجامەكان، تەنھا يادكردنەوہى ئەم پالەوانەم مەبەستە وەك وەفادارييەك بۆ خۆبەختكەران لە پىناو نىشتيمان و گەلەكاندا.

فاروق مهلا مستهفا، شهید سه لآح محمد جهمیل، ۱۹۶۲

پاش سه رکه وتنی کوده تا و دواى ئه وه سه رکرده کانی شوپشى ۱۴ ته موز که عه بدولکه ریم قاسم و فازیل مه دواى و ته ها شیخ ئه حمده بون بهی دادگاییکردن شهید کران، سه لآح و چند هاورپییه کی له ناوچه ی بوهرزی دیاله ده ستگیرکران و برانه به غدا. چند ئه فسه ریک که له شوینانی دیکه دا زیندانی کرابوون بویان گپرامه وه که سه لآح وه ک شیر نه رهی ئه هات به رامبه ر ئه و جه لادانه ی ئه شکه نجه یان ئه دان. بو چاوشکاندنی خه لک نیوه ئاشکرا سه لآح و هاورپیکانیان دایه دادگایه کی سوپا و وینه که یان له ناو قه فه سی دادگادا له رۆژنامه کاندایا کرده وه که ده ست و پییان کۆت و زنجیر کرابوو به لام له وینه که دا دیاربوو سه لآحی جوانه مرگ به و جوانیه ی خویه وه سه ربه رز و دهم به پیکه نین وه ک پاله وانیکى مەردی نه ترس له ئه شکه نجه و له مردن ئه دره وشایه وه. وه لامی سه رۆکی دادگای دابووه وه که: من کوردم و رۆله ی گه له که مم و ئه ندامی حیزبی شیوعیم و ئیوه سه رشوور و ناپاکن به رامبه ر گه لی عیراق. ئه مه به رامبه ر قسه ی ئه و جه لاده که گوتبووی (تۆ "هه جین"یت) مه به سستی له وه بووه باوک و دایکی یه کیکیان کورده و ئه ویدیکه عه ره به.

هەر كە حوكمى خنكاندنجان درا كە ماوهى پانزە دەقىقەى پىچوو، سەلاح رووى كرده محەمەد باباجان و پىي گوت: تۆ پالئوراويت بۆ ئەندامىتى حيزب بە بۆنەى ئەم فەرمانەى حوكمى ديكتاتورەكانەوه شەرەفى ئەندامىتت ئەدەمى.

هەزار سلاو لە گيانى پاكەت سەلاح گيان. ھاوړى منالى و هەتا شەھيدبوونت.

سلاو لە گيانى پاكي هەردوو خوالئوخو شېبوو فەرەيدون عارف نەجيب و بەھزاد جەمىل سائيب كە دوو ئەفسەرى فرۆكەوانى ناسراوى سوپاي عىراق بوون و هەردوو كيان بە شىكى ئەم مەرگە ساتەيان بۆ گىراومەتەوه لە كاتى خۆيدا و هەردوو كيان لە ھاوړى خو شەويست و نزىكەكانى من بوون لە ژياناندا و ئەوانىش چەند سالىك حوكم دران و لە بەنديخانەكانى عىراقدا زۆر مەردانە بە شىكى زۆر لە گەنجىتيان بەسەر برد.

گەرانەوهم بۆ كوردستان

دوو رۆژ دواى كودەتاكە، واتە لە ۱۰/۲/۱۹۶۳دا، ژمارەيەك لە و قوتابيانە و هەندى فەرمانبەريش كە دەستگير نەكرا بووين لە بەغدا بەرەو شارەكانى كوردستان گەراينەوه. من لە دوا قۇناغى زانكۆ لە كۆلئىجى بازىرگانى و ئابورى بووم و يەكئىك بووم لەو كەسانەى هەر ئەو يەكەم رۆژەى لە سلیمانى پەيوەندىم بە حيزبەوه كرد هيوام وابوو لە سوپاوه بزوتنەوه يەكى گەورە رووبدات بۆ رووخاندنى حكومەتى بەعس، بەلام چاوه پوانى درىژەى كيشا.

لە قوتابيانى زانكۆ، ھاوړىيان حسين عارف، لەتيف شىخ تەها، حەمە سديق مەحمود، فوناد شمقار، كەمال كەريم و تەها خەليل گەراينەوه سلیمانى و پاش ماوه يەكيش ھاوړى عەلى مەحمود گەراينەوه كە لە حيزيدا لە هەموومان پيشكەوتووتر بوو. دواى گەرانەوهمان بۆ سلیمانى، سەرەتا من خرامە لىژنەى قوتابيانى سلیمانىيەوه. ئەوئەندەى پى نەچوو ھاوړى شىخ قادى شىخ رەزاي قادر كەرەمى كە لىپرسراوم بوو گەياندمىيە ھاوړى سەبرى يوسف.

ئای ژیان و تیگوشان و یادی سهبری یوسف!

هاورپئ سهبری مامۆستایه کی قوتابخانه ی سه ره تایی بوو، و ئه ندامی لیژنه ی محه لیلی سلیمانی بوو. هاورپئ سهبری مه سیحیه کی موسل بوو، که م که س له سلیمانی وه ک شیوعی ئه یانناسی. هر که بینیم هه ستم به وه کرد که پیاویکی ئازا و چاونه ترس و خاوه ن هه لۆیستی مه ردانه ی شیوعیه .

کاتیگ بینیم، پیی گوتم: "هاورپئ تۆمان هه لبراردووه بو لیژنه یه کی تایبه تی دهره وه ی ریخستنی شار، به لام په یوه ندییت به شاریشه وه ئه بییت." ئه مه م به لاره چاوه روانکراو بوو، چونکه ئه و کاته ی هاورپئ شیخ قادر پیی گوتم هاورپیه کی سه روو من ئه تبینیت، زانیم کاریکی نویم پی ئه سپردریت.

هاورپئ سهبری گوتی "ئیمه له م رۆژه سه ختانه دا ئه ژین، حکومه تی عیراق سیاسه تی له ناوبردنه ی گرتووه ته بهر و به کرده وه ش زۆر به توندی ئه و کاره جیبه جئ ئه کات، له کوردستانیشدا لایه نیکی پارته ی دیموکراتی کوردستانیش له باتی هاوکاری و هه ره وه ز له گه لماندا توندوتیژییمان به رامبه ر ئه نوینن و هه ره شه ی لیدان و داپلۆسینمان لیته که ن." به داخه وه ئه و قسانه ی هاورپئ سهبری هه موو راست بوون.

براده رانی ئیمه ئه وه ی له ناو شاره کاندانا ناسرابوون به ره و لادی و شاخ کۆچیان کرد و له چه ند شوینیکدا باره گایان دانا. یه کیک له و شوینانه گوندی که لکه سماق بوو که شوینی کاکه حه مه ی مام ره زای حه قه، جینشینیی مامه ره زای سه رۆکی حه قه بوو. کاکه حه مه خزمه تی زۆری ئه و سه دان راکردووه ی کرد که له که لکه سماق نیشته جئ بووبوون و خۆیان ئاماده ئه کرد بو دامه زراندنی هیژیکیی پیشمه رگه به مه به سستی به ره نگاربوونه وه ی هیژه کانی حکومه تی به عس. باره گاکانی دیکه ی حیزب له گونده کانی ئاوه گرد و داربه سه ر بوون.

ئه و هه لۆیسته ی مامه ره زاییه کان هه یانبوو یاخود به رامبه ر به شیوعیه هه لاتووه کانی شاره کانی کوردستان و عیراق گرتیان به ره له یاد ناچنه وه و پیاوته ی و جوامیرییان ئه بییت به رز و به نرخ راگیریت. چۆن وه ها نابن له کاتیگدا ئه زانن مامه

رهزای سه رۆکی حه قه په ندىكى گه وره ی به جیهیشتوووه و گوتوویه تی: "ئه گهر له دنیا دا دوانزه شیوعی بمیئیتیه وه و له و دوانزه یه ش یانزه یان بکوژزیئ ئه و تاکه که سه که ماوه ته وه شیوعیئیی زیندوو ئه کاته وه!" ئه وه چ باوه ریکی پته و و جوانه لای ئه و که له پیاوه .

مه لا مستهفا بارزانی هه لویستی تاییه تی خۆی به رامبه ر براده رانی ئیمه هه بوو، به هه موو شیوه یه ک سیاسه تی پاراستن و دالده دان و هاوکارییانی گرت ه به ر. ئه مانه بوون به سه ره تای دامه زراندى هیزی پيشمه رگه ی حیزبى شیوعى له کوردستاندا.

من تا ئه و کاته له ناو شار مابوو مه وه و له دوو جوړ ریکخستندا کارم ئه کرد: یه کیکیان لیژنه ی شارى سلیمانی حیزب بوو که له من و عوسمانی که ریم چاوشین و عارف مارفی دارتاش پیکه اتبوو، و ماوه یه کی زۆر خدر شه و که تی ئه ندامی لیژنه ی محه لى سلیمانی لیپرسراومان بوو. دووه میشیان لیژنه ی به رگری میلی بوو که هاوړئ سه برى یوسف به پيوه به رى بوو و من به شیکی زۆرى ئه و ریکخستنم له لا بوو. له ریکخستنى ناوشاردا من لیپرسراوى جیهان سدیق شاوه یس و ته ها خه لیل بووم که زۆر برادر بوون و زۆر کات به هۆی حه مه سدیقه وه له مالى خوالیخوشبوو کاکه ره شه ی موختار خویان ئه شارده وه .

کاکه ره شه پیاویکی چاک و قسه خۆش بوو، چاکه ی به سه ر که سانیکدا هه بوو که فه رمانی گرتنیان بو ده رئه چوو. زۆر جار پيش پشکنینی مالان بو ده ستگیرکردنى داواکراوان جوابی بو ئه ناردن. شانبه شانى ئه و هه موو چیرۆک و به سه رها تانه ی ئه یگی رانه وه و زوربه یانی بو خۆشى و پیکه نین دروست کردبوو، ئه بیئت ئه و پیاوه مان له یاد بیئت و قسه کانیمان بیر نه چیت.

دواى ئه وه ی هاوړئ جیهان و هاوړئ ته ها نیردرانه ده ره وه، له بنکه ی که لکه سماق جیگیر بوون. ئه و کاته هه ردووکیان گه نچ و دلته ر بوون و سیاسه ت لى تیکدا بوون خه یالیکیان لای حیزب و چه ند قاتی ئه وه شیان لای ده ستگیرانه کانیان بوو. رۆژیک دوو نامه یان به ته ته ریکی حیزبدا ناردبوو بو ناوشار هه ریه که بو ده ستگیرانه که ی خۆی، به لام ئه م نامه ناردنه گرفتیکى گه وره ی لى که وته وه. تومزه ته ها به جیهانی گوتوووه

هاورپۆ تۆ قه له مت له من به هیژتره نامه یه کی جوانم بۆ بنووسه بۆ خۆشه ویسته کهم به و خهت و ئیملا و ئینشا جوانه ی خۆت، کاک جیهانیش به گوئی کردبوو و به دلی خۆی نامه یه کی بۆ ده ستگیرانه که ی خۆی و یه کیککی تری بۆ ئه وه ی ته ها نووسیوو، ئیتر تینه گه یشتیم ته ته ره که ی حیزب به ئه نقهست نامه کانێ گۆرپیوو هی ته های دابوو به خۆشه ویسته که ی جیهان و هی ئه ویشی دابوو به وه ی ته ها، یان هه ر به راستی لئی تیکچوو بوو. ئیشه که ئالۆسکا: به په له هه ردووکیان هاتنه وه ناو شار و له مالی کاکه ره شه ی موختاره وه ناردیان به شوین مندا. خۆشه ویسته که ی جیهان کردبووی به هه لالا و زویر بوونیککی توند، ئه ببینیت خهت و قسه هی جیهانه به لام بۆ کچیککی تر نووسراوه!

جیهانی ره حمه تی که لایکی زۆر خوینده وار و ئازا بوو به سه ر ته ها خه لیلدا ئه ینه راند: "هه ی تۆ ژیانته له من تیکدا.. که نازانیت نامه یه ک بنووسیت بۆ دلداری ئه که یته؟" به منیشی ئه گوت: "بۆیه هاتومه ته وه ناو شار تۆ لپرسراوی هه ردووکیانیت ئه بیته ته ها له حیزب ده ربکریته .. ئه مه خیانه ته له من و له حیزب کردوو یه تی." یادیان به خیر هه ردووکیان تیکۆشه ر و دلپاک بوون به هه زار پارانه وه ی ته ها و تکای من دواچار هاورپۆ جیهان لئی خۆش بوو و ملی ریگیان رووه و بنکه که ی خۆیان گرته وه بهر. داخی گرانم هیچیان نه بوون به خاوه نی ئه وه ده ستگیرانانه یان! هه زار سلالو له گیانی پاکی هه ردووکیان.

ئو چه ند مانگه له سلیمانی به خۆشاردنه وه و کاری حیزبه وه خه ریک بووم، بیر و هۆشم له به غدا و لای ئه وه بوو بزانه له هاورپۆکانی زانکۆم کێ ده ستگیر کراوه و کێ کوژراوه و کێ هه له اتوووه.

له هاوینی ئه و ساله، خۆم داوام له لقی کوردستانی حیزب کرد که بچمه وه بۆ به غدا، ئه وانیش پێیان خۆش بوو، ناو نیشانیکیان دامی که به لکو بتوانن سه رکردایه تی لقی کوردستان و مه رکه زی حیزب له به غدا به یه ک بگه یه ننه وه. له راستیدا ژماره یه ک له ئه ندامانی مه کته بی سیاسی حیزب و لیژنه ی مه رکه زی و له سه روو هه موویانه وه هاورپۆ عه زیز محمه د له کوردستان بوون.

به شی سیه م

پانورامای به سهرهات و رووداوهکان

رووداوه ناخوشهكان

نيوان پارتى و شيوعى / تاوانى كانى ماسى

له شويىنى تردا ئاماژەم بۆ توندوتىژى ھەندى لايەنى مەكتەبى سىياسى پارتى کرد دژ بە حيزبى شيوعى، بيانووهكەشيان ئەوه بوو كە گوايه ئەمان نەتەوهيىن و دژى بىروبۆچوونى شيوعىن. له سالى ۱۹۶۲ و لەو كاتەدا كە حكومەتى بەعس كەوتە كوشتن و برينى درندانەى شيوعى و لايەنگرەكانيان، ئەم لايەنەى پارتى كەوتنە سىياسەتى راوانان و توقاندننىكى بەربلاو و تەنگ پيھەلچيننىكى زۆر تا گەيشتە ئەوهى بەبى روودانى ھىچ رووداو ياخود پيكداداننىك ئەندامىكى حيزبى شيوعىيان له سلیمانى تيرۆر کرد.

ھاوړى عوسمان سەيوانى كە خۆم لە نزيكەوه دۆستايەتيم لەگەلیدا ھەبوو، يەككە بوو لە برادەرە چالاكەكانمان. ناوبراو بى ئەوهى ھىچ كەردەوهيەكى بەرامبەر ھىچ لايەننىك جيبەجى كەردبىت بووه قوربانى ئەو سىياسەتە توندەى بەرامبەر شيوعىيەكان پيادە ئەكرا. لەمە زياتر رووداوى دلتەزىنى گەرە رووداوى كانى ماسى بوو كە پارتى ديموكراتى كوردستان ئيدانەيان كەرد و دايان بەسەر كاژىك دا، بەلام ھىچ كاردانەوهيەكى حيزبى يا دادگايىەكيان بەرامبەر ئەو تاوانە گەرەيه نەكرد. ئەمە لەكاتىكدا بوو كە ھەموو تاوانبارەكان يەك بەيەكيان ناسراو بوون و بە ئاشكرا خۆيان بەو تاوانەوه ھەلئەكيشا. يەككە لە شەھيدەكانى كانى ماسى ئەورەحمانى سالى خەلە بوو كە تىكۆشەرىكى نەبەردى شارى سلیمانى و كەسايەتییەكى ناسراوى ناو كۆمەلانى خەلك بوو، درندانە كوشتيان و ئاگرىيان نا بە لاشەكەيهوه.

ئەمە چاولىكردننىكى رپرەوى بەعسىيەكانى بەغداى ۸ شوبات بوو. كاژىك كە بزوتنەوهيەكى نەتەوهيى بچوك بوو، ژمارەيهكى ديارى سەر كەردەكانيان كەسانى كۆنە شيوعى بوون، ئەوانە بوون كە يان ئىعتىرافيان كەردبوو ياخود پاكانەيان بلاوكەردبووهوه و بەرەللا كرابوون.

من ليرەدا كە باسى كاژىك و كەردەوهكانيان ئەكەم، بۆ پەند وەرگرتنە لەو رووداوانە. تا ئىستا كە كاژىك گۆرا بە پاسۆك و پاسۆكيش چووھ ناو پارتى

دیموکراتی کوردستانه وه، هیشتا زوربهی کۆنه سه رکرده کانی کاژیک بۆ خۆپاککردنه وه له و تاوانه گه وره یه ی کانی ماسی له راگه یانندن و ته له فزیۆنه کاندایه ئه لێن ئه و تاوانه به یی ئاگا و فه رمانی ئه وان بووه به لام خه لکی سه ر به وان کاره که یان ئه نجامدا بوو.

بۆ وه لامی ئه و قسانه به ده رفه تی ئه زانم لێیان بپرسین ئه ی بۆچی ئه و کاته به یاننامه یه کتان ده رنه کرد ئه و تاوانه و پاله وانه کانی! ریسوا بکه ن.

ئه زموونی هه موو لایه ک ده ریخست که ریگای (تیرۆر) کردنی تیکۆشه رانی حیزبه کان، هه موو حیزبه کان له ناو خۆیاندا، ریگایه کی زۆر چه وت بوو و ئه نجامه کانی به باشی نه گه رایه وه بۆ ئه وانه ی به و ریگایه دا رویشتن، چ تا که سه س بووبن یا خود حیزب.

ئه و لێپرسراوانه ی کاژیک که له ژیاندا ماون، پێویسته دان به و هه له میژوو ییه دا بنێن که به ناوی ئه وانه وه کرا. پێویسته داوای لێبوردن له حیزبی شیوعی و که سوکاری ئه و شه هیده سه ره رزانه بکه ن و شانازی به بوون و سه رکردایه تی ئه و بزووتنه وه بچوکه وه نه که ن که هه یج رۆلێکی ئیجابییان له میژووی بزووتنه وه ی گه لی کورددا نه بوو.

شه هید کردنی ره وفی حاجی قادر

لێره دا جیی خۆیه تی چه ند سالی ئیک بچه پێشه وه و باسی سالی ۱۹۶۷ بکه م که کادری پێشکه وتووی حیزب و تیکۆشه ری ناسراو ره وفی حاجی قادر له سلیمانی شه هید کرا. زۆر که سه س لای و ابوو لایه نی مه کته بی سیاسی پارتی (جه لالی ئه وسا) ئه و کاره یان کردووه. ئه وه بوو مام جه لال به په له له پێی منه وه حیزبی شیوعی ناگا دارکرد که نه ک ئه وان له م کاره به رپرسیار نین، به لکو هه قی ئه و شه هیده گه وره یه له تاوانباره کان ئه سینینه وه. راستیشی کرد ئه وان به رپرسیار نه بوون، به لکو کاک ره وفی تیکۆشه ر به ده سته تا قمیکی تاوانباری سه ر به ده زگا

شهید رهوفی حاجی قادر

ئەمینیەکانی حکومەت تیرۆر کرابوو. بێجگە لەوەی کاک رهوف تیکۆشەریکی ئازا و کۆلنەدەری دەیان سال بوو، بۆ منیش کارەساتییکی جەرگەر بوو، پێش شەهید بوونی لە منەو نزیك بوو، و لە بەغدا میوانی من بوو، وەک باسم کردوو لە شوینیکی تردا، چوونەووەی بۆ سلیمانی بۆ ئەو بوو بگەریتەووە بۆ بەغدا و لەگەڵ ھاوڕێ ئیبراهیم عەلاوی و منددا دابنیشیت بۆ را و تەکبیری تازەیی ئەو کاتەیی ناو حیزب.

گەرانەووم بۆ بەغدا

"ئەگەر دەستگیر کرایت سەری خۆت و من شوێر مەکە. پیاویکی ئازا بە." لە مانگی ئابی ۱۹۶۳دا گەرامەووە بۆ بەغدا. ئەو شارەیی که خۆشم ئەوێت و زیاتر لە چوار سال تیایدا ژیا بووم. بەغدا قەشەنگ که دەیان ھاوڕێ و سەدان هەقالی حیزبم تیدا ئەبینی و لەگەڵیاندا ئەژیام و لە کەشوو هەوایەکی زانکویی پەر لە بیرەو دەرییەکانی بۆنەیی خویندکاران و ئاھەنگە جۆراو جۆرەکانمان و مەملانیکانمان لەگەڵ هیزە سیاسیەکانی دیکەدا و هەروەها بیرەو دەرییەکانی تەوقیفخانەکان لە گرتووخانەیی (سەرای) و (زیندانی خەیاڵە) و ناوەندی پۆلیس و ئەمنی (وەزیریە) و (عیوازییە). ئەم وێنانە هەموویان وەکو فیلمی سینەما بە مێشکما ئەهاتن. ئەو هەتا وا من بەشیاواییکی دیکە ئەگەریمەووە بۆ بەغدا.

بە نەینی دوور لە چاوی خەلک گەرامەووە چونکە دەزگاکانی بەعس بە شوینمدا ئەگەرەن وەک یەکیک لەو ئەندامە چالاکانەیی که لە دەستی خویناویی ئەوان رزگاری بوو، خویناویی بە خوینی ھاوڕیکانم که کەوتنە چنگیان. که بیرم لە هەموو ئەمانە

ئه کرده وه وه سیتته که ی باوکه مهن و میهره بانه کهم له گویمدا ئه زرنگایه وه کاتیک که له سلیمانی مالتاواویم لی کرد و به ره و به غدا رویشتم، ئه و پیی گوتم: "ئه زانم تو بو ئه وه ناگه ریپتته وه به غدا که خویندن ته و او بکهیت، به لکو بو ئه رکه حیزبیه کانت ئه گه ریپتته وه. من ریگری ئه وهت لی ناکه م به لام ئه گه ر ده ستگیر کرایت سه ری خوٚت و من شوپ مه که. پیاویکی ئازا به".

من که ئه م قسانه ئه که م ئازار دللم ئه گوشیت وه که سه ره تیک بو ئه و روژه شکو دارانه ی خه باتکردن بو دروستکردنه وه ی په یوه ندی و بنیادنانه وه ی ریخراوه حیزبیه کان له بارودوخیکدا که له هه موو هه نگاویک و له هه موو پیچیکدا مردن و ده ستگیرکردن هه ره شه ی لی ئه کردین. ئه وانه روژگاریکن که هه تا ئه مره هه میسه به یادیانه وه ئه ژیم و شانازیان پیوه ئه که م.

هه ر که له به غدا جیگیر بوم رووم کرده مالی یه کیک له هاوپیکانم بو ئه وه ی له وپوه په یوه ندیه کانم ده ستپییکه م. ئه و روژگاره روژگاریکی زور قورس بوون له سه رده می سه ره س قه ومیدا که بیجگه له کوشتن و خوینپشتنی هه موو ئوپوزسیونیک هیچی دیکه ی نه ئه زانی و هیچ پرنسیپیکی نه بوو. ترس خه سلله تیک ی زور ئاشکرا بوو به هه موو ئه و که سانه دا که ئه مبینین و ئه یانزانی من به خوشاردوبیه وه هاتووم و به دوا ی هاوپی خوشاردووه کان و لانه نه پنییه کانیا ندا ئه گه ریپم، ئه و لانانه ی که ده ستی ره ش نه یگه یشتبوونی.

یه که مین هه وللم سه ری نه گرت. هه رچه نده ئه و ناوونیشانه م دوزیه وه که پیم درابوو، به لام خاوه ن ماله که له وئ نه مابوو، گواستبوویه وه بو شوینیک ی نادیار، دوا یی تیگه یشتم خاوه ن ماله که هاوپی خزیره عه باس بوو. زور گه رام به دوا ی هاوپییا ندا و له گه لیشیدا هه ولی دوزینه وه ی ئه ندانه م پچراوه ده ستگیر نه کراوه کان ئه دا به تایبهت ئه وانیه سه ره به ریخستنی حیزب له زانکوی به غدا بوون. پاش هه ول و سه رکیشیه کی زور و له ئاکامی گه رانمدا به دوا ی ناوه ندی حیزبدا پاش زه بره تونده کان هه ندیک هاوپی م بینی.

رهنگه ئیستا هه ندىك كه س بايه خى ئه وشته نه زانیت كه من له و روژانه دا به دايدا ئه گه پام، به لام من پيم وابوو مه سه له ناوه ندىيه كه له ژياندا ئه وه يه بگه مه پاشماوه ی ناوه نده سه ركردايه تيه كه ی حيزب له به غداد. ئه وى راستى بىت من گه يشتمه ئه نجامگيريه كه ی گرنه ئه ویش ئه وه بوو كه پاشماوه ی ناوه نده كه هاوپرئ كازم سه فار (كاظم الصفار) بوو كه چه ند ژماره يه كه ی روژنامه ی حيزبى به ئاميرئىكى ئاساىى چاپ و بلاوكردبووه وه . (كازم سه فار بووه ئه ندامى ليزنه ی مه ركه زى حيزب و دواچار بووه ئه ندامى مه كته بى سياسىى قياده ی مه ركه زى و كه سى دووه م تيايدا.) له ناوه نده وه نامه يه كم به ده سته ئينا بو ناوه ندى حيزب له كوردستان كه هاوپرئ عه زيز محه مه د سه روكى بوو. ئه و نامه يه بووه مايه ی خو شحالىى هاوپرئ عه زيز محه مه د و نامه يه كه ی پيدا ناردمه وه و پييان گوتم ئه گه ر مه ترسىت له سه ر بوو ده سته گير بكرئيت، نامه كه بخوئنه ره وه و بيدرئينه . هاوپرئ عه زيز تئگه يشتبوو كه نووسه رى نامه كه هاوپرئ كازم سه فاره، بوئيه له وه لامدا نووسىبووى "رفيقى العزیز اخ الشهيد بل اخ الشهداء" واته: هاوپرئ خو شه ويستم براى شه هيد به لكو براى شه هيدان، به وه ی براكه ی كازم كه شه هيد بوو له سالى ۱۹۵۶دا وه ك قاره مانئىكى شىوعىى مى كرابوو به په تى قه ناره دا.

* * *

له وه وه ولدانه دا، يه كه م په يوه ندى گرنه گى من به حيزبه وه، په يوه ندى كردنم بوو به هاوپرئ (ئىبراهيم عه لاوى) يه وه . له ئىستگه يه كه ی پاسدا يه كترمان بينى و نه ريت وابوو كه لئيرسراوه كه يان هاوپرئى په يوه ندىيه كه چه ند پرسىارىكى دژبه يه ك بكات و ئه وىديكه ش وه لامى سه ير و ناموى بداته وه هه تا په يوه ندىيه كه دروست ببئت و متمانه به يه كترى بگه ن. كاتئك هاوپرئ ئىبراهيم عه لاوئم له گه ره كه ی كه راده له ئىستگه ی پاسه كه دا بينى له جياتى پرسىار گوتم هاوپرئ پئويست به پرسىار و وه لام ناكات چونكه من ئه تناسم.. تو هاوپرئ ئىبراهيم عه لاوئت. وه ك پئيشتر باس م كرد، له باره گاكه ی حيزب له جاده ی كيفاح له (فضوة عرب) ئه وم ناسىبوو.

هاورپئ ئیبراهیم عه لاوی بوو به لئپرسراوم و دهستم کرد به کارکردن له گه لئیدا بۆ دروستکردنه وه ی ریکخراوی قوتابیان و شانبه شانی ئه وه ش ئه گه پام به شوین هاورپئ دابراوه کانی دیکه دا له ریکخستنه کانیان پاش زه بره گه وره که ی شوباتی ۱۹۶۳.

له ئاکامی بارودوخی کاری نهینیی ئه و سه رده مه دا، که ته نانه ت دواتریش نه متوانی به لگه نامه کان گل بده مه وه و رووداو و میژوووه کان لای خۆم هه لبگرم، له به ره وه پشت به زهین و بیره وه ری ئه به ستم و ئه وانسه ی بیرم ئه که ونه وه توامریان بکه م به ره له وه ی ده رفه ته که له ده ست بچیت.

له ۱۸ تشرینی دووه می ۱۹۶۳ دا که من ئه وکاته له به غدا خۆم شار دبووه وه و کاری حیزیم ئه کرد، کوده تاکه ی عه بدولسه لام عارف به سه ر به عسیه کاندا روویدا و من به پیکه وت له گه په کی (به تاوین) له به غدا به کۆلانی کدا ره ت ئه بووم که گویم له هاواریک بوو ئه یگوت: "حازم جواد شیل ایدک شعب العراق ما یریدک" واته حازم جواد ده ست هه لگره گه لی عیراق تۆی ناویت. حازم جواد ئه وکاته سه کرتیری حیزبی به عس بوو. رۆژیکه ی به کجار خۆش بوو که حه ره س قه ومییه کان جل و به رگیان فری ئه دا و به فانیله و ده رپیوه رایان ئه کرد. ئه و چه ند رۆژه له شوقه یه کی براده رانی خۆماندا بووم که ه ی هاورپییان له تیفی شیخ ته ها و فوئاد شمقار و حه مه سدیق و سه باح مه جید قه دوری بوو.

رۆژانه یا رۆژه نا رۆژیک هاورپئ ئیبراهیم ئه بینی. دهستم کرد به گه پان به دوای هاورپئ دابراوه کان له حیزب. له ماوه یه کی که مدا توانیم دهیان هاورپئ بدۆزمه وه و سه ره تا لیژنه ی زانکۆی به غدامان پیک هینا و به ره به ره ریکخستنه کانی کۆلیجه کانیش پیکهاتن.

من که له کوده تایی ۸ شوبات وازم له خویندن هینا و چوو بوومه وه بۆ کوردستان له پۆلی چواری کۆلیجی بازرگانی وئابوویدا بووم، کاتیک به عس رووخا چووومه وه بۆ دهوام کردن. ژماره یه کی دیار له هاورپیانی کۆلیجی بازرگانی هاتنه وه ناو ریکخستنه وه. به باوه پیکه پته و و ئازایانه له ناو قوتابیان به غدا جموجۆلیکی گورج و گۆلمان هه بوو، ئه و رۆژه خۆشانه ی که چه ند که سیکی تازه مان

ئەھيئاپە ۋە ناۋ حېزبەۋە ھەستمان بە سەرکەۋتن ئەکرد و دلمان زۆر خۆشبوۋ بە دۋارپۇژىكى نوئى بۇ گەلەكەمان. ھەرگىز ئەۋ ھاورپۇيانەى كۆلچى خۇمان نەبىل يوسف و سامى سەلىم ەنتەر و حسىن فەتھوللا و ئىبراھىم ئىسماعىل و جواد مەھدى و مەھدى قاسم و جەمىل ەدىسى و سەباح مەجىد قەدورى و دەيان ھاورپۇ دىكە كە دەلىئى ئەمپۇيە و لە بىرم ناچن. ئەم برادەرانە ھەندىكىان دەرچوۋوبون و ھەندىكىان لە كۆلچىدا مابون و بەرەو رىكخستن ھاتنەۋە ناۋ كۆرى تىكۆشانەۋە.

لىژنەى قوتابيان دامەزرا. سەرەتا من و ھاورپۇ حسىن عارف و سەباح گۆرگىس بوۋىن. پاش ماۋەيەك ھاورپۇ مەھدى حافزىش بە نەپنى گەراپەۋە و ھاتە لىژنەكەۋە. پاش ئەۋىش ماجىد ەبدولرەزا ھات كە حسىن جواد گومەر ھيئاپە ناۋ لىژنەكەۋە. لە لايەكەۋە خەرىكى رىكخستنەۋەى لىژنە و شانەكانى حېزب بوۋىن، لە ھەمان كاتدا موناقتەشەى زۆرى فىكرى و ھەلسەنگاندنى ھىلى گشتى حېزبان ئەکرد كە ئايا ئەم كارەساتەى كودەتاي ۸ى شوبات بۇچى روى دا؟ سىياسەتى يەمىنى و تەۋفىقى! سەرکردايەتى حېزب و نەبوۋنى رىبازى سەربەخۆى حېزب كە سالانى پىشوو بوۋوبىنە پاشكۆ (توتوتى)ى حېزبى شىۋەى سۆڧىت. بۇچى حېزب بەۋ ھەموو ھىز و توانايەۋە نەبوۋىست دەسەلات بگىتتە دەست؟

جىاكردەنەۋەى دوو ھىلى يەمىنى و چەپ لە ناۋ حېزىدا بە ئاشكرا پەيدا بوۋ، بە خىرايى پەرەى ئەسەند. وا بە ھەموو توانايەكەۋە ھەۋلى بەھىزكردەنەۋەى حېزب ئەدەين بەلام ئەگەر سىياسەتى حېزب و رىرەۋى شۆرپشگىرانەى لەگەلدا نەبىت ماناي ئەۋەيە ئاسنى سارد ئەكوتىن و بە دەستى خۇمان كارەساتىكى دىكە بۇ حېزب و گەلەكەمان دروست ئەكەين.

دۋاى ئەم ھەموو قوربانىدانە و شەھىد بوۋنى سەدان ھاورپۇ كە ئىمە بە تەماى رىبازىكى شۆرپشگىرانەى تازە بوۋىن لە سەرکردايەتى حېزبەۋە و بەۋ ئازايەتى و باۋەرە پتەۋەۋە كە ھەمانبوۋ بۇ ھەلساندەۋەى حېزب، لە دەرەۋەى ۋلاتەۋە

به یاننامه‌ی رووره‌شی ئابی ۱۹۶۴ ده‌رچوو، که داوای نزیکبونه‌وه ئه‌کات له حکومه‌تی عه‌بدولسه‌لام عارف و ئاماده‌ش بوون حیزبی شیوعی له (ئیتیحادی ئیشتیراکیی عه‌ره‌بی) دا بتویننه‌وه. ئه‌م ریکخستنه‌ی هه‌ندیک له نه‌ته‌وه‌چییه عه‌ره‌به‌کان دایانمه‌زاندبوو خۆی له خۆیدا ریکخراویکی ئیفلیجی بی سهروبه‌ر بوو. سه‌رکرده‌یه‌مینیه‌کانی حیزمان بی لیکدانه‌وه و به‌بی گه‌رانه‌وه بو‌را و هه‌لوئستی قاعیده‌ی حیزب و له کاتی‌کدا هه‌شتا هه‌زاره‌ها شیوعی و دۆسته‌کانمان له زیندانه‌کانی حکومه‌تدا به کۆت و زنجیره‌وه ئه‌یاننا‌لاند، حکومه‌تیک که به‌شیکی گرنگی حکومه‌تی ۸ی شوباته و به‌رپرسه له شه‌هیدکردنی سه‌دان یاخود هه‌زاران ئه‌ندام و لایه‌نگرمان ئه‌م داوایه‌یان ئه‌کرد. به‌بی ئه‌وه‌ی ئه‌م ریکخراوه نه‌ته‌وه‌ییه پووچه‌ داوا له حیزبی شیوعی بکات بو‌ به‌ره‌یه‌کی نیشتمانی یاخود په‌یمانیک دوو قۆلی، ته‌نیا به ئیشاره‌تیک سوؤقیت ئه‌م هه‌لوئسته خراپه‌یان وه‌رگرت که دژی هه‌موو به‌رژه‌وه‌ندی و په‌یره‌وه‌کانی حیزب بوو.

راپه رینی ۳ ته موزی ۱۹۶۳

پاش ئه و شالاوه دپنده فاشستیانه ی حهره س قهومی و سوپا و هه موو هیزه کانی به عس له ۸ ی شویاتی ۱۹۶۳ بۆ سه ر هاوړپیان و به کوشتن و به له سیداره دان و له پارچه پارچه کردنی له ش و سه ری ئه و سه دان یا هه زاران شه هیدانه ی حیزب و ده رچوونی به یاننامه ی ژماره ۱۳ ی داموده زگای به عس بۆ له ناو بردنی شیوعیه کان له هه ر کات و شوینیک به دی بکرین، به شیوه یه که گه وره ترین ژماره ی سه رکرده کانی حیزبیش به ر ئه م شالاوی له ناو بردنه به کومه له که وتن، کومه له قاره مانیک ی ئه ندام و لایه نگرانی حیزبی شیوعی له هه لمه تیک ی سه ربه رزی شوړشگیا نه ی وه ها که که مجار میژوو له و بارودوخه دا دیبیت ی، له به ره به یانی روژی ۳ ته موزی ۱۹۶۳ دا هه ولی روخواندی ئه و رژیمه یان دا.

له کاتیکدا که به عسییه کان به وه یان زانی، ئه وه ی زانرا و ده ستیان پپی گه یشت له ئه ندام و لایه نگر و ریڅخسته کانی حیزب له نیوان له ناو بردن و زیندانی کردندا بالی ره شیان به سه ر گشت شاره کانی عیرا قدا، به تایبه تی به غدا، کیشا.

به قاره مانیت ی و نه به زی و باوه رپوون به بیرو باوه ری پولایینیانه وه، ته نیا له پاش چوار مانگ و ۲۳ روژ ده ستیان دایه چه ک و زوربه ی زوری گرنه گترین سه ربازگه ی عیراقیان کونترۆل کرد که (سه ربازگه ی ره شید) بوو، که ئه گه ر هه ندیک په له و هو ی تری بچووک نه بوایه ئه و راپه رینه ئه بووه شوړشیک ی فراوان و هه موو عیراق له تاوان و تاوانباره فاشسته کان پاک ئه کرایه وه و نه ک هه ر میژووی عیراق ئه گورا، به لکو سه رده میکی نوی له ناوچه که شدا به رپا ئه بوو.

سه رکرده ی ئه م راپه رینه شه هیدی گه وره عه ریف حه سه ن سه ریع بوو له گه ل کومه لیک سه ربازی له خو بو ردووی گیان به خش که بیجگه له هیزه که ی خو یان په یوه ندیان له گه ل چه ند که سان و ریڅخراوه نه گیراوه کانداهه بوو به سه رکر دایه تیی هاوړی ئیبراهیم محه مه د عه لی که پیش راپه رینه که به ماوه یه کی که م له به غدا ده ستگیر کرا و له ژیر ئه شکه نه چه یه کی دپنده دا گیانی پاک ی به گه له که ی به خشی.

ئبراهیم محمەد عەلی ھاورپئیەکی نزیك و خۆشەویستی من بوو، که من له وهزارهتی (ئیرشاد) کارم ئەکرد و مانگانە گۆقاری عیراقی نویمان دەرئەکرد، ئەو له چاپخانە ی رابیتە (الرابطة) کاری ئەکرد. بۆ چەند سالیك ھاورپئیە تیمان زۆر بەتین بوو، و زۆرجار لەگەڵ ئەو و شەمران یاسیری شیوعیی رۆشنپیر و شاعیری میلی ناودار کۆئەبووینەو و باس یاسی حیزب و دواپۆژی رووناک بوو لەگەڵ رەخنە ی زۆر و رۆژانە مان بۆ سیاسەتی ناشۆرپشگیپی حیزب. ھاورپئی محمەد عەلی ئەندامی لیژنە ی کریکاریی ھەموو حیزب بوو.

من ئەو رۆژانی راپەڕینە دەست بەعس و خۆپێرێژەکانی ئەکەوتبووم و لە چەند شویندا باسی ئەو رۆژانەم کردووہ که لە سلیمانی کەوتبوومە ناو ریکخستنی لیژنە ی شار ی سلیمانییەوہ. ھەوالی ئەو راپەڕینەم بیست و خۆزگەم ئەخواست لەو ریکخستنە سەر بەرزەدا بوومایە.

سەرچاوە ی بەلگە یی تەواو لە ھیچ شوینیک بلأو نەکرایەوہ بیجگە لە لیکۆلینەوہ ی پچر پچر نەبیئت، ھەندیکیان لە زمانی ئەو ھاورپئیانە ی لە ئەنجامی سەرنەکەوتنی راپەڕینە کە دەستگیر نەکران و ھەندیکیان لەو ھاورپئیانە ی لە بەندیخانە ی ژمارە ۱ی مەعسکەر رەشید لە سەرەتای کودەتای ۸ی شوباتەوہ گیرابوون و دوا ی سەرنەکەوتنی راپەڕینە کە بە (شەمەندەفەری مەرگ) بە پلانیک بۆ لەناوبردی بەکۆمەلێان خزانە شەمەندەفەریکی بارەلگری کون و کە لە بەرگریا و بۆ ئەو ی لە ریگا ئەو ۵۰۰ - ۶۰۰ رۆلە دلسۆزانە ی گە لە کەمان و حیزمان لەو گەرما ی ھاوینە دا گیان لە دەست بەدەن.

ئەوانە ی لەگەڵ پالەوانی یەکەمی راپەڕینە کە دا گیران، ژمارە یە ک سەرباز بوون بە روتبە ی بچوو ک و دران بە دادگایەکی عەسکەری و سەرچەمیان حوکمی خنکاندنیان بە سەردا درا. حەسەن سەریع لە قەفەسی دادگا کە دا بە سەر تاوانبارەکاندا نەپاندى: "تەنیا من لێپرسراوی ئەم بزووتنەوہ یەم و من بە فەرمانی عەسکەری فەرمانم بەم برادەرانە داوہ کە لەم کارە دوا نەکەون و من و تەنیا من لێپرسراوم."

سىيەم له راسته وه: حه سه ن سه ريع، له قه فه سى داد گادا

ئەم قاره مانانه به ته واوه تى وته ميژووييه كه ي ماركسيان بو ئەگونجيت كه
 وه سفى قاره مانه كانى كۆمۆنه ي پاريسى كرد پاش سه رنه كه وتنيان كه: پياوانيك
 بوون سه ريان له هه ور ئەدا.

باشترين وه سفى دوور و دريژى ئەم بزوتنه وه يه له باسكردنى (تاليب شبيب) ي
 ئەندامى سه ركردايه تى حيزبى به عسى ئەو ساله و وه زيرى ده ره وه ي حكومه تى
 به عسى كوده تاي ۸ى شوبات ئەخوينينه وه كه رۆله كانى راپه رينه كه خۆى و حازم
 جواد كه سكرتيري حيزبى به عس بوو، هاوكات وه زيرى ناوخۆى حكومه ته كه يان
 بوو، چۆن شوپشگيپان ده ستگيريان كردبوون:

كلاوه سه ربازييه چه كداره كه

بزوتنه وه ي حه سه ن سه ريع (حسن السريم)

نووسينى: تاليب شبيب

ناوبه ناو زانياريمان له سه ركردايه تى حه ره س قه ومى و ده زگاي ئەمنه وه بو ئەهات
 ده رباره ي ريكراوئيكى سه ربازيى شيوعى كه ژماره يه ك سه رباز و پله دارى تيدايه، جگه
 له ژماره يه كى كه مى شانەى مه دهنى شيوعى كه ده ستيان كر دووه ته وه به چالاكى له
 هه نديك له گه په كه كانى به غدا و هه نديك پارتيگاكاني ناوچه جياجياكه نى ولاتدا،

زانباریه کان نه یانگوت که سهرکردایه تیی هر هس قهومی توانیویه تی هه ندیک لهو شانانه بدۆزیتته وه و نه ندامه کانیان ده ستگیربکات.

هر چه نده سهرکردایه تیی هر هس قهومی بایه خی دابوو به مه سه له که، به لام سهرکردایه تیی قوتری حیزب مه سه له که ی به جدی وه رنه گرت (۱) چونکه حیزبی به عس دهستی گرتبوو به سهر هموو چه که کانی سوپای عیراقددا له به غدا و ده وروره ری. هر وه ها سهرکردایه تی هر چوار که تیه که به دهست نه فسه رانی به عسییه وه بوون، پاش پاککردنه وه ی هیزه کانی له وانه ی که گومان له دل سوژیان هه بیت بۆ حیزب، یه که کانی هیژی پیادهش به دهست نه فسه رانی به عسی و دۆسته کانه وه بوون.

به زامنکردنی سوپا که گرنگترین که رهسته کانی ده سه لاته، شتیکی سروشتی بوو که ههست به ترس نه که یین، به لکو له که شوهه وایه کدا نه ژیا یین که وامان نه زانی سه لامه ته پیش نه وه ی که غافلگیربکریین به بزوتنه وه که ی حه سه ن سهریح.

من بهش به حالی خۆم له ریی په یوه ندیه که ی ته له فۆنییه وه به یاخیبونه که ی ناو سهر بازگی ره شیدم زانی که گه یشته نووسینگه ی حازم جواد که به جلی سهر بازیه وه هات بۆ مالی تیمه و هه والی یاخیبونه سهر بازیه که ی پی گه یاندم. له مالی تیمه وه چه ند ته له فۆنیکی کرد بۆ وه زارته ی بهرگری و کۆشکی کۆماری و پییان راگه یاند که مه سه له کان که وتونه ته ژیر کۆنترۆله وه. به لام تورهبی و بیزاری به ناشکرا له روخساریدا ده رکهوت که زانی عه بدولسه لام عارف خۆی که تیه ی چواره می ده بابه کان سهرکردایه تی نه کات که له دوای ۱۴ ره مه زان ناوی لیترا بوو که تیه ی ده بابه کانی کۆشکی کۆماری و خۆی سواری یه که مین ده بابه بووه و سهرکردایه تی دهسته یه ک ده بابه ی کردوو به ره و سهر بازگی ره شید.

پیموایه هه لسه که وتی عه بدولسه لام و پیشره ویکردنی پرۆسه که هۆکار بوون بۆ پیداگری حازم جواد که ده ستبه جی برۆین بۆ سهر بازگی که بۆ نه وه ی مه سه له که به چاری خۆمان ببینین و له وی بین کاتی که بریاری سهر بازی نه دریت که رهنه ترسناک بن و به مهش ده رفهت بۆ عه بدولسه لام عارف نه هیلینه وه که وه کو رزگار که ر و پاریزه ری حوکی به عس ده ربکه ویت.

به لّام به داخه وه هه زوو بۆمان ده ركهوت ئەم بېروبوچونه ژیرانه نییه. باشتەر وابوو
 بۆئینه باره گاكاني سه ركردايه تي له وه زاره تي بهرگري ياخود كۆشكي كۆماری.
 من و خۆی و به هاء شیبی برام سواری ئوتومبیله كهی بووین كه حامید جوادى برای
 حازم جواد لیی ئەخوری، كه ئەفسەر بوو له هیژی ئاسمانی و لیپرسراوی حیزبیش بوو.
 ئیمه تهنه ده مانچه كانی خۆمان و یهك كلاًشینكو فمان پی بوو. كاتیك كه چووینه
 سه ربازگه ی رهشید بۆ سه روبه ربیه کی ته واومان بینی. ئەو ده بابانه ی كه عه بدولسه لام
 عارف رابه رایه تی ئەكردن بهر له ئیمه به ماوه یه کی كه م هاتبوونه سه ربازگه كه وه. شه ر
 گه رم بوو، تۆپێکی زۆریش به چری ئەته قینرا. چەند یه كه یه کی هه رهس جههوری ئەبینران
 كه به ناویاندا كۆمه لێك سه رباز و كۆمه لێكیتر به جلوبه رگی هه رهس قه ومییه وه له
 جموولدا بوون. هه موو ئەم هیژانه زۆر بۆ سه روبه رانه تیكه لێ یه ك بووبوون.
 هیچ نیشانه یه ك نه بوو كه به لگه بیّت بۆ هه بوونی سه ركردايه تییه ك یاخود رێكخستنی
 ناوه ندیی، بگه كهس نه یئەزانی ئەوه ی له ته نیشتییه وه یه تی كییه و سه ر به چ لایه نێكه.
 ئیمه پیشتەر ئەمانزانی كه هه رهس قه ومی به ره لایه، به لّام ئەوه ی ئیمه بینیمان له بی
 سه روبه ربیه کی ناما قولی چاوه روان نه كراودا مه سه له كه ی بۆ سه لماندین. (۲)
 ئیمه به ناو قه ره بالعییه ك له سه رباز و هه رهس قه ومیدا تیپه ر بووین و تا قمیك
 ئوتومبیله كه مانیان راوه ستاند كه جلوبه رگه كانیان وهك جلوبه رگی هه رهس قه ومی بوو.
 داوای هه وییان لی كردین ئیمه ش هه ویكافمان دانئ و به توندی سه رزه نشتمان كردن
 له سه ر هه لسوكه ت و نه بوونی گوپرایه لیی سه ربازی كه هیچ نیشانه یه کی رێكخستن و
 سیستمی سه ربازی تیدا نییه. به خه یالی خۆمان ئەمانه لاوانی هه رهس قه ومین، به لّام
 كتوپر تهنه گه كانیان ئاراسته ی سنگمان كران و داویان لی كردین له ئوتومبیله كه
 دابه زین. هه ر لهو چركه ساته هه ستیاره دا حامید جواد كه جلی سه ربازی له به ردا بوو
 دابه زی بوو له ئوتومبیله كه و توانی خۆی بدزیته وه. نازانم له بهر ریزی جله
 سه ربازییه كه ی رێگه یاندا بروات كه ئەویش وهكو ئەمان سه ربازه، یان له بهر ئەوه ی كه
 هه موو خه یالیان له سه ر ئیمه چر بووبه وه كه ئیچیرێکی به نرخ بووین (وه زیری ده ره وه و

وهزیری ناوخز)، چواردهوری ئوتومبیله کهیان دا و فهرمانیان پی کردین دابه زین پاش
 ئه وهی چهند گولله یه کیان ته قاند به لام ههر بۆ ترساندن بوو.

ئه وان ۸ کهس بوون ئیمه یان دایه پیش که ۳ کهس بووین- من و حازم و به هاء- بۆ
 لای دیواریک له نزیک ده روزهی سه ربازگه ی ره شید. دلنیا بووین که ئه کوژرین. من
 ئیستا ناتوانم ههستی خۆمت بۆ ده ربهرم چونکه ههستم به هیچ نه ته کرد، نه به ترس و نه
 به هیچ شتیکی تر، مه سه له که هه مووی له چهند چرکه یه کدا کۆتایی هات.
 غافلگیریه که خۆی کاتی بۆ نه هیشتینه وه بترسین یان ههست به هیچی تر بکه یین. ته نیا
 ئه وه له میشکماندا چه سپا که ئه کوژرین. رووبه رووی دیواره که وه ستاین و سه ربازه کان
 له پشتمانه وه وه ستان و پیشتر له لایه ن عه ریفیکه وه که که سیکی ئاشوری بوو به ناوی
 صه باح لیلیه فه رمانیان پی کرابوو تفه نگه کانیان به یئنه سه ر پی. هه موومان له و
 باوه رده دا بووین که پاش ماوه یه کی زۆر کورت فه رمانی ته قه کردنیان پی ئه دریت. ئا له و
 که شوه وا بی سه روبه ر و شیواوه دا هه موو داخ له دل و که سیکی سه رچل به بی هیچ
 لیپرسینه وه یه که ئه تانیت به په له پیتکه یه که له ناومان ببات.

کتوپر ده نگیکی سه ربازی به رزمان بیست که فه رمانی کرد به سه ربازه کان بوه ستن،
 ئه وانیش ئاورپاندا یه وه و بینییان چوارده وریان دراوه به فه سیلیکی ته واوی حه رهس
 جه هوری به سه رکرده یه تی ۲ ته فسهر که بریتیبوون له حامید دلیمی که ئه ماناسی و
 له گه لیدا حامید جواد هه بوو (ئه و شو فیره ی که دابه زی)، به م جوړه زیاتر له ۴۰ تفه نگ
 ئاراسته ی سنگیان کرا.

له به ختی باشی ئیمه و به ختی خرابی ئه وانیه دیلیان کردبووین ئه وه بوو که ئه وان
 که سانیکی ساده بوون و نه یانته زانی که دلیمی و سه ربازه کانی ناتوانن ته قه بکه ن چونکه
 ئه گه ر ته قه یان بکرده یه ئیمه ش ئه کوژراین. هه روه ها، ئه و ۸ سه ربازه ناسنامه کانی ئیمه یان
 خویندبووه وه و ئه یانزانی پۆستی بالامان هه یه که چی نه یان کردین به که رهسته ی مامه له کردن
 له گه لیاندا، که ئه مه زۆر یارمه تی ئه دان و بواری بۆ ئه ره خساندن داوا ی یارمه تی بکه ن
 یاخود هه لپین و تی که لی ئه و هه موو سه ربازه بین که له ناو سه ربازگه که و ده ره وه ی

سهربازگه که دا په رشوبلاو بو بوونه وه. پېده چیت گه مارو دانیان له لایه نه ژماره یه که سهربازوه که له ژماره ی نه وان زیاتره سه ری لی ټیکدابن و غافلگیری کردبن، بویه چه که کانیا ن فریدا و ته سلیم بوون، ده سته جی ټی می دلی می فرمانی ټی عدا مکردنی هر ۸ سهربازوه که ی ده رکرد. (۳)

دوایی زانیمان که مونزیر وه نداوی سه رکرده ی گشتی هر هس قهومی و جیگره که ی (نه جات ته لصفای) و چند که سیکی دیکه پیش ټی مه گه یشتوونه ته سهربازگه که و دیل کراون و ټیستا گراون. له م کاته دا دلنیا بووین به شیوه یه کی به لگه نه ویست که هر هس قهومی ناتوانیت هیچ ټه رکیتی راسته قینه و کرده و دیه کی سهربازی جیه جی بکات، به به لگه ی ټه وه ی له پیش هم مو که س سه رکردایه ټی بیه که ی خوی به دیل گراوه و خوی خستوته گپژاویکی وه هاره که ناتوانیت دوژمن له دژست و سهرباز له هر هس قهومی و له شوړشگری یاخی جیا بکه ټه وه. هه ستمان کرد جیاوازیه کی زور هه یه له نیوان ره فتاری هیزی نیزامی و هیزی غهیره نیزامی ټه ویش به به راورد کردنی ره فتاری سهربازوه کانی حامید دلی می له گه ل ټه و دهیان هر هس قهومی به دا که هپچیان نه کرد زیاتر له وه ی قوره که بیان خه ستر کرده وه.

حامید جواد پپی راگه یان دین که پاش ټه وه ی له ټو تمبیله که خوی دزیوه ته وه رژیشتوه به دوی یارمه تیدا گه راوه بو رزگار کردنمان و حامید دلی می بینیه له گه ل سربیه کدا و باسی ټی مه ی بو گپژاوه ته وه که به دیل گراوین و رهنکه ده سته جی بکوژرین، ټه ویش زور به خیرایی له گه ل فه سیله یه کدا هاتوه پاش پشکنینی شوینه که رزگاری کردین. بارودوخی سهربازگه که هه تا چرکه ساتی رزگار کردنمان ناجیگر بوو. باش و خراب ټیکه ل بو بوون و شه رکه له گه رمیدا بوو و که س نه یته توانی به دلنیا ییه وه دژست له دوژمن جیا بکاته وه و که س نه یته زانی کو نترولی دوخه که به ده ست کیوه یه. ههروه ها ټه و شمان زانی که له ناو یاخی بووه کاندایه هیچ ټه فسه ریکیان له گه لدا نییه، به لکو هه موویان سهرباز و پله دار و ټه ندای مه ده نیی حیزین و له پله ی یه که مدا مه به ستیانه زیندانی ژماره (یه که) داگیر بکه ن بو رزگار کردنی ټه فسه ره کان، به لام سربیه ی پاریزه ری ټه و زیندانه به ره له ټستی بیه کی چاوه روانکراویان کرد. (۴)

ههروهها زانیمان که سهرکردهی یاخیبوونه که پله داریکه به ناوی ههسه ن سهریج و توانیویه تی هه لیبیت و له ده وروبه ری کاتژمییر ۷ ی به یانیدا هیزه کانی حکومت توانیویانه یاخیبوونه که ئابلوقه بدهن و ئیستا سهرگره می وردوخاشکردن و خاموشکردن. ئه وهش هاته دی و زوربه ی یاخیبوان ده ستگیران.

یاخیبوونه که چند کاتژمییریکی خایاند، ئیمه له ده وروبه ری کاتژمییر ۶ ی به یانی چوینه سهربازگه که و به دیل گیراین، شه ره که له ده وروبه ری کاتژمییر ۸ ی هه مان به یانیدا ته و او بوو، بیرمه من ئه و رژه واده ی دیداریکم هه بوو له گه ل شاندیکی په رله مانی بریتانی که سهردانی عیراقیان کردبوو. دیداره که کاتژمییر ۸ ی به یانی ئه و رژه بوو له باره گای وهزاره تی ده ره وه. به په له خوّم گه یانده وهزاره ت و کۆبوونه وه که ئه نجامدرا و هه ر له کاتی کۆبوونه وه که دا له میوانه کانم پرسى ئایا هه یچ شتیکیان بیستوه ده ربه ری دۆخی ئاسایشی ولّات و گوئیان له هه یچ ته قه یه ک بووه؟ وه لّامیان دایه وه که گوئیان له هه یچ شتیکی نه بووه و دۆخه که له لایان باشه پیمراگه یانندن پاش که میکی دیکه له رادیووه گوئیان لیّ ته بیّت که یاخیبوونیکی ساده له یه کیّک له سهربازگه کاندایا رویداوه و به ئاسانی و به خیرایی کۆنترۆلکراوه.

* * *

(۱) ئه حمهد عه زاوی (ئه ندامی سهرکردایه تی گشتییی هه رهس قه ومی) سالی ۱۹۷۱ له دیمه شق پیی گوئین کاتیکی که سهرکردایه تی هه رهس قه ومی زانیاری ده ستکه وت له سه ر هه ندیک شانه ی (ریکخواه تازه که) ی حیزبی شیوعی له به غدا و هه ندیک شاردا وه ک ئه لّین کیچ که وته که و لی و هه موو تواناکانی خو ی خسته کار بو دۆزینه وه و ده ستگیرکردنیان. عه زاوی ئه مه ی له و بابه ته دا باس کرد که په یوه ست بوو به و گیروگرفت و ئه و خه وزرانه ی که تووشی رژیمی به غداد بوو بوون له ئاکامی چالاکییه نه یینییه کانی هیزه ئۆپۆزسیۆنه کانی عیراق.

(۲) به ره به یانی رۆژی ۳ ته موزی ۱۹۶۳ که هیشتا دنیا تاریک بوو، عه ریف هه سه ن سهریج و کۆمه لّیک سهرباز و پله داری قوتابخانه ی پیشه یی سهربازی و هه ندیک

که سی مهدهنی به جلی سهربازییه وه له گه ل ژماره یهك سهربازی یه که سهربازییه کانی دیکه بهرو که تیبیهی ههندهسه بهرێ که وتن له ناو سهربازگهی رهشید دا. ههندیکیان جلوبه رگ و پلهی سهربازییان پژییبوو. پاش ئه وهی که به ئه نندازه یه کی گونجاو له پاسه وانی دهروازهی که تیبیه که نزیکیبووه وه، به جولیه یه کی خیرا و زیره کانه کلاوه سهربازییه که ی بهرز کرده وه و زۆر به متمانه وه و به دهنگیکی زولال داوای لی کردن چه که کانیان فری بدن، له مه شدا سوودی له تاریکی شه و سام و شکوی شه و خه لکانه وه رگرت که له گه لیدا بوون، که پاسه وانه کان وایانزانی ئه ویش و هاوړپکانیشی هه موویان چه کیان پییه و نه خشه یه کی ناماده کراوی پیش وهخت جیبه جی ئه کهن و ئه وهی که ئه نجامی ئه دهن زۆر گرنگه و به شیکه له چالاکیه کی فراوان بویه پاسه وانه ساویلکه کان چه که کانیان فریدا.

ئه مه سه ره تایی ده ستیپکردنی بزوتنه وه که ی هه سه ن سه ربیع بو که توانی که تیبیهی ههندهسه و پاش ئه به شیککی زۆری سهربازگه که داگیر بکات که گه وه ره تین هیزی به غدای تیدا بو به فرۆکه و تانک و زریپۆش و به شی ئه نندازیاری و چه کی پیاده وه . . تاد. ههروه ها توانییان ژماره یهك ئه فسه ری لایه نگری حکومت ده ستگیر بکهن و چه ند فرۆکه یهك ناماده بکهن تا ئه فسه ره فرۆکه وانه کان ده گهن پاش ده رکردنیان له زیندانی ژماره (یهك) که له هه مان سهربازگه دا بوون و نزیکه ی ۵۰۰ ئه فسه ری شیوعی و لایه نگری قاسمی تیدا بو، بو ئه وهی دابه شبکرین به سه ر یه که کانی ئه و سهربازگه یه دا و سهربازگه کانی تاجی و ئه بو غریب و محویل و ههندیك یه که ی سه ربه خو له به غذا، جگه له بانگکردنی ژماره یه کیان بو به شداریکردن له سه رکردایه تیکردن و بهرپوه بردنی بزوتنه وه که دا. له راستیدا بزوتنه وه که کۆمه لیک سهربازی به سه ر هه موو یه که کاندایه شکرده بو که پییان راگه یه ندرا کاتژمیتری سفری ده ستیپکردنی بزوتنه وه که ئه و کاته یه که ئه فه سه ره نازاد کراوه که بیان ئه گاته ئه و یه که یه . بزوتنه وه که ههروه ها په یوه ندی کردبوو به شیوعیه کانی به غذا و ههندیك پارێزگا و ههروه ها به ریکخراوی فوراتی ناوه راستیشه وه که زۆر زیانی پینه گه یشتبوو چونکه ئه و ریکخراوه به

سهر کردایه تیی ئەندامی مه کته بی سیاسی، باقر ئیبراهیم موسهوی و به یارمه تی ئەندامی یه ده کی لیژنه ی ناوهندی سالح ئەهرازقی چوو بوونه گونده کانی ئەو ناوچه یه له گه ل ژماره یه کادری پیشکەوتوی دیکه دا. ههروهها بزوتنه وه که په یوهندی کردبوو به شاری ناصریه و به کۆمه لێک لایه نگر ی زۆره وه که دانیشتوی گه ره که میلییه کانی به غداد بوون و هاوئا هه نگیی له گه لدا کردبوون بو ئەوه ی له گه ل ده ستپیتیکی بزوتنه وه که دا ئەوانیش بکه ونه جو له له سه ربازگه کانی خۆیاندا. نامانجی ئەم په یوهندییه فراوانه ئەوه بوو بزوتنه وه که سه رکه وتن به ده ستبه یینیت له ریگه ی کاری جۆراوجۆری

زۆره وه که نیشانه ی به ره فراوانبوونی بزوتنه وه که بوون و بو ئەوه ی کاردانه وه کانی حکومه ت په رشوبلاو بکاته وه و وره ی دوو ده لکان لاواز بکات، ئەمه ماوه یه کی باش بو شو ر شکی ره کان دابین ئەکات که خه لکیکی زۆری لایه نگر په یوهندی پیوه بکه ن، ههروهها ده رفه تیش بو ئەفسه ره شیوعی و قاسمییه ئازاد کراوه کانی زیندانی ژماره (یهک) ئەره خسیتیت شوینی خۆیان بگرن و به هاوکاری سه ربازه کان کۆنترۆلی یه که کانیان بکه ن. هه سن سه ریع و هاو رپیکانی هیوای زۆریان هه بوو که سه ربازه کانی سوپا به ده نگیانه وه بچن چونکه زوره بیان له ناوهنده

هه سن سه ریع

کۆمه لایه تییه چه وساو ه کانه وه هاتوون و هاوسۆز بوون له گه ل قاسمدا که چه ندين پرۆژه ی له بهرۆه وهندی ئەواندا دروست کرد. ئەمانه زوره بیان به ئاشکرا په شیمانیا ن ده ره بپری که له رۆژی ٨ ی شویاتدا نه یان تانویه بهرگری له قاسم بکه ن، وا ئیستا له م هه وله تازه یه دا ده رفه تی تۆ له سه ندنه وه بیان بو ره خساوه. لیکۆلینه وه کان و زانیارییه دزه کردوو ه کان لیته و

لهوئ دهریده خهن که حهسهن سه ریع و هاوړیکانی بیریان له ههستیارتیرین ورده کاری کردوه ته وه و نه خشه یه کی نازایانه یان ناماده کردبوو که ته گهر چند رووداویکی ساده نه بوونایه سه رکه وتنیان به دهسته هیئا، له وانه ترسنوکیی سه رکرده ی تهو تاقه تانکه ی که به شداری کردبوو له هیترشه که دا بو سه ر شوینی زیندانی کردنی ته فسه ره کان، هه روه ها دریتزه کیشانی پرۆسه ی گرتنی زیندانه که وای کرد حکومت کاتیکی باشی به دهسته وه بیت. به مهش شوړشگیره کان غافلگیری و دهستیپشخه رییان له کیسچوو. بزوتنه وه که یان له ناو سه ربازگه که دا نابلوقه درا به هوئ چاوه روانکردنی یه کلایی کردنه وه ی شه رپه که ی زیندان و چاوه روانی هه لدانی فرۆکه بو ردومانکه ره کان و به کارهیئانی تانکه کان و جوړه کانی دیکه ی چهک. دیاره زانیاری و ورده کاری زور دهر باره ی تهو بزوتنه وه یه فهوتاون به هوئ کۆمه لیک هو کاره وه له وانه له سیداره دانی که سایه تیبه گرنه گه کانی و راوانان و بیسه روشوینکردنی هاوکاره کانی له سالانی دواتردا بو یه به وردی نازانین ناستی هاواناهنگی چون بووه له نیوان سه ربازه کانی تهو بزوتنه وه یه و ته فسه ره گیراوه کانی زیندانی ژماره (یهک) و ثایا ته فسه ره کان رازیوون هاوکاری بزوتنه وه که بکه ن.

(۳) سه ره تای بزوتنه وه که ی حهسهن سه ریع لهو هه وله تاکه که سیانه وه دهستی پیکرد بو دروستکردنه وه ی ریکخستنه کان که شیوعیبه کان ته نجامیان دا پاش ته وه ی له ۸۱ شوباتدا زهبری گورچکبری وه هایان به رکهوت که رایه لئ ریکخستنه کانی پچراند. به لام شاننه و ریکخستنه حیزبیه کانی خواره وه ی حیزب له هه موو که رته کۆمه لایه تی و سه ربازیبه کان، زهبری وایان به رنه که وتبوو و هیشتا دهستی دهسه لات و دهزگاکانی دهسه لاتیان پی نه گه یشتبوو. له هه مانکاتیشدا کاره کانیان سږ بووبوون و نه یانته توانی په یوه ندی بکه ن به ناوه ندی سه رکر دایه تیبه کانیانه وه به هوئ سه ختی بارودوخ و کوژران و زیندانی کردن و هه لته اتنی لیپرسراوه راسته وخوکانی حیزب. بو یه بی سه روبه ری و کاری تاکه که سی تا ته ندازه یه کی و ا سه ریه ه لدا که ته نانه ت یه کیک له شیوعیبه کان به یاننامه یه کی به دهستوخه تی خوئ نویسی و به نهیئنی بلاوی کرده وه به ناوی (حیزبی شیوعی له ناو دووریبه کاند) - پی ته چیت کۆمه له که ی حهسهن سه رعییش یه کیک بوویت لهو ریکخراوانه

به حوكمی نه وهی لیپرسراوانی زوربهی ریکخواه سهریازییه کانی حیزب له ناو کوژراوان و زیندانیکیراواندا بوون و هندیکیشیان له پیش ۱۴ ی ره مه زانی ۱۹۶۳ وه له زینداندای بوون. بیرۆکهی بزوتنه وه که نه و کاته دروستبوو که ریکخواه کهی حه سه ن سه ریع له گه ل ریکخواویکی کریکاری له خوئی گه وره تر که ئیبراهیم محمه د عه لی سه ریه رشتی نه کرد و وره یه کی به رزی هه بوو و نه ندای لیژنه ی کریکاری بوو له به غداد که لیژنه یه کی گرنگه و راسته وخۆ په یوه ندی هه بوو به لیژنه ی ناوه ندی حیزی شیوعییه وه و به وه ناسراوه که نه م لیژنه یه پیش ۸ شوباتیش ره خنه ی هه بوو له سیاسه ته کانی حیزب. نه م لیژنه یه له ۳ لیژنه ی بچوک پیکهاتبوو که بریتین له لیژنه ی گه وره ی کریکاری و نه و کریکاران له خو ئه گریت که له بواره گه وره کانی وه کو نه وت و کاره بادا کار نه که ن، لیژنه ی مامناوه ندیش کریکاران ی کارگه ناوه ندییه کان له خو ئه گریت وه ک رستن و چنن و خواردنه وه گازییه کان، لیژنه ی کریکاری بچوکیش کریکاره کانی چاپخانه و نانه واخانه و دامه زراوه بچوکه کان نه گریتنه وه. ئیبراهیم محمه د عه لی که کورد بوو نه ندای سه رکرده یی بالای نه م لیژنه یه بوو، له هه مان کاتیشدا سه رۆکی لیژنه بچوکه که بوو. کاتیک که په یوه ندییان پچرا، نه م نه ندای ده سته ی ناگادار کرده وه له وه ی به سه ر حیزبدا هاتوو و پیشیناری کرد به رده وام بن له کار کردن و وای دابنن لیژنه که یان بریتیه له حیزب تا نه و کاته ده روویه که نه گریتنه وه. جا له بهر نه وه ی که زۆر چست و چالاک بوو که وته ناگادار کرده وه ی لیژنه که ی خوئی و نه وانه ی په یوه ندییان به لیژنه که وه هیه به و زانیارییه ی که له رادیۆکان و سه رچاوه کۆمه لایه تی و سیاسییه جیاوازه کانه وه نه بیستن هه مووشی له که شوه وایه کی نه ینی و وریادا به جۆریک که چالاکیه نه یی حیزی به پته وی به یلته وه. به م جۆره نه م خه ته که وته چالاکیه گه وره و په یوه ندی کرد به خویندکاران و سه ربازان و ژماره یه که له دابراوان به لام به وریایی زۆره وه چونکه نه گه نه ینیه که یان ناشکرا ببوایه نه نجای خراپی لی نه که وته وه. پاشان له ناکامی گه وره بوونی ریکخسته نه که دا بریاریندا کاره کان دابه ش بکه ن، له و چوارچێوه یه دا سه ربازه کانیان خسته ریکخواویکی سه ربه خووه که نه بو سه لام (محمه د حه بیب) راسپێردرا سه ریه رشتی بکات و نه مپش به هوئی نه رکه تازه که یه وه حه سه ن سه رعی ناسی. سه ره رپای

سه قامگيربوني نيشوكاري تهو ليژنه يه ي باسمان كرد به لام سه ركردا يه تيبه كه ي همر ته گه را به شوين ريگايه كدا بو په يوه ندي كردن به ليژنه ي ناوه ندي حيزبه وه (جه مال حه يده ري) و (عه به لي). پنده چيت ته م گه رانه يان به دواي ناوه ندا تيراهيم محمه د عه لي خستيتته داوه وه، چونكه شيوعيه يه كي هاوكاري رژيم به بيانوي ته وه ي كه ته توانيت بيگه يه نيته سه ركردا يه تي حيزب به گرتيدا و برديانه (قه سرولنيهايه) كه ته شكه نجه درا و له ناكامي ته شكه نجه اندا گياني له ده ستدا بي ته وه ي يهك وشه بلت. شياوي باسه له و كاته دا شيوعيه روخواوه كان ياخود ته وانه ي كه پشتريش هاوكاري رژيميان كرد بوو بوونه مايه ي هره شه يه كي گوره چونكه به هممو به عدادا ته گه ران بو دوزينه وه و به گرتداني ته و شيوعيه يانه ي كه هيشتا نه گيرابون و خويان شارد بووه وه. دواي گرتني تيراهيم محمه د عه لي، ريكخستنه كه له لايه ن محمه د حه يبه وه به رپوه ته برا و ده سته جي بيري له وه ته كرده وه كه بزوتنه وه يه كي گوره تر و كاريگه تر ته نجام بدات، نهك ته نيا همر خه ريكي كو كرده وه و ريكخستني ته ندامه كان بيت. له مه شدا ته ندامه سه ربازيه كاني حيزب هاني زوريان دا، بويه پيويستيه كاني ناماده كرد و له گه ل حه سه ن سه ريح دا كه وته هاونا هه نكي كردن كه كه سايه تيبه كي به هيژ و پته و بو و ته ي تواني به رامبه ره كه ي قايل بكات له سه ر ته و شته ي كه ته يه وي. ته وه بوو نه خشه ي بزوتنه وه كه ي و سه ركردا يه تيبه كه ي ناماده كرا له ژير ناو نيشاني (ته نجومه ني شوپشگير). ته ندامه مه د نيبه كانيش كه وته چالاكي بو په يوه ندي كردن و ره خساندن كه شوهه وا و سازداني ته وانه ي كه تواناي چه كه لگرتنيان هه يه بو چونه ناو سه ربازگه ي ره شيده وه به يارمه تي ته و سه ربازانه ي ديكه كه به شدارييان ته كرد له جي به جي كردني نه خشه كه دا.

(٤) سه ركردا يه تيبه ي بزوتنه وه كه له و باوه رده ا بوو كه زيندانه كه به ناساني خوي ته دات به ده سته وه، به لام دواكه وتني ته و پرؤسه يه كاتيكي زوري بو تانكه كاني كوشكي كوماري ره خساند كه بگه نه ته و سه ربازگه يه و ناتوانين به دلنيايه وه بلين ته گه ر زيندانه كه زوو نازاد بكرايه بزوتنه وه كه چاره نووسيك ديكي ته بوو يان نا چونكه ته نجامده راني بزوتنه وه كه كه سايتك بوون خويان ته و ريگه يه يان هه لبارد و زيندانه كه ش سه دان ته فسه ري پسپوري

چه که جزا و جوره کانی تیدا بوو که نه وه دهره تیکی نایاب بوو. شکسته پینانی بزوتنه وه که و نازادنه کردنی ته فسه ره کان وای کرد که سهر بازگه که و یه که سهر بازیه کانی دیکه نه یه نه ناو مه سه له که وه. ده سه لاتیس به هیچ شیوه یه که پیشبینی نه و رودا وهی نه کرد بوو و هیچ نه خشه یه کی نااسایی ناماده نه کرد بوو بو روویه پروویونه وه. خاله سهر نجر اکتیشه که له وه دایه که چون نه و سهر بازه گه نجانه ی که تیکرای ته مه نیان له ۲۵ سال تیه ری نه نه کرد و هیشتا له قوتانجه نه ی ژیاندا ته زمونی ته وایان وه رنه گرتبوو له حیزیشدا هیچیان نه گه یشتبوونه ناستی لیژنه ی محلی که چی له نه خشه یه کدا به شدارییان کرد بو گرتنی ده سه لاتی سیاسی ته مه ش مه سه له یه کی زور نالوز و ترسناکه، چونکه نهریت وایه کریکاران مان له کار بگرن و تینجا سهر بازه کان له یه که سهر بازیه کانی خویان هه لیبین. له بهر نه وه رودا وه که رهنگانده وهی نه و ناسته سیاسییه پیشکه و توه یه که قوتانجه حیزیه که ی حیزی شیوعی پی گه یشتبوو که حه سن سهر یع نمونه که ی بوو. نه گه نجانه له روانگی هه لویست و ههستیکی نه گوره وه نه م کاره یان کرد که ده سه لاته یه که له وای یه که کانی عیراق ناحه ز و دوژمنی ناوات و نامانجی نه م سهر بازانه و که سوکاره کان یانن بویه وه ک دوژمن سهر یی ده ولته یان کرد وه. له بهرام به ریشدا پیچه وانه که ی نه بینین که کادره سهر بازیه کانی ۸ ی شوبات له نه نجامدانی کاره کان یاندا هه موویان ته فسه ر بوون هیچ سهر باز تکیان به شدار نه کرد له کوده تاکه یاندا چونکه نه ترسان که سهر بازه کان دژی نه و کوده تایه بن ته مه ش دهریته خات که بوشاییه که ی گه وره هه یه له نیوان سهر باز و به شیکی گه وره ی ته فسه راندا. مه سه له یه کی دیکه که مایه ی سهر نجه نه وه یه سهر بازه کان نه خشه یان کیشاوه بو به کاره یینانی سوپا وه ک نامرزی راسته قینه ی ده سه لات و ته مه ش نیشانه ی ههستیکی پیشکه و توه سه باره ت به چوئییتی به رپوه بردنی ولات که په رله مانیکی راسته قینه له نارادا نه بوو. لیکو لینه وه کان دهریا نخست که نه م کاره ی ته مان ۱۰۰٪ کاری خویان بووه و هیچ ده ستوهردان و یارمه تیه کی دهره کی تیدا نه بووه بویه له بزوتنه وه که یاندا کورد و عه رهب و ناشوری و موسلمان و مه سیحی هه بوون. له بهر نه وه رودا وه که ی ۳ ته موزی ۱۹۶۳ ته نیا هه ر ناگادار کردنه وهی ده سه لات نه بوو، به لکو هؤشداریه کی گشتی بوو که پیویسته هه مووان بگه رینه وه بو گه ل و لیی دوور نه که ونه وه.

ئىنجا خوينه رى خوشه ويستى ئەم بيره وه ريبانە .. ئەبينيت كه يه كيك له سه ركردە گه وره كانى حيزبى به عس پاش رووخانى حكومه ته كه يان، چۆن باسى ئەو ترس و له رزه ي سه ركردە كانى ئەو كوده تايه ئەكات و به رامبه ر ئەوهش ئازايه تى و قاره مانيتى ئەو رۆله نه به زانه ي پاش ئەو هه موو كوشتن و برينه ي

به سه ر حيزب و گه له كه ياندا هات چه ند باوه رپى پته ويان به حيزبى خويان و گه له كه يان هه بووه . من له ليكۆلينه وه ي ئەم راپه رينه مه زنه دا نيم، ئيستا، چونكه پيوستى به وه هه يه چه ند كه سيك هه لسه نگانديكى يه كگرتوى بۆ بكه ن وه ك راپه رينيكي ميژووي پيشه نگ له ميژووي سه به رزبى حيزبى شيوعى عيراق، چونكه و هه رچه نده له زۆر شوين و لاي جياجياوه ئەو هه و له دراوه به لام وه ك ليكۆلينه وه يه كى دارپيژراوى فراوان هه قى خوى نه دراوه تى. ئەو لاپه ره زيپينانه ي ئەو قاره مانانه به خوينى گه شيان تۆماريان كرد، به شيكن له و

شهيد خالد ئەحمەد زەكى
(هاورپى زافر)

ميژووه ي فه هد و زه كى به سيم و حسين شيببى رهنگيان بۆ رشتن. فه هد له سه ر قه ناره كه گوتى: "شيوعيتى به رزتره له كۆله كه كانى له سيډاره دان و به هيزتره له مردن." هه روه ها هاورپيكانى به هه مان جۆرى نه به زى به ره و رووى له سيډاره دانيان خۆراگرانه گيانيان به گه له كه يان به خشى. راپه رينه كه ي ٣ى ته موزى ١٩٦٣ به سه ركردايه تىي هه سه ن سه ريع و هاورپيكانى ريگاخوشكه ر و چراهه ك بوو بۆ راپه رپينى زۆنگاوه كانى خوارووى عيراق به سه ركرده يى خالد ئەحمەد زه كى. ئەوه يان به يه كه م هه و لدانى شۆرشگيرانه ي پۆليك له شۆرشگيرانى حيزب بۆ

دهسه لات وهرگرتن ئەژمیردریټ، راپه پینی دووه میس به جوریکی دیکه به هه وڵدانی دووه م ئەژمیردریټ. من که شه ره فی هاورییه تی (شهید ئیبراهیم محمه د علی) م هه بوو که رابه ریکی راسته قینه ی چینی کریکار بوو بۆ راپه پینی ۳ ته موز - شه ره فی هاورییه تی یه ک لیژنه و یه ک ئەنجومه نیشم هه بوو له گه ل شهید خالد ئەحمه د زه کی دا و به شدار بووم له خوئاماده کردندا بۆ راپه پینه که ی ۱۹۶۸. ئەگه ر لادانی سه رکردایه تی حیزب نه بوایه له دوا ی هیلی ئابی دوژمن به ریپازی شوپشگیی حیزب و ریگرتنیان له هه ولی ئەو راپه پینه ی له سالانی ۱۹۶۵ - ۱۹۶۶ که روو نه دات، منیش سه ره به رزی دیارم ئەبوو له جیبه جیکردنیدا به زیندویتی یان به شه هیدبوون له ریگای بیرو باوه ری مه ردانه ی دوژمن به فه رمانپه وایی دیکتاتوری داپلۆسینه ری گه ل.

هه ندیک له ئاکامه کانی ئەو شه پۆلی توپه یی و روخی تۆله سه ندنه وه یه ی که له دوا ی کوده تاکه ی ۸ی شو بات هاتنه ئاراوه، پاش بزوتنه وه که ی حه سه ن سه ریع، دروستبوونی بزوتنه وه ی (لیژنه ی شوپشگی - اللجنة الثورية) و بزوتنه وه ی (خه باتی چه کداری میلی - الکفاح الشعبي المسلح) له هۆپه کانی عیراق دروستبوون. زوربه ی لایه نگران و هه لسه وپاوانی ئەم بزوتنه وانه بریتی بوون له و کادیرانه ی حیزب که له گرتوو خانه کانی پاش ۱۸ی تشرینی دووه می سالی ۱۹۶۳ هاتبوونه ده ری و هه روه ها ئەوانه ش که رزگاریان بووبوو پاش ئەوه ی به چاوی خو یان مردنیان بینی و شاهیدی کوژرانی هاوپیکانیان بوون. ئەمه شه پۆلیکی ناره زایی توپه ی دروست کرد دژی سه رکردایه تی حیزب که زوربه ی ئەندامه کانی له ده ره وه ی و لات بوون.

دامه زینه رانی (لیژنه ی شوپشگی) بریتی بوون له کۆمه لیک ئەفسه ر و پله دار و ژماره یه کی ئۆری خه لکی مه ده نی، له ناویاندا مولازمی یه که م فرۆکه وان عه بدولنه بی جه میل و مولازمی فرۆکه وان سه لاه عه زاوی و مولازم شاکی عه زاوی و مولازم جواد قرتاس و نایب زابت که ریم عه زیز و عه ریف مو تعیب خه میس (لیپرسراوی سه ربازی ناوچه ی دیاله) و چه ند که سیکی دیکه.

پاش پیگه‌یشتنی ئەم ریکخراوه نهینییه و دواى ئەوهى ژماره‌یه‌کى زۆر خه‌لکى مه‌ده‌نى و سه‌ربازى په‌یوه‌ندیان پیوه کرد، سه‌رکرده‌یه‌تییه‌که‌ی هه‌والی بو ئەو ئەفسه‌ره‌ بالایانه نارد که له‌لای شوپشى کورد بووبوونه په‌نابه‌ر و پى‌ی راگه‌یاندن که له‌ توانادا هه‌یه ده‌سه‌لات بگه‌رێته ده‌ست. له‌م چوارچۆیه‌یه‌دا موعیب ره‌وانه کرا بو کوردستان و له‌ناو ئەفسه‌ره‌کاندا که مه‌لا مسته‌فای بارزانی ئەپیاراستن، ته‌نیا عه‌قید سه‌لیم فه‌خرى رازى بوو. شیاوی باسه ئەرکى ریکخراوى لیژنه‌که ته‌نیا هه‌ر رووخاندنى ده‌سه‌لاتى عه‌بدولسه‌لام عارف بوو.

سه‌لیم فه‌خرى به‌ نهینى و ناسنامه‌ی دروستکراوه‌وه له‌په‌نگه‌ی دیاله‌وه چووه به‌غدا و له‌وێ له‌گه‌ڵ سه‌رکرده‌یه‌تیی لیژنه‌ی شوپشگێپدا به‌یاننامه‌ی ژماره (یه‌ک)یان نووسى و ناوى سه‌رکۆمار و ئەنجومه‌نى وه‌زیران و سه‌رکرده‌کانى سوپایان دیارى کرد. به‌لام به‌هۆى ناپاکى که‌سێک یان چه‌ند که‌سێکه‌وه، مالى سه‌لیم فه‌خرى و ژماره‌یه‌کى زۆرى هه‌شارگه نهینییه‌کان په‌لامار دران و ئەم هه‌وله و ریکخراوه‌که‌ش شکستیان هینا. شیاوی باسه رای گشتی نۆده‌وله‌تى و فیه‌ستیه‌قاله نۆده‌وله‌تى و ناوچه‌یه‌یه‌کان نه‌یانهینیشته به‌شداره سه‌ربازیه‌یه‌کان له‌سێداره بدرین.

سه‌رکرده‌یه‌تییه پێشنيارکراوه‌که:

- کامیل چادرجی یان ئیسماعیل سه‌فه‌وت، سه‌رکۆمار
- مه‌لا مسته‌فای بارزانی، جیگه‌ری سه‌رکۆمار
- سه‌لیم فه‌خرى، سه‌رۆک وه‌زیران
- ئیبراهیم کوبه، وه‌زیری ئابووری
- محمه‌د حه‌دید، وه‌زیری دارایی
- عه‌بدولوه‌هاب مه‌حمود، وه‌زیری ده‌ره‌وه
- عه‌بدولوه‌هاب قه‌یسی، وه‌زیری داد
- جه‌لال تاله‌بانی، وه‌زیری نیه‌شته‌جێکردن
- جه‌لال بالته، وه‌زیری ناوخۆ
- مسته‌فا عه‌لى، وه‌زیری ئەوقاف

- عهزیز شهریف، وهزیری کار
 - عهبدولفه تاح ئیبراهیم، وهزیری نهوت
 - رافید سوبجی ئه دیب، وهزیری پهروه ده
 - محمه د مه هدی ئه لجه واهیری، وهزیری روشنیری و ئیرشاد
 - عهباس بهلداوی، وهزیری شاره وانیه کان
 - محمه د سالج به حرلعلوم، وهزیری دهولت
 - وهزیریکی تری دهولت له پارتی دیموکراتی کوردستان
- قائید فیرقه کانیش بریتی بوون له: سه عید موتهر، عهبدولقادر مه حمود، ئه حمه د موحسین محمه د علی، و عهبدوللا سه عید. ههروه ها بریار بوو عه قید روکن عه بدولپرهمان قازی بکریت به حاکی گشتی سهریازی.

دوای سهرنه کهوتنی راپه رین

چیرۆکی شه مه نده فهری مهرگ (قطار الموت)

دوای ئه و کاره ساته دلته زینه ی سهرنه کهوتنی راپه رینی ۳ ته موز که به سه رکرده یی هه سه ن سه ریع ئه نجام درا و پئویسته بۆ میژوو بنووسریت که شه هید ئیبراهیم محمه د علی مه خموری و شه هید محمه د حه بیب له نه خشه کیشه کانی ئه و راپه رینه دا بوون، پاش سه رکه وتنی حکومه تی به عس به سه ر ئه م بزووتنه وه یه دا و کوشتن و گرتنی قاره مانه کانی راپه رینه که، چیتروویدا؟ سه رباژگی ره شید (مه عه سکه ره شید) وه ک باسم کرد، ئه و ساله گرنگترین سه رباژگی سوپای عیپراق بوو، به هۆی ئه و به شه جیا جیا یانه ی هیزه کانی سوپا تاییدا، وه ک بنکه ی هیزه ئاسمانیه کان، هیزی ده بابه، هیزی پیاده ی سوپا، کۆلیجی عه سکه ری و کۆلیجی ئیحتیات، عه مباری گه وره ی چه ک و ته قه مه نی، چه ند که تیه ی توپ و ههروه ها نه خۆشخانه ی عه سکه ری. له دوای کوده تاکه ی ۸ ی شوباتی ۱۹۶۳ به ندیخانه یه کی گه وره ش به ناوی (به ندیخانه ی ژماره ۱) له م شوینه دا دروستکرا بۆ زوربه ی پیاوه

ناسراوه کانی حکومتی عهبدولکه ریم قاسم و ئەفسەرە گەورەکانی سوپای عێراق کە زۆریەیان لە ئەندامان و دوستانە حیزبی شیوعیی عێراق بوون. یەکێک لە پلانیەکانی شۆرشگێڕانی راپەرینە کە شکاندنی ئەم بەندیخانەییە و ئازادکردنی زیندانییەکانی ناوی بوو کە ژمارەییەکی زۆریشیان ئەگەر پلانیە کە سەرکەوتایە بە شدارییان ئەکرد لەو راپەرینەدا، بە تاییەتی ئەم ئەفسەرانە: فرۆکەوانەکان، ئەفسەری دەبابە و زریپۆشی دیکە کە ژمارەییەکیان لەم کارە ئاگادار بوون پیش روودانی. لە چەند سەرچاوەییە کدا باسی ئەوە ئەکرا کە ئەو سەربازەیی فەرمانی ئەوەی پێدرابوو بە دەبابە کە ی هێرش بکاتە سەر بەندیخانە کە، ترسنۆک دەرچوو بوو یان وەک هەندیک گوتیان بە جۆریک شلە ژابوو نەیتوانیبوو ئەو فەرمانە کە گرنگترین ئەلقەیی کارە شۆرشگێڕییە کە بوو بە جی بهینیت و ئەوە بوو هۆی سەرەکی سەرئەگەوتنی راپەرینە کە. ئیتر میژوو هەندیک رووداوی تێدایە کە بە ئازایەتی یان بە ترسنۆکی تاکە کەسیک ئەنجامیکی ئەمدیو یا ئەودیوی میژوویەکی جیا دروست ئەکات. ئەگەر سەرباز (خە لەف شەلتاغ) ئازا بووایە و ترسنۆکی بەرچاوی رەش نەکردایە کاریکی ئەکرد یان ئەبوو پالەوانیکی گەورەیی میژوویی یاخود وەک نایب عەریف حەسەن سەریع و عەریف کازم بەندەر قارەمانانە شەهید ئەبوو. پاش چەند رۆژیک لە کارەساتی سەرئەگەوتن، بەندەکانی بەندیخانەیی رەشید کە بی نان و ئاو کرابوون لەگەڵ خۆرەلاتنی رۆژی عی تەموزی ١٩٦٣ ئەو سەدان رۆلە دلسۆزەیی گەلی عێراق بە کە لەپەچە کراوی هینرانە دەرەو و بەرەو (شەمەندە فەری مەرگ) راپێچ کران. بە عەسییە فاشستەکان دوو رایان هەبوو لە بریاردان بەرامبەر ئەم سەدان رۆلە خاوەن بەهرە و زانا و پزیشک و ئەندازیار و ئەفسەری سوپایە. یەکیکیان دەستپێژکردن لە هەموویان و کوشتنیان بە کۆمەڵ بەمەبەستی ئەهیشتنی مەترسی ئەوەی جاریکی دیکە بە شداریی بکەن لە هیچ جۆرە کرداریکی دوژمن بە حیزبی فاشست و هاوکارەکانیان. ئەو ویتریان: ئە لە ترسی رای گشتیی جیهان کە ئیستا هەمووی لە هەژاندایە دژی ئیمە و ئەمە یە کجاری دوژمنمان بۆ زیاد ئەکات و سومەمان دینیتە

سهر سفر، با به شه منده فه ریکی باره لگر هه موو کون و درزیکیشی به قیر بئاخنین و بهم گهرمای ته موزه بیاننیرین بۆ سه ماوه و له ویوه بۆ به ندیخانه ی نوگره سه لمان، که بیگومان هه موو له ریگادا ئه مرن و وهك قه زاوقه در ئه چپته ناو ده نگو باسه وه . رای دووهم په سه ندکرا و به ئاگاداریی هه موو سه رکرده کانی به عس و حکومت به گشتی ده سترکا به جیبه جی کردنی ئه م پلانه چه په له ی له جیهاندا وینه ی کهم بووه . که "بار" بارکرا ئینجا شوفیری شه منده فه ره که یان هینابووه رایانسپاردبوو که زۆر به هیواشی ریگای (سه ماوه) بگریته بهر. ژماره ی ئه و ئه فسه ره لیپرسراوانه نزیکه ی هه زار کهس بوو "به گویره ی راپورته زانستییه کانی ئه و کاته هه بوون"، له ناو ئه و جووره شه منده فه رانه دا و به و گهرمایه ی سهر له به یانی ۱۹۶۳/۷/۷ هیچ که سیک له ۲-۳ سه عات زیاتر بهرگه ی ئه و گهرمایه ناگریت، له کاتی کدا زیندانییه کان هه ندیکیان به که له چه کراوی و هه ندیکیان به زنجیر به یه که وه به سترابوونه وه .

د . رافید سوچی ئه دیب

خۆراگری زیندانییه کان به شیکه ی به هۆی ئه وه وه بوو که هه ندیکیان پزیشک بوون داویان له هاوړپیکانیان کرد په نجبه ی خۆیان و ههر شوینیکه دیکه ی له شیان که ده میان بیگاتی بمژن تا هه ندی (خوی) بگریته وه بۆ له شیان که گهرما خوی تیدا کهم کردووه ته وه و به شیوه ی ئاره ق کردنه وه دپته دهره وه . ئه مه و هه ندیک ئامۆژگاریی پزیشکانه ی دیکه که دکتۆر رافید ئه دیب یه کیک بوو له به ندکراوه کان رۆلی دیاری هه بوو تیایدا . دوا ی سه عاتی ک له که وتنه ری

شهمه نده فەرکه، زیندانییه کان بهر بهر توانای خۆراگرییان که م بووه وه و توشی دل تیکه لّهاتن و رشانه وه و نزمبوونه وهی فشاری خوین بوون. له شانسی ئه و قاره مانانه شهمه نده فەر له دواي (دۆره) و له ئیستگه ی (مه حاویل) راوه ستا. لیتره دا شو فیره که که ناوی عه بد عه باس بوو پینان گوتبوو باری فارگۆنه کانت هه موو شیشی ئاسنه گوتبووی له م راوه ستانه دا له (مه حاویل) کورپیکي گه نچ سه رکه وته سه ره وه بۆلام و پنی گوتم خاله گیان ئه و باره ی پیتته ئاسن نییه، به لگو مروفتن و چاکترین رۆلای گه له که مانن. عه بد عه باس یاریده دهره که ی خوی نارد بۆ فارگۆنه کان. کاتیک گه راپه وه لای وه ستای، رهنگی زهره هه لگه رابوو و هاواری کرد خیراکه وه ستا

قسه که راست ده رچوو. عه بد عه باس نه یه زانی داره مه ی تیکي پینیه له شیوه ی شه مه نده فەرکیدا که کون و که له بهر که شیه به قیر گیراوه. کاتیک ئه مه ی زانی، شه ره ف و شه هامه تی ئینسانی کاری تیکرد و له بری ئه وه ی به خاوی و له سه رخوی لیخورین به و په ری توانای شه مه نده فەرکه که ی به خیرایی لیخوری و دوو سه عات پیش کاتی ئاسایش گه یشته سه ماوه. عه بد عه باس میفره جی بۆ مه زه ره ی کوری گیرابوو وه که: کاتیک گه یشتینه (هنديه) و

عه بد عه باس میفره جی

(دیوانیه) خه لکیکی زۆر له ئیستگه که راوه ستابوون و ئاوپشینی فارگۆنه کانیا ن ئه کرد بۆ ئه وه ی تۆزیک له گه رما و گره که ی سارد بکه نه وه. "له و کاته شدا ژنیک به په له به ره وه پیرم هات و په لاماری دهستی دام و ماچی کردم و گوتی تکایه به په له بیانگه یه نه" نه م ئه زانی ئه و هه واله چۆن گه یشتوو ته ئه و خه لکه، به وه ش

نه وه ستابوون به لکو هه والیان گه یانده بووه سه ماوه که راوه ستاین و دهرگای فارگونه کان کرایه وه زیندانییه کان وهک لاشه ی کولاو و به سه ریبه کدا که وتوو دهریبه پینه دهره وه و هه ندیکیشیان بورابوونه وه یه کیکیشیان که دکتور یه حیا نادر بوو گیانی له دهست دابوو. یه کیک له بنده کانی ناو شه منده فهره که نه فسه ریکی دهرمانساز بوو و خه لکی سه ماوه بوو، باوکی که به (باوکی تالیب) ناو نه برا له به غداوه هه والی گه یانده بووه شاره که ی خویمان (سه ماوه) و وای کردبوو خه لکیکی زور به ناو و خواردنی زوره وه چاوه ری میوانه کانیاں بکه ن و بیجگه له وهش باری لوریبه کی گهره ی پر له برنج و روژ و شه کر و چا و خورمای نارده زیندانی نوگره سه لمان بویمان. له و کاته شدا دکتور رافید و دوو پزیشکی دیکه له ناو بنده کاندا بوون، قه له مباریاندا بو لای نه و جه ماوه ره ی نان و ناو و خواردنیان هینابوو و هاواریان کرد که س ناو و سارده مهنی نه خوات و تکایه مه یانده نی خیرا ناوی شله تین و خویمان بگه یه ننی، نه وه بوو به په له ته شتی گهره گهره و خوئیایان گه یانده نی و به مهش جاریکی تر له مردن رزگار بوون. یه کیک، له زیندانییه کان که هاوری حمده ی نه یوب بوو، نه و به پیره وه چوون و فریا که وتنه ی ناو نا "راپه پینه بیده نگه که ی سه ماوه".

که بپروانیه هه زار که س: برسی و تینو و هه موو جل و بهرگی ته پر به ئاره قی لهش و چاو دهر پوقیو له هیلاکی و ترس و مردن و برسیتی و تینویتییدا، چ کاره ساتیکی مروقیایه تی وا جه رگپر، فاشستیتی به عسییه کان له ناخ و دهر وونی هه موو که سیکدا له بیر نه باته وه؟ به م جوړه باسکردنی نه م تراژیدیایه - بو نه وه یه روله کانی نه مپو و نه وه ی تازهش نازایه تیی تیکوشه رانی گه له که مان و به سه رهاته گهره کانی و گیانی شوپشگیپی و خو به ختکردنیان له بهرچاو و له سه ر زمان بمینیت. نه وه ی زانرا له کاتی خویدا: شه هیده کانی راپه پینی سه ربازگه ی ره شید که له روژی یه که مدا ۲۰۰ که س بوون و ۴۶ که سی دیکه یان فه رمانی خنکاندنیاں درا و گولله باران کران و ژماره یه کیش له ژپر ئازار و نه شکه نه جده گیانی پاکیان له ده ستدا و چوونه کاروانی شه هیدانی حیزبی شیوعی و گه لی عیراقه وه. له ناو نه م

زیندانیاندا زه عیم غه زبان سه عد و عه قید ئیبراهیم سه سن جبوری و عه قید سه سن عه بود و عه قید سه لمان عه بدولمه جید سه سان و موقه ده م عه دنان خه یال و ره ئیس ئه وه ل لوتفی تاهیر و همدی ئه یوب و دکتور رافید سوبجی ئه دیب و فرۆکه وان ئیبراهیم موسه نا و ئه ندازیاری کاره با و ئه فسه ر عه بدولقادر شیخ و ره ئیس ئه وه ل سه لآح سه زاز و ئه فسه ر یه حیا نادر و جه میل مونیر ئه لعانی و ئه ندازیار سه سن زیوه ر و سه دان که سایه تیی ئه م گه له یان له ناودا بوو.^۱

هه رچه نده راپه رینه که ی ۳ی ته موز سه رنه که وت به لآم هیژ و ئازایه تیه کی بی وینه ی دا به شورشگیران به تایبه تی به شیوعی و جه ماوه ره فراوانه که یان. دوی ئه وه که عه بدولسه لام عارف و براده ره نه ته وه ییه عه ره به کانی کوده تایان به سه ر به عسدا کرد، ئاسۆیه کی گه شتر و فراوانتر هاته کایه وه و بپروای جه ماوه ر به سه رکه وتن پته وتر بوو که ئه و زه بروه نگ و کوشتن و برینه نه یوانی به عس له سه ر حوکم به ئیلته وه و له چه ند سه عاتیکدا رووخان.

ئیمه ش که له به غدا به نه ئینی کارمان ئه کرد، چالاکیان ئاسانتر بوو بۆ ریکخستنه وه ی ریزه کانمان و روژانه ده یان ئه ندامان ئه به سه ته وه به حیزبه وه و باوه رمان به سه رکه وتن روو له هه لگشان بوو. شانازیان ئه کرد به پالنه وانیتی و خورپاگری سه رکرده قاره مانه کانمانه وه که به درنده ترین شیوه ی ئازار و ئه شکه نجه شه هید ئه کران.

سه لام عادل و جه مال هه یده ری و ئه بو سه عید و سه سن عوینه و محمه د حسین ئه بولعیس و نافع یونس و ده یان سه رکرده و سه دان کادر و هه زاران لایه نگر و دۆستی حیزب، ئه وانه بوونه چرایه ک بۆ رووناکردنه وه ی ریگای شورشگیریتی و که س به خه یالیدا نه ئه هات که پاش ئه و هه موو رووداوانه سه رکرده تیی حیزب جاریکی دیکه بکه وینه هه له و به تایبه تی هه له ی گه وره ی کوشنده وه .

^۱ ئه م زانیاریان له چه ند بیره وه ری و دیداری روژنامه وانیه وه سوودی لی وه رگپراوه وه ک: نامه ی مه زه ره عه بد عه باس کوپی شورفیری شه مه نده فره که، غه زبان ئه لسه عد ئه فسه ری شیوعیی به ناوبانگ، ئه حمه د عه زاوی، کاظم سه ماوی و چه ند که سیکی دیکه .

گەر وهک زنجیره یه که رووداو بگه رپینه وه سهر کوده تای ٨ی شوباتی ١٩٦٣، ئینجا پاش به یاننامی ژماره ١٣ی به عس بۆ له ناوبردنی شیوعیه کهان، له ٣ی ته موزی هه مان سالدا رۆله کانی ئەم حیزبه هه ولی هاتنه سه رحوکم بدهن به رووخاندنی حیزبی به عسی درنده، ته نیا راپه رینی ٣ی ته موزی ١٩٦٣ ئە بوو میشکی سه رکرده چه قیوه کانی ناو قورپاوی پاشکۆیه تی بچولینیت و ریبازی شوپشگێرانه یان پێ بگریته بهر، که چی به ئیشاره تیکی دهره وهی ولات پاشه کشه یه کی یه کجار ناپه سه ندیان کرد و خوینی هه زاره ها هاورپیان کرد به قوربانینی ئافه رینیکی ریفیژنیزی سوڤیت.

قاعیده ی حیزب و جه ماوه ری حیزب نه که هه ر به م ئەم ریبازه چه وته رازی نه بوون، به لکو به هه موو شیوه یه که دژی وه ستان به لام ئە نجام ئە وه بوو سه دان ئە ندامی چالاک و تیکۆشه ر باوه ریان به حیزب نه ما و وازیان هینا.

من که لیپرسراوی زانکۆی به غدا و ریکخستنی یه کیتی قوتابیان نهینی عیراق بووم، کاتیک لیپرسراوه کهم حسین جواد گومه ر بوو داوای لی کردم به کۆمه ل بچین بۆ ساحه ی که شافه بۆ پشتیوانی له (ئیتیحادی ئیشتیراکی) و چه پله لیدان بۆ عه بدولسه لام عارفی خوینرپیز، پیم گوت ئە مه گه ره ترین خیانه ته ئیوه له حیزب بگره له گه لی عیراقی ئە که ن. به هه یچ جوریک من ئەم فه رمانه ی ئیوه جیبه جی ناکه م و هه موو هاورپیان له م هه لویست و گۆرانه تان ئاگادار ئە که مه وه. گوتم ئەم کاره وهک ریبازی سیاسی له ١٠٠٪ هه له یه و ته سلیمبونه به حوکمیکی کۆنه په رستی خوینرپیز و وهک کاریکی ئە خلاقیش بی وه فایه ی و ناپاکیه له هه زاره ها شه هیدی دوینی و ئیسه پاتی ئە وهش ئە کات سه رکرده کانی ئیستای حیزب به هه یچ جوریک سه ره خویمان نییه له به رباردانی ناو ولات و گه لی خویمان و ته نیا پاراستنی به رژه وه ندی ده وله تی سوڤیته که ئە مهش فره ی نییه به سه ر شیوعیتی و نیشتمانپه روه ریه وه.

کاتیک که قاعیده و جه ماوه ری حیزب به توندی دژی ئەم هیله چه وته راوه ستان، سه رکرده کانی ئەم ریبازه که وتنه پاشه کشه، بیگومان نه که به باوه ره وه به لکو بۆ پاراستنی پیگه حیزبیه کانیان و خۆکۆر�نه وه و ئاماده کاریی نوێ بۆ درپژه پیدان به هه مان هیلێ سیاسی خویمان به جوریکی دیکه.

هیللی ئاب (۱۹۶۴)

رئیکخراوه کانی حیزب به بیزاری و دهر بپینی نارہ زایی رو به پرووی هیله پاکتاوییه که ی ئاب بوونه وه و ژماره یه کی زوریان وازیان له حیزب هیئا و سه ره تاکانی ته که توله جیا جیاکان دهر که وتن وه ک کاردانه وه دژی سیاسه ته هه له کان و متمانه نه کردن به و سه رکردایه تییه ی که هه یه . منیش یه کی ک بووم له کادیره کانی حیزب و باوه پمان و ابوو که په پیره و کردنی هیلیکی شۆرشگیژ حیزب و جه ماوه سازنه کات بو گۆرپینی ولات و رزگار کردنی له حوکمه دیکتاتوریه درنده که و دامه زرانندی حکومه تیکی نیشتمانیی دیموکراسی .

ئه وه بوو یاداشتیکمان پیشکه شکردن به ناوی (تیمیک له کادره کانی حیزب) ئه م تیمه ناونا کیتله ی (نه جم) که نه جم ناوی نهینی هاوپی ئیبراهیم عه لاوی بوو له حیزبدا، بیجگه له خودی هاوپی ئیبراهیم عه لاوی و من، هه ره که له هاوپییان شه هیدی نه مر خالید ئه حمه د زه کی و شه هید ره ئوفی حاجی قادر و شه هید ئه مین خه یون و فوناد ئه لئه میر و سه باح گۆرگیس و یوسف ره زین و ماجید عه لاوی و ئیبراهیم ئیسماعیل و نوری که مال و ئه بو ناجی له و کیتله یه دا بوون .

له یاداشته که دا باسی دۆخی حیزب و زه روره تی سوودوه رگرتنمان کردبوو له و نسکۆیه ی که حیزب توشی بوو، هه روه ها هۆکاره کان و چاره سه ره که شیمان باس کردبوو . له و بارودۆخه ورد و هه ستیاره دا هیلی گشتی ریکخراوه کانی حیزب به ته واوی جیاواز بوون له یه کتری . له کاتیکدا که لایه نگرانی هیلی ئاب ئه یانویست هاوپه یمانی بکه ن به لکو ته نانه ت حیزب بتویننه وه له ناو ریکخراویکی پان و پۆری نه ته وه بییدا (ئیتحادی ئیشتراکی) و به ئاشکرا بانگه شه یان بو ئه مه ئه کرد و ئه یانگوت ئه وه ریگه راسته که ی گه شه کردنی ناسه رمایه داری و رۆخی سه رده مه . له به رامبه ر ئه وه دا چه ند ره وتیکی شۆرشگیژ هه بوون که گرنگترینیان ئه وه بوو که دواتر بوو به کیتله یه ک له شیواز و ناوه رپۆکدا جیاواز بوو له و کۆمیته ناوه ندیییه ی که به نارپه وا بالی کیشابوو به سه ر حیزبدا . ئیمه له

(تیمی کادر) دا هیچ مه به ستنیک و ره و تیکی جیا بوونه وه مان نه بوو له حیذب به لکو له روانگه ی پیگه ریخراوه ییه که مانه وه له ناو حیذبدا هه لئه سوراین و له سه ر بناغه ی یه کیتی حیذب کارمان نه کرد بو هه لئاردنی سه رکردایه تییه کی شوپشگیپر که رابه رایه تی جه ماوهری چه وساوه ی گه ل بکات بو بنیادنانی حوکمیکی دیموکراسی و نیشتمانی.

له راسته وه: ئیبراهیم عدلاوی، قهحتان نه لمه لاک، فوئاد نه لئه میر، ماجید عدلاوی، نه بو زهر، له سه ر مه زاری شهید خالد نه حمهد زه کی، ۲۰۰۳/۱۲/۱۰

من ئەوکاتە، مەبەستم سالی ١٩٦٤هـ، وەك باسەم کرد بەرپرسیاری ریکخراوەکانی زانکۆی بەغدا بووم کاتیك که لێپرسراوەکەم حسین جەواد گومەر (وەلید) پێی راگەیاندم که ئەبێت بەشداری بکەین لە ئاھەنگەکانی دامەزراندنی ئیتحادی ئیشتراکیدا، من قبوڵم نەکردو گوتم: "ئەو ئەلێی چی؟" گوتی: "گالتهیان پێیکە و بلی بژی قارەمانی سی شۆرشەکە"، مەبەستیشی عەبدولسەلام عارف بوو. بەلێ هەندیک ئەندامی مەکتەبی سیاسی ئاوا بیریان ئەکردەووە که هەرە دیارەکەیان باقر ئیبراھیم و سەلام ناسری (ئەنوەر مستەفا) بوون، ئەم هیلە بلین و نەلین لە خزمەتی جەلادەکانی دوینیدا بوون - لە خزمەتی بکوژەکانی سەلام عادل و جەمال حەیدەری و حەسەن عوینە و ئەبوئەلعیس و محەمەد ئەلەبلی و نافع یونس و سەدان کادری سەرکردایەتی - (تاقمی شەمەندەفەری مەرگ و بەیاننامە ی ژمارە ١٣)^١ دا بوون. لەلایەکی دیکەووە ئیمە ریکخراوەکانمان بەو

^١ بەیاننامە ی ژمارە ١٣: لە یەکەمین رۆژی کودەتا رەشەکەدا حاکمی عەسکەری عەقید رەشید موسلیح ئەلتکریتی بەیاننامە یەکی خویناوی دەرکرد بە ژمارە ١٣، که تیایدا خوینی هەموو کەسیک لە هەر شوینیک بیت حەلال دەکات پشتیوانی نەکات لە کودەتا رەشەکەیان و رادیۆ و تەلەفزیۆنی بەغداش خویندیانەووە که ئەمە دەقەکە یەتی "لەبەرئەو ی شیوعیە بەکرێگراوەکان و هاوێشەکانی عەبدولکەریم قاسم هەولێ بی سەمەریان دا بو دروستکردنی ئاژاوە و ناآرامی لە ناو ریزەکانی گەلدا و ملکەچنە بوونیان بو فەرمان و رینماییه رەسمیەکان، بریار درا دەسەلات بدريت بە یەکە سەربازیەکان و هیژەکانی پۆلیس و حەرەس قەومی هەرکەسیک لە ناو بیەن که بیەویت ئاسایش تیکبەتات و ئیمە داوا ئەکەین لە هەموو رۆلە دلسۆزەکانی گەل هاوکاری دەسەلاتە نیشتمانییەکە بکەن بە رینماییکردنیان بو دۆزینەو ی ئەو تاوانبارانە و لەناوبردنیان، رەشید موسلیح ئەلتکریتی " پاشان بە یانیکێ تری بە دوادا دەرکرد که تیایدا هەرەشە ی لە هاوالاتیان کرد لە دال دەدان و شارەدەووە و ئاسانکاریکردن بو هەلەتانی هەرکەسیک که دەسەلات بە دوایدا دەگەرێ و ئیمە بەیاننامە ی دوو هەمیش دەنوسینەووە لەبەر ئەو ی که بەیاننامە یەکی مەترسیدار و خویناوی یە و ئەمەش دەقەکە یەتی "لەبەرئەو ی گەلی بەخشنەو ی عیراق بە راستی

په روه رده ئه کرد که پیویسته توژیینه وه له سهر رابردوو بکه ن له پیناو ئاینده دا له ریگی هیلیکی شۆر شگیری ئامانجدار و باوه پیمان هه بوو به په یوه ندی له گه ل ئه وه هیزه نیشتمانیاندا که ئامانجگه لی هاوبه ش کۆمان ئه کاته وه له گه لیاندا نه که له گه ل ئیتحادی ئیشترایی عه ره بیدا. ناشیرینترین مه سه له له م سیاسه ت و له م هیله پاکتاوییه دا ئه وه بوو ئه وان به رده وام بانگه وازیان بو ئه کرد هه رچه نده رژیمی عارف ئه وانی قبول ئه ئه کرد و رازی نه بوو به کلکایه تییه که یان و دریژه ی ئه دا به جیه جیکردنی حوکمی ئیعدامی ناهه ق دژ به تیکۆشه ران.

مملانیکه له ناو حیزیدا په ره ی سه ند و ئیمه وه ک (تیمی کادر) بره ومان دا به کارکردن و قوتابیان وه کو زۆرینه یه کی ئاشکرا و رۆشن بیران و به تاییه ت ریکخواه کانی ئه ندازیاران له لای ئیمه بوون، ئه مه ش له وه له بژاردانه دا به رچه سه ت بوو که ئه نجامدران بو هه لبژاردنی نوینه رانی قوتابیان و له زانکۆکانی عیراقددا پالیئوراوه کانی ئیمه زۆرینه ی ده نگه کانیان به ده سه ته پنا و به هه مان شیوه ش هه لبژاردنه کانی سه ندیکای ئه ندازیاران له به رژه وه ندیی پالیئوراوه کانی ئیمه دا بوون.

تا ئه هات ئه وه ده نگانه به هیژ ئه بوون که داوایان ئه کرد حیزب کۆنگره ببه سه تیت و ئه مه له هه موو ریکخواه کاندای په ره ی سه ند. من کاتی که بیره وه ریی هه ندیک سه رکرده ئه خوینمه وه پاش تیپه رپوونی ده یان سال و ئه ببنم پرن له بابته تی سه یر

پشتیوانی له شۆرش کردوو، ئه و شۆرشه ی که سه ریلندی و که رامه تی گه پانده وه بو عیراق و له به رئه وه ی ده مانه ویت هه موو ئه و تاوانبارانه ده ستگیر بکه ین که هه ول ده دن ئاسایش بشیوینن، ده سه لاته کان رایده گه یه نن که توندترین سه زای یاسایی ده ره ه ق به وکه سه انه ده گرنه به ر که هه ول ده دن هه لاتی تاوانباران به شارنه وه یان یارمه تیان بدن یان ئاسانکاریان بو بکه ن یان ئاماده نه بن شوینی ئه و تاوانبارانه بدرکینن."

(تالب شیبی) ئه ندامی قیاده ی قوتری حیزبی به عس و یه کیک له سه رکرده کانی کوده تا ره شه که له بیره وه ریه کانیدا له کتیبی (گفتوگۆی خوین) که سالی ١٩٩٩ له لوینان - به بیروت بلاوکرایه وه، ده لیت "ژماره ی کوژراوه کانی گه لی عیراق له رۆژانی کوده تا ره شه که ی ٨ی شوباتی ١٩٦٣ دا له نیوان ٥٠٠٠ تا ١٢٠٠٠ که س بوو."

و سەمەرە و بە خێرایى بە رووداوەکاندا تێئەپەرن، ئەو رووداوانەى که کارى خراپیان کردە سەر رێبازى حیزب و لەبرى پەیرەوکردنى سیاسەتێكى شۆرشگێرپانە بە قۆستنهوێ دەرفەتە گەورەکه پاش رووخانى حەرەس قەومى و دواى ئەوێ جەماوەر جارێکیکە روویکردەوێ حیزب، بە ئاشکرا جیاوازییەکی زۆر فراوان ئەبینم لەنیوان توانای سەرکردایەتی و ئاستە تێۆری و پراکتیکیەکی بە بەراورد بە قاعدەى حیزب که کۆلى نەدا و ملی نەدا بۆ هێڵە راستپەرەوێ خۆپادەستکەرەکه . لەئەنجامى ئەوێ شەدا چەندین دابەشبوونی گەرە روویاندا که دواتر بوونە هۆی کەرتکردنى ریزەکانى حیزب بە شیۆهیهکی تەواو کاریگەر .

تەکه تولى لیژنەى ناوچەى بەغدا که گەرەترین رێکخراو بوو لە بەغدا رێگەى ئەوێ گرتەبەر که داواى راپەرینی میلیى بکات بۆ رووخاندنى حکومەت و وەرگرتنى دەسەلات . هەلسورپاوانى ئەم تەکهتولە تەواو یەكدهنگ نەبوون لە چۆنیتى راپەرین و میکانیزمەکانیدا، بەلکو سەرکردەى وایان تێدا بوو که لە باالى راستپەرەو بوون و بەو هیواى سوارى شەپۆلە شۆرشگێرپیه که بووبوون که کۆنترۆلى بکەن، لەوانە حسین جواد گومەر و پیتەر یوسف . بۆ نمونە خوالیخۆشبوو حسین جواد گومەر یەكێک بوو لە جیبەجێکارە هەرە دیارەکانى هێڵە بەدناو و بەد ناوهرۆکه کهى ئاب . بەلام لە نووسینگەى رێکخراوى بەغدادا ئەندام و بگرە چالاکترین ئەندامیشیان بوو، عەزیز ئەلحاجیش لە ئەوروپاوە گەرپاوهووە و بیروبۆچونی وای هەبوو جیاواز لە بیروبۆچونی مەکتەبى سیاسى لەبەرئەو سوارى شەپۆلە که بوو چونکە ئەندامى مەکتەبى سیاسى و نووسەرێکی بەناوبانگ و کۆنترین ئەندامیش بوو لەچاوهارپێکانیدا لە ناوچەى بەغدا که سەرپەرشتى ئەکرد .

لەلایەکی دیکەوێ رەوتێکی دیکە دەرکەوت بانگەوازی ئەوێ ئەکرد که گۆرپانکاری تەنیا بە شۆرش دیتە دى لە رێگەى کودەتایەکی سەربازى پشتیوانیلێکراو بە راپەرینی میلیى . رێکخراوهکانى حیزب کهوتنە مشتومرپى گەرم سەبارەت بە هێلى راپەرینی میلیى و هێلى کارى یەکلاکەرەوێ (کودەتای سەربازى

و شوپرش) و لایه نگرانی ئەم بیروبۆچونه پێیان وابوو که ئەوه پێی ناگوتریت کوده تا به لکو شوپرشیکه له ریگه ی کرده وه ی سه ربازی هاوپی له گه ل راپه پینی میلی که پشتیوانی لی ئەکات.

هه ره وه ک باسیشم کرد، هیلی (تیمی کادر) یش وه ک ئاراسته یه کی دیکه ده رکه وت و بانگه وازی ئەکرد بۆ خه باتی چه کداری وه ک ریگه یه ک بۆ رووخاندنی ده سه لاته دیکتاتۆرییه که.

ئا له م کاته دا من په یوه ندیم کرد به ژماره یه ک هاوپیوه له ریخراوه کانی لقی کوردستان و ئەم ریخراوه تاراده یه ک شوپرشگیڕ بوو که حیزب سه دان چه کداری هه بوو هاوپه یمان بوون له گه ل پارتی دیموکراتی کوردستان له شوپرش کوردستاندا. جه نگا وه ره کانی حیزب له قوناغه جیا جیاکاندا گه لی ک قاره مانیتییان تۆمار کردوه و ئەمه ش به لگه یه له سه ره ئەوه ی که شیوعیه کان خاوه نی وزه ی شوپرشگیڕین. بیگومان پاش کوده تاکه ی ۸ی شوباتی ۱۹۶۲ و قه لاجۆکردنی شیوعیه کان له سه رده ستی کوده تاجییه کان، حیزبی شیوعی په یوه ندی کرد به شوپرش کوردستانه وه. ئەم بابته ش به شیکی دیکه ی هه یه که له بیره وه ریبه کانه دا تۆماری ئەکه م به لام پیویسته لی ره دا به په له ئاماژه بکه م بۆ ئەوه ی که هه لویستی پارتی دیموکراتی کوردستان به سه روکایه تیی مه لا مسته فای بارزانی نه مر له میژوودا بیرناچیته وه چونکه سه دان و هه زاران شیوعی هه لاتووی ده ستی چه وساندنه وه ی به عسی له ئامیز گرت.

هاوپی شیهیدی سه رکرده ی هه لگه وتوو له کوردستان (ره وفی حاجی قادر) م رازی کرد په یوه ندی بکات به تیمه که ی ئیمه وه، ئەویش هاوپی ئیبراهیم عه لوی بینی و بوو به که سیکی زۆر نزیک له تیمی کادر بگره بوو به یه کیک له ئیمه.

ره وفی حاجی قادر ئەندامی لقی حیزبی شیوعی و کریکاریکی به توانای میکانیک و که سیکی کۆمه لایه تی و شیوعیه کی هه ره به ناوبانگ بوو. هه رچه نده له سه رده می (نوری سه عید) ه وه شیوعی و خاوه نی بیری شوپرشگیڕانه و

خۆشه ويستی لیژنه ی لق و شیوعییه کانی کوردستان بوو، به لام دواچار و دواى سالانیکى زۆر ژيانى موخته فیتى له سه ده ستى به کریگیراوانى ئەمن و ئیستخبارات له سلیمانی شه هید کرا و ئەگەر شه هید نه کرایه له بارییدا بوو رۆلکی گه وره ی بگپرایه له کوردستاندا. له و رۆژانه دا حیزب رۆله ی ئازا و نه به زی هه بوو له سلیمانی که به رهنگاری هیرشه کانی ئەمن و ئیستخبارات ئەبوونه وه و نموونه یه کی گه نجه شوپشگپره کان بوون له ریپازی راستی حیزیدا. ئەبیت ناوی شه هیدان ئەکره می چه پسه و جه مالی عه لی فایز و هه روه ها تیکۆشه ران مسته فا چاوپره ش و که مال شاکیر و حه مه ئەمینی به رید و تایه ر و عه لی و سه لاج له بیر نه که م. ئەمان و ده یان هاوړپیی ئازای تر.

سه رکرده سه ره کییه کانی ئابی ۱۹۶۴ کی بوون؟

لیره وه ئەبیت بگه رپمه وه سه ر میژووی دروستبوونی به ره ی یه مینی ناو سه رکرده یه تیی حیزب که به هیلی ریفیژنیزم ناومان ئەبردن که سه ره تای سه ره لانی ئاشکرایان له ده رکه وتنی سیاسه تی خرۆشۆفه وه سه رچاوه ئەگریت. کوتله ی سی قۆلی به هادین نوری و زه کی خه یری و عامیر عه بدوللا که ئەندامی مه کته بی سیاسیی حیزب بوون، له و کاته وه رۆلی گه وره یان هه بوو له وه رچه رخانه ریپازی شوپشگپیری حیزبی شیوعی عیراقددا به ره و جیبه جی کردنی ریپازی نوێ خرۆشۆف. ئەم سی کوچکه یه بوونه گه وره ترین کۆسپ له پیی شوپشگپیری حیزب و جه ماوه ری عیراقیشدا و ئەم سیاسه ته مله ورییه ی ئەمان بۆ لاده ره ته حریفیه کانی سوڤنیت گورزی کوشنده ی له حیزب دا و هیلی ئابی ۱۹۶۴ ییش به ره مه می ئەو سیاسه ته بوو که سوارچاکانی دیکه یان هینایه کایه وه وه ک سه لام ناسری و باقر ئیبراهیم که دوو که سی سه ره کی بوون له م ریپازه کوشنده یه دا. هه رچه نده هیلی ریفیژنیزمی (ته حریفی) له ته موزی ۱۹۵۹-۱۹۶۱ هه وه ده ستپینئه کات، له و کاته وه که عه بدولکه ریم قاسم ده ستی کرد به شالاو بۆ سه ر

ریکخستنه کانی حیزبی شیوعی، به ریخوشکردن بۆ هیژه کۆنه په رسته شکاوه کان بۆ گه پانه وه سهر شانق و هیرشکردنیاں بۆ سهر حیزبی شیوعی و هیژه دیموکراتیه کان، له هه مانکاتدا قاسم په یوه ندیی هاوکاری ره سمیشی به حیزبی شیوعیه وه هیشتبووه وه بۆ مه رامی خۆی.

به رامبه بهم باره ئالۆزه، حیزب سیاسه تیکی شۆرشگێرانه ی نه گرت بهر و به هۆی جیاوازی بیروپای سهرکردایه تی و پارچه پارچه بوونیاں له نیوان هیلیکی شۆرشگێرانه بۆ ده سه لات وه رگرتن و هیلی دیکه ی به هیژتر که پێچه وانه ی نه مه بوون و هیلی خۆبه ستنه وه بوون به راویژکاری حیزبی شیوعی سوڤیت و به رژه وه ندیه کانیه وه. ئه و کاته حکومه ت ده ستی دایه لیدانی ریکخستنه کانی حیزب و دۆسته کانی له ناو سوپادا و به پهرش و بلاوکردنه وه و ده رکردنیاں گورژیکی کوشنده ی له و ریکخستنه پته وه وه شانده.

هه ر ناوه روکی ئه م سیاسه ت و فیکره بوو که هه مان تا قمی سی کوچکه ی عامیر و زه کی و به هادین پێشپه وه ی بوون و له سالی ۱۹۶۴ دا له هیلی ئابدا سه ری هه لدایه وه و بووه هه لدیژیکی گه و ره ی نوێ بۆ ئه و حیزبه تیکۆشه ره ی که دوا ی کوشتن و برین و له ناو بردنی ئه ندام ولایه نگره کانی، دوا ی شو با تی ۱۹۶۳، ئازایانه هه لسا یه وه و به هیوا ی ریبا زیکی شۆرشگێرانه ی نوێ ده ست به ریکخستنه وه ی ریزه کانی کرایه وه.

چه ند قورسه لام و چه ند ئازارم هه یه کاتیک که بیر له و روژانه ئه که مه وه که به ته مای هه له اتنی روژیکی نوێ بووین له میژووی بزوتنه وه ی نیشتمانی و شۆرشگێری عێراق، که ئه گه ر ئه و ریبازه سه ربکه وتایه و ده سه لاتمان وه ربگرتایه، نه ک عێراق به لکو گۆرانکاری گه و ره له ناوچه که و جیهانیشدا رووی ئه دا.

کو تله سی قۆلییه که پێش سالی ۱۹۶۳، هه ولیا ن دا شه هید سه لام عادل له سه کرتیژی لابه دن و هادی هاشم بخه نه جیگای، ئه وه بوو هه ردوو رابه ری گه و ره ی میژووی حیزبی شیوعی له عێراقدا سه لام عادل و جه مال هه یده رییا ن دوورخسته وه و ره وانه ی مۆسکۆیا ن کردن بۆ ئه وه ی گۆره پانه که بۆ خۆیا ن و رابه ره سوڤیتییه کانیشیا ن ته خت ببیت.

هیللی ئابی ۱۹۶۴ وەرچهرخانیککی که مه رشکیئی گه وره بوو که ئه بیټ هه تاهه تایه ناوی نه خشه کی شه کان و جیبه جیکه ره کانی له لیستی ره شی جولانه وهی شیوعی و نیشتمانی عیراقدا بمینیت.

به رامبه به مه هیلله یه مینییه ئه لقه له گوئییه، ریکخسته کانی حیزب و جه ماوهر ملیان بو نه دا، به لکو به توندی به ره له ستیان کرد و به هه موو شیوه یه که دژی ئه م لادانه راوه ستان.

له م بارودوخه دا من زور چالاکانه و به توندی دژی ئه م ریبازه چه وته کارم کرد و نه مه یشت ته نیا یه که سیش له ئه ندامانی ئه و لیژنه و ریکخستنه ی به رپوه مه ئه بردن له گه ل ئه م رپوه وه یه مینی و هه لپه رسته دا برۆن.

له ئه نجامی ئه م سیاسه ته چه وته دا ریکخسته کانی حیزب له واقیعه دا پارچه پارچه بوو، له رووی تیگه یشتن له ئامانجه کانی حیزب، له هه لویست به رامبه به حوکمی عیراق، له شیوه ی کارکردن بو هینانه دی ئامانجه نزیك و دووره کانی حیزب، له ناسینی دۆست و دوژمندا، له تاکتیک و ستراتیدیا، له ناسین و هه لویست به رامبه به یه کیتی سؤقیټ و حیزبی شیوعی سؤقیټ و به گشتی جولانه وهی شیوعی له جیهاندا.

که واته به هیه جۆریک نه فیکری یه کگرتوو و نه ریکخستنی یه کگرتوو له حیزبدا نه ما. به ره لالیی و درکندن و باسکردنی هه له کانی حیزب و ناوهینانی سه رکرده کان له هه موو شوینیکدا بوو بووه کاریکی ئاشکرای دوور له گشت پهیره وه لینینییه کان و بگه ره دوور له دابونه ریتی ئاسایی نیوان هاوړپیان. که سانی وه که ئیمه ش که شه و و روژ خه ریکی دامه زاندنه وهی ریکخسته کانی حیزب بووین و ئاماده بووین بو قوربانیدان و خۆبه کوشتندان له ریگای حیزب و میلله تدا، به خوینگه رمیه کی یه کجار ده گمه نه وه، هیوامان به و سه رکردایه تییه نه ما و ئه گه راین بو چاره سه رکردنیککی وه ها که شۆرشگیریتی و سه ره خۆیی حیزب بپاریژین و کار و تیگۆشانمان به ریگای راستدا به ره و به دیهینانی ئامانجه کانمان ببهین که رووخاندنی حوکمی کۆنه په رست و درنده کان و به کورتی وهرگرتنی ده سه لات بوو له سه روو هه موویانه وه.

به و شیوهیه چهند بیروپایه که له ناو حیزبدا دروست بوو. هه ندیک باوه پریان به گرتنه بهری ریبازی کوده تایی سه ریبازی بوو که له گه لیدا راپه پینیکی میلی روو ئەدات و ئەبیتته شوپشیکێ راسته قینهی گه لی عێراق. به رامبه ر ئەمهش هه ندیک ریکخستنی دیکه ی ناو حیزب که ناوه نده که ی لیژنه ی ناوچه ی به غدا بوو و ریکخستنیکی زۆر فراوان بوو باوه پریان به راپه پینی میلی هه بوو، و بو ئەم ریبازه شیان په نایان ئەبرده بهر بیروباوه پ و ئەزمونی گه لان و حیزبه شیوعی وشوپشگێره کان له میژوودا.

لایه نی سییه میش له ناو حیزبدا دروستبوو، که به ناوی ئەو یادداشته وه ناو نراین که له ژێر ناوی (فریق من کوادر الحزب)^١ واته تیمیک له کادره کانی حیزب دامان به مه کته بی سیاسی. کادره کانی ئەم تاقمه کادره له زۆر شوینی جیا جیای ریکخستنه کاندایارمان هه بوو.

ریبازی ئەم پینگایه ی سییه م، خه باتی چه کدارانه بوو و له پینا و ئەو ئامانجه دا چه ندین شه هید و قوربانیه ی دیکه مان به خشی خه با ته که مان بووه به شیکێ دیار له میژووی جولانه وه ی شیوعی له عێراقدا. راپه پینی زۆنگا وه کانی خواریوی عێراق داستانیکه هه تا هه تابه ناوی ئازایه تی و له خو بووردنی تیکۆشه ره کانی ئەمینیت و ئەچیته پال راپه رینه میژووییه کانی دیکه ی حیزبی شیوعی عێراقه وه.

^١ د. علی که ریم سه عید، له کتیبی (العراق البیریة المسلحة - حركة حسن السریع و قطار الموت ١٩٦٣) لاپه ره ٢٠٨ به م جو ره باس له گروپی (فریق ئەلکادر) ئەکات: "تیمی کادر کۆمه لیک بوون پیکه اتبوون له (٤٠-٥٠) تیکۆشه ری به ئەزمونی حیزبی که ئەندان یار و نووسه ر و دواتر بز نسما ن ئیبراهیم عه لای سه رکرایه تی ئەکردن. ئەندامه دیاره کانی ئەم گروپه بریتی بوون له ئەمین خه یون و مولازم فازیل عه باس و فاروق مه لای مسته فا. ئەم تیمه به ره له ستی بزوتنه وه که ی ٨ شوباتی ١٩٦٣ یان کرد له ناوچه ی کارمییه، ئینجا پاشه کشه یان کرد به ره و باشوور. تیمی کادر پیش جیا بوونه وه ی قیاده ی مه رکه زی هه مان ره خنه و تیبینییه کانی قیاده یان هه بووه و له ژێر په رده ی نووسینگه یه کی ئەندان یاریدا که له گۆره پانی (نه صر) بوو له به غدا و ئیبراهیم عه لای و ماجید عه لای برای خاوه نی بوون، چالاکیان ئەنواند."

رېځخستننه کانی تېمېک له کادیره کانی حیزب (فریق من کوادر الحزب)

رېځخستننه کانی (فریق) له ناو قوتابیان و روښنبران و سوپا و کریکاران و جوتیاراندا له به غدا و خوارووی عیراقدا هه بووین.

بۆ باسکردن له هه ندیک راستی میژوویی ئه و کاره ساته ی به سه رگه وره ترین و تیځو شه رترین حیزبدا هات، پیویسته زیاتر باسی ئه و بارودوخه بکه م که تیایدا روویدا له ناو عیراق و له دهره وه ی ولاتیشدا که ده یان سال به سه ر ئه و رووداوانه دا تیپه ریوه به لام من و هه زارانی دیکه به نازاری ئه و روژانه وه ئه تلیننه وه .

له مانگی مایسی ١٩٦٤دا خرۆشوف سهردانی قاهره ی کرد و سیاسه تی نویی سوڤیت رووی له سه ر هه لمالپا. له ناوه پاستی مانگی ئابی ١٩٦٤دا به یاننامه به دناوه که ی حیزب وه ک هاوتاییه ک له گه ل سیاسه تی سوڤیت به سه ر کرده یی خرۆشوف دهرچوو. له و روژه وه به رامبه ر به مانه به ره له ستیکردنی کۆمه له بچووکه کانی دژ به ریڤیژنیزم و هیلی یه مینی له ناوچه جیا جیا کانی عیراقدا سه ری هه لدا و به ئاشکرا له ناو هاوړپییانی ناو زیندانه کان و رېځخستننه کانی حیزب له کوردستان و به غدا و ناوه پاست و خوارووی عیراق و دهره وه ی عیراقیشدا و تیځوشانیان گه شه ی سه ند.

له سه ره تادا، دژایه تیکردنی ریڤیژنیزم شپوارژیکي نه رینی (سه لپی) وه رگرت که خوی له وازه یانی به کۆمه لدا دهرخست له ئه ندامیته یی حیزب که له هه ندی جار و شویندا ئه و ده ستکیشانه وه یه گه یشته ریژه یه کی زۆر به رز، هه ر بۆ نمونه له بلاوکرایه وه یه کی لیژنه ی ناوه ندی رېځخستن (لتم) که له ١٠/٩/١٩٦٥دا دهریکرد، ریژه که گه یشته ئاستیکي سه رسوړه ینه ر، به جوړیک که به یاننامه که ئه لیت:

"له هه ندیک رېځخراودا بۆ نمونه له به غدا (نه هره یین) ریژه ی وازه ییان گه یشتوته ٥٠٪ و له رېځخراوی (ب) باشوردا گه یشتوته ٢٥٪ و له رېځخراوی حه یده ریشدا (واته فورات) هه مان ریژه بوو."

حیزبی شیوعی عیراق له هه موو میژوویدا وازه ییانی وای به خووه نه دیوو. ته نانه ت ستم و چه وساندنه وه درنده و بیبه زه ییه کانی دژی حیزبیش نه یاننوانیبوو

تا ئەو کاتە وەرە شیوعییەکانی عێراق تێک بشکێنن و هەزاران بەندکراو مردنیان هەلئەبژارد نەک وازھێنان لە حیزب یاخود راگەیانندی بەرائە لە حیزب و لە شیوعیەتی. کەواتە نھێنی ئەم جوۆرە وازھێنانە چی بوو؟ بە دلنایییەوہ نە ئەنجامی سەرکوتکردنە دێندانەکانی دوژمن و نە ترسنۆکیی ئەم ژمارە زۆرە ی ئەندامان بوو، بەلکو ناپەرەزایی و ناوومێدی و نەمانی متمانەیان بوو بەو سەرکردایەتیییە کۆنترۆلی حیزبی کردبوو.

دژایەتیکردنی یەمینیەکان و ریفیژنیزم بە گشتی لە هەندیک شوێندا یاخیبوونی ریکخراوەشییی وەرگرت، هەر بۆ نموونە ریکخراوە کرێکارییەکانی چینی و خواردنەوہ گازییەکان و پیشەسازیی پیلۆ لە حیزب جیاپوونەوہ. هەرۆهە لە ساڵی ۱۹۶۴ دا گروپیکی بچکۆلە لە کادیرە حیزبییەکانی ناو ریکخراوی قوتابیان و هەندیک ریکخراوی دیکە کە یاداشتیان دژی سەرکردایەتی حیزب بلۆکێردەوہ، هەمان گروپ و تارێکی مونیر ئەحمەد (واتە بەھادین نوری)یان وەرگێرا و بلۆیان کردەوہ. ئەو وتارە ی بەھادین نوری لە گوژاری (مەسەلەکانی ناشتی و سوشیالیزم)دا نووسیبووی و سەرکردایەتیییە یەمینیەکە ی حیزب هەولێدا ئەو وتارە لە ریزەکانی خوارەوہ ی حیزب بشاریتەوہ، چونکە وتارەکە روخساری راستەقینە ی سەرکردایەتیییە ریفیژنیزستەکە ی دەرخستبوو. لە پایزی ۱۹۶۴ دا خرۆشۆف دارپا و سەرکردایەتیییەکە ی حیزبیش کە بە ریی کلکایەتیکردنی حوکمی عەبدولسەلام عارفدا ملی رێگای گرتبوو، وردە وردە پاشەکشە ی لە هەلوێستە پەرئیسواییەکانی کرد ئەوہش بە هیوای پاراستنی پێگە ی خۆی و مانەوہ ی لە سەرکردایەتیدا.

بێجگە لەوہ، لە ساڵی ۱۹۶۵ دا شەر لە کوردستاندا بەرپابووہوہ کە ئەمەش گورزێکی دیکە بوو دژی درۆ و دەلەسەکانی ریفیژنیزستەکان کە باسی ۱۱ ئاسۆی درەوشاوە ی گۆرانی ناسەرمايەدارییان ئەکرد لە عێراقدا و خرۆشۆفیش پشستگیری ئەکرد. ئەو شەرە ی لە کوردستاندا بە فەرمانپەرەوایی عەبدولسەلام عارف

دهستیپیکرده وه شکاندن و ژیرکه وتنی سه رکرده یه مینییه کانی (ح.ش.ع) بوو که هه موو سیاسته کانیان له م روانگه یه شدا شکستی هیئا و ئینجا که وتنه پیشبرکی کردن له گه ل یه کتریدا بو وازهینان له هه لوئیسته کانی پیشوویان و بو ئه وه ش ئه و دوخه له ناو حیزبدا نه ته قیته وه، ئه وه بوو له ئاکامی شه پوولی نارپه زایی به رفراوان و له ئه نجامی مایه پووچبونی ته واوی هیلی ئابی ١٩٦٤ دا، سه رکرده یه تییه ریفریژیسته که ی حیزب که له مؤسکو نیشته جی بوو برپاریدا سواری شه پوله شورشگیره تازه که بییت و خوئی و انیشان بدات که وازی له و ریپازه چه وته ی هیلی ئابی ١٩٦٤ هیئاوه، بو ئه و مه به سته ش ره شنووسی به یاننامه یه کیان ئاماده کرد که هه ندیک ره خنه ی له ده سه لاتی عه بدولسه لام عارف گرتبوو به لام کرۆکی هیله ریفریژیسته که ی له چند ده برینیکی لاستیکیدا هیشتبووه وه به مه به سته ی سه رلیشتیواندن.

ئه و سه رکرده یه تییه هه موو ریگایه کی پیچاوی پیچیان ئه گرت به ر بو رازی کردنی قاهیره و ئیتحادی ئیشتراکی و رازی کردنی عه بدولسه لام عارف، به لام قاعیده ی حیزب به گشتی و به یه کده نگه هه موو ئه و هه ولانه یان پووچه ل کرده وه و ئه و سه رکرده یه تییه یان ناچار کرد که دروشمی رووخاندنی ده سه لاتی عه بدولسه لام عارف و ئوتونومی بو کوردستانی عیراق به رز بکاته وه.

چه ند راستیییه کی دیکه ی مه لانی ی ناو حیزب

له سه ره تای سالی ١٩٦٧ دا هیله گشتیییه کانی مملانی ناوخوییه کانی حیزب ئاشکرا بوون و هه لوئیستی هه ریه ک له کۆمیته ی هه لپه رستی به غدا و کۆمیته ی ناوه ندی (ریفریژیست) ده رکه وت.

هه ر له م کاته دا عه زیز ئه لحاج دوا ی دوولیییه کی زۆر و پاش چه ندین ئاسانکاری که هاوری زافر (خالید ئه حمه د زه کی) پیشکه شی کرد له پیئاو به هیژکردنی لایه نه کانی دژ به هیلی ئابی ١٩٦٤، گه رایه وه بو عیراق، له به ره وه کۆمیته ی ناوه ندی پیی باش بوو گۆرانکاری بکات له پیکهاته ی ده سته کانی سه روکایه تیدا بو

دهربازبوون له و ئیفلیجییهی که له سالی ١٩٦٥ هوه تیی که وتبوو، زهکی خهیری (جندهل) یش بۆ هه مان مه به ست گه رایه وه. له و روانگه یه وه بریار درا مه کته بیکی سیاسی سه ر به کۆمیته ی ناوه ندی پیک به ئیزیت که زهکی و عه زیز و به هادین نوری (مونیر ئه حمه د) بیجگه له سکرته ر عه زیز محه مه د (نازم عه لی) که له ده ره وه ی ولات بوو له خو بگریت. ئه مه له و کۆبوونه وه یه ی کۆمیته ی ناوه ندیدا بریاری له سه ردرا که له مانگی شوباتی ١٩٦٧ دا به ئاماده بوونی هه موو ئه ندامه کانی به ستر. شانبه شانی ئه مه ش لیپرسینه وه له گه ل هه ندیک ئه ندای لیژنه ی به غدا کرا و به رپرسه سه ره کییه کان دوورخرانه وه، به لام ده سه لاتی سیاسیان هه ره ک خو ی مایه وه چونکه لایه نگریان له ناو ده سه ته کانی سه ر به کۆمیته ی به غادا مابوون.

کۆمیته ی ناوه ندی بۆ که مکردنه وه ی ناره زای قاعیده ی حیزب بریاری دا (کوده تای سه ربازی وه ک سیاسه تیکی ره سمی حیزب رابگه یه نیت). هه ر له و ماوه یه شدا ریخراوه کان بۆیان ده رکه وت که ئاماده سازی ئه کریت بۆ به ستنی کۆنگره ی نیشتمانی حیزب. ده ستپیکی کاره کانی ئه م مه کته به سیاسییه نوپیه ده رکردنی بلاوکراوه یه کی ناوخۆ بوو له ناوه راستی مانگی ئازاری ١٩٦٧ دا ده رباره ی (مه سه له ی کۆمیته ی به غدا) و تیایدا ئاماژه ی کردبوو به و بارودۆخه تایبه ته ی که قه يرانه ناوخۆیییه که ی حیزبیان قول کردبووه وه و به ده ق ئه لیت:

"یه که مجاره له ژبانی حیزبیدا قاعیده ی حیزب رۆلکی کاریگه ر و ئه رینی بگریت له راستکردنه وه ی سیاسه ته پراکتیکیه هه له که ی حیزبدا، هه رچه نده نه یه توانبوو رۆبچیته ناو ره گوریشه فیکرییه قووله کانی ئه و سیاسه ته وه."

پاشان مه کته بی سیاسی له ناوه راستی مانگی ئازاری ١٩٦٧ دا و به ناو نیشانی (له پیناو چالاککردن و ئاراسته کردنی مملانی فیکرییه کان) له ناو حیزبماندا بلاوکراوه یه کی ناوخۆی دیکه ی ده رکرد که ئه م بلاوکراوه یه ده نگدانه وه یه کی باشی هه بوو به تایبه ت پاش کۆبوونه وه که ی نیسانی ١٩٦٥ چونکه به ریژه یه ک له

ناشكرایی و به ناوی مهكتهبی سیاسییوه رهخنه‌ی له هیله ته‌حریفیه‌كه ئه‌گرت، ئه‌مه‌ش ریزه‌كانی خواره‌وه‌ی حیزبی هاندا ئه‌م ره‌خنه‌گرتنه‌ فراوان ب‌كهن و داوای دوورخستنه‌وه‌ی ئه‌وانه ب‌كهن كه له ده‌زگا سه‌ركردایه‌تییه‌كانی حیزبدا به‌پرسیارن له هیلی ئاب، شایه‌نی باسه‌ بلاوكراره‌كه‌ی مهكتهبی سیاسی هه‌رچه‌نده له پێشه‌كیه‌كه‌یدا به‌شێوه‌یه‌کی راست مه‌سه‌له‌كه‌ی باس كردبوو به‌لام له كۆتاییدا كه‌وته پاساو هێنانه‌وه بۆ هه‌لوێسته‌ پ‌ر له هه‌له‌كه‌ی كۆمیته‌ی به‌غدا و ئه‌لیت: "دواكه‌وتن و هه‌له‌نگوتنی به‌رده‌وام له هه‌له‌سه‌نگاندنی سیاسه‌ته‌كانی پێشوو‌دا و دا‌رشتنی رییازی حیزب، هۆكار بوون بۆ گو‌پ‌رینی وتی و نا‌ئارامیه‌كه‌ بۆ قه‌یرانیکی قوولێ ناو‌خو‌یی. له‌راستیدا قه‌یرانه‌كه‌ قوول‌تربووه‌وه له ئاكامی ئه‌و هه‌لانه‌ی كه‌ روویاندا له‌كاتی هه‌لمه‌تی رۆشن‌بیرکردنی هاو‌پ‌ریان به‌ ته‌كتیكه‌ ره‌سمیه‌كه‌وه (واته‌ شێوازه‌كانی خه‌بات) و ئه‌مه‌ش بووه‌ هۆی دا‌پ‌ران له‌ خه‌باتی جه‌ماوهریی و له‌لایه‌کی دیکه‌شه‌وه‌ بووه‌ هۆی خو‌لقاندنی كه‌شوه‌وايه‌کی تازه‌ی گونجاو بۆ بو‌ژاندنه‌وه‌ی چه‌مكه‌ راستره‌وه‌كان به‌ بیانووی قه‌لاچۆکردنی هه‌رپه‌شه‌ی (چه‌پ‌ره‌وی) و گشت ئه‌م بارودۆخانه‌ كێشه‌ی تیژ و قوولیان دروستکرد له هه‌ندێك رێكخراوی گه‌وره‌دا."

دوا‌جار بلاوكراره‌كه‌ هێرشی كرده‌ سه‌ر "فیکر و رییازه‌ هه‌له‌كان له مه‌سه‌له‌ نیونه‌ته‌وه‌یه‌یه‌كاندا" و ئه‌لیت: "هه‌ندێك هاو‌پ‌ریان له‌ ریزه‌كانی خواره‌وه‌ی حیزب هه‌روه‌ها له‌ناو خودی ئه‌و كادیرانه‌دا به‌ خرۆشه‌وه‌ كه‌وتنه‌ بریندارکردنی هه‌لوێستی هه‌ندێك وڵاتی شۆسیالیست له هه‌موو جێگا‌یه‌ك."

ئه‌م بلاوكراره‌یه‌ كه‌ شێوازی نوسینی (عه‌زین) و (زه‌کی)ی پێوه ئه‌بینریت، ده‌ریئه‌خات كه‌ نوسه‌ره‌كانی ده‌ستیان كردوو به‌ پاشه‌كشی له هه‌لوێسته‌ ره‌خنه‌یه‌یه‌كانی پێشوو‌یان سه‌باره‌ت به‌ هه‌ندێك سیاسه‌تی سو‌ق‌ئیتی. پێشتر عه‌زین له ناملیكه‌یه‌كدا به‌ ناو‌نیشانی (ده‌رباره‌ی گه‌شه‌کردنی ناسه‌رمایه‌داری له عێرقدا - شوباتی ۱۹۶۵) غه‌مباریی خو‌ی راگه‌یان‌دبوو له نووسینه‌كانی عه‌لی خانو‌ق‌فا و

هه لۆیسته کانی گۆفاری (نیوتایمزی) سۆقیتتی که ستایشی حوکی عارف و داوای هه لوه شانندی حیزبی شیوعی عیراقییان کردبوو. هه روه ها ره خه نشی گرتبوو له رۆژنامه ی ئه لئه خباری بیروتی چونکه لایه نگری حوکی عارف بوو له عیراقدا (بروانه نامیلکه ی: الاستعمار جدید ۱۹۶۶)، به لام پاش ۱۹۶۷ زه کی خه یری (جهندهل) پاشه کشیی کرد له هه لۆیسته کاتیبه کانی و دواتر عه زیز ئه لحاجیش شوینی کهوت، که ته نانهت پاش راپه رینه که ی پاکسازی دژی هه موو ره خه گرتنیکی ئاشکرا بوو له (ریقینیزی سۆقیتتی). هه لسوکه وت و ریپازی ئه م دوو که سه هه ولی رازیکردنی ئاراسته شوپرشگیپیبه که ی قاعیده ی حیزب و هه لۆیسته ریقینیزیبه کانی حیزب بوو له یه ککاتدا، باشترین به لگه ش له ره شنووسی (به رنامه ی حیزبی شیوعی عیراقی) دا دهرئه که ویت که هاوینی ۱۹۶۷ بلوکرایه وه و دروشمه سه ره کیبه که ی بریتی بوو له: "گۆماریکی دیموکراسیی شوپرشگیپر له ژیر سه رکرایه تیی چینی کرئکار بو ته واوکردنی شوپرشه نیشتمانیه دیموکراسیه که و ده ستپیکردنی شوپرشه سۆشیا لیستیبه که ". دیاره ئه مه ش له ژیر کاریگری دروشمه که ی خرۆشو فدایه که له کۆتایی سالی ۱۹۶۳ دا رایگه یاند و ئه لیت حکومه ته بۆرجوازیبه کان له ئاسیا و ئه فریقادا (دیموکراسیی شوپرشگیپرن) و هه ول ئه دن به ریگه ی گه شه کردنی ناسه رمایه داریه وه بگه نه سۆشیا لیزم.

له داوای بلوکراوه ی (ململانیی فیکری)، مه کته بی سیاسی بلوکراوه یه کی دهرکرد دهرباره ی چه مکه کانی (ستراتیج و ته کتیک) که ئه مه داواین بلوکراوه ی حیزبیه له و ماوه یه دا و ئه مه ش له گه ل دوو بلوکراوه که ی پیش خۆیدا ئه یاننوانی قاعیده ی حیزب جۆش بدهن بۆ یه کلاییکردنه وه ی مه سه له که له گه ل چه مه سه ره کانی هیلی ئابی ۱۹۶۴، به رپرسیارانئو بلوکراوه یه خیرا هه ستیان به مه ترسیبه که کرد و له مانگی ئازاری ۱۹۶۷ دا ده ستیان کرد به دژه هیرش به ئه نجامدانی گۆرانکاری له هه ندیک ریخه ستندا و به دهرکردنی ئامۆزگاری دژ به هیلی ئاب ئه جوو لایه وه، به مه ش کیشه ناوخۆیه کان له ته قینه وه نزیکبوونه وه.

راپه رینی پاکسازی

که دستدرژییه زایونیه که له ۵ی حوزهیرانی ۱۹۶۷دا دهستیپکرد بارودۆخی سیاسی له عیراقدا ئالۆزبوو، بۆیه جه ماوه ری عیراق دژی دهسه لاتی عارف که وته جووله چونکه ئه وه دهسه لاته نه چوو به دهنگ ههردوو گه لی میسری و سوریه وه و له هه مان کاتیشدا هیزه دیموکراسیه کانی ئه چه وسانده وه و سه رکوتی ئه کردن.

له م بارودۆخه روو له ته قینه وه یه دا سه رکردایه تی حیزبی شیوعی عیراقی نه یه توانی له پشت کۆمه له دروشمیکی شۆرشگیپی به تاله وه سیاسه تی کلکایه تی خۆی بشاریته وه یاخود داوا له ئه ندامانی خواره وه ی حیزب بکات چاوه پوان بن هه تا ئاماده سازیه کان ته واو ئه بن گوايه بۆ رووخاندنی دهسه لات چونکه ئه م سه رکردایه تییه به جدی داوا یی ئه کرا هه لۆیستی راسته قینه ی خۆی ئاشکرا بکات که یان له پیشه وه ی جه ماوه ری شۆرشگیپه وه بپوات بۆ روخاندنی حوکمی عارف یاخود ده مامکه شۆرشگیپی و کوده تاییه که ی دابکه نیّت. به لام ئه وه ی که ئه م سه رکردایه تییه ریفیژنیسته کردی مه سه له یه که ئه یسه لمینیت که به شیوه یه کی کۆتایی له پووی سیاسیه وه نابوت بووه، چونکه به درییایی شه ش رۆژه که ی جه نگ کۆمیته ی ناوه ندی خۆی شارده وه له ریکخواه کانی حیزب و به ناوی زنجیره یه ک کۆبوونه وه ی نه زۆکه وه گۆره پانه سیاسیه که ی بۆ هیزه کانی دیکه و بۆ بزوتنه وه ی خۆرسکی جه ماوه ر جیه یشت.

پاشان له کۆتایی جه نگه که دا کۆبوونه وه که بانگه وازیکی نامۆی لیکه وته وه که داوا یی ئه کرد پشتگیری دهسه لاتی عارف بکریّت و دروشمی رووخاندنی دهسه لات رهت بکریته وه، ئه وه دروشمه ی که قاعیده ی حیزب له مانگی نیسانی ۱۹۶۵دا سه پاندنی، ئه مه قه یرانه ناوخۆیه که ی حیزب و ململانیی نیوان ئاراسته و ته که توله جیا جیاکانی گه یانده ئاستیکی هینده ترسناک که له میژووی حیزبدا بیۆینه بوون. یه کێک له ئه نجامه کان هه ره سه هینانی هاوپه یمانیته که ی نیوان هه ریه ک له عه زیز ئه لحاج و زه کی خه یری بوو که به ته واوی کۆنترۆلی مه کته بی

سیاسی و سیاسی هه موو حیزبی کردبوو. زهکی به ته واوی روویکرده تا قمی هیلی ئاب که پیکهاتبوون له به هادین نوری و عامیر عه بدوللا و سه لام ئه لناسری و لایه نگره کانیا، له کاتیکدا که عه زیز ئه لحاج چوو به باوه شی تا قمه که ی به غدا و هیله سیاسییه هه لپه رسته که ی ئه وانی گرته بهر و وازی هینا له هه موو ره خنه گرتنیک له ریفرینستی جیهانی.

له گه ل سه ره له دانه خیرا که ی ته که توله کۆنه کاندا یا خیبوونیکه ده سته جی له ناو ریزی کادیره ناوه ندیه کاندا ده رکه وت که هاو په یمان بوون له گه ل لپرسراوی هیله سه ربازییه که دا و له رۆژانی جه نکه که دا به یان نامه یه کیان ده رکرد ره خنه ی له کۆمیته ی ناوه ندی گرت و به ناوی (کۆنگره ی شیوعی عیراقی) ئیمزایان کرد، که ئه مه ریخراوینکه له راستیدا بوونی نه بوو. به یان نامه که ناراسته وخۆ ره خنه ی له کلکایه تیکردنی یه کیتی سوؤقیت ئه گرت و داوای کرد پشت ببه ستریت به هیزه خودییه کانی گه لانی عه ره بی.

هه رچه نده ئه م به یان نامه یه کاریگه ریهه کی ئه وتۆی دروست نه کرد له سه ر ریخستننه کانی حیزب به لام رۆلی هه بوو له ته قاندنه وه ی مملانیکه ی نیوان باله جیا جیا کانی ناو کۆمیته ی ناوه ندی و هه روه ها له ته قاندنه وه ی مملانی له نیوان کۆمیته ی ناوه ندی و کۆمیته ی به غدادا. ئه وه بوو کۆمه لیک له کادری حیزب که دژ به ریفرینیزم و دواتر به ناوی (فه ریق ئه لکادر) ناسران ده سته پشخه ربیان کرد له ریخستننی ریزه نارازییه کانی ناو حیزب و کردیان به هیزکی ئه وتۆ که بتوانیت سه رکردایه تییه ریفرینسته که بهرکه نار بکات.

فه ریق ئه لکادر، که من رۆلیکی زۆر دیارم هه بوو تیایدا، هه ولی ریگرتنه بهری سیاسی تیکی شوپشگێرانه ی راسته قینه ی دا له ناو حیزبدا وه ک له شوینیکی تردا به دریزی باسی ئه که م.

كۆنفرانسى (فریق من كوادر الحزب - تیمیک له كادیرهكانى حیزب)

بۇ لىكۆلئىنەوۋە لە بارى نوپى حیزب و ناكۆكییەكانى، رىكخستنهكەمان بېرىارى دا كۆنفرانسىك بېهستتیت، ئەوۋە بوو لە سەرەتای سالى ۱۹۶۸دا لە گەرەكى عامل (حى العامل) لە بەغدا كۆنفرانس بەسترا. لە كۆنفرانسەكەدا ۳۰ ھاوپرى بەشدار بوون، ئىبراھىم عەلاوى، خالىد ئەحمەد زەكى، فاروق مەلا مستەفا، ماجىد عەلاوى، نورى كەمال ئەلغانى، ئەبو سەبرى، ئىبراھىم ئىسماعىل .تاد. ھەموو ئەندامانى كۆنفرانس لە شوپىنى جىياجىاى ناو بەغداوۋە بەھۆى ھاوپرى ماجىد عەلاوييەوۋە ئەگەيەنرانە شوپىنى كۆبوونەوۋەكە و چەند ھاوپرىيەكیش پاسەوانى چەكدارانەى كۆبوونەوۋەكەيان كرد.

پاش لىدوان لە بارى سياسىي عىراق و دەرەوۋى و لات بە درىژى، ئامادەبووان بەشدارىيەكى تىروتهسەلى گىروگرفتەكانى حىزبىيان كرد و بەگشتى و بە كۆى دەنگ ئىدانەى ھەلۆيسىتى يەمىنى سەركردايەتتى لىژنەى مەرکەزىيان كرد و ھەموو ئەگەرپاين بەدواى چارەسەرىكى وەھادا كە يەكئىتى ناو قاعىدەى حىزب و پەيوەندى توندوتۆل بە جەماوۋەرى گەلەوۋە بپارىژىن.

كۆنفرانسەكە لەبارەى بوونى دوو لايەن كە يەككىيان بەناوى حىزبى شىوعىي عىراق - لىژنەى مەرکەزى و ئەويتريان بەناوى حىزبى شىوعىي عىراق - سەركردايەتتى كاتى كار ئەكەن، ئىمەش كە لە سالانى پىشووۋە ھەلۆيسىتمان بەرامبەر سياسەتى حىزب و ھىلى گشتى ئىستا و رەچاوكردنى ئەركەكانى ئەم حىزبە تىكۆشەرە ھەيە لە دواپۆژدا، ئەمانە ھەموويان گەياندىنە ئەوۋە كە راستترىن بېرىار ئەوۋە بەكەوینە گفوتوگۆ لەگەل سەركردايەتتى كاتى بۇ يەكخستنى تىكۆشانمان بەرەو سياسەتتىكى شۆرشگىرپانەى پىشتبەستوۋ بە پەپرەوۋە ماركسىزم - لىنىنىزمەكان.

بۇ ئەو مەبەستە سى كەس ھەلېژىردرا: ئىبراھىم عەلاوى، خالىد ئەحمەد زەكى، فاروق مەلا مستەفا. ئەوۋەبوو لە چەند رۆژىكدا دەستمان كرد بە گفوتوگۆ لەگەل: عەزىز ئەلھاج، حىسین جواد گومەر، مالىك مەنسور و ھەمىد ئەلسافى وە ئەنجام بەياننامەى (يەكگرتنى حىزب - وحدة الحزب) لەئىوان سەركردايەتتى كاتى و تىمى كادەرەكانى حىزبدا دەرچوو كە بووین بە يەك و كاروبارى رىكخستن دراىە دەست لىژنەيەكى ھاوبەش بۇ يەكخستنەوۋەى ناو رىكخراوۋەكان.

سه ره تاکان

ههنگاوه سه ره تاییه کانی ئەم کاره له سالی ۱۹۶۴دا به بلاوکردنه وهی یاداشتیک ده رکهوت که دابه شکرا به سه ر ریکخواوه کانی حیزیدا و ره خنه ی له ریپازه ریفیژنیسته که ئەگرت. پاشان ئەم کۆمه له کادیره له مانگی مایسی ۱۹۶۷دا ههنگاویکی تریان دهستیپکرد. ئەوه بوو له بارودۆخی پاش دهستیژیبیه که ی ۵۰ حوزه بیراندا هه ندیک کادری حیزب له مانگی ۳۰ی حوزه بیرانی ۱۹۶۷دا کۆبوونه وه و تیایدا بریار درا ئامانجه کانی ریزه کانی خواره وهی حیزب رابگه یه نریت که بریتیه له دوورخستنه وهی سه رکردایه تیه لاده ره که و به ستنی کۆنگره ی نیشتمانی حیزب و هه لبراردنی سه رکردایه تیه کی نوێ که قاعیده ی حیزب پشتیوانی لی بکات و حیزب به ئاراسته ی شوپشیک مارکسی لینینیدا ببات و ئەوه دهسته به ربکات که حیزب هه ر پێشهنگی چینی کریکاری عیراق بیته له رپی خه باتیکی جدی و راسته قینه وه بو رووخاندنی ده سه لاته عارفیه کۆنه په رسته که و دامه زراندنی کۆماره دیموکراسیه میلییه که. دوا ی چه ند روژیک کۆبوونه وه، ره شنووسی یاداشته پێشنیارکراوه کان ئاماده کرا و نیشانی هه ندیک کادری حیزب درا بو دهسته به رکردنی به شداربوونی زۆرتین ژماره یان. له هه مان کاتیشدا هاوپی زافر که هه مان خالید ئەحمده زه کی که سی دووه می حیزب بوو یاداشتیک نووسی بو کۆمیته ی ناوه ندی (ته موزی ۱۹۶۷) که ئەو خالانه ی له خوگرتبوو که له کۆبوونه وه که ی ۳۰ی حوزه بیراندا په سه ندکرا بوو. جا له بهر گرنگی ئەم یاداشته و له بهر ئەوه ی یه کیکه له و به لگه نامه سه ره تاییه نه ی که هه ولیان دا حیزب بگه رپته وه بو هیله مارکسی - لینینییه که و ئامانجه کانی جه ماوه ری حیزبی به شیوه یه کی راست و دروست داپرشت و یه کیک بوو له گولله ته قینراوه کان له جهنگی یه کلاکه ره وه دژی سه رکردایه تیه ریفیژنیسته که، ئیمه لیژه دا چه ند برگه یه کی به نمونه ئەهینینه وه:

"له سه ره تای په نجاکانه وه، واته پاش قوناغی سه رکردایه تی هاوپی فه د، حیزیمان گیرۆده ی بیروبوچون و سیاسه ته راسته وه کان بووه و له ناوه راستی

۱۹۵۹ وە ئەم بېرۇبۇچوون و سىياسەتەنە بەرجەستەتر بوون، بەلام لە ماوەى نىوان حوزەيران - ئابى ۱۹۶۴ دا بەرەو كاملبون چوولە رەوتىكى رىفېزىستىدا كە رووخسار و سنوورىكى ئاشكرای هەبوو. ئەم ئاراستەيە نەك هەر لە مەسەلە تەكتىكىيەكاندا بەلكو لە ستراتىجىشدا لە ماركسىزم و لىننىزم لايدا. ئىمە لىرەدا كارمان تاوتويكردن و بەدرۆخستنهوہى ئەم رەوتە پاكتاوخوازە نىيە بەلام پىمان خۆشە ئامازە بكەين بۆ ئەو راستىيەى كە سەربارى تىيەپبوونى زياتر لە دوو سال و نىو بەسەر هەولى هەمواركردنەوہيدا كەچى تا ئىستا بە جدى رەگورپىشە ھزىيەكانى و ھۆكارە بابەتى و خودىيەكانى روون نەكراونەتەوہ و بە ھىچ شىوہىەك رەخنە لەخۆگرتن پەپرەو نەكراوہ و حىزب ئەندامەكانى ھوشيار نەكردووەتەوہ لەو ھەلە گەورانە. بەلام ئايا چۆن ئەتوانىن تەنانەت ھەر بىریش لە كارى وا بكەينەوہ لەكاتىكدا كە زوربەى ھاوپى بەرپرسىارەكان لەو دۆخە و لە جىبەجىكردنى ئەورەوتە خۆيان لە پىگە بالاكانياندا ماونەتەوہ و دوورن لە لىپرسىنەوہ قورسەكەى كە شايستەيانە. ھەر ئەوہ نا بەلكو لەوہش خراپتر كە زوربەى ئەوانە و لە ئەنجامى سروشتە راپا و رەنگاوپرەنگ و بى پرنسىپەكەيان، دروشمى شۆرپشيان زۆر بەرز كردهوہ و خۆيان لەگەل بارودۆخە تازەكاندا گونجاندى. پاش ھەموو ئەمانە ئايا شتىكى نامۆ نىيە كە ئاسەوارەكانى ھىلى ئابى ۱۹۶۴ تائىستا بىئىنەوہ و حىزبان بېزىن بە ناوى جىاجيا و دىمەنى جۆراوجۆرەوہ؟ ئايا ئەگەر تەنيا ھەر بە بىركردنەوہش باس لە رىفۆرمى رىشەيى بكەين بۆ قەيرانە ناوخۆيىەكانى حىزب، نابىن بە شوينكەوتووى رامانە شۆرپشگىرپىيە ھەرزەكارىيەكان لەكاتىكدا كە پالەوانەكانى ھىلى ئاب ھىشتا، لە جەوھەردا و بەشيوہىەكى گشتى، لەھەمان پىگەى سەركردايەتيەكانى جارانياندا بن؟"

ياداشتەكەى ھاوپى زافر بە ديارىكراوى ئەم ئەركانەى خوارەوہى رىزەندى كرد كە جىبەجىكردنەيان پىويستەن بۆ رزگارکردنى حىزب لە قەيرانەكە و بۆ ئەوہى بىيئە پىشەنگىكى ماركسى - لىننى بۆ شۆرپشە پرۆلتارىيەكە لە عىراقدا، لەوانە

سپرکردن و ده رکردنی تیگرای ئه و ئەندامانهی که به شدار بوون له داریشتن و جیبه جیکردنی هیلی ئابی ۱۹۶۴ و چاوخشاندهوه به هه موو لیژنه و دامه زراوه حیزبیه کان و دروستکردنی ده سته یه کی چاودیی ناوه ندی بو سهرکردایه تیکردنی حیزب تا واده ی به ستنی کۆنگره ی نیشتمانی و ئه وه ش که پیوسته کاری جدی بکریت له ماوه ی دوو مانگدا ئه و کۆنگره یه ببه ستریت. دیاره بارودۆخی ئه و سهرده مه هاوکار نه بوو بو جیبه جیکردنی نه خشه که به وشووه یه ی که بۆی دیاریکراوه. جگه له وه ش (تاقمه هه لپه رسته که ی لیژنه ی به غدا) هه سته کردبوو به چالاکیه کانی هاوپی مارکسی - لینینییه کان که ئه م تاقمه پیی وابوو هه ره شه ن بۆسه ر کورسیه سهرکردایه تییه کانی ناو حیزب بۆیه ده سته پی شخه رییان کرد و نه خشه تایبه ته که ی خۆیان جیبه جیکرد به بی ره چاوکردنی به رژه وه ندییه مه ده ئییه کانی دژی ریفیژنیزم. له ئه نجامی ئه مه شدا راپه رینی پاکسازی زیانی پیگه یشت و دواتریش په کیکه وت. کاتیکیش که کۆمیته ی به غدا هه سته به گوشه گیربوونی خۆی کرد و لایه نگره کانی لیی ته کینه وه، ده سته کرد به هاندانی سهرکردایه تییه ریفیژنیسته که دژی (فه ریق ئه لکادر) که له مانگی حوزه یرانی ئه و ساله وه به شیوه یه کی فراوان گه شه ی ئه کرد. له ناوه راستی ته موزدا (تاقمه که ی به غدا) راپورتیکیان پیشکه شی کۆمیته ی ناوه ندی کرد، تیایدا داوایان کردبوو سزای (فه ریق ئه لکادر) بدات، که ئه و تاقمه له راپورته که یدا تۆمه تباری کردبوون به وه ی هه وللی (دابهبوون و تیگدان) ئه دن، راپورته که چالاکیه کانی فه ریق ئه لکادری بو کۆمیته ی ناوه ندی ده رخست و به هه ره شه ی له قه له مدا بۆسه ر ئه و سهرکردایه تییه ریفیژنیسته. راپورته که ئه لیت که بزوتنه وه دیموکراسییه که ی قوتابیان که وتوه ته ژیر کۆنترۆلی فه ریق ئه لکادره وه، پاش هه لبژاردنه قوتابییه که که له ۳۱ی ئازاری ۱۹۶۷دا له هه موو زانکۆکانی عیراقدار یئخران و لیسته دیموکراته کان ریژه ی نزیکه ی له ۸۰٪ی ده نکه کانی هه موو قوتابییانی زانکۆکانی عیراقیان به ده سته هی نابوو. تاقمه که ی به غدا، فه ریق ئه لکادری به (توخمه جیا بووه وه کان - العناصر المنشقة)

ناوئەبرد، پاشان رووداویکی چاوه پواننە کراو روویدا کاتیک که کۆپییه که له یاداشتییکی نهینی (فهریق ئەلکادر) که وته دەست یه کیک له به شداربووانی کۆبوونه وه که ی ۳۰ ی حوزەیرانی ۱۹۶۷. ئەو یاداشته له ناو هەندی کادیری حیزیی دژ به ریفیژنیزم دەستاودەستی پینە کرا. به لام ئەمە به بۆچوونی لیژنە ی ناوبراو به لگه یه ک بوو بۆ ئەو شتە ی که لێی ئە ترسان. له بهر ئەو هە تا قمه که ی به غدا بریاری دا په له بکات له جیبه جیکردنی نه خشه کوده تاییه که ی به بی به شداربپی کردنی قاعیده ی حیزب. به لام عەزیز ئە لحاج که به م دواییه په یوه ندی کردبوو به و تا قمه وه له ژیر گوشاری لپرسینه وه دا که لیژنە ی جه مسره کانی هیلی ئاب و (جه ندهل) ی هاوپه یمانی نویمان گرتبوویانه بهر، گومانی هه بوو له وه ی ئەو کرده وه کوده تاییه ی که بریاربوو جیبه جی بکریت، سه رکه وتن به دەست به نیت، له بهر ئەو ه کتوپر بریاری دا له گه ل (فهریق ئە لکادر) دا دیدار بکات که له سه ره تای ۱۹۶۷ هه ئەم به رده وام خۆی به دوور ئە گرت لێیان. عەزیز ئە لحاج پيشنیاری بۆ (فهریق ئە لکادر) کرد که له گه ل کۆمیتە ی به غدادا هاوکاری بکن بۆ جیبه جیکردنی نه خشه یه ک که پیکهاتبیت له دەستگیرکردن و زیندانکردنی ئەو ئە ندامانه ی لیژنە ی ناوه ندی که له به غدان و دوا ی ئەو ه سه رکرده یه کی تازه بۆ حیزب دروست بکریت. به لام نوینه رانی (فهریق ئە لکادر) رازی نه بوون هیچ دیداریک بکن له گه ل کۆمه لیکدا که جیبه جیکه ری سه ره کی هیلی ئابی ۱۹۶۴ بوون و جه ختیان کرده وه که قهیرانه که ی حیزب به وه چاره سه رنابیت که سه رکرده یه کی ریفیژنیست بخریته جیگه ی په کیکی دیکه ی ریفیژنیست، هه روه ها شیوازه کوده تاییه گوشه گیره که ی تا قمه که ی به غدایان ره تکرده وه و جه ختیان کرده وه له سه ر ئەو ه که پیوسته قاعیده ی حیزب به شدار ی بکات له چاره سه کردنی قهیرانه که و له دوورخستنه وه ی شیوازه پیلانگیر پییه کان. به لام عەزیز ئە لحاج ئەم بۆچونه ی قبول نه ئە کرد و پیی وابوو هه ر یگه چاره یه ک خیرا و یه کلاکه ره وه نه بیت ته واوی نه خشه که په ک ئە خات و کار ئە کاته سه ر به رده وامبوونی په یوه ندییه کان له گه ل ناوه نده سو فیتییه کاندان. بۆیه

پیی باش بوو قهیرانه که به شیوه یه کی غافلگیر و به بی دهنگه دهنگ چاره سهر بکریت به شیوه یه که مه سه له که وه کیشه یه کی ناوخیی مامه له ی له گه لدا بکریت که ته نیا که سه کانی کۆمیته ی ناوه ندی بگریته وه . که نه مه ش نیشانه ی نه وه یه عه زیز نه لجاج و هاوپه یمانه کانی هیشتا دیلی نه قلییه ته ریفیژنیستییه کهن که به چاوی سوک نه پروانته خه باتی جه ماوهر و له پله ی یه که مدا په یوه ندییه دهره کییه کان به هه ند وه نه گریت . پاش شکسته یانی نه م دیدارانه له گه یشتن به ریکه وتندا کۆمیته ی به غدا پرۆزه کوده تاییه که ی جیبه جی کرد .

نه وه بوو رۆژی ۱۲ی نه یلولی ۱۹۶۷ تاقمه که ی به غدا به سه رۆکایه تی عه زیز نه لجاج هه ولیاندا خویان وه کو پۆلیس نیشان بدن و سه رجه م نه ندامانی مه کته بی سیاسی و کۆمیته ی ناوه ندی ده سنگیر بکه ن . به لام نه م هه وه سه ری نه گرت چونکه ته نیا توانرا دوو که س له گه وه ریفیژنیسته کان ده سنگیر بکرین که نه وانیش (زه کی خه یری) و (به هادین نوری) بوون و دواتر نه وانیش به ناسانی هه له اتن . پاش شکسته یانی نه م شانۆگه رییه لاوازه ، ئیتر تاقمه که ی به غدا و عه زیز نه لجاج هه ر نه و ریگه یان بو مایه وه که رووبکه نه قاعیده ی حیزب و داوای پشتگیریان لی بکه ن بو لبردنی سه رکرده تاییه ریفیژنیسته که و گردبوونه وه له دهری هیلکی شۆرشگری که کاربکات بو روخاندنی ده سه لاته کۆنه په رسته که و دامه زراندنی حکومه تیکی دیموکراسی به سه رکرده تاییه چینی کریکار ، شکسته یانی نه م پرۆزه یه بوو به سه ره تایی راسته قینه ی راپه رینی پاکسازی . نه وه بوو له ۱۷ی نه یلولی ۱۹۶۷ دا کۆبوونه وه یه کی ناسایی کادری پیشکه وتوو له به یاننامه یه کدا بریاری دا کۆمیته ی ناوه ندی هه لپه رست دهربکات و سه رکرده تاییه کی ناوه ندی کاتی (قیاده مرکزیه مؤقته) پیک به یینیت بو حیزب .

راپه رینی پاکسازی سه رده میکی نوئی له میژووی حیزبدا دروست کرد و ئاراسته شۆرشگرییه پرۆلیتارییه که ی بو گه رانده وه و توانای پیبه خشی به ریازه خه باتکه ره که یه وه بیته وه مه دانه وه .

به ناشکرا دهرئه کهوت که تا قمه هه لپه رسته که ی به غدا بیریان له م گۆرانکاریه گه ورا نه کرد بووه وه، چونکه چاویان له وه بوو به پیلان و ده سیسه له پیگه ی خۆی اندا بمیننه وه و هاوکاریی دهره کی مسۆگه ر بیت بۆیان. بۆیه چیت نه یان توانی به رده وام بن له هه لۆیسته شاراوه کانیان و ناچار بوون مه به سته کانیان ناشکرا بکن. سه ره تا هه ولیندا بگه پینه وه بۆ باوه شی سه رکردایه تییه ریفیژنسته که.

له پاستیدا پیکهاته ی تایبه تی سه رکردایه تییه ناوه ندییه کاتییه که و بوونی زۆریک له ئەندامانی لیژنه کۆنه که ی به غدا تاییدا رهنگی دایه وه له وه هیله سیاسییه ی که سه رکردایه تییه کاتی گرتییه بهر. ئەمه ش یه که مجار له وه دا دهر کهوت که راپۆرتیه سیاسییه که ی کۆبوونه وه نا ئاساییه که ئەو به شه ی پشتگۆی خستبوو که په یوه ست بوو به مه سه له نیونه ته وه ییه کانه وه. به شه بلآونه کراوه که ئەوه ی پشتگۆی خست که ریفیژنستی سۆفییتی ده ستنیشان بکات و ئەوه ی دیاری نه کرد که ریفیژنستی راستره و بووه ته ریباری بنه ره تی له بزوتنه وه ی شیوعی جیهانیدا. به لام هه وله کانی تا قمه که ی به غدا بۆ سه پاندنی ریباری تایبه تی خۆی به سه ر حیزبدا پاش راپه پینی پاکسازی له پپی نوینه ره کانییه وه له سه رکردایه تییه ناوه ندییه کاتییه که دا هینده ی پی نه چوو له به رده م هۆشیاریی ریزه کانی خواره وه ی حیزب و له به رده م ئەو مملانی فیکرییه ی که له جاران زیاتر په ره ی سه ندبوو شکستی هینا.

* * *

پاش ئەوه ی به کرده وه دوو حیزب هاتنه ئاراوه که هه ردووکیان ناوی حیزبی شیوعی عیراقییان هه لگرتبوو، ده سته ی (فریق ئەلکادر) له روانگه ی ئەوه ی که یه کیک له ئامانجه سه رکییه کانی هاتوو ته دی و ته نها ئەوه ماوه تا قمه هه لپه رسته که ی به غدا بۆ قاعیده ی حیزب دهر بخت و ریزه کانی حیزبی لی پاک بکاته وه، له به رئه وه ئەم ده سته یه له ۲۶ ی ئەیلولی ۱۹۶۷ دا له یاداشتیکێ نهینیدا خۆی راگه یاند که کۆبوونه وه که ی ۳۰ ی حوزه ی رانی ۱۹۶۷ په سه ندی کردبوو. یاداشته که له شیوه ی به یان نامه یه ک بلآو کرایه وه به ناوی (فریق من کوادر الحزب)

جهختی کرده وه که کۆمیته ریفیژنیسته ناوه ندیبه که بهرپرسیاره له قولبونه وهی قهیرانه ناوخوییه که ی حیزب و هه ر ئه م ریباره ریفیژنیسته ش بووه که کۆمیته ی ناوه ندی وای لی کرد هیلی ئابی ۱۹۶۴ بسه پینتیت و دهست بکات به هه لوه شانندی حیزبی شیوعی عیراقی و هه ول بدات بیتوینتته وه له زه لکاو ی ریکخواه کۆنه په رسته کاندایا. پاش ئه مه، یاداشته که دروشمه سیاسی و فیکریه بنه ره تیه کانی خوی ئاشکرا کرد که بریتین له خه باتی میلیلی چه کدار بو رووخاندنی حوکمی کۆنه په رست و دامه زراندنی حکومه تیکی دیموکراتی میلیلی به سه رکردایه تی چینی کریکار و رووبه رووبونه وه ی به هیزی ریفیژنیستی جیهانی و ره خنه گرتن له هیزه سیاسییه جیهانییه که ی. به لام چالاکیه کانی فه ریق ئه لکادر ته نیا هه ر له مه سه له ی بانگه شه ی فیکرییدا کورت نه بووه وه چونکه بوونی تاومه که ی به غدا له دۆخیکدا که کۆنترولی سه رکردایه تیه ناوه نده تازه که ی کردبوو ئه می ناچار کرد به رده وامی به خشیت به چالاکی سیاسی شۆرشگیژ. بویه ده ستپیشخه ری کرد له ریکخستنی مه فره زه ی چه کدار له هۆره کانی باشووری عیراق و دیهاته کانی فوراتی ناوه راستدا. به لام چالاکیه کانی له کوردستاندا توشی قورتیکی گه وره ئه هات له ئاکامی تیرۆرکردنی تیکۆشه ری شیوعی ره وفی حاجی قادر که له کۆبوونه وه که ی ۳۰ ی حوزهیرانی ۱۹۶۷ دا راسپێردرابوو ئه ندامه شۆرشگیژه کانی ئه وی ریکبخت.

به بۆنه ی یادکردنه وه ی را په رینی زۆنگاوه کانی خوارووی

عیراق له مانگی ئایاری ۱۹۶۸ دا

را په رینه کان که ئه لقه یه کی گرنگ بوون له سووربوون له سه رگیانی خۆبه خنکردنی شۆرشگیژی ئه و حیزبه ی ئیمه. له گه ل ئه وه شدا، سه ره تا هه ندیک سه رکه وتنی بینی به لام هیزه کانی حکومه ت به توانا و ژماره یه کی زۆر و چه کی سه ر زه وی و هیزی ئاسمانی به ره نگاری شۆرشگیژه کانمان بوون. ئه م را په رینه بووه جیگای سه رنجی زۆر نووسه ر و چیرۆکنووس و شاعیر که ناوی پاله وانه کانیان

به هه لۆ و به شیر بردووه . راپه پینه که و ریڅخه ره کانی و قاره مانه کانی چوونه لاپه په یه کی رووناکی میژووی بزوتنه وه ی شورشگیږی چه وساوه کانی گه له که مانه وه . جوتیارانی ژونگاوه کانی غموگه و چه ممار تا ئیستا و نه وه له پاش نه وه نازایه تیی خالید ئه حمه د زه کی و هاوړیکانی بو یه که ده گږپنه وه ، که سه ره تای داستانیکی خویناوی بوو دژ به ده سه لاتی دیکتاتوری و فاشیستی کرا .

هاوړیکانم .. خالید ئه حمه د زه کی و شه له ش و موحسین چه واس و کازم مونه سیر سوادی ، ئیوه شه هیدی له یادنه چووی ئیمه و گشت چه ماوهری گه له که مانن که فیداکاریی ئیوه مان له یاده و له ویزدانماندا ئه میننه وه .

له و داستانه دا فرۆکه یه کی حکومت خرایه خواره وه و فرۆکه وانه که روتبه ی نه قیبی هه بوو له گه ل پینج پۆلیسدا کوژران . بیجگه له هاوړی شه هیده کان ، ژماره یه که هاوړی ده ستگیر کران ، زور نازایانه به رگه ی ئه شکه نجه و لیڅکولینه وه جوړبه جوړه کانی به عسیان گرت .

هاوړی عقیل چه به ش یه کیڅک بوو له و تیڅوشه رانه ی که فه رمانی له سیداره دانیان به سه ردا درا ، پاش ماوهریه که له ده رچوونی لیبوردنی گشتی سالی ۱۹۶۹ نازاد کران . له نامیلکه یه کی تایبه ت به راپه پینه که دا که له بلاوکراره کانی (دار الغد) ده رچووه ، چیرۆکی راپه پینه که ی به درژی نویسیوه و له شوینیکیشدا باسی شه هید موته شه ر چه واس ئه کات . من له گوړه پانی سیاسیدا که ریم چه واس و موته شه ر چه واسم ئه ناسی که دوو برای تیڅوشه ر بوون له ریزه کانی حیزبدا و ئه نجامی له سیداره دانی موته شه ر به مجوره ئه گږپته وه : "موتته شه ر گوتوویه تی : کاتیڅک له کولېڅ ئه هاتمه ده ره وه تووشی به ریه ککه وتنیڅک بووم له گه ل چه ند قوتابیه کی به عسیدا ، له ئه نجامدا خوّم به ئو تومبیلکدا هه لواسی به لام ته قه یان لی کردم و منیش ته قه م لی کردنه وه و یه کیکیانم کوشت و ده ستگیر کرام ."

له روژی ۴۱ کانوونی دووه می ۱۹۶۹ دا به هاوړی موته شه ر راگه یه نرا که بریاری جیبه جیکردنی له سیداره دانی ده رچووه . به راستی موته شه ر پالنه وان بوو .

له کاتژمیر پینجی به ره به یاندا ئه و دلّه شۆرشگێره قاره مانه له جووله کهوت و مۆمیک له مۆمه کانی گه له خه باتکه ره که مان کورثایه وه .

ئیمهش به سرودى شۆرشگێرانه و سرودى ئومه ميهت له و کاتژمیره دا خواحافیزیمان لى کرد . هاوړی مۆتته شه ر حه واس سه عاته که ی دهستی به دیاری دا به من بۆ یادگار و نامه یه کیشی به خه تی خۆی دابوومی که له دهفته رى بیره وه ریبه کانمدا نووسراوه .

له چرکه ی له سیداره دانیدا ئه م لاوه قاره مانه هوتافى کیشا که : "قسه ی زیاترم نییه بیکه م بېجگه له وه ی هاوړی فه هد : (شیوعیتی به هیزتره له مردن و به رزتره له کۆله که کانی له سیداره دان). " ئه مه یه کیک له و پۆلیسانه بۆی گێرپینه وه که له مه راسیمی له سیداره دانه کهیدا به شدار بوو .

* * *

دوای راگه یاندى سه رکردایه تی ناوه ندى کاتییه وه له ۱۷ ی ئه یلولی ۱۹۶۷، هینده ی نه برد زیاتر له نیوه ی ریکخراوه کانی به غدا و زوربه ی ریکخراوه کانی لقی کوردستان و چه ندىن ریکخراوی گه وره ی به سره و کوت په یوه ندىیان کرد به قیاده ی موه قه ته وه . پاشان له ئاکامی ئه و مملانی فیکرییه دا تا ئه هات داخوازی قاعیده ی حیزب زیاد ئه بوو بۆ په پره وکردنى دروشمی خه باتی میلی چه کداری و داخوازی ده رکردنى وه لید (حسین جواد گومه ر) له قیاده ی موه قه ته . ئه م داخوازییه تا ئه ندازه یه ک رۆلى فه ریق ئه لکادری تیدابوو . له و ماوه یه شدا ده رفه ت ره خسا که سه رکردایه تیی کاتی نوینه رانی فه ریق ئه لکادر گفتوگۆ بکه ن بۆ دیاریکردنى ئه و خالانه ی که له سه رى ناکوکن . ئه و کۆبوونه وه یه ی که لایه نی یه که م : عه زیز ئه لحاج و حسین جواد گومه ر (وه لید) و حه مید سافى و مالیک مه نسوور و لایه نی ئیمهش : ئیبراهیم عه لاوی و خالید ئه حمه د زه کی و من بووین، و له مالى هاوړی (م . ج) له که راده مه ریه م له به غدا به پێوه چوو . هه ردوولا ریککه وتین له سه ر دادگا یی کردنى حسین جواد گومه ر له دادگایه کی هاوبه شدا بۆ

دياريکردنی به پرسياريتي ناوراو له جيبه جيکردنی هيلی ئابی ١٩٦٤. ئەم ریکه وتنه بوو به سه ره تاي رووخانی حسین جواد و تاقمه هه لپه رسته که ی. له سه ره تاي سالی ١٩٦٨ دا سه رکردایه تیی ناوه ندیی کاتی به پشتیوانیی فه ریق ئەلکادر کۆبوونه وه یه کی فراوانی ریکخست بۆ کادری پیشکه وتووی حیزب که تیایدا حسین جواد وه ک سه رکرده ی تاقمه هه لپه رسته که ی به غذا ریسوا کرا و هه لپه ژاردن ئەنجامدرا بۆ سه رکردایه تیی ناوه ندیی نوێ، ناوراو خۆی پالوت به لام هیچی به ده ست نه هینا. کۆبوونه وه که ریبازی خه باتی میلییی چه کدارانه ی په سهند کرد له روانگه ی به لگه نامه یه که وه که هاوړی زافر (خالید ئەحمده زه کی) ئاماده ی کردبوو. هه رچه نده عه زیز ئەلحاج ئەو به لگه نامه یه ی پیشکه ش کرد بی ئەوه ی ناوی سه رچاوه که ی ببات بۆ ئەوه ی به هی خۆی له قه له م بدریئ.

له ئاکامی ده رکردنی ئەم به یاننامه یه دا ریکخواه کانی فه ریق ئەلکادر په یوه ندییان کرد به حیزبه وه و ده ستکرا به ئاماده سازی بۆ خه باتی چه کدارانه ی میلییی، ئەوه بوو که هه مو ئاماده سازییه کانی هۆره کانی باشوور خرایه ژیر ده سه لاتی سه رکردایه تیی ناوه نده وه و هه ر له م کاته دا له ای حوزه یرانی ١٩٦٨ دا هه وائی راپه رینی هۆره کان بلاو بووه وه وه ک سه ره تاي سه رده میکی نوێ له خه باتی حیزبی شیوعیی عێراقدا. راپه رینی هۆره کان که هاوړی شه هید خالید ئەحمده زه کی سه رکردایه تی ئەکرد له بارودۆخیکی دژوار و له کاتیکدا که کاروباری ریکخستن له ناو حیزیدا شیواو بوو، ئەم راپه رینه کۆتایی به و ململانی خۆپه رستانانه هینا که پیشتر بره ویان په یدا کردبوو. ئیتر خه باتی حیزبی شیوعی عێراق سنوری دروشمی رووتوقووتی تیپه پاند و چووه قۆناعی خه باتی شوپشگیڤه وه. ئەم راپه رینه به به لگه ی مادیه وه سه لماندی که ئەو هیله شوپشگیڤه چه ند راست و دروسته که قاعیده ی حیزب و کادیره هوشیاره کانی له میژوه داوای ئەکه ن.

هه رچه نده ئەو راپه رینه بزوتنه وه ی جه ماوه ریی له سه رتاسه ری عێراقدا بووژانده وه، به لام مه رجه کانی به رده وامبوون و رووبه روو بوونه وه ی هیزه کانی رژیمی

له گه لدا نه بوو. به تایبته که هیشتا هه ندیک که سسی خۆپه رست له ناو ریزه کانی سه رکردایه تیی ناوه نددا مابوون و هه ولیان ئه دا یارمه تی له راپه رینه که بپن. هیزه کۆنه په رست و ئیمپریالییه کانیش له عیراقددا ئه وپه ری ترسیان لای نیشتبوو بۆیه راپه رینه که ی هۆره کان ره نگدانه وه ی خیرای هه بوو له وه نه خشه یه دا که ناوه ندده ئیمپریالییه کان و توخمه به کریگیراوه کانی سوپای عیراق دایانرشت به وه ی که کورسی ده سه لات له کوده تایه کی سپیدا رادهستی تا قومه فاشییه که ی به عس بکه ن له ۱۷ی ته موزی ۱۹۶۸دا، واته ته نیا چه ند هه فته یه ک پاش ده ستپیکردنی راپه رینه که.

له ئاکامی ئه م بارودۆخانه دا حیزب رووبه پرووی کۆمه لیک ئه رکی گه لیک ئالۆز و دژوار بووه وه له کاتی کدا که هیشتا نه یه توانیبوو کیشه ناوخۆیه کانی چاره سه ر بکات و پاشماوه کانی تا قومه که ی به غدا دووربخاته وه. هینده ی پئی نه چوو هه لمه تیکی خویناوی له لایه ن رژیمه تازه که ی به عسه وه دهستی پئی کرد که ئه رکی یه که می بریتی بوو له سه رکوتکردنی بزوتنه وه شوپرشگی رپییه روو له هه لکشانه که.

له هه مان کاتیشدا توخمه هه لپه رسته کانی ناو سه رکردایه تیی ناوه ندی به دزیی حیزبه وه په یوه نندیان ئه کرد بۆ ئه وه ی بگه رپینه وه ناو حیزبه ری فیژنیسته که له کاتی کدا که عه زیز ئه لحاج وه که هه میشه دوودلی نیشان ئه دا و نه یئه توانی هه نگاویکی یه کلاکه ره وه بنیت. ئه وه بوو سه ره رای بریاری سه رکردایه تی بۆ کشانه وه ی کادیره پیشکه وتوووه کان به ره و دیهاته کان بۆ ئه وه ی دوورین له زه بره کانی دوژمن به لام ناوبراو ژیا نی ناوشاری به باشتر زانی له جییه جیکردنی بریاره کانی سه رکردایه تی و له ئاکامی هه موو ئه مانه دا له مانگی شوباتی ۱۹۶۹دا زوربه ی ئه ندامه سه رکرده کان که وتنه ده ست پۆلیسی به عسه وه و ده یان که سیش له هه لمه ته که ی ئه و رژیمه فاشییه دا شه هید بوون. به عس هه ولی دا ئه م شکسته به کاربه ی نیت بۆ سه پاندنی که شوه وای راده ستبوون و مالییوونی جه ماوه ری گه ل به سووده رگرتن له پێخۆشبوونی حیزبه ری فیژنیسته کان له عیراق و دهره وه دا.

به لام سه ره رای هه موو دژواری و تۆقاندنی ک حیزب درپژه ی دا به ری بازه که ی خۆی

و ريکخواوه کانی حيزب و کاديره کانی که نه که وتبوونه دهست دوژمن دهستپيشخه ريبان کرد له دروستکردنی دهسته يه کی ليپرسراوی حيزبی بۆ سه رکردايه تیکردنی کاره کانی حيزب. له کۆتايی مانگی ئابی ۱۹۶۹ شدا له شاخه کانی کوردستان کۆبوونه وه يه کی فراوان ئه نجامدرا بۆ کادری پيشکه وتوی حيزب به مه به سستی هه لسه نگانندی ئه زمونه که ی حيزب و دیاریکردنی هۆکاره کانی ئه م شکسته ی دوایی و هه لبژاردنی سه رکردايه تيبه کی نوئ. له ئاکامی ئه مه دا سه رکردايه تیبی ناوه ندی ره شنوسی به لگه نامه يه کی ئاماده کرد له کۆتايی ۱۹۷۰ دا و پاش گفتوگويه کی تيروته سه ل له سه ری له لایه ن ريکخواوه کانی حيزبه وه وه ک پرۆژه ی به لگه نامه يه کی نوئ پيشکه ش کرا به کۆنفرانسی سيبه می حيزب که له سه ره تای ۱۹۷۴ دا ئه نجامدرا.

کۆنفرانسی ۱۹۷۴ له (کانی سپيندار)ی ناوچه ی باله ک گيرا، که باره گای سه رکردايه تیبی قیاده ی مه رکه زی سالانیک بوو له و ناوچه يه بووين. من له و کۆنگره يه دا به کۆی دهنگ بووم به ئه ندامی سه رکردايه تیبی قیاده ی مه رکه زی.

ورده کاریی دیکه له سه رکوده تاکه ی

۱۸ تشرینی ۱۹۶۳ و رووخانی به عس

له پاش کوده تاکه هه ناسه يه کی ئيسراحه تم هه لکيشا و له خوشاردنه وه هاتمه ده ره وه و خوّم ئاشکرا کرد و چالاکیه کانم زياديان کرد. له ماوه يه کی که مدا چه ند ليژنه يه کم له زانکۆی به غدا و ليژنه يه کم بۆ دواناوه ندييه کانی به غدا دروست کرد و پاشان ليژنه يه کی بنه ره تيشم بۆ زانکۆ دروست کرد که هاوړپيان حکمه ت زيباری له کۆليجی په روه رده و جه ميل ئه لحه دیسی له کۆليجی بازرگانی و محمه د سديق له کۆليجی حقوق تيايدا بوون. هه ر بۆ ميژروش، له ناو هاوړپي چالاکه کاندای له کۆليجی بازرگانی له ده ره وه ی ليژنه که شه هيد زوهير عه لاوی بوو که سالی ۱۹۷۱ شه هيد کرا و له وکاته دا به رپرسياری ريکخواوه کانی فوراتی ناوه راست بوو.

لیژنه‌ی سهرکردایه‌تی قوتابیانه که پیکهاتبو له من وه که بهرپرسیاری زانکۆ و ههردوو هاوړی حسین عارف و سه‌باح گۆرگیس، دواتریش و پاش گه‌پانه‌وه‌ی له ده‌ره‌وه‌ی ولات هاوړی (مه‌هدی ئه‌لحافن)یش. هاوړی حسین جواد گومه‌ر بوو به لیپرسراوی ریکخراوه‌که، که من ئه‌وکاته و دواتریش به‌سه‌ره‌اتی زۆرم هه‌بوو له‌گه‌لیدا هه‌م له‌پرووی ریکخستن و هه‌م له‌پرووی فیکریشه‌وه.

ریکخراوه‌کانمان گه‌شه‌کردنیکی خیرایان به‌خۆوه بینی و هاوړپیان و لایه‌نگران به‌جۆش‌وخۆش بوون بۆ گه‌پانه‌وه‌ی چالاک‌ی و په‌ره‌پیدانی حیزب، جۆش‌وخۆشیکی وا که له‌میژووی حیزبدا وینه‌ی نه‌بووه، پاش ئه‌وه‌ی رووخانی به‌عسیان بینی له‌سه‌رده‌ستی هاوړپیکانی دوینیان بئ هیچ به‌ره‌نگارییه‌ک.

من له‌گه‌ل کۆمه‌لیک کادری تردا داوامان له حیزب ئه‌کرد سه‌رده‌می ده‌سه‌لاتی عه‌بدولکه‌ریم قاسم تاوتوی بکات و چۆنیتی رووخانی ئه‌و رژیمه و شکسته‌پینانی حیزب له‌رووبه‌پووبوونه‌وه‌ی کوده‌تاکه‌دا روون بکاته‌وه و بۆچی ئیمه پاش ۱۹۵۹ ده‌سه‌لاتمان نه‌گرته‌ده‌ست و ئیستا چی ئه‌که‌ین و له‌سه‌ر چ بناغه‌یه‌ک ریکخراوه‌کان دروست ئه‌که‌ینه‌وه و هیله گشتیه‌که‌ی حیزب چۆن ئه‌بیت. من ئه‌و رۆژگارانه‌م له‌بیره وه‌ک ئه‌وه‌ی دوینی بن و هه‌تا ئه‌مپۆش هه‌موو ورده‌کارییه‌کانم دینه‌وه یاد و له‌گه‌لیداندا ئه‌ژیم سه‌ره‌پای تپه‌په‌پوونی ده‌یان سال به‌سه‌ریاندا.

له‌به‌هاری ۱۹۶۴دا بوو که له‌گه‌ل عه‌زیز محه‌مه‌دا له‌سلیمانیه‌وه گه‌پامه‌وه بۆ به‌غدا. له‌و ماوه‌یه‌دا و له‌چوارچیوه‌ی چالاکیه‌ جۆراوجۆره‌کانیشمدا له‌خه‌باتی نه‌پیندا له‌به‌غدا چه‌ندین هاوړپی مه‌کته‌بی سیاسی و سهرکردایه‌تی حیزم ناسی وه‌ک عومه‌ر عه‌لی ئه‌لشیخ که ئه‌ندامی مه‌کته‌ب سیاسی و سالح دوگله ئه‌ندامی کۆمیته‌ی ناوه‌ندی و عه‌زیز ئه‌لحاج و دواتر ئارا خاچادۆر ئه‌ندامی مه‌کته‌ب سیاسی و شه‌هید ستار خزه‌یر کۆمیته‌ی ناوه‌ندی و توفیق ئه‌حمه‌د کۆمیته‌ی ناوه‌ندی و وینایه‌کی فراوانم بۆ دروست بوو سه‌باره‌ت به‌بارودۆخی ئه‌وسای حیزب و تیگه‌یشتم بۆچی ئه‌وه روویدا که روویدا سه‌رباری ئه‌وه‌ی ژماره‌یه‌کی زۆر

ئەندام و سەدان ھەزار لایەنگەر و جەماوەریکی فراوان لەسەر حیزب حساب ئەکران. سەرباری ھەموو کارەساتەکان و شەھیدبوونی دەستەبەھکی پرشنگداری سەرکردایەتی حیزب کە پالەوانی راستەقینە بوون و سەلماندیان ئەوانە کۆمەڵە پیاویک بوون شەپەرەقۆچیان لەگەڵ ھەوردا کردوو ھەک مارکس وەسفی سەرکردەکانی کۆمۆنە پارسی پی ئەکات پاش رووخانی ئەو کۆمۆنەبەھ لە ساڵی ۱۸۷۱دا، بەلام ئەو قارمانانە یاخود زوربەیان دیلی فیکریکی راستەرەو بوون کە لە حیزبی شیوعی سۆڤیەتیەو ھە پاندبو بەسەریاندا و ھەندیکیان پێیان وابوو نۆنەتەو ھیبوونی حیزب ئەو ھەیکەچی فەرمانەکانی حیزبی شیوعی سۆڤیەتی بیت بە دەردی خوالیخۆشبوو زەکی خەیری ئەندامی مەکتەبی سیاسی بە ئاشکرا دەری ئەبەری.

خۆم لەناو ئەو مەلانی و بۆچوونانەدا ھەئویست و

تێگەشتنم ئەکویدا گەرسابوو ھە

کاتیکی کە ئەو ھەموو بەھەکداچوون و زۆرانبازیەتی ناو ریزەکانی حیزب بەرەو پووی ھەموو ئەندامان و لایەنگرانی حیزب بوونەو، ھەک بە دیرژی باسە کردوون، ئەمەوئ کورتەتی رای خۆم لە ناخمدادەریبەم کە رەنگە زۆر کادری دیکەش ھەمان بۆچوون یا نزیکی ئەو ھەمان ھەبووبیت.

ھەر لە سەرەتای بەشداربوونەو لە بزوتنەو ھەیکەسی و بێگومان ھەر لە یەکەم رۆژەو بە رێبازیکدا ملی رینگام گرت، باو ھەری تەواوم بە شۆرشگێری ھەبوو، رەنگە لە سەرەتای لاویتیدا تەبیر بە ئازایەتی و چوون بەگژ زۆم و زۆر و لایەنگیری بزوتنەو و شۆرش بووبیت لەلام، دوا ئەو بە خویندەو و تێگەشتنی ناو ریکخراوکان بە تیوری و بە کارکردنی ناو حیزب چەسپاوتر بووبیت.

کە حیزب لە ساڵی ۱۹۵۸ بەدواو و بەتایبەتی دوا ۱۹۵۹ و ھەرچەرخانی ھۆمەتی ھەبەلکە ریم قاسم بەلایەنی تاکرەوی و رینگرتن لە چالاکییە دیموکراتییەکان، من زۆر بە ئاشکرا لەناو کۆبوونەو ھەیکەسی و ئینجا لیژنە

حیزبیه کانی تیایدابووم لایه نگیری هاتنه سهرحوکی حیزبم ئە کرد.

دیسانه وه هه لۆیستم له کوده تایی ۱۹۶۳ و ریگای بهرگریکردن له دهستکه وته کانی شۆرشی ۱۹۵۸ و بهرهنگار بوونه وهی ئەو کوده تاییه به چهك و تیكۆشانی بهرده وامی چهكداری تا رووخاندنی، ریگا و هه لۆیستم بوو.

لیروهه ئەمه ویته وهه بخه مه ناو لاپه ره کانی ئەم بیره وه ریبهانه م که هه لۆیستیکی نوێ و له ته مه نیکی گه وره بیتر و له پله یه کی حیزبیه پیشکه وتووی تازه دا تۆمار بکه م که هه لۆیستمه له ناکوکییه کانی ناو حیزب له پاش سالی ۱۹۶۳ و به تاییه تی له دوای سه ره له دانی هیلی ئابی ۱۹۶۴ به دواوه .

من که به درژیی ئەو ناکوکییهانه م خسته روو و هه ندی هه لۆیستی خۆم تییدا ئاشکرا کرد ئەمه ویته پوخته یه کی روونتر بخه مه بهرده م خۆینده وارن که بیجگه له وهی چی و چه ند هه ول و تیكۆشانم هه بووه له و سالانه دا، له ناخدا چی ئە جوولا و کامه یانم به راسته ر و شۆرشگیرانه ئە بینی له و را جیا جیا یانه دا:

له نیوان هه ولی کوده تایی سه ربازی و راپه رینی تیكۆشانی چهكداریدا که به شیکی گرنگی تیكۆشانی چهكداری بوو له زۆنگا وه کانی خوارووی عیراقد: له گه ل زوربه ی خۆ به سته وه م به ئیلتیزامی حیزبیه لینییه وه به جیبه جی کردنی فه رمانه کانی حیزب، به لام له هه موو بواره کاندای شه خسی خۆم ده ره ئه بری.

هه لۆیستی خۆم به کردار له گه ل بیر و پلانی کوده تایی سه ربازییدا بوو وهك به شیکی سه ره کی و ده ستی کردنی شۆرش، به داگیر کردنی سه ربازگه کان و پاش ده سته سه ردا گرتنیان، هیزشبردنه سه ر کۆشکی کۆماری و هه ر شوینیکی تری سه ر به حکومت یا بهرگریکه ر له حکومت له هیزه کانی سوپا و پۆلیس و ئەمن و ئەوانی دیکه . ئەم هیزه ی هیزه شۆرشگیر ه سوپاییه که شانبه شان و به شدار بوون ئە بیته له گه ل چهكداره مه ده نییه کانی ئەندامان و دۆست و جه ماوه ری حیزب و گه ل به چهك و به خۆپیشان دانی گه وره و له سه رانسهری ولاندا که به مه مانای شۆرشه که، که شۆرشی گه له، جیگیر ئەکات و جه ماوه ره ئە بیته خاوه ن ده سه لات.

ئەمە بە پېچەوانەى يەك لايەنەى يەككەى لەو دوو چارەسەرە: كودە تا يان راپەرىنى مىللى - كە ئەو ماوہ يە بووبوو بە جيگەى ليدوان و ناکۆكى زۆر. رینگەى سىيەم كە وەك (تەكەتول) لەناو ريكخستنى (فريق من كوادر الحزب) كە بە (فريق) ناويان ئەبردین و من يەككەى بووم لە سەركرده كانى، هەرچىم پى كرا بۆ خۆئامادە كردن لە زۆنگاوه كانى خواروو كردم، بەلام لە موناقة شەى ناوخۆدا ئەوهم ئەگوت كە بەتەنيا بە راپەرىن لەويدا سەرکەوتن ناهيئىنە دى، بەلكو وەك بنكە يەكى شۆرشگىرى با هەبيت و تىكەل بە هەولدا نە شۆرشگىرىيە كە بىت و هيزىكى دامەزراویش بىت لە ناوچە يەكى فراواندا، خۆى وەك هيز و وەك ناوچە بە راگرى بهيئىتەوه.

ئەمەش لە مشتومپر ئەو وەهات كە من باوهرم بەو نەبوو كە ئەزمونى (گيفارا) و (دوبريە) جارىكى تر دووبارە ببيتەوه لە ميژوودا، بەجووره (بوئرهى شۆرشگىرى) وەك چۆن بوو بە تاقىكردەوه و سەرکەوتنى گەورەى شۆرشى مەزنى كوبا بە سەركردايە تى كاسترۆ و گيفارا، لە هەمانكاتدا بوو بە تاقىكردەوه يەكى نوئى بۆ ئىمپرياليزم و دەولەتە دىكتاتورى و كۆنەپەرستەكانىش كە نەهيئن لەو جووره و بەو شيوە يە گروپىكى شۆرشگىر بەو ژمارە يەوه بتوانن حيزب لەويوه دامەزرىنن و ولاتيش رزگار بكەن.

لەم گۆشە نىگايانەوه، لە ريكخستنى (فريق) تووشى مشتومپر زۆر ئەبووين، بەتايەتى لەنيوان من، بەم تىگەيشنە مەوه و شەهيد ئەمىن خەيون بەجوړىكى پېچەوانەى مەوه و بە هەلچوونىكى پر لە دەنگە دەنگەوه. ئەمىن خەيون لاوىكى شۆرشگىر بوو، زۆر ئازا بوو، لەگەل هەموو ئەو جياوازيانە ماندا خۆشەويستى ديار بوو لەنيوانماندا.

ئەمىن لە سەرەتاي دەستپىكردى راپەرىنەكەوه لەگەل چەند هاوړپى تردا لە ئيمە جيا بووهوه (سەباح گۆرگيس و يوسف رەزىن) و لە مەيدانى شەپر و شۆرشيشدا بنكەى خۆى لە شەهيدى نەمر خالىد ئەحمەد زەكى جيا كردهوه، خالىد لپرسراو و سەركردهى راپەرىنەكە بوو، ئەو روپاي بەجى هيشتبوو وە لە ژيانىكى سياسى و زانستى بەرزەوه هاتەوه و گيانى پاكى بۆ گەلەكەى بەخت كرد.

به شی چوارهم

ژیانی ناوخوی حیزب

رېڭخستنه كانى حېزب له سوپاي عىراقدا

من به هۆى كوده تاكه ى شوباتى ۱۹۶۳ وه سالىكى خويندنه كه م فهوتا، بۆيه له ۲۵ ى حوزه يرانى ۱۹۶۴ ى خويندنى زانكۆم ته واو كرد. دواى قۇناغى خويندن، له پرووى حېزبايه تىيه وه گواسترامه وه بۆ رېڭخراوه كانى سوپا و به جۆشوخوښىكى زۆره وه دهستم به چالاكى كرد به هيواي به شداريكردن له خهباتى شوپشگيريدا و سالى ۱۹۶۵ چوومه كۆلجى ئىحتيات. خويندن و مه شقكردن له و كۆلجهدا ماوه ى شهش مانگ و سال و يان زياتر بوو كه ده رچووى ئه و كۆلجچه له سوپادا ئه بوو به مولازم. دواتر بووم به لىپرسراوى قوتابيانى كۆلجى ئىحتيات و كۆلجى سه ربازى و ژماره يه كى به رچا و هاوپرئ و لايه نگرىم كۆكرده وه، ئاى چهند خوښحال و ئاسوده ئه بووم و ويژدانم چهند ئيسراحتى ئه كرد هه موو روژيىك كه ئه نداميكي نوئى يان لايه نگرىكى تازهم ئه بينى بۆ ئه وه ى بيانخه مه ناو كاروانه شوپشگيره كه وه، به لام زوربه ى په يوه ندىيه كان له رېڭخستنى سوپادا له بهر ئاشكرانه بوون ئه بووايه يه ك يه ك بيانبينم و روژانه كاتيكي زۆرم له كارى حېزبىدا به سه ره ئه برد.

رېڭخستنه كانى (هاشم)، كه ناوى خوازراوى رېڭخستنه كانى سوپا و (حسين) كه ناوى خوازراوى رېڭخراوه شوپشگيره چه كداره مه ده ندىيه كان دوو ناو بوون روژانه له گوئما ئه زرنگانه وه و په يوه ندىم هه بوو به هه ردوو كيانه وه.

شه هيد (ستار خزه ير) ئه ندامى كۆمىته ى ناوه ندى ماوه يه كى دوورودرئ بوو به لىپرسراوم و هاوپرئ ئارا خاچادۆر ئه ندامى مه كته بى سياسى ئه وىش له په يوه ندىدا بوو له گه لمد و ئارا خاچادۆر چه ندىن سال لىپرسراوى رېڭخستنه كانى (هاشم) بوو. ستار خزه ير، نمونه ى شيوعى ئازا و په روښى كاره كان و به دوا داچوونى چالاكيه كانم بوو. په يوه ندىشمان گه رم و لىوانلىو بوو له دلسوژى بى كۆتا بۆ فيكرمان و بۆ ئاينده ى بزوتنه وه كه له ولاتدا. به كرىگىراوانى ده سه لاته خوئناوييه كه تىرورىان كرد و كاتى خوئى ورده كارى شه هيدبوونه كه يم نه زانى چونكه له كاتى شه هيدبوونىدا ئيمه له يه ك رېڭخراودا كارمان نه ئه كرد.

گفتوگو جدی و گه رموگوپره کان له هه موو ریخزواوه کانی حیزبدا له وپه پری توندیدا بوون و ئە کریت ئە و قوناغه له میژوی ژبانی حیزبدا به قوناغیکی دیار ئە ژمار بکریت چونکه مملانی فیگری تیدا بوو.

له ناو حیزبی شیوعیدا پیشکه وتم و گه یستمه ئاستی ئە ندامی لیژنه ی محەلی و دواتر ئاستی لیژنه ی ناوچه، واته بهر له کۆمیتە ی ناوه ندی. هه رگیز په روش نه بووم بۆ وه رگرتنی پله، زیاتر له وه ی به باشترین شیوه ئەرکه که م جیبه جی بکه م به لام چالاکیه کان و پیزانی لیژنه پیشکه وتوووه کان پالنه ر بوون به ئاراسته ی پیشکه وتم له حیزبدا.

له سالی ۱۹۶۵ دا به پرسیاریتی ریخستنه کانی حیزم له سه ربا زگه ی ئە بوغریب وه رگرت که گرنگترین ئوردوگای سوپا بوو له به غدا و عیرا قدا به هوی پیکهاته هه ره گرنگه کانی وه که هه موو به شه گرنگه کانی سوپای تیدا بوو (دوو که تبه ی تۆپهاویژی ۱۷ و ۳۱ و که تبه ی تانکه کان و پیاده و ئیستگه ی رادیو و ئەنباری چهک و ته قه مەنی و کارگه ی به تاربات).

یه کهک له ئە نجومه نه به ره تبه کانم وه رگرت و له یه که مین کۆبوونه وه دا رووبه پرووی مشتومری توند بوومه وه له لایه ن تیکرای هاوپیانی لیژنه که وه و روونیان کرده وه که ئە وان باوه رپان به م سه رکرده یه تبه ی ئیستای حیزب نییه چونکه سه رکرده یه تبه کی ناشۆرشگێره و ته نانه ت باوه پری به وه ش نییه هه ر به قسه باسی کاری شۆرشگێری بکریت له ناو سوپادا و هه ول و چالاکیه کانی ته نیا هه ره له مژینی کار و جۆشوخروشه جدیه که ی ریخزواوه که مانه. چه ندین به لگه شیان له سه ره وه هه بوو.

من هاوپیانم قه ناعه ت پیهینا که ئیمه له کاره که ماندا جدین لانی که م لیژنه حیزبه که ی سوپا و بۆم ئاشکراکردن که خۆم دژی هه موو ره وتیکی راسته و وه هه لپه رست و سازشکارم.

کاتیکیش به قسه و به کرده وه ئە وه م بۆ سه له ماندن ئیتر کاره که له نیوانماندا ره وتیکی شۆرشگێر و ریخزواوی وه رگرت و کاتیکیش که به جلی سه ربا زییه وه وه که ئە فسه ره لگه ل هاوپیانی ئوردوگا که دا مامه وه بۆ ئە وه ی دلتیا بم له دۆخه

ئەمىنيەكە، پەرۆشى و جديبوون زياديان كرد لەناو ھاوړپيانداندا.

ئای ئەو رۆژگارە چەند پېرپوون لەو خەونانەى كە ھیوامان بوو بېنە دى و من و ھاوړپيكانى تری ئەو ریکخستنه بیرمان لى ئەكردنەوه و بە وردى نه خشه مان بو دانەپرشتن و بە ھەلوئىستی گەرم و گورپى ئەو گەنجانەوه كە ئەيانويست خەونى ئەو قارەمانانە بهیننە دى كە لەم رینگەيەدا شەھید بوون. باسى بزوتنەوهكەى شەھید حەسەن سەریع و ئەو جورئەتە ناوازیەیمان ئەكرد كە ریکخراویكى بچكۆلە لە سەربازگەى رەشید ھەوللى بو دا لە ۳ تەموزى ۱۹۶۳ كاتيك كە دەسەلاتى بە عس لەوپەرى ملھورپى و لەخۆبایبووندا بوو. قسەمان ئەكرد و نازایەتیمان لە حەسەن سەریع و ھاوړپى قارەمانەكانییەوه ئەكردە ئیلام لە یەكەمین ھەوللى جدى دا بو ئەوهى حیزبى شیوعى عىراق دەسەلات بگريته دەست.

لەم ماوہیەدا ئیمە خۆمان بە پڕۆژەى شەھیدبوون ئەژمار ئەكرد و پڕوامان بە سەرکەوتن پڕوایەكى بەھیز بوو. نەخشەى ئەو كارەى كە دامانابوو ئەوہبوو كە جوولەكەمان لە ئۆردوگای ئەبوغریبەوه دەستپېكات بە كۆنترۆلكردنى ئۆردوگاكە و خویندنەوهى یەكەمین بەیاننامەى شۆرش لەناو ئۆردوگاكەوه كە پەخشكەرەكانى رادیۆ لەوى بوون و بەسترابوونەوه بە كۆشكى كۆمارییەوه.

ھاوړپیان زانیان كە چەند كەرەستەيەكى تەكنىكى ھەيە كە ئەگەر بەدەستیان بەینن ئەتوانن رېگرى بكەین لە بیدەنگ كردنى دەنگەكە لە كۆشكى كۆمارییەوه. بە دەردى ھاوړپى ئارا خاچادۆر گوتى "ئیمە ھەموو شتیكمان بو ئەو مەبەستە ئامادە كرد." ئینجا پاش كۆنترۆلكردنى ئەبوغریب رەتلیك تانك بەرەو ئۆردوگای وەشاش ئەروات و لە ئۆردوگاكەدا كەتیبەيەكى ئیستمكانى لێیە. لەلایەكى دیکەوه ژمارەيەك ھاوړپى فڕۆكەوانى دوورخراوہ ھەبوون كە ئەوہندەى من بزائم گەپابوونەوه بو كارى جدى، لەوانە ھاوړپى و برادەرانم ھەردوو فڕۆكەوان فەرەیدون عارف و بەھزاد صائب. نەخشەكە ئەوہبوو كە پاش كۆنترۆلكردنى فڕۆكەخانەى سەربازگەى رەشید ئەلقەكان ببەسترین بە یەكترییەوه.

مەترسى ئەوہ لەئارادا بوو ئەو لیوا میسرپیە بێتە ناو مەسەلەكەوه كە لە

ئوردوگای تاجی جیگیر کرابوو. زانیاریم پیگه یشت که ریوشوینی باش گیراوه ته بهر بۆ ریگریکردن له جوولای لیوا میسریبه که و گه یشتنی به ناوه نده گرنه کان. هر حیزبیک یه ک ریز نه بیت ناوه ندیتی نامینیت و دیسپلینی ئاسنین نامینیت و حیزبی شیوعییش له م یاسایه به دهر نییه چونکه یاسایه که هه موو حیزبیک نه گریته وه له هه موو شوینیک و هه موو کاتیکدا، نه مانی ناوه ندیتی و دیسپلینیش نه بیته هوی نه وهی نهینیه کان به شیوه یه کی فراوان له ناو حیزبدا بلاوبنه وه.

به داخوه نه یلیم که له گه ل نه م هه موو خو ئاماده کردنه دا بۆ سه رکه وتن، من نه مزانی که مه کته بی سیاسی و لانی که م لیپرسراوه گرنه کان، دژی کرده وه که ن و هه موو هه ولکیان نه خه نه گه پ بۆ نه وهی نه م ده سته که وته گه وره یه نه هینینه دی.

ململانی سهر کردایه تی و کاریگه ریبه کان

نه و ململانی تونده ی له سالی ۱۹۵۶ ه وه و له دوا ی کۆنگره ی ۲۰ ی حیزبی شیوعی له یه کیتی سو فییت دروست بو بووو، له ناو سه رکرده کان حیزبدا قولتر بو بووو وه و به ته وای گه یشتبو وه ناو هه موو لیژنه کان حیزب و بگره گشت شانه کان ری کخسته نه کانه وه. هه روه ها گه یشتبو وه راده یه کی نه وتۆ که بۆنی دوژمنایه تی لی نه هات. هه موو نه مانه ش ره نگدانه وه ی جیا وازییه فیکری و هیله جیا جیاکانی ناو حیزب بوون چ له تیگه یشتن و چ له ریگای هه رلایه ک بۆ کۆنترۆلکردنی ده سه لاتی سه رکرده یه تی و له کۆتاییشدا ریگا گرتنه به ری نه و سیاسه ته ی نه یانه ویت حیزبی له سه ر بروت. سه لام عادل که دواتر بو وه سکرتری حیزب و ئازایانه ش شه هید بوو، توانی حیزب کۆ بکاته وه. کوتله سی قۆلییه که ی زه کی خه یری و به هادین نوری و عامیر عه بدوللا له م قۆناغه دا گۆرانیکی به سه ردا هات و عامیر، زه کی و به هادین نوری به جی هیشت.

له و کاره نا په سه نده دوور له باری سیاسییه وه له پڕ وه ک هه وره تریشقه یه ک بدات به ته وقی سه رماندا، له مه کته بی سیاسییه وه فه رمانیک هاته ناو ری کخسته نه کان

حيزب له سوپادا داواى (جهردى) ئه كرد له هه موو ريڭخستنه كاندا و له فۆرميڭ دا كه زانيارى زۆر و وردى ئه ويست له سهر هه موو ئه ندامه كان. ئه مه دوور بوو له هه موو په يره و دابونه ريتى حيزبى نهيى ته نانه ت له كاتى ئاسايدا چ جاي ئه وهى له كاتى چاوه رپى رۆژانهى به رپار كردنى شوڤشيك بيت كه پيشره وه كهى ريڭخستنه كانى سوپا بيت.

ئه مه له لايه كه وه بى باوه رپى ئه و سهر كردانه بوو به كاره شوڤشگيريه كه وه ك ستراتيز و وه ك ته كتيكيش، كات بردنه سهر و دواخستنى ههر ئه گه ريكى ده ستپي كردنى پرۆسه كه بوو. ئه م فروفيله ئه كرا، كاريگه رپى به كجار كوشندهى هه بوو بۆ دوا باوه رپى هه نديك كادر و ئه ندام به و سهر كردايه تيه راستره وه كه هه مان ئه و كه سانه بوون كه ريڭخستنه كانى حيزبان له سوپادا په رش و بلاو كرده وه له كاتى فه رمانه وايى عه بدولكه ريم قاسمدا. هه مان تا قم و هه مان فيكرى باوه رنه بوو به ريبازى شوڤش. خاوه ن بيروباوه ربه به ستراره كان به سياسه تى حيزبى شيوعى سوڤيته وه كه له باتى شوڤش ريڭگاي ئاشتى و هاوكاريان گرتبووه بهر و باوه رپان وابوو كه به ريڭگاي به ره وپيشچوونى نا سه رمايه دارى (التطور اللارأسمالي) گه لان ئه گه نه ئامانجى خويان. وه ك تووتى خوڤندن و ئاوازه كانى نووسه ره سوڤيتيه كانيان ئه گوته وه و كوڤيبان ئه كرد.

به مجۆره زۆرانبازيه كانى ناو حيزب به رده وام بوو. من ئه فسهر بووم له سوپادا و بيڭگه له په يوه نديم به ريڭخستنه كانى حيزبه وه له ئۆردوگاي ئه بوغريب، ژماره يه كيش له ئه فسهره كانى شوڤنه جياجياكانيش په يوه نديان به منه وه هه بوو، ههر بۆ يادگار و وه فا و باسى سه ره رزيان له وانه موقه دم عه لى محمه د شه ريف (عه لى خاله) كه له مه وقيعى شارى حله بوو و ره ئيس مسته فا حاجى عه بدوللا كه خانه نشين بوو و له به غدا بوو هه ريه كه شيان ليپرسراوى ژماره يه ك ئه فسهرى خاوه ن روتبه ي گه وره بوون. په يوه نديان به منه وه هه بوو. كاك عه لى خاله يه كيڭ بوو له ۱۱ كه سى سه ره كى ئه فسهرانى ئازادى خواز و سهر كرده كانى

فاروق مهلا مستهفا، ۱۹۶۵

شۆپرشى ۱۴ى تهموز و رۆژى ۱۴ى تهموزى ۱۹۵۸ يه كۆك له شوينه گرنهگه كانى ناو به غدا به سه ركردايه تى كاك عه لى ده ستى به سه ردا گيرا. كاك مسته فا حاجى عه بدوللا كه روتبه ي ره ئيسى هه بوو له ۱۴ى تهموزى ۱۹۵۸ دا له هيز شبردنه سه ركۆشكى مه ليك و عه بدولئىلاهمى (وه صى) مه ليك، بريندار بوو و ئه م دوو گه و ره پياوه تى كۆشه ره جيگاي شانازى حيزبى شيوعى و كورديش بوون كه به شداربى راسته و خويان هه بوو له به ره به يانى رۆژى ۱۴ى تهموزدا.

له و بيره و هريپانه ي رۆژانى ئه بو غريب (ص) كه ده ركه وت جاسوسى حكومه ته له ناو ريكخستنى حيزبدا له گه ره كى (الثورة) كوژرا. به كسه ر فه رمانى گرتنى دوو هاوړبى ريكخستنى سوپا له ئه بو غريب، (قاسم) و (مونير) ده رچوو، ئه و كه سه ته نيا ئه و دوو براده ره ي ئه ناسى له ناو حيزبدا، كه ئه مه بوو به به لگه به كى ديكه ي ئه و تاوانبار كردنه، و وهك هاوړپيان گوتيان ئه و كه سه روتبه ي (ره ئيس عوره فای وه حده) ي هه بوو به لام به پله ي (مولازمى دووهم) خانه نشين كرا. ئينجا ئه و دوو براده ره م نارد بۆ سلیمانی له ویشه وه بۆ لقی (۱۰) ی پيشمه رگه ي حيزب كه هاوړبى مه لا عه لى (عه بدوللاى مه لا فه ره ج) سه رلقى بوو و فه رمانده ي هيزبى چالاكى (پ.م) ي حيزب بوو له و سالانه دا.

سه رده مى سه رپه رشتيكردى ريكخستنه كانى سوپا، ماوه به كى گرنه گ بوو له ژيانمدا. پربوو له خو شى و خه م و خه يال. من كه شه رمم ئه كره لى پرسراوى

هاوړې موقه دهم علي محمهد شهریف بم و رهفتارم وهك لپرسراو نه نه کرد به لكو وهك قوتابيه کی نه و قسم له گه ل نه کرد، نه ویش پیاوړکی بیفیز بو، که نه چومو لای بو شاری حله به زه رده خه نه یه کی پر باوه ربه خووه نه یگوت نیمه نه که ته نها حله مسوگره به لكو نه توانین له کاتی پیوستدا هندی هیز و توانامان بگه یه نینه به غداش. من که نه ندای لیژنه ی سوپا بووم، راسته وخو په یوه ندیم به ریڅخستنی سهربازگه ی ره شیده وه نه بوو، بیجگه له راگه یاننده نه پینه کانی حیزب، به هو ی هاوړې له یانده چوم موقه دهمی فروکه وان فهریدون عارفیشه وه نه مزانی که دهسه لاتگرتن به سهر سهربازگه ی ره شید و به تاییه تی بنکه ناسمانیه که ی کاریکه هه موو حسابی کی بو کراوه. فروکه وان ه ناسراوه کانی عیراق فهریدون و به هزاد سائب و عه بدلونه بی جه میل و صه باح و نوری که مال له و تیڅو شه رانه بوون که چاوه رپی روژی هه لمهت و روخواندنې حوکمی ناله بار و دوزمن به دیموکراسی و گه ل بوون.

هه ر بو به رزنرخاندنی هه ندیک براده ری نه وسا، له بیرم ناچیت له گه ل هاوړې نارا خاچا دورد زوربه ی کوبونه وه کانمان له مالی خوالیڅو شبوو (حافز مسته قا قازی) نه کرا. کاک حافز شیوعیه کی کون و که سایه تییه کی دیاری کومه لایه تی و نه ده بییش بوو له ناو کورد دا، خاوه نی گوڅاری رووناهی بوو که له به غدا ده رنه چوو، نه شمبینی زور به نومیدی سهرکه وتنی حیزبه وه یه .

به دريژایی سالی ۱۹۶۵ و تا حوزه يرانی سالی ۱۹۶۶ جموجولیکي پر له هیوای رووداوه چاوه روانکراوه که هه موو توانا و هوش و هه ستمانی داگیرکردبوو. له بهر خومه وه و به بی دهنگی له گوړه پانی مه شقکردنه که ی نه جه ف که له وی نه فسه ر بووم، به یاننامه ی ژماره یه کی شوړشم نه خوینده وه و خوین به پاله په ستویه کی به ته ورژم به له شه مدا نه گه را. بیرم نه کرده وه تو بللی شه رهی نه وه م پی بیه خشریت من نه م نیعلانه بکه م بو گه لی عیراق، یان من رو لیکي گونجاو ترم نه دریتی نه و روژه که پاش دهسه لاتگرتنمان به سهر سهربازگه ی نه بوغریب دا له

ده بابیه یه کهمدا ئەبم بۆ هێرش بردنە سەر کۆشکی کۆماری. سەرکه وتن ئەبینم یاخود وەک پالەوانی میژوویی، حەسەن سەریع و سەلاخی حەمە جەمیل ئەچمە کاروانی شەهیدانی ئەم گەلە نەبەزەوه.

ئەمە هەستی سەدان و هەزاران تیکۆشەری حیزب و دۆستەکانمان بوو که لە ناخەوه ئامادە ی قوربانیدان بوون بۆ هینانە دیی ئامانجەکانمان.

حیزبی شیوعی کارگەیه کی گەورە ی پیگە یاندن و پەرورده کردنی کادری شۆرشگێڕ و رۆشنبیر بوو که لە رێپرهوی تیکۆشان بۆ بەدیھینانی دروشمی نیشتمانیکی ئازاد و گەلێکی بەختیاردا ئامادە ی قوربانیدان بوون بە هەموو خۆشییه کی ژیان و بەختکردنی گیانیشتیان لەم رێگایە دا.

پەرەسەندنی رووداوەکان بە ئاراستە یه کی جیاوازدا

رۆژ لەدوای رۆژ و مانگ لەدوای مانگ لە چاوه پوانییه کی پڕ ئومید دا بووین بۆ فەرمانی حیزب.

لە باتی ئیمه و لە رۆژی ۳۰ ی حوزەیرانی ۱۹۶۶ دا لە هەمان سەریازگه ی ئەبوغریبه وه بانگه وازی کودەتای نەتەوه ییه عەرەبه کان لە ئیستگه ی رادیۆی بەغداوه بلأوکرایه وه که بە سەرکردایه تی عارف عەبدولپه زاق بوو، و بە دەنگی عەقید هادی خەماس بەیاننامە ی یه که میان خوینده وه.

بۆ من و هاوڕێکانم ئەمە گورزێکی کوشنده بوو دای بە تهوقی سەرماندا و هیوا و ئاواتێکی گەورە ی دوورخستینه وه.

ئەم تاقمه هەمان پلانی ئیمه یان هەبوو. لە ئەبو غریبه وه دەستپیکردن، بەرهو سەریازگه ی وه شاش، گرتنی ئەمانه و بەرهو داگیرکردنی کۆشکی کۆمار.

هێزه کانی عارف عەبدولپه زاق نە یانتوانی دەستبگرن بەسەر مه خزەنه کانی ته قه مەنی ئەبوغریب دا، چونکه هێزی پاسه وانان بەر به ستیان کرد، لە بەرئەوه به چه ند ده بابیه کی بی چه ک و ته قه مەنی بەرهو (وه شاش) هێرشیان دەستپیکرد،

لەو پۆلە كە بەرھەلستىيان كردن دەبابەكان بەرھە دواۋە كىشانەۋە، ئەو دەبابانە دەبابەى مەشقىردن بوون، بۆيە بە بەتالى رۆيشتن و گەپانەۋە .

ھادى خەماس خۆى بەپۆلەبەرى ئىستىخباراتى سوپا بوو لە عىراقدا و بە ناوى لىۋاى ئاسمانى عارف عەبدولپەزاقەۋە بەيانەكانى ئەخوئىندەۋە كە سەرۆك ۋەزىرانى پىشۋوى عىراق بوو، پىش ئەمجارە لە ۱۹۶۵/۹/۱۵ دا سەرۆكى ۋەزىران و ۋەزىرى بەرگىرى عىراق بوو، ھەوللى كودەتاي دا بەسەر عەبدولسەلام عارفى ھاوپپىيدا كە سەرۆك كۆمارى عىراق بوو و لەو رۆژەدا لە سەردانى (مەغرىب) بوو بۆ بەشدارىكردن لە كۆنگرەى لوتكەى عەرەبىدا لە شارى (دارلبەيزا). ھىزەكانى سوپا بە سەركردايەتى سەعید سىلبنى كە لايەنگرى سەرۆك كۆمار عەبدولسەلام عارف بوو ھەولەكانى عارف عەبدولپەزاقىيان لەبار برد و بەسەرىدا سەرکەوتن. ئەۋەبوو عارف عەبدولپەزاق و كۆمەللىك لە ھاوكارەكانى لە ئەفسەرانى عىراق كە لە نەتەۋەىيە عەرەبەكان و نزيك جەمال عەبدولناسر بوون رايانكرد بۆ مىسر و لە قاھىرە جىگىر بوون.

عەقىد ھادى خەماس كە لە سەرەككىيەكانى سەركردايەتى ھەوللى كودەتاكە بوو، دەستگىركرا و لەكاتى لىكۆلئىنەۋە لەگەلئىدا گوتبۋوى: "دلتان خۆش نەبىت كە سەرکەوتوون بەسەرماندا، بەرھەلستى شىۋەىيەكان لە ئەبوغرىب پىشتى ئىمەى شكاند."

ئەمە بەشىكى ژىركەوتنەكەيان بوو، بەشىكى گىرنگى دىكەشى ئەۋەبوو ھىزەكەيان زۆر سنوردار بوو، و جەماۋەرىيان لەگەل نەبوو كە لەھەمان كاتدا بەشدارى بكەن و بە خۆپىشاندانلىكى گەۋرە لايەنگىريان دەربىرن.

پاش ئەم ژىركەوتنە و ھەلھاتن و گىرانى سەركرەكانىيان، حكومەتى عىراق كەوتە لىكۆلئىنەۋە لەبارەى ناو سەربازگەكەى ئەبو غرىب و لەسەر ئەۋ زانىارىيانەى دەستى كەوتبوو، گۆپانكارىيەكى گەۋرەى لە بەشە سەربازىيەكانى ئەبو غرىبدا كرد و بۆ رىگرتن لە ھەر جموجوللىكى داھاتووى حىزبى شىۋەى تىايدا، گەللىك حسابى خۆى كرد كە بوو ھۆى ھەلۋەشانەۋە و پچرىچىرپوونى بەرنامەكانى ئىمە و ئەو گىرنگىيەى سەربازگەى ئەبوغرىب ھەبىبوو ۋەك جاران نەما.

که شوهه وا سیاسییه که

کۆبوونه وه که ی کۆمیتە ی ناوه ندییش له ناوخۆی ولاتدا له مانگی نیسانی ۱۹۶۵ کرا و کۆبوونه وه که ناچار بوو ئەم دروشمانه په سه ند بکات، هه رچه نده سکرته ر نازم عه لی (واته عه زیز محهمه د) به کێک له هاوکاره کانی خۆی به تایبه ت نارده بوو بۆ ئەوه ی نه هیلێت دروشمی رووخاندنی حکومه ت به رزبکریته وه .

له ئاکامی ئەم ده ستیۆه ردا نانه دا به یاننامه که ی کۆمیتە ی ناوه ندی له مانگی نیسانی ۱۹۶۵ دا دروشمی شوپشگێر و لیکدانه وه ی ریفیژنیستی تیدا بوو، به لام له گه ل ئەوه شدا ناوه نده سوؤقیته ییه کان پێیان وابوو ئەو به یاننامه یه ی که سه ردپه که ی دروشمی روخاندنی حوکمی عارفیه شکاندنی ئەو به لێنه نه یندیا نه یه که مۆسکۆ داو نی به حکومه تی میسر، به وه ی که حیزبه شیوعیه عه ره بیه کان ناچار بکات ملکه چی ئەو حکومه تانه بن که په یوه ستن به قاهیره وه . ئەوه بوو پاش ده رچوونی به یاننامه که و دابه شکردنی به سه ر ریکخواه کانی حیزبدا له ناوخۆی ولاتدا، رادیۆی (ده نگه گه لی عێراق) ده ستی کرد به په خشکردنی زنجیره یه کی درێژ له وتاری سوؤقیته یی وه رگێردراو که به ئاشکرا بانگه وازیان ئەکرد بۆ هیلێ ئابی ۱۹۶۴ سه باره ت به نکۆلیکردن له پره نسپی دیکتاتۆریی پرۆلیتاریا و وازه یان له رۆلی پێشه نگه ی چینی کریکار له شوپشی دیموکراسیدا و ستایشی حکومه تی میسر و ئاراسته سوؤشیا لیسته کانی و ئەو هه لۆیستانه ی ئەکرد که پشتیوانن بۆ حکومه تی عارف له عێراقدا. به لام به هه رحال، هیلێ ئاب هه یچ پێگه یه کی نه بوو له ناو حیزبدا به لکو به گوشاری ده ره کی و به ده ستپێشه خه ری توخمه هه له په رسته کان سه پینرا و ئەو سه هر کردایه ته یه ی حیزب که له موسکۆ نیشته جی بوو هه ر گرنگی به وه ئەدا خۆی بگونجینی ت له گه ل بۆچوونه کانی ناوه نده سوؤقیته ییه کاند، له کاتی کدا که ئەندامانی کۆمیتە ی ناوه ندی له ناوخۆی ولاتدا نه یاننه توانی بۆچوونه کانیان سه پینن له ئاکامی شه پۆلی به هیزی نا په زایه تی قاعیده ی حیزب و جه ماوهر به گشتی .

لەرستیدا ھەندىك ئەندامى سەرکردايەتى لەدەرەوھى ولات لەژىر گۆشارى بەردەوامى ناوھەندە سۆڧىتتەيەكاندا بۆ پاشگەزبونەوھە لە بەياننامەى نىسان ناچارببون ئەم راستتەيە ئاشكرا بکەن. بۆنمونە لە وتارىكدا بەناوى بەھادىن نورى (ناجى) يەوھە كە مانگى حوزەيرانى ۱۹۶۵ لە گۆڧارى (مەسەلەكانى ئاشتى و سۆڧىيالىزم)دا بلاوكرايەوھە نووسەرەكە پىيى لىنا كە دەستپىشخەرى بۆ گۆڧىنى ھىلى حىزبى شىوعى عىراق لە قاعىدەى حىزبەوھە ھاتووه نەك ئارەزوى كۆمىتەى ناوھەندى بىت و بە جۆرە داواى لىبوردنىكەوھە لە بەياننامەى نىسانى ۱۹۶۵ دا ئەللىت (لەماوھى سالى رابردوودا بەردەوام گفئوگوى توندوتىژ ھەبووھە سەبارەت بە ھىلى سىياسى حىزبان، ئەمەش نەك تەنبا لەناو رىزى ئەندامەكانىدا بەلكو لەناو ئەو جەماوھەرەشدا كە ئاراستەيەكى نىشتمانىيان ھەيە، لەبەر ئەوھە ئەتوانىن بلىين وىناكردنى ئەم ھىلە سىياسىيە تەنبا دەرەنجامى ھۆشيارى و درك پىكردنى كۆمىتەى ناوھەندى حىزب نىيە، بەلكو مولكى ھەموو شىوعىيە ھۆشيارەكان و جەماوھەرى شۆڧشگىڧرە كە لەماوھى شۆڧشى ۱۹۵۸ تا ۱۹۵۹دا دىكتاتورىيە سەربازىيەكەى قاسم و رژىمە بەعسىيەكەى دژ بە شۆڧش و ھەروھە لەژىر دەسەلاتى ئىستاي عارف يەحىادا بە كۆمەللىك تاقىكردنەوھى سەختدا تىپەڧرى.)

ھەروھە قاعىدەى حىزب و ئاراستە بالادەستەكە لەناو جەماوھەرى گەلدا دژى رژىمە كۆنەڧەرسەتەكەى عارف ھەلكشان بۆ ئاستىكى تازەى وا كە لەوھەو پىش نەيگە يشتبونى و بوونە ھىزىك كە كەس نەيئەتوانى روبەڧوى بوھستىتەوھە. بۆيە لايەنگرانى خۆڧادەستكردن و پاكتاوكردن و پشتىوانانى ھىلى گەشەكردنى ناسەرمايەدارى ھەلگەڧانەوھە و بوون بە (شۆڧشگىڧر)!!

رىك لەم بارودۆخەدا بوو جەندەل (واتە زەكى خەيرى)، كە جەمسەرى كوتلە سى قولىيەكە بوو، لە ۲۲ى حوزەيرانى ۱۹۶۵دا نامە بەناوبانگەكەى نووسى بۆ كادىرە پىشكەوتووھەكانى حىزب بۆ ئەوھى رۆلى خۆى و ھاوڧىكانى لەو كوتلە ھەلپەرسەتدا ئاشكرا بكات كە بالى كىشابوو بەسەر سەرکردايەتتى حىزبى شىوعىيە

عیراقیدا له بارودوخیکی کاره ساتباری بیۆینه دا و دهر فته میژووییه گه وره کانی شۆپرشى خه سار کرد و ریگه ی خوشکرد بۆ سه رکه وتنى دژه شۆپرش. به لام مه سه له که ههر له وه دا نه وه ستا که هه ولّ بدن تۆبه له گونا هه کانیا ن بکه ن، به لکو جه مه سه ره کانی پاکتا وکاری که ترسنا کترین رۆلیا ن گپّرا له خا وکردنه وه ی مه سه له ی شۆپرش و ته سلیمبوون به دوژمنه چینایه تییه که، ده ستپیشخه ربیان کرد له وه ی خو یان بکه نه پیشه نگی شه پۆله شۆپرشگپّره تازه که و ئەوانه ی که جاران داوای هه لوه شانده وه ی حیزبی شیوعییا ن ئە کرد و مژده به ری سۆشیا لیزمه که ی عه بدولسه لام عارف بوون هه لگه رانه وه و به ته کتیک بوون به فه یله سوفی کوده تای سه ربازی شۆپرشگپّری.

به م شیوه یه و له ئاکامی ناره زایی روو له هه لکشانی جه ماوهر و نابووتبوونی توندی هه مو هیله ری فیژنیسته که، له مانگی ئە یلولی ۱۹۶۵ دا کۆبوونه وه ی کۆمیته ی ناوه ندی ده ستپیشخه ری کرد له دهر کردنی بریاریکدا بۆ ریکخستنی کوده تیه کی سه ربازی به مه به ستی رووخاندنی ده سه لاتى عارف و وه رگرتنى کلیلی ده سه لات، ئە وان ههر به م بریاره نه وه ستان که ئە گهر به راستیا ن بوایه پیویست بوو به نه ینى بیا نه یشتایه ته وه به لکو له سه ر لاپه ره کانی رۆژنامه کانی حیزبدا بلاویان کرده وه.

ئە وه بوو له به یاننامه ی تایبته به کۆبوونه وه ی کۆمیته ی ناوه ندی له ئە یلولی ۱۹۶۵ دا نووسراوه: "نیمه ش وه کو هیزه کۆمه لایه تییه کانی دیکه به و ئاراسته یه دا ئە رپۆین که توانا تایبته کانمان کۆبکه ینه وه و کاریکی شۆپرشگپّره یه یه کلاکه ره وه ئە نجام بده ی ن بۆ رووخاندنی ده سه لات به پشتیوانی ریکخراوه حیزبی و جه ماوهرییه کان".

گومانی تیدا نییه که حوکمی عارف لاواز و ته واو دابراو بوو له جه ماوهر، ده ستپیکردنه وه ی شه ر له کوردستاندا که له نیسانی ۱۹۶۵ وه هه لگیرسا بووه وه که شو هه وایه کی گونجاوی خولقاند بۆ زیادکردنی چالاکیی شۆپرشگپّره و ئە مه ش به ئاشکرا له گه شه کردنی ریکخراوه سه ربازییه کانی حیزب و کۆنترۆلکردنی پیگه ستراتیژییه کانی پایته ختدا ره نگی دایه وه، به لام ئە وه ی پیشوه خت نه خشه ی

كوده تايه كى سه ربازى رابگه يه نریت له لاپه ره كانى روژنامه تاييه ته كانى خویدا كه حيزبىكى شيوعى ئه نجامى بدات له راستیدا به مه به ستى ئاماده كارى نه بووه بۆ جیبه جيكردى نه خشه يه ك كه هيشتا پینه گه يشتبوو به لكو بۆ بیده ننگردنى قاعیده ی حيزب بووه كه داوايان ئه كرد هیلله ريشيرنيسته كه روتبكریته وه و لئپرسراوه كانى ئه وه هیلله دوربخرینه وه .

موزايه ده كردن به دروشمه كه وه واكرد دوژمن وریا ببیته وه و دواتریش زه بریكى كوشنده بوه شینریت له ریکخواه سه ربازيه كانى حيزب .

به هه رحال كۆمیته ی ناوه ندی له ناوخوی ولاتدا (واته ئه وه ئه ندامانه ی كۆمیته ی ناوه ندی كه له عیراقددا بوون و راسپێردرا بوون كاره كانى حيزب به رپوه بيه ن) وا خوی نیشان ئه دا كه په روژه بۆ جیبه جيكردى نه خشه ی كوده تاكه بۆيه له پایزی سالی ۱۹۶۵ دا له نامه يه كیدا بۆ مه كته بی سياسی حيزب كه له دهره وه ی ولات ئه ژیا، داواى لیکرد ره زامه ندی نیشان بدات بۆ جیبه جيكردى كوده تاكه و گوتی: "چاره نوسی ولات له م روژانه دا دیاری ئه كريت" و پيوسته كارى خیرا بكریت به رله وه ی "لايه نيك سه ركیشی بكات و به هیز و توانای كه متره وه ئه وه كاره ئه نجام بدات كه كۆمیته ی ناوه ندی ئه توانیت دابینیان بكات و سه ركه وتن به ده ست به پینیت له هه وه لكانیدا".

له پیناوی ئه وه دا كۆمیته ی ناوه ندی برپاری دا داواى كۆبوونه وه یه كى فراوان بكات بۆ تاوتوی كردنى سياسه تی حيزب پاش ئه وه ی كه بۆی دهركه وت به ته واوی بیتوانایه له كۆنترۆلكردنى دۆخه ته قیوه كه ی ناوخۆدا.

ئهمه له مانگی ئه یلولی ۱۹۶۵ دا بوو كه كۆبوونه وه كه ی كۆمیته ی ناوه ندی برپاریكى دهركرد له پینا و "به شداريكردى ژماره یه كى گونجاوی كادیره سه ركردايه تيبه كانى حيزب له توژینه وه و دیاریكردنى ئه ركه هه نوكه ییه كانمان له دۆخى ئیستادا و له پینا و به دیه پینانی ئه م مه به سته برپاردرا كۆبوونه وه یه كى فراوان به ستریت كه بیجگه له هاوړپینانی كۆمیته ی ناوه ندی ژماره یه كى به رچاوی سه ركرده ی ریکخواه كانى حيزبیش به شدارى تیدا بکه ن".

کۆبونه ووه فراوانه که وه کۆنفرانسیکی حیزبی وابوو له کۆتاییهکانی تشرینی یه کهمی ۱۹۶۵دا له گوندی داریه سهر له ناوچهی خوشناوه تی به ستر. ۲۵ کهس له بهرپرسیانی ریکخراوه حیزبییهکان به شداریان تیدا کرد به و ئەندامانهی کۆمیتە ی ناوهندییه ووه که له عیراقددا بوون، دواتر کۆبونه ووه که به (کۆبونه ووهی ۲۵) ناسرا. کۆمیتە ی ناوهندی له م کۆبونه ووه یه دا ره چاوی ئە ووه ی کرد هیچ که سیك له وانه به شدار نه کات که ههر له سهره تاوه رووبه پرووی هیلی ئاب بوونه ووه و رۆلی گزنگیان هه بووه له دروستکردنه ووه ی ریکخستنهکانی حیزب له دواي کوده تاکه ی ۸ ی شوبات. به شدار بوونه که ته نیا بهرپرسیانی ریکخراوه حیزبییه ههره گزنگهکانی گرتوه له وانه ی که به شی زۆریان بهرپرسیاریه تییهکانیان له لایه ن هه یئه ی ناوهندییه ووه وهرگرتبوو که سهرکردایه تی حیزبیان به پشتیوانی ناوهنده سوڤیتییهکان گرتبووه دهست. به لام له گه ل ئە ووه شدا کۆبونه ووه که ئە ووه ته بالادهسته تیايدا رنگی دایه ووه که له ریزهکانی خواره ووه ی حیزبدا بالادهسته بوون ئە مهش ئاماژه یه که بۆ ئاستی قوولی نارهزایه تی قاعیده له سهرکردایه تی حیزب و هیله سیاسییه که ی. کۆبونه ووه که دهستله کارکیشانه ووه ی ئە و ئەندامانه ی کۆمیتە ی ناوهندی لیکه وته ووه که له عیراقددا بوون و سهرکردایه تییه کی نوئ هه لبرژیدرا ناوی لینرا (قیاده ی مەرکه زی)^۱ که کۆبونه ووه که هه لبرژارد بۆ بهرپکردنی کارهکانی حیزب به شیوه یه کی کاتی هه تا به ستنی کۆنگره ی نیشتمانی حیزب که ئەرکی یه کلاییکردنه ووه ی مملانی هزرییه که ی ناو حیزب و دیاریکردنی هیلی روون و راشکاوی سیاسی رووبه پروو کرابوووه به مه به ستنی کۆتاییه ئینان به و وتی وتی و ئە و نا ئارامییه زۆره ی که له ناو جه ماوهر و گه لدا هه بوو. ههروه ها بۆئه ووه ی حیزبیش بخاته سهر ریگه ی سهرکردایه تیکردنی شوپش.

ههروه ها بریار وابوو کۆنگره که له ماوه ی نو مانگی داها توودا له کوردستان

^۱ ئەم قیاده ی مەرکه زییه ناویک بوو بۆ ئە و پیشنیاره ی ئە و رۆژانه و (قیاده ی مەرکه زی) یه که ی پاش ئە یلولی ۱۹۶۷ نییه.

ببه ستریت، به لّام ههست کرا که ئەندامانی قیادهی مه رکەزی تازه ئەم نیازەیان په کخست چونکه لپرسراوه تازه کان دوودلییان نواند له گرتنه ئەستۆی ئەرکه کانیان و قەناعە تیان به به شداربووانی کۆبوونه وه که کرد ئەندامانی دەستله کارکیشاوهی کۆمیتە ی ناوهندی بگێرنه وه شوینی خۆیان.

ئەم بریاره و نیشانه کانی سه بارهت به لاوازی توخمه سه رکردایه تیه کان که له کۆبوونه وه که دا ده رکه وتن له یه که مجاردا ده رفه تی ره خساند بۆ توخمه نیشته جیکانی مۆسکۆ که دواتر گشت بریاره کانی ئەو کۆبوونه وه یه رابگرن و په کی بخن.

ئەم بریارانه سه ره پای ئەوهی که رهنگدانه وهی هه لۆیستی یه کلانه که ره وه و دوودلیی سیاسی تیدابوو به هاندانی ره وته ده سترۆیشتوو هه که ی حیزب له ناو عیراقد، به لّام زیاتر رۆلی ئەو ره وته ی تیدابوو که له ناو ریزه کانی حیزب و له ناو خۆی عیراقد بالاده ست بوو، ئەمه ش یارمه تیدەر بوو بۆ گه شه کردنی بزوتنه وهی دژ به ریفیژنیستی و ریکخستنه وهی له سه ر بناغه ی تازه .

یه کێک له و بریارانه بریتی بوو له (به هه له له قه له مدانی ئەو هیله سیاسییه گشتیه که حیزب له ناوه پراستی ۱۹۶۴ هه تا نیسانی ۱۹۶۵ گرتبوویه بهر).

ئەمه به پێی به یاننامه ی نهینی سه بارهت به کۆبوونه وه که به لّام له پراستیدا بریاره که جیبه جی نه کرا به هۆی هه ژمونی ئەو توخمه ریفیژنیسته ی که گه پینرایه وه بۆ سه رکردایه تی حیزب و ههروه ها به هۆی دوودلی و لاوازی توخمه ئەلته رناتیقه که ی سه رکردایه تی، چونکه به هه له ئە ژمارکردنی هیلی ئاب ته نیا به شیوه یه کی راگوزەر راگه یه نرا بۆ قاعیده ی حیزب و جه ماوه ر ئەویش له به یاننامه یه کی کورتدا که ۳ مانگ پاش کۆبوونه وه که بلأوکرایه وه له (مناضل الحزب) دا. بلأوکردنه وه کورته که ش هیچ هه لمه تیکی هزیری تیدا نه بوو دژی هیلی ئاب ههروه ها ئەو هۆکارانه ش روون نه کراونه ته وه که ده رفه تیان خولقاند ریفیژنیزم کۆنترۆلی سه رکردایه تی حیزب بکات و رێگا خۆش بکات بۆ لادانه کۆنه په رستییه که .

کۆبوونه وهی ٢٥ و چالاکیه حیزبیه فراوانه کهی پاش ئه و کۆبوونه وه یه جه ختیان نه کرده سهر پاکتاوکردنی میراتییه خراپه کهی رابردوو، به لکو بایه خیان به شتیکی دیکه ئه دا که ئه ویش نه خشه ی (کاری یه کلاکه ره وه) بوو، واته کارکردن بۆ ریکخستنی کوده تا سه ربابزیه که، ئه م نه خشه یه ش زوربه ی ههره زۆری لئیرسراوی ریکخراوه حیزبیه کانی سهرقال کوردبوو که به نیازپاکییه وه ده یانروانییه هه لسو پینه رانی ئه م بانگه وازه و به کرده وهش گه لیک گفتوگۆی دریز کرا بۆ تاوتوی کردنی توانا سه ربابزی و سیاسیه که، به لام گه یشتنه بنه ست کاتیک به رپرسیارانی نه خشه که برپاری دواخستیان دا و تیگه یشتن له وهی که بارودۆخی ریکخراوه یی حیزب و ئاستی ئاماده کردنی جه ماوه ریزگه ناده ن به ده ستبه کار بوونی خه لک بۆ رووخاندنی رژیم ههرچه نده لاوازه و له میلله تیش دابراوه، له به ره ئه وه برپاردرا هه ولله کان چرپیکرینه وه له پیناو (ئاماده کردنی پیداو یستییه سه ره کییه کان). ریفیژنیسته کان هه ستیانکرد ئه زانن کات بکوژن به وهی وا خۆیان نیشان بدن که لایه نگری نه خشه ی کوده تا سه ربابزیه که ن به مه به ستی ئه وهی ئۆپۆزیسیۆنه شو رپشگیزه که پارچه پارچه بکه ن، سه ره نجام برپاره که ی کۆبوونه وهی ٢٥ سه باره ت به (کاری یه کلاکه ره وه) بوو به بیانویه ک بۆ پوچه لکردنه وهی هه مو داخوازییه ک بۆ لئیرسینه وه له لئیرسراوانی هیلی ئاب و دوورخستنه وه یان له سه رکردایه تیی حیزب. من و زوربه ی کادر هه ستمان ئه کرد که سه رکردایه تیه یه مینییه که هه ر له بنه په ته وه دژی ئه و کاره ن.

زۆری پینه چوو ده ستی سه رکردایه تی له ده ره وهی عیراق ده رفه تی په کخستنی برپاری کوده تا که ی بۆ ره خسا و سه ره له نوی کۆنترۆلی سیاسه تی حیزبی کرده وه له ناو عیراقدا به لام کۆبوونه وه که برپاریکی وای ده رکرد که هینده ی دیکه مملانی هزی قوول کرده وه که برپاری دا لیژنه یه کی یاریده ده ر دروست بکات بۆ قیاده مه رکه زی (ئه م قیاده ی مه رکه زییه برپاری کۆبوونه وهی ٢٥ که سییه نه ک قیاده ی مه رکه زیی دواپی) ئه رکه که ی بریتی بیته له ئاماده کردنی نووسراوه هزی و سیاسیه کان بۆ کۆنگره ی نیشتمانیی داها توی حیزب.

برپاری کۆبوونه وه که به دهق ئە یگوت " پوخته کردنی ئە زمونی قۆناغه کانی رابردوو به تایبەت قۆناغه کانی پاش شوپشی ته موزی ۱۹۵۸، به مه بهستی دابینکردنی پێداویستییه کانی به هیزکردن و گه شه پیدانی دیموکراسیی ناوۆ. "

کۆبوونه وه ی ۲۵ هه ریه که له عه زیز ئە لحاج و زه کی خه یری هه لبژارد بۆ ئە ندامیتی لیژنه یاریده ده ره که ی قیاده ی مه رکه زی که راسپێردرا بۆ ئاماده کردنی نووسراوه بنه په تییه کانی کۆنگره .

گرنگترین کاری ئە م لیژنه یه که دواتر رۆلێکی گرنگی گێرا له و مملانی هزرییه ی که پاشان هاته ئاراو، ئاماده کردنی به یاننامه یه کی سیاسی بوو که دواتر له ژیر ناو نیشانی (هه ولێک بۆ هه لسه نگاندنی حیزیمان له ماوه ی نیوان ۱۹۵۸ هه تا نیسانی ۱۹۶۵) بلۆکرایه وه .

یه که مجار به لگه نامه که له کۆتایی سالی ۱۹۶۵ دا له ده ره وه ی عێراق بلۆکرایه وه و به شیوه یه کی نارپه سمی دابه شکرا، هه رچه نده پیکهاته کانی سه رکردایه تی پێیان ناخۆش بوو.

ئو به لگه نامه یه هه تا شوباتی ۱۹۶۷ به ره سمی بلۆنه کرایه وه، واته پاش دوو سال له نوینی بلۆ کرایه وه و ئە ویش کاتی که بوو که مملانی کانی ناوۆی حیزب له ته قینه وه دا بوون، به لام له گه ل ئە وه شدا توخمه ری فیژنیسته کان توانیان سی به شی ته واوی لێ بسپرنه وه، ئە مه ش به ره زامه ندیی نووسه رانی به لگه نامه که بوو که مانای وایه عه زیز و زه کی پاشگه ز بوونه ته وه له هه لۆیستی پێشوویان له کاتی که که ره وتی دژه ری فیژنیستی له ناو حیزیدا رووی له هه لکشان ئە کرد. ئە مه ش راستیه که دواتر به باشی روون ئە بیته وه کاتی که په یوه ندیه پێچه وانه که ئاشکرا ئە بیته له نیوان گه شه کردنی ئاراسته ی شوپشگێری له قاعیده ی حیزب و پاشه کشیکردنی سه رکردایه تییه کانی ریکخراو.

ئو سی به شه ی که لادرا بوون ته رخا ن بوون بۆ چاره سه رکردنی شیوازه کانی جه نگی میلی و ریکخستنی تیمه شوپشگێره چه کداره کان له بهر رۆشنایی ئە زمونی به رگری چه کدار له گونده کانی عێراقدا دژی کوده تا فاشیه که ی سالی ۱۹۶۳.

من که به درژی بی باس له م میژووه ئەکه م رهنکه بۆ خوینهری ئاسایی زیاد له پیویست بیّت، به لام بۆ ئەو شیوعی و دۆستانه ی حیزب به شیکه له میژوویه کی گرنگی حیزب و ئەو مملانی و زۆرانبا زیانه ی ریزه کانی حیزب و بۆ شه خسی خویشم سالانیکی زۆر له م گیره و کیشه یه دا ژیانم برده سهر، و هندی که له م زانیاریانه له راپۆرتیکی حیزبه وه (قیاده ی مه رکه زی) وه رگیراوه که خویشم به شدار بووم له ئاماده کردنیدا.

گرنکه لیهره دا که می که رابوه ستین بۆ تاوتویکردنی نووسراوه که ی (هه ولی هه لسه نگاندن) و ریپازی سیاسی هه ر کام له نووسه ره کانیا ن له سالێ ۱۹۵۹ و هه ک زانراوه زه کی خه یری (جه نده ل) یه کی که له جه مسه ره کانی ئەو کوتله سی قۆلییه ی که سه رکرده یه تیکردنی حیزبی گرته ده ست له کۆبوونه وه فراوانه که ی مانگی ته موزی ۱۹۵۹ دا له و کوتله یه دا به رپرسیاریتی یه که می گرته ده ست. جه نده ل تا ئەندازه یه ک خاوه نی میژوویه کی سیاسی درژه به لام هه تا ئەو دوا ییه له ریزه کانی حیزبی شیوعیدا وه رنه گیرابوو، واته هه تا پیش قه له مبارزه نیشتمانیه که ی ۱۹۴۸ (و ثبه ۱۹۴۸).

به لام عه زیز ئەلحاج که وه ک پالیئوراوی ئەندامی کۆمیته ی ناوه ندی به شدار ی کردبوو له و کۆبوونه وه فراوانه دا، یه کی که بوو له لایه نگره کانی هیله خۆرا ده سته که ره کلکایه تیکه ره که بۆ قاسم و ئەرکی پاسا و هینانه وه ی ئەو هیله خۆرا ده سته که ره ی کۆبوونه وه فراوانه که ی گرته ئەستۆ، نه ک هه ر ئەوه به لکو راپۆرتی کۆنفرانسی دووه می سالێ ۱۹۵۶ ی کرد به پالپشت بۆ ئەو راپۆرتیه ی که حیزب ره خنه ی لیگرت و به فه رمی پاشه کشیی لیگرت.

له راستیدا ئەم ره گورپشه ریفیژنیستیانه ی عه زیز دواتر ده رکه وت له پێگه ی به شداریکردنی له تیپه پانندی هیللی ئابی ۱۹۶۴ دا، هه رچه نده ئەم راستیه هه ر شارداربووه وه له قاعیده ی حیزب. ناوبرا وه کۆبوونه وه کانی حوزه یران و ئابی ۱۹۶۴ دا به شداریکرد و یه کی که بوو له لایه نگره دیاره کانی هیله ریفیژنیسته که ی ده ره نجامی ئەو کۆبوونه وانه .

لەم روووە عەزیز ئەلحاج ژمارە یەك وتاری نووسی كە پاساویان ئەهینا یەو ە بۆ هیلە كە ی خرووشۆف، لەوانە وتاریك كە بە ھاوبەشی لە گەل (فوناد نەسار) دا لە ژمارە ی سێیە می گوڤاری (مەسە لە كانی ئاشتی و سۆشیا لیزم) لە مانگی ئازاری ۱۹۶۴ دا بڵاویان كرده وە . لە و تارە دا داوی تیۆری (گواستە وە ی ئاشتی خوازانه) بەرە و سۆشیا لیزم ئەكە ن و هیرش ئەكە نە سەر حیزبە كانی دژی هیلە خرووشۆف .

لە ژمارە چواری هەمان سالی گوڤاری ناوبراودا بە نووسینیك پشتگیری ئەكات لە ريككە و تەنی راگرتنی شەپ لە كوردستاندا كە مانگی شوباتی ۱۹۶۴ راگە یە نرا . عەزیز ئەلحاج لە و روووە نووسیویە تی ئە و ريككە و تەنە دەتوانیت " مەسە لە ی ئاشتی و ئاسایش لە هەردوو خۆرە لەتی دوور و ناوەرێستدا بە هیزتر بكات " و ئەم قسە یە ی لە خرووشۆف وە وەرگرتبوو كاتیك خرووشۆف لە بروسكە یە كدا بۆ عەبدولسە لام عارف پیرۆزیایی راگە یاندى ريككە و تەكە ی كرد .

هەتا پاش كە و تەنی خرووشۆف، عەزیز ئەلحاج هەر دیلی هیلە ریفیژنیستە خرووشۆقییە كە بوو، ئەمەش بە پووینی لە نامیلكە یە كدا دەرئەكە ویت كە لە مانگی شوباتی ۱۹۶۵ دا بڵاوی كرده وە بە ناو نیشانی (دەربارە ی گەشە كردنی ناسەرما یە داری لە عیراقد) كە تیایدا بیرۆكە بنەرە تیبە كە ی ئاراستە ریفیژنیستە كە ی تاوتوی كردووە سە بارە ت بە توانای بە دەهینانی سۆشیا لیزم لە ولاتە تازە پیگە یشتوووە كاندا بە سەر كردا یە تی چینی بۆر جوازی .

سە بارە ت بە كۆماری عەرەبی یە كگرتووش دۆخە كە جیاوازە، بۆ نمونە حیزبی وە فد دواكە وت و حیزبە كانی دیکە كۆنە پەرست بوون . بزوو تە وە ی شیوعی تیایدا پەرشو بڵاو بوو . عەزیز ئەلحاج ئەلئیت : " وەك زانراوە سەر كرده كانی كۆماری عەرەبی یە كگرتوو و رده و رده سوودیان وەرگرت لە پریگە ی (راست و هەلە)، هەتا وایان لێهات بتوانن ریشوینی شوپشگێرانی قوول بگرنە بەر دژی بەرژە وە ندییە ئیستیعاری و سەرما یە دارییە كان، ئینجا بریاری هەستینكراویان وەرگرت بە ئاراستە ی دیموكراسی سیاسی، و بیر و باوەر و میتۆدە كە شیان بەرە و پێشە وە رویشت و تانیستاش هەر گەشە ئەكات " .

عهزیز ئه حاج له زوربهی زۆری شته کانی په یوه ست به عیراقه وه هاوبه شی کرد له گه ل ریفیژنیسته عیراقیه کاندای و له گه ل ئه وه شدا تیبینی ئه که یین که به لگه نامه ی (هه ولێک بۆ هه لسه نگاندن) هه لگه پانه وه یه که له هه لوئستی خۆی و (جهندهل) دا، به لام نه که به واتایه ی که ئه مه گوزارشتیک بیت له ئاره زووی شوپشگێره پانه و په یوه ندی چینایه تییان به ئاراسته شوپشگێره پرۆلیتارییه که وه، به لکو دهره نجامی هه لکشانی ره وته دژه ریفیژنیسته که بوو که ورده ورده خۆی سه پاند به سه ر ژماره یه که له خودی لپرسراوه ریفیژنیسته کاندای، هه رچه نده زۆریک له وانه جاریکی دی پاشگه زبوونه وه چونکه مه یله خۆپه رستییه که تیایاندا مه یلیکی ره سه ن و ریشه داربوو و کاتیک ره شه با ریفیژنیسته که به هیژبووایه ئه مان له گه لیدا ئه رۆیشتن، به لام ئه م به لگه نامه یه به ره مه یکی راسته وخۆی کۆبوونه وه ی ۲۵ بوو، هه ردوو نووسه ره که ش وازیان له هه لوئستی ریفیژنیسته که ی جارانیان هینا و په یوه ندییان کرد به ره وتی ئۆپوزسیۆنه شوپشگێره که وه.

به لگه نامه که سه رباری ئه و شوین په نجانه ی هیله ریفیژنیسته که به سه ریه وه، به لام رۆلیکی گه ره ی گێرا له روونکردنه وه ی ئه م هیله و قوولکردنه وه ی هۆشیاریی هزری له ناو حیزیدا و دواتر بوو به چه کیکی گرنگ له مملانی کردن دژی ریفیژنیزم له سالی ۱۹۶۷. به لگه نامه که جه ختی کرده سه ر هۆکاره بنه ره تییه که ی له ده ستدانی شوپشی ته موز: "ئه گه ر حیزیمان خاوه نی گوشه نیگایه کی شوپشگێری راست بووایه له پاش ته موز به ئاراسته ی وه به ره هینانی توانا شوپشگێرییه کان بۆ وه رگرتنی جله وی ده سه لات له ولادت، ئه و ئه یه توانی له دۆخی کدا بیت له پۆزانی هه لسه نه وه ی ۱۹۵۹ دا ئه م ئامانجه به دی به یئیت و به گفتار و به کردار ببیته سه ر کرده ی ولات، ئه گه ر سیاسه تی حیزب نه که وتایه ژیر رکیفی ئه و ئه قلییه ته راسته وه ی که زهنده قی چووبوو له ئه گه ری به رپابوونی جه نگی ناوخۆ و ده ستیوه ردانی دهره کی هه رچه نده ئه وه ئه گه ریکی واقعی بوو".

ئەمەش دانپانانە بە بەرپرسیاریەتی هیئە ریفیژنیستە راسترەووەکە سەبارەت بە لە دەستدانی شۆرپش بە حوکمی ئەو هی کۆنترۆلی حیزبی کردبوو، هەرچە نە بە لگە نامە کە لێرەدا هەول دەدات برۆبیانوو و بەینیتەو بە هەلۆیستی کلکایەتی لە ژێر پەردە ی سەکرەنەو لە جەنگی ناوخوا و دەستتێوەردانی بیانی، کە ئەم ترسانە بە بیری پەیرەو کە رانی سیاسەتی کلکایەتیدا نە دەهاتن، واتە ئەوانە ی کە شۆرشیان کرد بە قوریانی بۆرجوازی قاسمی.

قوولبوونەو هی قەیرانە ریفیژنیستە کە و

تیزبوونەو هی مەملانی هزرییە کە

کۆبوونەو هی ۲۵ خالی وەرچەرخان بوو لە گەشەکردنی ناکۆکییەکاندا لە ناو ریزەکانی حیزبی شیوعی عێراقیدا و لەبری ئەو هی وە ک سەرکردایەتیە ریفیژنیستە کە ئاواتی بۆ ئە خواست ئەو قەیرانە کە لە کە بووانە چارەسەر بکات کە هەمو ئاستەکانی حیزبی گرتبوو، کە چی لە راستیدا ناکۆکییە کە قولتربوو و هە چونکە لە ناو کۆبوونەو کەدا هیئە ریفیژنیستە کە گۆشەگیر کرا و پاش ئەو هەش یە کسەر دوو تەوەر دەرکەوتن کە یەکیکیان لیژنە ی ناوچە ی بە غدا و ئەو ویتریان قیادە ی مەرکەزی بوو کە لەو کۆبوونەو هیە دروست بوون.

سەرکردایەتی ناوچە ی بە غدا پیکهاتبوو لە چەند توخمیکی هەلپەرسە کە لەرووی ریکخراو هیەو لە پلە ی دوو مەدا بوون و سالی ۱۹۶۴ لە دەرهو نێردرا بوونەو بۆ عێراق پاش ئەو هی لە قوتابخانە ریفیژنیستەکاندا پڕکرا بوون لە چەمکی خۆشۆفی سەبارەت بە (سروشتی سەردەم) و (سۆشیالیستی) بۆرجوازی ناسری و (پیشکەوتنخوازی) عەبدولسەلام عارف و یەکیتیە سۆشیالیستە کە ی. ئەمانە بە چاوی سوک ئەیانروانییە حیزبی شیوعی عێراقی و بە سەرسامییەکی زۆرەو تەماشای (زانا سۆفیتییەکان) و لیکدانەو تازەکانیان ئەکرد. بەلام زۆری پینە چوو ئەم توخمانە رووبەرۆوی هەلۆیستی ریکخراوەکانی ژێر دەستیان بوونەو

که په یوه ندى همیشه بیان هه بوو له گه ل جه ماوهرى به غدادا، نه و جه ماوهرى که رقى له رژیمی کونه په رست و خویناوی عارف بوو.

له ژیر کاریگری نه مه دا، نه و توخمانه هه لویستی خوین گوری و بوون به توندترین ناحه زی هیله ریفرینسته که له کوبونه وهی ١٢٥ د و مه به ستیان نه وه بوو سواری شه پوله شوپشگیره هه لکشاو که بین پاش نه وهی که نه ستیره هیله ریفرینسته که ناو بوو. کاتی که مه سه له هی هه لبراردنی قیاده یه کی مه رکه زی تازه له کوبونه وهی ١٢٥ د باسکرا نه م سه رکرده خوین بو نه ندامیتی سه رکرده تیه نوییه که پالات به لام هه موویان شکستیان خوارد و هه ندیکیان له دهنگی خوین زیاتر هیچ دهنگی دیکه یان نه هیئا.

نه مان هه ولینا د پاسا و بو نه و شکسته بهیننه وه و وایان راگه یاند که نه ندامانی کومیتیه ناوه ندی سه ره رشتیاری کوبونه وه که پیلانیان لی گیراون، واته نه و نه ندامانه ی که کتوپر دروشمی (کاری یه کلاکه ره وه) واته کوده تای سه ربازیان راگه یاند.

سروشستی نه ندامه به زیوه کانی سه رکرده تیه ریخراوی به غدا نه وه نه بوو دیفاکتو که قبول بکات و به و پیگه حیزببیانه ی خوین رازی بین، بویه بریارینا د هیرشیکی فراوان بکه نه سه ر قیاده ی مه رکه زی، به پشتبه ستن به و ره وته بالاده سته ی که له ریخراوه کانیاندا هه بوو له پینا و رووخاندنی سه رکرده تیه تازه که و سه رکه وتنی خوین بو ناوه نده کانی به پرسیاریتی له حیزیدا. جا له بهر نه وهی ئاسان نه بوو ململانییه کی ئاشکرا بکریت له پینا و نه م ئامانجه خو په رستانانه، لیژنه ی به غدا رایگه یاند دروشمی (کاری یه کلاکه ره وه) که کوبونه وهی ٢٥ له مانگی تشرینی یه که می ١٩٦٥ د په سندی کرد (دروشمیکى هه لپه رستانه یه) و له به رامبه ر نه وه دا دروشمی تاییه تی خوین راگه یاند: (راپه رینی چه کداری میلی).

به م شیوه یه نه بینین په پیره و که ره عیراقییه کانی سیاسه تی کلکایه تی له شه و و روژیکدا بوون به بانگه وازخوای توندوتیژی شوپشگیرانه و فه یله سوفی کوده تا سه ربازییه شوپشگیریه کان. هه روه ها ململانی هزرییه که ش بوو به شه پیک له نیوان

لايەنگرانى (كودەتا) و ھەلگرانى دروشمى (راپەپىنى چەكدار) بەلام مەملانى تازەكە ھەر لە چوارچۆھە ئەقلىيەتە رىفئىتىستەكەدا دەخولايەو، ھەرچەندە بانگەوازى گەورە و پىراقوبىرىقى بۆ ئەكرد لە راستىدا پىويستى بەو ھەبو توپىزىنەو ھەيەكى جدى بكرىت بۆ بارودۆخى تازەى عىراق و ئەو گۆرانكارىيە گەورانەى كە بەسەر نەخشەى ناكۆكى چىنايەتيدا ھاتون.

تاقمەكەى بەغدا پىي وابوو (راپەپىنە مىللىيە چەكدارەكە) برىتتىيە لەكارىكى سىياسى كە تەنيا پىويستى بە رىكخستنى چەند خۆپىشاندانىكى بچووكە و ئەركەكەى ھەلگردنى (ئەو پزىسكەيە كە ئاگرەكە دروست ئەكات) بەو حسابەى كە راپەپىنەكە بەبۆچوونى ئەوان لەچەند كارىكى بچووكەو ھەشە ئەكات بەبى گۆيدانە ئاستى گەشەكردنى دۆخە سىياسىيەكە و ئامادەيى جەماوەر و ھىوايان لەسەر چەند نمونەيەك ھەلچىبىوو كە لە يەككە لە راپۆرتەكانياندا باسيان كىردبوون:

- مانگرتنىكى ئابورى گەشەبكات بۆ مانگرتنىكى سىياسى و بىتتە يەكەم پزىسكى راپەپىنەكە.

- خۆپىشاندانىك كە گەشەبكات بۆ بەريەككەوتنى چەكدارى و شەھىدى لى بكەوئتەو ھە جەماوەر بخۆشئىت.

- ياخىبوونى جوتياران و گەشەكردنى ياخىبوونەكە و پەلھاويشتنى بۆ شارەكان. خاوەنى ئەم راپۆرتانە خۆيان گىل كىرد لە پەند و دەرسى راپەپىنە نىشتمانىيەكان لە عىراقدا و ھەروەھا گۆرانى دۆخە سىياسىيەكانىشيان لەپاش شۆرشى تەموزى ۱۹۵۸ھو ھەرامۆش كىرد و چەمكى راپەپىنى چەكدارىيان شىواند.

ئەمە پىچەوانەى بىروبوچوونى مامۆستايانى چىنى كرىكارى جىھانى بوو. بۆنمونه لىنىن پىي وايە لەسەدەى بىستەمدا شەرى كۆتايى يەكلاكەرەو ھەياتە دوايىن قۇناغى (جەنگە درىزخايەنەكەى نىوان چىنەكانە و چەكە بنەرەتتىيەكانى ئەم راپەپىنە برىتىن لە سوپاى شۆرشگىر و حكومەتى كاتى).^۱

^۱ كۆى بەرھەمەكان بەرگى ۱۱ / لاپەرە ۲۲۲

به هر حال مه به سستی تا قمه که ی به غدا نه وه نه بوو ستراتیژ و تاکتیکی مارکسی تاوتوی بکن به لگو هه ولیک بوو بۆ ئیحر اچکردنی رکا به ره کانیا ن له سه رکردایه تیی حیزبدا. له راستیدا تا قمه که ی به غدا له به یان نامه یه کدا له دهره نجامی کۆبوونه وه یه کدا له مانگی حوزه یرانی ۱۹۶۶ که لیژنه ی ناوچه ی به غدا نه نجامیدا به ئاشکرا ره خنه ی گرت له کۆمیته ی ناوه ندی و پاشان چه ند ریوشوینییکی گرت بهر بۆ پته و کردنی پیگه ی خۆی و ناساندنی ناوچه ی به غدا وه ک ناوه ندییکی تازهی حیزب شان به شانی کۆمیته ی ناوه ندی.

له پیناوی ئە مه دا لیژنه ی ناوچه ی به غدا ژماره یه ک خۆپیشاندانی بچووی ریخست که کادیره حیزبیه کانی خۆی تیکرد چونکه جه ماوه ر به شداری تیدا نه کرد. تا قمه که ی به غدا ئە م خۆپیشاندانه گۆشه گیرانه یان وه ک چه کیک به کارهینا له مملانی ناوخوا دا دژی کۆمیته ی ناوه ندی که نه یئه توانی هیچ کاریکی دیسپلینی ئە نجام بدات و ئە رکه ناوه ندیه کانی بچه سپینیت و لیپرسراویتی خۆی دهر برپریت، هه رچه نده له مانگی ئابی ۱۹۶۶ دا به لاغییکی دهر کرد تیایدا ره خنه ی گرت بوو له لیژنه ی به غدا و وه لامی تۆمه ته کانی دابوو وه.

به ئاشکرا دهر که وت که قه یرانه که ی حیزب مه ترسیی ته قینه وه ی لی ئە کریت و چیدی که کۆمیته ی ناوه ندی هیچ ده سه لات و ریژی نه ماوه له ناو قاعیده ی حیزب و ته نانه ت له لای ریخراوه سه ره کییه کانیشی.

جا بۆئه وه ی ئە م سه رکردایه تییه ریفیژنیسته قاعیده که ی خۆی پاریژیت دروشمی (کوده تای سه ربازی) به کارهینا بۆ خه له تاندنی ریزه کانی خواره وه ی حیزب و له گه لیشیدا لیژنه ی به غدادی تۆمه تبار کرد به په کخستنی (کاری یه کلاکه ره وه) و سه رقاکردنی حیزب و دوورخستنه وه ی له ئە رکه شوپشگێپیه کانی.

له راستیدا داخوازی کوده تای سه ربازی هه ندیک پشتیوانی لیده کرا له لایه ن ریخراوه حیزبیه کانه وه به و پییه ی که نه خشه یه کی دیاریکراوه بۆ رووخاندنی رژیمی عارف و رزگار کردنی گه ل له چه وساندنه وه کۆنه په رستییه که. قاعیده ی

حیزب هیشتا به باشی نهیئه زانی کین ئه و که سانهی ئه م بانگه وازه ئه که ن و چ مه بهستیکی نهینییان ههیه له پشتهی ئه م بانگه وازه وه .

ریفیژنیستهکان سوودیان له بارودۆخی خهباتی نهینی بینی به وهی که ده مامکێک زیاتریان ئه کرد به بهر رووخساری راسته قینهی خۆیاندا و به شیوهیه که ده رکه وتن زۆر دوور و جیاواز له ئامانجه راسته قینهکانیان ئه مهش به مه بهستی سوودوه رگرتن له کات و چه واشه کردنی جه ماوه ر .

رهنگه ئه م خاله مایه ی پیکه نین بیته که نووسه ری راپۆرته که ی مانگی ئابی ۱۹۶۴ هه رخۆی نووسه ری (کوده تا سه ربازییه که) بوو که دواتر له حکومه تی به عسدا بوو به وه زیر و قه له مه که ی وه ک عه ریزه نوس و پارێزه ر خسته خزمه تی ئه وه ی پاره ی زیاتر بدات . ئه م که سه ده ریخست که توانایه کی زۆری هه یه ره نگه کانی بگۆرپیت و له بانگه وازی هه لوه شاننده وه ی حیزبی شیوعیه وه پاش چه ند مانگێک خۆی له ژێر فه لسه فه ی کوده تا سه ربازییه کاندایه بشارپه وه .

به لگه نامه ی (کوده تای سه ربازی له راپه رپینیکی میلیدا ته واو ئه گونجیت به سه ر بارودۆخی ولاتماندا) که سالی ۱۹۶۷ به سه ر ریکخواه کانی حیزبماندا دابه شکرا ئه لیت: "کوده تای سه ربازی راپه رپینیکی میلیه و ئه کریت ببیته ده ستپیکێ سه رده می شۆرشه کۆمه لایه تیه که ." هه روه ها ئه لیت "بارودۆخی ولاته که مان پیوستی به ده ستپیشخه ربیه کی سه ربازییه و مه رج نییه ده ستپیشخه ربیه کی جه ماوه ری بیته ."

نووسه ره که بیری چووبوه وه که چه ند مانگێک له وه وه بهر نووسیبووی که سۆشیا لیزمه ناسریه که "شه پۆلیکی میژووییه عیراق له گه ل خۆیدا راپینچ ده کات" به م جوړه و پاش ئه وه ی ته پلایان به ئه زمونی یه کیته ی سۆشیا لیتی عه ره بی لیدا، گۆرپان و بوون به مژده به ری ئه وه ی که سوپای حکومه ت که ره سه یه کی سه ره کییه بو شۆرشه کۆمه لایه تیه که له عیراقدا و هه ولایان ئه دا له ری ئه وه وه هه مو رینماییه کانی مارکسیزم - لینینیزم ده رباره ی شۆرش و ده ولته له ناوبه ن .

مارکس و ئهنگلس جهختیان ئهکرده وه که سوپا (کۆله که یه کی بنه پره تی دهوله ته)، لینینیش ئه لیت: "یه که مین ئامۆژگاری هه موو شوپرشیکی سه رکه وتوو، وه ک مارکس و ئهنگلس جهختی له سه ر ئه که نه وه، له ناوبردنی سوپا کۆنه که و گۆرینیتی به سوپایه کی نوئ".^۱

به پیچه وانه ی ئه م رینماییه بنه پره تی یانه ی مارکسیزم - لینینیزمه وه، خاوه نی گوتاری (کوده تای سه ربازی...) نووسیویه تی: "له راستیدا سوپا بووه ته ئامرازیکی سه ره کی له مملانیی گه یشتنه ده سه لاتدا ... و هیه چینیك ناتوانیت بگاته ده سه لات ئه گه ر پشت به سوپا نه به ستیت وه ک ئامرازیکی بنه پره تی".

به م شیویه ئه بینین که مملانیی نیوان دوو لایه نه که، تا قمه که ی به غدا که دروشمی (راپه پین) ی به رزکردبو وه و کۆمیته ی ناوه ندی خاوه نی دروشمی (کوده تا) له بنه پره تا بریتییه له کۆمه لیک پاساوی ده ستکرد بو داپوشینی ئامانجه راسته قینه که یان که به ده سه ته یانی کورسی سه رکردایه تی حیزبه و دووره له پره نسپه کانی مارکسیزم - لینینیزمه وه.

له بهرده م ئه و دوو ئاراسته هه لپه رستانه یه دا ئاراسته شوپرشگی پره مارکسییه که ده رکه وت به خه باتکردن دژی هه ردووکیان و دژی ئه و دوو تا قمه ی نوینه رایه تی یان ئه که ن. له م که شه وه وا پر له ژاوه ژاوه هزری و موزایه ده ی دروی شوپرشگی پره یه دا، هاوپی شه هید خالید ئه حمه د زه کی (زافر) هه لکه وت وه که به رگریکاریک له ئاراسته شوپرشگی پره مارکسی - لینینیه که ی که ئیراده ی راسته قینه ی قاعیده ی حیزبی ده رئه پری.

هاوپی زافر بانگه وازی تا قمه که ی به غدا ی سه باره ت به (راپه پین) پوچه لکرده وه و ده ریخت که ئه م بیروکه یه بیروکه یه کی لاوازه و ئه وانه ش که بانگه وازی بو ئه که ن به راستیان نییه، به لام هاوپی خالید ره خنه کانی چرکده وه دژی بیروکه ی (کوده تای سه ربازی) به وپییه ی که ئه مه بیروکه ی تا قمه ده سترۆیشتوه که ی ناو سه رکردایه تی حیزبه، ئه و تا قمه ی که توانیویتی هه ندیک له قاعیده کانی حیزب و هه ندیک له

^۱ کۆبه ندی به ره مه کانی بهرگی ۲۸ لایه پره ۲۸۴

رېځخراوه زه بېرته شپنه کان بڅه له تېننیت به دروشمه دروځکانی و داوایان لیبکات واز له مملانی هزریه که بهینن و جهخت بکه نه سهر ناماده کاریه سهر باریه کان گویه بؤ کوده تا چاوه پروانکراوه که . له م باره یوه هاورپي زافر له یاداشتیکدا له سالی ۱۹۶۷ که وه لامي راپورتیکي پي دابووه وه دهر باره ی (کوده تاي سهر باری) نه لیت:

" راپورته که به پوونی مه سه له ی (کوده تاي سهر باری شورشگيرپي) چاره سهر کردوه و به شپوه یه کی سهره کی راپورتی (رپه پینی چه کداری تاوتوی کردوه وه که نه وه ی له راپورتی هر سی هاورپیکه دا هاتوه، به لام به شپوه یه کی جدی بیروا گرنگه که ی دیکه ی تاوتوی نه کردوه سهر به رت به جهنگی ناوخو. " نه لیردا ناماژه نه کات بؤ نه و ناراسته شورشگيرپي که پیویست بوو حیزب جه ماوه ری پي روشنبیر بکات و ناماده ی بکات بؤ جهنگیکي چه کدارانای دريژخایه ن که شیوازی جهنگیکي ناوخو وه ریگریټ و گه شه بکات هه تا ده سه لاتی ولات ده گریټه ده ست.

هاورپي زافر له وه لامي بانگه وازه که ی (کوده تاي سهر باری) دا نه لیت: " کوده تا سهر باریه کان دیارده یه کی تازه نین وه که نه وه ی خاوه نه کانی راپورتی (کوده تا) رایته گه یه نن به لکو بیروکه یه کی کونه و هی پیش سهر ده می مارکس و نه نگلس و لینینه " و ناماژه نه کات بؤ نه وه ی که " لینین ره خنه ی گرتوه له شیوازی کوده تا (بلانکیه کان). " جه ختی کردوه ته وه که " کوده تاي سهر باری شیوازی که توخمه بؤرجوازیه جیاوازه کان به کاری نه هینن بؤ توله سه ندنه وه و پاکتاو کردنی هه قی سهر یه کتریان و شیوازی که نییه له شیوازه کانی بزوتنه وه ی شورشگيرپانه ی پرؤلیتاری " ، بؤ نه مه ش دووخالی بنه رته ی باس نه کات: " یه که م. کوده تاي سهر باری پشتگیری فراوانی گه لی له گه لدا نییه . دووه م. هه موو فه مانده گه وره کانی سوپا و نه فسه ره کانی دیکه سهر به باله جیا جیاکانی ئوردوگای دوژمن به شیوعی و چینی کریکار و نه ته وه ی کوردن " . پاشان به رده وام نه بیټ له بانگه واز کردن بؤ پشتبه ستن به سوپای حکومت وه که نامرازیکی سهره کیی شورشه کؤمه لایه تییه که و نه لیت: " سوپا وه که نامیریک له بنه رته تا ناتوانیت له

دهوله تیکی سه رمایه داریی دهره به گدا سیسته میکی بیلایه ن بیّت، به لکو ئامرازئیکی چینایه تی سه ره کی ئه بیّت بو چه وساندنه وهی چینی کریکار و بزوتنه وه شوپرشگیپر که. "هاورئی زافر له کۆتاییدا ئه لیت: "چاره سه ری کۆتایی هه ربه وه دیتته دی که سوپا وه کو سیسته م هه لّبو ه شینریتته وه و سه ره له نوئی له سه ر کۆمه لیک بناغه ی شوپرشگیپری نوئی دروست بکریته وه."

بو ئیستا و دواپوژی بزوتنه وهی چه پ به گشتی له کوردستان و عیراقداد... په ندوهرگرتن و لیکۆلینه وه له میژووی ئه م ململانیه ی ناو ریزه کانی حیزی شیوعی کاریکی به کجار پیویست و گرنگه بو تیگه یشتن له ئامانجه سه ره کییه کانی حیزب و رهنگ رشتن بو ریگای راست بو گه یشتن به ئامانجه نزیك و دووره کان، روونی له ره چاوکردن و دهستنیشانکردنی تاکتیک و ستراتیج داد... له ریپه وهی ئه م کارکردنه دوورکه وتنه وه له ریگای دووبه ره کی و تیکدر که گیانی هاوپرپیه تی و بینینی راستیه کان له بهرچاو و میشکی تیکۆشه ران ئه شیوینیت و به کگرتووی ریزه کانی په رش و بلاو ئه کاته وه. بو حیزب و ریخراوه مارکسییه کان، خو به ستنه وه یه کی پرنسیپانه ی دوور له وشکی به په یه وه لینینه کان مه رجی گه وره ی به ره و پیچچوونه، به ره لّایی له ریخستن و له ده ربپینی را و بوچووندا نه خریته جیگای ریخستنی توندوتۆل ئه گه ر نه لیم پۆلایین... ئیمه له قیاده ی مه رکه زیدا و پیش ئه وه له لیژنه ی مه رکه زیدا به و که موکوپییانه وه ئه ماننالاند و ئه نجامیسی ئه وه یه که جیگای داخ و هه ولدانه بو چاره سه ر... هه روه ها له و کاروانه دریزه ی تیکۆشانماندا ئه وه ده رکه وت که نه بوونی سه رکرده و سه رکرده یه تی به توانا و خاوه ن تیگه یشتن و له پاش ئه وه خاوه ن بریار رۆلی زۆر گه وره ی هه یه له سه رکه وتن یا پیچه وانه که ی که دۆپان و ژیرکه وتنه .

له و ئه زموونه ی مندا له وه گه یشتم که رۆشنبیریتی کادر و سه رکرده به هه موو ماناکانیا نه وه فاکته ریکی گه وره ی ئه و هۆ و ئه نجامه شه . نه بوونی زانیاری و رووناکبیری و زیره کییه کی ته واو سه رکرده ی هه ر ده سته یا حیزب ده کات به ئامانجی خوار خوئی

که هەرچی را و برپاری راست هه یه لئی تیکدهن و یاری به ئه قلی بکهن. ئیمه له و گرفته گه وره یه ی له قیاده ی مه رکه زیدا به سه رمانهات، موسلیح مسته فا که به ههچ جوریک مه رچی سه رکرده ی تیدا نه بوو وه ئه یویست ئه و مه رجانه به که سانیک پرپکاته وه که له خو ی پیشکه وتووتر نه بوون. قه یرانی سه رکرده و سه رکرده یه تی کاریکی کوشنده ئه کاته سه ر ئه و ریکخراوه و سه ر هه موو لایه نه کانی تری ژیان. سیاسی بیته یا ئابووری. نه بوونی سه رکرده ی خاوهن توانا ئه بیته هوی هه لوه شانده وه ی په پره وه راسته کانی ریکخستن وه دوا ی ئه وه به سه رنه که وتنی حه تمیی ئه و ریکخراو یا خود حیزیه .

چه ند به سه رهاتییکی ژیانی سه ربازی

سال و نیویک له ته مه نم له سوپای عیراقددا برده سه ر. شه ش مانگ به قوتابیته و سه ربازی له کۆلجی ئیحتیات و نزیکه ی سالیکیش وه کو ئه فسه ر له سوپادا. له شوباتی ۱۹۶۵ تا ۱۹۶۶/۷/۲۰ له به غدا و ده وره یه که له سه لآحه دین و هه شت مانگ له نه جه ف و چوار مانگ له عه ماره ژیانم برده سه ر. له کۆلجی ئیحتیات که له ناو سه ربازگه ی ره شهیدا بوو، مه شقی ته واوی سه ربازیان پی کردین، ئه و مه شقکرده سوودی زۆری هه بوو بۆ په روه رده کردنی توانا و به رگه گرتنی مرؤف به برسیتی و به تینویتی له گه رما و سه رمادا و فیربوونی زه بت و ره بت و به گو یکردنی فه رمانی فه رمانده کان، هه روه ها فیربوونی به کارهینانی هه موو جو ره چه کیک.

لیره دا گرنگی سه ربازیتی ئیلزامی ده رئه که ویت که زۆر پیویسته بۆ هه موو گه نجیک له هه موو جیهاندا. ئیمه له کوردستاندا راستر وایه حکومه تی هه ریمی کوردستان په پره وی ئه م پیویستی و ئه رکه گه وره یه بکات که له رووی نیشتمانی و به ره وپیشچوونی کۆمه لگادا رۆلئیکی گه وره ی هه یه. ئیستاش له هه موو کات زیاتر پیویسته ئه و نه ریه به که لکه له مه زیاتر نه خریته پشت گو ی.

دوا ی ده وره ی سه لآحه دین ئه فسه ره کانیا ن دابه ش کرد به سه ریه که سه ربازییه کاند. ئیمه هه شت ئه فسه ر بووین دانراین بۆ ناوه ندی مه شقکردنی

نه جەف. پێش چوونمان بۆ نه جەف بیستبوومان فه رمانده ی ناوه ند و مه وقیعی نه جەف عەقید (عه بدولئه میر نایف ئه له دیب) ه که پیاویکی توپه و شیتۆکه یه و گونجاندن له گه لیدا زۆر زه حمه ته. ئه م هه شت ئه فسه ره پاسیکمان گرت، خۆمان و جانتا و هه ندیک پێویستی تایبه تیمان تیکرد و به ره و نه جەف که وتینه پری. که گه یشتینه سه ربا زگه که بردینیا نه ژووری فه رمانده .

سلاومان لیکرد، به توپه ییه وه گوته: "ئیه چین؟" گوتمان "ئه فسه رین و گواستراوینه ته وه بۆ ئیره". شیراندی به سه رماندا: "درۆ ئه که ن. هه شت ئه فسه ره به جاریک! من دوو ساله داوای دوو ئه فسه رم کردوو ئه م وه زاره تی به رگریه هه چو پووجه ی به غدا نایاننیریت، ده ی ئیه له حاله تی (ئیسیتعداد) دا بوه ستن با بزانه ئیه چین؟ کی ئیه ی ناردوو؟" ده رکه وت ئه وه ی بیستبوومان له سه ر عەقید عه بدولئه میر شتیکی زۆر که مه. ته له فۆنی کرد بۆ زه عیم نه جم ئه لعانی که فه رمانده ی لیوای ۹ بوو له حله و ناوه ندی نه جەف سه ره به و لیوایه بوو پێی گوته ئایا ئاگا داریت هه شت که سه به روتبه ی مولازم به جاریک هاتوون بۆ ئیره؟ ئه مانه چین و چییان لی بکه م؟ گویمان له زه عیم نه جم نه بوو، به لام دیار بوو زۆر خراپ توپه بوو بوو لئی. ئه مه یه که م رۆژمان بوو له نه جەف.

له رووداوه خۆش و ناخۆشه کانی عەقید عه بدولئه میر، یه کیکیان ئه وه بوو منی هه لبژارد مه شق به فه سیلیک بکه م و فلان رۆژ خۆم و فه سیله که که ۳۰ سه رباز بوون بچین له قایمقامیه تی نه جەف ئه وانیه ی ئه و ساله داواکراون بۆ سه ربازی به یه سه یه م و ته پل و موسیقاوه به ینم بۆ بنکه سه ربازییه که ی نه جەف.

که گه یشته مه لای قایمقام، ئه و لیسته م بینی که سه روو دوانزه هه زار که سه ی داواکراو بوون بۆ سه ربازیی له دانیشتوانی نه جەف و کوفه. قایمقام گوته مولازم فاروق ره نگه نه زانیت که نه جەف و کوفه عه سه که ری ناکه ن، ئه مرۆ ته نیا ۹ که سه هاتوون له و دوانزه هه زاره. ئه وه بوو به م ده هۆل و زورنایه وه هینامن بۆ ناوه ندی مه شقکردنی سوپا له نه جەف. جه نابی فه رمانده و ئه فسه ره کان له سه ره سه کۆ

دروستکراوه که بۆ ئەم ئاھەنگە راوہ ستابوون، کاتیک گە یشتینە بەردە میان وە ک نەریتی سوپا هاوارم کرد "یمیناً انظر" واتە براوننە لای راست، بەرە و سە کۆکە . کاتیک فەرماندە ئەم نۆ کەسە ی بینی بە پێچە وانە ی دابونەریت هاواری کرد بوەستن . منیش ئیعازم دا بوەستن . گوتی وەرە پێشە وە مولازم . چووم . گوتی ئەمە چییە ؟ پیم گوت گەرەم قایمقام ئەمە ندە کەسی داوہ بە من و ئە لیت ھەموو کەس ئە زانیت نە جە ف و کوفە عەسکەری ناکەن و ھەموویان عەسکەری فیرارن ! قیژاندی بەسەرمدا گوتی : تۆ نا، من بی ئە قلم تۆ ئە نیرم بۆ ئەم ئەرکە و لە .. دایکی ھەمووتان .. قایمقام، حکومەت، عەبدولسەلام و ئینجا بە تورپییە وە چووہ ژووہ کە ی خۆ ی !

پاش سەعاتیک گوتیان لە تۆ سەربازە کەش پینجیان پایان کرد ! منیش ھەر بۆ بەزم و خۆشی بە پە لە خۆم گە یاندە فەرماندە، گوتم قوربان لە و نۆ یە ش پینجیان پایان کردووہ . گوتی چوارە کەم بۆ بینە . چوار کەسە کەم بۆ برد بە داریکی زۆر ئەستوور تییان کەوت و سەر و گویلاکی ھەموویانی شکاند کە دەستمان گرت و پیمان گوت جە نابی فەرماندە ھەر ئەم چوارە ئەرکی نیشتمانیان بە جی ھیناوە بۆچی لییان ئە دەیت ؟ ! گوتی ئەم سەگبابانە یەکی دە ریش دریزی ریش پانی ھینیان بە دواوہ یە بۆ واسیتە با ئەمانیش راکەن .

چیرۆکە کانی ئەو ھەشت مانگە ی نە جە ف لە گە ل عە قید عەبدولئەمیردا ھەر یە کە یان شانۆ گەرییە کی پیکە نیناوی ھە لئە گریت کە حە یفە ھە ندیکیان تۆمار نە کە م . لە سالی ۱۹۶۵دا شەر لە کوردستان دەستی پئی کردە وە، رۆژیک عە قید عەبدولئەمیر بە مولازم محەمەد عەلی عەبدولحسینی گوت خۆت ئامادە بکە سبە یینی زوو وەرە ھەتا فەرمانی دەستھە لگرتن (امر انفکاک) ت لێرە بۆ بنووسم و تۆ گواسترایتە وە بۆ (شیمال) .

رۆژی دوایی و پاش راھینانی بە یانیان من ئەو رۆژە ئەفسەری ئیشکەر بووم بانگی کردم و گوتی مائی مولازم محەمەد عەلی ئە زانیت ؟ گوتم نە خیر، گوتی ئەوہ

ئوتومبیله کهم ئاماده کردووہ دوو سی سہریاز بهرہ له گهل خۆت و به بهندکراوی بیهینه، دلّم خه بهری داوه را ئه کات و ناچیت بۆ (شیمال).. شوؤفیره که مالیان ئه زانیت له کوفه یه.

به په له سی سہریازی دوو خهت و سی خهتم له گهل خۆم سوار کرد و چووم بۆ مالی مولازم محمه د عهلی که له راستیدا خۆم شاره زای بووم، ته ماشام کرد خه ریکی خۆکۆکردنه وه یه و پیم گوت فه رمانده نار دوومی به حه پسی بته مه لای، تۆ چی ئه کهیت؟ گوتی کاک فاروق من خۆم ته به عیبه تی ئیرانیم و ئایینیش پریگام نادات شه ر له گهل کورد بکه م، وا خۆم ئاماده کردووہ رائه که م بۆ ئیران. پیم گوت ده په له بکه من ئه لیم له مال نه بوو.

نیو سه عات تا سه عاتیکی پی چو لای فه رمانده گوتم وه لّلا تۆ زۆر زیره کیت و پیشبینی شت باش ئه کهیت. محمه د عهلی له مال نه ماوه. گوتی: نه و انیه من سه گ و سه گباب و شیت و کهرم که کوردیکی شیوعی ئه نیرم ئه فسه ریکم بۆ بگریت که نایه ویّت بجیت بۆ شه ر له گهل کورد. گوتی ئه زانم درۆ ئه کهیت، وه ره مولازم ئوسامه تۆ بجۆ بیگره، ئوسامه ش سه ر به شیوعی بوو، تیم گه یاند که ئه گه ر تا تۆ ئه چیت رای نه کردبوو، نه یگریت و وه ره وه بلّی رای کردووہ!

کاتیك زانی رای کردووہ گوتی وه ره مولازم فاروق، ئه و سه گبابه به دار و ته خته و چادر حسینیهی دروستکردووہ له ناو مه عه سه که ردا و ئاوی بۆ پاکیشاوه برۆ به په له تیکی بده. عه قید عه بدولئه میر خه لکی حله بوو و خۆشی وه ک مولازم محمه د عه لی شیعه بوو به لام به دین نه بوو، پیم گوت قوربان من ئه وه ناکه م. گوتی نه خیر ئه یکهیت ئه گینا ئه تده م به دادگای سوپا. گوتم که یفی خۆته من کورپه مه لا و عالمی دینی ئیسلامم چۆن کاری وا ئه که م!! تا قیمیکی دیکه ی نارد و له یه ک دوو سه عاتدا حسینیه که ی له گهل زه ویدا ته خت کرد و هه زار جنیوی به شیخ و مه شایخی ئه و ناوه دا.

له هاو پریانی نه جه ف، عوسمان دزه بی و کامیل ئه حمه د مه عروفم له گهل بوو. هه شت مانگی خۆش و ناخۆشمان برده سه ر.

ئىنجا ھەر بۇ تەواوكردنى ئەم باسەى عەقید عەبدولئەمیر ئەلھەدیپ، ئەم پیاوھ لە دەورەى عەبدولسەلام عارفدا بووھ و برادەرى نزیكى بووھ، لە سوپا دەرکراوھ لەسەر دوو شت: جارێك لە حەلە لەگەل ئەفسەرێكى لە خۆى بەرزتردا شەر ئەكات و تەقەى لێئەكات، ھۆكارەكەى دیکەش ئەوھ بوو كە گەیشتبووھ رادەى شیتتیتى و بە ھۆى ناتەندروستییەوھ خانەنشین بوو بوو، لەسەر تەقەكان سال و نیویك بەند كرابوو، پاش كودەتای ۸ى شوبات، عەبدولسەلام گێرپابووئەوھ بۆ سوپا.

ئەو ھەشت مانگەى لە نەجەف بووم، تێكە لاویبەكى زۆرم ھەبوو لەگەل خەلكى نەجەفدا، كەسانىكى زۆر رۆشنبیر و زیرەك لەم شارەدا ھەبوون، تا ئەو كاتەش حیزبى شیوعى لە نەجەفدا جەماوھریكى زۆرى ھەبوو.

بەھۆى ئەوھوھ كە مەرقەدى ئیمام عەلى لە نەجەفدايە، ھەندێك تاییبەتمەندیی لەم شارەدا دروست بووھ. سەرۆكى ئاینى مەزھەبى شیعی تێدايە. ھەموو شیعیەك لە عێراقدا ئەگەر كەسوكارى دەرنامەتیاں باش بێت كە ئەمریت ئەبەریت بۆ ئەو گۆرستانە گەورەيەى نەجەف و لەوى ئەنیزریت و ئەوھ بوو تە پێشە بۆ ژمارەيەكى زۆر لە دانیشتوان، ھەر لە ئۆتۆمبیل بۆ گواستەوھەیان تا قەبر ھەلكەن و پرسە بەرپۆھبردنەوھ. بۆ منیش دوو مالى دوو خۆشەویستی سلیمانى لەوى بوون، مامۆستا حەمە ئەمین حەسەن كە مامۆستا بوو لە قۆناغى ناوھەندیدا و لە پاش ئەوھ ھەتا كۆچى دوايیەكەى لە نزیكترین ھاوړیکانم بوو، ھەرچەندە ھاوړیم بوو بەلام ھەر وەك مامۆستا و براگەورەش سەیرم ئەكرد.

ھاوړی خۆشەویستم فەخرى حاجى عەبدوللای بۆسكانیش مالى لە نەجەف بوو، ئەمیش مامۆستای قوتابخانە بوو، ھەتا ھەتایە قسە خۆشەكانیم لە یادە، ئنجا بە ھۆى ئەو دوو مالى خانەدانەوھ خۆم و ھەندێ لە ئەفسەرەكانیش كە لەگەلما بوون، مالىان وەك مالى خۆم وابوو. دانیشتنى زۆرى عوسمان دزەبى خۆشەویست، لە نوكتە و باسى سیاسەت، ئەو دانیشتنانەى لەو دوو مالى و لەگەل ئەو خاوەن مالانە خۆشتر ئەكرد و خۆمان بە غەریب و دوور لە سلیمانى نەئەزانى. یادى ھەرسێكیان بە بەرزى لە ویژداندايە.

پاش ههشت مانگ له نهجهف گواسترامه وه بۆ شارى عه ماره، بۆ ناوه ندى مه شقکردنى عه ماره. چوار مانگیکیش له عه ماره بووم هه تا ۱۹۶۶/۷/۲۰ له وى ته سريح بووم. هیشتا له عه ماره بووم، عه قيد سه لآحه دين که فه رمانده ی ناوه ندى عه ماره بوو پیى راگه ياندين که سه رۆك کۆمار سبه ينى ئە گاته عه ماره، ئيمه ش چاوه پرى بووين بۆ رۆژى داها توو سه رۆك کۆمار عه بدولسه لام عارف له گه رانه کهيدا به سه ر ناوچه ی خوارووی عىراق بگاته عه ماره و سه ردانى مه عه سه که ره که ی ئيمه بکات. ئە وه بوو له پر ده نگوباس گه يشته ئيمه و هه موو دنياش که فرۆکه که ی که وتوو ته خواره وه و خۆی و چه ند ليپرسراویکی عىراق له و روودا وه دا سووتان و گیانيان له ده ست دا. ئە مه ش له عىراقدا بۆ گالته پيکردن به سه رۆك کۆمار، گوترا: "صعد لحم نزل فحم" واته: (که سه رکه وت بۆ ناو فرۆکه که گۆشت بوو، له دابه زیندا به خه لۆزی هاته خواره وه)! له راستیدا ئە مه ده نگوباسیکی زۆر دل فينککه ره وه ی ئە و رۆژانه بوو له لام. له ئە نجامی ئە مه دا عه بدولر ه حمان عارفی برای که وه زیری به رگری بوو کرا به سه رۆك کۆمار و قوناغیکی تازه له میژووی فه رمانر ه وایى عىراقدا هاته کایه وه. حکومه تیکی لاوازتر له وه ی عه بدولسه لام هاته سه رکرا.

من و وهرزش

هه ر له منالییه وه چه زم به وهرزش ئە کرد و هه واداری بووم. له تۆپی په پۆوه تا باله و فتبولینی کۆلان و گه ره ک و تا هه ندیک جۆری پيشکه وتووی وهرزش. له قوناغی سه ره تاييدا له ئیستیعرازی قوتابخانه سه ره تاييه كاندا مه دالیای یه که میی کورسییم وهرگرت. له ناوه ندىدا له یاری یاخود نمایشی (هه ره م) به شدار ئە بووم، و له بهر ئە وه ی من له هه موویان بچوو کتر بووم، بۆیه له سه ری سه ره وه ی هه ره مدا ئە بووم. له سه ره تایی و ناوه ندىدا یاریکه ریکی پيشکه وتوو بووم له تیئسی سه ر میز و له قوناغی زانگۆشدا هه ر له یاریکه ره دیاره کانی ئە م یارییه بووم، ئیستاش هه ر به رده وامم تیايدا.

دروستکردنی ههرهه، (سه‌ره‌وه‌ی ههره‌می ناوه‌راست: فاروق مهلا مستهفا)، ۱۹۵۴

له فته‌بۆلئینیشدا له منالییه‌وه تپیی گه‌په‌ك و له دواناوه‌ندییدا له تپیی (ئاكۆ) یارییم ئه‌كرد. دواى ئه‌وه له كۆلیجی ئیحتیات له‌م یارییه‌دا پیشكه‌وتم و بووم به ئه‌ندامی تپیی سهریه‌كه‌مان. له‌به‌ر ئه‌وه‌ی له ئیحتیات و پاشانیش كه بووم به ئه‌فسه‌ر كاتی زۆرمان هه‌بوو، و منیش ئاره‌زووهم تیدا بوو، بۆیه رۆژانه یان هه‌فتانه چهند رۆژێك له به‌غدا و نه‌جه‌ف و عه‌ماره له تپیه‌كانیاندا بووم و چهند جارێك مه‌دالیا و جامی سه‌رکه‌وتنی تپیه‌كه‌مان من وه‌رمئه‌گرت.

ژیانی به‌غدا و هاوڕێکانم

له ناوکیشی بیره‌وه‌رییه سیاسییه‌کانیشدا ئه‌بێت چهند لاپه‌په‌كه له ژیانی كه‌سیتی خۆیشم بنووسم. پاش ته‌واوکردنی ماوه‌ی ناو سوپا، له بانکی بازرگانیی عێراق له به‌غدا به فه‌رمانبه‌ر دامه‌زرام، ئه‌و ماوه‌یه زۆر سوودم له کاری بانق وه‌رگرت، به تایبه‌تی كه من له ناوه‌ندی گشتیی بانقدا بووم و له‌و سی‌ ساڵ و نیوه‌ی خزمه‌تم تیایدا زۆر شت فێربووم چونكه به‌رێوه‌به‌رایه‌تی گشتیی بانقه‌كه ئه‌یویست پێم بگه‌یه‌نیت بۆ به‌رێوه‌بردنی لقی سلیمانی كه له پلانیدا هه‌بوو بیکاته‌وه.

ئەو چەند سالەى زۆر بەى کاتم له شوقه ياخود خانوو له گەل ھاو پێيانم خەسرهو شالى و سەردارى برى و حەسەن زىوهر به سەر برد، به زۆر پيش که له گەل سەرداردا ئەبووم، سەردار ئەندام بوو له پارتى ديموکراتى کوردستان، به لام هيج ريگرى يا ناخوشى دەر نه برى له به کارهينانى ماله که مان و چەندين سەر کردەى حيزب و چەکم ئەهينايه ماله وه، زۆر گونجاو بوو له گەلمدا. هەر بۆ بیره وه رى و وه فادارى، له سالى ١٩٦٣ دا که به خوشاراوه يى گه پامه وه به غدا، هەر ئەمان بوون باشترين ھاو پێى که به بى ترس ميوانداريان کردم و له پاش ماوه يه کى که م له گه رە کى (کۆشکى سپى) له به غدا ژوور يکيان له هەمان ئەو ماله دا بۆ گرتم که خۆيان تيايدا ئەژيان، ژوور يکيان بۆ کۆشش و خواردن و خواردنه وه مان دانابوو، ئەويتەر بۆ نووستنى هەرسىکمان. دکتۆر خەسرهو شالى بىروبواوه رى له ئيمه وه نزيک بوو يا راستر وايه بلیم دۆستىکى ريکخراوى حيزب بوو. مرقىکى دەر وونپاک و راستگو و قسه خووش، ئەو چەند سالک له من و له سەردارى برى گه وره تر بوو. ئەو سالانهى هەرسىکمان پیکه وه ئەژيان يه که مەسرهف و يه ک گىرفانىش بووين، خەسرهوى کۆچکردوو ئەو ساله له کۆلجى کشتوکال دەر سى ئەگوته وه و پاش ماوه يه ک چوو بۆ برىتانيا و دکتۆراى وه رگرت، له و خانووه و چەند خانووى تر دا که ئەو چەند براده ره پیکه وه ئەژيان، من و خەسرهو له ژوور يکدا ئەنووستين و به قسهى خووش و باسى سياسهت و دلداريه وه دوا ساته کانى شه و مان به رى ئەکرد. دوا فه رمانيشى کاکه خەسرهو سەرۆکى زانکۆى سه لاهه دين بوو له هه ولير. پياويکى ژير و زانا بوو. حەسەن پيش که خۆى سەر به حيزب بوو ئەو کاتانهى سەردار له که رکوک دامه زرا من و حەسەن پیکه وه ئەژيان هەر له و جۆره بوو له گەلمدا. من هه موو ژيانم و تا ئيستا خووشيم له په يوه ندىى خۆم به براده ره کانمه وه ئەبينى، ئەو سالانهى به غدا له براده ره نزيکه کانم بيجگه له و که سانهى ناوم هينان کاکه عه به (عه بدوللاى ميرزا مارف) و ئەرجومه ن قه ره داغى و دکتۆر ماجيد ئەحمەد عەزیز و به هزاد سائيب و فه ره يدون عارف کاتى زۆر مان پیکه وه ئەبرده سه ر.

له پراسته وه، وه ستاوه كان: فاروق مه لا مسته فا، خه سره و شالي
 دانسته وه كان له پراسته وه: سه فوه ت ره شيد، نه فراسياب عه بدولحه ميد، سه ردار غه ني شالي
 ريزي پيشه وه: كه مال ئيبراهيم، غه فور نه مين، عه لي نه حمه د حه مامچي
 سه يراني حه بانیه، ۱۹۶۲/۱۱/۳

* * *

سالانتيك وهك نه ندامي (كۆمه له ي ئابووريناساني عيراق - جمعيه الاقتصاديين
 العراقيين) هاتوچۆي ئابووريناسانم نه كرد و له هه لېژاردنه كاندا جموجۆلي زۆرم
 هه بوو. دواچار كه من له به غدا بووم له هه لېژاردني ئابووريناساندا له سالي ۱۹۶۷
 من له ليژنه ي هاوبه شي ليستي ديموكراسيه كاندا بووم كه نوينه ري حيزبي
 شيوعه ي عيراق - قياده مه ركه زي بووم و د. سه باح دوره نوينه ري ليژنه ي
 مه ركه زي بوو تيايدا. سنان شيببي و ئيسماعيل نه لراشد له گه لمان بوون، سه رۆكي
 ليسته كه ي ئيمه زاناي گه وره دكتور محمه د سه لمان حه سه ن بوو، كه به و هۆيه وه

زۆر جار چەند سەعات لە سەریهك له مالى خۆيان من سەردانم ئەکرد. ئەو زانا گەورە یه لیکۆلینه وهکانی ئۆسکار لانکه ی گۆرپیوو بو عەرهبی و له کۆچی دوایی زانای گەوره ئۆسکاردا خۆی لیکۆلینه وهکانی تهواو کرد، یه کیک له کتیبه به نرخهکانی دکتۆر محەمەد سەلمان حەسەن (دراسات في الاقتصاد العراقي) یه که تا ئیستا نرخ و بهرزیی خۆی ههیه. دکتۆر محەمەد سەلمان حەسەن که له سالی ۱۹۶۸دا کوده تاجییه کان داوایان لیکرد بییت به وهزیری نهوت، رهتی کرده وه. پاش ماوه یهك له زیندانی به عسدا باری دهروونیان تیکدا و کۆچی دوایی کرد.

بەشى پىنچەم

ئە بە خداوہ بو کوردستان .. بەرہو پىشمەرگایەتى

سليمانى... گه رانه وهم بو سليمانى

له كوتايى ۱۹۶۸ و سهره تاي شالاوى به عس بوسهر حيزمان، له سهر داواى حيزب به غدام به جيھيشت بو ئه وهى ريکخستنى حيزب له سليمانى وه ريگرم. کازم سهار که شه خسى دوهم بوو له حيزبدا داواى عه زيز ئه لحاجى سكرتيرى حيزبى پيگه ياندم که پيويسته واز له ژيانى به غدا بهينم و بچم بو سليمانى. ئه و روزهانه شالاوى به عس بو سهر ريکخستنه کانى حيزب له سهره تايدا بوو، ريکخراوى سليمانى به هيز و توانا بوو، ئه وه ليکدرايه وه که کاتيک له به غدا لييدريين ئه بيت روو بکهينه کوردستان و خومان بو قوناغيكى نوي ئاماده بکهين. به لام گيروگرفتى سليمانى خوى چاره سه ريكى مه بده ئيانه ئه ويئت وهك هاوري کازم گوتى: موسليح مسته فا ئه ندامى سه رکردايه تى حيزبه و له گه ل ليژنه ي محاليى سليمانى زور نارپکه و په يوه ندييان گه يشتووه ته بنه ست و توتمه ت گورپنه وه به شتى ناشيرين بو يه کتر. ههروه ها گوتى: تو بيه به مه سئولى سليمانى و ئه توانيت روليكى باش بيانيت له م گيروگرفته دا و به ره و مه سئوليه تى گه وره تر ههنگاو بنييت.

بو ئه م کاره چه ند ههنگاويكى په له مان پيويست بوو، من هيشتا فه رمانبه رم له به غدا و که سيكى ئاشكرام له ژيانىكى ئاساييدا و تا ئه و کاته جيگري ليپرسراوى ليژنه ي سوپاي حيزبم.

هه ولى گواستنه وهى كاري وه زيفيى خوم دا و له سليمانى جيگام بو دابين بوو. ريکخستنه کانى حيزبم له به غدا هيشته وه و به هاوريياني ليژنه که م گوت با لاي خوم بمينييت له بهر ئه م سهره تاي شالاوه ي به عس بو سه رمان. له سهر ئه وه ريککه وتين و به ره و سليمانى هاتمه وه.

شه شه م روژى ده وامم بوو له کارگه ي جگه ره ليپرسراوى ئيستىخباراتى عه سه كرى که ناوى عه قيد عه بدولکه ريم حه مدانى بوو له گه ل چه ند سه ربازنيكيدا هاتن ده ستگيرم بکه ن، به لام ده رباز بووم و ئيتر که وتمه قوناغيكى ترى ژيانه وه که خوشاردنه وه و خه باتى پيشمه رگايه تى بوو.

وهك بیره وه ریبه كه، رۆژك پيش ئه وه هاوړيم حه سه ن زيوهر كه له به غدا له شوققه يه ك پيکه وه ئه ژيان هه واليكي به عوسمانی حاجی ئه وړه حماني خزميدا بو ناردم كه (ئه من) هاتونه ته سه رمان و بو من گه راون، ئه و رۆژه ی هاتنه سه رم بو کارگه ی جگه ره، به فریکی زور باریبوو، و شهوی پيشوو له مالى خوالیخوشبوو غه نی شالی ده عوه ت بووم لای هاوړی خۆشه ویستم سه ردار. تا درهنگ قسه ی خۆشمان کرد له گه ل غه نی ئه فهندي و خوالیخوشبوو عه تی خانی دایکی سه ردار كه ژنيکی يه كچار قسه خۆش بوو و منبشی وهكو كوره كانی سه ير ئه کرد.

ئه وه دوا شهوی ئاشكرام بوو له و قوناغه ی ژياندا و ئه وه بوو بو چهند سالی داهاتوو ژيانم گوړپا به ژيانیكي خۆشاردنه وه له شاره كان و ناو باره گاكانی حیزب له شاخ و لادیكانی كوردستاندا. له سه ره تاي يه كبینیماندا له گه ل موسلیح بوم ده ركه وت كه زور دوورین له يه ك له تیگه یشتنی هیلی سیاسی حیزبه وه. ئیتر زور زوو كه وته پیلانگیران و هه ولدان بو جیبه جی نه كردنی فه رمانی سكرتیر و جیگری سكرتیری حیزب كه پيش گه یشتنه وه ی من نامه ی سكرتیری حیزبی پیگه یشتبوو ده رباره ی هاتنه وه ی من بو سلیمانی و لپرسراویتی من له سلیمانی و كوردستاندا. باسی ناكوكی موسلیح و تاقمه كه ی كه وتبووه سه ر زمانی هه موو براده رانی ریکخستن و لایه نگرانی حیزب. ئه م به هاوکاری یه ك دوو براده ری خوی ویستی رووبه رووی زۆرینه ی كادره كانی سلیمانی ببیته وه كه هاوړییان حسین عارف و خوالیخوشبوو شیخ عه لی به رزنجی سه ركرده بیان ئه کرد و له راستیدا نوینه ری راستگۆی ریکخستن و سیاسه تی شورشگیرانه ی حیزب بوون.

ئه مه له كاتیكدا بوو من فه رمانی گرتنم له چهند لایه کی ده زگا ئه منیه كانی به عسه وه بو ده رچوووه و توانای جوولانی ئاشكرام نه ما بوو.

موسلیح گوتی من ئه زانم له به غدا له مه ركه زیکي گه وره تر له لقی كوردستانیشدا بوویت، به لام ماوه يه كه براده ريكم له هه ولیره وه هیناوه و با تاقی بكه ینه وه بو لپرسراوی سلیمانی، پاش ئه وه قسه له ری و شوینی حیزبی تو ئه كه یین. پیم گوت

پلهی حیزبی له لای من گرنګ نییه، به لّام پېش هیڼانی ئه و براده ره، ۱۴ نه ندامی لیژنه ی محلی له سلیمانی هه ن هه موو یه کیکیان له و براده ره به توانا ترن. ئه مه ی تو ئه یکه یت تیګدانه نه ک چاره سه رکردن و به ره و پېش بردنی ریکخواه کانی حیزب.

پاش چه ند دانیشتنیک له سلیمانی، مه ترسیی ئه وه م هه بوو تووشی گرتن بجم چونکه له لایه ک ئه من و له لایه کی ترئیستیخباراتی سوپا به دوامدا ئه گه پان و له ملاشه وه موسلیح که هه زار فروقیل و پیلانم له چاوه خیل و خواره کانیدا ئه بینی، برپارمدا شار به جی بهیلم و به ره و لادی مالئاوایی له شاره خو شه ویسته که م بکه م. بنکه ی پېشمه رگه ی حیزب له گوندی گه ره زیل بوو، برپار درا بجمه ئه وی، گه ره زیل نزیک گوندی جافه ران و قه ره داغه .

ئه مه قوناغیکی نوی بوو له ژیانمدا ..

له پایته خت له دوو شوین: یه که م ئیشی خوم له بانکیکی خوش و پېشکه و تووه وه و له رووی حیزبایه تیشه وه له لیژنه یه کی هه ره به رزی حیزبه وه گه رابوموه وه بو سلیمانی بوو باریکی تری ژیان، بو یه کسه ر فه رمانی گرتن و خوشاردنه وه و ئینجا له و په یوه ندییه حیزبیا نه ی له به غدا هه مانبوو که بریتی بوو له گیانی پاکی هاوریپه تی و تیکووشانی فیداکارییه وه، بو به رده م کار له گه ل که سیکی نارووشنیر و پیلانگیر له هاوریپکانی خوی. به راستی روژانکی یه کجار ناخوش بوو، به لّام من ئیراده ی تیکووشان و هه سترکردنم به پپویستی به ره نگاریکردنی هه له و هه لپه رستان له ناخمدایه ره ی ئه سه ند و دلم قرچه ی ئه هات بوو قوربانیه کانی ژیر نازار و ئه شکه نجه ی به عسی فاشیست له به غدا. ئه مه م ئه دی و وینه ی تیکووشه رانی وه ک کارم سه فار و سامی ئه حمه د و ئه حمه دی ده لاک و مه تی هیندو و سالح عه سکه ری به به رچاومدا ئه هاتن و ئه چوون که ئه بیئت ئیستا له ژیر چ باریکی نازار و و ئه شکه نجه دا بن.

په یوه ندییم به هاوریپکانی دیکه ی سلیمانییه وه کرد که موسلیح یان ته جمیدی کردبوون یاخود پله یانی هینا بووه خواره وه و تومه تی دروی بوو هه ندیکیشیان

دروستکردبوو. ئەمانه‌ه‌مووی له‌کاتی‌کدا بوون که هی‌رشی د‌پ‌ندان‌ه‌ی به‌عس بۆ‌سه‌ر ه‌او‌رپ‌یان‌مان ده‌ستی پ‌یک‌ردبوو و زوربه‌ی سه‌رکرده‌کانی حیزب له‌به‌غدا ده‌ستگیر ک‌رابوون. له‌ئە‌نجامی‌ئە‌و ناکۆ‌کییه‌ی موس‌لیح و تا‌قمه‌که‌ی که دوور له‌بنه‌رەت و په‌ی‌په‌و و پ‌رۆ‌گرام و نه‌ریتی ناو‌خۆ‌یی حیزب دروستیان ک‌ردبوو، زوربه‌ی ک‌ادره‌ پ‌یش‌که‌وتوو و تیکۆ‌شه‌ره‌کان به‌و شپۆ‌ه‌یه‌ دوور له‌هه‌موو پ‌یۆ‌هره‌ حیزبیه‌کان دوورخ‌رابوونه‌وه‌.

له‌و بارودۆ‌خ‌ه‌دا ناچار بووم که په‌یوه‌ندیان پ‌یۆ‌ه‌ بکه‌م و هه‌ولێ‌ ئە‌وه‌ بده‌م په‌رشوب‌لاو نه‌بنه‌وه‌ و پ‌یکه‌وه‌ کار بۆ‌چاره‌سه‌رکردنی ئە‌و گ‌یروگ‌رف‌تانه‌ بکه‌ین، ئە‌وه‌ بوو گ‌شت توانای خۆ‌مان بۆ‌ئە‌و مه‌به‌سته‌ خسته‌ گه‌ر. ه‌او‌رپ‌یان شیخ‌عه‌لی به‌رزنجی و حسین‌عارف و حامیدی شیخ‌حه‌مه‌نوری و حه‌مه‌غ‌ریب ره‌شید و حه‌مه‌ئە‌مین ره‌شید (حه‌مه‌ئە‌مینی به‌رید) و مامۆ‌ستا عومه‌ر مسته‌فا و لیژنه‌ی هه‌ورامان که بریتی بوون له‌ه‌او‌رپ‌یان فاتح و حه‌مه‌که‌ریم و مامۆ‌ستا زاهیر و ئە‌حمه‌دی حاجی‌عه‌لی و یاسین له‌ریزه‌کانی پ‌یش‌ه‌وه‌ی ئە‌م چالاکیانه‌دا بوون.

تا ئە‌و کاته‌، ب‌یج‌گه‌ له‌حسین‌عارف و شیخ‌عه‌لی به‌رزنجی، ه‌او‌رپ‌ی چالاکه‌کانی دیکه‌ی سلیمانی بریتی بوون له‌ئە‌کره‌می عیزه‌ت نه‌جیب و حه‌مه‌س‌دیق و عه‌لی حامید و عه‌لی باراوی و سه‌دان ئە‌ندامی حیزبی.

به‌دیوه‌ ره‌سمیه‌که‌شدا شه‌وێ‌ک هه‌تا به‌یانی به‌ئاماده‌بوونی ه‌او‌رپ‌ی ساب‌یر عه‌زیز (سامی) که موس‌لیح ک‌ردبووی به‌ل‌ی‌پ‌رس‌راوی سلیمانی له‌گه‌ل‌چ‌وارده‌ ئە‌ندام و پ‌الیۆ‌راوی لیژنه‌ی محه‌لی سلیمانی له‌مالی ه‌او‌رپ‌ی ئە‌کره‌م عیزه‌ت نه‌جیب کۆ‌بووینه‌وه‌ به‌بی‌ئە‌وه‌ی بگه‌ینه‌ ئە‌نجامی‌کی ره‌وا بۆ‌چاره‌سه‌ری گ‌رفته‌کانی ر‌یک‌خستن که موس‌لیح بۆ‌پاکتاوکردنی ئە‌و ر‌یک‌خستنه‌ تیکۆ‌شه‌ره‌ کاری بۆ‌ک‌ردبوو. په‌کێ‌ک له‌و ناخۆش‌ییانه‌ی بوو بووه‌ ج‌یی قسه‌وباس و هۆیه‌ک بۆ‌دوودلی خستنه‌ ناو ه‌او‌رپ‌یانه‌وه‌ ئە‌و تومه‌تبارکردنه‌ بوو که موس‌لیح دابوو‌یه‌ پ‌ال‌چه‌ند تیکۆ‌شه‌ریکیان که گوايه‌ له‌و ک‌رده‌وه‌ حیزبیه‌ی بۆ‌ده‌ستبه‌سه‌راگرتنی پ‌اره‌که‌ی په‌روه‌رده‌ی سلیمانی بر‌یک‌ی ل‌ی‌د‌زراوه‌. ئە‌و ک‌رده‌وه‌یه‌ی که وه‌ک ت‌یگه‌یشتم به‌به‌رنامه‌ی شیخ

عەلى و حسين عارف و شەھىد ھەمە كۆلەبال دانرابوو و دەستەيەك لە ھاوړى ئازاكاني ئەو رۆژانه جيبه جيبان كړدبوو له عيراقدا دەنگيكي زۆرى دايه وه وەك كړدەوہ يەكى شۆپشگيرانه ي قيادە ي مەرکەزى.

ھاوړى ھەمە كۆلەبال پاش سەرکەوتنى كارەكە بە دەستى حكومت و ھاوکاره كاني ئەو رۆژانه يان شەھىد كرا. ئەو پارەيە گەيە نرابووہ بە غدا و درابووہ دەست سكرتاريە تى حيزب، وەك بۆمان دەرکەوت ئەو تومەتە بى بنەما بوو و موسليح و تاقمەكە ي ئەيانويست بۆ زړاندنى ناوى ئەو ھاوړپيانه بەكارى بهينن. جيبى دلخوشى زۆرى من بوو كە بە ھاوکارى ئەو ھاوړپيانه توانيم ريگا لە دارووخانى ئەو ريکخستنانه ي سلیماني بگرم و قەوارە ي ليژنە ي محەلى و ليژنە ي شار و ليژنە ي كريكاران و ليژنە ي گەرەكەكان و ليژنە ي ريکخستنى دەر بەنديخان و بەمۆ و .. تاد بهيلينه وه.

ئەو رۆژانه بيچگە لەو ناوانه، يادى تيكۆشەرانى وەك ھەمە فەرەجى بانيبى و عەلى پەش و دەرويش و لە ناو شاريش ئەو لاوہ ئازا و چاوانە ترسانه ي وەك شەھىد ئەكرەمى وەستا ھەمە ئەمىن (ئەكرەمى ھەسە) و شەھىد جەمالى عەلى فايز و مستەفا چاوپەش و كەمال شاكير و شەھىد لەتيفى ھەمە مراد و شەھىد بەكر ھەورامى و شەھىد عوسمانى نانەوا و شەھىد كەمال جەمال (بەختيار) لە ميشك و ويژداندا ماون و ئەمىن و بەشيكن لە ھەزارەها رۆلە نەبەزەكانى حيزبى شيوعى عيراق - قيادە ي مەرکەزى.

ھەر لەو دەورە بەرەدا پەيوەنديم كړد بە ريکخستنى خانەقینەوہ كە شەھىد زۆران عەبدولعەزىز پشتيوان سەرکردايە تى ئەكردن و ئەو كاتە تا ئەو رووداوہ دلته زینانە ي روويدا وەك بەشيكى كاريگەر و نمونە ي قارەمانيتى ناو شارى خانەقین و دەوروشتى و تا بنكە ي پيشمەرگەمان لە نزيك گوندى خەركنيتى نزيك دەر بەندى بيلوولە روويە كى گەشى حيزب بوون و ھەلمەتە شيرانە كانيان بۆ سەر دوژمن ھاندەر بوو بۆ جەماوہرى ناوچەكە بۆ نزيكبوونە وەيان لە ئيمە و دوژمنايە تيبان بۆ حكومە تى بەعس.

کاتیك سهردانی ئه و بنکه یه م ئه کرد له پال شاخی به مۆی سهرکه شدا وه ک گه شتیکی خۆش و پر له بیرهوه ریبه ئه و ناوچانه و قۆناغ به قۆناغی ئه و ریگا دووره تا خهرکنی، زیاتر له ههفته یه ک ریبرینی پیاده ی ئه ویست که رۆژی ههشت نۆ سهعات زیاتر ریمان ئه کرد، شهوان وامان ریکنه خست له و گوندانه بمینینه وه که هاوپیانی خۆمانی تیدا بوون.

بهره و گوندی گه ره زیل

گوندی گه ره زیل بنکه یه کی (پ.م) ی حیزب و ژماره یه ک هاوپی هه لاتوو له شاره کانه وه ی لی بوو. سهرلقه که مان که رکوکی بوو ناوی ئه بو عه لی بوو، که سیکی چالاک و رۆح سووک بوو. له و پیشمه رگانه ی بیرم ناچن مه حمود فه ره ج و حه مه شکور شوانی و ئه حمه د هه ورامی بوون که هه ر یه که یان سه ره پهلک بوون له لقه که . هه ندیک ئه ندامی لیژنه ی محه لی سلیمانیش له وی بوون. باره گاکه مان مزگه وته که ی گه ره زیل بوو، که به هۆی میوانداریی ئیمه وه له مزگه وتی که وتبوو و ئیمه له ژوره گه ره که ی نوێژکردندا بووین.

له گه ل گه یشتندا بۆ گه ره زیل، موسلیح بریاریدا ته جمیدم بکات. ته جمید له حیزبدا ئه وه بوو که هه ر ئه ندامی حیزبیت به لام له ریکشستندا هیچ فه رمانیکت پی ناسپیژدرییت. سه ره پای ئه و باره، رۆژ دوا ی رۆژ هه والی ناخۆش و جه رگه بری به غدا و شاره کانی دیکه مان پی ئه گه یشت. بۆ من که سالانیکی زۆر له ریکشستنه کانی به غدا کارم کردبوو و سه دان هاوپی له پایتهخت به جیهیشتبوو، زۆر سهخت بوو. له باریکی یه کجار ناخۆشی دهروونیدا بووم و زۆر نیگه رانبووم به نه زانیی هه والی هاوپیکانم.

دوا ی دهستکردن به شالای به عس بۆ سه ره قیاده ی مه رکه زی له سالی ۱۹۶۸ دا، موسلیح داموده زگایه کی چه ند که سیی هه له په رست و بیتوانا و نه خۆینده واری به دهوری خۆیدا دروستکردبوو، لیژنه ی محه لی سلیمانی و لیژنه ی

شار و لیژنه‌ی هه‌ورامان و هه‌له‌بجه پشت گوی خرابوون و زۆر دلّی به‌وه خۆش بوو که هاوړپییانی سه‌رکردایه‌تی ده‌ستگیر کراون و ته‌نیا ئه‌م له سه‌رکردایه‌تی له کوردستانه و به هه‌لی زانی بانگی سکرته‌ییری به گویی خۆیدا بدات.

فاروق مهلا مستهفا، سه‌ره‌تای چوونه ده‌ره‌وه ۱۹۶۸

له ناو ریڅخراوه‌کانی حیزبدا ته‌که‌تولیکی بو خۆی دروستکردبوو، و زوربه‌ی کادیره‌کانی به کرده‌وه له کارخستبوو. یه‌ک روژ نه‌مدی موسلیح کتیبیکی به ده‌سته‌وه بیت. روژانه خه‌ریکی پاککردنه‌وه و ئالیکی ئه‌سپه‌که‌ی بوو. ئه‌سپه‌که‌ی موسلیح زۆر به‌خته‌وه‌ر بوو، له کاتیکدا له بنکه‌که‌دا که‌مترین و هه‌رزانتین خواردنمان هه‌بوو که نیسکینه به نانی تیگوشراوه‌وه ژه‌می هه‌ره دلخۆشکه‌ره‌مان بوو، جار جاریک ساوه‌ر و زۆر جاریش نان و چا. . موسلیح جۆی ئه‌کړی، ئه‌یشته‌وه و خویی پپوه ئه‌کرد وچکلیتی ئه‌هینا و ئه‌یکرد به‌ده‌م ئه‌سپه‌که‌وه، تاقه که‌س که هاوکاری ئه‌کرد له‌م کاره قیزه‌وه‌نه‌دا هاوړپیه‌ک بوو ناوی نادر بوو، نادر له‌گه‌ل موسلیحدا له هاوړپیی یه‌که‌تر نه‌ئو چوون، به‌لکو وه‌ک خزمه‌تکار و ئاغا وابوون.

هەر له باسی نادردا، شه وێکیان له بنکه که مان دوور که وتبووه و له بهر ئه وهی ره بیهی جاشه کان زۆر نزیک بوون لیمانه وه له گه رانه ویدا هاوړی حه رهس هاواری لیکردبوو "بوهسته .. تو کیت؟" هاوړی نادر گوئی به هاواره که نه دا و حه رهس ته قه ی لیکرد و فیشه کیکی تفهنگه برنه وه که ی دابووی له پانی و هه لی ته کاندبوو. موسلیح رووی کرده من گوئی "ئه مه له ئیشی ریکه وت ناچیت!"

بو تیمارکردنی برینه که ی نادر، هاوار بو دکتور سلیمان (هاوړی عه لی که ریم) برا که فریای بکه ویت، به لام دکتورم دکتور نیمچه بوورانه وه یه ک بوورایه وه و ناچار هاوړی مسته فا چاوپهش به یاریده دانی من دهستان کرد به تیمارکردنی برینارییه که ی. بیجگه له م لایه نه، هاوړیانی دیکه زۆر ئیراده یان به هیز و نازایانه بوو له گه ل هاوړیانی مسته فا چاوپهش و عه لی که ریم و شه هید جه مالی عه لی فایز و یوسف که پ. م بوو له گه ره زیل، زۆر کاتمان به قسه ی خوئی خوالیخوئشو بو یوسف قادر ناسراو به (یوسفه لچه) وه ئه برده سه ر.

رۆژیک براده ریک هات گوئی: کتیب ئه گرین به دهسته وه حه مه شکور گالته مان پی ئه کات ئه لیت ئه مه حوجره یه .. مه کته به مردووتان مرئ یان هاتووین پیشمه رگایه تی بکه ین، بانگم کرد گوتم هاوړی حه مه شکور وه ره. مه سئولییه تیشم نه بوو به لام به راستی مه سئولی راسته قینه من بووم، گوتم بوچی سه ر ئه که یته سه ر ئه م براده رانه؟ شیوعیتی به شیکی گه وره ی خویندنه وه و خوینده وارییه و تیگه یشتنه له کۆن و له ئیستا و له دواوژ، بوچی گالته یان پی ئه که ییت که کتیبیان به دهسته وه یه؟ خو له شه ردا نین ئیستا. گوئی راستیه که ت پی بلیم هاوړی فاروق (شایانی باسه کاتیک که من چوومه گه ره زیل ناویان نام ئه مین، رۆژیک ئه م حه مه شکوره هات گوئی هاوړی ئه م بنکه یه هه مووی ئه زانیت تو ناوت فاروقی مه لا مسته فایه و ناویان ناویت ئه مین، هه ر من نه م ئه زانی منیش تیگه یشتم تو فاروقی مه لا مسته فایت. زۆر پیکه نیم گوتم حه مه شکور باوه رت بیت نه هاتووم خو م بشارمه وه و ناوی خو م بگوړم و هه تا هه تایه خو م به ستووه ته وه به

حيزبه وه، ئيتر بوومه وه به فاروق) گوتم بۆچى ئىستيفزاسى براده ران ئەكەيت؟ ئەى تۆ نازانیت وه كو بۆم باس كرديت خویندنه وه چەند گرنگه؟ گوتى هاوپرئ هه مووی ئەزانم، من نه خوینده وارم و به راستى به سه رى تۆ له رووم نایهت لای ئەوانى دیکه بیلیم، به غیلییان پئ ئەبەم هه ریه كه یان کتیبیکى به دهسته وه یه و ئیواره موناقه شه ی ئەکات و من نایزانم، جه مالی عه لى فايز دیت به ئەنقه ست پرسىارى زۆرم لئ ئەکات نازانم جوابى بده مه وه . زوریه ی هاوپرئیان به په یوه ندى چاک و قسه ی خۆش کاتیان به سه ر ئەبرد، گوتم ئەبیت له به یانییه وه كه کتیبیان به دهسته وه بوو بلیت ئەرى هاوپرئ باسى چى ئەکەن شتیکیم لئى فیڕ بکەن . دوایى براده ریکم کرد به مه سئولى حه مه شکور بۆ ئەوه ی خویندنه وه و نووسینی فیڕ بکات . پاش مانگیك حه مه شکور هه مو پیت و ژماره ی به دهستی خۆى ئەنووسى و زۆر دلئ خوش ئەبوو کاتیک شتیکى ئەخوینده وه .

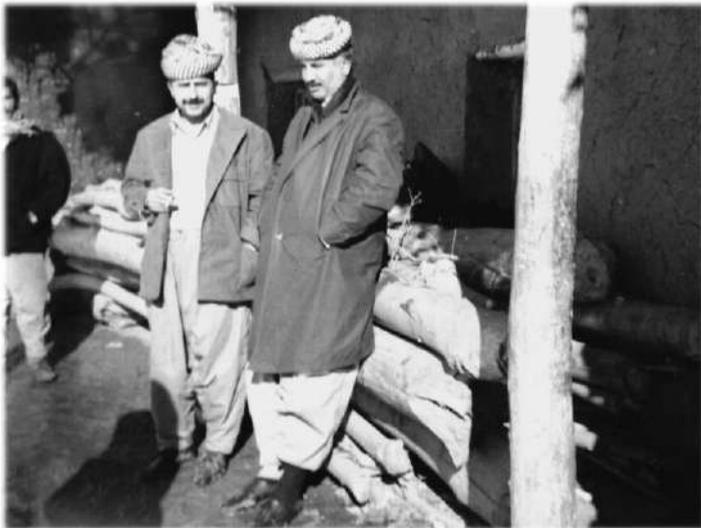
هه ر به م بۆنه یه وه له یه که م رۆژى چوونه دهره وه مه وه بۆ بنکه ی گه ره زیل هه ستم کرد ئاستى رۆشنبرى ناو هاوپرئکانى بنکه که به سیاسى و پیشمه رگه وه زۆر لاوازه و هېچ گرنگیه کی پئ نه دراوه . به موسلیم گوتم : باشه تۆ بۆچى هه فته ی جارێک یان خۆت یاخود ئەم سوارچاكانه ی قوتت کردوونه وه وه ک لپرسراو هه ر جاره ی دهرباره ی لایه نیکى رووناکبرى سیاسى یاخود فیکرى یاخود موناقه شه ی هیلئ سیاسى حيزب موحازه ریه ک ناده ن به م هاوپرئیه نه ؟ زۆر به پیشنیه اره که م بئ تاقت بوو و ته نیا به گالته پیکردنى زانى و هېچى تر .

له و بنکه یه له گه ره زیل ماوه یه کی زۆر ماینه وه تا رۆژیک موسلیح لیژنه یه کی هینا و به ئاره زووی خۆى ناوی لیژنه ی سلیمانى و لیژنه ی فه رعى لینابوون . به راستى که سه یرى لیژنه که م ئەکرد که ئەمان سه رکرده ی ریکخستنیکى فراوانى حيزب بن به رچاوم تاريك ئەبوو و دوارۆژیکى پر له ناؤمیديم ئەهاته به رچاؤ .

ئەم چوار قۆلییه له سه ر سه ربانى به رده م مزگه وته که که به شیک بوو له ته والیت و حه وزى ده ست نوێژ گرتن، دانیشتبوون، گوتى هاوپرئ من ئيعتيزار بۆ تۆ

ئەهینمەوه له بەردەمی ئەم لیژنەییە فەرعدا گۆتم فەرە یان سلیمانی؟ درێژە ی پێدا و گۆتی: که ئەم ماوێه ته جمید بوویت به هه‌له، تیگه‌یشتنه که مان هه‌له بوو. گۆتم من هه‌ز ئە کهم به کێک مه‌هزه‌ر بنووسیت، ئیستا تۆ چیت ئە ویت؟ گۆتی ئیمه هه‌له بووین، ئەتکه‌ین به مه‌سئولی گه‌وره‌ترین ریکخراوی حیزب که حیزبی شیوعی عێراقی - قیاده‌ی مه‌رکه‌زی ماوێه‌تی ریکخراوی (کوت)ه، بچۆ بۆ ئەوئ، کوت چه‌ند ئە وه‌نده‌ی کوردستان ئەندامی تیا به، ئەمه‌ی هه‌یه و ئەوه‌ی هه‌یه. من ئەمزانی وایه به‌لام گۆتم من له ژیاندا هه‌چ شتیکی حیزبیم پی نه‌گوتراوه نه‌یکه‌م، بۆ نمونه وازم له ژیان به‌غدا هیناوه، فه‌رمانبه‌ریکی مامناوه‌ندی بووم له ژیانکی خۆشدا بووم، له بانکیک بووم شوینکی گه‌وره‌م هه‌بوو، هاتمه‌وه بۆ سلیمانی له سه‌ر فه‌رمانی حیزب و بۆ به‌که‌م جار له ژیاندا ره‌فزی قسه‌ی تۆ ئە که‌م چونکه تۆ پیاویکی خائینیت. گۆتی من خائینم؟ گۆتم به‌لی تۆ خائینیت محاو له‌ی هه‌چ شتی که نه‌که‌یت چونکه ئەم بنکه‌یه له ژیر ده‌سه‌لاتی تۆدا نییه! ئیستا ئەم سی براده‌ره که داتناون له‌لای من له داشی دامه‌ بچووکتزن. به‌یه‌کیکیانم گۆت مه‌هزه‌ره‌که جوان بنووسه، چونکه خه‌تی زۆر ناخۆش بوو، ئەمه ئەمینیت بۆ میژوو. گۆتم به‌قسه‌ت ناکه‌م چونکه تۆ ئە ته‌ویت من له‌وئ بکوژیم یا نیازیکی ترت هه‌یه. له‌سه‌ر باب ته‌که ره‌ویشتم و گۆتم تۆ به مه‌سئول نازانم و هه‌تا مردن ئەلیم خائینکی گه‌وره‌یت. گۆتم تۆ له ناو ئەم هه‌موو خه‌لکانه نان نییه بیخۆین جۆ ئە شوینته وه خوپی پیوه ئە که‌یت چوکلێتیکی تی ئە خه‌یت و ئەیده‌یت به ئەسپه‌که‌ت، بوویت به گالته‌چی ئەم بنکه‌یه و بوویت به گالته‌چی هه‌موو خه‌لک و براده‌ره سیاسی و پێشمه‌رگه‌کان له‌م گونده‌دا که خه‌لکی زۆر زۆر ئاساین، که‌س نییه جۆ به‌و شیوه‌یه بدات به‌ ماین یاخود ئەسپه‌که‌ی. که تیگه‌یشت هه‌چی بۆ نا کریت گۆتی کۆبوونه‌وه ته‌واو. له‌و کاته وه کۆمه‌لێک شت روویدا و دوا‌ی ئەوه‌ی با ریکی تازه دروست بوو له ناو حیزبدا، هاوړی ئیبراهیم عه‌لاوی له سه‌ره‌تای سالی ١٩٦٩دا به‌ره‌و کوردستان هات. له‌و رۆژه‌ی ئیبراهیم عه‌لاوی هات قیاده‌ی ئیبراهیم عه‌لاوی بوو به ئەساس،

موسلیح ههولئ ئەدا ئیبراهیمیش لابه ریټ. کاتیك کۆنفرانس به ستره له قهره داغ منیان بانگ نه کرد. چه ند که سیک موسلیحیان شکاند به رامبه ر به وهی ته جمیدی کردبووم. له کۆتایی سالی ۱۹۶۹دا، ناوچهی قهره داغ که وته ئالۆزانی گهروگرفتی شه ری حکومت و چه کداره کانی به رامبه ر پيشمه رگه ی کوردستان. ئەوه بوو ئەو هیزه بچووکه ی ئیمه ش به ره و ناوچه ی شارباژێر کشایه دواوه. من ئەو رۆژانه له ديليزه بووم. کاتیك هیرش به ره و ناوچه که هات ئەویم به جی هیشت و نزیک شاری سلیمانی له گه ل هاورپئ شیخ عه لی به رزنجی یه کمان گرته وه و به و ئومیده ی له و ناوچه یه دا بگه ینه وه به براده ران که هاورپئ ئیبراهیم عه لایشی لی بوو، به شاخی گۆیزه دا هه لگه راین و به ره و گوندی کاژاو، له ویوه بۆ به رزنجه. پاش یه ک دوو رۆژ گه یشتینه حاجی مامه ند. شه ویک له حاجی مامه ند ماینه وه و رۆژی دوا یی چووینه گوندی قوله گیسکی که (ئارۆزه ر) یشیان پی ئەگوت، له مالی خوالیخۆشبوو شیخ عه بدوللای خزمی شیخ عه لی ماینه وه که تاقه مالی ئەو گونده جوانه بوو.

هاورپئ ئیبراهیم عه لای، فاروق مه لا مسته فا
 باره گای حیزب له کانی سپیندار، ۱۹۷۲

بۆ گه یشتن به هاوړیکانمان له ری بړین بهردهوام بووین و به هه موو گوندهکانی سرۆچکدا تیپه پړین، به لام وهك بۆمان دهرکهوت ئه وان ریگایه کی تریان گرتبووه بهر و به یهك نه گه یشتن، بویه به ناچارى به موخته فیتی گه راینه وه سلیمانى .
 براده رانیس گه یشتبوونه (ناوکیله کان)، ئه و گونده میژووییه ی چه ند سالیك دواى بنکه که ی ئیمه له ناوچه ی بالهك، باره گای حیزبى تیدا دروستکرا بوو .
 بهردهوام په یوه ندی و نامه گۆرینه وه م به هاوړی ئیبراهیمه وه هه بوو و پا و بۆچوونمان سه بارهت به دواړۆزی حیزب ده گۆرپییه وه .

قوئاغی دهرکردنی موسلیح مستهفا له حیزب

هاوړی ئیبراهیم به هاوړی که مال شاکردا نامه یه کی بۆ ناردم، نووسیبووی:

هاوړی دلیر (که ئه وکاته ناوی خوازراوی حیزبى من بوو):

بۆچوونهکانی تۆ له سه ر بارودۆخی حیزب و به تاییه تی له سه ر موسلیح مستهفا هه مووی راست بوون. پاش گه یشتنمان بۆ ئه م ناوچه یه و بۆ باره گای حیزب له ناوکیله کان، بړیارماندا سه ردانی سه رۆکی پارتی و شۆرش، مه لا مستهفا ی بارزانی بکه یین.
 من و موسلیح و ئه بو ئه نیس له پیش بهرپیکه وتنماندا بۆ لای بارزانی دانیشتنی کمان کرد بۆ ده ستنیشان کردنی ئه و خالانه ی له گه ل بارزانیدا باسی ئه که یین، که بریتی بوون له باری سیاسی کوردستان و عیراق و هه لۆیستمان له به رامبه ر حیزبى به عس و حکومه ته که ی. هه لۆیستمان له شۆرشى کوردستان و بهرده وامبوون له هاوبه شیکردن تیایدا له ناوه وى ولات و دهره وى ولاتدا و له ئه نجامدا ریکخستنی په یوه ندی ئیمه و پارتی دیموکراتی کوردستان و داوا کردنی چه ک لییان بۆ به شداریکردنی فراوان له شۆرش دا.
 موسلیح له پیش دانیشتنه که دا گوئی: ئه گه ر بارزانی داوا له ئیمه بکات له به غدا و شاره کانى دیکه ی که توانامان هه یه له جه لالییه کان بدین و به تاییه تی له ئیبراهیم ئه حمده و جه لال تاله بانى ئیمه هه لۆیستمان چی ئه بیته؟ ئیمه ش واته من و هاوړی ئه بو ئه نیس پیمان گوت: ده لێین ئه وه ئیشى ئیمه نییه و به وه رازی نابین. به لام که چووینه

لاى بارزانى و هه ندىك قسه مان كرد، يه كسه ر موسليح پيى گوت: ئيمه داوا ئه كهين چه كمان بدهيتى بۆ ئه وهى هاوكارىي شۆرش بكهين.
 بارزانى قسه كهى پيى برى و گوتى: ئه وه ئاسانه به لام من داوايه كم له ئيوه ههيه..
 بۆم بكهين.

موسليح بى قهيد و شهرت و به پيچه وانهى بريارى پيش سهردانه كه و دوور له
 سياسه تى حيزب و بى ئه وهى روو بكاته ئيمه رهزامه ندىي نيشاندا.
 منيش (هاورپى ئيبراهيم) گوتم: جه نابى بارزانى ئه گهر راى ئيمه وه رئه گريت وهك
 حيزبى شيوعى عيراق - قيادهى مهركهزى، يه كهم ئه م قسانه ي ئه م برادهره راى
 شه خسيى خوئيه تى و هى حيزب نيه. دووهم، ئيوه له گه ل ئه و لايه نه ي ديكه ي جولانه وهى
 كورددا جياوازيه كتان هه يه ئه گهر به شيوه ي گفتوگو چاره سه رى ئه م شه رده ي نيوانتتان
 بكه ن قازانجى شۆرشى كورد و هه موو گه لى كورد و عيراقيشه .

* * *

پاش ليكدانه وهى ته واوى هه لوئسته كانى موسليح له سه ره تاي شالاوه
 فراوانه كهى به عس بۆ سه ر قياده ي مهركهزى و گرتن و كوشتنى زۆر له
 سهركرده كان و به بى هيج بريارىك، موسليح مسته فا خوئى ناو نا سكرتيرى حيزب و
 كهوته ته جميد كردن و سهركوت كردنى هه موو را و خاوه ن رايه ك له لايه ن كادره كانى
 حيزبه وه كه به گشتى بووبوه جيگاي گومانى سهركرده و كادري پيشكه وتوى
 حيزب و به هوى ناسكى بارى سياسى و ئالوزانى ريكخستنه كانى پاش ئه و گورزه
 كوشنده يه ي بهر حيزب كهوت و له سه ر ئه و را و هه لوئستانه ي ئه و ماوه يه زوربه مان
 كه من رۆليكى سه ره كيم هه بوو تيايدا و داواى ته جميدى موسليحمان كردبوو.
 كه هه رسيكيان گه رابوونه وه باره گاي حيزب هاورپى ئيبراهيم له گه ل هاورپى كانى
 ئه ويدا كۆبووبوونه وه و برياريان دابوو موسليح چهك بكه ن و ته جميدى بكه ن تا
 كونفرانسيكى داها توى حيزب.

* * *

لقیکی پیشمه رگه ی حیزب له ناوکیله کان بوو، به کره رهش سه رلق و عهزه رهش جیگری بوو. عهزه رهش ناوی عهزیز ئه نوهر بوو خه لکی گه ره کی کانئسکانی سلیمانی بوو، به عهزه ی به هیش ناوئه برا، باجی به هیی دایکی ژنیکی تیگۆشه ره بوو که هه تا کۆچی دواپیشی هه ره له گه ل حیزبدا بوو. عهزیز خۆپیشی له سه ره تای لاویتییه وه رۆله ی حیزب و پیشمه رگه ی بوو.

ئه و هاوپیانه ی دیکه ش که له ناوکیله کان بوون بریتی بوون له مسته فا چاوپره ش، که مال شاکر، ئه کره می چه پسه، جه مالی عه لی فایز، به کره ه ورامی و مام برامیم. ئه م تیگۆشه رانه رۆلیکی مه ردا نه یان هه بوو له بهرگری کردن له بهرام بهر دوژمنه کانی حیزب و قاره مانانه و گیانفیدایانه چالاکییان ئه نواند. هه روه ها هاوپی خه به ختیار (که مال جه مال) و چه یده ره قه ساب، تارق حاجی سه عید، سه عدون فه یلی، سامی فه یلی و ئه بو سه میره و ژماره یه ک پیشمه رگه ی حیزبیشمان له گه لدا بوون. هاوپی ئیبراهیم داوی له من کرد لیژنه کانی سلیمانی ریکبخه مه وه و زۆر به په له بجم بۆ ناوکیله کان و له چه ند رۆژیکدا کاروباره په له کانمان ریکخسته وه.

* * *

له جیا بوونه وه کانی ناو ریکخسته کانی حیزب و هه ره حیزبیک کۆمه لی پرا و هه لۆیستی جیا جیا په یدا ئه بیته که هه ندیکیان له سه ر به نه ره تی مه بده ئی نابن. هه ره چه نده ئه وانه ی له گه ل موسلیح و تا قمه که یدا مانه وه ژماره یان که م بوو، به لام هه ندیك هاوپی تیدا بوو دلسۆزی حیزب بوون که من هه ولما ده یه که یه که ئه و براده رانه ببینم و هه لۆیستی ئه و تا قمه یان بۆ روون بکه مه وه که چه ند دوورن له به رژه وه نیدی حیزبه وه و چۆن کرده وه کانیشیان به تایبه تی ئه وه ی دوو که سی یه که میان جیگای گومانن.

له و کاتانه دا که حیزب لی ئه دریت و به تایبه تی له لایه ن حکومه ت و حیزبیک فاشستی وه ک حیزبی به عس، ته نیا کوشتن و برینی ئه وان نییه که حیزب لاواز بکات به لکو ئه و کاتانه که سانی لاواز له فیکر و له باوه ر نه بوون یا خود هه ندیکیان

بہ ہوی بہرچا و روون نہ بوون بہ دواپوڑی حیزبہ وہ کاریگہ ریبہ کی توندیان ئہ بیٹ
لہ سہر یہ کگرتووی حیزب و پتہ وی ریخستنہ کانی.

ہہ ندیک ہہ لپہ رستیش ئہ کہ ونہ ملہ قوتی بؤ وەرگرتنی پایہ و لپرسراوی
سہروتر لہ توانا و لہ شارہ زایی حیزبایہ تییان. ئہ مہی دواپیشیان یہ کیک بوو لہ و
گرفتانهی رووی دا، بؤ نمونہ ہاوپتیہ کہ ئہ ندامی لیژنہی گہرہک بوو ئہ وان سہریان
خستہ لیژنہی لقی کوردستان! بہ لام کام لق!

ہہ ندیک گیروگرفت و ہہ لوئستی سہیرمان ہاتہ بہردہم. ئہ و کادرانہی بہ توندی دژی
موسلیح و تیگہ یشتنی و ہہ لوئستہ کانی بوون لہ و زورانبازیہی ئیمہ کردمان لہ گہل
موسلیحدا و زور بچووکمان کردنہ وہ، ژمارہ یہ کی ناسراوی ئہ و ہاوپتیانہ بہردہ وام نہ بوون
لہ گہ لمان و ہہ ندیکیان ہہ لوئستی گژشہ گیریان ہہ لبارد و چہ ند کہ سیکیشیان سہرتاپا
ریباز و بیرواہہریان گورپرا. ئہ مانہش ہہ مووی چا و ہرپوانکراوہ لہ ئہ نجامی جیا بوونہ وہ کاندہ
لہ ہہ موو حیزبیکدا کہ ژمارہ یہ کی زور لہ نیوان دانیشتن و سہنگہر گواستنہ وہ دا
یان میژووی خوئیان ئہ دپورینن یا خود لہ بہردہ وامبوونی تیکوشانیاندا بیہیوا ئہ بن.

بہ پیچہ وانہی ئہ مانہشہ وہ کہ سانیک کی خا و ہن بیرواہہر کہ لہ سہرہ تاوہ بؤ
قوربانیدان ملی ئہ و ریگہ یہ یان گرتوہ، توندوتولتر ئہ بن و بیروپریان پتہ وتر ئہ بیٹ
وہک لہ زوربہی ئہ ندامہ کان و کادرہ کانی سلیمانی و کہرکوک و ہہ ولپردا روویدا.

ہہ تا ہہ تایہ نہ بہ زین و قارہ مانیتی دہیان ہاوپری لہ کادرہ پیشکہ وتوہ کان لہ
یاد ناچیت و لہ خوار ئہ مانیشہ وہ ئہ و ریخستنہ پەرشوبلاو پی کرآوہی دہستی
ئہ و کہ سہ ہہ لپہ رست و دواتر (ناپاک) انہی کہ بہ چالاک کی و ہہ ول و تہ قہ لای شہ و و
رؤژی کارکردن توانیمان ریخستنہ کانیان لی پاک بکہینہ وہ، پتہ ویان بکہین لہ سہر
بنہرہ تی ریخستن و فیکری مارکیسیزم - لینینیزمدا ریخراوہ کان دابمہ زرینینہ وہ.

ئہ گہر ریخستن بہ بی فیکر و فہلسفہی باوہرپییکراوی حیزب بہ تیوری و بہ
کردہ وہ دانہ مزیت لہ ہہر شلہ قان یا خود ہیرشیک کی دوزمندا ہہ لئہ وہ شیتہ وہ یان
تووشی پچر یچری و ئالوسکانیک کی کوشندہ ئہ بیٹ.

بهره و ناوکیله کان

پینج رۆژ هر له بهیانی زوهوه ئەکه وتینه ری هه تا ئیواره و شهوان له نزیکتین دی لامان ئەدا. هه موو دێهه ک لپرسراویکی هه لپژیردراو یاخود دامه زراوی له لایهن هیژی پیشمه رگه و پارتییه وه تیدا بوو. ئەو پیشمه رگانه ی له گونده که لایان ئەدا لپرسراوه که به سه ر ماله کانی ئاوایدا دابه شی ئەکردن. به گویره ی توانای ئەو ماله که خانه خوویی ئەو شه وه ئەبوو خواردنیان پیشکەش به میوانه کان ئەکرد. به گشتی دیهاتی کوردستان ئەرکی زۆر گه وری ژیانی پیشمه رگه یان له سه ر بوو. سالانێکی زۆر مال بی میوان نه ئەبوو.

که گه یه شتمه ناوکیله کان و هاوپیانم بینی، هه سستیکی خوشم له لا په یدابوو، قوناغیکی نویی پاککردنه وه ی حیزب بوو له و تا قمه ی که هه رچی بوون، ئەوه نه بوون له پینگه ی سه ر کردایه تیی ریکخستنیککی بچووکي ئاساییشدا بن چ جای پیشه نگی و ریبه رایه تیی حیزیکی شوپشگپری نازای وه کو قیاده ی مه رکه زی بکه ن. ناوکیله کان ئەکه ویته سه ر ریگای گه لاله و باله ک، گونده که به مبه ر و ئەوبه ری ریگا قیرتاوه که دا بنیاد نراوه و هه ر چواره وری به چیای به رزی پڕ که نده لان و به رده لان و داربه روو گیراوه و له به ری خوارووی ناوکیله کاندایا ئەو رووباره ی پیدا دیته خواره وه که له هه ر شوینیک ناویکی جیاوازی لینراوه. رووبار زۆر به خوړ و توندوتیژی ئەهاته خواره وه و له هه ندی شوینیشدا گۆمی بچووک بچووکي له پاش خۆی به جی ئەهیشته. دهنگی خوړه ی ئاوی رووباره که له دووری دهیان مه تره وه ئەبیسترا و خوشیبه کی پڕ جوولان و چالاکی به گیانمان ئەبه خشی.

سالانیککی ژیا نمان له گه ل هاوپیاندا له م باره گایه ی حیزب برده سه ر و بۆ هه ر لایه کی دیکه ی کوردستان یاخود ده ره وه ی ولات بچوومایه دوا جار ئەگه پامه وه بۆ ئەم مه له بنده خوشه ویسته.

له ناوکیله کان و له خوار باره گا که مانه وه که بریتی بوو له چه ند خانوویه ک که له دانیشته وانی ئاوایمان به کرئ گرتبوون، پارچه یه ک زه ویی گه وره شمان به و

شيوهيه لى گرتبون به كرى كه له وه رزى خويدا كشتوكالى پيوستمان تيدا
 ئەكرد. بامى و باينجان و تهماته و خهيار و كالهك. ئەمانه به رهه مى به كه لكى ئەو
 كاتانه بوو كه به شىكى زورى خواردنى روژانه مانى مسوگەر ئەكرد. نزيك رووباريش
 تهنورى نان و سه موونمان هه بوو كه سى ژمه برسيتى ئەپه وانده وه و تيرى ئەكردين.
 جار جاريش چه ند بزنيكمان ئەبوو، هاوړپيان ئەياندوشين و له شيره كه يان
 ماستمان دروست ئەكرد. كاتيک قهره بالغ بووينايه به يانيان بو به رچايى يه كى يه ك
 كه وچكى چيشتمان له و ماسته به رته كه وت، هه بوو به يه ك جار ئەيخوارد و
 هه نديكيشمان ئەمانسوو به پارچه يه ك نانى (ته نور) هكهى خو ماندا و توزه توزه به
 (چا) وه تام و له زه تىكى يه ك جار خو شمان لى ئەبينى.

* * *

ماوه يه ك به سه ر دهر كردنى موسليحدا تپه پى، به لام ناوبراو له هه ولداندا بو
 گه رانه وه و كوكردنه وهى ئەوهى ئەيتوانى له هاوړپيان و هه ندى پيشمه رگه كى حيزب
 وازى نه ئەهينا و پارتى ديموكراتى كوردستان به چه ند شيوه يه ك هاوكار بيان ئەكرد.
 روژنيك هاوړپى عه له ره ش گه يشته ناوكيله كان و هيلاكى رىگابرينىكى دوور و
 به پى رويشتنىكى خىراى چه ند شه وورپوژى پيوه ديار بوو. پى گوتين بويه وا به په له
 هاتووم ناگادارم موسليح هيزىكى كوكردوه ته وه و هيرش ئەكاته سه رتان. بو ناگادار كردنه وه
 و هاوكاريتان رىگاي شه ش هه وت روژم به سى روژ بريوه و خو م گه ياندوته لاتان.

هاوړپى عه له ره ش ئەندامىكى كوڤى حيزب و پيشمه رگه يه كى نازا و قاره مان بوو.
 چه ند روژنىكى پىچوو هه واليكمان بو هات كه شه و موسليح و هيزه كهى و به
 هاوكارىيه كى نهينى پارتى هيرش ئەهينن و هه رچييان پى بكرىت له دژمان
 ئەيكه ن. ئيمه ش خو مان بو ناماده كردن و ناموژگارىي ئەوه ش درا به هه موو
 هاوړپىكانمان كه ته نيا مه به ستمان به رگرييه له خو مان و له باره گاي سه ركرديه تى
 حيزب و ئەو هاوړپيانه به موسليح خه له تاون نابيت به هيج جوړيك ببنه نيشانهى
 گولله كانمان، ته نيا نامانجمان له م شه رهدا راونا نيانه و رهنگه موسليح واى

تیگه یاندبن که ده پانزه که سیکی و به ئاسانی ده ستگیرمان ئه کات. هاوړی ئیبراهیم و من، یه که به یه کی پیشمه رگه کانی خۆمان له و باره ئاگادار کرد و ئه مانزانی ئه و هاوړپیانه زور زوو راستیان بۆ ده رئه که ویت و واز له و ناپاکه ئه هینن. شه و له گه لاله وه به چهند ئوتومبیلک به ره و ناوکیله کان هاتن. که نزیك بوونه وه ته قه یه کی زورمان به سه ریاندا کرد و به پی دویان که وتین، هه موویان به ره و ژور رایانکرد و هیچیان پی نه کرا.

زور چاوم بۆ موسلیح خوی ئه گپرا، به لام له بهر تاریکی و راکه راکه ی هه موویان که راومانئنان نه که وته بهرچاوم.

ئه مه سه ره تای کۆتایی موسلیح مسته فا بوو، ئه و کۆمه له بچوکه ی له گه لیدا بوون په رشوبلاو بوونه وه و ژماره یه کیشیان هاتنه وه ریزه کانی حیزبه وه. وه ک چاوه پروانمان ئه کرد، موسلیح خوی و حه مه ئه مین چوونه لای حکومه ت و هه ریبه که یان له شویتیک وه ک فه رمانبه ری حکومه ت دامه زران!

بیره وه ریبه کانی ریکخستنه وه ی ریکخراوه کانی حیزب

هیچ شتیک له وه خۆشتر نه بوو له لام که پاش ئه و زه بپروزه نگه گه ورانه ی بهر حیزبمان که وت، بتوانین هاوړپیان پیچراو له حیزب و ریکخراوه لیدراو یا خود په رشوبلاو پیکراو یا لاوازه کان بگه رینینه وه باریکی ئاسایی نزیك له حیزب و دامه زرانده وه ی لیژنه کان و شاننه کان.

ئه و کاته ی باسی ئه که م، له حیزیکیدا تیکۆشانمان ئه کرد که فاشسته کانی به غذا هه رچی له توانایاندا بوو له کوشتن و بپین و قه ناره و گرتنی هه زاران ئه ندام و دۆستی قیاده ی مه رکه زیدا ده سته چه په له کانیا خویناوی بووبوو، ئه توانم بلیم هیچ دهنگیکی پاراستنی مافی مروق به رامبه ر ئه م شالاوه درپدانه ی بهر زه نه بووه وه. جولانه وه ی شیوعی جیهان که ریفیژنیسته کانی سوؤیت سه رکرده بیان ئه کرد و دهنگیان بۆ بچووکتین تاوانی ولاتانی دیکه بهر زه ئه کرده وه نه ک نوزه یه کیان لی

نه هات به لكو به هۆي ريبازي چه وتي حيزبي شيوعى عيراق (ليژنهى مه ركه زى) پيخوشحالبون به م خلتانى خويناوردنهى هاوپپياني ئيمه . سه ركردايه تىي (ليژنهى مه ركه زى) ئه م شالاوه خويناوييه يان به ئه نجامى چه پره ويى ئيمه هه لئه سه نگانده و چاويان به رامبه ر ئه م تاوانه گه و رانه نوقانده و خه ريكي ريككه وتن بوون له گه ل حوكمى فاشستى به غدا و ئه وه بوو ئه م ريگا پر سه رشوپپيه يان به ره و (به ره ي نيشتمانى) برد له گه ل حيزبي به عسدا و دواچار چوونه حكومه تى به عسىي عيراقه وه . به عسىيه كان بو ئه وه ي زياتر سه رشوپريان بكن يه كيك له وه زاره ته كانى دايان به ليژنهى مه ركه زى (وه زاره تى داد) بوو !! كه به هه له له ليدان قبووليان كرد و ئه مانيش بوونه به شيك له و شالاوه درندانه يه له درى ئيمه . وه ك باسيشم كرد له ناوخوشدا موسليح مسته فائى ناپاك پهيدا بوو كه زياني زورى ليدان و ماوه يه كى زور خه ريكي كردين به كيشمه كيشى زوره وه و تا به و جوړه ي باسم كرد كو تايى هات .

له م باره ئالوزاو و سه خته دا و به نه بوونى هيچ سه رچاوه يه كى ده ره وه ي دارايى ژياني كوله مه رگى به لام سه ره به رزييمان ئه برده سه ر . ئه گه ر ئابوونه و هاوكارىي هاوپپيانمان نه بوايه له شاره كانى كوردستان و زياتر يش له به غداوه برسيتر ئه بووين و له په لوپوى جووليه حيزبي ئه كه وتن بو ريكخستنه وه ي ريكخراوه كانمان له كوردستان و عيراقيشدا ، چونكه هيچ به رپوه بردنيكى ئاوا پر زه حمه ت و ريگيرى ليكراو به بى پاره هه لئه ئه سوپا .

له و بارودوخه سياسى و ئابورى و ناكوكيانهى خرابووه به ر ريگامان نه ياران و دوژمنانمان هه رچى له تواناياندا بوو بو ته نگه له چيني زياتر پيمان گه مارويانداين . بو كوژانده وه ي ئه و بليسه يه ي له ناو حيزبي شيوعى و جولانه وه ي نيشتمانيى كوردستان و عيراق هه موو كرداريكى دوژمنانه ي نامرؤفانه و دوور له ره وشتى سياسيان به ئه ركى سه ر شانيان دائه نا ، هه ر له مملانى و دروستكردن و چاندنى خه لگى خويان له ناو ريكخستنه كان و بنكه كانمانه وه هه تا دوا شالاوى چه په لى ناردنى ژه هر و ئه لغام و هه ولدان بو ئه نجامدانى ته قينه وه له باره گاي سه ركردايه تيمانه وه كه له شوپينيكى

دیکه ی ئەم بیره وه بریانه باسیان ئەکه م، گشت ئەمانه مان بهرام بهر کرا به بی ئەوه ی بتوانن له پێگای نازایه تی و شورشگێری لامان بهن. من که به درێژی ئەم بیره وه بریانه تۆمار ئەکه م ته نیا بۆ یادگار نییه به لکو به شیکه له و میژووه ی روویدا و به پێویستی ئەزانم نه وه ی ئیستا و دواڕۆژ سوود له م ئەزموونه بیینن و بزائن دوژمانی چینایه تی و فیکری هه موو چه کێک بۆ ئامانجی خۆیان به کارئه هیئن و سل له هه یچ په پیره وه ی دادپهروه ری و مرقایه تی ناکه نه وه که له به پره تدا دوژمنی گشت ئەو په پیره وانن.

دهنگۆی گفتوگۆی شۆرش و حکومه تی به عس

له سه ره تای ساڵی ۱۹۷۰دا، دهنگوباسی په یوه ندی پارتی دیموکراسی کوردستان له گه ل حکومه تی به غدا له په ره سه نندا بوو به وه ی که سه ره تای گفتوگۆیه کی ئاستبه رز له نیوانیاندا دهستی پیکردوو. وا دیاره رووداوه کان به په له به ره و پێشه وه ئەرۆن. ئیمه ش به راسته وخۆیی هه ست به م باره نوێیه ئەکه ین. چه ند جاریکه ئوتۆمبیلی لپرسراوی عێراقی به به رده مماندا تیئه په ریته، وا له م رۆژانه دا سه دام حسین و هه ردان تکریتیشمان بینی. من براده رانی خۆمانم راسپاردبوو که بازگه یه کی کاتی له به رده م گوندی ناوکیله کاندایابنن و هه رچی له و جۆره که سانه دین رۆژنامه و به یاننامه کانی حیزبی خۆمانیان به نه ی بۆ ئەوه ی بزائن ئیمه هه ین و ئۆپوزسیۆنین و حیزبی به عس به حیزبکی خوینریژی دوژمن به گه لی کورد و کوردستان و هه موو گه لی عێراقیش ئەزانن.

ئیمه هه ستمان ئەکرد که حکومه تی به عس به ره و لاوازیوون رویشتوو. له رووی سوپایی و له شکرکێشی بۆ سه ر کوردستان ته واو هیلاک بووه و له رووی سیاسیه وه دوژمنی زۆری ناوخۆیی و ده ره کی هه یه و له باره ی داراییه وه شورشی کوردستان باری سه رشانی قورس کردوو به یه هه ولی گفتوگۆ ئەدات و به ئامانجی سوود وه رگرتن له کات و ریکخستنه وه ی خۆی له هه موو لایه نه سوپایی و سیاسی و داراییه کاندای، ئەمه شی به بی راوه ستانی شه ر له کوردستاندا به هه یچ جۆرێک بۆ ناچێته سه ر.

نامه يهك له كاك ئيدريس بارزانييه وه و وه لامي من بويان

پيش گه يشتنى ههردوولا، به عس و پارتى، به ريككه وتن و راگه ياندنى به ياننامه ي نازارى ۱۹۷۰، رۆژيک نامه يه كمان له كاك ئيدريس بارزانييه وه پيگه يشت كه بو منى ناردبوو، تيايدا فه رمانى ئه وه ي دابوو كه ناوكيله كان چۆلبكه ين و له ماوه ي ۴۸ سه عاتدا بگويزينه وه بو دۆلى شه هيدان.

ماناي فه رمانه كه ئه وه بوو كه له و ناوچه يه دووربكه وينه وه و بچينه دۆلى شه هيدان كه شوينيكي سه خته و هاتوچۆمان به خه لكه وه زۆر زه حمه ت ئه بييت و به كورتى ئه م گواستنه وه يه جۆره دوورخستنه وه يه كه ئه بوو بو ئيمه .

من وه لامي نامه كه م دايه وه كه ئيمه حيزبيكي سه ره بخوين و به هيچ جۆريك ئاماده نين فه رمانى ئيوه جيبه جي بكه ين. ئه گه ر ئه تانه وييت ئيمه نازاد نه بين له ناوچه رزگار كراوه كانى كوردستاندا كه خۆمان به رۆله ي دلسۆز و تيگۆشه رى ئه م نيشتمان ه ئه زانين، ئه وا راگه ياندنيك بلاو ئه كه ينه وه كه له مه ولا له كوردستانيشدا وه ك هه موو ناوچه كانى ديكه ي عيراق به نه ينى له ريكخستندا و له چالاكيي پيشمه رگايه تيدا كار ئه كه ين.

ئه و سالانه ئيمه و پارتى له هاوكارييه كي ئاشكرادا بووين دژى حكومه ت له پيش ۱۱ى نازاردا و من ليپرسراوى په يوه ندى نيوان قياده ي مه ركه زى و پارتى و شوپش بووم.

هه ر هه مان رۆژ ده مه ويئواره كاك عيزه تى سليمان به گى ده رگه له كه دۆستايه تى له گه ل ئيمه دا هه بوو و خوى كه سايه تيه كي ناسراو و گه وره ي ناوچه كه بوو، هات بو باره گاي ئيمه و گوتى بارزاني ئه يه وييت ئه مشه و خوت و يه كيكي تر به ينييت له سه ركرده كانتان و له باره گاي سه رۆك له گوندى ديلمان بتانبينييت. شه و من و خدر سه يد سه لمان (ئه بو جه عفه ر) كه ئه ندامى سه ركردايه تى حيزب بوو چووين بو ديلمان. له وي كاك ئيدريس پيشوازيى ليكردين و پيگه وه چووينه لاي بارزاني.

چاوپیکه وتنی مه لا مسته فا بارزانی

یه کهم جار بوو به تهنیا یاخود به دانیشتنی دوو سی که سی مه لا مسته فای بارزانی بینم. زۆر شتم به میشکدا ئەهات که چۆن پیشوازیم ئەکات، به تایبه تی که ئەم دانیشتنه دوابه دواى نامه که ی کاک ئیدریسی کورپی بوو بۆم. ئایا به فه رمان کردن و تورپه بوون دهست پی ئەکات یاخود ناردنه که ی به شوینماندا بۆ هیواش کردنه وه ی ئەو گرژیه یه .

بارزانی پیاویکی به شه خسییه ت و به هه بییه ت بوو، سه روسیمای سه رکرده یه کی خاوه ن ئەزموونی پیوه دیار بوو، له و ژوو ره ئاساییه ی دیلمانی پایته ختی شۆرشدا میژ و کورسی و ئەو چه ند کورسییه ی بۆ میوان دانرابوو به گویره ی ئەوسا نه ک ئیستا زۆر ئاسایی و دوور له فه نتازی بوو. من له نزیک میزه که وه دانیشتم که ئەو هه ندیک کاغز و قه له می له به رده ستدا بوو. زۆر به په له که وته پرسیار کردن له من. گوتی: تۆ کورپی مه لا مسته فای خو مانیت؟^۱ گوتی ئە ی بۆ وا ئە که یه ت؟ گوتم قوربان چیم کردووه؟ گوتی: چیت نه کردووه؟ تۆ بۆچی سه یته ره ت داناوه بۆ چه ردان و سه دام که هاتوون بۆ لای من؟ تۆ چیه ت؟ هه ر ده مم کرده وه وه لام بده مه وه به تورپه بوونیکه ی هیواشه وه گوتی: جار ی قسه مه که با لی بیمه وه . گوتم: فه رموو. گوتی: تۆ بۆچی ته لی ته له فۆن ئە پچرینیت که له ره وانده وه حکومت رایکیشاوه بۆ من و ئیمه له گفتموگۆداین؟ تۆ چیه ت وا ئە که یه ت؟

- جه نابی بارزانی وه لام بده مه وه؟

- نه .. پیم نالییت تۆ پارهی شه کر و چا له من وه رئه گریت پارته له کو ی بوو ۱۵۰۰ کلاشینکو فتمان گرتووه له سه ر سنووری سو ریا به چی کپیوته و له کو ی؟ (هه موو جار یکیش به گرژیه وه ئە یگوت تۆ چیه ت) ئینجا ده ی وه لام بده ره وه .

^۱ (مه لا مسته فای سه فوه ت) ی باو کم یه کیک بوو له و سی که سه ی که له سالی ۱۹۴۳دا له سلیمانی ده رسیان به مه لا مسته فا بارزانی گوتووه . (بووانه فرانسۆ هه ریری، گو فاری مه تین، ژماره ۱۰۰)

من ئەو كاته گەنجیكى ٢٩ سال و بارزانى پیاویكى ٦٧ سال بوو. گوتم ئەزبەنى راستە ئیমে سەیتەرەمان داناوو و بەیاننامە و رۆژنامەى خوشمان داوونەتێ بە زمانى عەرەبى بۆ ئەوێ تێبگەن. ئینجا من پرسىارى ئەو لە جەنابت ئەكەم، لەباتى تورپەبوون لەو بۆ سوود لەو كارەى ئیمة وەرناگرن. بارزانى گوتى: چۆن؟ گوتم: پێیان بڵێن خەلك و حیزبى بێجگە لە ئیمة نارازین بە رێكەوتن لەگەڵ ئیوهدا و هەول بەدەن دەستكەوتى زیاتریان لى بسێنن!

بەم قسەى دەموچاوى بارزانى گۆرپا و گوتى: ئەى تەلى تەلەفۆن بۆ ئەپچرێن؟ لە وەلامدا بۆم باس كرد كە ئەو ئىشى ئیمة نییە و شوان و مەر و گورگ و هەموو شتێك بەو چیا سەختانەوون و تەلەفونیان بەسەر ئەرز و هەندى داردا و بەم مەسافە درێژەدا بۆ راکێشاون بزانه چى پچراندویهتى. ئەگەر ئیمة بمانەوێت ئەم گفتوگۆیانە لە ئیو تێك بەدەین لەو رێگا دوور درێژەى رەواندزەو بۆ ئێرە كە ئەمانە بە ئۆتومبیل دین ئەتوانین رێگایان لى بگرن یا تەقەیان لى بكەین. باوەر بكە ئەو ئیمة نین.

ئەم وەلامەشى بە دل بوو و هەندىكى تریش رووى خوش بوووه و گوتى: ئەى ئەم چەكانەى گرتوویمانە لەسەر سنوورى سوریا؟ من زۆر بە دلته نگییەووه گوتم: گرتتان؟ بارزانى بە پێكەنینهووه گوتى: بەلى گرتمان دە پیم بلى لە كوێو هیناوتانە؟ گوتم: جەنابى بارزانى پێش ئەوێ ئەم وەلامەت بەدەموه با پرسىاریك لە جەنابت بكەم.. هەموو جارێك بە من ئەلێت تۆ چىیت و واتە من بە هیچ نازانىت، ئەى ئەگەر من بتوانم سەیتەرە بۆ حەردان و سەدام دابنیم و تەلى تەلەفونى تۆ بپچرێم و ١٥٠٠ كلاسینكۆف لە دەرەوێ و لات بەینم هەلبەتە من شتم و شتێك هەم!

كە ئەم قسەى دەم كرد بارزانى چەند چركەىەك مات بوو و بى چاوتروكاندن چاوى تێپريم و لە پر دایە پرەمى پێكەنن.

گوتى: دەباشە ئینجا پیم بلى لە كوێو هیناوتە. گوتم دەیان هەزار كلاسینكۆف بە دەست پێشمەرگە و هاوولاتیانەوێهە ئایا ئیو كریوتانە؟ كى ئەم

هه موو چه که ی پی ئه کپری؟ ئیوه ده رگایه کی گه وره تان بۆ کراوه ته وه ئیمه ش په نجه ریه کی بچوک، که به سوریدا هاتووه، ئه م په نجه ریه دامه خه ن ره نکه روژیک بیّت پیوستان پی بیّت.

بارزانی ئه م قسانه ی منی پی خوش بوو و به ته وای شیوه ی قسه کانی گۆرپا له گه لمدا. گوتم: ئینجا قوربان با راستیه کیشته بۆ باس بکه م. ئیمه له ده رکردنی موسلیح مسته فاوه په یوه ندیی پاره وه رگرتنمان له گه ل ئیوه نه ماوه، بزانه له چ لیسته یه کدا ناوی ئیمه ی تیداماوه لییان بکۆله ره وه !

دوای ئه م قسانه ده ستمانکرد به باسی بارودۆخی سیاسی و ئه وه شم به بارزانی گوت که تکایه کم هه یه لیّت.. له م مفاوه زاته ی هه تانه خۆت تا ره واندریش نه رۆیت بۆ دانیشتن له گه ل حکومه تدا. لئی پرسیم بۆچی؟ گوتم چونکه به عس غه داره و له وانیه ئه مه هه مووی پلان بیّت بۆ کوشتنی جه نابت! زۆر پیکه نی و پاش ماوه یه ک ده ستی کرده ملم و ماچی کردم و گوتی: له شوینی خۆتان نه جولین ئیوه پیاون. دلّسۆزی منن. دلّسۆزی کوردستانن. به دوا داواکردنی من بۆ چه که کانمان دانیشتنه که برپایه وه و په یوه ندیه کانمان وه ک جارانی لی هاته وه.

* * *

لیّره دا به پیوستی ئه زانم باسی ئه و چه که گیراوانه بکه م که ئیمه له (یه مه نی خواروو) ه وه ئه مانه ئینا کاتیکی فه رمانه وه ابی یه مه نی خواروو دیموکراسی به ده ست حیزبی ئیشتیراکییه وه بوو که په یوه ندیه کی باشیان له گه ل ئیمه دا هه بوو، ئه و باره ی ده ستی به سه ردا گیرا، له سوریا وه هاوپی مسته فا چاوپه رش که کادریکی سیاسی و پیشمه رگه یه کی چالاکی حیزب بوو، هیّنا بووی.

* * *

رێككه وتنى ١١ى ئازارى ١٩٧٠

ئەم رێككه وتنه به رووداویكى گرنگ ئەژمیرریت له میژووی شۆرشى ئەیلول و كوردیشدا به گشتى. بۆ گفتوگۆكان و پێش ١١ى ئازار چەند جارێك وه فەده كانی حكومهت به فرۆكه ئەهاتنه رهواندز و له وێوه به ئوتوموبیل به بهردهم ئیمه دا به ناوکیله كاندا ئەرۆشستن بۆ باره گاكانی پارتى له ناوپردان و حاجى هۆمه ران.

ئەم هاتوچۆیانەى به سه رۆكایه تى سەدام حسین ئەكران كه ئەوكاته جیگری سه رۆكى كۆمار ئەحمەد حەسەن به كر بوو، رێككه وتنى ١١ى ئازارى به دوا دا هات.

ئەم رێككه وتنه له لایەن شۆرشه وه به سه ركه وتنیكى گه وره دانرا و له هه مان كاتیشدا لای حكومه تی عێراق و حیزبى به عسى دەسه لاتداره وه سه ركه وتن بوو بۆ خۆیان كه به شه ر نه ئەگه یشتنه ئەنجامى له ناو بردنى شۆرش و توانای دارایی و سوپاییان له په ككه وتندا بوو. ئەم رێگایه یان گرتە به ر نه ك له باوه رپانه وه به مافی گه لی كورد به لكو وه ك تاكتیکى نه خشه بۆكیشراو بۆ كۆتایی هینان به شۆرش و دەسه لات چه سپاندنى خۆیان به سه ر كوردستاندا كه به سالانیكى دوور و درێژ نه یانتوانى له ناوی ببه ن. بۆ یه كه مجار له میژووی عێراق و كوردستانی عێراقدا دانرا به مافی كورد به حوكمی زاتییه ك كه كورد به رپۆه ی ببات و هاوكاریش بێت له گه ل حكومه تی به غدا و به و گویره یه چه ند وه زیریك له پارتى دیموكراتى كوردستان خرا نه وه زاره تی عێراقه و سى پارێزگاریش بۆ سلێمانى و هه ولێر و دهوك له ئەندامانى پارتى یاخود كه سانى باوه ر پێكراوى شۆرش دامه زران و گه لیك قایمقام و مودیرى ناحیه و پۆستى ئیدارى و پۆلیسیش رێككه وتنى له سه ر كرا.

له گه ل ئەم هه نگاوانه دا حیزبى به عس داموده زگا حیزبیه كانی خۆى له كوردستاندا بلاوتر و پته وتر كرد و بوونه مه لبه ندی وێژدان كپین و خۆئاماده كردن بۆ قۆناغىكى دیکه ی جاش دروستكرده وه به شیوه یه كى به رفراوان.

* * *

ئیران و شای ئیران

ئیران و شای ئیران به ته وای تووشی سه رسورمان و راجله کینیکی زور بوون و چاره پوانی کاری وایان له شوپش و به تایبته تی له بارزانی نهئه کرد.

ئینجا خوینهری خوشه ویستی ئه م بیره وهریانه ی من، زور به پیویستی ئه زانم کورته یه ک را و بوچوون و زانیارییتان له سه ر ئه م به یاننامه و ریکه وتنه ی ۱۱ ی نازاری ۱۹۷۰ بخرمه بهرچاو که له هه ندیک به لگه نامه دا تو مارکراون.

به شی شه شه م

هه تا ده ستیپ کردنه وهی شورش

هه نديك له پيلانه كاني به عس

ئامانجى حكومه تى به عس وهك باس م كرد ليدان و برانه وهى شوڤشى كورد بوو نهك له باوه ره وه دان به مافه كاني گهلى كورددا بنيت. له مانگى كانونى يه كه مى ۱۹۷۰دا له سه ردا نيكى وه فديكى شوڤشدا بو به غدا كه خوالىخوشبوو كاك ئيدريس بارزانى سه روكى بوو پيلانتيكان گيڤا بو كوشتنيان. كاك ئيدريس به رنه كه وت به لام عه ريف حه ميد كه تيكوشه ر و قاره مانىكى ناسراوى پيشمه رگه بوو به خه ستى بريندار كرا.

پيلانى ۲۹ى ئه يلولى ۱۹۷۱

ئهم پيلانه به (پيلانى خو ته قانده وهى مه لاكان) ناوبانگى ده ركرد. هه ر له سه ره تاي ريككه وتنه كه وه ليڤه و له وي گيروگرفت و گرڤى زور له ناوچه جياوازه كاني كوردستاندا رووى ئه دا، بو داڤوشينى ده سترىڤييه كاني به رى حكومه ت له سه ره تاوه هه نديك وه فدى ناره سمبيان ئه نارد بوو ده برپينى راي حكومه ت و پاكانه كردن كه ئهم رووداوانه به فه رمان و ئاگاداريى خويان نيه. پاش ئه وهى دوو مه لا له رۆڤى ۱۵ى ئه يلودا كه يه كيكيان عه بدولجه بار ئه عزه مى بوو پيشنيارى حكومه تيان هينا بوو بو بارزانى و ئه ويش به گوڤره ي راي خوڤى وه لامى دابوونه وه و دواى ئه وهى مه لاكان گه رابوونه وه به غدا، ئه مجاره وه فديكى هه شت نوو كه سيان گه رانه وه بو ناوچه رزگار كراوه كان و له گه يشتنياندا بوو حاجى هومهران، وهك ئه و كاته گوڤرا له كاتى عه سردا مه لا مسته فا گه يشته لايان بوو ميوانخانه كه ي حاجى هومهران. عه بدولجه بار ئه عزه مى ده ستيكردبوو به باسكردن له را و راسپارده كاني حكومه ت بوو چاره سه ركردنى ئه و گيڤه وكيڤشانه ي له نيوان هه ردوولادا په يدا بوو بوون. هه ر كه بارزانى ده مى كردبووه وه ته قينه وه كه روويدا بوو. له و كاته دا چايچيى ميوانخانه كه كه ناوى شه ريف بوو، چوو بووه ژووره وه و له كاتى ته قينه وه كه دا به ركه وت و كوژرا و به ريكه وت بووه سوپه ريك بوو بارزانى. له ئه نجامدا ده ركه وت كه يه كيك له و مه لايانه كه ناوى ئيبراهيم خوزاعى بوو ته قيبووه وه.

له سه ره تا و له لیكۆلینه وه کانیشدا ده ركه وت خوزاعیش نه یزانیوه ئه م ئامیری ریکۆردەر (مسجله) یه ی پیوه ی به ستراره، بۆمپریژ کراوه .
 من که به ده نگ رووداوه که وه چووم بۆ حاجی هۆمه ران، له دانیشتنیکدا بارزانی چه ند جاریک به زه رده خه نه وه ته ماشای منی ئه کرد که بیرکه وتنه وه ی ئه و قسه یه ی من بوو که پیم گوتبوو به عس غه داره و هه ولای کوشتنی جه نابت ئه ده ن.
 له ئه نجامی ته قینه وه که دا پارچه یه ک به ر ناوچه وانی که وتبوو و به پلاسته ریکی راست و چه پ شوینی زامه که دا پۆشرا بوو.
 رۆژ له دوا ی رۆژ ده رئه که وت که به عس به باوه ره وه مافی ره وای گه لی کوردی ناویت و له کاتی لاوازی خۆیدا ئه م ریککه وتنه ی کرد و له گه ل به هیزبونه وه یدا ئه وه بوو که رووی دا، به لام بۆ کوردیش سه رکه وتنیک بوو که ئه و دوژمنه سه رسه خته دان به مافی حوکمی زاتیدا بنییت و بووه قۆناغیکی نوئ له پیشکه وتنی خه باتی گه لی کورد دا.

گه رانه وه ی سه رکرده کانی بالی (م. س) ی پدک بۆ ناو شوړش

ئه و دووبه رکی و کوشتاره ی له نیوان پارتی دیموکراتی کوردستاندا هه بوو که سه ره تاکه ی له جیا بونه وه ی مه کته بی سیاسی ئه وسا بوو له پارتی و هه تا ماوه یه ک پیش راگه یانندی ١١ ی ئازار ئه و به ره ره کانییه خویناویه به رده وام بوو.
 ئه م دوو لایه نه ریککه وتنه وه و بالی مه کته بی سیاسی ریگای ئاشتبجونه وه یان هه لبژارد له گه ل پارتیدا و به گویره ی ریککه وتنه که یان سه رکرده ناسراوه کانیان هاتنه وه بۆ ناوچه ی سه رکرده یه تی شوړش.
 له گه ل هاتنه وه یاندا که له گوندی قه سرئ و له ناوچه ی بابه کراوای رایات دامه زرابوون و من رۆر زوو سه ردانم کردن و مامۆستا ئیبراهیم ئه حمه د و مام جه لال و عه لی عه سکه ری و عومه ر ده بابه و نه وشیروان مسته فا بوون و کاک حامید قادر ناسراو به حامید قه ره شیان له گه لدا هاتبووه ده ره وه .

كاك نهوشيروان مستهفا له ناوه مووياندا، نزيكتر بوو به من و له قوناغى خویندنى ناوه ندى و دواناوه ندييه وه له سليمانى دوستايه تيمان هه بوو. باسى نهوشيروان له بيره وه رييه كانمدا له مه و دوا زور دیتته پیشه وه. ماموستا ئيبراهيم نه حمدم چهند جارئك له به غدا بينيبوو و دوستايه تيبى له گهل باوكمدا هه بوو و چهند جارئك باسى كوردايه تيبى باوكمى به خوشييه وه بو نه كردم.

على عهسكهرى و عومهر ده بابهم كه متر دييوو، دواى نه و سالانه به تاييه تى له گهل كاك عهليدا دوستايه تيمان زور زيادى كرد.

سه بارهت به مام جهلال، كه له سالى ۱۹۶۸دا فه رمانى گرتم له لايهن حكومه ته وه بو دهر كرا، مام جهلال له ناوچهى سليمانى بوو. به هوى فونادى مهلا مه حمودى ئاموزامه وه كه كادريكى پيشكه وتووى بالى م.س بوو و زور نزيكى مام جهلال بوو، داواى بينينى كردم و نهويست كه نه گهر له توانايى داييت هاوكاريم بكات. من سوپاسم بو نارد و نه مزانى تومه تى من گهره يه و نه وه بوو كه وتمه زيانى خوشاردنه وه و پيشمه رگايه تى. پاش نه وه له بيروت يه كترمان بينى و ههر له يه كه م دانيشتمانه وه سه ره تاي هاوړپيه تيبه كى گهرم و خوشه ويستى له نيوانماندا پهيدا بوو.

* * *

ههر له روژانى يه كه مى هاتنه وه يانه وه له قهسرى سهردانم كردن، ده عوه تم كردن بو ناوكيله كان. روژيك له به يانييه وه هه تا ئيواره له گوئ رووبار و چه مه كه ي به رده م باره گاكه مانه وه كه كه پر و ساباتيكى جوانمان دروست كرد بوو نانى نيوه پويمان له وئى خوارد و چهند سه عاتيك له گهل هاوړئ ئيبراهيم عه لاوى و چهند هاوړپيه كى ديكه كاتمان به باسى سياسهت له گهل ياندا برده سه ر.

پاش ماوه يه كه كاك نهوشيروان سه فه رى كرد و له قيه ننا جيگير بوو. روژ له دواى روژ له گهل مام جهلالدا په يوه نديمان په ره ي نه سه ند و زور جار كه من نه چووم بو لاي نه و كه به تاييه تى نزيك (ناوپردان) جيگير بوو بوو، شه وانيش له وئى

ئه مامه وه و ههردووکیشمان هه زمان له قسه بوو. من زور له زه تم له قسه خو شه کان و باسی میژووی ژینانی سیاسی و روشنبیری ئه و پیاوه هه لکه وتوو ه ئه بینی. له شوینی ترده دربارهی هاورپییه تی مام جه لال و خو م باس ئه که م له کاتی جیا جیا و له شوینانی جیا وازدا. هه تا ئه مپۆ که ئه م چه ند دیره ئه نووسم ئه و خو شه ویستییه هه ر قوولتر بووه ته وه و ئه و سیفه ته شه خسیانیه ی به مام جه لاله وه هه یه و به دریزیی سالانیك که تا ئه مپۆ ئه گاته نزیک ٤٩ سال، که کو ی ئه که مه وه به که سه وه نه مدیومه له ژیانمدا.

هه ر له و کاته شه وه له گه ل شه هید علی عه سکه ریش بووینه دوستی نزیک. روژیک پیی گوتم: فاروق ئه مه ویت به راشکاوی باسیك هه یه بو ت بکه م... پیش چوونه ناو باسه که هه ز ئه که م به دلکی پاک و راستگویانه له من بگهیت، نه من ئه مه نده زه عیفم و نه ئیوه ش ئه وه نده ده سه لاتدارن لی تان بترسم. قسه یه که له سه ر من هه یه بو میژوو بو ت ئه گه یه مه وه: گو ترابوو من له شه پیک له گه ل شیوعیه یه کاندایه سالی ١٩٦٣ له ناوچه ی به مو شیوعیه کی ده ستگیرکراوم هی ناوه و فیشه کی کم ناوه به ناو ده مییه وه، ئه م چیرۆکه هه لبه ستراوه و به هیچ جو ریک راست نییه، ئه وه شت پی بلیم من قه ت کۆنه په رست نه بووم و ئه و سالانه ی له به غداش بووین چه ند وتار و وتاری وهرگیروای ری بازی مارکسی و سوشیالیزم له روژنامه ی هاوکاریدا به ناوی خوازاوی (شالو) وه بلاو کردوو ته وه.

دیسانه وه ناوکیله کان

که باسی ناوکیله کان ئه که یه وه که گوندیکی بچکۆله ی ده ور گیراو له هه ر چوار لاره به چیا ی به رز و سه خته وه، ئه گه ر باره گای ئیمه نه بووایه له و ی و ئه و فه رمانانه ی نه دیبایه و ئه و رووداوانه ی له ناوخوا ی و به هوی ئه وه ی بوو بووه بنکه یه کی شو رپشگیری له کوردستان و عیرا قدا به سه ر نه هاتایه، ئه مه نده ناو و ناوبانگی نه ئه بوو و وه که هه رگوندیکی ئاسایی ئه و ناوچه یه ئه بوو. له

ناوکیله کانه وه دهستان کرده وه به جموجۆلیکی فراوان بۆ به یه کبه ستنه وه ی ریکخراوه کانی حیزب له کوردستاندا و چالاکى نویش بۆ گه شه پیدانی حیزب له هه موو پوو یه که وه ئه نجام ئه درا. هه روه ها ئه و گونده بووه بنکه ی ریکخستنه وه ی حیزب له عیراقیشدا و په یوه ندییه کانمان به گشت شاره کانی به غدا و فوراتی ناوه راست و خوارووی عیراقه وه له وپوه ئه نجام ئه درا.

حکومه تی به عس کاتیک توانی (ح.ش.ع - لیژنه ی مه رکه زی) بخاته ناو به ره ی نیشتمانی! و حکومه تیشه وه، و به ئاگر و ئاسن به ره وپوو یه هیزه نه یاره کانی ئوپۆرسیۆن ببیته وه له عیراقدا بارودۆخیکی وه های به رپا کرد که بیجگه له شۆرشى کورد و پارتی دیموکراتی کوردستان ته نیا ئیمه وه ک حیزب و هیژیکی دیار له عیراقدا مابووینه وه که به ره نگاری ئه و ده سه لاته ببیته وه و به هیچ جۆریک سازشی له گه لدا نه که یین.

یه کیک له هه ولدانه کانی به عس بۆ نزیکبوونه وه ی ئیمه لییان راسپاردنی چه ند که سایه تییه کی عیراقی بوو که په یوه ندیمان پیوه بکه ن بۆ گفتوگۆ له گه لیاندا و هه وله کان گه یشته راده یه کی وا که شه ویکی دره نگ که سایه تییه کی گه وره و ناودار هاته لامان بۆ ناوکیله کان و په یامیکی زاره کیی سه دام حسینی پی گه یاندین که ئیمه ته نیا هیژین له عیراق و کوردستاندا رازی نابین به ته نانه ت گفتوگۆش له گه لیاندا. ئه مه له کاتیکدا بوو لیژنه ی مه رکه زی چوو بووه حکومه ته وه له گه لیاندا و پارتی دیموکراتی کوردستانیش ریکه وتنی ١١ ی ئازاری ١٩٧٠ ی له گه لدا مۆر کردبوون. راسپارده که ئه وه بوو قیاده ی مه رکه زی بجیته به ره ی نیشتمانییه وه و دوو وه زیریشمان هه بیته له وه زاره تی به عسدا، وه زاره تی پلاندانانیش یه کیک ئه بیته له و دووانه. هاوړی ئیبراهیم عه لاوی و من له م دانیشته نا بووین و به بی لیکدانه وه و تاوتوی کردن ئه و داوا یه مان ره تکرده وه.

هه ر له و کۆششه ی به عس بۆ راکیشانی قیاده ی مه رکه زی، جاریکی تر که سیکی دیکه یان له لایه ن نازم گزاره وه نارد بۆ لامان که یان ئه وه تا قبوولی به شداریکردنی حوکم بکه یین له گه لیان یاخود چاوه رپی بین هه موومان له ناو ئه به ن. ئه مجاره یان من

له باره گای حیزب بووم و هاوری ئیبراهیم بهره و دهره وهی ولات بهرپیوه بوو. بهه مان شیوه وه لآمی ئه و براده رهم دایه وه.

پاش ئه مانه زنجیره یه ک شالآوی چه په لی توند کرایه سه رمان. بۆ نمونه چه ند جارێک توانییان خوارده مه نیی ژه هراویمان بۆ بنیرنه ناوکیله کان و ژه هر خواردمان بکه ن. ژه هر خواردن و نه خوۆشکه وتنی هه ندی هاوپیوشمان باوه پری لاواز نه کردین، به لکو رق و کینه ی به رامبه ر فاشسته کانی له ناوماندا قوولتر کرده وه. به ناوی دیارییه وه چه ند جارێک لوغمیان بۆ ناردین که له کردنه وه یدا هه رچی له ویدا بیته بیکوژیت.

له سه ر ئه و ریگایه ی له ناوکیله کانه وه به ره و گه لآله و هه موو بنکه و باره گاکانی پارتی و سه رکردایه تی شۆرش ئه چوو چایخانه یه ک هه بوو خاوه نه که ی ناوی قادر بیکه س بوو. کاک قادر کوردی کوردستانی ئیران بوو، له گه ل خیزانه که یدا له ناوکیله کان دانه نیشت. ئه م پیاوه هه ندی شیوه و ریکردن و جموجۆلی له شارلی شاپلن ئه چوو. پیاویکی روو خوۆش و قسه خوۆش بوو.

گومانی ئه وه مان هه بوو که په یوه ندیی به ده زگای پاراستنی پارتیشه وه هه بیته. زۆر جار وه ک دیاریی به تاییه تی له هه ولیره وه خوارده مه نی و برنج و رۆن و شه کر و چاشمان به ناوونیشانی قادر بیکه سه وه بۆ ئه هات.

ئه مه له کاتی کدا بوو به عس چه ند جارێک جاسوس یا خود ئه ندامی شیوعیی رووخاوی له ژیر ئازار و ئه شکه نه جده ئه نارد بۆ ناومان بۆ چه ند مه رامی جیاواز - په کیکیان ئه وه بوو که بنه ی پته و دروستبکات له ناو بنکه و ریکخستنی حیزبدا. ئیمه ش که گومانمان هه بوایه له م جۆر که سانه لیکۆلینه وه مان له گه لدا ئه کردن بۆ وه رگرتنی زانیاریی دوژمن و جۆری جولانه وه یان به رامبه رمان.

رۆژیک به قادر بیکه سم گوت، کاک قادر دوژمن لوغمی چینه راومان به ناوی دیارییه وه بۆ ئه نیریت، ئاگادار به و ده ست له هه یچانه وه نه ده یت، من ئاگادار بکه تا براده رانی شاره زامان هه یه لی و رده بنه وه نه ک بته قیته وه.

هەولدانىك بۆكۈشتىن ۱۹۷۱/۱۲/۲۶

ھەر لەو چەند رۆژەدا بوو بىرادەرىكىمان ھات گوتى قادر بېكەس ئەلئىت بە ھاورپى فاروق بلىن ديارى بۆ ھاتوۋە، ھەر بە بىرادەرى خۆمانم گوت بە پاكردن بگەرەو ھەلە كاك قادر بلى دەست لە ھىچ نەدات وا خۆيشم دىم. نىوان من و چاىخانەكە ھەر سەد يان سەد و پەنجا مەترىك ئەبوو، خۆيشم بەپەلە بەرەو چاىخانەكە رۆيشتم، لە نىو ھى رېگادا بووم گرەمەيەكى گەرە و ئاگر و دوكلە لە چاىخانەكە ۋە بەرز بوو ھە. پاش ماو ھەيك زانىمان ئەو ھەولە بۆكۈشتىن من بوو. چەند كەسك كوزان و چەند كەس ناپىنا و چەند كەسكى دىكە برىندار بوون. قادر بېكەس گوتبووى ئا بابزانم ئەو ديارىيە چىيە ھاتوۋە بۆ ھاورپى فاروق. لەبەر ئەو ھى خۆى نزيكترىن كەس بوو لە تەقىنە ۋەكە ھە، سەرى لە گىانى بوو ۋە ھە. ئەو ۋىش بوو بە شەھىدىكى رىگاي ئازادىخوارىي ئەم گەلە. ھاورپى سامى فەلى لەو رۇدا ھەدا چاۋىكى لە دەست دا.

ھەر لەو رۆژانەدا لە بازگەى بەرزىو ھە كە يەكەم بازگەى پىشمەرگە بوو لەسەر رىگاي رەواندن بەرەو ناوچەى كوردستانى ئازادكراو ئوتومبىلىك ئەپشكنن كە پىناسەى خاۋەنەكەى لە دوامىدا گەيشتە دەست ئىمە، جانتايەك لە سنوۋقى ئوتومبىلەكەدا ئەبىت، پىشمەرگە لىي ئەپرسىت بۆ كوئى ئەچىت؟ گوتبووى شىوعىم ئەچم بۆ ناوكىلەكان. پىي گوتبوو ھەر ئەم جانتايەت بگەرە ھە، كابرا بە قسەى نەكردبوو، خۆى كىرەبوو ھە ۋە داخو ھە پىايدا تەقىبوو ھە ۋە يەكسەر شەھىد بوو، نۆكەرەكەى ھكۈمەتىش رايكردبوو، بەلام پىشمەرگەكانى دىكە تەقىيان لى كرد ۋە بەسزايان گەياندا.

بوونى ئىمە لە ناوكىلەكان ئەبوو ھۆى دروستكردنى گىرگىرتى جىاجىا بۆ خۆمان ۋە بۆ شۆرشىش.

بۆ خۆمان بەھۆى ئەو ھى تاقە رىگاي گەلالە ۋە حاجى ھۆمەران ۋە ھەموو شارۆچكە ۋە گوندەكانى ناوچەكە بوو كە زوربەيان بارەگاي سىياسى ۋە پىشمەرگەگى تى شۆرشى

تیدا بوو و ئه و سالانه ی ریککه وتنی ١١ ی نازار بهری ناوچه که به ره لالا بوو بۆ هاتووچۆی هه موو کهس، بۆ ئیمه هاورپییانی خۆمان به ئاسانی ئه گه یشتنه لامان به لام له هه مان کاتدا دوژمنیش ئه ی توانی به ئاسانی بگاته ناومان.

بۆ شوڤریشیش گرفتی ئه وه هه بوو که ئه وان له گه لّ حکومه تدا له ئاشتیدان و بگره هاوکارن له حوکمدا و چه ند وه زیریکیان له حکومه تی به غدا و ئیداره ی شاره کانی کوردستانیشدا هه یه . بوونی باره گای ئیمه ش له چه قی ئه و تاقه ریگایه دا که دوژمنی حکومه تین و چالاکیان هه یه دژی به عس له کوردستان و عیراقیشدا، ئه مه ناکوکییه کی دروست کردبوو له هه لوئیسته کاندای بۆ به ریۆه به رانی شوڤرش، حکومه تیش پارتیی ئاگادار ئه کرده وه له و بارودۆخه و بیگومان داوای لی ئه کردن که هه یچ نه بیّت سنووریک دابنن بۆ چالاکی و جموجۆلی ئیمه .

به رامبه ر به و ژه هر و ئه لغامانه ی بۆیان ئه ناردين ئیمه ش ئه وه نده ی له تواناماندا بوو به چه نده ها کرده وه ی شوڤرشگێرانه به ره په رچی شالاوه کانی حکومه تمان ئه دایه وه، به تایبه تی له به غدا که چه ند بنکه ی نه ینی و ئاشکرایانمان ئه دایه به ر ده سترپژ و نارنجۆک و زیانی زۆرمان پی ئه گه یاندن و هه ولمان ئه دا به تایبه تی له ناوچه ی لادیکانی ناوه راسه ت و خوارووی عیراقدا په ره به تیگۆشانی خۆمان بده یین و خۆ ئاماده بکه یین بۆ تیگۆشانی چه کدار. ئه وه بوو چه نده ها به یه کدادانی چه کدارانه مان بوو له گه لّ هیزه کانی حکومه تدا به تایبه تی له لادیکانی حله و دیوانیه و به سه ره .

مه شق له سه ر چه کی جیاواز

له بنکه ی ناوکیله کاندای پۆل پۆل هاورپییانی (پ.م) به تایبه تی و هاورپییانی حیزبیش به گشتی له سه ر به کاره ییانی چه کی جیا جیا مه شقمان پی ئه کردن. له هه مان کاتدا ئه و هاورپییانه ی له و خولانه دا به شدار ئه بوون موحازه ره بیان له سه ر بابته جیا جیاکانی سیاسه ت و ئابووری و میژووی بزوتنه وه ی نیشتمانیی کوردستان و عیراق وه ره ئه گرت. خۆم یه کیك بووم له به ریۆه به رانی ئه م خولانه، به

تایبه تی به کارهینانی ئار پی جی (RPG) له بهر ئه وهی پيشتر ئه فسهر بووم له سوپادا په یوه ندیی به منه وه هه بوو.

کاری دروستکردنی ئه لغام و به کارهینانی و پووچه ل کردنه وهی له لای هاوړپیی شهید ئه بو سه میره بوو. ئه و هاوړپییانه ی له ریکخستننه کانی به غدا و ناوه پاست و خوارووی عیراقه وه ئه هاتن، له گه ل هاوړپییانی ریکخستننه کانی سلیمانی و هه ولپیر و که رکوک و خانه قین به یه که ئه گه یشتن و سوودیان له ئه زموونی یه کتریش وه رنه گرت له هه موو روویه که وه.

هه میشه له یادمه و بیرم ناچیت چوار هاوړپیی که له ناوچه ی شوانه وه ئاماده ی دوو خولی فیترکردن بوون په یوه ندییان به خوالیخوشبوو سه روکی لایه نی دووه می (حه قه) حه مه سووره وه هه بوو، و دوو سال له سه ر یه که جه نابی حه مه سوور ته زیحی قه زوانی تایبه تی به واندا بو ئه ناردم له گه ل سالو و خوشه ویستی ئه و پیاوه مه زنه بو قیاده ی مه رکه زی.

فه خری (خه لیل ئه لغه زالی) هاوړپییه کی خوینده وار و ئازا بو له ناوه پاستی خویندنی پزیشکی به غداوه له دهستی به عس هه لات و لپرسراوی عه سکه ری بنکه ی ناوکیله کان و دوا ی ئه ویش هه ر لپرسراو بوو که زوربه ی بنکه که مان له ناوکیله کان گواسته وه بو کانی سپیندار. فه خری هه موو کاره کانی خو ی ئازایانه جیبه جی ئه کرد و یه کی که بوو له ماموستاکانی خوله کانی مه شق پیکردن.

هاوړپییه که مان به ناوی خوارووی مه هدییه وه، له ریکخراوی جه له ولا (قه ره غان) هوه بو مه شقکردن بو ماوه ی مانگی که هاتبوو بو لامان. ئیواره یه که له کاتی ناخواردندا دیار نه بوو له سه ر سفره به کومه له که مان، دوا ی پرسین بو م ده رکه وت مانی گرتووه له خواردن، له بهر ئه وه ی هاوړپیی فه خری سزای داوه به هینانی سی بار دار که له چیاکانی نزی که باره گاکه مانه وه ئه هینرا. هاوړپییان گوتیان فه خری له سه ر زور خواردن سزای داوه. به و رووداوه زور دلگیر بووم و هاوړپیی فه خرییم بانگ کرد پیم گوت خواردنی ئیمه چییه تا سزای هاوړپییه که بد هیت له سه ر

زۆر خواردن؟ مه هدی ئاماده ی هه موو وانه و مه شقه کانه و بو ماوه ی مانگیك لییره میوانه. به پیکه نینه وه گوتی: هاوړی به شی چوار پینچ کهس سه مومن و نیسکیڼه ی خواردوو و ئه مه یه که مجاری نییه، ئه بیټ خوی به جوړیکی تر رابهینیت!

پاش ئه وه دوو سی رۆژ له سه ر یه که مه هدی له کاتی ناخواردنی نیوه پۆ دیار نه ئه ما. که پرسیم باشه ئه م هاوړییه به قه لافه تیشه چۆن به بی خواردن هه لئه کات و بزاندن تا که ی ئه م مانگرتنه ی بهرده وام ئه بیټ؟ چه ند هاوړییه کی ئه و خوله به پیکه نینه وه پییان گوتم هیچ خه می مه خو، له کاتی حه وانه وه ی نیوه پۆدا مه هدی له گوی روبرو قه ژال ئه کوژیت و گوژسته که ی ده رئه هیڼیت و ئه یخوات. یه که مجار بوو بیستم که سیك قه ژال بخوات.

هاوړی مه هدی کاری خوی ته واو کرد و گه رایه وه شوینی خوی، ده رکه وت له روی داراییه وه وه زعی زۆر باشه، بۆیه پیاوانه په نجا جووت پیلاوی تایبه تی نارد بۆ ناوکیله کان وه که ده ربړینی سوپاس و خوشه ویستی بۆ هاوړیکانی.

هه ر ده رباره ی ژیاڼی ناو بنکه کانی حیزب. ئیمه به که مترین و هه رزانترین خواردن و زۆر به خوشییه وه ژیاڼمان ئه برده سه ر. راوه ماسیش له سه ر روبرو یاری بهرده ممان هه ندی کات سه رچاوه یه کی دیکه ی خورا کمان بوو. راوه ماسییه که له هاویندا ئاسان بوو به لام ئه و راوه ماسییه ی له زستاندا ئه کرا جیی سه رسورمان بوو.

به و سه رما و به سته له کی سه هۆله، چه ند هاوړییه کمان نارنجوکی ده ستردی خو مانیاڼ هه لئه دایه ئاوه که وه و به مه له وانی له و ئاوه سارده دا ماسییاڼ ئه گرت و له گوی ئاوه که ئه یان برژاند. پاله وانی ئه م چالاکییه هاوړییه کی عه ره بی خوارووی عیراق بوو که ناوی (جاسم) بوو.

هه رچه ندیش باسی ئه و فرنی سه مومن و نانه بکه م که هاوړی مسته فا چاوپه ش وه که وه ستای (به نا) دروستی کرد هیشتا که مه. چونکه ئه و نان و سه مونه ی ئه و فرنه به گه رمی ئه مانخوارد تامیکی یه کجار خوشی هه بوو، به تایبه تی له هاویندا که به باینجان و ته ماته ی تازه به تازه ی هاوړی عه زه ره شه وه ئه مانخوارد.

ژماره يه كه له هاوړپياني هه لاتوو يا خود نه وانه ي هاتبوون بۆ باره گاي حيزب بۆ كاروباري ريځستن وپيشمه رگايه تي له به غدا و شاره كاني ديكه ي عيراقه وه په يتا په يتا نه گه يشتنه ناوكيله كان، هه نديكيان نه و نه دامانه ي حيزب بوون كه به هوي شالوي به رده وامي به عس له سه رمان په يوه ندييان به ريځستننه كاني خويانه وه نه مابوو، چونكه زوربه ي ريځستننه كان ليدرا بوون و زوريش له هاوړپيكان له زيندانه كاني به عسدا بوون.

نه م هاتوانه، ژماره يه كي زوريان لاي نيمه و هاوړپياني پيشكه وتووي ديكه وه نه ناسرابوون، بويه ده زگا كاني به عس له زور شوينه وه هه ولي ناردني جاسوسيان نه دا بۆ جيگير كړدنيان، هه نديكيش روخواو بوون و له ترسا هاتبوون و نه مانه ش دوو جوړ بوون: به شيكيان راستيه كانيان پي نه گه ياندين و هه نديكيش هه بوون خويان مه لاس دابوو بۆ داهاتوويه كه رولتيكي دورژمانه مان به رامبه ر بيبنن.

له و بارودوخه پر گرييه دا به چاوديري خدر سه يد سه لمان كه نه ندامي سه ر كړد ايه تي بوو و به (نه بو جه عفر) ناو نه برا قسه وقسه لوك و جموجولتيكي دورور له په يره وي حيزب و په يوه نديي هاوړپيانه يان دروست كړد كه گوايه سه ر كړد ايه تي لقي كوردستان په يوه ندي به پارتی ديموكراتي كوردستانه وه هه يه. چه ند جارتيك من و هاوړپياني ديكه ي كورد و عه ره ب كو بوونه وه ي گشتيي ناشكرامان له گه ل كړدن بۆ وازه ينان له و بۆچوونه چه وته يان به لام هه نديكيان گوييان گران بوو و به هيج جوړتيك راي خويان نه نه گوړي. نه بو جه عفر كه به رپرسياريتي خوي هه بوو له ريځستننه كاني به غدا و ناوه راستدا رولتيكي تيكدهرانه ي ناشكراي هه بوو. هه رچه نده نه بو جه عفر كورد بوو و خه لكي زاخو بوو و ژيانتيكي دورور و دريژي حيزبايه تي و تيگوشاني هه بوو، به لام هه موو كرده كاني جيگاي گوماني زورمان بوو كه په يوه نديي به ده زگا كاني حكومه ته وه هه بيت. له به ر نه وه ي به يناو به ينيش ون نه بوو، كه خوي نه يگوت خه ريكي ريځستننه كاني حيزبم له به غدا. له و كاتانه دا، هاوړي نيراهيم عه لاوي له دهره وه ي

ولآت بوو، سهردانی چین و یه مهن و سوریا یی ئه کرد بۆ پته و کردنی په یوه ندیی سیاسی و ئینته رناسیۆنالیزمی حیزب.

ئهو هاوړپییانه داوایان کرد له باره گای ناوکیله کان بچنه دهره وه و له نزیك گونده که و له سهر رووبار چهنه که پریکیان دروستکرد. به ناردنی ئارۆخه و چهك توانیمان په یوه ندییان له گه لدا بهیئینه وه و ههندیکیان رابکیشینه وه، به لام ئهو جیابوونه وه یه یان هه تا گه پانه وه یی هاوړپیی ئیبراهیم بهرده وام بوو.

ئهو وه یی سهرنجی رانه کیشاین ئهو بوو له و کاتی هه ولئی که رتکردنه دا چهنه هاوړپیی کی پیشکه و توومان له فوراتی ناوه راست شه هید بوون.

له دانیشتنی کدا که من وهك لیپرسراوی په یوه ندییه کانی حیزب له گه ل پارتی و شوپرشدا ئاماده یی بووم، کاک مه سعود بارزانی پیی راگه یاندم که که سیکی پیشکه و تووتان له ناودایه، زانیاریی ته واومان هه یه بووه به پیایوی حکومت!

کاتیك هاوړپیی ئیبراهیم هاته وه ئهو هم پیی راگه یاند و لیتی پرسیم خۆت رات چییه؟ گوتم به بیی ئهو زانیارییه یی کاک مه سعود خۆم ده میکه گومانی ته واوم هه یه له و پیایوه.

یه کیك له ناوکییه کانی ئیمه له گه لیدا، ئهو بوو که به و شه ره شه ق و هه ولدانه زۆره یی بۆ په یداکردنی چهك ئه ماندا، ئهو بوو جه عفر بیی هیچ بوونی پیلان و نه خشه یهك بریکی زۆر له و چه کانه یی نارده فوراتی ناوه راست و له ئه نجامدا چهنه هاوړپیی کی تیكۆشه ر و ئازا و چه که کانیشمان له دهست ئه چوو.

له لایه کی دیکه شه وه، پیلان و شالاوی حکومت بۆ سهرمان بۆ ئهم باره گایه یی ناوکیله کان په ره یی سهند و که وتینه بهرده م مه ترسیی زۆری ناردنی خه لکی گومانلیکراو. بۆیه بریارماندا ناوکیله کان وهك بنکه یه کی بچووک بهیئینه وه و له باریکی زۆر ناخۆشدا باره گامان گواسته وه بۆ گوندی گوپزان، که گوندیک بوو له سهر ریگه خۆله که یی نیوان گه لاله و شیرکاوه و به ره و بارزان.

له گوپزان چهنه خانوو و گه وپ و ته ویله یه کمان دهستکه وت، له گه ل هه ول و ته قه لای زۆردا بۆ پاککردنه وه یان، زووره کان هیشتا پر بوون له کیچ و پرشک و

ئەسپى و بۆنى ريخ و پاشماوھى تەپالە و پاشەپۇي ئازەلانى خانەخويى ئەو شوپناھ بۆ ئيمەى ميوانى تازەيان مابووه.

كە چووينە (گويزان) دوو بەرەككى ئەو بارەى ناوكيلەكان چارەسەر كرا. لە سەررو گوندى (دارلسەلام) و خوار گوندى گويزان لە ناو ئەو چيايانەدا دەستمان كرد بە دروستكردى گوندىكى بچكۆلە بۆ خۆمان و بە ماوھىەكى كەم بە كرئكارى و وەستايى و ئەندازيارى ھاوپرئيان بارەگاي نويمان دوور لە ھەموو گوندىكان دروستكرد. تەنيا مام ئەحمەدى جووتيار لە سەررو ئيمە كە تەنيا خۆى و خيزانەكەى و تاقە كچەكەى خانوويەكيان لە ناو مولكى خوياندا ھەبوو، دراوسپى گوندىكەى ئيمە بوون.

بارەگاھەمان بيجگە لە چەند ھۆل و ژوورئىكى گەرە و بچوك، ژوورى چاپخانە و گەرماو و چەند تەواليتىك و فرين و جيگاي چيشت لئنان و چا لئنانى ھەبوو. زەوييەكى گەرەشمان ھەبوو لەسەر ھەمان رى و شوپنى ناوكيلەكان بەلام زۆر بە فراوانى ھاوپرئى عەزە رەش كە لئپرسراوى ئيدارىي بارەگا بوو، بە ھاوكارىي ھاوپرئيانى ديكە سەرقالى كشتوكالى ھەمە چەشنە بوو لە ھەوارى نويماندا.

بارى ژيان و شوپنى ئيسراھەتمان گۆپرا و كەوتينەوہ چالاكىي زۆر و ريكخستنەوہى كاروبارمان. بەھۆى ئەوہى لە ريگەى گشتيپەوہ دوور بووين و تەنيا ريگايەكى خۆل بە سەرروى بارەگاي ئيمەوہ لە گەلالەوہ ئەچوو بۆ بارزان، پۆل پۆل ھاوپرئيانى ريكخراوہكان پيشوازبيان لى ئەكرا و ھەموو وەك كوورەھەنگ لە چالاكيدا گفەمان ئەھات.

ليژنە محەليپەكانى ھەولير و بادينان و كەرڪوك و سليمانى و خانەقين بە شيۆھىەكى دامەزراوتر لە پيشوو كەوتنە جيپەجى كردنى فەرمانە حيزبى و جەماوهرىپەكان. لە ھەمان كاتدا ھاوپرئيانى ناوچەكانى بەغدا و ناوھراست و خوارووى بەغدا پيشكەوتنيان بە خۆوہ دى.

بوونى سكرتيرى حيزب لە بارەگاھەدا و پئىداچوونەوہى ناكۆكىي دروستكارووى ماوھى پيشوو ئيمەى خستەوہ بەردەم لئپرسراوئيتى زۆرەوہ. پاش ليكۆلئينەوہى

ورد و له سهر بنه رته تی به لگه و شایهت و دانپیانانی چهند ناپاکیک توانیمان نه و گومانانهای هه مانبووه بخهینه بهر رۆشنایی ته و او. به گشتی و تایبه تیش بۆ وه لامدانه وهی هه ندیک له سهر کرده کانی (لیژنه ی مەرکه زی) به پڕوپاگه نده ی زۆر و به قسه و به نووسین بوو بوون به پاریزهر و فرمیسکرپژئی نه بو جه عفر. لیژندا نه م راستیه ی نه نووسم: ههر که یه کیک له جاسوسه گرنگه کانی حکومه تی به عسمان گرت، نه بو جه عفر خۆی ون کرد و دهرکه وت که رایکردووه ته لای پارتی و په نای بۆ بردوون که بیپاریزن. کاتیک داوامان کرد راده ستمان بکه نه وه که هه ندیک لیکوئینه وه مان هه یه له گه لیدا و خۆتان به ئیمه تان گوتووه نه م پیاوه په یوه ندی به حکومه ته وه هه یه، براده رانی پارتی گوتیان نه وه راسته، به لام په نای بۆ ئیمه هیناوه و ئیوه نه توانن لای ئیمه لیکوئینه وه ی له گه ل بکه ن. ئیمه به وه رازی نه بووین و هۆیه کی سهره کیشمان نه وه بوو که به و هۆیه وه پاراستن نه چیته بنج و بناوانی نهینیه کی زۆری ناو حیزبی ئیمه وه. ماوه یه که ده سته سه ر بوو لای پارتی، ئیمه به هیچ جۆرک نه نیازمان هه بوو نه بریارمان دابوو دژی نه بو جه عفر شتیک بکه ین و بگاته راده ی کوشتنی.

له و رۆژانه دا لیژنه ی مەرکه زی له گروگالی گفتوگۆ و چوونه ناو وه زارهت و به ره ی نیشتمانی به عسدا بوون، وه که دوایی دهرکه وت نه بو جه عفر په یوه ندی به وانه وه کردووه له به رسیرین به و شیوه یه ی کاک که ریم نه حمه د له بیره وه ریبه کانیدا باسی نه کات، ئیتر بۆ لای نه وان یا حکومه ت به دزیه وه له پیشی پیکابیک گواسته نه وه ی به ردی مەر مه پدا له ری گه لاله وه به ره و خوار هاتبوو و تاقه ریگاش ههر نه وه بوو که به بهر بنکه که ی ئیمه دا نه رۆیشت له ناوکیله کان. دیبوویان به جامانه که ی لای ده موچاوی داپۆشیبوو که نه و هاو پریانه نه یبینن، به لام چاویان پی که وتبوو وه دوای که وتبوون و له گوندی به رسیرین له نیک بنکه ی لیژنه ی مەرکه زیه وه ته قه یان لیکردبوو. بی نه وه ی هیچ فه رمانیکیان پی بیت بۆ نه و کاره، ته نیا دلگه رمییان له وه ی نه و به ینه چهند هاو ریبه کمان له

به غدا و ناوچه كانی حله و دیوانیه شهید بووبوون و گومان هه بوو كه ئه بو جه عفر دهستی هه بیته تیایدا بویه كه ئه و جاسوسه گیرا یه كسه ر ئه م رایكرده لای پارتی وهك دهسه لاتداری ره سمی له ناوچه كه دا.

به م دووردریژییه ئه م باسه م نووسی وهك وه لامیك بۆ ئه و كه سانه ی كه زوربه بیان له سه ركرده كانی لیژنه ی مه ركه زی بوون و تا ئیستاش ئه و باسه به جۆریکی دیکه بلاو ئه كه نه وه. ئه مه له كاتیكدا دهیان هاوپییان كه به دهستی به عس و داموده زگاكانیان شهید کران ئه مه نده ی ئه م رووداوه باسیان نه كرد چونكه له شایبولوغانی ریككه وتیاندا بوون له گه ل به عسدا.

هه ر بۆ میژوو: هاوپی ئیبراهیم عه لوی له هه موومان زیاتر به داخ بوو بۆ ئه و كوشتنه بی بریاره، هه تا سالی ٢٠٠٣ و كه وتنی سه دام، كاتیك فایله كانی ئاسایش كه وته به رده ست و به داخه وه ئه و گومانه ی له سه ر ئه بو جه عفر هه بوو، راست ده رچوو.

پارتیش وهك دهسه لات دوو هاوپی ئیمه یان گرت و له جیاتی ئه بو جه عفر ئیعدامیان كردن و هه ر دیسانه وه بۆ میژوو یه كیكیان ئاگاداری هیچ نه بوو و بووه قوربانی حوكمیكی سه ر پییی پارتی كه بگوتریت دهسه لاتیان له ده ست ناده ن و ئه م كاره یان به بی گویدانه ئه و هه موو په یوه ندییه ی هه مانبوو له گه لیاندا ئه نجام دا. سلوو له گیانی پاکی هاوپی ره شید مه خموری و هاوپی حسین (عه بدولر زاق) كه كادریکی پیشكه وتوو ی حیزب بوو.

ئه وه ی پارتی كردی دوور بوو له دادپه روه ری و دوور بوو له په یوه ندیی دوو حیزبی هاوکار به یه كتر، ئه مه نده په له یان بوو بۆ ئه وه ی دهسه لاتداری خویان رابگه یه نن، به بی لیکۆلینه وه له گیراوه كان و به بی پرسیک له ئیمه ئه و دوو هاوپییه یان كوشت كه یه كیكیان هیچ په یوه ندیی به و كاره وه نه بوو.

سهرنجیکی سهره ری. له کاروانی بهردهوام

هه مووکات من باوه پرم وابوو که په یوه ندیی شه خسی و سیاسی له گهل خه لکدا یاخود به مانای فراوانتر له گهل جه ماوهردا به شیکی گرنکه له ژیان و رۆلی گه وره شی هه یه بۆ ریپه وی سیاسی ئه و که سه. مرۆفی گۆشه گیر و دوور له جه ماوهر، دوور له براده رانی خویندن یاخود ئیشوکار ناتوانیت خزمه تی دیار و پیشکه وتوی هه بیته بۆ حیزیه که ی و بۆ گه له که شی به گشتی. هه ر وه که ئه زموونی خۆم یه کیک له سیفه ته چاکه کانی ئه ندام یا کادر ئه وه یه خۆی ده ستپیشکه ر بیته بۆ ئه و جوړه په یوه ندییانه نه که به فه رمانی لپرسراو یا حیزیه که ی. ئه گه ر تاکه که سه ئه و سیفه تانه ی له سروشتیدا یا سهره تای په روه رده بوونی له ته مه نی منالییدا تیدا نه بیته، که که وته به رده م ئه و جوړه ژیا نه یاخود په یوه ندییه سیاسییه، ئه رکیکی هه ره پیوستی سهرشانیتی هه ولبدات به ره و گۆرپان، گۆرپانی کۆمه لایه تی خۆی له ریگای په یوه ندیکردنی فراوانه وه به خه لک و ریخراوه جیا جیا کۆمه لایه تی و رۆشنبرییه کان، بیته به هاوړی به رده وامی (کتیب) که بیجگه له م سیفه ته ی باسی ئه که م، خۆی به شیوه یه کی گشتی بنیاد بنیت له گشت روویه که وه. وه که له ژیا نماندا ئه بینین، که سانیک هه ن گه یشتوونه ته پایه و پله ی به رزی سهرکردایه تی جیاوازی فه رمانره وایی، حیزبی، حکومه تی.. به چه ند پیوانه یه که هه لیانه سه نگیین: ئایا شایسته ی ئه و شوینه ن یا نا؟ به لی فلان که رۆشنبرییه و سوودی له ئه زموونی خۆی و خه لک بینیه له رووی په یوه ندی کۆمه لایه تییه وه، هه ر له به ته نگ خه لک هاتنه وه له خو شی و ناخو شیدا که بووه ته هۆی ئه وه ی خه لک خو شی بویت و شتی لیوه فی ر بیته، هه ر له زانیارییه کانیه وه هه تا ئه گاته بیفیزی و ده ستپاکی و ده م و زمان پاکی به رامبه ر هاوړی و دراوسی و کارمه ندانی و ده وروپشتی و سه روو خۆی و خوارووی خۆی.

من له م ته مه نه دريژدها هه موو جوړه کانم دیوه و یه که یه که ئه زانم و ئیوه ی خوینه ری ئه م چه ند دیپه راستی و دروستی ئه م قسانه لیک بده نه وه. هه یه گه یشتووه ته ئه و پله به رزه که چی چوار براده ری شه خسی خۆی نییه، نه له

شه کراو و نه له ته عزیی دراوسی و ناسیاوه کانیدا نابینیت، له شه ش وشه دا سی چواریکی زه م و تانووته له هه موو کهس، ئه وهی باری ئابووریشی باشه له م جوړه که سانه دا، به هیچ راده یه ک هاوکاری کهس نین. ئه م جوړه که سانه نابنه پیشپه و یا سه رکرده ی لیّهاتوو، یا خود ته نیا ئه ندای به که لک له ناو کومه لدا.

پچه وانه کانی ئه مانه ش بیگومان جوړه که ی تر ئه بن، خاوه ن چاکه و له پیشکه وتن و سه رکه وتندا ئه بن و برادر و هاوولاتی و گهل و نیشتمان که لکیان لی ودرئه گرن.

هه ندیک هاوړیم له حیزیدا دیوه و ئه بیبنین ئه مه نده وشک و گوشه گیر بوون نه یانتوانی و ناتوانن چه ند ئه ندایک به ره وپیش په روه رده بکه ن و خویشیان له قاوغیکی زور سنووردادا مانه وه و نه بوونه ئه و پیشپه وهی که به هوی پله ی حیزی و ته مانی دریشیان له ناو ریزه کانی حیزیدا لییان چاوه پروان ئه کرا. من باوه ری ته اوام به و په یوه ندیبه فراوانه هه بوو که باسی ئه که م، له قوناغه کانی خویندنی ناوه ندی و دوا ناوه ندی و زانکوشدا ده یان هاوړی نزیکم هه بوون و سه دان دوست و ناسیاوی روزهی ترم هه بوو. ئیستاش که له زیانکی کار و ئابووری و دارایی و سیاسیشدا ئه ژیم ئه و په یوه ندیبه نام ده یان ئه وه نده یه.

چاپ و چاپخانه و یه که م بینینی مام جه لال

په یوه ندی من به مام جه لاله وه هه ر له یه که م بینین و دانیشتندا که له سالی ۱۹۶۸ دا بوو، ئاسویه کی کراوه و جوانی پیوه دیار بوو. که سیکی خوینده وار و ئه دهب دوست به لکو ئه دیب و نووسه ریکی هه لکه وتوو، سیاسییه کی خاکی و بی فیز. مام جه لال بوو بووه هاوړی نزیکی که سایه تی فیکری و سیاسی کومه له تیگوشه ریکی ئیرانی که له ژیر ناوی ریگخستنیکی مارکسی لینینیدا و باوه رپوون به هیلی فیکری و سیاسی ماو تسیتونگدا کاریان ئه کرد.

به هوی مام جه لاله وه منیش بوومه دوستی ئه م هاوړیانه و ریگخستنه که یان: سازمانی ئینقیلابی توده ی ئیران که دکتور جه لال و دکتور ئیبراهیم و ئیسماعیل

له سه رکرده سه ره کییه کانیاں بوون. دکتور جه لال که پزیشک بوو ناوی کورش لاشایی بوو. رۆژنامه که یان ناوی (ستاره ی سورخ) بوو، راده ی تیگه یشتن و پله ی بهرزی تیگه یشتنی بیر و باوه پی مارکسیزم - لینینیزمی پیوه دیار بوو.

هه رچه نده نه نجامی ناخۆش له ژیا نی هه ندیک له م تیگۆشه ره نازایانه روویدا به لام پیوانه ی سه رکه وتن یا خود هاتنه سه ر حوکم ته نیا پیوانه نییه بو هه لسه نگانندیکی پر ویزدانی هه ر بزوتنه وه یه ک، به لکو رۆلیان له و ماوه و سالانی کارکردنیاں له به ره و پیشبردنی راده ی هۆشیاری و رووناکبیری چینایه تی و میللیدا چۆن و چه ند بووه، پیوانه یه کی ریالیستی راست و ره وانه. چه ند توانیوانه له و قۆناغه دا ریگخستن و ریگخراوه کانیاں به ره و پیشه وه ببه ن و رۆلی میژوو بیان تیایدا دیار و ئاشکرا بیّت و خزمه تی کاروانی خه باتی گه له که یان کرد بیّت.

فه هد خۆی و سه رکردایه تییه که ی وه ک دامه زینهر و بزوتنه وه ی فیکری و کارکردن له جوولانه وه ی چینایه تی و نیشتمانی له هه موو میژووی عیراقدا به جیاواز له هه موو که س و که سان و تا قمیکی سه رکردایه تی هه موو عیراق جیگای بهرزی خۆی گرت له سه راپای میژووی عیراق و جوولانه وه ی شیوعی ناوچه که و جیهاندا.

* * *

بو یه که مجار کۆبوونه وه ی من به ره سمی له گه لّ نه و هاوړپیانده وه ک نوینهری حیزبی شیوعی عیراق - قیاده ی مه رکه زی له که رکوک له مالی هاوړپی شه هیدمان پاریزه ره فه تحوّللا عیزه ت بوو که چه ند شه و رۆژیکی خایاند. مالی فه تحوّللا له نیمام قاسم بوو، خانووه که یان دوو ده رگای هه بوو هه ر ده رگایه کی له سه ر کۆلانیکی جیاوازا بوو. هاوړپییانی سازمانی ئینقیلابی دکتور جه لال و دکتور ئیبراهیم و ئیسماعیل بوون. له و دانیشتنه دا به درێژی باسما ن له په یوه ندیی هه ردوو حیزب و جوولانه وه ی شیوعی له عیراق و ئیراندا کرد.

بیرو پرای هه ردوولاما ن زۆر نزیک بوو له باره ی مه ترسیی گه وره ی ریفیژنیزمی جیهانی بو سه ر بزوتنه وه ی شیوعی و سۆشیالیزمی جیهان و نه هیشتنی

سه ربه خوئی حیزب و ریخراوه شیوعیه کان له جیهاندا و به ستنه وهی به ناوه نده وه که حیزبی شیوعی سوڤت بوو، که ئەم جوړه په یوه نندیه ی (ح.ش.ع) ویستیان و حیزبه کانی بوو بوون به پاشکوی دووربوون له په یوه وه (مارکسی - لینینی) په کانه وه و له بواری جیبه جی کردنی ئەو نامۆزگاری و فه رمانانه ی له ناوه نده وه دهرته چوو گه وره ترین زیانی به ریپه وی بزوتنه وه ی شیوعی جیهان گه یاند و دیارترینیان دارووخانی رژیمه کانی خوړه لاتی ئەو اروپا بوون به په کیتی سوڤت خویشیه وه.

هه روه ها کاریگه ریته ی ئەو ریبازه چه وته له لای نیمه ش له کوتاییدا وه ک ئەنجامی حیزبی شیوعی عیراق و حیزبی توده ی ئیران خوی نواند.

سازمانی ئینقلابی زور دوستی مام جه لال بوون زوریش خویشیان ئەویست و سوپاسیان ئەکرد بۆ ئەو هه موو هه روه ز و هاوکاریانە ی ئەیکردن. باسما له چاپ و چاپه منیه کانی خویمان کرد، ئەوان ده زگای چاپی چاکیان هه بوو دهره ق به و زه مانه.

وه ک بۆم دهره وت ئەو هاوپیانه و پاش ئەو کۆبوونه وه یه که رکوک پیخوشا لیبوونی خویمان بۆ مام جه لال دهر بریبوو به و ناسینه هه روه ها پیکه وه باسی چاپخانه یه کیان کردبوو بۆ نیمه.

ده زگای چاپ و چاپخانه

تیکوشانی نیمه له ریزه کانی قیاده ی مه رکه زیدا به گبروگرفت و که ندو کۆسپ و نه بوونی و نا کۆکی هه مه جوړه ی زوردا تیپه ری. له گه ل ئەو کوشتن و برینه ی به سه ر سه رکردایه تی حیزبدا هات به تایبه تی له به غدا و له دوا ی کوده تا خوینا و ییه که ی دووه می به عسه وه له سالی ۱۹۶۸ د، شالاوی به عس هه موو داموده زگا کانی چاپخانه و راگه یاندنه کانیشی گرته وه.

له کوردستانیشدا ته نیا چه ند ئامیریکی روئیو هه بوو که ئەوانیش له گیره و کیشه کاندا له گه ل موسلیح مسته فا بهر تیکچوون و له ناوبردن که وتن به

جۆرّیک ئه و کاته ی به یاننامه ی ده رکردنی موسلیحمان ده رکرد له سلیمانی به ئامیژیکی ده سترکد چاپمان کرد. ئامیره که! بریتی بوو له چوارچیویه کی ته خته و پارچه یه که قوماشی کریشه ی پیوه قایم ئه کرا که تۆزیک له په ره ی نووسینی A4 گه وره تر بوو، له سه ر کاغه زی ستینسلّ نووسینه که مان ئه نووسی و ستینسلّه که مان ئه نووساند به چوارچیویه که وه، مه ره که به که مان ئه رشت به سه ریدا و به رۆله یه کی به قه در پانایی ده زگا که مان پیماندا ئه هیئا و لاپه ره یه که چاپ ئه کرا و به و جۆره لاپه ره له دوای لاپه ره .

چهن د ژماره یه کی ریگای کوردستان به و جۆره چاپکرا. یاریده ده ری من له و کارانه دا هاوړپیان حامید شیخ حه مه نوری و مه لا عه زیز و عه لی که ریم بوون. دوای ئه وه چهن د رۆنیویه کمان په یدا کرد و کارمان به چوارچیویه که نه ما!

چاپ و چاپخانه ی نوی

له یه کهم دیدارم له گه لّ مام جه لالدا پاش ئه و کۆبوونه وه یه ی من و براده رانی سازمانی ئینقیلابی، مام جه لال گوتی: ده زگایه کی چاپی جۆری کۆنمان هه یه په پیم خوشه به دیاری بتانده می. بیگومان سوپاسیم کرد.

چیرۆکی ئه و چاپخانه یه و وه رگرتنی و گه یاندنی بۆ باره گای حیزب ئه وه ئه هیئیت به شیوه یه کی دریژ تۆماری بکه م.

بۆ راپه راندنی ئه و کاره سه ردانیکی نه یینیم کرد بۆ سلیمانی. وه که چهن د جاری تر شه و گه یشتمه سه رچنار و له ده رگای پشته وه ی مالی هاوړپیم سه رددار مسته فاوه خۆم کرد به مالدا. سه رددار ئه ندای حیزبان بوو و زۆر به دلّسۆزی کاری ئه کرد و بۆ منیش که له پۆلی یه که می سه ره تاییه وه له قوتابخانه ی فه یسه لیه براده ربووین، خۆی و خیزانه که ی، ئه لوه ن خانی خوشکی به رزم زۆر خزمه تیان ئه کردم بۆ هیچ ترسیک له کاتیکدا که ئه یانزانی من فه رمانی گرتنم له سه ره و حوکمی ئیعدای غیابیشم له ولوه بوه ستیت.

هه موو قوناغه كانى خویندن من و سهردار پیکه وه بووین هه تا ده رچوونمان له کۆلیجی بازرگانی و ئابووری به غدا. سهردار له دواى شۆرشى ته موزى ۱۹۵۸ هه وه بووه ئه ندامى حیزبى شیوعى عێراق.

شه و باسى چاپخانه یه کم کرد که ئه بیته وه ریبرگرم و له مالیکدا بو چه ند رۆژیک خه ریکی پێچانه وه یه کی گونجاو بین که به بارى ئیستر بیگویمزه وه بو ده ره وه . سهردار گوتى باشتین شوین مالى دایکمه له گه ره کی عه قارى.

ئایشه خانى دایکی و نه سرین خانى خوشکی پیکه وه ئه ژیان و پاش ئه وه ی نه سرین خانمان تیگه یاند، شه ویک ئوتومبیله که ی سهردارم وه رگرت که ئۆپلیکی تازه بوو، بى ئه وه ی بزانیته ئه و چاپخانه یه له کوپوه ئه هیتم، له مالى دایکی چاوه پێی ئه کردم.

چاپخانه که له مالى کۆچکردوی خوشه ویستمان کاکه حه مه چاوشین بوو: بریتى بوو له ده زگایه کی قورسى چاپ و دوو قالبی گه وه که ئه وه ی بیرم بیته هه ریه که یان ۶۰ × ۸۰ سانتیمه تریک ئه بوون، هه ر ته به قه ی زیاتر له سه د خانه ی پچوکی تیدا دروستکراوو، پیته کانى تیدا جیاکرا بووه وه زوربه ی پیته کانى سی جۆرى هه بوو: بو نمونه پیتی ب: (ب ، ب ، ب) بیی سهره تا و ناوه راست و کۆتایی وشه . به خۆم و کاکه حه مه و کاک ته های برای پارچه پارچه ی ئه و چاپخانه یه مان خسته سنووقی دواوه و سهر کوشنى دواوه ی ئۆپله که ی سهرداره وه و لیم خورپى بو مالى سهردار.

حه مه چاوشین له قوناغى ناوه ندىدا شیوعى بوو و له و کاته وه ئه مناسى و دوايش تا کۆچى دواى کرد هاوړپیه کی خوشه ویستم بوو، پاش ماوه یه ک چووه ریزه کانى پارتى و ئینجا یه کیتی نیشتمانی کوردستانه وه .

چاپخانه مان له مالى نه سرین خانى مسته فا مه زهه ر داگرت. ئه ویش و سهرداریش زۆر هاوکارییان کردم هه ر له داگرتنه وه و له پاشدا پیته کانمان له قالب و خانه کاندا ده رهینا و کیسه ی قوماشمان بو دروست کرد و هه ر جۆرێکمان ئه خسته کیسه یه که وه .

پاش چه ند رۆژیک خۆم و هاوړی ئه حمه دى حه مه سالیح که ئه ندامى لیژنه ی

کرێکارانی حیزب بوو و سالانی دواییش گه‌یشته لیژنه‌ی شاری سلێمانی به ئوتومبیلیکی فۆکسولێ کۆن که هاوڤی ئه‌حمه‌د لێی ئه‌خوڤی ئه‌م چاپخانه‌یه‌مان گه‌یانده ده‌ره‌وه‌ی شار. له‌ویدا له‌گه‌ڵ هاوڤی جه‌مالی عه‌لی فایز و هاوڤییه‌کی پێشمه‌رگه‌ی دیکه‌ی خۆمان نامانه سه‌ر پشته‌ی ئه‌و دوو ئیستهره‌ی ئاماده‌ کرابوون. به‌ پێی ریگامان گرتنه‌ به‌ر به‌ پێنج شه‌و و پێنج رۆژ به‌و شاخانه‌دا گه‌یاندمانه‌ باره‌گای حیزب له‌ گوندی گوێزان.

* * *

گه‌یشته‌نی چاپخانه‌که شادمانییه‌کی خسته‌ ناو هاوڤیانه‌وه‌ له‌ باره‌گامان له‌ گوندی گوێزان. ده‌ستبه‌جێ ده‌ستمان کرد به‌ ئاماده‌ کردنی شوێنێکی کاتی بۆ ده‌ستبه‌کاربوون و فیڕکردنی چه‌ند هاوڤییه‌ک وه‌ک کرێکاری چاپخانه‌ بۆ چینی پیت و کردنی به‌ وشه‌ و جیگیرکردنی له‌سه‌ر ئه‌و قالبه‌ ئاسنانه‌ بۆ چاپکردنی لاپه‌ره‌ له‌ دوا‌ی لاپه‌ره‌. ئه‌لێم شوێنێک به‌ (کاتی) چونکه‌ له‌ هه‌مان کاتدا هاوڤییان خه‌ریکی بیناکردنی باره‌گاکه‌ بوون له‌ کانی سپیندار نزیک گوندی گوێزان.

کۆنفرانسه‌کانی ئه‌و سالانه‌ی حیزب

کۆنفرانسی رێخراوی پارێزگای سلێمانی

پاش ده‌رکردنی موسڵیح له‌ حیزب و وه‌ک ئه‌رکیکی ئاسایی بۆ په‌ره‌پێدانی رێکخستنه‌کانی حیزب، بپارماندا کۆنفرانسیک بۆ رێخراوی سلێمانی بگرین. له‌ مانگی تشرینی یه‌که‌می ١٩٧٠دا له‌ ناو گرده‌کانی توونی بابای دیوی ده‌ریاچه‌ی ده‌ربه‌ندیخان نزیک ئاوه‌که‌ شه‌ویک و دوو رۆژ کۆنفرانسمان به‌ست، تیایدا نه‌خشه‌ی داها‌تووی لیژنه‌ی محه‌لیی سلێمانی و فراوانکردن و به‌ره‌وه‌پێشبردنی حیزمان له‌ پارێزگای سلێمانیدا دا‌رشت. باسی زۆر له‌ یه‌کگرتوویی حیزب و گرنگیدان به‌ په‌ره‌پێدانی فیکریی شانه‌ و لیژنه‌کان به‌ گشتی و هیلی شو‌رشگێری حیزب له‌ کوردستان و عێراقدا کرا. کۆنفرانسه‌که‌ به‌ سه‌ره‌رشته‌یاریی من وه‌ک لێپرسراوی لقی کوردستان و شیخ

عەلى بەرزنجى ئەندامى لىق بەرپۆه چوو. رەنگە لە بەر ئەو ەى نووسىنەو ەى ئەم
بىرەو ەرىيانە پاش تىپەرپوونى دەيان سالە و تەنیا پشتبەستەم بە
يادەو ەرىيەكانە، ەندى لايەن و بەشنىك لە ناو ەكانم لە ياد نەبىت.

ەندىك لە ئامادە بووان برىتى بوون لە ەورپىيان: حامىد شىخ ەمە نورى،
ەمە غەرىب رەشىد، ئەحمەد ەمە سالىح، شىخ مەيدىن، مەلا عەزىز، ئەكرەم
مەمەد ئەمىن (ئەكرەمى ەپسە)، مەلا رەوف، فاتىح، مامۇستا زاھىر، ەمە
كەرىم، ياسىن ەمە فەرەج بانىبى، ئەحمەد حاجى عەلى، عەلە رەش، دەروىش و
ەمە ئەمىن رەشىد (بەرىد).

لە كۆتايىدا لىژنەيەكى مەلىيە نوئى ەلېزىردرا كە برىتى بوون لە حامىد شىخ
مەمەد نورى و ەمە غەرىب رەشىد و شىخ باقىر بەرزنجى چەند ەورپىيەكى تر.
لەو ەدوا كاروبارى رىكخستەن لە پارىزگاي سلىمانىدا زۆر بەرەو پىشكەوتەن ئەرۆشەت.

دەمەنىكى لە يادنە چووى ياداشتى چەند سائە..

من لە كاتى خۆيدا وەسفىكى ئەو بىرەو ەرىيەم كردبوو وە بە ناوى (زەرىا) وە و
لە گۆفارىكىشدا بلالوم كردبوو ەو. ەر بەو يادەو ە بەو شىو ە ئەدەبىيە تۆمارى
ئەكەمە وە لە گەل ەندىك گۆرپىنى ناو ەكاندا بۆ ناوى راستەقىنەى خاوەنەكانيان.

لە بارەگاي سەركردايەتەى حەزب بوو، ەوالىكمان پىگەيشت كە موسلىح
مستەفای ەرەشەى زۆر ئەنرەت بۆ چەند برادەرىكمان. ئەو ەى ناوى ەبوو لەو
ەرەشانەدا ناوى من و فەتحووللا عەزەت بوو. من دوور بووم لە تواناي
دەستگەيشتنى ئەو، كە ئەو كاتە لە دەزگاي ەيئەى فاشستى بەعسدا بوو لە
كەركوك، بەلام ەورپى فەتحووللا عەزەت پارىزەرىكى ناسراو بوو لە شارى كەركوك،
لە ەمان كاتدا بە نەينى لىپرسراوى لىژنەى مەلىيە حەزبان بوو لە كەركوك و
ئەندامى لىق كوردستان بوو. لە گەل بىستنى ئەو ەوالەدا بە باشم زانى خۆم بە
پەلە بگەيەنمە سلىمانى و بنىرم بە دواى ەورپى فەتحووللا. بەيانى زوو لە

باره گای حیزبه وه له کانئ سپینداری نزیك گوندی گویزان له گهل هاوری ئه کره م
 حه مه ئه مین (شهید ئه کره می حه پسه) دا به ریکه وتین و به ره و گه لاله و ئینجا بو
 گوندی وه رتی، له و رۆژه سارد و سه رمایه دا که به فرئه باری و تۆزه تۆزه ره شایی
 به شاخه کان و ریگا کانیشمانه وه نه ئه هیشت و ئه بووه تابلویه کی گه وره ی سپی،
 پاش چوار سه عاتیك یا که میك زیاتر به پی رۆیشتن نزیك نیوه رۆ له مالی کوخا
 عه بدوللا موختاری وه رتی لامان دا.

چوار سه عات به ریڤا رۆیشتبووین، له نزیك ئه و گونده گه یشتین به چه ند براده ریك
 و هه ندیک پیکه وه راوه ستاین. ئیمه ریگای زینوی ئه ستیره کانمان له به ره و ئه وان
 به ویڤا هاتوون. هه ر که من و ئه کره می براده رمیان دی به ره و ئه و رییه ئه پۆین، پیش
 هه وال پرسینی خۆمان و ئه و براده رانه ی له لایانه وه هاتووین و ئه وانه ی ئه چین بو
 دیده نییان، یه کسه ر به سه رسوورمانیکه وه پووین تی کردین و هه ر چواریان ویستیان
 پیکه وه هه مان پرسیار بکه ن، هاوری تاریق حاجی سه عید گوتی: "ئه وه به م به فره بو
 کوئی ئه چن؟! به م پاشنیوه رۆ دره نگه؟! قه ت ناهیلین به ره و زینۆ و پلنگان برۆن
 چونکه مردن نه بیئت نه هیچی تر ئه بینن و نه ئه گه نه که س، با بگه ریینه وه بو ئه م
 گونده نزیکه و ئه مشه و له وی بن هه تا سه بیئی بزائن چۆن ئه بیئت."

رۆژه که رۆژیکی زستانی زۆر تووش بوو. به فر کلۆ کلۆ ئه هاته خواره وه، ده می
 سال بو سه رمای و امان نه دیبوو، به فره که به جۆریک دای ئه کرد که ئه و دۆل و
 چیا گه ردن که ش و بلندانه یان وا سپی کردبوو که هیچی دیکه ت نه ئه دی. ئه و
 چیا به رز و سه ختانه ی ئه و ناوچه یه، رووبه ریکی گه وره ی دارستان قه دپال و
 لوتکه یانی داپۆشیوه، که چی نه ئه و دارستانه چره و نه ده یان دۆلی گه وره
 گه وره ی نیوانیان له به ره به فر خالیکی ره شییان پیوه دیار نه مابوو، و زوربه ی دۆله کان
 به هه ره سی به فره پر بوو بوونه وه.

گویمان نه دایه قسه ی براده ره کانمان. ملی ریگامان گرته به ر و به هیوای ئه وه ی
 سوود له جی پی ئه وان وه ریگرین له هاتنه خواره وه یان دا، به ره و ژوور بووینه وه.

به فره كه به ره به ره زيادي نه كرد و هه تا سه ريش نه كه وتين هه واي سارد زياتر سه ري لووت وده موچاوماني نه ته زاندا، جامانه كانمان كرد به له چك و هه ر به ره وژوور نه بووينه وه .

نه كره م گوتي: من له هه موو ژيانمدا له هيچ نه ترساوم، به لام زور له م به فره نه ترسم. ترسي نه وه شم زوره ريگا ون بكه ين، باوه پيشم نيينه به م عه سره دره ننگه كه سي تره بيته به م ريگه سامناكه دا پروات.

من نه ك بليم له نه كره م نازاتر يا شاره زاتر بوويم، به لام من خوم نه مزاني بوچي به و روژه ناخوشه نه بي نه و ريگايه بپر ين. بويه به بيكه نيينكي دروست كراوه وه پيم گوت: كاكه برا من و تو هه ر هيچ نه بيته ده يان جار به م رييه دا هاتووچومان كردووه و شاره زاي دار و به ردي نه م شاخانه ين، نه ي هه موو جاريك ناليين چاويشمان بيه ستنه وه و به ره لالي نه و ريگايه مان بكه ن ون نابين؟ نه مه له كاتيكا گوت كه نيتر به ره به ره جي پي براده ره كانمان له ژير به فري تازه تر دا ون نه بوون و نه نه دوزرانه وه . به فري زور په يتا په يتا هه موو جي پي و ريچكه و ريگاكاني بي شوينه وار كردبوو.

ناخوشتر له سه رما و ترسي ري ون كردن، نه و ته مه زوره بوو كه واي كردبوو چه ند مه تريك زياتر له به رده م خومانه وه نه بينين.

هه رچه ند هه نگاويكي ش نه رويشتين قاچمان به ناو قوولايي نه و به فره زوره دا روئه چوون تاكيك له و پيالوه لاستيكه بي ناوكه ف و بي به رگي ناوه وه يه مان له ناو به فره كه دا له بي دا نه كه نرا و ناچار نه بووين نه ژتو داده ين و قول دريژبكه ين بو ده ره ينانه وه ي و له بي كردنه وه ي بو چه ند هه نگاويكي تر. له و كاتانه شدا كه دانه نه كه نران پر نه بوون له به فر و توژه توژه به هوي جوولاني پيوه به فره كه له ناويا نه توايه وه و نه بووه به فراويكي سارد و سه ري په نجه كاني نه ته زان، هه تا به ره به ره گه رميي قاچ به فراوه كه ي له ناو پيالوه لاستيكه كه دا شيله تنن نه كرد و نه گه ر به فري تازه خوي نه كر دايه وه به ناويا، كه ميك له ناخوشي ريگاكه به و گه رماييه كه م نه بووه وه .

هه‌رچۆنێك بوو به‌سه‌ر سه‌ختی و به‌رزیی رێگا‌كه‌دا زال بووین و نزیك لووتكه‌ی (زینق) بووینه‌وه. لام وابی‌ت هه‌ر سه‌د مه‌تری‌كمان مابوو بگه‌ینه سه‌ره‌وه كه له‌به‌ر ده‌ممانه‌وه شتیك په‌شی ئه‌كرده‌وه، هه‌ر یه‌كه‌مان گومانی شتیکی لی ئه‌كرد، به‌په‌له و بێ‌ده‌نگی گه‌یشتینه سه‌ری، ته‌ماشای ئه‌كه‌ین لاوی‌كه راست له‌سه‌ر پشت كه‌وتوو، شه‌روالیك و كراسیك و قه‌مه‌سه‌له‌یه‌کی له‌به‌ردایه و ئه‌ویش سه‌رمای ئه‌ودیی شاخه‌كه‌ی كه پێیدا هاتبوو جامانه‌كه‌ی پێ كرده‌بوو له‌چك، ده‌ستی راستی خستبوو سه‌ر دلێ و هه‌ناسه‌ی لی برا بوو. هه‌ر چه‌ند جولانماند بێ سوود بوو. دیاربوو ماندوویی زۆر و سه‌رما له‌و دیوه‌وه ته‌نگیان پێ هه‌لچنیوه و كه گه‌یشتۆته سه‌ر لووتكه‌ی زینۆش (زینۆی ئه‌ستیره‌كان) ئه‌و با تونده هه‌میشه‌یییه‌ی له‌ویدا هه‌یه داویتی له‌ گیانی ئاره‌ق كرده‌وی و په‌قی كرده‌وه‌ته‌وه و له‌گه‌ل ئازاری دلیدا دوا هه‌ناسه‌ی له‌سه‌ر ئه‌و چیا مه‌زنه‌ دا‌بوو.

ئه‌كه‌رم به‌ چاوی‌کی پر له‌ به‌زه‌ییه‌وه سه‌یری ئه‌كرد و سه‌ری بۆ من هه‌لپری و له‌ چاویدا دیار بوو پرسیار له‌ من ئه‌كات كه چی بکه‌ین؟ منیش به‌و هه‌سته‌ی ئه‌وه‌وه دوا ته‌ماشای ئه‌و به‌سه‌ته‌زمانه‌م كرد كه گیانی سپاردبوو، به‌ ناچاری به‌جێمان هێشت و به‌ ئه‌كه‌رم گوت به‌لكو ئیتر پێ هه‌لگرین چونكه‌ وا شه‌و داها‌ت و رێگه‌ی دوو سه‌عات زیاترمان له‌به‌رده‌مدا ماوه بۆ گه‌یشتن به‌ گوندی پلنگان.

شه‌و داها‌ت به‌لام دنیا هه‌مووی سپی ئه‌كرده‌وه، قسه‌وباسی ئه‌م به‌شه‌ی لای رێگا‌شمان زوربه‌ی هه‌ر باسی ئه‌و كۆرپه‌ بوو كه په‌ق بوو‌بووه‌وه. نزیك پلنگان بووینه‌وه سه‌گۆرپه‌ره‌و پیرمان هات، خۆمان گه‌یانده‌ ناو دی و بانگمان له‌ كاكه‌وپه‌حمانی خانه‌خوپی هاوین و زستانی ئه‌و گونده‌مان كرد و به‌ رووخۆشی و قسه‌ خۆشه‌كانییه‌وه كر‌دینی به‌ ژووردا و له‌به‌ر ئه‌و زۆپا گه‌وره‌ی داره‌دا دانیش‌تین كه هه‌موو لایه‌کی وه‌ك پشكۆی ئاگر سوور هه‌لگه‌پابوو، ده‌ستمان كرد به‌ خۆ گه‌رم كرده‌وه و جل‌وبه‌رگ وشك كرده‌وه و ئه‌وسا به‌ده‌م خواردنی له‌په‌ ساوه‌ره به‌تاموله‌زه‌ته‌كه‌وه باسی رێگامان بۆ كاكه‌وپه‌حمان ئه‌كرد. پێش ئیمه‌ ئه‌و هه‌والی

زه لامیکی له و حاله و له و رهنګه ی لی پرسین که نیمه یه که م دوو که س بووین به مردوویی دیبوومان.

ګوتی: زورم هه ول له ګه ل دا که نه پروات که چی نه یوت خاله پیاو پیاو بیت چوڼ له به فر نه ترسیت. که به کاکه وره حمانمان ګوت نه و کورپه ی تو نه لیت به مردوویی له و دیو لووتکه ی چیاکه وه بینیومانه، قاقا دهستی کرد به پیکه نین. پیکه نینکی به کول و سهیر. دیاره قسه ی هاتبووه دی که به و جوانه مه رګه ی ګوتبوو ره ق نه بیته وه و ناګه یته جی و نه و به قسه ی نه کردبوو!

منیش به نه کره م ګوت: تو بلئی نه و براده رانه ی هه ولیان له ګه ل نیمه ش دا که به م روژه نه م ریګایه نه گرینه به ر با ره ق نه بینه وه به مردنمان قاقای وه کاکه وره حمانیان لی بدایه؟

* * *

روژی دواپی به یانی زوو له پلنگانه وه به ره و ګوندی (کانی ماران) به ناو به فردا چوار سه عاتیګ ریګامان بری و پاش نه وه پچر پچر شه ش هوت سه عاتیکی تر ریګه مان به ره و سلیمانی بری.

شه و ګه یشتینه نزیك شار و به ریګای دوور له بازګه کاندا خو مان کرد به شارد. بو سبه نی زوو هاو ریګه م نارد بو که رکوک، بو لای شه هید فه تحولا عیزهت و نه ویش به په له هات بو سلیمانی.

پیم ګوت هه والیکمان پی ګه یشتووه که موسلیح مستهفا هه ره شه یه کی وه های کردووه، له بهر نه وه خو م هاتمه ناو شاره وه، پیویسته لی ره بمینیته وه و نه ګه رییته وه بو که رکوک.

ګوتی من فرمانه که تان به جی نه هینم به لام با چه ند روژیکی پی بجیت نه چمه وه که رکوک و ده عوای زوری دادګا کانم له لایه که زوربه یان خه لکی هه ژارن، پاکتاوی کاره کان نه که م و به یه کجاری دیمه شاخ یا هه رشوینیک حیزب بریاری نه دات.

فه تحوللا له خیزانیکی دهوله مهندي خاوهن مولکی زور و گه وره بوو به هیچ جوریک بیری له پاره و ژيانی پر له خوشی و دهوله مهندي نهئه کرده وه. ئەندامی

شهید فهحوللا عیزهت

حیزب بوو له پیش شورشى ١٤ ته موزی ١٩٥٨ هه موو ژيانی له قوتابیتیی کهرکوک و ئینجا له کولجی حقوق له به غدا و دواى ده رچوونیش له زانکو، هه مووی وه ک تیگۆشه ریکی مهرد و ئازا برده سهه. چه ند روژیک دواى ئه وه ئیواریه ک له نووسینگه ی پاریزه ریتیه که ی خو ی هاتبووه خواره وه، چه ند درنده یه کی نوکهری حکومه تی به عس په لاماریان دابوو و فراندبوویان. هاواری کردبوو خه لکینه ئاگادار بن من پاریزه ر فه تحوللا عیزه تم وا ئه مانه ئه مرفینن.

شه هید فه تحوللا هیچ هه والیکى نه گه یشته ده ره وه و بیگومان له ژیر ئه شکه نه جا گیانی پاکی به حیزب و گه له که ی به خشیبوو، تا ئیستاش که س نه یزانی چۆن کوژراوه و له کو ی نیژراوه ئه گه رگۆری هه بیته. من که ماوه یه کی زور لیپرسراوی ریکخستنه کانی لقی کوردستانی حیزبان بووم کاتیک ئه چوممه کهرکوک له یه کیک له خانوو ه کانی حاجی عیزهت ئاغای باوکی فه تحوللا خۆم ئه شارده وه و ئه بووه مه لبه ندیکی نه ینی کۆبوونه وه کانی لیژنه ی محه لیه کهرکوک و لیژنه کانی دیکه ی حیزب که بو سه ریه رشتییان کۆئه بووینه وه.

* * *

له و لیپرسراویتیه مه دا وه ک بهرپرسی لقی کوردستانی حیزب، سه ردانی هه ولیریشم ئه کرد و زوربه ی جار له مالى ئیسماعیل خو شناو یاخود حاجی تاهیر که ئه میان بادینانی و خزمی خو شیمان بوو، ئه مامه وه و خزمه تیکی زور ئه کرام.

جاريكيان كه چوومه مالى هاوپرئ ئيسماعيل، داىكى لىي پرسيم چهند رۆژ ئەمىنيتەوه؟ گوتم ده رۆژ. گوتمى له چىدايت له گەل ساوهر خواردنى پيشمه رگه بيدا؟ منيش كه به نان و ماست و نيسكى مهقه رها تىبوم، ساوهرم به لاوه خۆش بوو و گوتم پورى ساوهر زۆر خۆشه. ئىوارەى يەكەم دوو برنج و شله و مريشكيان ريز كرد. ئىوارەى دووهم له سەر داواى خۆم بوو به برنج و شله يەك. ئىوارەى سىيەم بوو به ساوهر. بۆ سبه ينى خۆم كۆ كرده وه برۆم، داىكى هاوپرئ ئيسماعيل گوتمى: بۆچى ئەرۆيت، خۆ گوتم ده رۆژ ئەمىنمه وه؟ به پيکه نينه وه گوتم: له دوو برنجه وه هاتووه ته سەر ساوهر، ههتا نه بووه به نان و ماست ئەرۆم. داىكى هاوپرئ ئيسماعيل گوتمى خۆت گوتمى حەزت له ساوهره بۆيه لىم ناوه. منيش تىم گه ياند كه ئەو قسه يه هەر گالته بووه و له وه ده رۆژه دا ئەبىت سەردانى شوينى تىرش بکه م بۆيه ئەرۆم. ئيسماعيل خۆشناوى هاوپرئ و داىكه پر سۆز و چاكه كهى زۆر خزمه تيان كردم.

سه فەرە كانم بۆ سوريا

چهند سه فەرئىكم بۆ سوريا كرد. يەكه مجاريان له گەل كاك مستهفا چاوپرە شدا بوو وه كو خۆى ئەلئيت چاوساغم بوو بۆ رىگاوبان. حەز ئەكەم و بۆ وردى و بۆ بىره وه رىي ئەوئيش له گەلئمدا له وه سه فەرە دا ئەوهى كاك مستهفا نووسيوه تى وهك خۆى بىنووسمه وه. پاش ئەوه چهند تىبىنييهك ههيه له وه باره يه وه و ئىنجا باسى مانه وه و كارە حىزىيه كانم بکه م له سوريا و لوبنان. كاك مستهفا له لاپه ره ۹۳ (ياده وه رىيه كان) يدا نووسيوه تى:

دىسان سه فەر بۆ سوريا

پاش رىككه وتنى ۱۱ى ئازار هاتوچۆم ئاسان بوو بوو. بازگه كان كه متر زه ختيان ئەكرد و كه متر رايانته گرتيت. ئەمجاره هاوپرئ (فاروق مهلا مستهفا) هاوپرئى سه فەر مه، بهلام چاوساغم منم كه بچين بۆ سوريا بۆ ئەوهى هاوپرئى فاروق كارە كانى ئەوهى جىبه جى

داینی، حساب کرابوو. له موسل بایی دینار و نیویک گۆشتم کری بۆ مالی کاک همید که خانه خویمان بوو و هاوکاری پهرینه وهی ته کردین. رهنکه کاک فاروق شتیکی زیاتر پی بووبیت، دۆخی دارایی مالیان باشر بوو. ئیمه ئاوا دهرویشی حیزب بووین، به ده دینار بۆ دیمه شق، رهنکه هه بیت پروا نه کات.

سه رنجیک له نووسینه که ی کاک مسته فا:

له گه راجه که ی موسل: (یه حیا ره شید جاف) مان له دووره وه دی نه ک (به هادین مه لا نه حمه د). یه حیا ئه و کاته قایمقامی قه زای شیخان بوو، دوا ی ئه وه بوو به پاریزگاری دهۆک و.. یه حیام له رۆژانی زانکۆی به غدا و پیش ئه وه ش له خانه قینه وه ئه ناسی. نه مانه ئیشت بمانبینی.

له گوندی تاوس و له مالی کاک همید زۆپا نه بوو، ئاگردانی ک بوو ژنه که به پشقل ئاگری کرده وه و ئینجا چاکه ی به هه مان ده ست کرده قۆری چاکه وه. رۆر به پووی خۆشه وه میواندارییان کردین.

* * *

شام

ئیشوکاره کانم له شام و بیروت په یوه ندیکردن بوو به چه ند لایه نئیکی سیاسییه وه و بینین و کۆبوونه وه ش بوو له گه ل هاوپیانی ریکخواوه کانی حیزبی خۆمانه وه له شام به تایه تی و هه ندیک ولاتی دیکه وه.

له شام دوو خانوومان هه بوو حیزب به کری گرتبوون، یه کیکیان (موزه فه ر نه واب) ی شاعیری تیدا بوو، ئه وی دیکه یان ژماره یه ک هاوپی تر، یه کیکیان هاوپی حه سه ن بوو که قوتابی کۆلجی پزیشکی به غدا بوو، بۆ کاری حیزب وازی له خۆیندن هینابوو.

مونیر چه له بی لپرسراوی سوریا بوو. مونیر ئه ندازیار و برای شه هید محه مه د چه له بی بوو.

عەلی شیبیی و عادل وه سفی که له سالانیککی دواییترا به ناوی عادل عیراقی ناوبانگی پهیدا کردبوو، و له شاری بیروت به دهستی به عس شههید کرا له وی بوون. رۆژانیککی زۆر عادل که قوتایی کۆلجی بازرگانی بوو له زانکۆی شام و ئەندامی لیژنه‌ی سوریا ی قیاده‌ی مه‌رکه‌زی بوو میوانداریی ئەکردم.

له شام خزمه‌کانمان دۆزییه‌وه، هه‌ندیکیانم له سلیمانیه‌وه به ناو ئەناسی که کوپ و کچ و نه‌وه‌کانی دکتۆر (مه‌حمود ساحیب)ن، من منال بووم دکتۆر مه‌حمود سالانیک له سلیمانی به دکتۆری ژیا و بی‌ری خالید و هه‌سانم مابوو. نزیکتینیان له منه‌وه (یه‌سار فه‌خره‌دین ساحیب) بوو که خۆی و ژن و باوک و خوشکان و دایکی زۆر هه‌زیان به بینیم ئەکرد و زۆر خزمه‌تیان کردم.

یه‌سار ئەفسه‌ر بوو، به هۆی سیاسه‌ته‌وه له سوپاوه گواسترا بووه‌وه بۆ فه‌رمانیککی مه‌ده‌نی. ئەو خزمانه‌مان ئەگه‌ر من بمتوانیا به رۆژانه ده‌عه‌تیان ئەکردم و هه‌ستی خزمایه‌تیان زۆر به‌رز بوو پیمان‌ه‌وه.

یه‌کێک له که‌سه نزیکه‌کانی مالی دکتۆر فه‌خره‌دین ژنیککی قسه‌ خوش بوو به‌ناوی (ئوم ئەحمه‌د)، زۆر نوکته و به‌سه‌ر هاتی سه‌یری له‌لابوو. شه‌ویک له بلودان که خانویه‌کی هاوینه‌ی مالی د. فه‌خره‌دینی تیدا بوو ئەیگوت ئەبی‌ت گۆرانی کوردم بۆ بلاییت. منیش به‌وه‌ده‌نگه ناخۆشه‌م هه‌ولێ جیبه‌جی کردنی داواکه‌یم دا. ده‌ستی کرد به‌گریان. کچ و کوپه‌کانی د. فه‌خره‌دین سه‌ریان سوپما کاتی‌ک ئوم ئەحمه‌دیان بینی ئەگری. گوتیان چی قه‌وماوه؟ گوتی: "به‌م فاروقه‌دا ئەو کوپه‌م دیته‌وه یاد که ناوی فاروق بوو، که سوکارم نه‌یان‌ه‌یشت شووی پی بکه‌م و به‌ زۆر منیاندا به‌ ئەبو ئەحمه‌د خوا لێی خوش نه‌بی‌ت. هه‌ر له‌به‌ر ئەوه‌ی ده‌وله‌مه‌ند بوو. پیاویکی پیر بوو، بیانوی پی ئەگرتم. که جلوه‌رگی ئاساییم له‌به‌ر ئەکرد ئەیوت تۆ هه‌ز له من ناکه‌یت و خۆتم بۆ ناگۆریت. کاتی‌کیش به‌رگی ته‌نکم بۆ ئەپۆشی و ماکیاجی جوانم ئەکرد، ئەیوت ئەمه‌ بۆ کێ خۆت له‌ ته‌ل داوه! خوا عافوی نه‌کات و له‌وه‌لاتر چیت."

له گهل مسته فا دا سهردانى مه رقه دى مه ولانا خاليدم كرد كه له گه ره كى كوردانى شامدايه و ئيستاش به ئاواته وه م بارى سياسى ريگا بدات بچمه شام و ئه وه مه رقه ده گه وره و قه شه ننگ بكم و مناره يه كى تيدا دروستبكم له هه موو شارى شامه وه ديار بيت، به تايبه تى كه مه زاره كه خوى به قه دپالى شاخيكه وه يه .

ئه وه ئه بيته ره مزىكى ديارترى گه وره يى مه ولانا خاليد كه بيرمه ندىكى گه وره يى كورده له هه موو ميژوودا و روله يه كى سليمانيش بوو له زور ولاتانى ئيسلاميدا ناوبانگى ده ركرد و ئيستا زياتر له هه موو كات له دنيا دا باسى خوى و ته ريقه تى نه قشبه ندى مه ولانا په ره ي سه ندوه .

فاروق مهلا مسته فا
بيروت، ١٩٧٢

له بيروت چه ند لايه نيكى سياسى فه له ستينى و لوبنانيم دى، بو ئه وه ي په يوه ندىه كانمان به ره و پيش بچيت له گه لياندا. له چه ند بنكه يه كى فيدايى فه له ستينيدا روليكى باشمان هه بوو به تايبه تى له گه ل به ره ي ديموكراسى نايف حواتمه و له بنكه ي (بيئرلحه سه ن) روليكى سه ره كيما هه بوو.

په يوه ندىمان هه بوو به (به ره ي ديموكراسى ميللى) جورج حه به ش و هه روه ها به (فه تح) وه كه گه وره ترين ريكرراوى فه له ستينى بوو وه تا ئيستاش فه تح هه ر گه وره ترين ريكرراويى. من به پيناسه يه كى (فه تح) هاتوچوم ئه كرد و روتبه ي نه قيبى لئىنوسرابوو به ناويكى خوازاه وه .

جاریک که به ته کسی له شامه وه ئه چوو مه بیروت، شۆفیره که فه له ستینی بوو. لئی پرسیم ئه ری تۆ به پیناسه که ت که ئه یده یته ده ست بازگه کان فه له ستینیت که چی له هجه ی قسه کردنت ته واو عیراقیه؟ گوتم: براهه م.. ئه ی ئیمه ی فه له ستینی ده رکراو له نیشتمانی داگیرکراوی خۆمان په رته وازه ی دنیا نه کراوین؟ من له دایکبووی سالی ١٩٤٨ ی شاری یافام و هه ر له منالییه وه باوکم و دایکم رایانکرده عیراق وا من هاتوو مه ته وه وه ک پيشمه رگه یه که به شداری ئه که م بو مافی گه له که م. کابرای شۆفیر ئاو به چاویدا ئه هاته خواره وه و به راستی منیش چاوم پر بوو له ئاو، ئه و بو فه له ستین و منیش بو سلیمانی.

* * *

ئه مجاره و جارانی داهاتووش که ئه چوو مه بیروت کۆچکردوو ی له یاد نه چوو (مسته فا جاف) م ئه بینی. کاک مسته فا ئه ندازیاریکی به توانا بوو و له ریکخراوی UN کاری ئه کرد و ناسینی من بو ی به هۆی هاوړی ئیبراهیم عه لاییه وه بوو که هه ردووکیان له له ندن خویندبوویان و هاوړی زۆر نزیک یه که تر بوون. میوانداری و کورد و ته نیش ماریفه ت له نازه نین قه فتانی خیزانی ئه هات که شازنیک ی رووخۆش و به خزمه ت بوو، و ماله که یان بوو بووه میوانخانه ی تیکۆشه رانی کورد و عه ره ب.

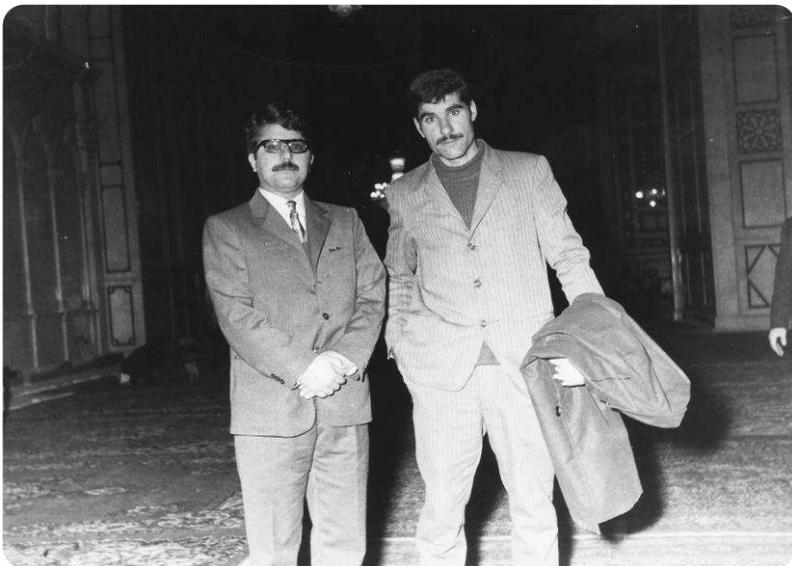
جاریکی تر بو سوریا و لوبنان - هاوینی ١٩٧٣

ئه مجاره له گه ل هاوړی عه زه ره شدا به پی رۆیشتن. به چه ند رۆژیک گه یشتینه زاخۆ. کاک ئیدریس نامه ی دابوومی بو (عیسا سوار) له زاخۆ که له په رینه وه دا بو به ری سوریا هاوکاریمان بکات. عیسا سوار ته نیا هاوکارییه کی بچووکی کردین، بانگی (به هجه ت) ی کرد که یه کیک بوو له ستافه کانی (پ.م) ی لای خۆی و گوته ئوتومبیلیکیان بو بگره به پارهی خۆیان بیانگه یه نیته سه ر ئاوی فیشخابور ئه چن بو سوریا، به لام با شۆفیره که ناسراو بیته له لات. شه و به جیبه شه که وتینه ری، ئه بوو پیش رۆژ هه لاتن بگه ینه ئه وه ره و ئه و مه خفه ره نزیکه ی عیراق نه مانبینیت که ئه په رینه وه.

له رینگا تایه یه کی جیبه که په نچه ر بوو، که دابه زین بو گورینی، سهیری کرد ویل ئیسپانه ی پی نییه ته نیا پلایسیکی گوره ی پی بوو، به عه زیت و هیلاک بوونیکي زور به هه رسیکمان به پلایس هه ر پینج برغوه کانمان کرده وه و تایه که مان گوری. که گه یشتینه سه ر ئاوی فیشخابور دنیا له تاریکی و روونیدا بوو. به و شیوه یه به که له ک په رینه وه ئه و به روه بو گوندی (خانک).

له ویوه بو قامیشلو و دوا ی روژیکي تر گه یشتینه شام.

ئه مجاره بیجگه له بینینی هاوړیکانمان و کارکردن بو هه لباردنی چه ند که سیک که ئاماده ی کونفرانسی هه موو عیراقی حیزب ببن، هاوړیپیان هه ولی ده رهینانی پاسپورت بوون بوم بو سه فه ریکي حیزبی بو ئه لبانیا. داویان له هه ردوو (به ره ی دیموکراتی بو رزگارکردنی فه له ستین) و (به ره ی میلی بو رزگارکردنی فه له ستین) واته: (الجهة الديمقراطية لتحرير فلسطين) و (الجهة الشعبية لتحرير فلسطين) کردبوو. بو ئاماده کردنی پاسپورتیش ماوه یه کی پی ئه چوو، له به رئه وه ئه مجاره زیاتر له جاری پیشوو له شام و له بیروت کاتم برده سه ر.

مستهفا چاوپرهش، فاروق مهلا مستهفا، له مزگهوتی ئه مهوی له شام ۱۹۷۲

نیوان بیروت و شام به ته وای به قه دهر نیوان سلیمانی و کهرکوک بوو (١١٠ کم) و هاتووچۆمان بو بیروت زۆر دووباره ئه بووه وه .

هاورپی ئیبراهیم عه لای له دهره وهی ولات بوو بوو کاری حیزب. ئیمه په یوه ندیه کی باشمان هه بوو له گه ل هاورپیانی (یه مهنی خواروو) که شاری عه دن پایته خته کهی و حکومه ته کهی ناوی (حکومه تی یه مهنی دیموکراسیی میلی) بوو و حیزبی ئیشتراکی که عه بدولفه تاح ئیسماعیل و سالم ره بیع عه لی ناسراو به (سالمین) و عه لی ناسر سه رکرده سه ره کییه کانی ئه و حیزب و حکومه ته بوون. به چه کی جۆراوجۆر هاوکاری ئیمه یان ئه کرد و به هۆی برا فه له ستینییه کانه وه ئه مانگه یانده کوردستان بوو پیشمه رگه کانی خۆمان له کوردستان و به شیکی زۆریشی ئه چوو بو ناوه راست و خوارووی عیراق. حیزبی به ره ی دیموکراسی یه مهن حیزبیک بوو باوه رپان به سۆشیا لیزم و بیروباوه ری مارکسیزم - لینینیزم هه بوو.

دوو گۆرانکاری که له سوریا و یه مهن روویاندا گه وره ترین زیان بوو له ئیمه کهوت، رووخانی کۆماری یه مهنی دیموکراسیی میلی یاخود یه مهنی خواروو، ئه وی دیکه گۆرانی حکومه تی نوره دین ئه تاسی و یوسف زه عه ین بوو له سوریا، ئه م رووداوانه کاریگه ریه کی نه رینییان هه بوو له سه ر ئیمه، چونکه ئه و دوو لایه نه ی که وتن زۆر هاوکاری ئیمه یان ئه کرد له هاتووچۆ و مه شقی سه ربازی و له گه ل یه مهنی خواروو وه ک حیزب و حکومه ت بیروپاشیان نزیک بوو له سۆشیا لیزم و دیموکراسیه وه هه لسه نگاندنیان بوو هاوکاری له گه ل قیاده ی مه رکه زیدا له قازانجی ئیمه، واته له قازانجی بزووتنه وه ی شوۆر شگێپی عیراق بوو.

* * *

روۆژیک له بیروت له گه ل موزه فه ر نه واب که ئه ندامیکی ناسراوی ئیمه بوو، سه ردانی قه یس سامه رائیمان کرد که که سایه تی دووه می به ره ی دیموکراسیی فه له ستین بوو له پاش نایف حه واتمه . من له وه پیش له به غدا قه یسم دیبوو، ئه م سه ردانه به شیک بوو له به سه رکردنه وه ی حیزب و ریکخواه جیا جیاکان له گۆره پانه که دا.

من به قهيس سامه رائييم گوت من و تو يه ك جارى ديكه له به غدا يه كترمان له
 كۆبونه وه يه كى حيزب ورئىكخراوه كاندا بينيوه . گوتى بۆچى بوو ئه و
 كۆبونه وه يه ؟ پييم گوت له دواى شه رى عه رهب و ئيسرائيل بوو له سالى
 ۱۹۶۷دا له پيئاوى پشتگيرىي كردنى شوپرشى فه له ستيندا بوو، كۆبونه وه كه
 بيچگه له من هه موو راتان وابوو كه به ناوى چه ند كه سايه تيبه كى شيوعى و
 سؤشيا ليست و نه ته وه يى عه ره به وه مؤله تى ريكخراو يا خود كۆمه له يه ك
 وه ربگرين بؤ پشتگيرىي بزوتنه وه ي شوپرشگيرىي فه له ستينيه كان و ناوى د .
 سه فا حافز و ئيبراهيم عه لاولى و خه يره دين حه سيب برا، ته نيا من گوتم ئه وه به
 هيچ جورئىك جيبه جى ناييت و حكومه ت به ناوى ئيمه و ئه و ناوه ناسراوانه مؤله ت
 نابه خشيت . به سه رسورمانئىكه وه گوتى يه عنى من ئه قليبته م وابوو كه مؤله ت له
 حكومه تى عيراق وه ربگرين ! ئه وه من نه بووم ! به پييكه نينه وه پييم گوت من و
 فايه ق به تى و د . سه باح دوره ، ئه مانه بووين . كۆبونه وه كه ش له مالى ئيوه
 بوو !! كه هاتينه دهره وه به هاوپرئى موزه فهرم گوت : به ته ماى وه عد و په يمانى
 پياوى وا نه بين باشه !

له بيروت (موحسين ئيبراهيم) مان بينى كه سكرتيرى پارتنى كارى لوبنان و له
 گؤقاره كه ياندا (ئه لحوپيه) وتاريكم له سه ر مافى گه لى كورد نووسى .
 ئه و ماويه چاوه روانى پاسپورتن بووين ده ستمان بكه ويئت، شه هيد شه هابى
 شيخ نورى و من به دوو ريگاي جياوازه وه ، رۇژئىك له نزيك ناوچه ي ره وشه له
 بيروت له سه ر مه وعيدئىك كه بؤمان دانرابوو، كاك شه هاب و من چاوه رييمان كرد .
 مارسيدسيكى كؤن بؤمان راوه ستا و هه ردووكمانى سوار كرد . شه هيد دكتور
 وه ديع حه داد بووكه ئه و كاته كه سايه تيبى دووه مى به ره ي ميللى بؤ رزگار كردنى
 فه له ستين بوو، پاش نيو سه عاتئىك گه پان به ئوتؤمبيل، دكتور وه ديع دوو
 پاسپورتنى داينى .

له شام و بیروت نزیکه ی مانگیك له گه ل کاک شه هابدا کاتی زۆر خۆشمان برده سهر به باسی سیاسهت و باسی زۆرتی یادگارییه کانمان له سلیمانی. کاک شه هاب زۆر قسه خۆش و خۆشه ویست بوو. له دل و ناخه وه پیشکه وتنخواز بوو، بزوتنه وه ی کۆمۆنیزمی خۆش نه ویست.

مام جه لال هات بۆ شام. نیوه پۆیه که دهعههتی کردین بۆ ناخواردن. لهوی زۆر به دلگرانییه وه به منی گوت که له شوینیك دانیشتبووین له گه ل ده پانزه که سدا موزه فەر نه واب درهنگ منی ناسیوه ته وه ! گوتم مام جه لال نه وه شاعیره و بزانه خه یالی له کوئی بووه. نه مشه و دهعههتتان بۆ نه که م و وا نه که م ئیعتیزارت بۆ بهینیته وه چونکه من نه زانم هاوپی موزه فەر جه نابتی زۆر خۆش نه ویست.

له مالی یه کیك له هاوپیکانی مندا نه و شه وه تا به ره به بیان موزه فەر به شیعری خوی و به دهنگه خۆشه که ی گۆرانی گوت و شه ویکی یه کجار خۆش و به تام بوو. بیجگه له من و کاک شه هاب، کاک شاسواری شیخ جه لالیش (شه هید ئارام) که له میهره جانی لاوان له نه لمانیا وه هاتبووه وه له گه لماندا بوو. نه وه گه پرایه وه بۆ به غدا و له شام لایدا بوو ههروه ها له هاوپیانی ئیمهش دکتۆر سلیمان نه لوس و دکتۆر فهخری غه زالیمان له گه لدا بوو.

له سوریا وه بۆ نه لبانیا

له (شام) هوه به فرۆکه گه یشتمه فیهننا.

(فوئادی مه لاهه حمودی) ئامۆزا و هاوپی منالی و هه موو ته مه ن، له تشرینی یه که می ١٩٧٣ دا له فیهننا هات به ره و پیرم بۆ فرۆکه خانه ی فیهننا. نه وه به یه که گه یشتنه مان له فیهننا تام و چیژیکی خۆشی هه بوو چونکه دوو سالیك زیاتر بوو یه کمان نه دیبوو.

چه ند پۆژ و شه ویکی خۆشمان برده سهر به تایبه تی که کاک نه وشیروان مسته فاش لهوی بوو و نه وه کاته دهستی کردبوو به خۆیندنی دکتۆرا. من و کاک

نهوشیروانیش له قوئاغی ناوهندی و دواناوهندییه وه هاوړپیه تیمان هه بوو، ئه و و فوئاد ریباریکی جیایان هه بوو له من به لام فیکر و نیشتمانیپه روه ریبی و دلسوژیی هاوړپیه تی وای کردبوو زور نزیك بین له یه کتری.

که له فرۆکه خانه دابه زیم فوئاد به دوو شت زور پیکه نی و هه روه ها خویشم. گوتی با برۆین جانته که ت وهرگرین. پیکه نیم و گوتم ئه وه تا به دهستمه وه یه. گوتی جانته ای جلوبه رگه کانت ئه لیم. گوتم هه ر ئه مه م پییه ! به دهستمه وه بوو له فرۆکه که دا و بیجامه یه ک و تاقمی تهراش و دوو کراس و پانتوئلیکی تیدایه. گوتی تو هاتویت بو گه لاله یان فیه ننا !! ئه و جانته بچوکه ش هه ر ئه وه بوو که به کوئ هه لم ئه گرت له هاتوچۆی کاری سیاسی دهره وه ی شار و پیشمه رگایه تی ئه و سالانه دا.

دوو هه م، گوتی ئه ی پاره ت چه ند پییه ؟ گوتم فوئاد گیان به شی خووم پاره م پییه و دوو سی شه و لای تو ئه بیم حسابی نووستنی مالی ئیوه و خواردن و خواردنه وه شم کردوو که ئاموزا و هاوړپیه کی نه جیبی وه ک تو ناهیلایت ده ست بکه م به گیرفاندا. ئه وه تا ۱۰۰ دۆلاریه کم پییه و بلیتی ته یاره ی به لگرا دیشم پییه بو تیرانا. زور لای سه یر بوو و بیگومان ئه و بلیتی شه مه نده فه ری له (قیه ننا شه وه) بو بریم و تا ناو شه مه نده فه ره که خوا حافیزی لی کردم و به ره و به لگرا دی پایته ختی یوگوسلا فیا که وتمه ری.

بو سبه ینی له به لگرا د پهیوه ندیم به کونسولخانه ی ئه لبانیا وه کرد و بلیتی فرۆکه یان دامی و به ریباری کردم بو تیرانا.

چه ند رووداو یکی خو ش و میژووی بوو لام که وا له تیرانا دائه به زم و بو یه که مجار له ژیاندا به ره سمی حیزبکی شیوعی ئه وروپا ئه بینم که ئیمه ی قیاده ی مه رکه زی به هوی دژایه تی کردنی ری فیژنیسته کانه وه پهیوه ندیی حیزبایه تی ئومه میمان زور که م بوو.

بیروبا وه ر و هیلی سیاسی جولانه وه ی شیوعی له جیهاندا چه ند ریباریکی دیاری تیدا جیا بو بووه وه. بیجگه له ریباری سو فییتی که ئیمه به ریباریکی

یهمینی و ریفیژنیستمان (تحریفی) هه لسه نگانده بوو و میژووش ئه و پا و بۆچوونه ی ئیمه و زۆر حیزبی دیکه ی جیهانی سه لماند. ریپازی ماو تسیتۆنگ که به ماویم یان به زمانی خۆمان به ماوی ناسراو بوو، له سه رانسهری جیهاندا په ره ی سه ندبوو.

ریپازی شۆرشگێپی ئه لبانیای ئه نوهر خواجه ش پۆلیکی دیار و نیمچه جیاوازی له پیره وی ماو تسیتۆنگ هه بوو، گیفارا و به دوا ی ئه ویشدا (دوبریه) بوو بوونه ره مزکی گه ره ی کۆمۆنیزم و شۆرشگێپی له جیهاندا.

ئیمه ی قیاده ی مه رکه زی نزیك بووین له هیللی ماو و له ئه لبانیاه. ئه مه نده مان له کلکایه تی (ح.ش.ع) چه شتبوو، ئه لبانیای ئه نوهر خواجه که سه ره خۆبی هه بوو له ریپازی چینی ماو تسیتۆنگیشه وه، نمونه و بلێسه یه کی نو ی بوو بۆ بزوتنه وه ی کۆمۆنیزمی جیهان. یه کیک له هه لسه نگانده کان بۆ مه زنی شۆرش و فیکری حیزبی کاری ئه لبانی ئه وه بوو که به شۆرش و به ره له ستیکردنی داگیرکه ره ئه لمانی و ئیتالیه کان خۆیان ولاته که یان رزگار کرد نه ک به هۆی سوپای سووری سوڤیته وه وه ک زوربه ی ولاته کانی خۆره لاتی ئه وروپا.

من که هه شت سالی ک له ژبانی خۆشاردنه وه و شاخدا ئه ژبام، هه لیکی زۆر خۆش و گرنگ ده سته که به شیوه یه کی ره سمی له لایه ن حیزبی خۆمانه وه نیردرام یا خود بانگکرام بۆ سه ردانیکی یه ک مانگی ئه لبانیا و کۆبوونه وه له گه ل سه رکردایه تی حیزبی کاری ئه لبانی.

له فرۆکه خانه هاوړپیان (پیرو) و (ئاکیمی) که ئه ندامی مه کته بی سیاسی حیزبی کاری ئه لبانی بوون پيشوازیان لیکردم. پیرو پيش چهند مانگیک وه زیری دهره وه ی ئه لبانیا بوو و ئیستاش له وه زاره ت هاتبووه دهره وه و گه رابوو وه بۆ کاری حیزبی. حیزبی کاری ئه لبانی به سه رکرده یی ئه نوهر خواجه سیستمیک ی تابه تی خۆیان هه بوو. هه موو کادریک ئه بوو سالی مانگیک بگه رپته وه بۆ سه ر کاری پیشووی پيش هاتنه سه ر حوکمیان. محمه د شیخو که سه رۆکی ئه نجومه نی وه زیران بوو سالی مانگیک ئه گه رپه وه بۆ کاری پیشووی خۆی که له کیلگه یه کی کشتوکالدا کاری کردبوو.

ئەلبانیا تاقە دەولەت بوو کە ئاینی تیدا قەدەغە کرابوو. لەو پێش زۆریە ی خەلکی ولاتە کە موسولمان بوون و کە مایە تییه کی مەسیحی تیدا بوو. زۆریە ی مزگەوت و کلێساکانیان کردبوو بە قوتابخانە و نەخۆشخانە و مۆزەخانە. لەم رووه وه هەلەیه کی میژوو بیان کرد چونکه ریگرتن له ئاین به زۆره ملی کاریه گی ری پێچه وانە ی ئەبیت وه ک رویدا.

له جیاتی ئوتیل له میوانخانە یه کی حیزبیدا دابه زینرابووم کە گوتیان ماوه یه ک له مەوبەر ئەو حیزبه ئێرانییه لێره بوون کە هەموویان دکتۆر بوون، تیگە یشتە م که برادرانی (سازمانی ئینقیلابی توده ی ئێران) بوون کە یادیان هەر زیندوو ه له لام، دکتۆر جهلال و دکتۆر ئیبراهیم و کاک ئیسماعیل . . تاد.

ئەلبانییه کان زۆر شانازیان به پالەوانی کی نیشتمانی پەروەری خۆیان وه ئە کرد کە له جوانترین گۆرپه پانی تیرانادا په یکه ریکیان بو کردبوو به سواری ئەسپ و شمشیری کی به رزه وه به دهستی وه. عوسمانییه کان چوارسه د سال ئەلبانیایان داگیر کردبوو، به لام دوا جار ئەسکه ندهر بیگ بو ماوه ی ۲۵ سال دەریه پانده بوون و یه کگرتنی ئەلبانیای هینابوو ه دی.

من له ئەلبانیا بووم کاتی ک شه پی عه ره ب و ئیسرا ئیل له ۵/۶ / ۱۹۷۳دا هه لگرسا و له کۆتای ئەو سه فه ره دا بووم که سوودی زۆری فیکری و سیاسیم لی وه رگرت، له و ماوه یه دا گویم له چه ند وتار و مو حازه ره ی هاو پی ئا کیمی گرت که پێیان ئەگوت فه یله سو فی حیزب. سه ردانی چه ند شار ی کی وه ک (شکو درا) و (دۆریس) م کرد هه روه ها چه ند گون دیکم بی نی که ئەوه یان نیشان ئە دا جیاوازی لادی و شار نا هی لری ت له رووی شوینی خویندن و ته ندروستی و ئیشو کار وه و له هه موو رووه کانی دیکه ی خزمه تگوزاری وه ک پرۆژه کانی ئاوو ئاوهرۆ و کاره با وه، ئەمه وه ک په ی ره ویکی سۆشیالیزمی بیروبا وه ری مارکسیزم - لینینیزم بوو. پاش ته واو بوونی ماوه ی سه فه ره که م به ریگای بولگاریادا به ره و تورکیا گه پامه وه بو سوریا و گه یشتمه وه شام.

هه ر بۆ بیره وه ریبیش له سۆفیا ی پایته ختی بولگاریا به ریکه وت جه لال مه زه رم
ببینی، پاش یه کترناسینه وه پیم گوت گرفتیکه گه وره م هه یه له سه فاره تی تورکیا
له سۆفیا، من ئەمه ویت به تورکیادا برۆمه وه بۆ شام به لام قیزه م ناده نی و ئەلین
ئیمه په یوه ندیمان نییه به ولاتی ئیوه وه. جه لال گوتی چۆن په یوه ندیمان نییه
گوتم ناخر من پاسپورتی یه مه نی خوارووم هه یه نه ک عیراقی. کاک جه لال زۆر به
ئاسانی کاره که ی بۆ چاره سه رکردم، له گه لمدا هاته وه بۆ کونسولخانه ی تورکیا،
گوتی من زۆر شاره زام تۆ کابرا به قسه وه خه ریک بکه و مۆری قیزه که یان له سه ر
میژیکه له ته نیشتییه وه. من مۆره که ی لی ئەده م و ئیمزاکانیشیان ئەزانم. به وجۆره
جیبه جیبی کرد بۆم و خزمه تیکه گه وره ی کردم.

له م سه ردانه دا بۆم ده رکه وت که من یه که م کوردی سیاسیم ئەلبانیا ببینم و
ئهمه شم له ده فته ری بیره وه ریبه کانن یه کیک له مۆزه خانه کانن تیرانادا نووسی.

بهشی جهوتهم

سالانی شاخ

چەند ويىستگە يەكى ھەمەرەنگ ئە سالانى ژيانەدا ئە ناوچەي بەلەك

رۆژيەك ھەردوو شيركۆ، ھاورپىم شيركۆ بىكەس لەگەل شيركۆي ھەژار مۆكريانى لە بىكەي حيزيمان لە ناوچەي بەلەك سەردانىان كردم. من بىرم كەوتەو كە كاك شيركۆي ھەژارم چەند جارتيك لە بەغدا ديوە، بەلام شيركۆ بىكەس ھاورپىي زۆر نزيكم بوو.

شيركۆي ھەژار بەياننامە يەكى (كازيەك)ى دامى، و ھەردوو كيان داوايان كرد بيخوينمەو ھە و راي خۆميان پىي بلپم، بۆ راستيش شيركۆي ھەژار بە رەسمى بە ناوي كازيەك و خاوەندارتيي ئەو بەياننامە يە قەسەي ئەكرد و شيركۆ بىكەس يش لايەنگري ناوھەرۆكەكەي بوو. كە خويندەمەو بەبى راوھستان پىم گوتن ئەم بەياننامە يە لە رووي ھيلى سياسيەو زۆر باشە و گۆرانكار يەكى بەرھەتيي تىدايە لەگەل ئەو پەيرەو و بيروباوھەرانەي من بيستبووم لەسەر كازيەك.

بەياننامەكە چەند خالتيكي سەرھەكيي تىدا بوو كە سەرنجى منيان راکيشا:

– تاوانباركردنى ئەو كەسانەي تاوانەكانى كانى ماسييان ئەنجامدا بوو لە كوشتنى ئەو پۆلە شيوعىيەي شەھيدكران ھەروھە تاوانباركردنى ئەو كەسانەشي تىدا بوو كە لە پشت كردهوھەكەو بوون.

– بەياننامەكە بە روونى داواي بەرھەي نيشتمانيي كردبوو لە نيوان كازيەك و پارتى ديموكراتى كوردستان و حيزبى شيوعىي عىراق – قيادەي مەرکەزىدا.

– باسى برا يەتيي كورد و عەرەبي تىدا بوو.

دەربارەي ناوخواي كازيەك، ژمارە يەكى زۆريان دەرکردبوو لە ئەندامتيي كازيەك كە زوربەيان لە سەرکردە ناو دارەكانيان بوون بە تۆمەتي ترسنۆكي و خيانەتكار يي جۆراوجۆر. ئيمە ھيلى سياسيەكەيمان لە لا باش بوو و بە رەزامەندى و پيخۆشبوونى خويان ژمارە يەكى زۆرمان لە بەياننامەكە چاپكردەوھ.

جەمال نەبەز لە نووسينيەكدا لەم باسە دوواوھ و من بە بەشدار ئەزانيت لە كارەكەدا. ھەرچەندە خۆي ئەلتي شيركۆي ھەژارم لە ئەلمانيا دى و گوتى فاروق

به شدار نه بووه له نووسینی به یاننامه که دا به لّام قسه کانی جه مال نه به ز جورئیکی تر نه گه یه نیت. من به پاشکاو بی جه مال نه به ز نه لیم من هیلی سیاسی نه و به یاننامه یه م پی خوش بوو و ژماره یه کی زۆرم لی بلاو کرده وه.

هر له و رۆژانه دا بوو کاک مه سعود بارزانی پرسپاری نه و به یاننامه یه ی لیکردم، به هه مان شیوه وه لّام دایه وه.

* * *

شهری سهرچیا

پیکدادانیک له نیوان پیشمه رگه و جاشه کانی سهرچیا رووی دا. پاش نه وه ی پیشمه رگه به سه ریاندا سه رکه وت، جاشه کان پاشگه ز بوونه وه و بهر برپاری لیبوردرنی شورش که وتن و گه پانه وه ریزی شورش. جارئیکان له لای کاک ئیدریس بووم خه ریکی پاره و ئازۆخه پیدانی به پرسپاری نه و تا قمه بوو. پاش رۆیشتنی کابرا گوتم کاک ئیدریس من پیشنیاریکم هه یه ! گوتمی چییه ؟

گوتم بۆچی پاره و چهک و هه موو په یوه ندیبه کانتان له گه لّ نه م جوره که سانه راسته وخۆ ناکه ن له گه لّ چه کداره کانیان که هه موویان فه لاحن و دووریان بخنه وه له سه رۆکه کانیان. چونکه که لای حکومت بوون و ئیستا و نه وساش نه م سه رۆکه جاشانه به رازقی رزقی خویان نه بینن و ئیتر لیان جیانابنه وه !!

* * *

بیره وه ریبی نه و سالانه م نه مهنده زۆره به خوشی و ناخوشییه وه هه موو کات له یادما دین و نه چن و نه لئی ئیستاش له بنکه که ی کانی سپینداردا له گه لّ نه و هاوپی خوشه ویستانه دا نه ژیم. له کۆبوونه وه کان و موناقه شه و کتیب خویندنه وه و مه شقی هه مه جوره و گالته و گه پی ناو هاوپیان له هۆله گه وره که ی باره گادا و چینی پیته کان له ژووری چاپخانه و لیگۆلینه وه له جاسوسه کان و به رپکردنی دهسته دهسته پیشمه رگه کانی حیزب بۆ به ره کانی شه، دیمه نی نه و چادره بچوکه ی خۆم له سه رووی

باره گاکه که کانیه کی جوان و ده ورگراو به سه وزایی و داری زور و دیمه نی میزه تخته
 پچوکه که م که تایپ رایته ریکی له سه ر بوو له گهل هندی کتیب و کاغز و قه له م.
 روژیک بوردومانیک خه ست کراین و ئیمه ش ته قه مان له فرۆکه کان ئه کرد.
 موشه کیک دای له و ته لاره جوانه خنجیلانه یه ی منیش. دوی بوردومانه که ته ماشامان
 کرد چادر و میز و تایپ رایته ر پارچه پارچه بوون و گر و دوکه لیان لی هه لئه ستا.
 هه ر له و یادانه ی شه رو بوردومان، ئیمه نزیك چپای زۆک بووین و له هیرشیکی
 دوژمندا، فرۆکه کان بوردومانیان ئه کرد و ئه مه نده نزم ئه بوونه وه و امان ئه زانی به
 ئه رزه وه نووساون. سامی شورش ئه و کاته ئه ندام بوو له حیزیدا و تازه هاتبووه
 دهره وه له هه موو براده رانی دیکه بیتاقه تتر بوو، له و کاته دا مسته فا چاوپه ش
 هاواری لیکرد که بچپته ناو کونه ته یاره که ی من و مسته فاوه، که سه ری پیاکرد
 گوتم به س ئاگادار به ماریکی تیدایه، به پاستی وه هاش بوو. ئه گه ر بوردومانه که
 ته واو نه بووایه سامی گیانی دهر ئه چوو. ئیتر بۆ روژی دواپی ناردمان بۆ باره گای
 یه کیتی ئه دیدبانی کورد له ناوچه ی دهر به ندی رایات که هاوپی حسین عارف
 ئه یبرد به پیوه و دوور بوو له شه ر و بوردومانی روژانه ی فرۆکه جه نگیه کان.
 هه ر له باسی (کونه ته یاره) و له نزیك ئه و شوینانه ی ئیمه وه که هه لمان
 ئه که ند، دهر که وت ئه و شوینه ئاساری زوری کۆنی تیدایه: که وتینه گه ران به دواپی
 ئه و پارچه زورانه ی هه ندیکیان له قولایی خاکدا بوون و نزیکه ی په نجا پارچه یه ک
 له هه ردوو جووری دروستکراو له کانزا و له گل دۆزرانه وه.
 هه موو ئه مانه مان دا به کاک دارا توفیق چونکه چ وه ک شته کان و چ وه ک ئه و
 شوینه ی که تا ئه و کاته له ریزی شوینه وار و ئاساردا ناوی نه هاتبوو گرنگیان
 هه بوو، پاش به دوا داگه رانی زوری هاوپی ئیبراهیم عه لوی که سالانیکی زور
 خه ریکی ئه م لیکۆلینه وه یه بوو بۆ پشکنین به دواپی زمانیکی نه زانراودا که له
 هیلکی نیوان هیند و کوردستانی هه زاره ها سال له مه و به ر له سه ر ئه م هیله
 بازرگانی و هاتووچویه به کار هینراوه.

ره شنووسی ئەم لیکۆلینه وه گه وره یه ی ماوه و برا و هاوړپییانی هاوړپ
ئیبراهیمی کۆچکردوومان هه ول ئەدهین به هۆی چه ند شاره زایه کی گه وره وه
لیکۆلینه وه کان بخه ینه روو.

که ئەو دۆزراوانه مان دا به کاک دارا که ئەمینی گشتیی روژنبری و راگه یاندنی
شۆرش بوو و خه ریکی ریکخستنی پیشانگایه کی گه وره بوون بۆ ده رخستنی رووی
گه شی کوردستان، ئەوه بوو پیشانگا که له چه ند مانگی پیش ریکه وتنی شوومی
جه زائیری ۱۹۷۵ دا کرایه وه و منیش بانگ کرابووم بۆ ئاهه نگی کردنه وه که ی،
ته ماشام کرد ئەو ئاسارانه ی من دابووم به شه هید دارا توفیق هه مووی دانراوه له
پیشانگا که دا که ده یان خه لکی بیگانه له سیاسی و روژنامه نووسیان تیدابوو،
سه یریان ئەکرد و وینه یان ئەگرتن، یه که یه که لییان نووسرابوو: دیاریی ماموستا
فاروق مه لا مسته فا بۆ مۆزه خانه ی شۆرش.

هه ره له ویدا به کاک دارام گوت من پازیم به وه به لام له جیئاندا چه کمان بده نی
چونکه به دیاریی نه مداونه تی و مولکی شه خسیی من نین.
هه زار سلوو له گیانی پاکی شه هید دارا توفیق.

کتیبخانه ی نازادی له گه لاله

له سالانی دوا ی ۱۱ ی نازاری ۱۹۷۰ دا بۆ یه که مجار له میژووی ناوچه ی گه لاله و
باله کایه تی کتیبخانه یه کمان له گه لاله کرده وه، کتیب و گوژاری مارکسی و
پیشکه وتنخوازمان تیدا ئەفرۆشت و بلوو ئەکرده وه، کتیب و نامیلکه کانی ماو
تسیتونگ به شی سه ره کیی ئەو کتیبخانه یه بوو، زوربه یمان له به غداوه ئەکړی له
کتیبخانه ی (بیری نوی) ی شه هید شه هابی شیخ نوری، به هه رزان و هه ندی جاریش
نامه ی ئەنارد، من بۆم ئەنووسییه وه که ئیمه ئەو بیروباوه رپه له م ناوچه یه دا
بلاوئه که ینه وه به هاوړپ چینییه کان بلۆ ئەمانه له حسابه که ی ئیوه داشکینیت.
له گه ل شه هید شه هابدا سوعبه ت و قسه ی خوژمان له نیواندا هه بوو.

له چاپخانه که ی خوښمان هندی نامیلکه مان چاپ نه کرد، له گه ل ژماره کانی (ریځای کوردستان) که زمانحالی لقی کوردستانی حیزبی شیوعی ئیمه، واته قیاده ی مه رکه زی بوو، هه روه ها ژماره کانی (طریق الشعب) یش زمانحالی سه رکر دایه تی حیزب بوو به ژماره ی زور له کتیبخانه که دا بلاو نه کرانه وه و روژ له دوا ی روژ سه ردانکردنی خه لک بو ئه م سه رچاوه گه شه داره روو له زیاد بوون بوو. نه و سالانه گه لاله وه ک پایته ختی شوړشی نه یلول و ابوو.

عەلی زەردەشتی: دیاردهیه کی له بیرنه چوو

- له ۱۹۶۹ و ۱۹۷۵ تا -

له که سایه تیبه ناسراو و ده گمه نه کانی نه و سالانه ی ناوچه ی باله ک ... (عەلی زەردەشتی) هه ر له روژانی یه که مه وه که گه یشتمه ناوچه ی باله ک له زور که س ناوی عەلی زه رده شتیم نه بیست وه ک پیاویکی به هه مه جوړه خاوه ن باسوخواس. هه ندیک به قسه خوښ و هه ندیک به ته علیقدر و شیّت و هیرشبهره سه ر هه موو که س ناویان نه برد. هه رکامیکیان به ته نیا نابیت به وه سفیکی ته واو بو ئه م پیاوه که نه توانم بلیم له م جوړه پیاوه هه ر عەلی زه رده شتیم دیوو تا نه و روژه. پیاویکی به ته مه نی تیکه ل له راستی و راستگویی و زمانزان و دنیا دیده، خو هه لگیښ و جنیو فروش، شیّت و دانا.

که سانیک ی دیکه ش به خاوه ن نه زموون و خوینده وار و زمانزان باسیان نه کرد. زور به په له بووم بو گه یشتن به م پیاوه به ته مه نه ی که نه وانیه ی باسیان نه کرد که سیان نه یاننه زانی عەلی زه رده شتی خه لکی کوپیه ! ناوکیله کان و گه لاله به ئوتومبیل نیو سه عات ری بوو. که چومه خزمه تی خوم پی ناساند زوری پیخوښ بوو، منیش له یه که م چرکه وه خوښه ویستی ماموستا زه رده شتیم تیدا دروستبوو. پیاویکی به ته مه ن و رووخوښ. بیجگه له زمانی خو مان، عه ره بی و تورکی و فارسی و ئینگلیزی و هیندی نه زانی. نه وه ی پیش هه موو شتیک سه رنجی راکیشام

دوکانه که ی بوو، که له سهر شه قامه سه ره کییه که ی گه لاله دوکانیکی گه وره ی هه بوو. دوکان جیگای کاسیبی زهرده شتی بوو و به شیکیشی به پرده یه ک جیا کردبووه و کردبووی به مال و تیدا ئه ژیا. دوو جوړه بابته له دوکانه که دا هه بوو: کاغز و قه لاهم و ده فتهر و لاستیکی خهت کوژاندنه وه، و بابته ی دووه م: وایه ر و تیپ و پلاک و پلایس - هه موو پیداو یستییه کی کاره با.

زهرده شتی تاقه که س بوو له گه لاله چاکهت و پانتولی له بهر ئه کرد، چه ند کورسییه کی بچوک له م دیوه خانه دا هه بوو له سه ریان دانه نیشتین، که میوان زور ئه بوو، له بهر ده م دوکان و شوسته که ی بهر ده میدا کوئه بوونه وه و ماموستا قسه ی بو ئه کردن. قسه کانی تیکه ل بوون له ئاموژگاری و میژوو، سیاست، ره خنه له خه لک و له کاربه ده ستان و به سه ره اته کانی خو ی. هه ر له دامه زران دنیه وه وه ک کریکاری نهوت له که رکوک هه تا کارکردنی له هندستان. به شداربوونی له کو ماری مه هاباد و هه ندیک جاریش قسه کانی به شیعیکی خو ی کو تایی نه هات.

گه لاله پایته ختی شوړش بوو. هه موو سه ره کرده سیاسی و سه ریازییه کانی پیشمه رگه و که سانی ناسراوی ئه و روژانه سه ریان له ماموستا علی زهرده شتی ئه دا. هه ر له سه ره تاوه لی م پرس ی ئه م ناوی (زهرده شتی) یه له کو یوه و له چییه وه هاتووه؟ گوتی یه که م زهرته شتی یه نه ک زهرده شتی، دووه م هه موو ئه دیانم تاقی کرده وه هیچیانم به دل نه بوو، ئه سلنه من باوه ریم به هیچ دینیکیش نییه!

زوری پی نه چوو من بوومه قوتابییه کی گو یرایه لی زهرده شتی و پاش ماوه یه ک روتبه ی (خه لیفه) ی خو ی پی به خشیم و ئه یگوت میللهت له سه دا پینج له ئه فکاری من تیئه گات، فاروق له سه دا نه وه د و پینج. کاک حه مه علی موفه تیشی په روه رده بوو له گه لاله و خه لکی هه ولیر بوو، گوتی ئه دی من چه ند له ئه فکاری جه نابت تی ئه گه م؟ زهرده شتی گوتی تو له سه دا (سفر) چونکه تو له گه لاله له گه ل رانکوچو غه دا بو ینباغ ئه به ستیت، ئیتر چی له من تیئه گه یت بی ئه قل!!

رۆڤڭ له گه لاله خوالیخۆش بوو ره فیهق چالاکم دی، تۆزیک قسه مان کرد و پیاسه یه کی کورت. گوتم کاک ره فیهق تۆ عه لی زه رده شتی ئه ناسیت؟ گوتی به لئی قوربان. گوتم ده با سه ریکی بدهین. گوتی نایه م! گوتم بۆچی؟ کاک ره فیهق گوتی عاله م له زمانی من خۆی ئه پاریزیت که چی من له م سه گبایه ئه ترسم. ره فیهق چالاک گوتی ده با بۆت بگپر مه وه: ئه وا من له ئیستگه ی شوپش و نه پره م ئه گاته عاسمان، ئه مبیست کابرایه کی دوکاندار له گه لاله یه ناوی عه لی زه رده شتییه و باسی من ئه کات و ئه لیت ئه و ساله ره فیهق چالاک هاتووه ته سه رم بۆ ماله وه بمگریت له ده رگا که ی تره وه رامکردووه. منیش چه ند پیشمه رگه یه کم له گه ل خۆم برد به به رگی پیشمه رگه وه و پوزه وانه و کلپته وه. چووم بۆ لای، ده پانزه که سی له لا بوو، هه ر ده رکه وتم هاواری کرد (ئای ره فیهق به سه ر باسی خۆتدا هاتیت، بیرت دی هاتیت بمگریت له ده رگا که ی تره وه رامکرد؟) باوه رت هه بیته مه نده م قسه حازر کردبوو پئی بلیم: کام ده رگا و کام کۆلان و کام شار هه ی بی ویزدان! که ئه و ئاوا ده ستی پیکرد ده مم وشک بوو، زمانم لال بوو، وه لامم بۆ نه درایه وه!! تۆش ئه ته ویت بمبهیت بۆ لای ئه م شپته!

زۆرم له کاک ره فیهق کرد و بردم.

که گه یشتینه به ر دوکانه که ی پر بوو له خه لکی گوینگر و موریدی زه رده شتی. کاتیک که ئیمه ی دی سلاویکمان لیکرد یه کسه ر گوتی باشه براده رینه ئه مه ره فیهق چالاکه. با پرسیاریکی لیکه م. کاک ره فیهق گوتی فه رموو. پرسی ره فیهق، حیزبی شیوعی عیراق کی دایمه زانده؟ ئه میش گوتی هاوری فه هد. عه لی زه رده شتی گوتی نه تزانی، حسین که ره لایی بوو. چالاک گوتی مامۆستا زه رده شتی ئه مه میژوو و ناتوانم بلیم وایه. ئیتر زه رده شتی دنیا یه ک قسه ی له سه ره فیهق چالاک کرد هه ر له باسی فه ده وه بۆ چه نده ها تۆمهت بۆ کاک ره فیهق. ره فیهق چالاکیش گوتی مامۆستا راست ئه که یته به زاتی خوا بیرم چوو ئه و که ره لاییه بوو که تۆ ئه یلیت و سه یری منی کرد، گوتی ئه مه باشه جه نابی کاک فاروق؟!

زهردهشتی و کاک نوری نه حمهد تهها

کاک نوری نه حمهد تهها تیکۆشه ری دیرین و ناسراوی گه لی کورد نه و سالانه له گه لاله نه ژیا. نه و که به کیک بوو له نه فسه ره کانی سوپای عیراق، له سالی ١٩٤٦ هه سوپای عیراقی به جیهیشته و چوه ریزه کانی سوپا و کۆماری مه هاباده وه. دواي نه وه چه ند سالی ک له عیراق له زینداندا وه ک رۆله به کی ئازا ژیا نی برده سهر و له پاشدا به کیک بوو له سه رکرده کانی پارته دیموکراتی کوردستان. لیره دا نامه ویت له میژووی کاک نوری بدویم چونکه باس باسی عه لی زهردهشتیه، به لام نه م پیشه کیم نووسی بو نه وه ی تازه که کاک نوری نانا سن. نه و سالانه ی دواي ١١ ئازاری ١٩٧١ کاک نوری له کاری سیاسی راسته وخوی پارته دا نه مابوو، له گه لاله و ناوچه ی باله ک ژیا نی نه برده سهر. به کیک بوو له هاتووچۆکه رانی دوکان یا خود بلین یانه که ی عه لی زهردهشتی و دوستانه یه بیان خو ش بوو.

له پر تیکچوون!!!

رۆژیک له گه لاله کاک نوریم دی زۆر بیتاقهت بوو. به پیچه وانه ی رووخوشی و قسه خو شه کانی و تهعلیقی زۆر له خه لک و رووداوی زۆر، گوته فاروق یارمه تی تۆم نه ویت و فریام که وه. من وام زانی له گه ل یه کیک له سه رکرده کانی شوپش یا زیاتر له وه له گه ل باره گای سه ره کیی شوپش تیکچوونیک تازهی هه یه. گوتم چی بووه کاک نوری؟ گوته له سه ره نه وه ی کورد (بزن) ه یا (که وه) له گه ل نه م عه لی زهردهشتی به سه گبابه تیکچووم!!! ئی کاک نوری هاتووچۆی مه که و برایه وه. گوته کاکه له وه دا نه ماوه هه موو رۆژیک تا قم تا قم خه لک کۆ نه کاته وه و شیعه ری له هه جووی مندا دانا وه و له وسهر جاده یه بۆیان نه خوینیته وه.

باشه کاک نوری بۆچی نه م تیکچوونه روویدا؟ گوته: نه و نه لیت کورد له ته بیهه تی بزنده یه، ریشی بگرن بو کوئی به رن نه پوات، من گوتم نه خیر وه ک که و وایه، له سه ره کانی به کان نه خوینیت هه تا که وی تر بین و راوچی راویان بکات!!! نه م سوعه ته ی لی بووه به راست و هه زار شیعه ری قۆری پر جنیوی له سه ره دانا وم.

به په له خۆم گه یانده مامۆستام! عه لی زه زه ده شتی و پرس یاری ئه م به زمه م لیکرد و باسی میژووی کاک نوریم هیئایه وه بیری، به لام قسه ی لی وه رنه گرتم و گوتی جاری با پیت بلیم من گوتوومه تو خه لیفه ی منیت، خو نه مگوتووه ته داخل له کاروباری عائیلی ئیمه دا بکه یت. زور سه رم سوپما و گوتم عائیلی چی؟! گوتی ئه ی نازانیت نوری ئه حمه دی ته ها میژدی نه جیبه ی کچی عه بده ی ئوتومیلچییه؟ گوتم ئینجا تو هه قی ئه وانته چییه؟ گوتی عه بده کوپی پووری منه!! له ویوه زانیم که ئه م مامۆستا زه زه ده شتییه خه لکی سلیمانیه و له گه ره کی پیرمه سوور هاتووه ته دنیاوه. هه رچۆنیک بوو شیعه ره کانم لیسهنه که ۱۲۰ به یت بوو و هه جووی خراب و دوور له راستی کاک نوری تیدا بوو.

* * *

زه زه ده شتی له گه لاله وه گواسته وه یان راستر بلیم گواسترایه وه بو چۆمان. ئه و کاته چۆمان بووه ناوه ندیکی گه وره ی بازرگانی و سیاسی و کۆمه لایه تی. رۆژیک حه بیب محمه د که ریم هات بو لای ویستی به گالته پیکردنه وه له گه ل زه زه ده شتی بدویت، زه زه ده شتی گوتی تو واز له م قسانه بهینه جاری با من کۆمه لیک پیشنیارم هه یه بته می. حه بیب سوچه تچی بوو و هه رچه نده سکرتری پارتی بوو و له کورده فه یلییه کانی به غدا بوو، کوردی ئه زانی به لام له و پایه به رزه شدا بوو، هه ر به عه ره بی قسه ی ئه کرد. به زه زه ده شتی گوت: هسه مو وکته هذا.. خلیلیا بتنکه و دزلیا للمکتب السیاسی: واته ئیستا کاتی ئه وه نییه و هه موو قسه کانتم بو بکه ره ته نه که یه که وه و بۆم بنیره بو مه کته بی سیاسی.

زه زه ده شتی پی گوت ده باشه ته نیا گوی له م تۆزه قسه یه بگره که هی منالیی ئیمه یه.. منالانی گه ره کی پیرمه سوور له سلیمانیه کۆنه بووینه وه و چیشته قوولیمان ئه کرد. حه بیب گوتی شنو هذا؟ گوتی منالان هه رییه که له ماله وه شتیکیان ئه هیئا.. یه کیک مه نجه ل، یه کیک تر تۆزیک برنج، ئه ویتر نه وت و چیلکه.. ئه ویتریان نان و خوئی و منالیکی دیکه تۆزیک رۆنی ئه هیئا.. به منیان

گوت ئه ی عه لی تو چی ئه هینیت؟ گوتم من فووم له سه ره . گوتیان فوو؟! گوتم به لی که ئاگره که ئه که یه وه خو ئه بیته یه کیك فووی لی بکات تا دائه گیرسیته و ئه که شیتته وه .. ئه ی چۆن! ئینجا جه نابی کاک حه بیب تو ش له م پله و پایه یه تدا، له م شو پشه گه وره یه دا وا دیاره هر فووت له سه ره و هیچی تر!!

زه رده شتی و ماو تسیتۆنگ

عه لی زه رده شتی سه ردانی باره گا سیاسی و عه سه که ریبه کانی نه ئه کرد، به لام بنکه و باره گا کانی ئیمه له و ناوچه یه دا شانسی میوانداریتی مامۆستا زه رده شتیان هه بوو. بیگومان هۆی سه ره کی په یوه ندبی به دۆستایه تیبی منه وه بوو. رۆژیک هات بو ناوکیله کان. هاوړی سه بری که سه ر لقی هیزه که ی ئیمه بوو له ناوچه ی شوان له ویبوو، گوتی مامۆستا زه رده شتی رات چییه له هاوړی ماو تسیتۆنگ؟ له وه لامدا گوتی من پرسیاریکت لی ئه که م، ئه گه ر چل سه ر مه ر و بزنت له ره واندن بده می ئه توانیت به ته نیا هه موویان بگه یینته ئه م باره گایه له ناوکیله کان؟ سه بری عه ره ب بوو به لام به باشی فییری کوردی بوو بوو، گوتی نه وه لالا به م هه مو شاخ و داخ و شیو و دارستانه به یه کاجووه دا زۆر زه حمه ته! زه رده شتی گوتی ماو تسیتۆنگ ملیاریک به رپۆه ئه بات و هیچیشیانی لی ون نابیت، ئه وه یه رای من، من و ماو تسیتۆنگ یه ک جیاوازییمان هه یه: ئه و خو ی ئاقله و میله ته که شی ئاقله و به قسه ی ئه کات.. من خو م ئاقلم به لام میله ته که م به قسه م ناکات.

زه رده شتی و عه زیزی

عه زیزی حاجی ئه حمه دی جۆلا.. هاوړی و قسه خو ش و نوکته بازی کوچکردوو مان عه زیزی یه کیك بوو له که سه هه ره قسه خو ش و سوعبه تچییبه کانی تا ئه مرۆی سلیمانی، هاوړی و دۆستی زۆر بوو، نزیکترینیان کاک مولازم عومه ر و به نده بووین. به پیشمه رگایه تی هاتبووه دهره وه، رۆژیک له دوکانه که ی زه رده شتی که

هاتبووه چۆمان ئەم حيواره له نۆوان عەزیز و زەرەدە شتیدا رووی دا. عەزیز کۆرپێکی قۆز بوو، رانکوچۆغە و جامانە و پشتینی ئەستووری ئەبەست، کلاشینکۆف و دەمانچە و دووربینیکیش لە ملیدا بوو، بەم شیۆهیه هاتە خزمەت! عەلی زەرەدەشتی. زەرەدەشتی باسی تیکۆشان و کوردایه تی خۆی ئەکرد که تووشی گرتن و راوانان و لیدان بووه و تۆرانیه کانیش له که رکوک تیزابیان کردووه به دەموچاوی دایکیدا و شههید بووه. عەزیز گوتی: ئینجا ئەوانه چی یه له چاوه وهی به سه ره منداهات! گوتی: چیت لی به سه ره هاتووه؟ عەزیز: تۆ نازانیت چیم لی به سه ره هات و هەر بیزیشم نایهت باسی بکه م و فشه ی پیوه بکه م.

- ده بلی بزانه چیت لی به سه ره هات.

× بی قه زایهت بیت پیاو له ری کوردایه تیدا هه رچی لی بیته نابیت باسی بکات..

عه ییه بو تو!

- ده بلی چی بووه هه تیو.. دل م شه قی برد!

عه زیز گوتی: من له حیزیدا بووم.

- چاوت دهر بیت، حیزب چی یه!!

× نه له پرۆگرام و نه له نیزام داخلی حیزبیدا ئەوهی که باس نه کرابوو له

ریگای تیکۆشاندا به سه رهت دیت، من ئازایانه شانم دایه به ری.. تۆ چیت کردووه

هه ره له خو ته وه خو ته هه لئه کیشیت؟

- ده بلی کورم چیت لی کرا؟

عه زیز گوتی: له ئینزیبا تخانه که ی سلیمانی گرتیانم، پاش ئەوهی هه موو ئازایان

شکاندم به شه ق و به لیدان.. شه ش عه سه که ری چه ته ولی زرته بو زیه کی شه ش

جاریان (گ..م). تۆ شتی وات لی به سه ره هاتووه فشه که ره؟

زه ره ده شتی واقعی و پرما و ئەبله ق بوو.. گوتی: نه وه لالا.

پاش ئەوه که عەزیز دیار نه ئەبوو، مامۆستا زەرەدەشتی به پیکه نینه وه

ئە یگوت: حیزه که دیار نییه!!

له گۆتاییدا ئەبێت وەسیتەکهی بهو شیوهیهی خۆی بۆی کردم بنووسمهوه:
 "که مردم ده بار دار له زهویدا رابخه ن.. تهرمه کهی منی بخره سه، ئینجا
 ده بار داری تر به سه تهرمه کهمدا بلابکه نه وه و ناگری تی بهرده ن." دوا جاریش
 که عه لی زهرده شتیم بینی له رۆژانی شکسته کهی ئازاری ۱۹۷۵دا بوو، له چۆمان،
 خواحافیزی له من کرد و گوتی به ره و سهرده شتی ئێران ئه پۆم. فرمیسک به خور
 به چاویدا ئەهاته خواره وه و منیشی هینایه گریان.

دیداری میدیا و رۆژنامه نووسان

سالانی ۱۹۷۳-۱۹۷۵ رۆژنامه نووس و نووسه ر و کهسانی سیاسی سهردانی ناوچه
 ئازادکراوهکانی شۆرشیان ئه کرد بۆ کوردستان، بیگومان زوربه یاخود هه موویان
 ئەهاتنه ناوچهی سه رکردایه تی شۆرش بۆ بینین و نووسینی وتار و رییۆرتاج.
 باره گای ئیمه ش یه کهک بوو له و شوینانهی ئه م کهسانه سهردانیان ئه کرد و به
 حوکمی لێپرسراوی من له حیزبدا، زوربهی ئه و دیدارانه له گه ل مندا ئه نجام ئه دران.
 ئەوانه ی له رێگای پارتیه وه ئەهاتنه لای ئیمه یان یاوه ر یاخود وه رگێرێکیان
 له گه لدا ئەهات.

جاریک له کانی سپیندار خه ریکی قوربه کاریی بینا دروستکردن بووین.
 رۆژنامه نووسیکی ئه وروپایی له گه ل کاک چیای عه باس به گی ساحیبه قپراندا هاتن بۆ
 لامان. چیا کورپکی رۆشنبیری چه پخوان بوو. زۆر لایان سه یر بوو که ئیمه به بی
 جیاوازی له بینا دروستکردنه که دا به شدارین، که یه کهکیان من بووم و لێپرسراوی
 یه کهمی ئه و باره گایه ی سه رکردایه تی حیزبی خۆمان بووم.

جاریکی دیکه رۆژنامه نووسیکی فره نسی هات بۆ بینیمان. ته ماشام کرد وه ک
 وه رگێر دکتۆر ئه حمه د عوسمانی له گه لدا یه. دکتۆر ئه حمه د عوسمان سه رده میک
 له پاش شۆرش ی ۱۴ ته موزی ۱۹۵۸ کرابوه لێپرسراوی ئیستگه ی رادیۆی
 کوردی به غدا وه ک که سیکی سه ر به حیزبی شیوعی. پاش ئه وه له سوؤقیت

دكتوراى له ميژوى كورددا وهرگرتبوو و بووه ماموستا له كۆلجى ئادابى زانكۆى به غدا. ته بيهه تيكي تايبه تى هه بوو له په يوه ندىه كانيدا كه هه زى نه ئه كرد خه لكى له خۆى بچووكتر له ته مه ن و له خوئندندا سه لامى لى بكه ن چ جاي ئه وهى له گه ليدا دانيشن و گفتوگوى له گه ل بكه ن.

جاريك كه هيشتا له به غدا بووين لايان پرسىبوو بۆچى فاروق سه لامى لى كردووئيت وه لامت نه داوه ته وه؟ گوتبووى ئه وه "طه له بهى طه له بهى منه .. ئه وه چيه سه لام له من بكات."

كاتيك دانيشتين له باره گا و من لئپرسراوى حيزبىكم و ئه وئيش ته نيا وه رگيريه له گه ل رۆژنامه نووسىكى فره نسيدا، زۆر سه رى سوپما، منيش پيم گوت ماموستا له لات سه ير نه بيئ و هيج گرژ مه به كه ئيستا ناچاريت نه كه ته نيا قسه م له گه ل بكه يت به لكو ئه بيئ موته رجيمى من بيت. ئه گه ر طه له بهى تو پيشكه ويئ بو تو عه يب نيه به لكو سه ربه رزيه!

گوتى له سه رى مه پۆ و ئه م قسانه بو ئه م پياوه ش مه كه. دواى تۆزىك له باس و خواس و ده مه ته قىي سياست كابرا تيگه يشت فره نسيه كهى د. ئه حمه د زۆر باش نيه، لىي پرسى ئينگليزيه كه ت چۆنه؟ گوتى زۆر باشتره. ئيتر ده ستكرا به قسه كردن به زمانى ئينگليزى. رۆژنامه نووسه كه پرسىارى راي حيزبى ئيمه لى له من ئه پرسى ده ربارهى جياوازيه كانى نيوان يه كيتى سوڤيئ و چينى ميللى، منيش له گه ل بۆچوونه كانى چيندا بووم و باوه رى زۆرم به بيروباوه ر و هيللى سياسى حيزبى شيوعىي چين هه بوو به رابه رايه تى هاوړى ماو تسيتونگ و دژى هيللى سياسى حيزبى شيوعىي سوڤيئ بووم. به دريژى له و باسه ئه دوام. دكتور ئه حمه د عوسمان هه ندىكى وه ك خۆى و زوربه لى به پيچه وانه وه وه رئه گيړا.

پيم گوت ماموستا بو وا ئه كه يت؟ من ئينگليزى ئه زانم تو وه رگيريت لي ره دا نابيئ را و بۆچوونى خۆت ئاوه ها ده ربريئ. گوتى به سه رى برات قسه كانى من له وهى تو راستره!

که ئەم که ینوبه ینەم بۆ رۆژنامە نووسە فرەنسییە که گێرایە وه زۆر پیکەنی و گوتی دەفەر موو پۆیستمان بەم برادەرە نییە با خۆمان بە ئینگلیزی قسە بکهین. ئەم گێرانه وه یه بۆ ناسیاوانی دکتۆر ئەحمەد عوسمان له مامۆستایانی هاوڕیی و قوتابییەکانی تامی خۆی ههیه .

* * *

چاوپیکه وتنیك له گهڵ رۆژنامه نووسیکی سویدی

به سوپاسیکی زۆره وه له برای خۆشه ویستم دکتۆر ئەحمەد بامەرینییه وه کاتیك سه فیری عێراق بوو له سوید و زووتریش به شداری کاری سیاسی و شوپشیش بوو ئەم چاوپیکه وتنه م پیکه یشت که له مانگی کانونی یه کهمی ۱۹۷۵دا له رۆژنامه یه کی سویدییه وه بۆی پاراستبووم .

ئەمه نووسینه که یه به وینه یه کی منه وه له گهڵ وه رگێرانی بۆ سه ر زمانی خۆمان:

جینگای سوپای عێراق (جۆلان) ه نهك كوردستان

فاروق ئەلئیت:

یه کیتی سۆقیت کار بۆ بهرژه وه ندییەکانی خۆی ئەکات له سه ر حسابی میلیله تانی تر. فاروق سه رۆکی لقی کوردی حیزبی شیوعیی مارکسی - لینینی، قیاده ی مه رکه زییه . یۆران لوندین چاوپیکه وتنیکی کردوه له گهڵ هاوڕی فاروق دهرباره ی بۆچی لیژنه ی مه رکه زی حیزبی شیوعی جیا بونه وه ی تیا دا دروست بوو و له نیوان گۆرانخوزان دهرباره ی تۆیژینه وه ی بارودۆخی عێراقه وه تیروانین بۆ سۆشیال ئیمپریالیزم. - بۆچی له سالی ۱۹۶۷دا له حیزبه که تان حیزبی شیوعی جیا بونه وه ؟

ئهرکی سه ره کیی هه موو پارتیکی کۆمۆنیست هه لگه رساندنێ شوپشه و ده سته به سه ردا گرتنی ده سه لاته بۆ کریکاران و جووتیاران.

ئیمه شانازی به پارته که مانه وه ته که یین که له سالانی ۴۰ - ۵۰ کاندایه و کات ئیمه گه وره ترین قه واره ی سیاسی بووین و گه وره ترین دهرفه تمان هه بوو ده سه لات بگرینه ده ست له

رېنگه‌ی هه‌لېژاردنی نازاده‌وه، به‌لام سه‌رکردایه‌تیی حیزبی شیوعی له‌لای وابوو هه‌ندیك تیگه‌یشتنی جودایان هه‌یه بۆ گۆرانکارییه‌کان. ئەوان نوینه‌رایه‌تیی هیلێکیان گرتبووه‌به‌ر که پشتگیری ئەو دەسه‌لاتانه بکریت که له لایهن بۆرجواکانه‌وه دانه‌ران بۆ نمونه رژیمی قاسم له سالی ۱۹۵۸ تا ۱۹۶۳ و ئیستاش حیزبی به‌عس، حیزبی شیوعیی عێراق له‌گه‌ڵ ئەوه‌دایه و به‌ شیوه‌یه‌کی ناشکرا لای داوه له بۆچوونی زۆرینه و بیروباوهری مارکسی - لینینی.

ئه‌م‌رۆ ئه‌جێندای حیزبه‌که وه‌ك نوینه‌رایه‌تیه‌کی یه‌کیته‌ سوڤیته‌ کار ئه‌که‌ن نه‌ك بۆ خه‌لك، بۆ نمونه تېروانینی حیزبی شیوعی (ل. م) له‌سه‌ر پرسى كورد پشتگیری كردنى ده‌سه‌لاته‌ بۆ له‌ناو‌بردنى كورد. ئەوه‌ش به‌ پێی به‌رنامه‌ی یه‌کیته‌ سوڤیته‌ و پاراستنی به‌رژوه‌ندییه‌کانیته‌.

- به‌رژوه‌ندییه‌کانی یه‌کیته‌ سوڤیته‌ چییه‌ له‌ عێراق؟

ئهو بزوتنه‌وه‌ نیشتمانییه‌ی که له‌ هه‌موو جیهاندا سه‌ری هه‌لداوه‌ پێشبرکێیه‌. سوڤیته‌ به‌رژوه‌ندییه‌کانی خۆی ئه‌پاریزیت له‌سه‌ر حسابی میلیله‌تانی تر، به‌ روونتر مانای ئه‌وه‌یه‌ سوڤیته‌ ئه‌یه‌وێت کۆنترۆلی نه‌وتی عێراق بکات له‌رېنگه‌ی که‌نداوی عه‌ره‌بی / فارسییه‌وه‌.

- چ ناره‌زاییه‌ك هه‌یه‌ له‌ عێراق؟

حیزبی به‌عس ده‌سه‌لاتی ته‌واوی خۆی هه‌یه‌ و نوینه‌رایه‌تی چینی بۆرجوازییه‌کان ئه‌کات له‌ عێراقدا. بۆرجوازییه‌کان خالی هاوبه‌شیان هه‌یه‌ له‌گه‌ڵ سۆشیال ئیمپریالیزم و ئیمپریالیزمی ئه‌مریکا. ناره‌زایی و ناکوکی سه‌ره‌کی له‌ ولاتی ئیمه‌دا له‌ نیوان بۆرجوازه‌ بېرۆکراته‌کان و هاوکاره‌کانیاندايه‌ به‌رامبه‌ر میلیله‌ت. خه‌لك به‌ گشتی رێکخراو نین، به‌لام ئۆپوزیسیون هه‌یه‌، ئه‌ویش پارتی دیموکراتی کوردستان له‌ ئیستادا سه‌ره‌ۆکایه‌تی ئه‌کات. جگه‌ له‌و پارتیه‌، ئیمه‌ش لی‌ره‌ین که‌ پێکه‌وه‌ چالاکانه‌ کاری خه‌باتی چه‌کداری ئه‌که‌ین له‌گه‌ڵ سی تا چوار گروپی نیشتمانی و حیزبه‌ سۆشیالیسته‌کان. زۆرداری و خراپه‌کاری حیزبی به‌عس وای کردوه‌ خه‌لك به‌ گشتی له‌ عێراق نه‌توانن سه‌ره‌ه‌ل‌دان بکه‌ن. به‌عسییه‌کان نوینه‌رایه‌تیی به‌رژوه‌ندیی بۆرجوازییه‌کان ئه‌که‌ن له‌سیاسه‌تی ده‌ره‌وه‌دا، ئه‌مه‌ش به‌ سه‌یروسه‌مه‌ره‌ ئه‌بێرنیت کاتیک عێراق به‌ ناشکرا پشتگیری خۆشی بۆ پرسى فه‌له‌ستین نیشان داوه‌.

ئەبیت له بیرمان نەچیت بەعسییبه کان سیاسی کورت خایەن پەپرەو ئەکەن بۆ ئەوەی
هەمیشە کیتشە ی گەورە له ئارادا بێت.

ئیمە با بچینه وە بۆ چەند سالتیک لەمەوبەر کاتیک سوپای ئەردەنی قەساجانە یەکی
دروستکرد له دژی چە کدارە فەلەستینییه کان، له ئەردەن لە وکاتەدا سوپای عێراقی
هەبوو فەلەستینییه کان پەنایان برده بەر سوپای عێراقی بەلام سوپاکە ی عێراق بەهیچ
شیوە یەک فەلەستینییه کانێ نە پاراست و هیچ گرنگیان پێ نەدان. ئەگەر عێراق بیهویت
پەپرەوی سیاسی بکات نابیت سوپاکە ی بەکاربهێنیت له دژی برا کوردەکان بەلکو
بیاننیریت بۆ جۆلان و سینا.

- تیگەیشتنی تۆ چیه دەربارە ی ناکۆکیه کانێ عێراق و ئێران لەسەر کەنداوی عەرەبی /
فارسی؟

بەرنامە ی ئێران ئاشکرایه، شای ئێران ئەیهویت کۆنترۆلی دەرۆزە ی هەناردە ی نەوت
زامن بکات.

- بە چ شیوە یەک بەعس ئەپروخینریت؟

تەنھا بە شۆرشێ چە کداری له هەموو عێراقدا، ئیستا ئەم شۆرشە تەنھا له کوردستان
هەیه و بۆیه ئەبیت پالپشتی لی بکەین.

هەردوو لایمان دژی بەعسی فاشستین و هەول ئەدەین دەسەلاتیکێ دیموکراتی پیک
بهینین له رێگای هەلبژاردنە وە له لایەن خەلکە وە، که ئۆتۆنۆمی بۆ کوردەکان دابین
بکات. ئەو پارتە سیاسیانه ی که له گەلماندان دژی بەعس بێجگە له پارتی دیموکراتی
کوردستان، ئەمانەن: بەعسییه چەپەکان، سۆشیالیستی عەرەبی، کۆنگرە ی نیشتیمانیی
عەرەبی، حیزبی یه کیتی عەرەبی، و حیزبی سۆشیالیست.

دەسەلاتی سەربازی عێراق یه کیکه له دیارترین هیژەکان له عێراقدا هەتا ئیستا بۆ
مەرامی تاییهتی بەکارهێنریت بەلام ئەبیت ئەوەمان له بیر نەچیت سەربازەکان به زۆر
ئەو کارەیان پێ ئەکریت و هەموویان کورپی جووتیار و کریکارن و ئەفسەرەکانیش
نوینەرایهتی بۆرجوازه کان ئەکەن.

بەعسىيەكان ھەمىشە ئەنالېن بە دەست نەخۆشى گومانكردنەو ھە بەشېك ھە سوپاى عىراق و بۆردەيان ئەكەن، ئەفسەرەكان ئەخەنە بەندىخانە يان ھە سىدارەيان ئەدەن، ئەو ھەش كارى كەردو ھە سەريان و ھاندەرە بۆ تەقینەو ھە شەر ھە ناو سوپادا. بەلام خەلكى بەتوانا ھەوئى نىيە.

- ئايا جەنەرال بارزانى سەركردەى بەھىزى شۆرشەكەيە؟

بەلى. ئەمرو ئىمە پىكەو ھەبەت ئەكەين بۆ ھەمان مەبەست چونكە بەرژەو ھەندىيە ھەو بەشمان ھەيە، خەبەت ئەكەين بۆ دەسەلاتىكى ديموكراتى ھە عىراق ئىمە ئاور ھە داو ھە نادەينەو ھە چى پرووى داو ھە.

ئەمەوئىت نمونەيەكت پىبلىم، كاتىك رىكەوتنى ۱۱ ئازارى ۱۹۷۰ بوو، ناكۆك بوو، ئىمە باو ھەرمان وابو ھەبەتتى چەكدارى ئەبوو بەردەوام بىت، ھەلىكى زىرپىن ھەبوو بۆ ھەناو ھەردنى بەعسىيەكان، سەركەوتنى تەواو ھەبوو بەسەر سوپاى عىراق دا و زىانى زورىان پىكەيشتبو ھە چىاكاندا، بەلام رىكەوتنەكە ھەلىكى دا بە بەعسىيەكان بۆ ئەو ھەى خۆيان كۆيكەنەو ھە بۆ دەستپىكردنەو ھە شەر. تىگەيشتمان بۆ ئەم بابەتە ھەك خۆى ماو ھە. رىكەوتن ھەگەل بەعسىيە فاشستەكان ناكرىت و ھەموو ھەولتىك ھەگەل ئەوان شكست دىنىت.

ھەناو بەعسىيەكاندا ئىستا بىروپاى جىاواز ھەيە، ئەگەر شەر بەردەوام بىت ئەبىتە ھۆى ئەنجامدانى كودەتا ھەناو سەركردەكانى بەعسدا و ھەبەر ئەو ھە بەعسىيەكان بۆ ئەو ھەى دۆخەكە ئارام بکەنەو ھە و ھەو كىشانە دەرباز بن گفگوگۆيان ھەگەل پارتى ديموكراتى كوردستان دەست پىكردو ھە، ئەو ھەش وا ئەكات بزوتنەو ھەكەمان ھە مەترسىدا بىت بۆيە ئەبىت زۆر بە ئاگا بىن.

6

"Irakarméns plats är på Golan Inte i Kurdistan"

— Sovjetunionen företräder sina egna intressen på andra nationers bekostnad, säger Faruk, ordförande för den kurdiska grenen av det marxist-leninistiska kommunistpartiet — Centralkommandot.

Göran Lundin har intervjuat kamrat Faruk om varför Centalkommandot bröt med revisionismen, om partiets analys av läget i Irak och synen på socialimperialismen.

• Varför bröt ert parti med Irakisiska kommunistpartiet 1967?

— Varje kommunistpartis huvuduppgift är att göra revolution och överta makten åt arbetarna och bönderna. Vi är väldigt stolta över vårt partis utveckling under 40- och 50-talen då vi var det största partiet i landet och hade stora möjligheter att vinna makten i fria val.

Men i partiet hade insmugit sig personer med revisionistisk uppfattning. Dessa förespråkade i stället en linje som gick ut på att stödja olika regimer rekryterade från bourgeoisie, bl a Kassams regim 1958-63 och nu senast Baathpartiet. Därmed har IKP på ett tydligt sätt fjärrat sig från massorna och från de marxist-leninistiska idéerna.

Idag är revisionistpartiet ett spräckor för Sovjets intressen, inte folkets. Titta t ex på partiets ställningstaganden i den kurdiska frågan. IKP kollaborerar öppet med en regim som bedriver terrorkrig mot kurderna. Det gör man i den sovjetiska revisionismens intresse.

• Vilka intressen har Sovjet i Iran?

— Den nationella kampen i hela världen är en del av klasskampen. Sovjetunionen företräder sina egna intressen på andra nationers bekostnad. Konkret innebär detta att Sovjet vill kontrollera ojan i Irak och utfärtan i Arabiska/persiska viken.

• Vilka är motsättningarna idag i Irak?

— Baath-partiet, som innehar den egentliga makten, är representanter för bourgeoisie/byråkratklassen i Irak. Bourgeoisin har gemensamma intressen med socialimperialismen, men också med USA-imperialismen.

Huvudmotsättningen i vårt land går mellan byråkrattbourgeoisin — med vilka revisionisterna är lierade — och det svenska folket. Folket är till stora delar oorganiserat men ett visst motstånd existerar. KDP — Kurdiska Demokratiska Partiet — går in i spelet för detta motstånd. Utöver KDP finns vårt eget parti, som bl a också aktivt deltar i den kurdiska vapnade kampen, och tre — fyra andra nationella och socialistiska partier. På Baath-partiets effektiva förtryckapparat är det dock mycket svårt att föra kampen i Irak.

Baath-representerar bourgeoisie's intressen även i utrikespolitiken. Detta kan synas konstigt då Irak gjort sig känt för att stödja den palestinska saken. Men vi måste komma ihåg att Baath för en korsfäst politik med inlag av varsta opportunist. Vi behöver bara gå tillbaka några få år då den jordanska armén genomförde slakten på den palestinska gerillan. I Jordanien fanns vid denna tidpunkt en stor kontingent irakiska soldater. Palestinierna sökte skydd bakom irakierna men dessa rörde inte ett finger för att understödja eller skydda dem.

Om Irak försökte praktisera sin politik skulle man inte låta sin armé döda kurdiska bröder

utan placera den på Golanhöjderna och i Sinai.

• Vilken uppfattning har ni beträffande den iransk-irakiska konflikten i Arabiska/persiska viken?

— Irans syften är klara. Shahaen vill kontrollera utloppet för att trygga sin egen oljexport. Samtidigt bekämpar han befrielseströrelserna i Dohfar och Oman.

Men det står samtidigt klart att den härskande klassen i Irak långt ifrån gör allt för att försvara det irakiska folkets intressen i viken. Genom att sluta fred på ett demokratiskt sätt med kurderna skulle naturligtvis mycket bättre kunna motstå den iranska imperialismen i området. Idag använder Baath konflikten som ett slagta mot kurderna och som en förövändning att föra kriget.

• På vilket sätt kan Baath störas i Irak?

— Endast genom vapnad kamp i hela Irak. Idag är denna kamp begränsad till Kurdistan och då är det vår plikt att understödja den.

Vi är båda emot det fascistiska Baath och strävar efter att upprätta en demokratisk regering, vald av folket. Och ge det kurdiska folket en verklig autonomi.

De partier som ingår i vårt front mot Baath är förutom vårt eget parti, KDP, vänsterflygeln av Baath, arabiska socialistiska rörelsen, Nationella arabiska kongressen, Arabiska unionistpartiet och socialistpartiet.

Den irakiska krigsmakten är en av de betydelsefullaste krafterna i Irak. Fram till nu har den tjänat huvudsakligen reaktionära syften. Men vi måste skilja mellan soldaterna, som

ofta är tvångskommanderade och själva söner till bönder och arbetare, och officerarna, som representerar bourgeoisie.

Baath lider dock av sjuklig missänsksamhet även mot denna del av armén och företar titt som tätt ordentliga utrensningar. Officerare spärras in eller avrättas. Detta har bl a lett till en utarmning av krigspotentialen i den irakiska armén. Man saknar helt enkelt kunnigt folk.

• Har general Barzani alltid företagit en progressiv linje i kampen?

— Idag samarbetar våra båda partier därför att vi har gemensamma intressen: att upprätta en demokratisk regering i Irak. Vi lutar inte tillbaka på vad som varit tidigare.

Men som exempel kan jag nämna att vi var oense med Barzani och KDP om 11 mars-överenskommelsen 1970. Vi ansåg att den vapnade kampen skulle ha fortsatt. Det fanns ett umärkt läge för att fullständigt krossa Baath. Deras militärapparat var totalbesegrad och armén hade lidit svåra nederlag i bergen. Men nu gav överenskommelsen Baath det andrum det behövde för att kunna återuppta kriget.

Vår uppfattning står fast idag: Det finns inte plats för överenskommelser med Baath-fascisterna. Alla förhandlingar leder till nederlag. Inom Baath råder en stor motsättning. Om kriget fortsätter tillräckligt länge kommer motsättningarna att resultera i kuppförsök och komploter mot olika ledande personer inom partiet. För att få andrum då, är det inte oräknbart att Baath försöker få igång förhandlingar med KDP igen.

Det blir då som vår rörelse sätts på prov. Det är då det gäller att vara på sin vakt.

دهقی چاوپیکه وتنه که به زمانی سویدی

به ریگاوہ: ھەندیک دەمەتەقی لەگەڵ خۆم

شیوعی ئەبێت شۆرشگێڕ بێت. شۆرشگێڕیش تەنیا چەك و راپەڕینەکان نییە بەلكو تیگەیشتنیشە لە ھەلۆیستی سیاسی و لەوہی بە چ جۆریك بەشداری لە ھەلبژاردنە جیاجیاكاندا بكات، ھەر لە نەقابەكانی كرێكارانەو تەنەقابە پیشەییەكان و رێكخراوە سیاسییەكان، لەسەر چ پرۆگرامیك لەگەڵ لایەنەكانی دیکەدا رێك ئەكەوێت كە ئەبێت بە ھەموو حالێك رێگای بەرەو پێشچوون بێت و روون و ئاشكرا و دوور لە تەمومژ و سەرلێشیواوی.

ئەبێت ئەو بەلێم كە من لە ھەموو ژيانی حیزبیدا ھەر لە رۆژانی یەكەمی چوونە ناو یەكیتی قوتابیانەو كە لە نیوان پۆلی شەشەمی سەرەتاییەو تە پۆلی یەکی ناوەندی كە زۆر بە تەمەنی منالییەو چوومە ناو رێكخستەكانیانەو ھەر لە قۆناغی ناوەندیدا چالاکیی حیزبیم دەستپێكرد، ھەر لە و كاتانەو ھەستی راستەقینەیی چەپرەوی و شۆرشگێڕیم تێدا بوو. لەو تەمەنەو بەجگە لە ھەلسوكەوتی رۆژانەیی سیاسی لە سنوریكی كەمیشدا بێت دەستم كرد بە خویندنەو بە گوێرەیی ئەو توانا و زانینە سەرەتاییە و ئەو نامیلکانەش كە لە بەر دەستدا بوون. بە مانایەکی تر ئەو ھەم ئەزانی و باوەڕم وابوو كە ئەبێت شیوعی و حیزبی شیوعی پێش ھەموو كەس و گشت حیزبیكی دیکە ئازاتر و شۆرشگێڕتر بن. من زۆر درژی ئەو تیگەیشتنە بووم كە زوربەیی جار حیزب یاخود كادەرەكان دوو شتیان تێكەڵ ئەکرد: ناشتی لە جیھاندا و رێگرتنەبەری ناشتی لە تێكۆشاندا.

ھەر لەو تەمەنەشەو ھەستم ئەكرد كە حیزبی شیوعی یاخود راستتر وایە بڵێین ھێلی خاوەن دەسەلاتی ناو حیزب لە ھەلەدایە بەرامبەر ئەم تیگەیشتنە. ھەر وہا من ئەگەر ئەو كاتانە بە سادەیی لە رێرەوی حیزب و لە كەمترین ئاستدا بووم لە تیگەیشتن لە تیۆریی ماركسیزم – لینینیزمدا، پاش ماوہیەك زۆر بەرپوونی و بەوردی لەو گەیشتم كە ھەلەیی ھەرە گەرە ئەوہیە حیزبی شیوعی لە مەسەلە نەتەوہییەكانی كورد بە رێبازیكی راستدا ناپوات.

ئه بوو به گویره ی زانستی ئه م ریگایه خوئی مه سه له ی چه وساندنه وه ی نه ته وه یی به به شیک دابنریت له چه وساندنه وه ی چینایه تی و سه رکردایه تی مه سه له ی نه ته وه یی نه داته ده ست حیزبه ورده بۆرچواکان و به پیچه وانه ی ئه وه وه ئه بوو به رگریکاری و رابه ریکردنی ئه م بواره گرنگه به ده ست حیزبیکه وه بیت که دژی چه وساندنه وه ی مرۆقه بۆ مرۆقه و له هه موو چین و توپزه کانی ناو کۆمه ل زیاتر به تنگ مافی مرۆقه و مافی گه لانه وه بن له چاره نووسی خۆیانا.

هه لگرتنی دروشمی به رگریکردن له مافه ره واکانی گه لی کورد ئه بوو به ده ست شیوعیه کانه وه بیت پیش نه ته وه ییه کان، نه ک وه ک تاکتیکی رۆژانه یا خود قوناغیک به لکو ئه بوو به باوه ریکی پته وه وه ئه وه پینمایه بکرایه و له ستراتیژی حیزیدا بوایه . من لیرده ما به ستم ئه وه نییه حیزب ده سته رداره ی مه سه له ی کورد و مافه ره واکانی گه لی کورد بووه له عیراقد به لکو بۆ ئه وه ی خوینهری ئه م رایانه ی من لیان تیک نه چیت مه به ستم له سه رکردایه تییه به هه له چوه کانی حیزبه .

ئه گینا حیزبی شیوعی که له سالی ۱۹۳۴ دا دامه زراوه ، له سالی ۱۹۳۵ دا دامه زرینه ری حیزب هاوری فه هد له رۆژنامه ی (کیفاح ئه لشه عب) دا دانی ناوه به مافی گه لی کورد له سه ربه خۆییدا و دوا به دوای ئه وه ش به هه لویست و به په یروه ی دیار ئه وه ی ده رپروه . من مه به ستم سه رکردایه تیکردنی مه سه له ی نه ته وه ییه تا گه یاندنی به ئامانجه ره واکه ی له سه ربه خۆیی و دامه زراندنی حوکمی دیموکراسیی میللییه وه و به ره و سۆشیالیزم .

لیرده ما ئه مه ویت ئه وه ده ربخه م که من هه موو کاتیک پیم وابوو که شیوعیه کان ئه بوو له تیکۆشانیاندا باوه رپیان به به رپه چدانه وه ی توندوتیژ بوایه به رامبه ر هه موو ده سترتییه ک بۆ سه ر هاوریکانیان و ریکخته نه کانیان که ئه مه به شیکه له تیگه یشتن و له سه ر رۆیشتنی بیروباوه رپه سۆرشگرییه کانیان .

له کوردستان ده سترتیژی لیدان و کوشتنی نارپه وا روویدا، له به غداد و ناوه رپاست و خوارووی عیراقیشدا هه ر به و شیوه یه بوو، ئه مه شالاوئیکی دارپژراوی

دوژمنه کانی حیزب بوو. به بی هیچ روودانیک یاخود کرده وه یه کی ناٹاسایی له سالی ۱۹۵۹ دا چەند که سیکی ناسراو په لاماری (ئه حمەد غەفور) ی لیپرسراوی ریکخستنه کانی حیزبی شیوعیی سلیمانیان دا که تیکۆشه ریک بوو پتر له ده سال له ژیر ئه شکه نجه دا له ناو زیندانه کانی فه رمانپه وایی پاشایه تیی عیراقددا خوڤراگر و سه ره رز بوو.

ئه م زنجیره ده سترژییه یان گه یانده ئه وه ی که چەند تاوانباریک بتوانن به ئاشکرا چەند رۆله یه کی تیکۆشه ری کورد و شیوعیی سلیمانی له کانی ماسیی سلیمانیدا بکوژن و سه رکرده یه کی کریکاری و هک ئه وپه حمانی سالی خله بکوژن و ته رمه که شی بسوتینن.

هه روه ها له به غدا به عسی و نه ته وه چییبه عه ره به کان به لیدانی خه لک و کوشتنی هه ندیکی دیکه چەند گه په کیکی به غدا پاکتاو بکن له دۆسته کانی حیزبی شیوعی بۆ ئه وه ی ئه و گه په کانه ی وه ک ئه عزمیه و جعیفر له که رخ له ناو به غدا قۆرخ بکن بۆ ته راتینی سیاسی خویان. به لی، بالیکی گه وره و به توانا له ناو حکومه تدا پشتگیری ئه کردن به لام حیزبیش ئه و سالانه زۆر له وه به هیتر بوو که نه توانیت ئه م شالاوه درنده کۆنه په رستیانه بشکینیت و راویان بنیت به هه مان شیوه ی توندوتیژی ئه وان.

ئه م نمونه بچوکانه ره نگدانه وه ی سیاسه تیکی ترسنۆکانه و مه یدان چۆلکردن بوو بۆ هیزه کانی دیکه ی ئه و مه یدانه. تا گه یشته ئه وه ی له و قوناغه دا شیوعی به ناسک و ترسنۆک بناسریت و هه موو ده سترژییه ک قبۆل بکات، به وه ش جه ماوه ریکی زۆریان لی دوورکه وته وه و ئه مه هۆیه کیش بوو له لاواز بوونی حیزب و که مبه ونه وه ی ئه ندامه کانیشی.

هه ر له و رۆژانه وه دوو ریبازی جیاواز له یه ک له ناو حیزبدا دروست بوو که له دوایدا وه ک بینیمان بوو به دوو رینگای جیاواز: شۆرشگێر و ناشۆرشگێر که جوانترین ناو له ناو کوردستاندا ناوبرا به شۆرشگێره کان و سیلمیه کان، به و

مانایه‌ی لایه‌نی یه‌که‌م ئه‌یویست به‌ ریگای شوپرشدا کاروانی خو‌ی به‌ره‌و پیش‌ببات به‌ره‌و وه‌رگرتنی ده‌سه‌لاتی سیاسی و لایه‌نی دووه‌میش به‌ ریگای ناشتی و سیلمی و سه‌لامه‌تیدا و به‌ رازیوون به‌ سه‌رکرده‌یی حیزبه‌ نه‌ته‌وه‌یییه‌ بو‌رژوازییه‌کان و تا گه‌یشته‌ ئه‌وه‌ی هیلی یه‌مینیی ریفیژنیست هه‌ول‌ بدات حیزب هه‌لبو‌ه‌شینتیه‌وه‌ و بیخاته‌ ناو ری‌کخستنیک‌ی نه‌ته‌وه‌یی عه‌ره‌بی عه‌بدولسه‌لام عارفی ئه‌و کاته‌دا که‌ ناوی (ئیتی‌حادی ئیشتیراکی) بو‌و.

ئاوه‌ها ئه‌و حیزبه‌ فراوانه‌ تیک‌وشه‌ره‌یان گه‌یاند ه‌ ئه‌م ئه‌نجامه‌ی ئیستا که‌ به‌ شه‌ره‌ش‌ه‌ق و سه‌وال‌کردنی ده‌نگ له‌ هیزه‌کانی دیکه‌ ئینجا بتوانیت له‌ هه‌لبژاردنه‌کانی کوردستان و عیراقدا یه‌ک نوینه‌ری هه‌بیت له‌ ئه‌نجومه‌نی نوینه‌رانی عیراقدا که‌ کاکه‌ی سه‌رکرتیریش خو‌ی حه‌زی لییه‌تی و خو‌ی پیش‌ ئه‌م ده‌وره‌یه‌ چوو ه‌ ئه‌و پۆسته‌وه‌ و له‌ کوردستانیشدا ته‌نیا یه‌ک نوینه‌ری هه‌یه‌ !!

* * *

پاش ئه‌م ماوه‌یه‌ کۆششی من هه‌ول‌دان بو‌و بو‌ ریگرتنه‌ به‌ری پته‌وه‌کردنی ئه‌و ری‌کخستنه‌ی منی تیدابووم و له‌و ری‌په‌وشدا هه‌ولی په‌ره‌پیدانی گیان و هه‌ستی شو‌رشگی‌پیم دا له‌ ناو ئه‌و ری‌کخستنه‌ و له‌ ناو جه‌ماوه‌ردا.

به‌ نووسینه‌کانمه‌وه‌ دیاره‌ که‌ من له‌ هه‌موو ژبانی حیزبیدا له‌ به‌ره‌ی چه‌پ و شو‌رشگی‌پیدا بووم، دژی ملکه‌چی و هه‌لاتن و ترسنۆکی بووم. هه‌ر بۆیه‌ له‌و چه‌ند ری‌گایه‌ی که‌ له‌ ناو ری‌کخستنه‌کانی حیزبیدا هه‌بوو، له‌ سالانی دوا‌ی ۱۹۶۳ و کوده‌تا خویناوییه‌که‌ی به‌عسدا، من به‌ هه‌موو توانایه‌که‌مه‌وه‌ له‌ گه‌ل به‌ره‌ی شو‌رشگی‌پیدا مامه‌وه‌ و گویشم نه‌ئه‌دایه‌ ئه‌و شیکردنه‌وه‌ و لی‌کۆلینه‌وه‌ تیوریانه‌ی هاو‌پری‌ پیشکه‌وتوو و سه‌رکرده‌کان ئه‌یانکردن، بو‌ سه‌لماندنی ئه‌م قسانه‌م کاتیک له‌ سالانی دوا‌ی ۱۹۶۳دا که‌ وه‌ک له‌ لاپه‌ره‌کانی پیشووی ئه‌م یاده‌وه‌ریانه‌مدا باس‌م کردوو و پا و بو‌چوونی ناو حیزب سێ ری‌چکه‌ی جیا‌وازیان گرتبوو، له‌ نیوان راپه‌رینی میلی و کوده‌تای سه‌ربازی و تیک‌وشانی چه‌ک‌داردا، من که‌ ئه‌ندامی

ليژنهى سوپاي عيراقى حيزب بووم و پيش نه وهى بشگه مه نه و پله حيزببیه که هه ره له ریزه کانی نه و هیله دا کادریک بووم، به هه موو توانایه کمه وه له گه له نه و رایه دا بووم و بپواشم به سه رکه وتنی هه بوو، له هه مان کاتیشدا که من یه کیک بووم له سه رکرده کانی (تیمی کادر) و باوه پری نه م کوتله یه ش تیکۆشانى چه کدار بوو به ده ستپیکردن له زۆنگاوه کانی خوارووی عیراقه وه، که دوو بۆچوونی جیاوازن، بى دوو دلی کارم بۆ نه م ریگایه ش کرد له سه ر بنه رته ی نه و باوه پره م که شوپش و شوپشگيریتی له کویدا و له چ کاتیکدا بیته من له گه لیدا بووم.

هه روه ها له و شالاوانه ی کرایه سه رمان به لیدان و کوشتن هه ره له سالی ۱۹۶۳ هه م به توندی له گه له به رپه رچدانه وه ی نه و تاوانانه بووم که به رامبه ر هاوړپییانی ئیمه نه کرا. هه ره له سلیمانییه وه تا که رکوک و تا به غدا له هه موو سه رده مه کاند و خویشم نه ک به راده برپین به لکو به به شداریکردن له هه موو چالاکییه کانی به رگری له خویمان و یاخود هیرش بردنه سه ر دوژمن و نه یاره کانمان، به و تیگه یشتنه وه که شیوعی نه بیته شوپشگير بیته نه ک به ناوی ئاشتیخوازییه وه ریگای ترسنۆکی و سه رشۆپری به رامبه ر نه یاره چینایه تییه کان و سیاسیه کانیش به گشتی بگریته.

به داخه وه و پاش نه و هه موو قوربانیه گه وره و گرانانه ی شیوعیه کان دایان هه ره له سه ره تاي دامه زرانده ییه وه تا ئیستا، رۆلی حیزبی شیوعی و بوونی له ناو کۆمه لگای کوردستان و عیراقدا زۆر بچووکه، به لام دنیا ئاخو نه بووه و به تیگه یشتنیکى شوپشگيرانه له هه موو بار و لایه نه کاند دواړۆزی سۆشیا لیزم هه ر رووناکه و من گومان نییه له وه نه گه ره وه ی ئیستا و دواړۆز له مملانیی چینایه تی و نه ته وه یی به باشی تیگه ن و زۆرانبازیی سیاسی له به ر رووناکیی زانستی پيشکه وتووی ئیستا و به ستنه وه ی به میژووی پيشوو وه به ستن، هه زاران کادر و سه رکرده ی نو ی پهیدا نه بن و نه توانن دواړۆزی پر به ختیارى و شارستانیتی له نیشتمانیکى ئازاددا فه راهه م بکه ن و چه وساندنه وه ی مرۆف بۆ مرۆف نه بیته میژوویه کی کۆن.

بەشى ھەشتەم

دەربارەى ھەرەسى شۆرشى ئەيلول

ھەرەسى شۆرشى ئەيلول ئە سالى ۱۹۷۵^۱

لە كۆتايى سالى ۱۹۶۸ ھوۋە تا سەرھەتاي بەھارى سالى ۱۹۷۵، لەنيوان خۆشاردەنەھە و كارى نەيىنى حيزبىيەتە، لەناو شارەكانى سەليمانى و كەركوك ھەولپىردا و لەنيوان ئىشكردن لە ناوچە رزگاركر اوھەكانى كوردستاندا ژيانم بىردەسەر.

ئەو بىرەھەرييە پىرشانازىيانەھى قەرەداغ و گەرميان و قەد پالى بەمۆ و بنارى كۆپەكاژاو و دۆلى شەھيدان و سەفرە و زەرەوون و شاخەپەش و ناوكيلەكان و گويزان و ناوپردان و قەسرى و ديلمان، ھەريەكەھيان شايەنى ئەوھن چەند يادگار و چەند چىرۆكىكيان لەسەر بنووسم.

ئەو سالانەھى لە ناوچەھى بالەكدا ئەژيام، زوربەھى بنكە و بارەگاكانى سەركردايەتەيى شۆرشى ئەيلول و سياسىيە كوردەكان لەو نزيكانەدا بوون منيش زۆر كاتى ئەو سالانە لىپرسراوى پەيوەندىيى حيزبى شىوعى عىراق - قيادەھى مەركەزى بووم لەگەل پارتى ديموكراتى كوردستاندا، بەھو ھۆيەھە زوربەھى سياسىيەكانى ئەو رۆژانەم ئەناسى و لە نزيكەھە ناگادارى رووداوھەكان بووم.

ئەو كاتانە شۆرشى كورد بە قۇناغىكى يەكجار ناسكدا تىئەپەرى. ھەلسەنگاندن و ھەلۆيستوھەرگرتن لىي زۆر كەس و حيزب و دەولەتە خستبووھە گىژاوھە و سەريان لەو ھاوكيشانە دەرئەئەكرد كە بارى سياسىيە ئەوكاتەيان پىك ھىتابوو.

شۆرش رىيازىكى روونى نەبوو، يان راستر وايە بلەين ئاسۆيەكى روونى لەبەردەمدا نەبوو، كۆمەلەك ھۆكارى جياجيا ھەبوون كە نەھىلان سەركردايەتەيى شۆرش دەسەلاتيان بشكىت بەسەر لىكدانەھە و شىكردنەھە ئەو بارودۆخە سياسىيە ئالۆز و ناوخۆييانەھى تىيى كەوتبوون.

ھەندىك مىژوونووس و چەندەھا نووسەر يەكەك لە ھۆكارە كارىگەرەكانى سەرنەكەوتنى بزوتنەھە نەتەھەبى كورديان بە نەزانىنى دىبلۆماسىيەت داننا و

^۱ پىشتەر ئەم نووسىنە شىكارىيەم لە ژمارە (۳) ى مانگى ئازارى ۱۹۹۵ ى (گۆفارى دوارۆژ) دا بلاوكردبووھەتە.

به دهنگه وه نه هاتنی کیشهی کوردیان له لایهن هیزه گه وره کانی جیهانه وه
 ئەگێرایه وه بۆ نه فامیی و نه زانینی سیاسییه کانی کورد له چۆنییتی په یوه ندی له گه ل
 هیزه گه وره جۆراوجۆره کانی جیهاندا و هه موو ئه و را و بۆچوونا نه شیان له
 سه ره ئه نجامی کیشه که بنیاد ئه نا و سه ره نه که وتن و نه هاتنه دیی ئاما نجه کانی
 شوپشیان به به لگهی ئه وه دا ئه نا.

لیره دا هه ندیک بیره وه ریهی ئەگێر مه وه و هه ندیک تیشک ئە خه مه سه ر چه ند
 لایه نیکی شوپشی ئه یلول به تاییه تی ده رباره ی ئه و شکسته گه وره یه ی له نازاری
 ۱۹۷۵ دا به سه ریدا هات، له و باوه رپه وه که لیکۆلینه وه له میژووی هه ر
 جولانه وه یه ک یان شوپشیک نه گه یشته بته ئاکامی خۆی، سوودبه خستر و پیوستتره
 له وه ی به ئه نجام گه یشته بیت، توێژینه وه و لیکۆلینه وه ی پله به پله ی سه ره که وتنه کان،
 هه نگاوه راسته کان و هه نگاوه چه وته کان هه ندیک راستی و رووناکی ئە خه نه سه ر
 رینگای ئاینده و درز و که لینی کاره ناته واوه کان پرئه که نه وه . توێژینه وه ی
 ره خه نگرانه یارمه تی ئه و که س و بزوتنه وانه ئە دات و له کاتی دروستبوونی باروڤوخی
 سیاسی هاوچۆری ئه وانه ی پیشوودا سوودی خۆی ئە گه یه نیت، به تاییه تی بۆ
 ئه وانه ی بیانه ویت په ند له تاقیکردنه وه ی خۆیان و گه لانی تریش وه ربیگرن.

* * *

پاش یه کهم جهنگی جیهانی، دهوله ته ئیمپریالیسته کان له سه ر بنچینه ی
 دابینکردنی بهرژه وه ندیه هه وه شه کانی خۆیان و دهوله ته هه ریمیه کانی ناوچه که،
 کوردستانیان به سه ر عێراق و تورکیا و ئێران و سواریادا دابه شکرد. سیستمی
 سه رمایه داریی جیهانی ئه و سه رده مه داوای گه لی کوردیان بۆ دامه زرانندن
 قه واره یه کی نه ته وه یی له گه ل به ره له ستیکردنی ئه م داوایانه له لایهن حکومه ته کانی
 عێراق و تورکیا و ئێران و سواریاوه خسته ته رازووه وه و گه یشته ئه و ئه نجامه ی که
 بهرژه وه ندییان له گه ل ئه و دهوله تانه دا به های زیاتره بۆ خۆیان له مافی ره وای
 گه لی کورد بۆیه دابه شکردنیان به سه ر کوردستاندا سه پاند.

هەر له وکاته دا ئه و چوار دهوله ته ی که کوردستانیان به سهردا دابه شکرا کیشه ی کوردیان به گرفت و مه ترسیی هاوبه ش دانا و هه موویان له سهر ریگه گرتن له سه ره لدان و سه رکه وتنی شوپشی کورد له گه ل یه کدا گونجاون و ئه گه ر به گویره ی بارودوخی تایبه تی یه ک یا دوو دهوله تیان ئاوپتیکیان له کیشه ی کورد دابیته وه، تائیتا هه ر بۆ به کارهینانی گه لی کورد و بزوتنه وه کانی بووه دژی دوژمنه کانی خویان و له ئه نجامدا سازشیان له سهر گهروگرفته که کردووه و بزوتنه وه ی کوردیش قوچی قوربانیی ئه و مملانییه بووه، بۆ ئه مه ش نمونه زوره و پیویست به ئاماژه بۆ کردنیان ناکات.

تۆکه ره کانی ئه وسای ئینگلیز و هه ندیک خوینده وار و میژوونوسی ساکار، شیخ مه حمودی نه مریان به وه تاوانبار ئه کرد که نه یزانیوه مامه له له گه ل ئینگلیزدا بکات بۆیه (حکومه تی کوردستانی باشور) له ژیر سیبه ری ئالای ئینگلیزدا نه چه سپا و رووخینرا. ئه مه زولمیک ی بیویژدانانه یه نه ک را و ره خنه ی هه له له قه واره ی حکومه ته که ی به لکو هاواری بۆ حکومه تی شوره ویش برد، که هیشتا دوو سالی ته واو به سهر شوپشی ئوکتۆبه ردا تینه په ریبوو، تا یارمه تی گه لی کورد بدات. به لام ئینگلیز له سیاسه تیدا نه بوو ده وله تیک بۆ کورد دروست بکات ده نا ئه ی توانی یه کیک له ئینگلیزخواهه کان به یینیته پی شه وه و حوکمی کوردستانی بداته ده ست وه کو چۆن له پله و پایه ی به رزی حکومه تی عیراقدای جیی بۆ کردنه وه.

قازی محمه د دوای ئه و گه یژاوه ی پاش دووه م جهنگی جیهانی هاته ئاراوه، ویستی سوود له و باره نیوده وله تییه وه ربگریت و کۆماری مه هاباد به رده وام بییت، به لام له یه ک ئالۆزانی باری ئه وسا و به رژه وه ندیه کانی هیزه گه وره کانی جیهان، کۆماره که یان خلتانی خوین کرد و خویشی ریگای سیداره ی هه لبژارد.

مهلا مسته فای بارزانی، به دریزی هه موو ئه و سالانه ی سه رکردایه تی شوپشی کوردی کرد، بۆ په یدا کردنی پشت و په نایه کی به هیژ بۆ شوپشه که ی، بۆ وه رگرتنی یارمه تی و هاوکاری سیاسی و دارایی، ده رگا نه ما لی نه دا و حکومه تیک نه ما په یوه ندیی پیوه نه کات.

راسته هۆکاره ناوخواهیه کان بۆ دامه زراندن و پته وکردن و پاشان سه رخستنی هه ر بزوتنه وه یه ک یان شوپشیک کۆله که ی سه ره کییه، به لام هه ندیک جار هۆکاره ده ره کییه کان رۆلی زۆر کاریگه ر ئه بینن.

کوردستانیش وه ک خاکیک ی زه وتکراو و دابه شکراو به سه ر چه ند ده وله تیکدا و له وباره جوگرافییه ئالۆزه دا که تیایدا یه، تا ئه مپۆ له به رژه وه ندی هیزه گه وره کاندانه بووه، سه ره خۆیی یان شیوه یه ک له هوکمرانی خۆیی، ته نانته له چوارچۆیه ی هه ریه کیک له و ده وله تانه ی پێیانه وه لکیندراوه بۆ سه لمینن.

لیدوان و شیکردنه وه ی لاپه ره کانی میژووی شوپشی کورد و سه رجه م جولانه وه ی سیاسی کورد له هه موو کوردستاندا و به تاییه تی له م کاته ناسکه دا و به راوردکردنی هه ندیک ئه زموونی سیاسی و هه لسه نگاندن و تیگه یشتن و ده رکردنی ئه و هۆکارانه ی ئه بنه مایه ی توندوتۆلی و پته وی له به ره ورپووبونه وه ی ئه م تاقیکردنه وه نوپیه ی کوردی تیدا یه و ئه نجامی زانراو نییه، ئه رکیک ی دلسۆزانه یه و کاریکی یه کجار پێویسته.

خۆشباوهری به گفتم و په یمانی ئێران

له زستانی ۱۹۷۴ دا پرسیاریکم له دکتۆر مه حمود عه لی عوسمان، ئه ندامی مه کته بی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان کرد، ده رباره ی ئه گه ری ریککه وتنی عێراق و ئێران و چی رووته دات و ئایا پارتی چی ئه کات؟
له وه لامدا گوتی: ئه وه قه ت روونادات!

منیش بۆ جه ختکردنه وه له پرسیاره که م هه والیک ی رۆژنامه یه کی له نده نیم پێ گه یاند که نووسیبووی (وه زیرانی ده ره وه ی عێراق و ئێران به نهینی له جنیف کۆبوونه ته وه).
به لام دکتۆر مه حمود گوتی: هه رچییه ک رووبدات ئێرانییه کان بۆمان ئه گێرنه وه و به بی ئاگاداری ئیمه هه یچ ریککه وتنیک روونادات!

ئه م قسانه ره نگدانه وه ی ئه و خۆشباوه رپیه بی بنه مایه بوو که سه رکردایه تی شوپشی کورد له وکاته دا به ئێرانی هه بوو، به لام رووداوه کانی دواتر هه مووی به باکرد.

بارى نيوڤه و ئه تىي ناوچه كه پيش ريڭكه وتتى ۶ى نازارى ۱۹۷۵

حيزبى به عس بۆ جارى دووهه م له ۱۷ى ته موزى ۱۹۶۸دا فرمانه وايى عيراقى گرته دهست. كوده تاى ۱۷ى ته موز، وهك خويان ئاشكرايان كرد، به هاوكارىيى حيزبى به عس و گوره ئه فسه رانى سه رده مى عارفى ئه نجام درا. له ۲۰ى ته موزى ۱۹۶۸دا، حيزبى به عس كوده تايه كى ديكه ي كرد و ئه فسه ره كانى وهك سه رۆك وه زيران عه بدولر ه زاق نايف و وه زيرى به رگرى (ئىبراهيم داود) يان له حوكم دوورخسته وه و گوتيان ئه مانه ئۆكهرى ئه مريكان. كوده تاكان هه ردووكيان برايانه و بى ته قه و بى خويىن رشتن برايه وه.

وهك له دواييدا په رده له سه ر نه ئينييه كانى كوده تاكه هه لمارا، هوى سه ره كى بۆ به رپا كردنى كوده تاكه ترس و له رزى ئه مريكا و برى تانيا له لاوازىيى حكومه تى عه بدولر ه حمان عارف و په ره سه ندى تىڭكۆشانى شىوعىيه كان بوو به تايبه تى له پاش راپه رپىنى ۱۷ى ئه يلولى ۱۹۶۷ و سه ره ه لدانى يه كه م راپه رپىنى چه كدارىيى (قىاده ي مه ركه زى) له زۆنگا وه كانى خوارووى عىراق، ئه و راپه رپىنه ي كه چه ند ئىمپرياليزم و كۆنه په رستانى عىراقى ترساند، ئه وه نده ش دلى سه ركرده كانى يه كى تى شوره وىي ئه وسا و حيزبى شىوعى لىژنه ي مه ركه زى (ل. م) ي باوه رپىڭرا وىانى له عىراق خسته مه راقه وه و هه ر له و كاته ي حكومه تى به عس ده ستى به كوشتن و برپىنى قىاده ي مه ركه زى كرد و زياتر له ۵۰ سه ركرده و كادرى پىشكه وتووى له چه ند رۆژىڭدا، له ژىر زه برى ئازاردان و ئه شكه نجه دا پارچه پارچه كرد، سۆڤىت رۆژ له دواى رۆژ له حكومه ته نىشتمانىيه روو ره شه كه ي! به عس نزيكتر ئه بووه وه، حيزبى شىوعىي (ل. م) يش، به په له هه نگاوى هاوكارىيى له گه ل ئه م رژىمه دا هه لئه نا.

له و هه لچوون و داچوونانه ي په يوه ندىيه كانى عىراق به خۆرئاوا و خۆره لاته وه و له ئه نجامى سياسه تى به عس بۆ سازشى گه وره و ئه مبه ر و ئه و به رى نىوان هه ردوولادا، له پىنا و مانه وه و به هىز كردنى خۆيدا، دانى به حكومه تى ئه لمانىايى خۆره لاته نا و ئه م دانپىدانانه ده هۆل و زورنالىدانىكى زۆرى بۆ به عس تىدابوو،

سه بارهت به وهی به کهم حکومتی دهره وهی حکومته (سۆشیا لیسته کان) بوو که ئەو (ههنگاوه میژووییه) بنیّت. دواتریش عیراق په یمانی هاوکاری و دوستایه تی و بهرگی هاوبه شی له گه لّ یه کیتی سۆفیتدا مۆر کرد. ههروه ها له حوزه ییرانی ۱۹۷۲یشدا حکومتی عیراق بریاری خۆمالیکردنی نه وتی دا.

ئەم هه لۆیست و گۆرانکاریانیهی سیاسه تی عیراق له مهیدانی سازشکردنه نیوده وه له تیهکاندا وه های له خۆرئاوا کرد، په یوه ندی به دوسته دیرینه کانیه وه پته و بکات و نه هیلّیت ته رازووی ته وه ری به رامبه ربوونی ئەم دوستایه تیه به ره و پیشچووه به لای سۆفیتدا سهنگینتر بیّت. ناوچهی کهندا، که زوربهی زوری یه ده کی نه وتی جیهانی تیدایه، ئەوساش و ئیستاش ناوه ندی ناکۆکی گه وره و گۆره پانی به یه کدادانی مۆتۆپۆله سه رمایه دارییه کان بووه.

ئیرانیش وه ک هیژیکی هه رییمی گه وره له ناوچه کهدا و له سایه ی (شاهنشاهی ئاریامیهر) دا به سه ره رمی خۆرئاوا و سه گی پاسه وانی کهندا ناوئه برا بو خۆیشی که وتبووه هه وای ئەوه وه بییّت به ئیمپراتۆری ناوچه که و ئیران به ره و په ره سه ندیکی سه رمایه داریی بالا به ریّت و ته لاری ئیمپراتۆرییه تیکی گه وره بنیاد بنیّت که له ناو ده وه له ته هه ره گه وره کانی جیهاندا دیار بیّت.

خۆرئاوا به سه رکردایه تی ئەمریکا، له و روانگه یه وه که ئیران پاشکۆی سیسته مه جیهانییه که ی خۆیه تی، خۆیشی هاوکار و ری نیشانده ری سیاسه تی ئیران بوو له رهنگرپشتنی سیاسه تی هه رییمی و نیوده وه له تیدا.

ناکۆکی نیوان عیراق و ئیران له سه ر (شه تول عه ره ب) و هه ندیک شوینی سنوره کان به شیکی دیکه ی ئەو ناکۆکی و نارپکییه میژووییه ی نیوان ئەم دوو ده وه له ته بوو که له گه لّ شه ری سارد و داگیرکردنی سی دورگه که ی کهندا ئالۆزوتر و کلپه دارتر بوو.

له م بارودۆخه تازه یه دا ئیران زیاتر له سه رکردایه تی بزوتنه وه ی کورد نزیک ئەبووه وه و له و کاته دا که هه ندیک درۆ و ده له سه ی نه ژادی ئاریایه تی کورد و فارسیش ئەخرایه سه رخوان، له ناو ئیراندا داپلۆسیینی بزوتنه وه ی کورد له

گەرمەیدا بوو، مافەکانی گەلی کورد لە کوردستانی ئێراندا بە توندی پێشیل کرابوو، بەلام رییازی بەکارهێنانی کێشەیی کورد بۆ مەرام و بەرژەوهندی خۆیان بوو. سیاسەتی شای ئێران و لەپشت ئەویشەوه سیاسەتی ئەمریکا و ھەموو خۆرئاوا. شۆرشی کوردیش ھەک بزوتنەو ھەیکە مێژوویی گەلیکی چەوساوە و زۆرلیکراو، کەوتبوو نێوان ئەم بەرداشە ھەریمی و جیھانیانەو. ئاسۆی دۆستایەتی ھیچ لایەکی تری بەدی نەئەکرد و مەترسیی پلێشاندنەو ھە لەلایەن حکومەتی بەعسەو مەترسیەکی گەرەبوو.

لەنێوان دان پێدانان بەو پلانەیی بەعس داینابوو بۆ جیبەجۆی کردنی رێککەوتنامەیی ۱۱ ئازاری ۱۹۷۰، کە لەراستیدا ئەویش پلان نەبوو بەلکو پیلانیکی دووربینانە بوو بۆ ئیحتیواي مەسەلەیی کورد و پوکاندنەو ھە ناوھەرۆکە نەتەو ھەیی و دیموکراسییەکی و لەنێوان گەفت و پەیمانانی ئێران و ئەمریکا بۆ پشتگیری مافەکانی گەلی کورد، ئەو گەفت و پەیمانانەیی بەدەم ئەدران و نەئەچونە سەر کاغەز. ئەو دووئۆی و راراییەیی لەناو ریزەکانی سەرکردایەتی شۆرشی کورددا ھەبوو، پاش گەفتوگۆیەکی نەھینی و پاشان ئاشکرا لەگەڵ حکومەتی بەغدادا بە پێداگرتن لەسەر جیبەجۆی کردنی مەرجەکانی شۆرش بۆ ھەو و بە پستی پەیمانەکانی ئێران و ئەمریکا، پابەندی گەفتەکانی حکومەتی بەعس نەبوو. حکومەتی بەغداد بە ھۆی چاکبوونی ئابووری خۆی لەپاش خۆمالی کردنی بەرھەمھێنانی نەوت و پڕچەک کردنی نوێی سوپاکەیی کە دوای پەیمانانی دۆستایەتی و ھاوکاری کردنی عێراقی - سۆفیتیدا ھاتە ئەنجام، زۆر لە جاران سەرچۆلتر و سەرکیشتر بوو. ئەو مل نەدانەیی شۆرشی کوردی کرد بە ھەلیکی مێژوویی و لەبار بۆ ھەلگیرساندنەو ھە شەر و پاکتاو کردنی شۆرشەکی. بێگومان بەعسییەکان بۆ پلان نەھاتنە مەیدانی جەنگەو، بەلکو لەگەڵ شەردا، دوو چەکی کاریگەری تریان بەدەستەو بوو، یەکەمیان: ھەول و کۆششی جەمسەریی دیپلۆماسی و سازشکردنی نێودەوڵەتی. دووھەمیان: سیاسەتی چەواشەکردن و دیماگۆگی (تضلیل) سەبارەت

به (گوایه) دانپینان به مافی گه لی کورد دا به دامه زانندی دوو ئه نجومه نی راپه راندن و یاسادانان (ته نفیزی و ته شریعی) و شانبه شانیشیان پروپاگه نده یه کی سیاسی گه وره و فراوان، بۆ ئه م سیاسه ته ی له ناوه وه و دهره وه ی عیراقدا.

شکستی نازاری ۱۹۷۵

شۆپرشى ئه یلول (۱۹۶۱-۱۹۷۵) به یه کیک له شۆپرشه گه وره و درێژخایه نه کانی کورد ئه ژمێردریت له سه رانسه ری میژووی کورد دا.

ئه م شۆپرشه به شیکی زۆری کوردستانی عیراقی له ژیر ده سه لاتی حکومت ده رهینا و زرگاری کرد و چوارده سال ده سه لاتی خۆی به سه ر لادیکان و چه ند شارۆچکه یه کی ئه و ناوچانه دا گرت که ژماره ی دانیشتوانیان له ملیۆنیک تیئه په ری. تائه وکاته هه یچ شۆپرشیکی کورد نه ئه وه نده چه کداری له ریزه کانداهه بووه و نه ئه وه نده ش پشتگیری و به شدار بوونی جه ماوه ری گه لی به خۆوه دیوه.

شۆپرشى ئه یلول له سالی ۱۹۶۱ هوه تا سالی ۱۹۶۹ توانی به ره به ستی پینج شالای سوپای حکومت بکات، دواى کوده تاکه ی به عس له سالی ۱۹۶۳ دا توانی هیرشی دپندانه ی هیزه هاوبه شه کانی عیراق و سوریا بشکینیت.

له سه رده می شۆپرشى ئه یلولدا و پاش چه ندین شه پ و گفتوگو له ۱۱ نازاری ۱۹۷۰ دا، حکومتی عیراق شیوه ی ئوتۆنۆمی (حوکمی زاتی) بۆ کوردستانی عیراق سه لماند. هه رچه نده ئه م سه لماندنه له چوارچیوه ی پلانیکی به عسدا بوو بۆ کپکردنی دهنگی بزوتنه وه ی کورد و بچووک کردنه وه ی ئامانجه کانی و له دوا ییدا هینانه وه ی بۆ ژیر رکیفی خۆی، به لام ریککه وتننامه ی ۱۱ نازار هه ر به قوناغیکی نوێ له به ره و پیشچوونی یاسایی مه سه له ی کورد له عیراق ئه ژمێردریت.

ئه م شۆپرشه فراوانه ی که هه لگری ئامانجی ره وای نه ته وه یی گه لی کورد بوو، بۆچی له پهر له کاتیکی چاوه پوان نه کراودا شکستی هینا و ئه و کاره ساته گه وره یه ی له نازاری

۱۹۷۵ دا به سه رداها ت؟

زوربەى نەتەۋەبىيە كوردەكان ھەموو ھۆكارەكانى ئەو كارەساتەى بەسەر شۆپشى كورددا ھات بۆ ھۆكارە دەرەككەكان ئەگىپنەۋە و ھۆكارەكانى دىكە ئەخەنە پىشت گوى.

راستە پىلانەكەى ۶ى ئازارى ۱۹۷۵، لەنيوان عىراق و ئىراندا، دەمىك بوو رەنگى بۆ رىژرابوو، رىشەى ھەبوو، فراوان بوو، چەند دەۋلەتتەك لە نەخشەكەيشانىيان بەشداربوون، بەلام ئەۋە يەكەم پىلان نەبوو دژى ئەو شۆپشە بكرىت و لەبەردەم پتەۋىي جولانەۋەى كورددا چەندىن پىلان و شالائى ناوخۆ و نۆدەۋلەتى خۆيان نەگرت.

ئەمجارە ھۆكارە ناۋەكەكان بوونە درز و قلىشى گەرە لە رىزەكانى شۆپشدا و لەگەل توندىي گورزى رىككەوتنى ۶ى ئازارى ۱۹۷۵ دا، سەركرەكانى شۆپش توشى ھەژانىكى گەرە بوون و ھەردوو ھۆكە يەكيان گرت و ئەو كارەساتە جەرگەرەيان لىكەوتەۋە.

بلاۋبوونەۋەى ھەۋائى رىككەوتنى ۶ى ئازار

دەنگوباسى رىككەوتنى جەزائىر لە ئىستگەكانى رادىۋى جىھانەۋە بلاۋكرايەۋە، ئەو رىككەوتنەى شاي ئىران و سەدام حسين بە دەلالىي سەرۆكى جەزائىر ھوارى بۆمدىن، مۆريان كرد و بوو بە مۆركىك بە تەۋىلى دوژمنان و پىلانگىپرە ھەرىمى و جىھانىيەكانەۋە، ئەو پىلانگىپرەنى بۆ بەرژەۋەندىي ئابوورى خۆيان مليۋنەھا ئادەمىزادى ولاتانى ژىردەست ئەخەنە ژىر پى و ژىر خاكەۋە.

كاتى بلاۋبوونەۋەى ھەۋالەكە لە بنكەى سەركرەدائەتى حىزب بووم لە بنارى شاخى رەشى نىك دىي گوزان و دراوسىي لوتكەى چىاي سەرى ھەسەن بەگ. ھەر بە بىستنى، زۆر بەپەلە بەرەۋ بارەگاي مەكتەبى سىياسىي پارتى دىموكراتى كوردستان كەوتمەرى.

كە گەيشتمە (م. س) پارتى نە كاك ھەبىب مەمەد كەرىم - سكرتيرى پارتى و نە دكتور مەحمود عەلى عوسمان كە كارگىرى مەكتەبى سىياسى بوون و بە

جووته کاریان به پیره ئه برد، لهوئ نه بوون، خوالیخوشبوو نوری شاوه یس له جیگای ئه وان دانیشتبوو.

کاک نوریش مه ترسی له ریککه وتنه که هه بوو، ئه ترسا ئیران نه هیلتیت بارزانی به ئاسانی بگه پیره وه بو کوردستان. له قسه کانی ئه و تیگه یستم که بارزانی پیش ئاشکرکردنی ریککه وتنه که ی جه زائیر بانگراوه بو ئیران و دکتور مه حمودیشی له گه لدایه . ئه و رۆژه ژماره یه کی زور کادر و لیپرسراوانی پیشمه رگه م دی، زوربه ی خه لکه که سه ریان له و رووداوه سوورپامبوو، به ترس و گومانه وه ئه یانروانییه هه لویستی ئاینده ی (دۆسته کان) و هه ریه که چه ند ئه گه ریک له به رده میدا بوو^١.

هه لویستی حیزبی شیوعیی عیراق - قیاده ی مه رکه زی

حیزبی شیوعیی عیراق (قیاده ی مه رکه زی) یه کیک بوو له هیزه به ره له ستکاره کانی به عس و له ناوچه رزگارکراوه کاندایه بکه و چه کداری خوئ هه بوو. له یه که م چرکه ی بیستنی هه والی ریککه وتنه نامه ی جه زائیره وه، هه لویستی روون و ئاشکرای وه رگرت و به نووسین و شیوه ی جوړاوجوړی تر بلاوی کرده وه، هه لویستی به رده وامبوونی شوپش و به ره له ستکردنی شالای حکومه ت و ره تکرده وه ی ریککه وتنه نامه ی ٦ ی نازاری وه ک ریگای راستی شوپشگیرانه راگه یاند. شوپشی کورد پیوستی به به خۆدا چونه وه یه کی قوول و فراوان هه بوو بو ئه وه ی گۆرانکاری بنه په تی له ریپاز و فیکر و ریکخستنیدا به دیبه ی نیت. له و کاته دا قیاده ی مه رکه زی جاری بو هه لویستی خوئ به هه موو لایه کدا ئه دا و ده ستنیشانی که موکوورپییه کانی ئه کرد و پیشنیاری بو چاره سه رکردنیان ئه خسته روو، ده نگوباسی قاره مانیتی پیشمه رگه له چه ند به ره یه کی شه ردا ئه وه ی ئه چه سپاند که به ره له ستکردنی سوپای به عس له بارودۆخی کشانه وه ی هیزه کانی ئیراندا و

^١ ئه و سالانه، به تاییه تی دوا ی ١١ ی نازاری ١٩٧٠، زاراوه ی (دۆست) یان له بری ناوه ی نانی ئیران به کاره هیتنا.

پشت به خۆبهستن، گیانی نیشتمانپهروهی و تهوژمی شوپرشگیپیتی، ده‌ماری پیشمه‌رگه ئه‌بزوینیت و فیداکارییان زیاتر جۆش ئه‌دات.

ح. ش. ع - قیاده‌ی مه‌رکه‌زی هه‌ر له‌یه‌که‌م روژی جیابوونه‌وه‌ی له‌هیللی راسته‌وه‌ی ته‌حریفیی حیزب له‌ئیلولی ۱۹۶۷دا، که‌وتبووه‌به‌ر‌شالاوئیکی چه‌ند چه‌مه‌سه‌ری جۆراوجۆره‌وه، حکومه‌تی به‌عس به‌کوشتن و برین و راوانان و (ل. م) یش به‌پروپاگه‌نده‌ی سه‌رکیشی و سه‌رچللی و چه‌په‌وه‌یی مه‌ترسیلیکراوی هه‌لوئستی قیاده‌ی مه‌رکه‌زی، بۆ پال پپوه‌نانی به‌عس بۆ خه‌ستکردنه‌وه‌ی شالاووه‌که‌ی، هیرشی به‌رده‌وامی حیزب و حکومه‌ته‌به‌ناو سۆشیاالیسته‌کانی خۆره‌لاتی ئه‌وروپا و له‌سه‌روو هه‌موویانه‌وه‌یه‌کیتی سۆفیت، به‌چه‌ند شیوه‌ی جیاجیا.

له‌وکاتانه‌دا قیاده‌ی مه‌رکه‌زی که‌ریگی تیکۆشانی سه‌ختی خویناوی چه‌کداری هه‌لبژاردبوو بۆ به‌ره‌نگاریوونه‌وه‌ی فاشیزم، له‌کوردستاندا ریگی راستی به‌رده‌وامبوونی له‌هاوکاریی پارتی دیموکراتی کوردستاندا گرتبووه‌به‌ر، ریگی به‌شداریکردن له‌شوپرش کورد دا نه‌ک دوژمنایه‌تیکردنی. ئه‌لیم له‌و سالانه‌دا قیاده‌ی مه‌رکه‌زی بيجگه‌له‌یارمه‌تی ئه‌ندام و لایه‌نگرانی خۆی هه‌چ سه‌رچاوه‌یه‌کی تری دارایی نه‌بوو، له‌کوردستانیشدا له‌و روژه‌وه‌ (موسلیح مسته‌فا)ی ناپاک له‌حیزب ده‌رکرا، بۆ ئه‌و یارمه‌تییه‌بچوکه‌ی چه‌کداره‌کانی حیزب، ئه‌وانه‌ی له‌ریزی پیشمه‌رگه‌دا بوون، مانگانه‌یان بۆ ژیانی خۆیان هه‌بوو، هه‌چ جۆره‌په‌یوه‌ندییه‌کی داراییمان به‌پارتی و ده‌زگا‌کانی شوپرشه‌وه‌نه‌مابوو.

ئه‌و روژه‌ی ریککه‌وتننامه‌ی ۶ی ئازاری ۱۹۷۵ی تیدا بلاو کرایه‌وه، قیاده‌ی مه‌رکه‌زی له‌کوردستاندا خاوه‌نی که‌متر له‌دوو هه‌زار دینار بوو! کاتیک ویستی چه‌که‌کان و کتیبخانه‌ی حیزب بگوپزیته‌وه، ئه‌م پاره‌یه‌ئه‌مه‌نده‌ی ئیستر، که‌تاقه‌هۆی گواستنه‌وه‌بوو، پێ نه‌ده‌کردرا که‌ئو مه‌به‌سته‌ی پێ مه‌سه‌ر بییت.

من وه‌ک لپرسراوی قیاده‌ی مه‌رکه‌زی له‌کوردستان، له‌سه‌ره‌تادا له‌گه‌ل کاک ئیدریس بارزانیدا له‌و رووداو و باره‌سیاسیه‌تازه‌یه‌داوین و داوامان لیکرد سه‌رۆک

بارزانی ببینین. ئەو رۆژه قسه کانی کاک ئیدریس جیی دلخۆشی بوون، بۆ بهر هه لستیکردنی دوزمنانی گه له که مان، هیوا به کی زۆری تیدابوو. هه ر ئەو رۆژه له زمانی یه کێک له لپرسراوه کانی پێشمه رگه، که کاک عیزه ت سلیمان به گی ده رگه له بوو بیستم که سه رۆک بارزانی له ئیران گه راپوه ته وه و رای وایه که (ئیمه شوپشمان به ۳۰ که سه وه ده ست پیکردوه، ئیستا به م هه موو هیزو توانایه وه چۆن واز له شوپش دینین).

کشانه وه ی هیزه کانی ئیران

ئه وه ی ئیمه ئاگاداری بووین و ئەمانبینی، ئیرانییه کان چه ند که تیه به یه کی دژه ئاسمانیان هینابوو هه مدیوی حاجی هۆمه رانه وه، هه روه ها توپخانه کانیان له ناوچه کانی نزیک به ره ی شه ردا بلاوکردبووه وه، بوونی سوپای ئیرانی و موخابه راتی ئیرانی له زۆر شوینی کوردستاندا شتیکی ئاشکرا بوون، له گه ل بلاوکردنه وه ی ریکه وتننامه ی جه زائیردا ئەم هیزانه ی ئیران به بی خواحافیزی! خۆیان و توپ و توپخانه کانیان پێچایه وه و به ره و ئیران گه رانه دواوه.

ئەم شیوه کشانه وه یه ی ئەوان بوو به هۆی ترس و له رز و ره شبینی بۆ ئەوانه ی باوه رپیان به دۆستایه تیی شای ئیران هه بوو. رق و کینه شی له دلای ئەوانه دا زیاتر ئەکرد که باوه رپیان وابوو ئیرانی کۆنه په رست و دوزمنی دیموکراسی و مافی گه لی کورد، ته نیا بۆ به رژه وه ندیی خۆی، به ناوی یارمه تیه وه ده ستی یارمه تی بۆ شوپشی کورد دریزکردوه.

به یه گه یشتنه کان بۆ به ره هه لستیکردن

بیجگه له ئیمه که پێشهنگی بانگدانی به ره هه لستیکه ر بووین، شه هیدان عه لی عه سه که ری و تا هیر عه لی والی به گ له ریزی پێشه وه ی ئەو تیکۆشه رانه دا بوون، که هه ولای به ره هه لستی (مقاومه) یان ئەدا. ناسیاویتی ئینجا براده ریتی کاک عه لی و من له سالی ۱۹۷۰ هه وه ده ستی پیکرد، ئەو چه ند ساله براده ریتییه کی به تینمان

هه بوو، به لام له گه ل كاك تاهير هاورپي منالي بووين و له سالي ۱۹۵۵ دا شاننه يه كي يه كي تي قوتاياني سهر به حيزبي شيوعي له خوئندنگه ي ناوه نديي سليماني كو ي كرد بووينه وه و هه ميشه هاورپي يه ك بووين.

من هه لوئستي حيزم بو ئه وان روونكرده وه و كه وتينه هه لسه نگاندي هه موو رووداوه كان و ئه و هيژ و توانايانه ي پشتيان پيئه به سترت له به ره له ستيكردندا. هاوكات له گه ل ئه و بينيانه دا، له گه ل هاورپياني كو مه له ي ماركسي - لينيني كوردستان كه به نه يني كاريان ئه كرد، يه كترمان دي و راوبوچوون و پيشبيني ئه و روژه و داهاتوومان ئه گوږييه وه. شه هيد شه هاب شيخ نوري و كاك فهره يدون عه بدولقادر هه لوئستي كو مه له يان بو ئيمه دهربري و ريككه وتين روژانه يه ك بينين و كار بو به ره له ستي و شوږش بكه ين.

له گه ل هه ردوو شه هيد تاهير و شه هاب دا چه ند جاريك له مالي كاك بابا تاهيري شيخ جه لالي حه فيد له ناوپردان كو بووينه وه كه ئه ويش لايه نگر ي به ره له ستي ئه كرد. يه كي كي تر له و كه سه ناسراوانه ي هه لوئستي دياريان هه بوو بو هه ولداني به ره له ستيكردني شالوي حكومت و به رده وامبووني شوږش و ئيمه په يوه نديمان پيوه ي هه بوو، شه هيد نوري حه مه عه لي بوو، شه هيد نوري كو مه ليك ليپرسراو و پيشمه رگه ي له گه لدا بوو كه ناماده بوون بو به شداربوون له و شيوه شوږشه ي داهاتوو كه لي ئه دواين.

هه ر له به سه راچوونه وه ي ئه م بيره وه رييانه دا ئه بيت هه لوئستي جواميرانه ي كاك نوري مه لا مارف له ياد نه كر يت كه به په رو شه وه هاني هه مووماني ئه دا و ناماده يي خو ي بو به ره له ستيكردن نيشان ئه دا.

كاك نوري يه كي ك بوو له ئه فسه ره سه ربازييه كاني شوږشي ئه لول و ئه ويش وه ك زور ئه فسه ر و كادري ديكه له شاخ پي ي وابوو رو لي پيوستي پي نه دراوه. روژيكيان كاك نوري پي ي گوتم: "چوومه ته لاي بارزاني و پيم گوتوه ئيمه كو مه ليك ئه فسه رين كه هيج رو ليكمان پي نه دراوه و به دلنيايي شه وه ئه گه ر ريگه ي

کارمان پی بدریت، کوده تا ناکهین! " دواتر کاک نوری گوتی: " بارزانی فهرمانیکی بو ئیمزا کردم و منی کرد به (فهرماندهی هیژی بهرگری میلی). .. ئه وهش یه عنی هیچ! " له بادینانیش په یوه ندیمان به کاک ره شهید دۆسکییه وه کرد زۆر به گهرمییه وه په یمانی هاوکاریکردنی پیداین.

پی راگه یاندنیکى چاوه روانه کراو

له تاریک و لیلى ئیواره یه کی ئه و رۆژانه ی ئازادا، له گه ل چه ند هاوپییه کدا گه رابووینه وه بنکه که ی خۆمان، دلمان به بهرهمی چالاکیی ئه و رۆژه خوش بوو. فرۆکه کانی حکومهت بۆردومانیان ئه کرد و تۆپه کانیان زه و بییه کی زۆریان ئه کیلا و گرمه و زرمه ی هه موویان بۆ ساتیک بیده نگ نه ئه بوون، به لام ئه و گیانه شوپشگێرییه مهردانه یه ی له زۆر که سدا به دی ئه کرا، به سه ره موو ترس و مالویرانی و خوینرژاندا زال بوو، هیواى ئه وه مان هه بوو که پاش کشانه وه ی ئیران له کوردستان شوپش به به ژنیکی بهرتر و بهرگیکی جوانتر و ناوه پۆکیکی نویتره وه ههنگاو به ره و سهرکه وتن هه لئه هیئت.

ئه و ئیواره یه له پر شه هید دارا توفیق سه ری لیداین و راسپارده یه کی کاک ئیدریس بارزانی پی راگه یاندین که ئه وه ی له بینینه کانی پیشوودا له سه ری ریککه وتبووین، نایه ته دی و پارتی بریاری کشانه وه ی داوه بۆ ئیران، با قیاده ی مهرکه زیش هه ول بدات خۆی بگه یه نیته سوریا.

له و چرکه میژووویه پر ناسۆره دا، شه هید دارا به خه م و په ژاره یه کی زۆره وه ئامازه ی بۆ ئه وه کرد که ئه مه یه که م شوپش نییه و دوا شوپشیش نابیت که ئیمپریالیزم بۆ بهرژه وه ندییه کانی خۆی ئه یکاته قوریانی. هیژه نیوده وه له تییه کان ئه مه پیشه یانه. هه ره شه هید دارا کاتی خۆی مامه له ی سۆفیتی بۆ باس کردبووم که چۆن له سالی ۱۹۶۳ دا پۆناماریۆف، که ئه و کاته پالیئوروی مه کته بی سیاسیی حیزبی شیوعی سۆفیتی و لپرسراوی په یوه ندییه کانی دهره وه ی حیزب بوو، به مدا

راسپارده يه كى بۆ بارزانى ناردبوو كه دژى به عس شه ر بكات و يه كى تى سو قى ت هه موو پشتيو انى به كى لى نه كات تا راده ي چه ك و به رگ و خواردن فر پى دان به هوى فر و كه وه، به لام كاتى ك له گه ل به عسا د رى ك كه وتن له به لى نه كانى ان پاشگه ز بوونه وه و هاوپه يمانى تى به عسى ان له هاوپه يمانى تى گه لى عى راق و بزووتنه وه ي كورد به لاوه په سهندتر بوو.

چاوپى كه وتنى بارزانى

مه لا مسته فاى بارزانى سه ركرده ي هه ره دى ارى رزگارى نه ته وايه تى كورد بوو له نى و سه ده ي رابردودا. له سه رده مى بارزانى دا بزووتنه وه ي كورد و شو رشى كوردى به پاره يه ك گه يشت له هى چ سه رده مى كى پى شو وترا پى نه گه يشت بوو، بارزانى نه مر پى او يكى به هه يبه ت و خاوه ن كه سايه تى به كى به هى زى ش بوو، له رووخسارى دا سالانى كى دوور و درى ژ خه بات و ماندو وى تى ت به دى نه كرد. نه و شه وه من بۆ چاوپى كه وتنى چووم و چه ند سه عاتى ك به ئاماده بوونى زوربه ي نه نامه كانى لى ژنه ي ناوه ندى پارتى له گه لى دا دانى شتم، ئى ش و ئازار و سه سه ره تى كى زور له ره نگ و ده نگ و چاويدا دى ار بوو. هه رچه ند نه يو يست به ئازاى و زالى كى سه سايه تى خوى، له و ته نگو چه له مه و كاره ساته گه وره يه دا، نه و سه سه تى ناخى داپوشى ت، به لام يه كى كه وه كو من كه چه ند جار له كاتى خوى و ناخوشى دا دى بووم، هه ستم به و ئازار و سه سه ره ته قووله ي ناو دل و ده روونى نه كرد.

بارزانى رووى تى كردم و داواى بى روپاى ده رباره ي روودا وه كان لى كردم. منى ش بى روپاى حى زى م پى راگه ياند به وه ي كه رى كه وتن نامه ي جه زانر روودا وى كى زور سه ير نى به لامانه وه، سه ير هه لو يستى ئى وه ي (قه سه كه رووى له بارزانى به) خاوه ن مى ژووى ئازا به تى و تى كو شانن واز له به رده وام بوونى شو رش به يئن و بكشى نه وه بۆ ناو ئى ران، بۆ ژى ر ده سه لاتى پى لانگى ره كه !

بارزانى گوتى: راست نه كه ن نه مه پى لانى كى گه وره يه، به لام هه رچه نى كى لى ك نه ده ينه وه، ناتوانى نى ئى ستا به ره له ستى شالاوى عى راق و دوژمنا به تى ئى ران

بکهین. ئەم شەپه له مه ودا زۆر ئەکه ویت له سه زمان. من له م باره ی دیته پیشه وه به مه سه له حه تی نازانم له مه زیاتر کوپی کورد به کوشه ت بدهین. دنیا ش زۆری به به ره وه یه، ئیران که که وه ته به ری دوژمنا یه تییه وه، وه زعی کورد زۆر تر سناک ئەبیت، ئەم هه موو به ره ی شه پانه .. دابین کردنی چهک و ته قه مه نی و خواردن بۆیان، به ریۆه چوونیان مه حال ئەبیت.

من به دریی له سه مه ترسی وازهیئان و چوونه ناو ئیران دوام و به شیوه یه کی تر باری داها تووم بۆ شی ئەکرده وه، ئیمه باوه پیمان وابوو سه ره له نوێ به شوپرشدا بچینه وه و له سه ره بنه مایه کی تر ناوه پۆکه که ی بگۆر دیریت و له سه ره بنچینه یه کی شوپرشگێرانه تر و پشتبه ستووتر به جه ماوه ری چه وساوه و زه حمه تکیشی کوردستان دابه زریته وه و له سه ره تاوه له شیوه ی شه پی به ره یی (جههوی) یه وه بگۆریت به شه پی پارتیزانی، ئەوا مه ترسی ئەو گه مارۆدانه تر سناکه ی که ئیمپریالیزم و نوکه ره کانی و عیراق ئەیکه نه سه ره شوپرش کورد، که م ئەبیته وه و شیوان و پیشوییه کی به ربلاو ئەکه ویته ناو ئیرانه وه، به تایبه تی ئەوکاته، دوو مانگ ئەبوو زانکۆی تاران مانگرتنیکی گشتی و سه رکه وتووی دژی حکومه تی شای تیدابوو، بزوتنه وه ی دژ به شا و فه رمانپه واییه که ی له په ره سه ندندا بوو.

ئیمه راما ن وابوو که دامرکانده وه ی گپی ئەم شوپرشه کاریکی گه وه ره ئەکاته سه ره گه لی کورد و پلانی ته عریب و ته بعیس هه موو کوردستان ئەگریته وه.

کاک ره شید سندی یه کیئک بوو له سه ره کرده ناو داره کانی پارتی و پیشمه رگه، به شداری کرد له مشتومره کاندا و بۆچوونه کانی منی به ره شبینی له قه له م دا و وه های مه سه له که خسته پوو که بارزانی کاتی خۆی به ناو سی دهوله تدا کشایه وه و رووی له یه کیتی سوڤتیت کرد و شوپرش هه لگه یه رسانده وه. له وه لامدا من ئەوه م گوت که کات و شوپین جیاوازه و نابیت به هیوای دواپۆژ، هه لی ئەمپۆ له ده ست بدهین و قوربانی زیاتر بدهین.

پاشان و دوا ی به شدار بوونی چه ند که سیک له و باسانه دا، سالح یوسفی و کاک سامی عه بدولپه حمان و دکتۆر مه حمود، من به ناوی حیزبمانه وه ئەم به رنامه یه م پیشکه ش کرد:

- ۱- ئیعلانکردنی بهرده و امبونی شۆرش.
- ۲- تاوانبارکردنی هه لۆیستی ئێران و ئەمریکا و جه زائیر.
- ۳- دامه زانندی به ره یه کی نیشتمانی له کوردستاندا.
- ۴- پارتی دیموکراتی کوردستان بێته ناو (التجمع الوطني العراقي) یه وه، که ههوت حیزبی عێراقی تیدا کۆبوو بوونه وه و قیاده ی مه رکه زی لایه کی سه ره کی بوو تیایدا.
- ۵- ده ست به سه راگرتن و شار دنه وه و گوێزانه وه و دابه شکردنی چه ک و ته قه مه نی به سه ر ئه و ناوچانه دا که ئه بنه بنکه ی سه ره کی له ئاینده ی شۆرشدا.
- ۶- زۆر به په له و سه ره له نوێ، هێزه کانی پیشمه رگه به و شیوه و پیکهاته یه ی بۆ شه ری چه ته گه ری بگونجین، دابه زرینه وه و ئه و حیزب و گروپانه ی له به ره ی داهاتوودا ئه بن، له هه موو کاروباره کانی دا به شدار بن.
- پاش ئه وه ی هه ندیک مشتومر و بیروپا گوێزینه وه ی ساده له سه ر به رنامه که کرا، داوام له بارزانی کرد له حاله تی مانه وه و به رده و امبونمان له سه ر شۆرش، پێویستی مانه وه و به رده و امبونمان بۆ دابین بکه ن.
- بارزانی له و پێویستیانه ی پرسی، منیش به پاره و چه ک دیارییم کرد. رووی کرده شه هید سالح یوسفی و سامی عه بدولپه حمان و داوای ره ئیانی کرد له سه ر داواکانی ئیمه، ئه وانیش هه ردووکیان لایه نگه ری داواکه یان کرد. که باس له چه ند و چۆنی کرا، خوالیخۆشبوو ئیدریس بارزانی پێشنیازی کرد ئه وه به کۆمه له باس نه کریت و بخریته بهینی خۆی و منه وه و پیکه وه له سه ر ورده کارییه کان ریک ئه که وین.
- ده رباره ی پاره، کاک ئیدریسیش وه ک بارزانی خۆی له وه پێش باسی ئه کرد ده ری خست که باری داراییان زۆر خراپه و چه ند مانگیکه یارمه تی پیشمه رگه ش دابه ش نه کراوه، له ئه نجامدا به ره و رووی کاک محمه د عه زیز کراینه وه، ئه ویش نامه یه کی کاک ئیدریسی نیشانی نوێنه ره که ی ئیمه دابوو که نوسراوه ۶۰۰ دیناریان بۆ سه رف بکه ن، ئه ویش نووسراویکی نارد بۆ ئه مانه تی دارایی و پاره که که

هاته وه، له باتی شهش سه د، هزار دینار بوو، ئیتر نه مانزانی کاک محمه د عه زیز
 ئه و زیاده یه ی خستبووه سه ر یاخود کاک عه لی عه بدوللا که ئه مینی گشتی دارایی بوو.
 ده رباره ی چه کیش له وئ هیچیان نه داینی، کاک ئیدریس له گه ل یه کیک له
 لئیرسراوه کانی خۆیاندا ریک که وتبوو که له پشتی قه لادزیوه به یه ک بگه یین و بریک
 چه کی هه مه جوره یان ل وه ربگرین، کاتیک هیزه که ی ئیمه له کشانه وه دا بووین، له
 ناوچه ی باله که وه بۆ شارباژێر، بریار وابوو له و شوینه ی ریک که وتبووین له سه ری
 چه که کان وه ربگرین، به لام پیش گه یشتنی ئه و هیزه ی ئیمه بۆ ئه و شوینه تا قمیک
 چه کدار ریگیان پیگرت و شه پیک روویدا، یه کیکیان ل بریندار کرا و دوو
 که سیشیان ل ده ستگیرکرا، ئه وه بوو به هوی گۆرینی ریگا و بی ئه نجامی ئه و
 مه وعیده به هوی ئه و رووداوه وه. پاش سالانیکی دریز بۆمان ده رکه وت که ئه و
 لئیرسراوه چاوه پئی ئیمه ی کردوو و که نه یگه یشتووینی، له گه ل هیزه که یدا به ره و
 ئیران کشاوه ته وه، ئه ویش عریف ده رویش بوو.

دوای ئه و کۆبوونه وه یه له گه ل بارزانی و سه رکرده کانی پارتیدا، دوا پزیسکی
 هیوای به ره له ستی و په ره پیدان به و شوپشه کوژایه وه. پاش ئه و چاوپیکه وتنه ی
 بارزانی که دوا جار بوو له ژیاندا بینیم، به ره به یان بوو له یه کیک له ژوره کانی
 میوانخانه که ی بارزانی له حاجی هۆمه ران، نووسه ری به ناویانگ جه رجیس
 فه تحوللام دی، خه وی زپابوو و بۆله بۆل و ئاخ و داخی بوو، ده میک بیروپرامان
 ئالوگۆر کرد و دواقسه ی ئه مه بوو: (انتم قاوموا... وانا فی الخارج اکتب عنکم).
 (ئیه بهرگری بکه ن .. منیش له ده ره وه ده رباره تان ئه نووسم).

سه رباری ئه و که شه وه وای بی ئومیدییه، ده ستمان کرد به په یوه ندی
 گورجوگۆل و به په له به هه موو لایه ن و لئیرسراو و ئه و که سانه ی ریککه وتبووین
 له سه ر به رده وامبوونی شوپش.

شکستی جولانه وه که ئه مه نده گه وره بوو که سه عات له دوای سه عات و روژ
 له دوای روژ ده نگوباسی تازه ئه بیسترا و دوودلی ئه خسته ناو ریزی ئالا

هه لگره کانی شوږشی داهاتووه وه. دواي گفتوگو له نيوان قياده ي مه رکه زي و کومه له ي مارکسي - لينيني و نه و کس و هيژانه ي شهيد تاهير عه لي والي به گ سه رکرده يان بوو، که له دهر به ندي رايات به يه ک گه يشتين، بريايمان دا له پينجوين يه ک بگرينه وه و له ويوه ده ست بکه ين به پلان دانان و که وتنه خو بو ريکخستني به رهنگاري و پهره پيداني بزوتنه وه ي چه کداري. شهيد تاهير نه وکاته جيگري فهرانده ي هيژي خه بات بوو، پيشتريش فهرانده ي هيژ بوو، باره گاکه ي له پينجوين بوو، بوچوونيش وابوو که له سه ره تادا کردني ناوچه ي شاربازير به مه لبه ندي هيژ و چالاکيه کانمان راسترين هه نگاهه. قياده ي مه رکه زيش له ناوچه ي شاربازيردا لقيک پيشمه رگه و بنکه ي هه بوو. جگه له مانه ش نزیکيمان له سلیمانیه وه که مه لبه ندي هيژ و چالاکيه کانی کومه له و قياده ي مه رکه زي بوو، نه بوونه بنکه يه کي شوږشيگري له ناوچه که دا. ئيمه وه ک قياده ي مه رکه زي ده ستمان کرد به گويزانه وه ي، نه وه ي توانيمان بيگويزينه وه، بو ناوچه ي سلیماني، نه وه ي نه شمانتواني به هوي نه بووني ته نانه ت پارهي کرپني هه ندي ئيستر بو نه و مه به سته خستمانه ژير خاکه وه و به هيواي دهره ينانه وه ي، له داهاتوودا.

له سه ر برياره که ي دهر به ندي رايات، ئيمه گه يشتينه پينجوين، له گشت نه وانه ي بريار بوو يه ک بگرينه وه، ته نيا کاک تاهير عه لي والي به گ له وي مابوو. برادراني ديکه گه يشتبوونه وه سلیماني.

نه و ئيواره يه ي گه يشتينه پينجوين، پاشماوه ي کوگاکاني شوږش تالان نه کرا و ته قه له هه موو لايه که وه نه بيسترا، تا قم تا قميش پيشمه رگه به ره و ئيران و به ره و عيراق ريچکه يان به ستبوو. شهيد تاهير پيشوازيه کي گه رمي ليکردين و پيي راگه ياندين که هه ر نه و ماوه ته وه و نه ويش چاوه رپي ئيمه نه کات. که که وتينه گفتوگو، نه ويش هاتبووه سه ر نه و رايه که ئوميد ي هه لسانه وه له و باره ناکريت و نه بيت بزوتنه وه ي شوږشيگري خوي بو هه لومه رجيکي تر ناماده بکات، گوتي باوه رم وايه من نه گه ر بگه ريمه وه بو عيراق ئيعدام نه کریم، بويه ناچارم به ره و

ئیران بپۆم، راشم وایه ئیوهش به ته نیا به هیچ جۆریک توانای شه پرتان نییه و چاکتر وایه ئیوهش به رهو عیراق بپۆنه وه و قوریانی بی حساب نه ده ن. ئیمه له و کاته دا، زۆر دلگیر بووین به و هه موو گۆرانه ی به سه ر دوا هه ول و کۆششماندا هات بۆ به ره له سترکردنی شالای دوزمن، به یانی زوو به ره و کورپه کاژاو که وتینه پری، کاک تاهیر و چه ند پيشمه رگه یه که هه تا (راوگان) به پریان کردین و له گه ل نازاری زۆری له یه که جیابوونه وه دا، خواحافیزیمان له یه که کرد، تفه نگیکی زیادی لامابوو به دیاری دای به ئیمه و خۆی گه رایه وه بۆ دواوه، ئیمهش به ریگای حاجی مامه ند دا به ره و به رزنجه و ئینجا به ره و گوندی کاژاو که وتینه وه پری.

له کاژاو، ئه و ئەندامانه ی سه رکردایه تی حیزب که له ناو کوردستاندا بووین، له گه ل چه ند ئەندامیکی سه رکردایه تی لقی کوردستان و چه ند کادریکی تری پیشکه وتوو، به درپێژی له هه موو بارودۆخی کوردستانمان کۆلییه وه. پاش لیکۆلینه وه له م باسانه:

١- مانه وه ی ئیمه به ته نیا له مهیدانی شه پردا

٢- توانای عه سکه ریمان

٣- خراپی زۆری باری داراییمان

٤- توندو تیژی هه رهس که کاری کردبووه سه ر جه ماوه ری کوردستان و

ته نانه ت سه ر ئه و ناوچه و دیپانهش که بنکه کانمانی تیدا یه

٥- هاتنی ده نگوباسی که هیزیکی گه وره ی تازه ته سلیمبوو، ئاماده کراوه بۆ

لیدانی ئیمه

٦- ئەگه ری گه یشتنی کۆمه کی مالی، له ده ره وه ی ولاته وه پیمان که زۆر

زه حمه ته و هه شبیت جیگای هیچ ناگریت بۆمان.

گه یشتینه ئه و ئەنجامه ی که ته نیا به ئیمه، که حیزبیکی (مارکسی - لینینی)

ین و حیزبی (ش. ع) لیژنه ی مه رکه زیش له وه برمانه وه له به ره ی سیاسی و

عه سکه ری به عس دا راوه ستاوه، هه موو هیزه کانی شۆرشی کورد، یان

گه یشتوونه ته خاکی ئیرانه وه یان رازی بوون به و لیبوردنه گشتیهی که حکومه تی به عس دای به هه موو به شدارانی جولانه وهی چه کرداری کورد، ته نیا به ئیمه به رده و امبوونی شۆرش و به ره له ستیکردنی شالای حکومه ت، ناکریت، به هیوای خۆپیکه خستنه وهی نوی و هاتنه پیشه وهی هه لومه رجیکی تر، په یمانمان به یه ک دا له گه پانه وه ماندا سه ری حیزب و شه هیدانمان و خۆمان به رز راگرین، و وه ک به شیک له جولانه وهی نیشتمانی سوپا شکاوی ئه و رۆژانه ئیمه ش دوا لایه ن، دواکه س، ئه و باره مان که وته سه رشان.

هه له سه ئگانندی په یوه ندیی پارٹی و قیاده ی مه رکه زی

حیزبی شیوعیی عێراق (قیاده ی مه رکه زی) ته نها حیزب بوو له کوردستاندا به ئاشکرا چالاکی بنوینیت و په یوه ندی به پارٹی دیموکراتی کوردستانه وه هه بیت، هه رچه نده ئه م دوو حیزبه له به ره یه کی نیشتمانیدا یان په یمانیکی ناوخۆیی نووسراودا کۆنه بوو بوونه وه، به لام هاوکاری و دۆستایه تی له سه ر ئاستی سیاسی و عه سه کری به یه کییه وه به ستبوون.

باوه ری ته واوی حیزبی شیوعیی عێراق، قیاده ی مه رکه زی به مافی گه لی کورد له برپاردانی چاره نووسی خۆیدا و گه یشتنی به ئامانجه نه ته وه یی و دیموکراسیه کانی، باوه ری به وه ی چه وساندنه وه ی نه ته وه یی به شیکه له چه وساندنه وه ی چینایه تی، زه مینه ی په یوه ندیه کی مه بده ئیی له گه ل پارٹی دیموکراتی کوردستاندا ره خساندبوو.

قیاده ی مه رکه زی پینچ بنکه ی له کوردستانی رزگارکراودا هه بوو، له هه موو ناوچه کاندا به شداریی شه ری دژی سوپای عێراق ئه کرد. له شاره کانیشدا چالاکی رۆری سیاسی و شۆرشگیژی هه بوو.

له ده ره وه ی ولایتیش، ده نگیکی دلیر بوو، له و کاتانه دا که هه ندیک هیزی سیاسی عێراقی ئه یانویست له سه ر مینه به ره کانی بزوتنه وه رزگارخوازه کانی

فه له ستین و یه مهنی دیموکراتی و سوریا و لوبنان و ئه وروپاوه هه ولّی ئابلوقه دانی شۆپشی کورد بدهن و رووه رزگار یخواز و دیموکراسییه که ی له و هیژ و جوولانه وانه بشارنه وه، ته نیا لایه نی په یوه ندیی به ئیران و ئه مریکاوه بخه نه روو، قیاده ی مه رکه زی له سه ر ئه و مینه برانه وه و له ناو ئه و ولاتانه دا به هه موو توانا و گشت شیوه یه که بهرگری له شۆپشی کورد و پارتنی دیموکراتی کوردستان ئه کرد.

قیاده ی مه رکه زی یه کێک بوو له هیژه سه ره که یه کانی (التجمع الوطني العراقي) که له شام دامه زرا و له و به ره فراوانه عێراقییه دا چه سپینه ری داوا و ئامانجه کانی گه لی کورد بوو، ریگی دۆستایه تی و هاوکاری ئه و ری کخسته نی له گه ل شۆپشی کورد دا ته خت و ئاسان کرد.

له سالی ۱۹۷۴ دا خوالیخۆشبوو ئیدریس بارزانی داوای لی کردین په یوه ندی به حیزبی شیوعی چینه وه بکه ین و هه ولّ بده ین به یه کیان بگه یه نین. حیزبان ئه و داوا یه ی پیّ باش بوو، هه ولّی دا بیهیننیه تی دی، چین به چاوی گومانه وه ئه یروانییه په یوه ندییه کانی شۆپشی کورد به ئیرانه وه و داواکه شیان به جوړه یارییه که دا ئه نا له گوڤه پانی سیاسه تی ئه و روژانه دا، به لام قیاده ی مه رکه زی توانی هه ندیک له باری سه رنجیان بگوڤریت و ئه گه ر ئه و هه ره سه ی له ئازاری ۱۹۷۵ دا دوا بکه وتایه، هاوڤی چینییه کان پيشوازیان له وه فدیکي هاو به شی قیاده ی مه رکه زی و پارتنی دیموکراتی کوردستان ئه کرد.

حیزبی کاری ئه لبانیش له هه مان روانگه وه ته ماشای شۆپشی ئه کرد، من وه ک نوینه ری قیاده ی مه رکه زی له سالی ۱۹۷۳ دا، سه ردانی ئه لبانیام کرد. گفتوگویه کی زۆرم له گه ل سه رکرده کو مونیسته کانی (تیرانا) دا کرد و باوه ږم وابوو که هه ندیک له سه رنجه کانیان له مه ر شۆپشی کورد، گوڤانی دیاری به سه رداها ت.

پارتنی دیموکراتی کوردستان به و هیژه گه وره و جه ماوهره فراوانه یه وه که هه یبوو وه ئیمه پشتگیریمان ئه کرد، له باتی ئه وه ی به ره و هاوکاری راسته قینه و دامه زرانندی به ره یه کی فراوان و په یوه ندیی دیموکراسی هه نگاو هه لبینیت،

ناره زووی دهسه لاتداری و پاوانکردنی گۆره پانی سیاسی ته نیا بۆ خۆی، رۆژ له دای رۆژ تیدا قوولتر ئه بووه وه، دووربینانه ته ماشای هاوکاری خۆیانان له گه له قیادهی مه رکه زیدا نه ئه کرد، بگره به پێچه وانه وه پلان دائه نرا بۆ ته سک کردنه وهی جموجول و بنکه کانمان و له کاتی دروستبوونی بچووکترین کیشه دا گورزی خۆیان ئه وه شانده و دلخۆشیی خۆشیان به دهره نجامه کانی نه ئه شارده وه .

ئه توانین هۆکاری ئه وه ره فتاران له م خالانه دا کۆبکه یه وه یه که م: ناره زوو و بریاری په یره وکردنی سیاسه تی دهسه لاتداریی تاکه حیزب له کوردستاندا.

دوو هه م: پاراستنی هاوکیشهی په یوه ندییه کانی پارتی به ئیران و هاوکاره کانی ئیرانه وه و بوونی حیزبکی شیوعی که هاوپه یمان و دۆستی پارتی بێت له ناو شۆرشدا. سییه م: کزی یا نه بوونی په یوه ندییه حیزبی شیوعی عیراق، قیادهی مه رکه زی - به مه لبه ندییه کی نێوده وه له تیی کاریگه ره وه .

ئه مانه جگه له هه ندیک هۆی ئایدۆلۆجی و چینه یه تیی قوول. سه ره پای ئه وه هه مو وه وه له ی دامان بۆ دروستبوونی به ره یه کی نیشتمانیی له کوردستاندا بۆ ئه نجام بوو، هه یچمان به هه یچ نه ئه کرد و ئاسنی ساردمان ئه کوتا.

هۆیه کانی شکستی ۱۹۷۵

پاش ئه م رابوردنه به سه ر سالانی پێش شکستی ۱۹۷۵ دا و ئه و بارودۆخه سیاسیانه ی پێش ئه م رووداوه، ئه توانین هۆیه کانی شکسته که بکه ین به دوو به شی سه ره کییه وه: هۆکاره ناوه کییه کان و هۆکاره دهره کییه کان. ئه م دوو هۆیه بوونه ئه نجامیکی به یه که وه به ستر، به هه ردووکیان کاریان کرده سه ر باری چۆنایه تی شۆرشه که و له روودانی ریککه وتننامه ی جه زائیردا هه ردوو هۆیه که پیکه وه نووسان و پیکه وه گورزی به هیزی خۆیان له جه سته ی ئه و شۆرشه که وره یه ی گه لی کورد وه شانده و به و ئه نجامه یان گه یانده .

هۆکاره ناوه کییه کان

۱- کزی و نزمی رادهی هوشیاری سیاسی و روشنبیری.

ئهدامانی ریکخستنه سیاسی و پیشمه رگایه تییه کانی شۆرش، که له بنه رهدا ههستی نه ته وهیی و نیشتمانی پالی پیوه نابوون بۆ ناو ریزه کانی پارتی و شۆرش، به ئومیدی گۆرانکاری له باری ژیاناندا له هه موو روویه که وه. ئه بوو روژ له دواي روژ به په ییره وکردنی بهرنامه یه کی نویی شۆرشگێرانه گۆش بکرین و هۆشیارییان به ره وپیش ببهن و تیگه یشتنیان له ده ره وپشتی خۆیان و له دنیا قوول بکه نه وه و کادره کان و لپرسراوه کان به ره و چاره سه ری ئه م که موکوپییانه ببهن و له گه ل لاوازیی ریکخستنی سیاسی و سه ربازی و کزیوونی زه بت و ره بت له ریزه کانیا نندا. به تایبه تی له دواي ریککه و تننامه ی ۱۱ ئازاره وه ئه و هۆیا نه ریکخستنه کانیا ن به ره و پوکاندنه وه ئه برد و نه یانته هیشت به ریکگایه کی راست و تیگه یشتوو تردا ری پی بگرنه بهر.

۲- گۆرانی هیزی پیشمه رگه، له هیزیکی شۆرشگێرپییه وه بۆ له شکرکی نیزامی به بی راهینان.

ئه و جوتیارانه ی به ئاره زوی خۆیان و بۆ جیه جیکردنی ئه رکی نه ته وهیی و نیشتمانی هاتبوونه ریزه کانی هیزی پیشمه رگه وه و له سه ره تادا به نانه ره ق و ساوه ر و تۆزیک شه کر و چا قایل بوون، به ره به ره به تایبه تی له پاش ریککه و تننامه ی ۱۱ ئازاری ۱۹۷۰ه، گۆران به ره و دروستکردنی سوپایه کی نیزامی و باری سه ربازی و ئابوریان چوه ئاستیکی تره وه.

له سه ره تادا (پاسه وانی سنور) یان لی پیکهینرا، پاشان هه موو هیزی پیشمه رگه وه ک سوپا مانگانه یان به گویره ی پله ی هه رکه سیك له له شکردا بۆ برپایه وه.

وه ک ئه م گۆرانکارییه ی روویدا، ئه بوو ئه و له شکره راهینانی سه ربازی گونجای پی بکریت له گه ل باری پیکهاتوی خۆیدا، له هونه ری شه ر و پلان و توانای دوژمن به ئاگا بکرین و چۆن له له شکرکی نیزامیدا سه رباز و ئه فسهر فیتری

بەكارهينانى چەك و پلانى شەپ ئەكرين و بە خويندى رۆژانهى ھەموو وانە سەربازىيەكان گۆش ئەكرين، ئەبوو لەم حالەدا ھىزەكانى پيشمەرگەش ئاوەھا رابەرى بکرانايە.

۳- سەرھەلدى جياوازيى چىنايەتى لەنيوان سەرکردە و لىپرسراوان و پيشمەرگەدا، ھەر بەھۆى ريككەوتنى ۱۱ى ئازار و ئەو جى و ريبەى كە شۆپشى تىكەوت، بارى دارايى شۆپش گۆپانى بەسەردا ھات. زۆر بە روونى ئەوانەى سووديان لەو بارە تازەيە ھەرگرتبوو لەوانىتر جيا ئەكرانەو. سەرکردە و فەرماندەى ھىز و بەتاليون، خواردن و جلو بەرگ شىوھى ژيانيان زۆر بەپەلە گۆپا و زوربەيان لەو كاتى نەبوونىدا بوون بە خاوەن ئۆتومبىلش.

دروستبوونى ئەو جياوازييە چىنايەتييە، بىزارىيەكى زۆرى خستە ناو پيشمەرگە و دانىشتوانى ناوچە رزگار كراوھكانەو. ئەوجۆرە بىزارىيانە ئەگەر لەكاتى ئاشتيدا يان لە بارودۆخى ئاساييدا زۆر كارنەكەنە سەر ئەوبارە، ئەو ھەركەوت لەكاتى شكست و تىك شكاندا ئەبنە ھۆيەكى كاريگەر لە كەمكردنەوھى تەوژمى شۆپشگىرپانە لە گيانى پيشمەرگەكاندا بەتاييەتى و لەناو ھەموو جەماوھەدا بەگشتى.

۴- پەنابەرەكانى ئىران. ئەو بىيارەى پيش دەستپىكردنەوھى شەپ، لە ئازارى ۱۹۷۴دا درا بۆ ھاندانى ھەموو ھاوالاتيان بۆ شار بەجىھىشتن و رووکردنە ناوچە رزگار كراوھكان و ھەك فشارىك بۆسەر حكومەتى عىراق و دەرخستنى جەماوھى ريبى شۆپش، كۆمەلەك ئەنجامى رەچاونەكراوى لى پەيدا بوو. زوربەى ئەوانەى شارىيان بەجىھىشت، بە خۆپيشاندانىكى كاتىيان ئەزانى و حسابى مانەو ھە و كەوتنە بەر بۆردومان و تۆپ بارانىيان نەكردبوو، ژمارەيەكى زۆريان بە خاوخىزانەو ھاتبوونە دەرەو. ئەمە خۆى لە خۆيدا دلسۆزى و قوربانيدانى زۆرى تىدابوو، بەلام ژمارەيەك گىروگرفتى ئالۆزكاوى ھىنايە كايەو. سەرکردايەتتى شۆپش كە ئەم بانگەوازەى بۆ ھاوالاتيانى دلسۆز بلاو كردهو، خۆيشى حسابى بۆ دابىنكردنى

شوین و ژیانى ئەو ژماره زۆره نه کردبوو، به تاییه تی که ئەگەر شهڕ هه لڭگیرسیته وه، وه که رووی دا، له بهرئه وه په نابرایه بهر ئیژان بو چاره سه رکردنی ئەم کیشه یه . ئەوه بوو له دواى بۆردومانکردنی هه له بجه و قه لادزی و توندوتیژ بوونی شهڕ به گشتی، ژماره ی په نابهره کان به رزتربووه وه، هه ژاره کان له ئۆردوگاگاندا ژیانى چه رمه سه رییان به سه ر ئەبرد و خیزانى ده وله مه ند و لئیرسراوه کانیش له شاره کاندا، به گویره ی پله ی ئەوانیش، له شارى بچووک و گه وره دا دابه ش بوو بوون .

ئەم ئۆردوگایانه باریکی گران بوون له گیروگرفتی به پێوه چوون و به پێوه بردنیاندا و له دوايشدا بوونه یه کیک له و هۆیانە ی ئەژنۆی هه زاران پێشمه رگه و لئیرسراویان هینایه له رزین، که ئەگەر په ییره وی ریککه وتننامه ی جه زائیر نه کریت و شوپش به رده وام بیټ، به پێچه وانە ی ویستی شای ئیژان، ئەوا ئەو هه زاره ها خیزانه به ژن و مناله وه لای رژی می پیلانگێری چه په لی شای ئیژان بارمه ئەبن .

۵- مانه وه ی په یوه ندییه عه شایه رییه کان و نه بوونی پێشکه وتنی کۆمه لایه تی . له گه ل ئەو ژماره زۆره جوتیار و زه حمه تکیش و قوتاییه ی هاتبوونه ریزه کانی پێشمه رگه و لایه نگیری زۆری جه ماوه ری شاره کانیش بو شوپش، هیشتا په یوه ندییه عه شایه ری و خیله کی له ناو شوپشدا باو بوو وه له زۆرکاتدا له سه روو گشت په یوه ندییه حیزبییه کانی خویشیان وه بوو . بیگومان ئەمه ریکه وت نه بوو، به لکو په یوه ندی هه بوو به سه روشتی چینایه تی و کۆمه لایه تی سه رکردایه تی شوپشه وه، ته نانه ت که کۆمه له جاشیک له تۆبه کارییه کدا به اتنایه ته وه ریز، مانگانه و ئازۆخه ی چه کداره کانیان له پێ سه رۆکه که یانه وه ئەدانى، له کاتی کدا هه لۆیستی راست ئەوه بوو سه رۆکه کانیان کارکه ناربخه ن و راسته وخۆ په یوه ندی به چه کداره کانیا نه وه بکه ن، تا ورده ورده ئەو په یوه ندییه یان هه لبوه شیته وه .

ئەبوو سه رکردایه تی شوپش ئاوپی له به رژه وه ندی جوتیاران و زه حمه تکیشانی کوردستان بدایه ته وه و بیرى له هه ندیک چاره سه ری کیشه

كۆمەلايەتى و چىنايەتتە يەكەن بىر كۆمەلايەتتە و بەرە و پىشى بىر كۆمەلايەتتە، بەرە و پىچىرەنى پەيۋەندىي خىلەكى و دوستۇردى پەيۋەندىي نوپى كۆمەلگە ئاراستە بىر كۆمەلايەتتە.

سەركۆمەلايەتتە شۆپش رىيازى قولى كۆمەلايەتتە و ناو رۆكى شۆپشەكەي نەبوو، بۆيە لەكەتە نوشوستىدا ئەو جۆرە پەيۋەندى و پىكەتەتە ئاۋ رىزەكەنى شۆپش بون بەھۆيەكى لاۋازى و پىسەندى نەك خۆپاگرتن و بەرە و پىشى بىر كۆمەلايەتتە.

۶- نەبوۋى بەرنامە و ھىلى سىياسىي دىيارىكراۋ و رۆشن. پىكەتەنى پارتى دىموكراتى كوردستان لە چەند چىنى كۆمەلايەتتە جىاۋاز و نوپە رايەتتە بۆ ئەو چىنا ناكۆكىي فىكرى و سىياسى بەردە و اميان لە سەر ھەموو پەيرە و ھەلوئىست و پەيۋەندىي سىياسى ناۋ ۋلات و دەرە و ھەيدە، رىزەكەنى پارتىي خستبوۋە مەملەتتەكى ھەمىشە يەھە. شۆپشى كوردىش ھەر لە سەرەتايە و بەھۆي ئەھە پارتى سەركۆمەلايەتتە ئەكرد رەنگەنەھەي ئەو راستىە بوۋە. ھەر لە رۆژانى جىاۋازى و ناكۆكىي ھەردوۋ بالى ھەمزە عەبدوللا لە لايەك و ئىبراھىم ئەھمەد و مام جەلال لە لايەكى ترەھە، ئىنجا دوستبوۋى دوۋبەرەكى بەھىزى نىۋان ھىلى ئىبراھىم ئەھمەد - مام جەلال و ھىلى مەلا مستەفەي بارزانى ھەمىشە پارتى و شۆپشى كورد گۆرەپانى ناكۆكىي و بەيەكەدانى بەردە و امى توندوتىزى نىۋان ئەودوۋلايەنەدا بوو، ئەو ناكۆكىيە تەمپۇ بەردە و امن و بنچىنەي سەرھەلدانى و ئامانجەكەشى دەستگرتنە بەسەر سەركۆمەلايەتتە شۆپشى كورد و دەسەلاتى سىياسى لە كوردستاندا.

توندوتىزى ئەم ناكۆكىيە ۋاي كورد، كە ھەرچى كارىك لايەكىان بىكات، كاردانە ۋەيەكى لە لايەن ئەۋلاۋە بىت، كە تەۋاۋ بەپىچە وانەي كارەكەي ئەمىان بىت. ئەم ھۆيە و دوستبوۋى چەند ھۆيەكى تر لە ئەنجامىدا، رىگەي بەرە و پىشىچون و گەشەكردنى چەند لايەنى پارتى و شۆپشى گرت و ھۆيەكى كارىگەر بوۋ لە پەيدا نەبوۋى بەرنامەي دىيارىكراۋ و ھىلى سىياسىي رۆشن لە بەرەدەم سەركۆمەلايەتتە شۆپشدا.

ئەمە جگە لەو هی هەر لەسەرەتای بەرپابوونی شۆرشی ئەیلوولی ١٩٦١ی شەو، هەلچوون و داچوونێکی زۆر لە دروشم و داواکارییهکانی شۆرشدا هەبوو. هەر لەوای جێبەجێکردنی مافی گەلی کورد، لامەرکەزی، حوکمی زاتی، حوکمی زاتی راستەقینە، هەتا فیدرالی.

لەم داواکاریانەدا روانگەی روون و بەرنامەی لیکۆلراوه و سنوور و چوارچێوهی یاسایی تیاياندا روون نەبوو. تەنانەت لە گفتوگۆکانی نوێنەرانی شۆرش و حکومەتی عێراقدا، زۆرجار داواکارییهکان بریاری تەواویان لەسەر نەدراوه و لەکاتی گفتوگۆدا شتی تازە لەلایەن حکومەتەوه هینراوه تە سەر میز و بەری ئەمبەر، واتە شۆرش دەریارەیان هیچی پێ نەبوو.

لە گفتوگۆکانی سالانی ١٩٧٠-١٩٧٤ و پێش شەپ دەست پیکردنەوه داوا و دروشمەکانی کورد ئالۆزییهکی زۆری تێدابوو. بەرنامە و هیلی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان لەنیوان گفتوگۆ لەگەڵ حکومەتی عێراق و پەيوەندی بە حکومەتی ئێران و کامیان هەلبیژێرن، کەوتبوو گیژاویکی سیاسی گەرەوه. هەلنەسەنگاندنی واقعییانەیی ئەو بارودۆخە و نادیری ریبازی سیاسی رەنگکێشراوی پارتی، شلەقان و شیوانی زۆری خستبوو ریزەکانیەوه.

لە رۆژانی دوایی مانگی ئازاری ١٩٧٥دا، کاتی کە بەرەکانی شەپ بەهۆی بریاری کشانەوه بۆ ئێران، تووشی هەژان و شکست بووبوون، مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان نامەیهکی کراوهی بۆ حکومەتی عێراق و حیزبی بەعس بلاوکردەوه تیايدا داوای گفتوگۆی ئاشتیانەیی کرد! ئەمە لەوکاتەدا نەک هەر تاکتیکیکی سەرئەوهوتوووو، بەلکو ئەو بریارە ئاوینەیی شلەژانی سیاسی و نەبوونی روانگەی روون لە بەرنامە و ریباز و هیلی سیاسیدا بوو.

ھۆكۈمەت دەرىجىسىدىكى كەسپ

كوردستان بە چەند دەۋلەتتە ئابلۇقە دراۋە كە ئىستا گشتيان دژى سەربەخۆى كوردستانن و ئەو سەربەخۆىيە ئەژنۆى ھەموويان ئەھىننئە لەرزە و بەرژەۋەندىيان ئەخاتە مەترسىيەۋە. بە درىژايى شۆپشى ئەيلول، توركيا سنورى لە شۆپش داخستبوو، ناوبەناو و بەگويرەى سياسەتى ھەرىمى خۆى دوژمنايەتى سويابىشى ئەكرد.

سوريا لە سالى ۱۹۶۳دا، كە ئەوكاتە ھەردوو رژىمى بەس ماۋەيەكى كەم تەبا بوون، لەشكرى خۆى نارد و ھاوكارى لەگەل سويپاى عىراقدا كرد بۆ لىدانى شۆپشى كورد. پاش تىكچوونى پەيوەندى ھەردوو بەس و سەرھەلانى ناكۆكى توندوتىژى لەنيوانياندا كەوتنە پىلانگىران لەيەكترى، نە ئەوساۋ نە داۋى ئەۋەش ھاوكارى سوريەكان بەرادەى پىويست نەگەيشت و تەنيا لە دالەدانى ھەندىك سياسى و پروپاگەندە و رىگادان بە ھاتوچۇدا مايەۋە. لە سالانى پىش ۱۹۷۵يشدا و لەگەل ئەو ھەموو ھەول و كۆششەشدا كە (التجمع الوطني العراقي)يش داى و كە خۆيشيانى تىدا بوون، سوريا رادەى ئەو پەيوەندىيانەى بەرز نەكردەۋە.

ئىران بەھۆى سەركەوتنى شۆپشى ۱۴ تەموزى ۱۹۵۸ ھە و پىچراندنى ئەلقەيەكى گرنكى پەيمانى سەنتۆ لە عىراقدا، كەوتە دوژمنايەتىكردنى عىراق. پىش ھەلگىرساندى شۆپشى ئەيلول، ئىران پەيوەندىيە بە ھەندىك دەربەگ و عەشايەرى كوردەۋە كرىبوو.

كە شۆپشى ئەيلول بەرپا بوو، ئىران بە ھەلى زانى پەيوەندى بكات و دەست بخاتە ناو كار و رىبازىيەۋە. شۆپشى كوردىش ھەر لەوكاتەۋە، لە بى دۆستى و بە ھەلسەنگاندنى ئەو ھاوكىشەيەى ئەلئىت (دوژمنى دوژمنم دۆستەم) سەرەتاي دۆستايەتى لەگەل ئىراندا دامەزراند. ئىرانى شا، نە دۆستايەتى و نە پەيوەندىيە دىپلۇماسى، نەيىستەۋە بە مەسەلەى كوردەۋە، تەنيا بۆ بندەستخستنى شۆپشى كورد و سوود لىۋەرگرتنى لەكاتى پىويستدا، ئەو جۆرە پەيوەندىيەى ئەكرد.

هه لۆیستی ئیران پاش چوارده سال دۆستایه تی و هاوکاریکردن، به
ریککه وتنی جه زائیر هاته سر:

- ۱- کشانه وهی کتوپری هیزه کانی له کوردستانی عیراق.
 - ۲- برینی هه موو یارمه تی چهک و ته قه مه نی و پاره یه ک له شوپش.
 - ۳- ری برین له هینانی خوارده مه نی و هاتووچۆی بازرگانی و مرویی.
 - ۴- هه په شه ی داخستنی سنوور به پووی شوپشدا نه گهر به رده وام بیته.
 - ۵- هه په شه یان لیدانی هه موو جموجۆلیک له نزیک سنووری خۆیه وه.
 - ۶- هه په شه ی به بارمه دانانی هه زاران خیزانی پیشمه رگه و هاوالاتیانی په نابه ری کورد له ئوردوگا کانی ئیراندا.
 - ۷- دروستکردنی پشتینیکی نه منی هاوبهش به هاریکاری حکومه تی عیراق له مدیو و ئه ودیوی سنووری ده وله تی نیوان عیراق و ئیراندا.
- هه ره له وکاته دا ئه مریکاش پاشه کشه ی له سه رتا پای مه سه له که کردو به و
هه لۆیسته، دوژمنایه تی بی په چه ی ئیمپریالیزمی ئه مریکی بو گه لی کورد ئاشکرا کرد.
لیکۆلینه وه له هه لۆیستی ئیران و ئه مریکا به رامبه ره شوپشی ئه یلول، ته نیا
به سه ر اچوونه وه یه کی میژووی نییه. به لکو بو ئه مرۆی کورد که به ئه زموونییکی
یه کجار ناسکدا تیئه په ریته، گرنگیه کی زۆری چه ند سه ره ی هه یه پیویسته به
وردی و قوولی سوود له و تاقیکردنه وه جه رگبرانه وه ربگی ریته.
- هه ره ها له م دنیا یه دا که رۆژانه روودای گه وره ی سیاسی تیدا سه ره له ئه دات،
ئه بیته به چاوی پشکنینه وه به دوای راست و ره وانیه ی هه لۆیستدا بگه ریته و له و
سازشه نیوده وله تیانه ی پیش ئیستا بکۆلینه وه. بو ئه وه ی ره ش و سپی
له یه کتری جیا بکه ینه وه و چیتر چه واشه نه کریین.

با چاویک به م به لگه نامه گرنگه دا بگپین و چند نه زمونیکی لی وه ریگرین^۱:
 له سالی ۱۹۷۶ دا کومیته یه ک بو لیکۆلینه وه له چالاکیه نهینیه کانی ده زگای
 هه والگریی ئه مریکی به سه رۆکایه تی (ئۆتیس پایک) دامه زرا و راپۆرتی کۆمیته که
 به ناوی سه رۆکه که یه وه بلاوکرایه وه . له به ره وه ده ولته تی ئه مریکا غه درییکی
 گه وره ی له بزووتنه وه ی کوردی کردبوو، بۆیه به هیچ چه شنیک نه یئه ویست
 راپۆرته که بلاویکریتته وه .

راپۆرته که ساغی کردووه ته وه که وا له مانگی ئابی ۱۹۷۱ دا مهلا مسته فای
 بارزانی په یوه ندی به سه رکردایه تی هه والگریی ناوه ندیی ئه مریکیه وه له تاران
 کردووه و داوای کۆمه کی دژی عیراق کردووه . ئه م نامه یه وه لامی نه بووه . له
 ئازاری سالی ۱۹۷۲ دا دیسان داواکه دووپات کراوه ته وه ئه م جاره یان هه ردوو
 نامه که که ئاراسته ی (کۆمیته ی چله ی) کراوه که سه ره رشتی سه رجه م چالاکیه
 نهینیه کانی موخابه راتی ئه مریکا ئه کات . ئه وساش کینسجه ر سه رۆکایه تی ئه کرد .

زانیا ریبه که له راپۆرتی (ئۆتیس پایک) دا دوا ی لیکۆلینه وه به مجۆره گه لاله کراوه:
 ئه و به لگانه ی لای کۆمیته که کۆکراونه ته وه ئه یسه لمینن که بریاره که له پله ی
 یه که مدا وه کو دلنه وایی ئیرانی هاوپه یمان دواوه که دلسۆزانه هاوکاری ئه کرین و
 پیشیان وایه له عیراقی دراوسینیا نه وه مه ترسی هه ره شه یان لینه کات . دوژمنایه تی
 نیوان هه ردوولاش دیرینه یه ، له بنه ره تیشدا جیاوازیه کانیان ریبازی عه قیده یی
 نییه به لام له وکاته دا په یوه ندی به ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئه مریکا وه هه یه .
 هه روه ها له راپۆرته که دا هاتووه که : ئامانجی ویلایه ته یه کگرتووه کان له
 یارمه تیدانی کورد بو ئه وه نه بووه بتوانن سه ربکه ون و ته نانه ت مافی ئۆتۆنۆمی

^۱ ئه م ده قانه له کتیبی (شوێرشێ کوردستان و گۆرانکاریه کانی سه رده م - خه باتی
 شاخه کان یان راپه رینی شاره کان) له نووسینی حیکمه ت محمه د که ریم (مهلا
 به ختیار) هوه وه رگیراوه .

سه ربه خۆش وه ربگرن، ئەگەر کورد له عێراقدا مافی وا وه ربگرن بۆی ههیه کاربکاته سهر کوردهکانی ئێرانیش. ئەمه کێشه بۆشا دروست ئەکات.. ههر له بهرئهووی سهرکردایهتی شوێنشیش به کرێگراویان نه بووه بۆیه تهنیا به رادهیهکی ئەوتۆ یارمهتیاں داوه که سهرکهوتنی گهوره وه دهست نه هێنیت نه وهک کار بکاته سهر کوردی ئێرانیش. ئەگەر وانهبا واته ئەگەر سهرکردایهتی بارزانی خۆی به ئەمریکا و ئێران فرۆشتبا، بێگومان ئەو کاته بێ ترس وهکو بزوتنه وه به کرێگراوهکان یارمهتیاں ئەدا و له وهش نه ئە ترسان که سهرکهوتنی گهوره وه دهست بهێنیت.

دوا بهشی راپۆرته که که راستیهکی میژوویی، یان با بلیین دانپیانانێکی غه درلیکردنه گه وره که ی تێدایه که ئەمریکا له کوردی کردووه، به راشکاوی ئەلین: سیاسهتێکی بێ رهوشتانه مان به رامبه ر کورد هه بووه، نه یارمهتیاں دان و نه لێشیاں گه راین کێشهکانیاں له گه ل حکومهتی عێراقدا چاره سه ر بکن، هانمان دان و پاشان وازمان لێهینان.

ئهم دانپیانانهی ئەمریکا ئەمه نده روون و بێ غه ل و غه شه، که هه یچ درێژه پێدان و ته ئکیدکردنی ناوێت، که چه ند بێ رهوشت بوون و چپیان به گه لی کورد کردووه . ده با بزانی شای ئێران خۆی ئەلێت چی و چۆن هه لۆیستی خۆی ده رئه بپری، ئەوه تا به بێ چه ندوچوون و بێ دلنه وایی له چاوپیکه و تنه که یدا له گه ل (مه مه د حه سه نین هه یکه ل) که له رۆژنامه ی (الانوار) بیروتی له ١٩٧٥/٢/٩ دا بلاوی کردوه ئەلێت: "به لێ، یارمهتی شوێرشێ کوردمان دا و له ماوه ی دوایدا ئیمه هێزی کاریگه ر بووین پشتیه وه، که لایه نگه ریمان لێ راگرت، ئەوه رووی دا که دیمان. ئەمه ویت ئەوه بلیم که من شوێرشێ کوردم دروست نه کردووه، به لام ته ماشام کرد خۆی وهک راستیهک دروست بووه و هه یه .. سالانێک بوو رژی مه فه رمانه وه واکانی عێراق دوژمنایه تیاں ئەکردین .. هێرشێ پرۆپاگه نده ی ئاشکرا و دوژمنایه تیی نه شاراوه و تیکه ره کانیاں به سنوورماندا ئەکرده ژووره وه . هه ندی جاریش پێکدادانی چه کدارانه رووی ئەدا.

لە شۆپرشى كورد دا ھەلىكم بەدى كرد. بە خۆم گوت: بۆچى بەكارى نەھىنم؟ ئەو بوو بەكارم ھىنا .. بۆچى نا؟ ئايا من ئەمە ویت كىشەى كورد ھەلبىگىرسىنم؟ بەدلىنبايىو ھە نا .. بىرت نەچىت من لە ئىراندا كەمايە تىيەكى گەورەى كوردم ھە يە!"

رەپۆرتەگەى كۆمىتەى ئۆتیس پاىك زۆر بە راشكاوى راستىي پەيوەندىيەگانى ئەمەرىكا بە شۆپرشى كوردەو ھەخاتەرۆو كە برىتى بوو ھەم چەند خالە:

۱- مەسەلەى كوردیان ئەمەندە بچووك ھەلسەنگاندوو ھەنانەت ھەوالگىرى ئەمەرىكى ھەلامى رەتكردنەو ھەشى نەداو ھەتەو بە مەلا مستەفا بارزانى، كە لە ئابى ۱۹۷۱دا داواى كۆمەكى لىكردوون دژى عىراق.

۲- دواچار كە ئەمەرىكا ھەنگاوىكى بچووكىشى ناو ھەرەو كىشەكە، بۆ دلنەوايى ئىرانى ھاوپەيمان بوو كە لە عىراقى دراوستىيانەو ھەترسى ھەرەشەيان لىئەكات.

۳- زۆر بە ئاشكرا رەپۆرتەكە ئەو راستىيە رۇشن ئەكاتەو كە، ئامانجى وىلايەتە يەكگرتووگانى ئەمەرىكا لە يارمەتيدانى كورد بۆ ئەو ھەنەبوو ھەتوان سەرىكەون و ھەنانەت مافى ئۆتۆنۆمى سەرىكەو ھەرىگرن، ئەگەر كورد لە عىراقدا مافى وا ھەرىگرن بۆى ھەيە كار بكاتە سەر كوردەگانى ئىرانىش، ئەمە كىشە بۆ شا دوست ئەكات.

ئەمە خۆى ھىچ شىكردنەو ھە لىكۆلینەو ھەى قوولى ناوئىت، خۆى بەبى پىچ و پەنا ھەلوئىستى ئەمەرىكا لەسەر مەسەلەى كورد پىشان ئەدات. تەنيا بەرژەو ھەندىي ئەمەرىكا خۆى برىارى چەند و چۆنىتى ھەلوئىستى بەرامبەر گەلانى دنيا ئەدات و ھىچ پەيرەوكردنىكى دىموكراتى و مافى مەروۇف لەكايەدا نىيە و ئەو مافانە لەلای ئەوان زاراو ھەى روونتر و لە بەرژەو ھەندىيەگانى سەرمایەدارى ئەمەرىكادان بۆ ھەلىنجانى دوا تىوكى نەوتى ئەم و لاتانە، بۆ گەشە پىكردنى ئابوورى خۆيان و مانەو ھەى دەسەلاتيان بەسەر زورىي جىھاندا.

شای ئیرانیش له و لیدوانه ی له گه ل (هه یکه ل) دا ئه و راستیه ئه چه سپینیت و هه رچی ته مومژ هه یه به سه ریه وه ناهیلیت که شۆرشی کوردی بۆ ئامانجه گلاوه کانی خۆی به کارهیناوه له و کاته دا که به بهرژه وه ندیی خۆی زانیوه .

دوو هۆکار کاتی دهستبهردار بوونه که یان یه کلا کرده وه

یه کهم:

ئه و تیکشکانانه ی له شه پی پاییزی ۱۹۷۴ دا به رامبه ر سوپای عێراق به سه ر شۆرشی کورد دا هات که سوپای عێراق چه ند ناوچه ی رزگارکراوی گرته وه و بۆ شۆرش نه ئه گیرایه وه ، ئیران له وه ئه چیت زۆر له م ئه نجامه ترسابیت که شه ر بگاته سه ر سنووری خۆی . سوپای ئیرانیش هه رچه نده زۆر چه کدار و گه وره بوو، به لام له وسه رده مه دا، له هیه چ شه پیکدا به شداری نه بوو بوو تا بتوانیت به کردار و تاقیکردنه وه توانای خۆی هه لسه نگینیت، به رامبه ر سوپایه ک که له سالی ۱۹۶۱ هه به رامبه ر شۆرشی کورد ئه جه نگا .

دووه م:

حکومه تی عێراق ملی بۆ سازشی سه رشۆری به رامبه ر ئیران که چ کرد، وازی له مافی عێراق له ئاو و خاک و سه روه ریی نیشتیما ن هینا . ئه مه هه لیکی میژوویی بوو که شا به تریک دوو نیشان بپیکیت:

أ- ئه وه ی له ناکوکی عێراق و ئیرانی ئه خوازیت، به ریکه وتنیکی نیوده وه له تی باوه رپیکراو بۆی هاته دی .

ب- له و شه پوشۆره و له مه ترسیی گه یشتنی بۆ ناو ئیران رزگاری بوو .

له کاتی کدا سه رکردایه تی شۆرش هۆشیارانه حسابی بۆ په یوه ندیه کانی به حکومه تی ئیرانه وه نه کردبوو، ئه زموونی کۆماری کوردستان له گه ل حکومه تی ئیران و هه مان (شا) دا بیرچوو بووه وه ، بۆ به تینکردنی په یوه ندی خۆی و حکومه تی ئیران که وته هه له ی گه وره و کوشنده ی دوژمنایه تیکردنی توندی

جولانهوهی کورد له کوردستانی ئێراندا و کارگه‌یشته گرتن و راوانان و کوشتنی چه‌نده‌ها سه‌رکرده و کادری شوپشگێری کوردستانی ئێران و به‌ ساغی یان به‌ کوژراوی راده‌ست به‌ حکومه‌تی ئێرانی کردن.

که‌ریم سه‌عید مه‌سیفی له‌ کتێبه‌که‌یدا ۳۰ سال‌ خه‌بات و ولاتیکی وێران - چاپی سوید، ئەلیت (ئهو سه‌وداگه‌ریتیه‌ی سه‌رکرده‌یه‌تی شوپش، زۆر به‌ گران له‌ سه‌ری که‌وته‌وه هه‌م له‌ لایه‌ن جه‌ماوه‌ری ولاتپاریزی کوردستانی بنده‌ستی ئێران، بوو به‌ مایه‌ی بێزاری له‌ ناو شوپشدا). هه‌روه‌ها ئەم نووسه‌ره ئەلیت (سه‌رکرده‌یه‌تی شوپش له‌ سالێ ۱۹۷۲دا که‌ ته‌واوی روویان له‌ ئێران کرد، هه‌ر له‌و ساله‌دا شا په‌یامی بو‌ سه‌رانی رژیمی عێراق نارده‌بوو، داوای لیکرده‌بوون، که‌ ئەگه‌ر ئەوان ئاماده‌بن داخواییه‌کانی ئێران له‌ سه‌ر سنوور له‌ گه‌ڵێاندا جێبه‌جێ بکه‌ن، ئێرانیش ئاماده‌یه‌ یارمه‌تی خو‌ی له‌ کورد بپێت. رژیمی عێراق له‌ پێشدا گو‌یی بو‌ ئەو داخواییه‌ شل نه‌کرد. به‌لام که‌ شه‌ر ده‌ستی پیکرده‌وه، بو‌ی ده‌رکه‌وت که‌ هێزی سوپا ده‌ره‌قه‌تی کوردان نادات، ئینجا پێشنیاره‌که‌ی شای به‌ بیرداهاته‌وه و له‌ئه‌نجامدا له‌ جه‌زائیر ئەو ریککه‌وته‌ن مۆرکرا) (بروانه‌ لاپه‌ره ۵۵-۵۹ی کتێبی ناوبراوی سه‌ره‌وه).

سه‌رکرده‌یه‌تی شوپشی ئەیلول نه‌یتوانی و نه‌یزانی ته‌رازووی هاوکاریکردن له‌ گه‌ڵ ئێران وه‌ک ده‌وله‌ت و له‌ گه‌ڵ بزووتنه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌یی و نیشتمانی کوردی ئێران بو‌ به‌رژه‌وه‌ندی خو‌ی رابگریت، ئەوانی دوا‌ی خو‌ی پێ لاوازکرد و ئەنجامی ئەوه‌ش له‌ دوا‌ی ریککه‌وتنی ۶ی ئازاری ۱۹۷۵دا به‌ روشنی ده‌رکه‌وت و کاری کرده‌ سه‌ر شوپش له‌ کوردستاندا.

دوا ره‌خنه‌ی میژوویی له‌ سه‌رکرده‌یه‌تی شوپشی ئەیلول به‌ لای منه‌وه شیوه‌ی کو‌تایه‌پێنانه به‌و بزووتنه‌وه‌ گه‌وره‌یه‌ و کشانه‌وه‌یان بو‌ ناو خاکی ئێران به‌ بێ ده‌نگی و به‌ بێ ده‌رکردنی به‌یاننامه‌ یان روونکردنه‌وه‌یه‌ک بو‌ جه‌ماوه‌ر و ته‌نانه‌ت بو‌ پێشمه‌رگه‌ش که‌ هو‌ و ئەنجامه‌کانی ئەو کاره‌ساته‌ی تێدا شی بکاته‌وه و باسیکی دوا‌پوژی زانراویشیان بو‌ بکات.

ئەو پیلانە گەورەیی نازاری ۱۹۷۵ دژی گەلی کورد و، بە کارتیکردنی ھۆیە ناوھکییەکانی لاواز بوونی شۆرش لە پیش ریککەوتنە کەدا، بوونە دوا ھۆکاری سەرگرتنی پیلانە کە و ئەو شکستە گەورەیی بە سەر شۆرشێ ئەیلول دا ھینا، کۆتایی بە یەکیەک لە بزوتنەو ھەرە بە ھیزەکانی کورد ھینا و رژیمی فاشستی بە عس بانی رەشی بە سەر کوردستاندا کیشایەو و لە ھەموو عیراقیشدا رەگوریشی خۆی قائمتر کرد.

لە گەل ئەو رەخنە و سەرنجانەدا ئەبیت گەلی کورد بە چاوی ریزەو تەماشای قارەمانیتی و قوربانیدانی ھەزارەھا شەھید و کۆلەواری مال و یران و ئیش و نازارکیشان و ھیلاکبوونی سالانی دووردیژی ۱۹۶۱-۱۹۷۵ی شۆرشێ ئەیلولەو بکات. لە گەل دەربرینی ھەموو ئەو رەخنە و کەموکوویی و ھەولە گەورانەدا، شۆرشێ ئەیلول ھیشتا ھەر بە یەکیەک لە شۆرشە گەورەکانی گەلی کورد ئەژمێردی، کە بۆ ھاتنەدی ئامانجە نەتەوییە رەواکانی گەلی کوردستان خەباتی خویناوی و درێژی کرد. ئەنجامی تیکشکاندنێ ئەو رۆژانە و بەلگەنامەکانی دوا شکستە کە، ئەو ھیان ئاشکرا کرد کە سەرکردایەتی شۆرشێ ئەیلول ھەلەیان کردووە، کەموکووپیان ھەبوو، بەلام نۆکەری ھیچ ھیزیک و ھیچ دەولەتیک نەبوون.

بەشى نۆيەم

قۇناغى دواى ھەرەس

دواى هه رهس

رۆژانیکی یه کجار ناخۆش بوون، دل تهنگ و پرله ئازار و ته مومژى ئاینده یه کی نارۆشن. ههستکردن به شکستی بزوتنه وه یه کی پر قاره مانیتی گه لیکى چه وساو به دهستی پیستری و درنده ترین رژیمی دیکتاتوری فاشستی. به لام زوربه ی ئه و هاوړی و براده رانه ی له شوړشه وه گه پانه وه بو ناو شاره کان سه ربه رز بوون و بیجگه له و بوومه له رزه یه کی که له ئه نجامی ئه و پیلانه گلاوه نیوده وه له تیه دا روویدا، هه مو به شانازییه وه باسی سالانی ناو شوړش و قوربانیدانه کان و هیرش و هه لمه ته ئازایانه کانی پیشمه رگه ی کوردستانمان ئه کرد تاکه تاکه یه ک نه بیته که سم نه ئه دی چاوشوړ بیته به رامبه ر کورده خو فرۆشه کان به به عس به لگو به پیچه وانه وه به سووکی ته ماشایان ئه کرا و قیزمان لییان ئه هاته وه. دواى شکسته که ی ۱۹۷۵ و گه پانه وه مان بو ناوشار، داموده زگا کانی حکومت زور به هیمنی له گه ل ئه و که سایه تی و پیشمه رگانه دا هه لسوکه وتیان ئه کرد و به هه مو شیوه یه ک ئه یانویست دلی خه لک رابگرن به ئومیدی ئه وه ی حیزبی به عس بیته به جیگره وه ی حیزبه سیاسییه کانی کوردستان. ئه مه له کاتیکدا بوو که ح.ش.ع (لیژنه ی مه رکه زی) له حکومتی عیراق و لیژنه ی ته نفیزی حوکمی زانیدا، ئه وان و چه ندین که سایه تیه سه ربه خو له و داموده زگایانه دا بوون، حیزبی به عس سه رکرده یی به ره ی نیشتمانی! و ئه و چه ند حیزبه ی ئه کرد که له واقیعدا هه مو ده سه لاته کان به ده ست خو یانه وه بوون و هه ولیان ئه دا که ئه و که سانه ش که پاش شکسته که چوونه ته ئیران بگه ریینه وه و په یتا په یتا وه فدیان به شویندا ئه ناردن، ئه م هه وه لیان تا راده یه کی دیار بو چوو ه سه ر.

له سه ر داواى هاوړییانمان له ده ره وه ی ولات و به ئاگاداری و را و بریاری ئه و چه ند کادره پیشکه وتوانه ی حیزب من و هاوړی ئیسماعیل (عه فان چلمیران) که ئه ندامی سه رکرده یه تیه حیزب (ق.م) بوو، چووین بو لوبنان بو بینینی سکرتری حیزب هاوړی ئیبراهیم عه لاوی که له پیش روودانی پیلانی ۶ ی ئازاری ۱۹۷۵ وه

له لوبنان بوو. زۆر به دریژی لیکدانه وه مان بۆ باری سیاسی ئه و روژانه کرد و گه یشتینه ئه و ئه نجامه ی من و ئیسماعیل بگه پینه وه بۆ کوردستان و بپاری حیزب به هاو پیکانمان بگه ینین که بریتیه له وه ی حیزب له دهره وه ی ولاتدا له پاراستنی ئه م ریکخراوه ی که هه یه به رده وام ئه بیته و ئیمه ش لیره پاش ئه و شکسته گوره یه که ئیمه شی گرتبووه وه به هیمنی هه ولی خوپاراستن بده یین و به شیوه یه ک که وا دیار بیته چالاکی ریکخستمان نییه و بتوانین ئه و ژماره هاو پیکانه ی ماومانه به هیوای ئه وه ی له دوا روژیکی تر دا و پاش پاراستنی شه ره فی سیاسی خۆمان ریک بخرینه وه .

له سالانی ۱۹۷۵ به دوا وه تا ۱۹۹۰ چوار جار سه فه رم بۆ دهره وه ی ولات کرد و هه ر جاره ی له شوینیک: لوبنان، ئەلمانیا، فڕه نسا، به ریتانیا له گه ل هاو پیری ئیبراهیم دا یه کمان ئه دی. چه ند جار ریکش هاو پیکانه ی بیجگه له من، به ناگاداریی من، بۆ هه مان مه به ست سه ردانیان هه بوو.

* * *

دوای شکستی ۱۹۷۵ و ئه و باره ی به سه ر قیاده ی مه رکه زیدا هات، چه ند که سیک له ئەندامانی ئیمه که له دهره وه ی ولات ئەژیان و له راستیشدا دوو که سی یه که میان له دوو حیزبی جیاواز له جولانه وه ی شیوعیه وه هاتبوونه ناو حیزبه وه ، به لام نه گه یشتبوونه هه یچ پله یه کی حیزبی و ته نیا ئەندام بوون، بانگه وازیکیان به ناوی (یه کگرتنی قاعیده - وحدة القاعدة) وه بلاو کرده وه و بوونه ریکخستنیکه ی جیاواز ، به لام بیجگه له یه ک دوو هاو پیری خوارووی ریکخستنه کان، که سی دیکه یان بۆ رانه کیشرا ته نیا چه ند که سیک نه بیته که پیش هاتنه ناو قیاده ی مه رکه زی یه وه براده ریان بوون. ئه م جوولانه وه یه نه یه توانی فراوان بیته: ئه م کرداره ی ئه و براده رانه زیانیکی زۆری دا و که وتنه ناوه یینان و قسه وباسی هه رزه کارانه ی سیاسه ت. ئه نجامیش پاش ماوه یه ک به سه ر لیشیواوییه وه وازیان له جموجۆلی ئه و ریکگه یه هینا و ئه و چه ند که سه پیشکه وتوو ه یان به ره و ریکخستن و بزوتنه وه یه کی

دوور له فيكړی مارکسی و عه لمانییه تیش رویشتن و بوون به به شیک له بزوتنه وهی ئیسلامی.

* * *

پاش ئه و کاره ساته ی ۱۹۷۵ که به سهر شوپشی کورددا هات، قیاده ی مه رکه زیی ئیمه ش له و شکست و شکاننده گورزی گه وره مان به رکه وت.

له کاتیکدا که ژماره یه که له ئه ندامانی سه رکر دایه تیی حیزب ماوه یه که بوو له دهره وهی ولات بوون، ئه وانه ی له ناویشه وه بووین هه موو له یه که راده ی تیگه یشتندا نه بووین به رامبه ر ئه و رووداوه گه وره یه، من که که سی یه که م بووم له پله ی حیزیی کوردستاندا و چالاکترین که سیش بووم له هه موو حیزیدا، ئه و کاته ی هاوړی ئیبراهیم له دهره وهی ولات ئه بوو، زوربه ی کار و په یوه نندییه کانی به شه کانی دیکه ی عیراقیش به من ئه سپیږدرا.

له و ته نگوچه له مه قووله دا من پیش هه موو هاوړیانی حیزب ئیعلانی به رگریکردم کرد و به ناگایی هه موو سیاسییه کانی ئه و ناوچانه، جموجولی فراوانم ده ستپیگرد و له گه ل هاوړیانی تر دا دیدار و کوبوونه وهی زورمان به م ناراسته یه دا کرد.

هاوړی ئیبراهیم به په له رای خوی بو من نارد که ئه و (موقاوه مه) یه ی تو ئالایت هه لگرتووه کاریکی گه وره و نازایانه یه، به لام به رای ئیمه و به لیکنانه وهی ئه م باره سیاسییه، کاریکی سه رکه وتوو نابیت. ئه مه ئه مگیږیته وه بو سالانی دوی ۱۹۷۵ و هوکاره سه ره کییه کانی سه رنه که وتنی ئیمه (به ته نیا) له به رده و امبوونی ئه و به رگریکردنه و ئینجا ئه گه پیمه وه بو سه ر ئه و که موکوپریانه ی قیاده ی مه رکه زیی هه یبوو له سالانی دوی شالاهه توندوتیزه که ی به عس له سالی ۱۹۶۸ وه، شه هیدبوونی سه دان ئه ندامان و ده یان سه رکرده و کادری پیشکه وتووشمان له ناو ئه م ژماره یه دا. له هه مانکاتدا رووخانی عه زیز ئه لحاج که سکرتری حیزب بوو، پاش ئه و کوشتن و برین و سه رکوکاربیانه، بیگومان حیزب زور لاواز بوو له رووی ریځخستنه فراوانه کانی و له رووی جوړی کادر و هه ندیک

سه رکرده شه وه که لاوازی فیکری و ریکهستنیا پپوه دیار بو وه له به کهم رۆژی هه ولدانی کۆکردنه وهی ئەندام و ریکهراوه لیک دابری پراوه کان له ئەنجامی ئەم شالاهه چه په لانهی به عس له لایه ک و له لایه کی تره وه حیزبی شیوعی عیراق (لیژنه ی مەرکه زی) وه ک حیزبی شیوعی ره سمییش له به غدا و گشت ناوچه کانی عیراقدا به هاوکاری ئاشکرا له گه له به عسدا له گۆره پانی سیاسیدا هه بوون و دوژمنایه تی قورسی قیاده ی مەرکه زینیشیان به توندوتیژی ئەکرد.

ئیمه ی قیاده ی مەرکه زی به جۆریک بیتوانایی داراییمان پپوه دیار بو که له په لوپۆی خستبووین بۆ هاتوچۆی کادر و ژیانی کادری خۆشاردووی شاره کان و به رپوه بردنی ئەو تپیه چه کدارانه ی له ناوه پراست و خوارووی عیراقدا هه مانبوو، چند هاو رپیه کی پیشکه ونوومان شه هید بوون و فریای به رپوه بردنیکی گونجاوی داراییان به باشی نه ئەکه وتین. له و ماوه یه دا چند سه رکرده یه کی به توانمان وه کو ناجی سه بری (ئهبو محسین) و رافیع کوبه یسی و زوهیر عه لاوی شه هید بوون ئەوه ش به شیک بوو له شالاه ی به عس و تۆکه ره کانیان که بووه هۆی لاوازبوونی ئەو ریکهراو و تیکۆشه رانه مان له ناوه پراست و خواروودا.

ئهو هاوکاری و یارمه تیبانه ی ئەگه یشتنه حیزب هه ندیکیان له هاو رپییانی دهره وه ی ولاته وه که زوربه یان خویندکارانمان بوون له ئەوروپا و هه ندیکی تریشی له به خشین و ئابوونه ی ئەندام و دۆسته کانمانه وه له ناو ولاتدا بۆ کۆئه کرایه وه که له نزمترین راده ی پپووستدا بوو.

هه موو هاو رپییانیش له دهره وه ی ولات بۆ به رده وامبوونی ئیشوکاری ناوخۆ له په یدا کردنی چه ک و ته قه مه نیدا بوون بۆ پیشمه رگه کانمان له کوردستاندا و زیاتریش بۆ چه کداره کانمان بوو له ناوه پراست و خوارووی عیراقدا که زوربه ی له هاو رپییانی حیزب و حکومه تی یه مه نی خوارووی دیموکراسییه وه دابین ئەکرا و به زه حمه تیکی زۆر بۆمان ئەگه یه نرایه کوردستان. ئەو سه رچاوه یه شمان پاش تیکچوونی حیزبی ئیشتیراکی یه مه نی و جیابوونه وه یان بۆ دوو بالی سه ره کی و

پاشان رووخانی ئەو فهمانزەوا پېشکەوتنخوازه که وهک (شۆرشیکى شههید) چووه میژووه، بهوجۆره ئیمه ئەو سهراچاوهیه شمان نهما که دۆستی نزیکمان بوون.
 له کوردستانیشدا ههچهند له گهڵ پارتهی دیموکراتی کوردستان هاوکار و دۆست بووین و ههندیك یارمه تیمان ته نیا بۆ پېشمه رگه کانمان لی وهرئه گرتن، ئەوانیش ناو به ناو چه پۆکیکیان پیاذا ئەکیشاین بۆ ئەوهی فراوانتر نه بین!

جیاوازی سه رهکی ئیمه و هیللی ئەوبه ری بزوتنه وهی شیوعی، باوه رپوونی ئیمه بوو به خهباتی چه کدار و راستگۆیانه و هه مو هه ول و کۆششیکمان له پینا و ئەو باوه رپه ماندا ئەدا. هه ر له راپه پینی ژۆنگاوه کانی خواری عیراق که هاوپپی ژۆر نزیکی خۆم خالید ئەحمه د زه کی که ئەندامی یه ک لیژنه ی حیزبی بووین، سه رکرایه تی کرد و له گهڵ چه ند هاوپپیه کی دیکه یدا شه هید بوون، هه تا هه ولی شۆرشیکى چه کدارانه ی سوپا و راپه رپین.

به لێ سه رنه که وتین له رووخاندنی ئەو رژیمه دا، به لām بیروباوه ریکى نویمان له عیراق و کوردستانیشدا خسته ناو خه لکه وه و به گیانیکى فیداکارى و رۆشنبیری شۆرشگێرانه هه زاره ها که نجان پینگه یاند که ئەمه یان سه رکه وتنیکى گه وره یه بۆ دواپۆژیکى تر.

قیاده ی مه رکه زى وه ک ریکخستن ئەو کاره ساتانه ی به سه ردا هات، به لām سه ره رزین به میژوو مان. سه ره رزین به وه ی که ئەو بلیسه یه نه کۆژاوه ته وه و ناکۆژیه وه. به شدار بووین له په ره رده کردنی نه وه یه کی نویدا که ئیستا خه ریکه کاروانی نوێی ئەو بیروباوه رپه و به سه رکرایه تی هه ندیک له و هاوپپی تیکۆشه رانه مان که له سه ره مان ریباز به رده وامن و من هه یچ گومانم نییه که ریکخستنیکى نوێی شۆرشگێر به رپوه یه و به شدار ئەبیته له هینانه دی نیشتمانیکى ئازاد که پېشکەوتنخوازی و دیموکراسی و یاسا سه ره ره ئەبیته تیایدا و چه وساندنه وه ی مرۆقی تیدا به ره و نه مان ئەپوات. من گه وره ترین هیوام له ژياندا ئەوه یه به ته واویش نه بیته به لām سه ره تایه کی راست و ره وان بیته بۆ دامه زاندنی ریکخستنیکى فراوان که باوه رپى به و په رپه وان هه بیته و کۆمه لگه که مان به ره و شارستانیتى و دادپه ره رپى به ریت.

هر له م روانگه یه وه و به هۆی سه رکه وتن له کۆمه لیک پڕۆژه ی ئابووری و به که لکدا بۆ ولات و میلله ته که مان خۆی له خۆیدا خزمه تیکی روون و دیاره و به هۆیه وه توانای داراییشم پێشکه وتوو وه له سه ره همان بیروبا وه پرم، هاوکاریی ژماره یه کی زۆر ریکخراوی چه پ و چالاکیی مه دهنی و سه دان قوتابی له قۆناغی جیا جیادا و ههروه ها هه ژاران بووه ته پڕۆگرامیکی هه میشه یی له ژیانمدا. په یمانی ئه وه شم داوه که هه تاهه تایه ئه وه خۆشه ویستییه ی هه مه بۆ بیروبا وه پرم، واته بۆ گهل و نیشتمانم کهم نه کات و په ره بسینیت، خوینی شه هیده کانی هاوړپشم به هه موو مانا کانیانه وه له یادما بمینیت.

خانوه که ی مائی باوکم و سه ره تای کار و کاسبی

وه ک ژیا نی خۆم، هه موو خیزانه که مان خاوه نی خانویه کی بچوک بووین که له باوکمه وه بۆمان به جیما بوو. ئه وه خانوه ی که من تیایدا له دایک بووم و دواتر دایکم تیایدا ئه ژیا و ناوبه ناو یه کی که له خوشکه زا کانیان بۆ هاودهنگی و هاوکاریی له گه لیدا ئه ژیان، ئه وه خانوه ی تیایدا له دایک بووم و گاگولکیم تیایدا کرد و پیم گرت و زمانم له ویدا پزئا، بیری هه موو سووچ و ژوور و حه وشه و میوه جوانه که ی سه ره سه کۆ خنجیلانه که ی و بهر سیله و تریی میوه که ی سه ری و کیسه هه لدرورا وه کانی دایکم ئه ی دروو بۆ ئه وه ی هی شووه تری شوپبو وه کانی له زه رده واله پی پاریزیت، ئه وه سه ربانه خۆشه ی ده وری به چیغ گیرابوو له هاویندا تیایدا ئه نووستین، هه ره له وه سه ربانه وه یاری و ته راتینی خۆم و هاوړیکانی منالیم له یاده که سنوور له نیوان سه ربانی ماله کاندانه بوو. به وه سه ربانانه دا گه ره کا و گه ره که به بازبازین به سه رباندا و به ئاشکرا و هه ندیک جار به دزییه وه توو و شاتو و بهر سیله و تری و هه ناری ماله دراوسی کانیان ئه خوارد، له م خانوه دا زۆرتترین یادگاریی باوکم و دایکم و برا و خوشکه کانم هه یه تا چوونه قوتابخانه و هه موو قۆناغه کان تا ده رچوون له دوانا وهندی و به جی هیشتنی سلیمانی بۆ به غدا بۆ خویندن له زانکۆ.

له پاش زياتر له حهوت سال له ژيانى خوشاردنه وه و شوږش، گهراومه ته وه
 ئەم خانووه. ئیستاكه هەر دایكىمى تيايه و منيش هاتوومه وه بى ئيشوكار پلانى
 زۆرم له ميشكدايه بۆ داهاتووى ژيان، به داخىكى زۆره وه ئەلیم به كه م پلان و
 پرۆژهم ئەوه يه كه ئەبیت ئەم خانووه بفرۆشم و ههول بدهم ئيشيك به پاره كه ی
 بكم. به يانیهك خهريكى نان و چا خواردن بووين له گه ل دایكمدا له پر شه مسه
 خانى دراوسیمان به گريانه وه هاته ژوره وه، گوتى بیستومانه خانووه كه
 ئەفرۆشن، توخوا ئەو غه دره مه كه ئەم خانووه مه رقه دیکه بۆ هه موو گه رهك !!
 هیچ چاریكى تر نه بوو، پاش رازیکردنى دایكم و برا و خوشكه كانم كه گفتى
 ئەوه م پیدان له داهاتودا ئەو به شانەيان به زیاده وه بده مه وه، برا و خوشك هه ر
 يه كه له مالى خۆياندا بوون، من و دایكیشم خانویه كمان به كرى گرت مانگی به ۱۸ دینار.
 خانوو فرۆشرا به ۳۲۰۰ دینار، فولكس واگنیکى كۆنم پیکرى به ۹۰۰ دینار و به و
 پاره يه ی لى مایه وه دهستم كرد به ورده ئیش.

لیره دا ئەمه ویت به راشكاوى مه به ست له باسکردن و گیرانه وه ی كه وتنه كاره وه
 به كاری سه ره به ست يا خود نازاد و دوور له وه زیفه ی حكومى و به دريژى بدویم:
 دوو مه به ستم هه يه، يه كه میان وهك بیره وه رى خۆم، دووه میان وهك ئەزمونیكى
 نوپى كه سيك كه سالانى پيشووى له قوناغه كانى خویندنه وه هه تا ده رچوون له
 زانكو و بینینی چهنه كاریكى حكومى له بانق و له ده ره وه به سه ربردوه، بیجگه
 له وه ی ژيان به ریوه بردنه، من زوربه ی كاتم به ئيشوكارى حیزبایه تیشه وه ئەبرده
 سه ر و حهوت هه شت سالیش دواى ئەوه له شاخ و شاره كان به نهینى ژيام وا دنیا
 به جوړیكى تر وه رچه رخواه و كه وتوومه ته ناو ژيانیکى جیاواز و پیوستی
 كارکردنى نازاده وه.

ئەم ئەزمونیه ی من له م رۆژانه وه ده ستى پیکرد و به ره و ژوور هه لكشا و بوومه
 خاوه نی كار و پرۆژه ی جیاواز كه خۆم هه مووی به به سوود ئەزانم بۆ خۆم و گه ل
 و ولاته كه م، له بارودۆخیكى پر ره نجكیشان و چاونه ترسى و گیروگرفتى زۆردا.

با ئەم ژیانه و ئەم ئەزموونه ببیته دهرس و چاولیکه ریبی نه وهی نوئی که مروؤ
به توانای خوئی و به ئیرادهیه کی پته و به به کارهینانی ئەقلی خوئی و ئەزمونی
کهسانی تر ئەتوانیت سهرکه وتن به دیبهینیت، بی ئەوهی خوئی به خه لک یان
حیزبدا ههلبواسیت، یاخود ریگای ههلهپرستی و سهرشۆری بگریته بهر.

من که دهرچووی کۆلیجی بازرگانیی زانکۆی به غدا بووم نزیکهی چوار سالیش
له پاش دهرچوون، فه رمانبه ر بووم له بانقی بازرگانیی عیراق و له و سالانهی دوای
دهرچوون و کاری بانقی بازرگانیی له به غدا ئیواران ژمیریاری کۆمپانیایه کی
ئه هلیش بووم که دوو پیاوی چاک خاوه نی سهره کیی بوون، حاجی جهلعوت هیتی
و ئەندازیار خه لیل دووری، زانین و شاره زاییه کی باشم هه بو له زۆر لایه نی
کاروکاسبی و به ئینده رایه تیدا. خه لیل دووری و حاجی جهلعوت گه وره ترین
به ئینده ر و پیاوانی خاوه نکاری به غدا بوون ئە و چه ند ساله .

بانقیش جیگایه کی زۆر باش بوو بو فیربوون و به و دوو شوینی ئیشه ،
شاره زاییه کی چاکم په یدا کرد که تا ئیستا جیگه یان دیاره له پیگه یشتنی مندا.

ههر له سهره تای ده سترکنم به کاری سهر به سته وه باوه ریم به وه هه بوو، کار
بجووک بیت یان گه وره به شی خوئیان پلاندانانی ئەو بیت و له ده سته پیکردندا ئەبیت
سووربیت له سهر جیبه جیکردنی پلانه که، له وه ش گرنگتر به دوا داچوونی ئەو
جیبه جیکردنه له پلانه که گرنگتره . خاوه نکار ئەبیت باوه ری به راویژکردنی له
خوئی شاره زاتر هه بیت و ئەزموونی سهرکه وتوویی کهسانی تر روناککه ره وهی
ریگای ئەمیش بیت، به بی ئەم په پره وانه سهرکه وتن زۆر زه حمه ته .

له ده وره به ری مانگی ئەیلول و تشرینی ۱۹۷۵دا به دوای کاردا ئەگه پام. بیستم
له زانکۆی سلیمانی قۆنته راتی چاککردنه وهی قه ره ویله و دۆلاب و کورسی و میزی
به شه ناوخوییه کانی قوتابیان هه یه . به گویره ی راگه یاندنه که ی ئەوان له گه ل کاک
شاسواری حه مه ئاغای براده رمدا ته نده رمان وه رگرت و زۆر به هه رزان پرمان
کرده وه، له ئەنجامدا داواکه ی ئیمه یان نه خسته ناو پیشبپرکیی کاره که وه .

تیگه یشتم که ئەو فه رمانبهره ی لئپرسراو بوو له و کاره ترسابوو ئیشه که بدات به من! و ئەو ئیشه بچوکه شی پی رهوا نه بینیم.

دووهم هه ولدان بۆ وه رگرتنی ئیشیکێ تازه ئەوه بوو له ئیداره ی محه لیبی سلیمانی چاککردنه وه ی دیواریک و ئاو و ئاوهرۆی خانویه که هه بوو بۆ من ده رچوو به ۱۴۰ دینار هه فته یه کی پئچوو لام وایی ۲۰-۳۰ دیناریکی قازانج کرد.

له شاره وانیی سلیمانییش قۆنته راتی دوو پانزه مه تر درئیژی دروستکردنی ئاوهرۆی سنووقییان دامی که بایی ۸ هه زار دینار بوو، ۱۵ مه تری له کۆتایی شیوی قازی و ۱۵ مه تری له کۆتایی شیوی جوله کان بوو. ئیشه که زۆر قورس بوو چونکه شیو و ئاوکه که به بن دیواری خانوه کاندایه پئه بوو و خانوه کانیش هه موویان دیواری گل و خشتی قور بوون و هه ر داروخانیکی بباویه تووشی گیره وکیشه ی زۆر ئەبووم له گه ل خاوه ن خانوه کاندایه. که ده ستم کرد به ئیش تیگه یشتم ئەم ۳۰ مه تر درئییه ی سه رۆکی شاره وانی داویتی به من و منه تی زۆریشی به سه ردا کردم، به شیکه له ۳۰۰-۴۰۰ مه تر ئاوهرۆی سندوقی که دراوه به دۆستیکی خۆیان، ئەم ۳۰ مه تری گه پاره ته وه بۆ شاره وانی چونکه شوینه کانیا ن شیوی قازی و شیوی جوله کان بوو مه ترسیی له دارووخانی خانوه کانی ئەمبه ر و ئەوبه ری هه بوو. ته واکردنی ئەم کاره چه ند مانگیکی پئچوو، هه مووی پرپوو له دلله پراوکیی خۆم و وه ستا که ریمی حاجی که ئیشه که ی بۆ هه لئه سوپانم. نزیکه ی ۵۰۰ دینارمان قازانج کرد. قه ت له بیرم ناچیت که کاریکی بچوکی تازهم له ئیداره ی محه لیبی سلیمانی وه رگرت بایی ۱۵۰۰ دینار بوو، که ده ستمان کرد به هه لکه ندنی زه ویی گرده که، ده رکه وت به هه لده دا چووین و ئەندازیه که ی هاوکاریی ئەکردم حسابی گل هه لکه ندنی کردبوو، که ئەو شوینه هه مووی به رد بوو. خوالیخۆشبوو فه تاح به گی ئەندازیاری ئیداره محه لی زۆر یارمه تی دام و به کۆمپریسه ری خۆیان هه موو هه لکه ندنه که ی بۆ ته واکردم، ئەمه ش بووه ئەزمونیکی بچوکی نوی. کوردیش ئەلی هه ر ئەقله و له خه ساریک.

به هۆی هاتووچۆی به غداوه و ناسینی حاجی جه لعوت و خه لیل دووری و هه ندیک ناسیای دیکه م که کار و پرۆژه و کارگهی گه ره یان هه بوو، به ره و ئه وه چووم که به ردی موزاییک - مه رمه پ له سلیمانیه وه به م بۆ به غدا بۆ فرۆشتن. تا ئه و کاته چهنده که سیك ئه و کاره یان هه بوو، که باسم کرد هه ردوو خوالیخۆشبوو عومهری حاجی عه بدولره حمان و جه مالی میرزا حه مه سه عید به ردیان له پینجوبینه وه ئه برد بۆ به غدا. بووین به هاوکار له و ئیشه دا و منیش چهنده کارگهی گه وره ی کاشی و مه رمه پری به غدام ئه ناسی، ماوه یه که به و کاره وه خه ریک بووین، دوو پیایوی راستگۆ و ده ستپاک و خۆشه ویست بوون.

پاش ماوه یه که بیرم له وه کرده وه که بۆچی ئه م به رده به هارپراوی نه گه یینینه به غدا. بۆ یه که م جار من که ساره یه کی هارپینی به ردی مه رمه پم له شه قامی شیخ عومهر له به غدا کپی به هه زار دینار و له تانجه رۆ دامنا. ئه م کاره م زۆ سه رکه وتوو بوو، به رده هارپراوه که پیی ئه وتريت موزاییک، له به غدا و هه ندی کارگهی سلیمانیش ئه مفرۆشت مانگی پتر له ۱۵۰۰ دیناری قازانج ئه کرد.

ئه مه له کاتیکدا بوو به پاره و هاوکاریی هاوپیی خاوه ن هه لۆیست و دلسوژم ماجید عه لوی خه ریکی هینانی کارگه یه کی بلۆکی کۆنکریتی بووین که له چوونیکه به غدادا باسی ئه و پرۆژه یه م بۆ ماجید و هاوپیی خۆشه ویستی هه ردوو کمان فوناد قاسم ئه لئه میر کرد و گوتم ئه م کارگه یه کارگه یه کی سه رکه وتوو ئه بیته و له سلیمانیدا دوو کارگه ی تیدایه، ئه وه ی من پیشنیارم کرد کارگه یه کی مامناوه ندی بوو که به هه لسه نگانندی خۆم چوارده هه زار دیناری تینه چوو. ماجید گوته من سه به نی ئه و پاره یه ت ئه ده می و ده ست به کار به، کارگه یه کی زینیت (Zenith) م له تانجه رۆ دانا که به ماوه ی ۲-۳ مانگ شوینم بۆ ئاماده کرد و ئامیره کانم له ئه لمانیاوه گه یانده تانجه رۆ.

هه موو رۆژیک سه عات پینجی به یانی له خه و هه لئه ستام به و پیکابه ده ستی دووه دا ئه چووم به گونده کانی زرگویز و سه دو بیست و به رده که پ و سه ماوات و تا

دیی ره مه زان کریکاره کانم کۆ ئه کرده وه و ئه مهینان بۆ سه ر ئیش له تانجه رۆ. که ئه و کارگه یه م له سالی ۱۹۷۶ له تانجه رۆ دامه زرانده، زه ویه کم له کۆچکردوان عه بدوللای کونجرینی و عوسمانی قادر اغا به کری گرتبوو. ئه وه یه که م کارگه و بگره ئاوه دانینی کار بوو که له نیوان پرده کۆنه که و پرده تازه که ی ئیستا هه یه و ئه و کاته ته واو نه بوو بوو، له و ناوچه یه دا هاته دنیا وه .

ئیواران کریکاره کانم ئه گه یانده وه بۆ گونده کانی خۆیان و ئه هاتمه وه بۆ تانجه رۆ له گه ل خوالیخۆشبوو کاک عه لی سه عید که هاوکار و سه ریه رشتیاری کارگه که بوو ئه گه راینه وه بۆ ئوفیسه که مان له سه ر جاده ی پیره میرد که هه شت مه تر دوو جابه که ئه بوو دوکانه که م له کاک یاسین خه لیلی هاوپی خۆشه ویستم گرت به کری مانگی به دوو دینار، یادی ئه و عه لی سه عیده دلسۆزه م هه تا هه تایه له بیر ناچیت که نمونه ی پاک ی و ده ستپاک ی و دلسۆزی بوو.

ئه و کاته دانه ی بلۆک ئه فرۆشرا به ۱۲۰ فلس، به ره مه ی کارگه که مان وه ک ئه وترا نه ئه که وته ئه رز، به هۆی چاک ی و پته ویه وه رۆژ به رۆژ ئه فرۆشرا، وه ک با سم کرد به پارهی ماجید دروستکرا و منیش به و جو ره به ریۆه م ئه برد، قازانجیش به نیوه یی بوو، پاش سالی ک مایه ی ده رهات و هه ستم ئه کرد که توانای ئیشی گه وره تره هه یه کارگه که م له گه ل داموده زگای کارگه یه کی ده ستی شتایگه ر فرۆشت به چل و دو هه زار دینار به هه ردوو برا کاک که ریم و کاک که مالی سه عید ته ها کۆیی، که دوو پیاو چاک و کاسبی چالاک بوون، شوینی کارگه که و ئه و چه ند ژوو ره ی تیایدا بوو تا ئیستا له سه ر که ناری ئاوی تانجه رۆ ماوه ته وه .

ئه مه سه ره تای قازانجیکی باش بوو بۆ ئه و رۆژه و ئه و سه رمایه بچوکه ی من و هاوپی که م. به ره و کاری به لێنده رایه تی هه نگاوم نا و یه که م ئیشم له گه ل کاک ئه که رمی سالی ره شه و کاک جه میل نوریدا به بینا یا خود ته لاری ته کیه ی تاله بان ی ده ست پی کرد، ئه مه ناوه ره سمیه که ی بوو ئه گینا ئه م بینایه له سه ر جیگای مزگه وتی ته کیه رووته دا بنیات نرا که دائیره ی ئه وقافی سلیمانی خاوه نی بوو.

له گهل کاری روژانه و تیگه یشتن له بازار و به لئنده رایه تی، په لی زیاترم هاو یشت، به پیناسی دوو به لئنده ری به غدا هه ردوو ئه ندازیار عه بدوللا جابیر و ئه لیا س بوترس بینای ۶۰ شوقه ی (فه رمان به ریتی ئاودیری دوکان) م گرت به شه ریکایه تی ئه وان که پاره بدهن و کاره که ش ئیمه بیکه ین، له و کاته دا ئه ندازیار دلشاد ره شیدی خزم و وه ستا محمه دی وه ستا حه مه ئه مین (حه مه ی حه پسه) ی هاو پیم کرد به هاو به ش. ئه و بینایانه ئیستاش ماون له دوکان، دوو سالی پیچوو به جوانی و سه رکه وتویی کارمان ته واو کرد، قازانجی زور باشمان لی کرد. من باوهرم به وه هه بوو، له گهل ده سته که وتی تازه و په ره سه ندنی کار و داها تدا پیشه و کار بگورم به ئیشی گه وره تر، ئه م تیگه یشتنه و باوهر بوون به توانای په ره سه ندووی خوم به رزه ئومیدی تیا دروستکردم.

له راسته وه: که مال، شه هید نه کره می وه ستا حه مه ئه مین (ئه کره می حه پسه)، فاروق مه لا مسته فا، جه میل نوری، ئه کره می مه جمودی سألحی ره شه، ته کیه رووته، ۱۹۷۹

له سالی ۱۹۸۵دا له ریره وی گه پانمدا به دواى کار و پرۆژه ی نویدا بیستم که وه زاره تی کشتوکالی عیراق چوارده مه جزه ره ی مریشک سه رپرین و پاککردنی هاوچه رخ هاورده ئه کات و هه ر پارێزگایه کیش یه کیکی بهر ئه که ویت. پاش به دوا داگه پان و به دوا داچوونی هه واله که و لیکۆلینه وه له قازانج و زیانی ئه م پرۆژه یه که وتمه هه ولدان بۆی. من بریارم له سه ر ئه وه لا دروست بوو، که ئه مدی بازارپی ولاته که پیویستی به چهنده ها سه رپرینخانه ی مریشک هه یه چونکه زوربه ی زۆری ئه م خواردنه گرنکه له دهره وه ی ولاته وه و به تایبه تی له ئه مه ریکا و به رازيله وه ئه گه یشته ده ست کپیاره کان، به ره مه مک که فرۆشتنی مسۆگه ر بیت یه که م مه رجی سه رکه وتنی تیدایه، بۆیه که وتمه گه پان به دواى ئه م پرۆژه یه دا.

له کوردستان ته نیا مه جزه ره یه کی حکومی هه بوو له هه ولیر درا بوو به کرێ به ئه حمه د ئیسماعیل که مه جزه ره یه کی بچووکى نیوه ئۆتوماتیک بوو، له سه رکه وتووی ئه وه دا کاک ئه حمه د خه ریکی بیناکردنی یه کیکی تازه بوو که یه کیکی بوو له و چوارده مه جزه ره یه ی هاتبووه ناو ناوانه وه. له به غدا مه جزه ره یه کی گه وره تری تیدا بوو که به مه جزه ره ی ئه بو فارس ناوی دهرکردبوو وه خاوه نی مؤله تی ژماره (۱) ی ئه و کاره بوو له عیراقدا. چووم بۆ لای ئه بو فارس که ناوی (یه حیا یاسین) بوو زۆر پیاوانه ورد و درشتی ئه و کاره ی بۆ باس کردم و من و دلشادی برده ناو مه جزه ره که وه و زۆر هاوکاری کردین به پیدانی زانیاری و هانی داین لئی رانه وه ستین و گوئی: (ئه گه ر هاوکاریت ئه ویت ئاماده م.)

به مجۆره که وتمه ناو کاریکی تازه وه، کاریکی گه وره و به سه رمایه یه کی گه وره ی ئه و کاته که ئه گه ر خۆم له ئیشی کارگه ی بلۆک و که ساره و هه ندیک به لئنده رایه تی سه رمایه یه کی بچووکم هه بوو، به لام دلشاد و وه ستا محمه د که کردم به هاوبه ش سه رمایه یه کی یه کجار که میان هه بوو. قۆلمان لئ هه لکرد ده ستمان کرد به بینای کارگه که و ئاماده کردنی هه موو پیویستییه کانی ئامیر و داموده زگاکانی له هۆله نداوه، هه رسیکمان به و ئاماده کارییه وه زۆر ماندوو بووین.

ئە ی پارە ی له کو ی؟ خانووه که ی خۆم که له گه پەکی توی مه لیک دروستم کردبوو خسته ره هنی بانکی کشتوکاله وه . ئینجا په نام بۆ ماجید برده وه که هاوبه شیم بکات له م کاره گه وره یه دا و ئە وه بوو به ده نگمانه وه هات و خۆیشی قازانجی دیاری له م پرۆژه یه کرد .

هەر بۆ ئە وه ی که هه موو که س له کار و سه رمایه م تییگات، به شیکی زۆری ئە وه که سانه ی نه وه ی ئیستام مه به سته که ئازایه تی و ئیراده ی پته وی مرۆف و دلخۆشی به به شداریکردن له ئابووری و لاته که دا زۆر کۆسپ ته خت ئە کات، په یوه ندیی باش و سه رپاستی و ده ستپاکیش خه لک به یه که وه ئە به سستی و کاری به کۆمه لیان سه ره ئە خات. به ۳۰۰ سه د هه زار دیناری ماجید و ۷۰ هه زاری خۆم و ره هن کردنی خانووه که م و وه رگرتنی دووسه د هه زار دینار قه رز له بانق و، یه کی بیست هه زاری دلشاد و وه ستا محمه د ده ستمان کرد به ئیش. ئە و رۆژه ئە و پرۆژه یه ی ئیمه گه وره ترین کارگه یاخود پرۆژه ی به ره مه هینان بوو له سلیمانیدا. په یتا په یتا دۆست و که س و بازرگان و خاوه ن کاره کان ئە هاتن بۆ سه یری ئە م پرۆژه جوان و گرنگه . هەر بۆ زانینی نرخ ی دینار و دۆلاریش، ئە وکاته دیناریک ۲,۵ دۆلار بوو. پێشتر پتر له سی دۆلار بوو.

له زنجیره ی ئیشوکاره کانمدا و گۆرپینی ئە م جۆره به جۆریکی دیکه ی ئیش، نامه ویت په یوه ندییه سیاسیه کان تیّه لکیش به م باسانه بکه م، له کۆتاییی قوناغیکیدا ئە گه ریمه وه بۆ ئە و میژوانه ی باسیان ئە که م.

به رپۆه چوونی مه جزه ره له و کاته دا کۆمه لیک کۆسپ و گپروگرفت ئە هاته ریگای. ئە و سالانه به هۆی شه ری عیراق - ئیرانه وه باریکی ئابووری نو ی هاتبووه کایه وه نرخ ی که ره سه ی یه ده ک و نه بوونی کادری هونه ریی ته واو کاتیکی زۆری ئە و یست بۆ به رپۆه بردن و به ره وپێشه وه بردنی کار و به ره م هینان.

له سلیمانی و ده ورپشته کیلگه ی مریشک به خێوکردن که م بوو، له گه ل به ره وپێشچوونی ئیشی ئیمه خه لکیکی زۆر که وتنه دروستکردنی کیلگه ی په له وه ر (ده واجن) که به شیوه یه کی دیار ئە م پیشه یه په ره ی سه ند و هاوالاتیان سوودیان

لهم پیشه‌یه وه‌رگرت، و بهره بهره کارمندی هونه‌ریشمان په‌روه‌رده کرد. هر بۆ راستی ئه‌م قسانه ئیستا که کۆتایی سالی ۲۰۱۶یه، باشترین کارمندی هونه‌ری کاره‌با و میکانیکی کۆمپانیای ئاسیاسیل تاقمیکن له‌و‌گه‌نجه‌ته‌مه‌ن بچووکانه‌ی ئه‌و سالانه‌ی مه‌جزه‌ره که له کریکاری ئاساییه‌وه له‌وی پیگه‌یشتن و ئیستا له راده‌ی هه‌ره بهره‌ری هونه‌رییدان له ئاسیاسیل.

له‌به‌ر ئه‌وه‌ی پرۆژه‌که‌ی ئیمه که‌وتبووه سه‌ر سنووری نیوان ناوچه‌ی ده‌سه‌لاتی حکومه‌تدا له نزیک گوندی ئه‌للایی له بازیان و ده‌سه‌لاتی پیشمه‌رگه له‌و ناوچه‌یه‌دا، ئه‌که‌وتینه به‌ر هه‌لسوکه‌وتی گرژی پشکنینی داموده‌رگاکانی حکومه‌ت. له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا کۆمه‌لیک سه‌ربازی راکردووشمان ئه‌شارده‌وه و زۆر کاتیش ویستگه‌یه‌ک بووین بۆ ده‌رباز بوونی که‌سانیک له‌ویوه بۆ ناوچه‌ی ئازاد.

سه‌ربرینخانه‌ی مریشکی بازیان بووه هۆی په‌یدابوونی هه‌لی کار بۆ سه‌دان که‌س و پیگه‌یاندنی که‌سانیکی دیکه‌ش بۆ په‌لی به‌رزتر له کریکاری ئاسایی و له‌به‌ر ئه‌وه‌ی کیلگه‌کانی مریشکی سلیمانی به‌شی به‌ره‌مه‌ینانی پرۆژه‌که‌ی نه‌ئه‌کرد به‌رده‌وام لۆریه‌ تایبه‌تییه‌کانمان به‌پۆه‌بوون بۆ موسل و به‌غدا و هه‌ندی کات خوار به‌غداش بۆ کرینی مریشکی زیندوو و هینانی بۆ سه‌ربرینخانه‌که (مه‌جزه‌ره). له ئه‌نجامی سه‌رکه‌وتنی ئیسه‌که‌دا بریارماندا فراوانی بکه‌ین به‌ بنیادنانی کیلگه‌یه‌کی گه‌وره‌ی مریشک به‌خپوکردن و پرۆژه‌ی هه‌له‌ینانی هیلکه (مه‌فقه‌س) و کارگه‌ی گه‌وره‌ی ئالیکی په‌له‌وه‌ر (عه‌له‌فی ده‌واجن). که به‌شیکی ته‌واوکرا و هه‌ندی که‌به‌ره‌مه‌ینانی تیا هاته‌دی و به‌هۆی شه‌ری عیراق و کوه‌یت و هیرشی سوپای عیراق بۆ سه‌ر پرۆژه‌کانمان ته‌واو نه‌کرا.

سالی ۱۹۸۸دا به‌شداریم له پرۆژه‌یه‌کی گه‌وره‌ی مریشکی هیلکه‌که‌ردا کرد که هاوبه‌شییه‌کی گه‌وره بوو له نیوان من و هاوبه‌شه‌کانی خۆم به‌ریژه‌ی ۱۵٪. کۆچکردووی له یاد نه‌چووم دکتۆر ره‌وف عه‌زیز و بریایان عومه‌ر سه‌عید (وه‌ستا عومه‌ر) و حاجی جه‌مالی شانگه‌ر و حاجی کامیلی برای و جه‌مالی حه‌مه ره‌شید و ته‌لعت نادردا.

ئهم پرۆژه یه مان له هه راج کردنی پرۆژه حکومیه کاندا کریه وه که له وه زاره تی کشتوکالی عیراق له به غدا کرا به ٩٥٢٠٠٠٠ (نۆ ملیۆن و پینجسه د و بیست هه زار دینار) به ٢٠٪ پیشه کی و ئه ویتری به قیستی سالانه به قهرز. ئهم پرۆژه یه زۆر سه رکه وت و له مانگی به که میدا جیاوازی سه رکه وتنی ئیداره ی که رتی تایبه ت به سه ر ئیداره ی که رتی حکومیدا به پروونی ده رکه وت.

عیراق بریاری دا گشت پرۆژه کانی ده واجین (جووچک هه له ئینان، ئالیکی په له وه ر، مریشک به خێوکردن، مریشکی هیلکه هه له ئینه ر، و سه ربرپنخانه کانی مریشک) له خاوه نیستی حکومه ته وه بگۆریت بۆ که رتی تایبه ت، ئهم بریاره ی سه رکه وتنیکی دیار بوو له ئابووری عیراقدا له م که رته گرنگه دا به تایبه تی که پرۆژه حکومیه کانی به شیوه ی موزایه ده ی ئاشکرا ئه فرۆشت.

دوای راپه رینی ١٩٩١ و دارووخانی حکومه تی به عس له کوردستاندا و کشانه وه یان له ئیداره ی کوردستان، هه ندیک هه لسه وکه وتی سه یر له داموده زگا کانی (به ره ی نیشتمانی) و دوای ئه وه راسته وخۆ له لایه ن هه ندی که س و لایه نی یه کیتی نیشتمانی کوردستانه وه به بریبیانوی دوور له یاسا به رامبه ر ئه وچه ند پرۆژانه کرا که ئه مه چۆن هی ئیوه یه و له کویتان بوو. ته نانه ت ئه و جوۆره توندره ویه به رامبه ر خاوه نداریتی مه جزه ره ی بازیان کرا دژی من که زه ویی مه جزه ره و هه موو ئامیر و دارو به ردی مولکی تایبه تی بوو و هیچ په یوه ندیه کی به حکومه ته وه نه بوو. کار گه یشته ئه وه ی شه ویک (دوو ئار پی جی) یش نرا به م پرۆژه یه وه که سلیمانی ته نیا ئه مه ی تیدا بوو. له دواییدا که دۆکیومینته کانمان خسته پروو و به سه ر که سان و لایه نه کانی ناو یه کتیدا بلاوم کردنه وه، و له مانه ش گرنگتر کاتی که مام جه لالم ئاگادار کرده وه، ئیتر ئه م ته نگ پی هه لچنینه کو تایی هات.

هه ر له م جوۆره کردار و رووداوانه ی له و ماوه یه دا هاته ریگام که له هه موویان توند وتیتر و ناربه واتر بوو، (پرۆژه ی فینک) بوو که بریتی بوو له هه شت خانووی دروستکراو بۆ گه شت و گوزار که من له که سانیکی دیکه م کریه وه وه و تازه ته واو

بوو بوو، يه كيك له سهركرده كانى نهوساى يه كيتى داواى ليكردم پينج خانوويانى بدهمى، كاتيك پيم گوت بوجيته؟ گوتى بو نيشته جيپوونى خوم. من زور به نهرمى ويستم تى بگه ييتم كه نه مه تاقه شويني گه شتوگوزار ييه له م ناوچه يه دا و بگره له كوردستانيشدا كه مابيتته وه خه لك بتوانيت سوود له خانووه كان و باخه فراوانه كانى و مه له وانگه كه ي ببينيت و نه گهر خانوويه كى خوم بووايه پيشكه شم نه كرديت، نه و له كه لى خوى دانه نه به زى و نه يگوت نه مه ويته و گه ياندييه هه ره شه كردن به وهى كه نه گهر رازى نه يم به زور داگيرى نه كات و يان له گه ل زهوى ته ختى نه كات ياخود نه مانداته بهر نار پى جى .. تاد.

منيش به رامبه ر نه و توندتر بووم و له وه لامدا پيم نه گوت زور به هه له دا چوويت نه گهر وا بزانيت من له هه ره شهى تو ياخود هه كه سيك له م دنيايه دا نه ترسم، و كه سيش نييه بتوانيت مالى خوم لى داگير بكات. دواچار نه م درامايه م بو هاوپرپى خو شه ويستم مولازم عومه ر گيرايه وه كه به بهرچاوى خومه وه ته له فونى بو كرد و پيى گوت كاك فلان، فاروق برادهرى نزيكى مام جه لاله هه روه ها هى كاك نه وشيروان و منيشه، نه م پياوه نيشتيمان په روه ريكي ناسراوه و پيش ئيمه ش پيشمه رگايه تيبى كردووه چون به م شيوه يه ره فتارى له گه لدا نه كه يته؟

له كو تايدا به وه لامى ترى كاك عومه ر و كاك نه وشيروان و داوى نه ويش به هه لويسى توندى كاك نه وشيروان و كاك عومه ر و مام جه لاليش كه پيى زانى زور توندتر وه لامى بو نارد كه واز له م ريگا چه وته به ينيته !! وازى هينا و سوپاسى هه رسى براى خو شه ويستم نه كه م.

له سه ره تاي مانگى نيسانى ۱۹۹۱ كه سوپاي عيراق هيرشيان هينا يه وه سه ر كوردستان و شاره كانى سليمانى و هه ولير و دهوكيان داگير كرده وه، هيزه كانى (حه ره س جمهورى) په لامارى مه جزه رى بازانيان دا و هه رچى به كه لكى دزين هات دزيان، و هه موو لورى و پيكاب و تراكتور و ده مپه ره كان و هه رچى ئيركونديشن و سيستميك بگوازيته وه له بنيان هه لكه ند و دزيان هه نديكيان تيكشكاند.

گه وره ترین زیانی ئه و هیرشه بهر ئیمه کهوت. پاش شکاندنیان و پاشه کشه یان گه راپنوه وه سهر پرۆژه که و به هول و ته قه لا و سهر فکردنیکی زور سهر پربنخانه ی بازیانمان پاش ۷-۸ مانگ به چاره که توانای جارانییه وه خسته وه کار، به لام نه چوه وه سهر باری خوی و له پاش ماوه یه که له کار کهوت، به داخراوی به شه کانم له هاوبه شه کان کرپیه وه و شوینی مه جزره ئیستا پرۆژه یه کی دهرمانسازیی خومی تیدا به .

پرۆژه ی ده واجینی هیلکه مان به زوویی که وته وه کار وه پر به توانای خوی که وته به ره مه پینان. به ره می هیلکه ی به گشتی له سالی کدا گه یشته راده یه کی بهرز و بیجگه له پیویستی سلیمانی هیلکه ئه نیردرا بو به غدا و پاریزگاکانی دیکه ی عیراق.

ئا له م کاتی په ره سه ندنه دا که بره وی زوری هه بوو و قازانجی دیاری به دپه ئنا، من بیرم له زور کاری دیکه ئه کرده وه، که پیویستی به سه رمایه هیه و ئه نجامیشی باشتر ئه بیئت له م پرۆژه یه که من ۱۵٪یم هیه و چهند به شداریکی بچووکیشم له گه لدا به له م به شه ی خوم. پاش وهرگرتنی رای هاوبه شه کانم که کاک عومه ر حسینی هاو پریم یه کیک بوو له وانه و به ره سمیش به ریوه بهری پرۆژه که بوو، و وه که په یه وه ی یاسایی و عورف و عاده تیش به هاوبه شه کانن کۆمپانیام گوت من به شه که ی خوم ئه فرۆشم ئه گه ر ئیوه بتانه ویت به که سی دیکه نالیم، قسه که شم و کرپینه که شیان پی خۆش بوو، دوا ی چهند رۆژیک ریکه وتین که به شه که ی خومیان پی بفرۆشم به دوانزه ئه وهنده و نیوی سه رمایه که ی خوم، واته یه که پشک که نرخ یه که دینار بوو لیان کرپمه وه به دوانزه دینار و نیو بو هه ر پشکیک. ئه مه ده سته که وت و سهرکه وتنیکی گه وره بوو بو من.

هه ره ها من و هاوبه شه کانن ئه م پرۆژه یه که دلم خۆشه به وه ی هه ر سهرکه وتوون و له به ره و پیشچووندان و له په یوه ندی خۆشدا ین، حاجی جه مال و حاجی کامیلی شانه دهر و وه سته عومه ر سه عید فه تاح و هاو پرکیانیانن. له وساشه وه هه ر که به ره میان هه بو بیئت مالی ئیمه یان بی هیلکه نه کردوه .

ژنەينان و قۇناغىكى نوۋ لە ژيانمدا

پاش ئەۋەدى كەۋتمە سەر ئىشوكارى ژيان بەرپۆۋە بىردىن، تەمەنى ئەۋەم ھاتبۇ، ياخۇد راستىر واىە بلىم لە دواكەۋتن يا بەسەرچوون نىك ئەبۇۋەۋە كە ژيانى خىزانى پىك بەينم.

من كە ھەوت ھەشت سال لە نىۋان خۇشاردەنەۋەى ناۋ شارەكان و پىشمەرگايەتى و كارى سياسىى شاخ بووم، ھىچ پەيوەندىيەكى پىش ۋە ختم نە بوو بۇ دروستكردن و دامەزrandنى قۇناغىكى نوۋى ژيان، لەبەر ئەۋە لەگەل ھەموو خەرىكبوونم بە دواى ئىشوكار و بەرپۆۋە بىردىندا ئەم ئەركەش پىرسىن و گەپان و پاپۇژكردى ئەۋىت بۇ گەيشتن بە ئەنجامىكى گونجاۋ. خۇ ئەم كارە لە زورىبەى كارەكانى دىكە قورستىرە كە دوو كەس خىزانىكى نوۋى پىكبەينن و شەۋ و پۇژ ھەموو تەمەن پىكەۋە بە ئارامى و ئاسوودەى بژين.

زورىبەى كەس ئەلەين كە ژنەينان لە ۋلاتى ئىمەدا و بە تايبەت لەۋ سال و سەردەمەى ئىمە تىايدا بووين، ۋەك ئىستاي سلىمانى و كوردستانىش نەبوو، كە كچ و كورپ بە سەربەستى لە شوئىنە گشتىيەكاندا يەكتر بىينن و لە بىروپا و تەبىعەتى يەك بگەن و شارەزا بىن بۇ ماۋەيەكى درىژ.

ئەگوترا ژن ھىنان ۋەك يانسىب واىە ۋ ھات و نەھاتى تىدايە و كەس ناتوانىت لە ئەنجامەكەى دلئابىت.

بارى دارايى من، پاش خانوو فروشتن و كاسبىيەكى بچوك گەيشتبۇۋە ئەۋەى جۆرە روونىيەكى تىداىت. كە خانوۋىەكم گرت بەكرى بە ۱۸ دىنار و ۱۷۰۰ دىنارم تەرخان كىرەبوو بۇ (ژن و مال) ۋەكو ئەلەين مال دروست كىردن و جلوبەرگى بوكىنى. بەم پارە كەمە مالمان پىك ھىنا. ئىنجا ئەبىت بلىم كە ھاۋبەشم (پەخشانى مستەفای موفتى) ھىچ كۆسىپكى نەھىنايە رىگاي ئەۋ مال پىكھىنانە و زۆر بە بەرزى ھاتەپىشەۋە كە بىرم نەچۋە و ناچىت. پەخشان كە لە ۱۹۷۷/۲/۲۲ بوو بە ھاۋبەشى ژيانم نە ئەوسا و نە ئىستا گوۋى نەدايە چەند و

چۆنیتی رادهی ژیان و ژنیکی زۆر به تهنگه وه هاتوو بووه له ناخۆشی و نهخۆشیمدا و کورد وتهنی دلسۆز و بهرهم بووه بۆ من و منالانی ههردوو کمان. من له یادی ژنهینانم دا ئه بیئت چاکه و خۆشه ویستی سه بیحه خانی خوشکی په خشان و کاکه ئه حمه دی میرزا غه فووری میزدیم بیرنه چیت. کاک ئه حمه د ته نها ئاوه لزاوام نه بوو به لکو برایه کی گه وره ی ره وشت بهرز و خاوه ن مالی کراوه ش بوو بۆ ئیمه .

سه ره تای ژن هینان

سه ره پای نا په زایه تیی هه ندیک له که سوکاری په خشان به بیانوی ئه وه ی من شیوعیم و فه رمانی له سیداره دانم له سه ر بووه، ئه م کاک ئه حمه د و سه بیحه خانه له جینگای خوشک و برا و خه زوور و خه سووی بهرز و به نرخی ئیمه بوون. له م خزمایه تییه تازه یه دا ئه بیئت به تایبه تی باسی مامۆستا محمه د تۆفیق بکه م که له بهر ئه وه ی تاقانه و خۆشه ویستی دایکی بووه به (حه مه ی حه لار) مه شهوور بوو. مامۆستام حه مه ئه فه ندی که له دووی سه ره تاییدا مامۆستام بوو، من بووم به ئاوه لزاوای واته به خزمیککی نزیک که به رده وام یه کترمان ئه دی. خۆی و

ئەختەرخانى ژنى كه هېچ كات له خوشكه كانم دورتر نه بوو ليمه وه جيگاي خوشيه كي تازهم بوون. ماموستا له سالي ۱۹۲۲ له سليمانى له دايك بووبوو وه له ۲۰۰۶/۹/۴ كۆچى دوايى كرد. ماموستا يه كيك بوو له وه گه نجانەى شارى سليمانى كه له سالي ۱۹۴۲ دا له گه له عبدالواحيد نوري و نه عيم به دهوى يه كه م شانەى (ح.ش.ع) بوون له سليمانى. له سالي ۱۹۹۴ له ژماره ۵ى گوڤارى دواړوژدا چاوپيکه وتنم له مباره يه وه له گه لدا كرد و به دريژى ئه و ميژوووه رووناكه ي ئه و سالانه ي بو باس كردم.

ئىستا كه ئه م بيره وه ريبانە نه نووسم، خاوهنى دوو كچ و دوو كورم: زينو، زهريا، زرنك، زينو كور و كچيكي هه يه: راسان و نارە. هەر چوار مناله كه م له زانكو ده رچوون و زوربه يان خاوهنى شه هاده ي به كالوريس و سه روو ئه وه شن له بازرگاني و ياسا و ئەندازياري و زانسته سياسيە كان. جيگاي دلخوشيشمه كه هەر چواريان ريگاي خویندنه وه و روشنبيريان گرتووه ته بهر و بربواوه رى پيشكه وتنخوازيان هه يه و هه مووشيان زمانزان. يه كيك له ئاواته كانى من له بواري خيزانيدا ئه وه يه ئه م كور و كچانه م ريك بن له ناو خوياندا و ئه و دايكه دلسوژه شيان بو هه موويان هه ميشه به يه كگرتوويى ئه وان و مناليان دلخوش بيت. بو منيش ئاوات و ئامانجى گه وره م ليسان ئه وه يه بيجه له ريگاي نيشتمانپه روه رى و خوشه ويستيان بو هه ژاران، ئه و پرورژه گه ورانه ي من دروستم كردوون به ره و پيشى ببه ن و له يه كيان نه ترازينن به تايبه تى ئه وانەى بو قازانچ نه كراون وه ك پرورژه خزمه تگوزارييه ته ندروستى و په روه رده ييه كان. په خشانيش هه ر به ته ندروستى باش و ميزاج خوشى بپاريزن چونكه دايكيكى يه كجار دلسوژيانه .

هه روه ها هيوام وايه له دواړوژدا پاراستنى ئه و كادر و فه رمانبه ره دلسوژانه ي كاره كانمان كه پرورژه كان له گه له خومدا به رپوه ئه به ن و به قه د پرورژه كان ئه مانيش گرنگيان هه يه، بپاريزن و به هه موو شيوه يه ك دليان رابگرن بو وه فا بويان و به رده وامبوون و په ره پيدانى ئه م پرورژانه ي رولى دياريان هه يه له پيشكه وتنى كوردستاندا.

راپه رینی ١٩٩١

من نامه ویت وهک میژوونوسه کان دریزه به هه موو لایه نه کانی راپه رینی مه زنی ١٩٩١ی کوردستان بدهم چونکه دهیان و سهدان کهس له به شداربووانی و له نیشتمانپه روه ران له زۆر لایه ن و گۆشه یه وه له سه ریان نووسیوه . من که بیره وه ریبی خۆم له م کتیبه دا ئه خه مه به رچاوی خوینه ره کانی له چه ند شوینیکدا مه به سستی خۆم له بلاوکردنه وه ی ئه م بیره وه ریبانه ده رخستوه ، بۆیه ئه مه ویت به کورتیبه کی پرمانا له هه ندی هۆ و رووداوه کانی و ئه نجامه کانی بدویم .

بۆ ئه وه ی نرخی گه وه ی راپه رینه که به به رزی و مه زنی رابگرم ، که تیروانین و سه رنجی خۆم له چه ند روویه که وه باس ئه که م ، له سه ره تاوه هه لسه نگاندنی ئه و راپه رینه به کاریکی پیویست ئه زانم ئینجا هه ندیک سه رنجیشی له سه ر باس ئه که م .

راپه رین ئه نجامی تیکۆشانیکی دهیان سالی پیش روودانیتی ، هه ره له خه باتی سالانی پیش و پاش دامه زراندنی حکومه تی کوردستان به مه لیکیتی شیخ مه حمودی نه مر ، هه تا دامه زراندنی کۆماری مه هاباد له کوردستانی ئیران و له نیوان ئه و میژووانه و هه تا گه یشتن به شوپشی ١٤ی ته موزی ١٩٥٨ی عیراق ، کورد به شدار بوو له دهیان تیکۆشانی سه ختی رووبه پوو بوونه وه ی چه وسینه ره وه کانی چ به شیوه ی خۆپیشانان و راپه رین و مانگرتنی سیاسی و به ره له ستکردنی داموده زگا حکومییه کان به زۆر شیوه ی جیاواز بۆ داوای مافی دیموکراسی و نه ته وه یی خۆی و به بی پشوودان و ملکه چ کردن بۆ دوژمنانی . له سالانی ١٩٦١ی شه وه شوپشی کورد به جۆریکی نوی هاته کایه وه و قه له مبارزیکی گه وه ی تیدابوو له چاوه موو شوپشه کانی پیشوو له رووی ناوه رۆکه وه چونکه ١١ی ئه یلولی ١٩٦١ له سه ره تا دا وه ک به ره له ستیکردنی ژماره یه ک ده ره به گ له کوردستاندا به رامبه ر یاسای چاره سه رکردنی کشتوکال پهیدا بوو ، ئه و یاسایه ی زه ویسی ده ره به گه کانی به سه ر جوتیاراندا دابهش ئه کرد . له هه مانکاتدا فه رمانزه وایی نیشتمانی عیراق به سه رکردایه تی عه بدولکه ریم قاسم ریژه ویکی

تاکرپه وی و نواندنی زه برونه نگی گرتبووه بهر به رامبه به هه موو ئه و دهنگانه ی که دیموکراسییان ئه ویست بۆ عیراق و عه بدولکه ریم قاسمیان له ئه نجامی دوارپوژیکی رهش ئاگادار ئه کرده وه که ئه و ریپازه ی به ره و حوکمی دیکتاتوریی دوور له میلله تی ئه بات. ئه و کاته عه بدولکه ریم قاسم که وتبووه سه رکوتکردنی جوولانه وه ی نیشتمانی و دیموکراسیی کوردستان که خۆی له هیز و لایه نگرانی پارتی دیموکراتی کوردستاندا ئه بینیه وه، له هه مان کاتیشدا ریگای ئازادی ته نانه ت رۆژنامه گه ریی له حیزبی شیوعیی عیراقیش گرت و که وته راوانان و گرتنیان.

پارتي ديموکراتی کوردستان که مهلا مسته فاي بارزانی سه روکی بوو و ئیبراهیم ئه حمه دیش سکرتری بوو که وته ناو هه لومه رجیکی ئالۆسکاوی سیاسی و چینایه تی و کۆمه لایه تییه وه، که له ئه نجامدا به وه لیی هاته دهره وه که ئه و جوولانه وه چه کداره سنوورداره ی دهره به گ و عه شایه ره کان بگریته ده ست خۆی و بیگۆرپیت به بزوتنه وه یه کی داواکه ری مافی میلله تی کورد له چوارچێوه ی عیراقیکی دیموکراتدا. ئیتر شوپشی ئه یلول بووه ئه و شوپشه ی که رووبه ریکی فراوانی له ناوچه کانی کوردستانی عیراقدا گرته وه.

دوای کوده تای ۱۹۶۳ و ۱۹۶۸ ی به عس، ئامانجی ئه م شوپشه فراوانتر بوو، لیدان و کوشتن و برین و ته ختکردن و سوتاندنی دیهاتی کوردستانیش گه یشته ئاستیک که له میژووی کوردستان دا رووی نه دا بوو. جگه له هه ندیک پشودان به هۆی گفتوگۆکانی حکومه تی به غدا و سه رکردایه تی شوپشه وه نه بیته تا سالی ۱۹۷۵ ی شکستی گه وره ی شوپشی ئه یلول ئه م گه لی کوردستانه له ژیر زه برونه نگی سوپای عیراق و جاشی کورددا له ئازار و چه وساندنه وه و کوشتن و برین و له سیداره دانی رۆله کانیدا بوو.

دوای شکستی ۱۹۷۵ و سه ره له دانه وه ی شوپشی نوێ به هه موو لایه نه کانیانه وه جوړیکی دیکه له توندوتیژی دهستی پیکرده وه و به ته ختکردن و نه هیشتنی مرۆف و داروده خت و کشتوکال و ئازهل له پتر له ۴ هه زار گوندی کوردستاندا، شالاوه

دپنده فاشستییه کان دهستی پیکرده وه و گه یشته ئه و راده یه ی که کیمیا بارانی شار و شاروچکه و دیهاتی کوردستان بو قه لاجوکردنی ژیان له کوردستاندا بکریت. هه له بجه بووه ره مزى ئه و تیکۆشانه ی گه له که مان و حوکمی فاشستی به عسیش چوو دپری یه که می فاشسته کانی میژوو وه .

نامه ویت باسی شه ری ئیران و عیراق و شه ری که نداو بکه م چونکه له میژوودا به دوینی ئه دریتته قه له م و منیش وه ک گوتم لیکۆلینه وه نانووسم، به لام ئه بیته کاریگه ری شه ری که نداو بو روودا وه کانی دوا ی ئه و شه ره هه میشه له به رچاو بیته . کاتیك سوپای هاوپه یمانان به سه رکردایه تی ئه مریکا هیرشى هینایه سه ر هیزه کانی عیراق و له کوهیت ده ریپه پاندن و به ره و به غدا راوینان، له شاره کانی خواری و ناوه پاستی عیراقدا راپه رپین به رامبه ر به داموده رگا ئیدارییه کانی حکومت دهستی پیکرد. ئه گه ر ته رازووی بالانسه کانی سیاسه تی ئه مریکا لاسه نگ نه بووایه و سازشی له گه ل سه دام حسین نه کردایه ، راپه رپین یان هر ناویکی دیکه ی لی بنین به غداشی ئه گه رته وه و حوکمی به عس و سه دام له و ساله دا ته فروتوونا ئه بوو .

ئا له و بارودوخه سیاسی و عه سه که ریبه دا له ناوچه کانی کوردستاندا شار له دوا ی شار راپه رین دهستی پیکرد و به هوی ئه وه ی سه رکردایه تی راپه رپین ئاگادار و خۆ ئاماده کار بوون بو روودانی ئه م راپه رپینه و له یه که م چرکه وه هیرش کرایه سه ر هیزه کانی حکومتی به عس له کوردستاندا و له چه ند روژیکدا له په لوپۆ خران. رق و کینه ی په نگخواردووی گه لیکی چه وساو ه ی دهستی فاشسته کان و نوکه ره کانیا ن بووه هیژیکی گه وره ی شو ریشگیزانه و ئه و روژانه ی راپه رپینی کوردستان چوو میژوو ی گه له که مان و گه لانی دیکه ی چه وساو ه و داپلۆسراوی دهستی زۆرداران ه وه .

سه رکه وتنی هاوپه یمانان به سه ره شه کری سه دام حسیندا وای کرد راپه رین هه موو شاره کانی خواری و ناوه پاستی عیراقیش له هه مان کاتی راپه رپینی کوردستاندا بگریته وه ، به لام له گه ل ریککه وتنی هاوپه یمانان به سه روکایه تی

هیزه کانی سوپای ئەمریکا له گه‌ل سه‌دامدا له ۱۹۹۱/۵/۳ راپه‌پینه‌کانی خوارووی عێراقی خسته به هیزشی درپدانه‌ی سوپای عێراق و چه‌کدارانی حیزبی به‌عسه‌وه و ئەو شارانه‌یان خلتانی خوین کرد.

راپه‌رینی ۱۹۹۱ سه‌لماندی که زۆرداران هه‌رچه‌نده به‌هیز بن به‌لام که دوور بوون له جه‌ماوهر و ژیانیان و سه‌ربه‌ستییان، له ئە‌نجامدا هه‌ر ئە‌پووخین و میژووش به‌پنجه‌وانه‌ی ئە‌وانه‌وه که سه‌ربه‌رزی بو‌ نیشتمانپه‌روه‌ران و تیکۆشه‌رانی رێگای نازادی ئە‌نووسیت، سه‌رشۆپی و نایاکی له‌سه‌ر دوژمنانی تۆمار ئە‌کات.

هیزه‌کانی جه‌ماوهر به‌ سه‌رپه‌رشتی و سه‌رکرده‌یی پیشمه‌رگه‌کانی کوردستان زۆر به‌ گورجوگۆلی و نازیانه داموده‌زگای حکومه‌ت و حیزب و نۆکه‌ره‌کانیان له کوردستاندا پامالی.

نه‌مانی فه‌رمانه‌وایی به‌عس، نه‌مانی کوشتن و بپینی بی‌ ویژدانانه، نازار و ئە‌شکه‌نجه، قه‌لاچۆکردنی مرۆفی کورد به‌ پیر و گه‌نج و مناله‌وه، رووخاندن و سووتاندنی زیاتر له ۴ هه‌زار گوندی کوردستان بوو. به‌ واتایه‌کی کورترکراوه، به‌عس بریتی بوو له هه‌ولێ له‌ناو‌بردنی کورد و چۆل‌کردنی کوردستان وه‌ک ولات و کردنی به‌ که‌لاوه‌یه‌کی ته‌خت کراو به‌جۆرێک که کونده‌به‌بووش هاواری لی‌ هه‌لبسیت. ئە‌و نه‌مان و رامالینه‌ی به‌عس و نۆکه‌رانی و داموده‌زگا‌کانی گه‌وره‌ترین ده‌ستکه‌وتی گه‌لی کورده‌ نه‌ک له‌ سه‌ده‌ی بیست دا به‌لکو له‌ سه‌رتاپای میژووی گه‌لی کوردا چونکه هیچ دوژمنیکی کورد به‌و جۆره پاکتاوی خاک و مرۆف و داروبه‌ردی نه‌کردبوو.

من به‌ هه‌موو ئە‌و ره‌خنانه‌ی هه‌مه‌ له‌ هه‌ندی رووداو و لایه‌نی راپه‌پین و دوای راپه‌پین و دامه‌زراندنی حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان، لام وایه هه‌مووی به‌ گشتی بچووکت‌رن له‌و بوومه‌له‌رزه‌یه‌ی دوژمنی کوردی له‌ کوردستاندا هه‌ژاند و ته‌خت و تاراجی رووخاندن.

سه رنج و ره خنه دواي سه رکه وتنی را په رین

وهك چه نديجار دووباره م کردووه ته وه که گه وره یی راپه پین و کاریگه ریتی بۆ سه ر ئه وسا و دواپۆزی کوردستان له هه موو که موکوورپیه کان و رووداوه کانی مه زنتر بوون، به رامالینی دپنده ترین هیزی دوژمن به گه لی کورد له هه موو میژوویدا. به لام ئه مه ئه وه ناگه یه نیّت که ره خنه له هه ندیک لایه ن و له هه ندیک رووداوه نه گریّت که ره خنه کان یه کهم شت بۆ ده رخستن و تۆمارکردنی رووداوه نااسایی و نایاساییه کانه و دووه م بۆ دهرس وه رگرتنه له هه له کان بۆ دوویات نه بوونه وه و ریگای راست گرتنه بهر بۆ به ره وه پیشچوونی کۆمه لایه تی و یاسایی و شارستانیتی.

ئه بوو سه رکرده یه تیی راپه رین ریگریی ته وای بکرده له وه هیرشه زۆرانه ی خه لک کردیه سه ر داموده زگا مه ده نییه کانی حکومه ت که له راستیدا مولکی میلله ت خۆیه تی، وهك دائیره کانی تاپۆ و دادگاگان و په روه رده و ..تاد و تالانکردن و سووتاندن، له زۆر شوین کار گه یشته ده سته سه رداگرنتی ئامیری زۆر ره وانه کردنیان بۆ ولاتانی دراوسی بۆ فرۆشتنیان که له وکاته دا زاوه ی (ناودیو کردن) چوو هه ره ههنگی زمانه که مانه وه. گه یشته ئه وه ی هه رچی کیلی گه یاندن هه یه له نیوان شاره کاندایه ژیر زه وی هه لکه نریت و تالان بگریّت.

ئه وه هه موو شوقل و ئامیری هه لکه ندن و ئوتومبیلانه به نرخی هه رزانیشه وه بۆ ماوه یه کی دووردریژ ئه برانه دهره وه ی ولات و ئه فرۆشران. به راستی ئه مه گورزیکی گه وره بوو بازرگانه ده ست و دل پیسه کان له ئابووری کوردستانیان دا و ئه وه کاره ناوه موارانه چینیکی تاییه تییان له وه جۆره که سه دژ به قانون و به رژه وه ندیی ئه م ولاته به رپا کرد که بووه بنه په تیکی نوێ بۆ ئه م گه نده لیبیه ی تا نیستا به چه ند شیوه یه که له ولاته که ماندا خۆیان ئه نوین هه ر شوینه و هه ر کاته به به رگیکی تازه وه. من وهك ئابووریناسیک به ئه رکی سه ر شانی خۆمی ئه زانم بیجگه له بیره وه ریی، لیکۆلینه وه یه که له سه ر ئه و قۆناغه بکه م له دهرفه تیکی تردا، که به شیکی له ژیر ئه م ناوینشانه ئه بیّت (لادیکان به ره و شار و شارستانی به رین یا شاره کان به ره و لادی و په یوه ندیی خیالیه تی).

له رپرهوری رۆژنامه نووسی و میدیاگهریدا

بۆ یهکههجار له ژياندا له ساڵی ۱۹۵۹ که له پۆلی یهکهمی کۆلیجی بازرگانی و ئابووری بووم له زانکۆی بهغدا، بههۆی ئارهزوی زۆرم له خویندنهوه و نووسین، و که دکتۆر عیزه دینی براشم له رۆژنامهی (نازادی) بوو وه خویشم ئەندامی حیزبی شیوعی بووم، چومه رۆژنامهی (نازادی)ی زمانحالی لقی کوردستانی حیزب که له هه مان باره گای رۆژنامهی رۆژانهی ئیتیحاد ئەلشعب (اتحاد الشعب) دا بوو، وه که هه له چن و وردبینی کۆتایی له چاپخانهی (وهفا) ئەوه سه رهتای چوونه ناو کۆپری چاپ و چاپخانه و رۆژنامه نووسی بوو بۆ من.

هه ره له ساڵی ۱۹۶۰ دا وه کو پیشه ی رۆژانه که له وه زاره تی ئیرشادی عیراقی فه رمانبه ر بووم، له گۆقاری (عیراقی نوی) دا که به چه ند زمانیک ده ره ئه چوو، که سی سه ره کی بووم له گۆقاره که دا و هه روه ها له کاروباری وه رگێرانی کۆمه لیک بلوکراوه ی ئەو وه زاره ته .

له ساڵی ۱۹۶۰ دا یه کیتی لاوانی عیراق - لیژنه ی کوردستان داوایان له من کرد که به شدارییان بکه م له هه ندیک چالاکی راگه یاندندا. یه کیک له و کارانه که پیم سپێردرا پیشکه شکردنی به رنامه ی (لاوانی کوردستان) بوو له ئیستگه ی به غدا به شی کوردی. هه فته ی جاریک من و کاک فه رهاد ئەحمه د ئەم به رنامه یه مان ئاماده ئەکرد و له ئیستگه ی به غداوه بلأومان ئەکرده وه . زوربه ی به رنامه که له سه ر ده نگوباسی یه کیتی لاوان و ده سته وته کانی ریکخراوه که بوو بۆ لاوانی کوردستان و عیراق.

به رپوه به ری گشتی ئیستگه ی رادیۆی به غدا زه عیم وه حید بامه رنی بوو، پیاویکی نه زان بوو له رووی رۆشنبیری و راگه یاندن و سیاسه ته وه . ئەبوو به رنامه کان پێش پیشکه شکردنی بخوینتته وه و ئیمزای بکات ئەوسا ئیمه بیخوینینه وه ، هه رچی به دل نه بووایه ئەیکوژانده وه . منیش ئەمگوت باشه ، به لام له خویندنه وهیدا له ستودیۆ هه موو ئەوانه ی ئەو به دلی نه بوو، ئەمخوینده وه . که به وه ی زانی برپاری دا ئیتر پی نه که یه وه به و دامه زراوه یه دا و ئەو به رنامه یه وه ستینرا.

له سالانی ۱۹۶۸ تا ۱۹۷۵ نووسهر و وهرگیژی سهره کی ریگی کوردستان و تهریق ئەلشعب (طریق الشعب)ی قیاده ی مەرکه زی بووم به ههردوو زمانی کوردی و عه ره بی. ئەم کارانه زیاتر مێشکیان کردمه وه و به ره و خویندنه وه ی هه مه جو ره ی کتیب هانی دام، چونکه نووسهر یان وهرگیژ ئەگه ر راده ی خویندنه واری یا زیاتر بلێین روونا کیری نه بیته، ئەوا له مهیدانی رۆژنامه نووسی و راگه یاندندا سهرکه وتوو نابیت. له سالی ۱۹۹۴دا و پاش په یوه ندی کردن به چه ند براده ری رۆشنبیر که تیگه یشتنمان و بیروبا وه پیمان زۆر نزیك بوو له یه که وه و تیروانیمنان ده باره ی ئیستا و دوا رۆژی سیاسی ولات و به تایبه تی باوه ربوونمان به ریگی راستی

مامۆستا حه مه ئەمین حه سه ن

سۆشیا لیزم بۆ هه موو مرقایه تی وه ک یه ک و ابوو، گه یشتینه ئەو ئەجامه ی که (گۆقاری دوا رۆژ) ده ربکه یین. له گه ل مامۆستای مه زمان کۆچ کردوی له یادنه چووم هه تا هه تایه، کاک حه مه ئەمین حه سه ن و مامۆستا فوئاد قه ره داغی که هه ردووکیان به رۆشنبیری گه وه ناسرابوون و خاوه نی ئەزموونی دیار و به نرخ بوون بریاری ده رکردنی گۆقاری دوا رۆژمان دا. حسین عارفی هاوړی دیرینیشم به شدار بوو له هه ندی رووی ئەم بریار و چالاکیه ماندا.

له ژماره دووی دوا رۆژدا، نامه یه کی هاوړی ئازیزم د. ئیبراهیم عه لوی - سکرتهیری (ح.ش.ع) قیاده ی مەرکه زی تی دایه، له بهر گرنگی نامه که و له و کاته دا ده رکه وتنی په یوه ندیی به رده وامی هه ردوو کمان، به باشم زانی ده قی ته وای ئەو نامه یه له م لاپه رانه دا بلاو بکه مه وه:

برايانى دەستەى نووسەرانى گۇڧارى شىكۇدارى دوارپۇژ

لەگەل دەرچونى گۇڧارى دوارپۇژ لە سەرەتاي سالى ۱۹۹۴د، سلاو و پىرۇزبايى خۇمتان پىرادەگەيەنم. خوازىارى دەستكەوت و پىشكەوتنى گۇڧارەكەتاتم لە ئەنجامدانى پەيامە پىرۇزەكەيدا، بە ھەلگرتنى ئالاي بىرى پىشكەوتنوخوازانە و داكۇكىكردن لە مەسەلەكانى گەلى عىراق بە گشت نەتەوہ و لايەنەكانىيەوہ، بەتاييەتى، مەسەلەى گەلى تىكۇشەرى كورد. ئەم دەستپىشخەرىيەتان مايەى خۇشحالئى و پشتگىرىي شەيدايانى نازادى و پىشكەوتن و سۇشپالىيزم و لايەنگرانى مەسەلەى رەواى گەلى كورد ئەيىت.

دوارپۇژ لە بارودۇخىكى مېژوويى تاييەتى و لە وەرچەرخانىكى گرنكى رەوتى گشت مرۇڧايەتيدا، دەرەچيىت.

ئاشكرايە ئەم چەند سالەى دوايى، ھەرەسەينانى سىستەمى سۇڧىتى و قەيران (نەزمەى) بىرى سۇشپالىستى و، شلەژانىكى گشتى لەو سىستەمە سىياسى و ئابوورىيەى لە كۇتايى ھەردوو جەنگى جىھانى يەكەم و دووہمەوہ بەسەر جىھاندا زالبوو، بەخوۋە دى. ديارە ئەم رووداوانە، بە شىۋەيەكى زۇر توندوتىژ، لە عىراقدا، زياتر لە ھەر ولايتىكى دىكە، لە جەنگى ئەم دوايىيەى كەنداو و، لە ئاكامەكانيدا و لە ئەنجامە راستەوخۇكانى بارودۇخى نوئى جىھاندا رەنگياندايەوہ.

زۇر ئاسايىيە، ئەم ھەژانە سىياسىيانە لە جىھاندا گۇرئانكارى گەورە لە ھۇشيارى و بىر و ھەلۇيىستى مليۇنەھا كەسدا بىكەن؛ رامان و پىرسىيار و چەواشەيى فيكىرى بىخەنەوہ. بىنگومان ئەم حالەتانە ماوہيەكى دوورودرېژ دەخايەنن؛ چونكە لەگەل ئەوہشدا كە زۇر لە سەلمىنراوہكانى ماوہى پىشوو بەلاوہ نراون و ئەو خۇشخەيالىيانەى بىرۇكراسيى رزىوى حوكمرانىيى بە ناوى سۇشپالىيزمەوہ پىشەبەستەن رەوينەوہ، بەلام ھىشتا ئەم ھۇيانەى كىشەكەيان ناوہتەوہ، نەك ھەر لە ئاستى جەماوہرى گەلدا بەلگو بۇ زۇر كەس لەوانەى خۇشپىيان بە ھۇشيار دەزانن و لە مەيدانى خەباتى شۇرشگىرئانەدا كاردەكەن، روون نىن.

بۇيە كارى فيكىرى سۇشپالىستى و ديموكراتى ئەركىكى بەپەلەيە و كەسانى خاۋەن فيكىرى پىشكەوتوو دەخاتە بەردەم ئەركىكى بىنچىنەيى وەھا كە شىاوى كۇششىكى بەردەوام يىت.

له نیوان مهسهله فیکریه نوییه کاندا کۆمه لیک مهسهله دهرده کهون وه که مهسهلهی دیوکراسی، که بۆ ئیستا و دوارژیش بایه خیان ههیه. له بهر شه به بی زامنکردنی به دیلی دیوکراسی که توانای ژیان و خو راگرتنی له بهرام بهر گوشاری دهره کی و ناوه کیدا هه بیته، ناتوانریت پشت به رووخاندنی سیسته مه دیکتاتوریه کان به ستریت، ههروه ها ساده ترین مافی سیاسی و نه ته وایه تهی زامن ناکریت و، له ئاکامدا هه ره هولداینک بۆ گۆرانکاری سیاسی نه بیته کاریکی روو کهش و له وه تیپه ر ناکات که تا قمیکی خوینرپژ جینی تا قمیکی دیکه ی خوینرپژ بگرته وه و گه لیش له ژیر سایه ی سه رکوتکاری و حوکی به هه وه سدا به بی به شی له مافه سه ره تاییه کاننی مرؤف بمیته وه.

ئه گه ر چی چه ندین لایه ن مهسه له ی دیوکراسی یان خسته وه ته روو وه له ناوه نده بالاکانی دیپلوماسی نیوده وله تیدا ده گوتریته وه، به لام هیشتا له واقیعی سیاسی ولاته دواکه وتوه و کانه وه، له وانه ش له واقیعی ولاته (سۆشالیسته کان) ی جارانه وه، دووره. بینگومان دیوکراسی بۆ ولاتیکی وه کو عیراق له جوغزی ئاره زوو به کی خه یالی دهرناچیت چونکه به جددی و راشکاو به ره نگاری حه قیقه تهی ئه م کیشه یه ناکریت ؛ هۆیه کانیش ته نها هه ر زۆرداری و ده سه لاتی تاکه که سی رژی مه فه رمانه واکان نین له و ولاتانه دا یان بۆ جددی نه بوونی جوولانه وه کاننی ئویوزیسیۆن (معارضه) ناگه رپته وه، به لکو په یوه ندیی به لیلی کیشه ی دیوکراسی و مه وادی توانای به دیه ینانی له ولاتیکی ناسه رمایه داری په ره سه ندرودا هه یه. ئه بیته سه ره تا شه وه ش بلین که ته نها گه شه کردنی سه رمایه داری سیسته میکی سیاسی لیبرالی ناسه پینیت. میژووی سه رمایه داری له ئه لمانیا و ژاپۆن و دیارده ی گه شه کردنی بیته ندازه ی شه مرۆی پیشه سازی له ولاتانی رۆژه لاتی دووردا شه وه دهرده خه ن. شه وه ی که دیوکراسی له هه ندیک ولاتی رۆژئاوای وه که بریتانیا و فره نسا و ولاته یه کگرتوه کاننی شه مریکادا به دیه ات، هۆیه که ی بۆ پیدایسته یه نابوو ریه کاننی گه شه کردنی سه رمایه داری له نیوان که رته تایه ته ییه کاننی سه رمایه و بازاری سه رمایه داریی ئازاده وه گه شه ی کرد. شه مه ش کیپرکیی ئازادانه ی، وه که هۆیه که بۆ به دیه ینانی لیوه شاهو به یی (کفاته) نابووری، ده خواست.

سەبارەت بەو ۋىلاتانەى مېژوۋىيە كى دېرىنيان لە ناۋەندىتى دەۋلەت و دەستېرىشىتى بەسەر كۆمەل و بەرھەمھىناندا ھەبوو ۋەك چىن و ژاپۇن و ناچەى ئىسلامى و ھەندىك ۋىلاتى ئەۋروپايى ديار ۋەك رۇسىيا و ئەلمانىا... ھتد، گەشە كەردنى سەرمایەدارى تىياندا بە رۆلى بنچىنەى دەۋلەتەۋە لە ھەردوۋ كارى بەرھەمھىنان و دابەش كەردندا، گىرى خواردبوو. لەم ۋىلاتانەدا، لە چوارچىۋەى سەرمایەدارىدا، بەدھىپەنىنى دېموكراسى ئاسان نەبوو. سىستەمە پەرلەمانىيە كانىشىيان بەھۆى ھۆكارە دەره كىيە كەنەۋە پىكھاتىبون. ئەم راستىيە دواى ھەرەسھىپەنىنى سىستەمى سۆقتى لە رووسىادا بە ئاشكرا دياربوو، كە نەبوونى بنەما كۆمەلەيەتى و سىياسىيە كانى سىستەمىكى سەرمایەدارى شىۋە خۆرئاۋايى ھۆى راستەقىنەى نابوتىي ئەو تاقمە سىياسىيانە بوون، كە لە چەندىن سالى رابردوۋدا ناۋەندى دەسەلەتتىان لە مۆسكۇدا بەدەستەۋە بوو. ئەم راستىيە سەرەتايىيە لەلەى دەزگا سىياسى و ئەكادىمىيە بالاكانى وىلايەتە يەكگرتوۋە كانى ئەمريكى، تەننەت يەكەم جار، ديار نەبوو؛ بەلام ئىستا ديارە و خەرىكن جەنگىكى ساردى نوئ نامادە دەكەن. ئايا ئەمە واتاى ئەۋە دەگەيەنەت كە ھەرگىز دېموكراسى لە ۋىلاتىكى ۋەكو رۇسىيا يان لە باروۋخىكى نىك لىمانەۋە - ۋەك عىراق - بەدى نايەت؟

بىروا ناكەم ۋەھا بىت، بەلكو من ۋەھاى ئەبىنم كە دېموكراسى لەم جۆرە ۋىلاتانەدا سىستەمىكى سۆشالىستى دەخاۋزىت، نەك لە شىۋەى سۆقتى، بەلكو بە پىي ئەۋ ھەلومەرجەى باروۋخى مېژوۋىي ئىستا دەپرەخسىنەت و لەلەين ئەزمونى ھەدوۋ شۆرشى سۆقتى و چىنى لەخۇيدا كۆبكەتەۋە و لەلەيكى دىكەۋە ئەۋ شۆرشە زانستىيە ئىستا لە ھەلومەرجى داروۋخانى ھىزە سەرمایەدارىيە گەۋرە كاندە پىادە بوۋە، لەبەرچاۋ بگىت.

سەلماندى ئەم بۆچوۋنە، ئەۋ پىسارە بە مېشكدا دەھىنەت كە ھۆى سەرنەكەۋتنى سۆشالىزمى سۆقتى و پەپرەۋ نەكەردنى رىبازى دېموكراسى لە ژيانى سىياسىدا چى بىت؟ بەلى ئەمە پىسارىكى بەجىيە. لە دىدگەى منەۋە ئەۋە بۆ مەھال بوونى سۆشالىزم ناگەرپتەۋە بەلكو بۆ پىنەگەشىتنى فىكرى سۆشالىستى دەگەرپتەۋە كە لە پىداۋىستى دېموكراسى ۋەك بنچىنەيەكى پابەند بە سۆشالىزمەۋە تىنەگەشىتتوۋ لەبەر ئەۋە ۋەھا

بۆی ده چون که دیکتاتوریی سیستمی (سۆشیالیستی)ی فه رمانره و دیکتاتوریی پرۆلیتاریا دهرئه بریت و شه راستییه یان فه رامۆش ده کرد که ده ولته تی خاونداریی هۆیه کانی به ره مه پنهان، جا شه ده ولته ته هه رچۆنیک بیته، ده ولته تی چینیک کۆمه لایه تی شه بیته یان له جیی چینیک خاوندار و له هه مان کاتدا فه رمانره و شه بیته. له م حالته شدا وازه پنهان له ئیمتیازاتی سیاسی و ئابووری به حوکمی بانگه شه ی راگه یاننده کانی له بهرزه وه ندی شه ده ولته ته نییه.

شه مرۆ ساویلکه یه تی له وه دا خۆی شه بینیت که باوه ر به بانگه شه ی (پوکانه وه)ی ده ولته له گه ل بنیاتنانی سۆشیالیزمدا بکریت، پاش شه وه ی میژووی شۆرش سۆقیته ده ولته تیکمی مه رکه زیت و خۆسه پینتری له تزاریزم (القیصریه) به خۆوه دی.

سه ره نجامی کاری دوو نه وه پتر له بنیادنانی (سۆشیالیستیدا) گه لانی سۆقیته رووتکرده وه له هه رچی هۆ و ئاره زوویه ک هه یه بۆ بهرگریکردن له سۆشیالیزم. سۆشیالیزمی که نمونه ی وه کو بیریا و بریجنیف و دوای شه وانیش گۆرباچۆف و یه لئسینی لپرسکا. له بهر شه وه من وه های شه بینم که جه ختکردن (تاکید) له سه ر مه سه له ی دیموکراسیی ناویته به دادی کۆمه لایه تی وه ک بنچینه ی هه ر خه باتیک سۆشیالیستی، سه رکه وتن شه نجامی شه بیته و خزمه تی جه ماوه ری زه جمه تکیش ده کات.

باری ئیستای عیراق چۆنه؟

به پتویستی نازام بارودۆخی ئیستا بجه مه روو و ئاماژه بۆ شه هۆکارانه بکه م که به م بارودۆخی گه یاند، چونکه ئیت سرورشتی سیستمی فه رمانره وا و شه دۆخه جیهانییه ش که هیشتوویه تییه وه و درپژه به ژبانی ده دات روون و ئاشکران. ههروه ها ره نگه شیکردنه وه ی شه و سیاسته جیهانییه گونجاو نه بیته، که له عیراقدا، وه ک خالی یه کانگه ربوونی زوربه ی بهرزه وه ندییه نیوده ولته تییه جیهانییه کان، جیی خۆی کردۆته وه. به لام پتویسته ئاماژه به دوو خالی گرنگ بکه م: یه که میان شه وه یه که بارودۆخی ئیستای عیراق ناساییه و له هیمنی و دامه زراوی به دووره، له بهر شه وه ده شه پت رووبه رووی

چەندىن ھەژانى گەورە بېيتەوہ ؛ چەندىن ھەژان كە رەنگە بەپىتى ئەو روالەتەنەى ديارن نەتوانرېت پېشېبىنى بىكرېن، بە تايبەتى، ھاوسەنگىي ھېزەكان و ئەو پەيوەندىيە دەولەتتايانەى بە بەردەوامى بارودۆخى ئىستايان راگرتوہ، روو لە گۆران و داھىزانە. دووہم خال، كە لە دىدگاي منەوہ گرنگترە، ئەوہىيە بۆ كېشەكەى ئىستا چارەسەر بدۆزىتتەوہ دوای ئەوہى راستى بارودۆخەكە ئاشكرا بووہ و ھەموو گەل بەدەست بارى گرانى ئەو بەشمەينەتى و برسېتتېيەوہ دەنالېتن كە ئەم جەنگەى دوایى كەنداو، سەرەپراى داپلۆسېن و تېرۆر و زەوتكردنى سادەترىن ئازادى و مافى مرۆف، بۆيانى بەجېھېشتوہ. چى پېويستە؟ يەكەم: پېكھېتايانى بەدىلېكى نىشتىمانىي دىموكراتى بۆ ئەم بارە، لەبەر ئەوہى گۆرەپانى ئۆپۆزىسيۆنى سىياسىي عىراق ھېشتا ھەر چۆلە ئەبېت ھەول و كۆشش بۆ پىيادەكردنى ئەم بەدىلە بدرېت.

كە دەلېين ئۆپۆزىسيۆنى عىراق لە ئارادا نىيە ماناي نكوولېكردن لەو (ئۆپۆزىسيۆنە) نىيە كە دەزگاكانى راگەياندى دەولەتان جاروبار باسى لىئوہ دەكەن. بەلام ئەم (ئۆپۆزىسيۆنە) پابەندى ئەو بارودۆخە دەولەتتېيەكە بوونى پېبەخشيوہ. ئەو بارودۆخەش بە پېچەوانەى ماناي وەزعى ئىستاي عىراقەوہ نىيە، بۆيە ئەم (ئۆپۆزىسيۆنە) لە ھاوكېشەى سىياسىي عىراق دەچېتتە دەرەوہ و راگۆرېنەكانى ئەم دوایيەى بوارە دىپلۆماسى و نەوتىيەكان خەرىكن ئەو پەرى سوودى نېودەولەتتېي داواكراو، يان ئەوہندەى بە كەمترىن خەرجى مومكېنە بە دەستى دەھىنن و، ھەلوېستى توندى ئەمرىكا رووبەرووى ھەلوېستى ئاشكرا ئەبېتتەوہ بەتايبەتى پاش ئەوہى بەرەى دىپلۆماسى نىو ئەندامە ھەمىشەبىيەكانى ئەنجومەنى ئاسايشى نىو دەولەتتېي درزى تېبوو.

ئا لەم بارودۆخە نوئىيەدا گەل ئەبېتتە ھېزى راستەقېنە و گۆرانكارى ئەبزوينېت. بەلام بزوتنەوہى ئەنجامدەرى گەل لە بۆشايىدا پېكنايەت بەلكو پېويستى بە تەوہرەيەك ھەيە لە دەورى كۆبىنەوہ. تەوہرەيەك باوہر پېكراو و شاھەنى رېزى جەماوہر بېت، بۆيە ناتوانرېت پشت بەو توخم و جەستە ساردبووہوانە بەسترېت كە لە سازشە نىو دەولەتتېيەكاندا سواون.

ئوهی من بانگه شهی بو ده کهم پیکه پینانی ئیتیلانیکی هیزه چهپ و پیشکه وتنخوازه کانه. ریکخستی کار و یه کبونی توانایانه له پیناوی بهر یه کی نیشتمانی یه کگرتوی فراواندا که گشت ره وته نیشتمانییه کان بگریته وه به جیاوازی فیکری و ناسنامه ی نه ته وایه تی و ئاینیه کان. به مه گه لی عیراق به گشت لایه نه سیاسی و نه ته وایی و ئاینیه کانیه وه ده توانیت به دیلی سه رکه وتوو بو بارودوخ و سیاسه تی ئیمپرو دابین بکات.

به بۆنه ی ده رچوونی گوڤاری دواړۆزه وه جاریکی دیکه پیروزیایی ئهم ده ستپیشخه ریه تان لیده کهم. هیوادارم چرایه کی بری پیشکه وتنخوازی و دیوکراسی و پشتیوانیکی نوی خه باتی گه لی کوردی تیکۆشه ر بیت.

ئیراهیم عه لاوی

١٩٩٤

* * *

گوڤاری دواړۆز به لای منه وه پیناگرتن و سووربوون بوو له سه ر ریبازی فیکری و ئه خلابی خۆم که بو هاوړپیانم ده رکه ویت ئیمه له سه ر هه مان رینگای تیکۆشان به رده وامین، هه روه ها هه ردوو برا، مامۆستا هه مه ئه مین هه سه ن، به دریزایی ژیانی ئه ندام بوو له حیزیدا و له جیا بوونه وه شماندا کادری ناسراوی قیاده ی مه رکه زی بوو، هه وره ها کاک فوئاد قه ره داغیش له سه ر هه مان ره وت و تیگه یشتنی سویشالیزم بوو وه تیکۆشه ریکی به ئه زموونی ئه م ریبازه بوو.

گوڤاری دواړۆز وه ک میژوو یه کهم ژماره ی له کانوونی دووه می ١٩٩٤ دا ده رچوو شه شه م ژماره ش له کانوونی یه که می ١٩٩٨ دا گه یشته ده ست خوینده وارانی. هه رچه نده ته نیا شه ش ژماره ی لی ده رچوو، به لام وه ک ناوه پوک و هه ولدانیکی تر له به رده وامبوونی به رنه دانی ریبازی فیکری و سیاسی خۆماندا له کتبخانه ی کوردیدا جیگایه کی بچوکی گرت.

ئەم گۆفاره پېر بوو له وتاری به نرخی فیکری و سیاسی و بیروباوهری مارکسیزم - لینینیزم له کاتیکی وه هادا بوو به پئویستمان زانی خوینده واران بزنان بهرده و امین له سه ره ئه و بیروباوهره بیجگه له سوودی بو هه وادارانی ئەم ریگا به نرخیه . ههروهها ژماره یه ک نووسه ری نزیك ئەم بیروباوهره شی هیئایه وه نزیك خۆی و چهنده ها وتاری به نرخیان تیدا بلأو کرده وه .

هه ره له م چوارچۆیه شه دا ئە بیئت چاپخانه بچکۆله که ی (سه فوهت) له یاد نه که م که به ناوی باوکه وه ناوم نا، بیجگه له شه ش ژماره ی گۆفاری دواړۆژ، ژماره یه ک کتیبیشم پی له چاپ دا .

ههروهها وه ک یادگارێکی خۆشی شاعیری گه وره و سیاسی و هونه رمه ندی داهینه ر حه مه سالح دیلان هه ره به م بۆنه یه وه ئە خه مه وه یاد و به رچاوی خوینه رانی ئە م نامیلکه یه ی خۆم که له ژماره (۵) ی ته موزی ۱۹۹۸ ی گۆفاری دواړۆژدا بلأو کرایه وه . ئە م هه لبه سته ی ماموستا دیلان، که له هه یچ شوینیکی تر دا بلأو نه کراوه ته وه، له سه ر داوای من به خه تی خۆی بو ی نووسیمه وه . له گه ل را و بۆچوونی جیاواز له سه ر ستالین، هه لبه سته که شاکارێکی گه وره ی دیلانه و نرخیکی میژوویشی هه یه :

بۆ مه رگی رابه ریکی کۆمۆنیستی

حه مه د سالح دیلان

قه لای نازادی	پیشه وای به رزی چینی کریکار
مۆسیقای شادی	تیری ناراسته ی دلێ سته مکار
به رامبه ر به شه ر	نالآ هه لگری ناشتی جیهان
گه نجی عیلم و فه ر	چرای رزگاریی ریگه ی میلله تان
کیوی زانیاری	باوکی دلسوژی ملیونه ها که س
ناشکرا و دیاری	ری پیشانده ری ئاین و مه به س
بۆ شه وی تاری	تیشکی زیړینت چرای کوردستان
جریه داری	ئه ستیره گه شه ی ئاسۆی نیشتمان

* * *

مردن له ناستت لیوه له ره ی بوو	پرس کهن له مردن
به رۆژ و به شهو چه رمه سه ره ی بوو	بۆ زه فه ر بردن
چۆن و یرای تو خنی چریسکه که و ێ	وا به ئاسانی
یا وه ک په روانه رووناکی ئه دی	بۆ ریگا و بانی
ئه بی مردنیش که تیگه یی لی ت	بالئ شکاوه
هه لئه پرووزئ بگاته ناو جی ت	خه یالئ خاوه
بۆیه وا توانی به کورنوش بردن	بگاته بهر پی ت
بگاته راستت به ئاره ق رشتن	بگاته ناو جی ت

* * *

ههنگاویکی نوێ له کاری راگه یاندن و روشنبیرییدا

نوێترین ههنگاوی من له کاری روشنبیری و راگه یاندن، ئه وه تا زیاتر له سالئیکه دهرفه تیکی ترم دهستکهوت بۆ دامه زانندنی ده زگای (دواپۆژ - بۆ رووناکییری و راگه یاندن) که سالئیک به سه ر دامه زاننیدا تی ده په ری ت. ئه مجاره یان ئه م ده زگایه به هاوکاری سه ره کیی نو سه ر و بیرمه ندی ناسراو دکتۆر شیرکو عه بدوللای هاوپی م هاته مه یدان ه وه که بریتییه له سایتی دواپۆژ و رادیۆی دواپۆژ و بلاوکه ره وه ی کتییی هه لبژێردراو بۆ به شدارییکردن له گه یاندنی نوێترین باب ه تی روشنبیری و چاوگیژانه وه به باب ه تی میژووی تایبه ت به میژووی کورده وه که تا ئیستا نه که وتبی ته به رده م خوینه ری کورد. به هیوا ی په ره پیدانی ئه م ری بازه نو ییه که خزمه تی فیکری پیشکه وتخواز بکات له پینا و به ره و پیشچوونی گه له که مان.

* * *

به‌شیک له کارمهندانی ده‌زگای رووناکبیری و راگه‌یانندی دواړوژ، ۲۰۱۷

به لگه كان

قه سام شهرعى كه په يوه ندييه خيزانيه كانى مه ولانا خاليدى نه قشبه ندى و
حاجى مه لا ره سولئ ديلئزه روون نه كاته وه:

التاريخ: ١٩٤٨/٤/١٩	محكمة الشرعية السليمانية	العدد
٩٤٨/٩٨		٩٤٨/١١٧

ان من سكان محلة دركزين الشيخ فتاح ابن الشيخ محمد خان توفي منذ خمسون
سنه بلا زوجة عن اولاده الشيخ عبدالرحمن و الشيخ عزيز و الشيخ قادر و الشيخ
محمد امين و الشيخ عارف و امه و حبسه ثم توفي المزبور الشيخ عبدالرحمن منذ
خمس واربعون سنة عن اولاده الشيخ رشيد و الشيخ شريف و الشيخ محمد .. و
خديجه . ثم توفي الشيخ عزيز منذ اربعون سنة بلا زوجة عن اولاده الشيخ توفيق و
الشيخ صالح و الشيخ خالد ورعنا و امه وسلمى و خورشيد ثم توفي المزبور الشيخ
قادر في عين السنة بلا زوجة عن اولاده أحمد و تمينة و ايساف و امه و مينا و رعنا و
غونجه . ثم توفي المزبور الشيخ محمد أمين منذ ثمانية و ثلاثون سنة عن اولاده
الشيخ سعيد و الشيخ كريم و الشيخ احمد و رعنا و بيروز، و امه و شيرين و صافيه،
ثم توفيت المزبوره ، صبيحه شيخ فتاح منذ خمسة و ثلاثون سنة عن اولادها ملا

توفيق المتولد من زوجها المتوفي حمه آغا سليمان و عطيه من زوجها المتوفي الاخر الشيخ سعيد وفهيمه من زوجها المتوفي الاخر خضر، ثم توفي المزبور الشيخ امين الشيخ فتاح في عين السنة عن اولاده الشيخ عبدالله الشيخ جلال و رعنا و خورشيدة، ثم توفيت المزبورة خورشيدة بنت الشيخ محمد ابن الشيخ فتاح بلا زوجة من ابنها المنفرد حمه رشيد ابن ملا توفيق بن سليمان. ثم توفيت امينة بنت الشيخ عزيز ابن الشيخ فتاح في عين السنة بلا زوجة عن ولديها محمد و رحمة من زوجها السابق رستم. ثم توفيت المزبورة خورشيدة بنت الشيخ عزيز ابن الشيخ فتاح منذ ثلاثين سنة عن زوجها الحاج عارف بن مصطفى واولادها منه محمد اديب و احمد و عاصمة، ثم توفيت المزبورة سلمة بنت الشيخ عزيز ابن الشيخ فتاح من عين سنة عن انبها المنفرد محمد بن زوجها المتوفي شريف، ثم توفي المذكور الشيخ خالد ابن الشيخ عزيز ابن الشيخ فتاح في عين السنة بلا زوجة و ولد عن اشقائه المزبورين الشيخ توفيق و الشيخ صالح و رعنا. ثم توفي المزبور الشيخ توفيق ابن الشيخ عزيز منذ ثمان وعشرين سنة عن شقيقه المزبورين الشيخ صالح و رعنا. ثم توفيت المزبورة رعنا بنت الشيخ عزيز ابن الشيخ فتاح في عين السنة عن زوجها الحاج ملا رسول واولادها منه ملا محمود و ملا مصطفى و نجم الدين و حفصة. ثم توفي المذكر الشيخ صالح ابن الشيخ عزيز منذ خمس و عشرون سنة عن ولديه الشيخ رشيد و عطية، ثم توفي المزبور الشيخ شريف ابن الشيخ عبدالرحمن في عين السنة عن ابنه المنفرد جاسم. ثم توفيت المزبورة غنجة بنت الشيخ قادر ابن الشيخ فتاح في عين السنة عن بنتها المنفردة امينة المتولدة من زوجها المتوفي احمد بن حسن ويس و اشقائها المزبورين الشيخ احمد و تمينة و ايساف و امانة و مينا و رعنا. ثم توفي المزبور الشيخ احمد أبن الشيخ قادر في عين السنة بلا زوجة و ولد عن اشقائه المزبورات وعمه المزبور الشيخ عارف ابن الشيخ فتاح ثم توفيت المزبورة عطية بنت الشيخ محمد امين ابن الشيخ فتاح منذ اثنين وعشرين سنة عن اولادها حسن و حمه غريب و رعنا المتولدين من زوجها السابق محمود بن شيخة. ثم توفي المزبور حسن بن محمود

شيخة في عين السنة عن زوجته خديجة بنت الشيخ عبدالرحمن وولديه فائق وبهيه بلا زوجة و ولد عن اشقائه المزبورين الشيخ كريم و الشيخ سعيد رعنا وابنة و شيرين. ثم توفي المزبور الشيخ كريم ابن الشيخ محمد امين بلا زوجة و ولد في عين السنة عن اشقائه المزبورين الشيخ سعيد و رعنا و أمينة و شيرين. ثم توفيت المزبورة شيرين بنت الشيخ محمد امين ابن الشيخ فتاح منذ عشرين سنة عن ابنها المنفرد رسول بن حسين. ثم توفيت المزبورة امينة بنت الشيخ فتاح في عين السنة عن زوجها أمين بن جاسم بك واولادها . منهم خسرو و ثم توفي المزبور خسرو بن امين بك تسعة عشر سنة عن والده المزبور امين بك و زوجته بهيه بنت جميل ابنه المنفرد منها محمد نجيب ثم توفيت المزبورة اجى بنت امين بك عن والدها المزبور امين بك و بنتها المنفردة آتوله المتولدة من زوجها السابق حسن آغا ثم توفي المزبور امين بك في عين السنة عن ولديه المزبورين خالد و جميلة ثم توفي المزبور الشيخ محمد ابن الشيخ عبدالرحمن منذ ثمانية عشر سنة عن زوجته رحمة بنت الشيخ سعيد وابنه المنفرد الشيخ لطيف. ثم المزبور الشيخ عارف ابن الشيخ فتاح في عين السنة من زوجته امينة بنت نور محمد واولاده نجم الدين و عاصمة و حصفة و عطية و صبرية و فاطمة ثم توفي المزبور الحاج ملا رسول عن زوجته عطية بنت الشيخ سعيد المزبورة واولاده ملا احمد و ملا محمود و ملا مصطفى و نجم الدين و حفصة ثم توفي المزبور ملا توفيق بن سليمان منذ عشرين سنة تقريبا عن زوجته سلمة بنت الحاج عزيز واولاده حمه رشيد المزبور و عبدالله و محمد و احمد و جميلة و خانم، ثم توفيت المزبورة مينا بنت الشيخ قادر عن زوجته حمه امين منصور وابنها المنفرد منه صابر، توفي المزبور صابر بلا زوجة و ولد عن والده المزبور حمه امين بن منصور ثم توفيت المزبورة رعنا بنت الشيخ محمد ابن الشيخ فتاح ثمان سنين بلا زوجة و ولد عن شقيقها المزبورين الشيخ عبدالله و الشيخ جلال ثم توفي المزبور الشيخ عبدالله الشيخ محمد منذ سبعة سنين عن زوجته فهيمة بنت ملا غفور و شقيقة المزبور الشيخ جلال ثم توفيت المزبوره فهيمة بنت ملا غفور منذ ست سنين عن شقيقها

محمود ملا غفور ثم توفي المزبور الشيخ رشيد ابن الشيخ عبدالرحمن ابن الشيخ فتاح منذ اربع سنين عن شقيقته خديجة وابن اخيه الشيخ لطيف ابن الشيخ محمد ابن الشيخ عبدالرحمن و جاسم ابن الشيخ شريف ابن الشيخ عبدالرحمن ثم توفي المزبور الشيخ سعيد ابن الشيخ محمد و امين ابن الشيخ فتاح عن زوجته حنيفة بنت حمه بكر و عائشة بنت حسين بك و اولاده عثمان و على و فهيمة و خاور و صبيحة ثم توفيت المزبوره فهيمة بنت مام خضر منذ سنة واحدة بلا زوج و ولد عن اخيه من الاب صابر بن مام خضر و اخته من الام عطية بنت الشيخ سعيد و ليس له وارث شرعى آخر عدا من ذكر سواء كان حاضرا او غائبا منهم ذلك من البيان المعطي من قبل هيئة اختيارية محلة دركزين المؤرخ ١٨/٣/١٩٤٨. والاخبار الشرعية الوارد من قبل الشاهدين ملا عارف بن محمد و عبدالقادر مصطفى الساكنين في محلة سرشقام والمؤدين للبيان المذكور وعليه بموجب الفرائض الشرعية تصح المسألة الارثية - من (ثلاث وعشرون مليوناً ومائتين واربعه وثمانون الف و ثمانمائة اسهم).

منها للمزبور خالد بك بن امين بك (ثمانمائة وثمانية آلاف وخمسمائة اسهم) والمزبورة جيملة بنت امين بك (اربعمائة واربعه آلاف ومائتان و خمسون سهما) والمزبورة بهيه بنت جميل (واحد وخمسون الفا وتسعمائة و خمس و سبعون سهما) والمزبور نجيب بن خسرو بن امين بك (مائتان واربعه وتسعون الفا وخمسمائة و خمسة وعشرون سهما) والمزبوره (أتوله بنت حسن آغا) (مائة وثلاثة آلاف وتسعمائة وخمسون منهما) ولكل واحدة من المزبورات (تمينه و ايساف و آمنة و رعنا) بنات شيخ قادر (خمسمائة واربعه و ستون آلاف وثلاثمائة اسهم) والمزبورة امينة بنت احمد من غنجة بنت الشيخ قادر (مائتان وسبعة آلاف وتسعمائة اسهم) وللمزبور حمه امين بن منصور (خمسمائة واربعه وتسعون الفا وثلاثة اسهم) وللمزبور نجم الدين ابن الشيخ عارف ابن الشيخ فتاح (تسعمائة و خمسة الاف و ثمانية وخمسون سهما) ولكل واحدة من المزبورات امينه بنت محمد و عطيه و حفصة و صبرية و فاطمة و عاصمة بنات الشيخ عارف ابن الشيخ فتاح (اربعمائة وخمسون الفا وتسعمائة وخمس و عشرون سهما) وللمزبورة خديجة بنت

الشيخ عبدالرحمن ابن الشيخ فتاح (مليون واحد وعشرة الاف وثمانمائة وثمانون سهما) وللمزبور جاسم ابن الشيخ شريف ابن الشيخ عبدالرحمن (مليون واحد ومائة وثمانية وثمانون الفا اسهم) وللمزبور الشيخ لطيف ابن الشيخ محمد مليون واحد وتسعة و ستون الفا ومائتا اسهم) وللمزبورة رحمة من زوجتي الشيخ سعيد ابن الشيخ محمد امين (ثلاثة وستون الفا سهم) ولكل واحد من عثمان و علي ابن الشيخ سعيد ابن الشيخ محمد امين مائتان واثنان وخمسون الفا اسهم) ولكل واحدة من خاور و فهيمه و صبيحة بنات الشيخ سعيد ابن الشيخ محمد امين (مائة وستة و عشرون الفا اسهم)، ولكل واحدة من رعنا و بيروزة و امينه بنات الشيخ محمد امين و رسول ابن حسين من فراش شيرين بنت الشيخ محمد امين (خمسمائة و اربعة الاف اسهم) وللمزبورة رعنا بنت محمود شيخه (ستون الفا وخمسمائة وثمانون سهما). وللمزبورة حمه غريب بن محمود شيخه (مائة وعشرون الفا وتسعمائة و ستون سهما) و للمزبور فائق ابن حسن سبعون الفا وخمسمائة و ستون سهما و للمزبورة بهية بنت حسن (خمسة و ثلاثون الفا ومائتان و ثمانون سهما) و للمزبور حاجي ملا عارف بن مصطفى (ثلاثة وثمانون الفا ومائة وستون الفا) ولكل واحد من محمد اديب و احمد امين المزبور الحاج ملا عارف مصطفى (تسعمائة وستون الفا و سبعمائة و اثنان وتسعون سهما) وللمزبورة عاصمة بنت حاجي ملا عارف مصطفى (تسعة واربعون الفا وثمانية مائة و ستة وتسعون سهما). ولكل واحد من المزبورون ملا مصطفى و ملا محمود و نجم الدين ابناء الحاج ملا رسول مائتان واربعة الاف و خمسون سهما وللمزبور حفصة بنت الحاج ملا رسول (مائة والغان وخمسة وعشرون سهما) و للمزبور ملا احمد ابن حاجي ملا رسول (سبعة و ثلاثون الفا وسبعمائة و ثلاثون سهما) وللمزبور الشيخ رشيد ابن الشيخ صالح ابن الشيخ عزيز (مليون واحد واربعة و ثلاثون الفا وثمانمائة و ثمانون سهما) و للمزبورة عطية شيخ صالح (خمسمائة و سبعة عشرة الفا واربعمائة واربعون سهما) وللمزبور محمد ابن رستم (مائتان و واحد وعشرة الف وسبعمائة و ستون سهما) وللمزبورة رحمة بن رستم (مائة وعشرون الاف وثمانمائة وثمانون سهما) وللمزبور محمد بن شريف (ثلاثمائة واثنان و

ثلاثون الفا وستمائة واربعون سهما) وللمزبوره عطيه بنت شيخ سعيد (خمسائة وتسعة الاف وثمانائة و خمسة و خمسون سهما) وللمزبور صابر بن مام خضر (ثلاثمائة وستة واربعون الفا وخمسائة اسهم). وللمزبورة سلمى بنت الحاج عزيز (مائة وثلاثة الاف وتسعمائة وخمسون سهما) وللمزبور حمه رشيد بن ملا توفيق سليمان (ستمائة وتسعة وتسعون الاف و تسعمائة و ثلاثون سهما) و لكل واحد من عبدالله و محمد و احمد ابناء ملا توفيق بن سليمان (مائة و خمسائة و اربعون الفا و خمسائة و ثلاثون سهما) و لكل واحدة من المزبورين جميلة و خانم بنتي ملا توفيق (اثنان و سبعون الفا و خمسة و ستون سهما) و للمزبور شيخ جلال ابن الشيخ محمد امين ابن الشيخ فتاح (مليونان و اربعمائة و خمسة و عشرون الفا و خمسائة اسهم). وللمزبور محمود ابن ملا غفور (ثلاثمائة و ستة و اربعون الفا و خمسائة اسهم) وعلى طالب الوارث المزبور ملا محمود ابن الحاج ملا رسول هذا القسام الشرعي تسجيلا في ١٩٤٨/٤/١٩ ..

عدد الاضبارة محكمة شرعية السليمانية م/ تصحيح القسام الشرعي
المدعي / احمد مجيد مولود الساكن في محلة دركزين
المدعي عليه / ملا محمود حاجي ملا رسول الساكن في محلة الاسكان اضافة للتركه

لقد نظم المدعي عليه القسام الشرعي الرقم ٩٤٨/١١٧ و المؤرخ ١٩٤٨/٤/١٩.
الصادر من محكمة شرعية السليمانية لمورثنا المدعو الشيخ محمد امين شيخ فتاح
ولكنه كتم اربعة بنات من ورثة صافية بنت شيخ محمد امين ابن شيخ فتاح حيث
كان للمتوفيه صافيه المذكورة اعلاه ولدان هما حسن و حمه غريب محمود شيخه و
خمسة بنات هن امنه و سلمى و سلطانه و خورشيدة لم يذكر اسم اربعة بناتها وهن
كل من امنه و سلمى و سلطانه و خورشيدة بنات صافيه بنت شيخ حمه امين شيخ
فتاح. بل ذكر ولديها و بنتها رعنا والمذكورين اعلاه وان وارث بنات الصافية
المذكورين اعلاه والذين لم يذكر اسمائهم في القسام الشرعي المذكور هم ١. امنه
توفت بلا زوج عن اولادها كل من احمد و حمه صالح و صابر و مينا و بهية اولاد
مجيد مولود ٢. سلمى توفت بلا زوج عن ولديه حمه صالح عزيز ٣. سلطانه توفت
بلا زوج عن بنتها امينه بنت حسن ٤. خورشيدة توفت بلا زوج عن اولادها حمه
صالح و مجيد و شمس اولاد قادر خسرو و سبب المدعي عليه من حرمان هذه
الورثة المذكورة من التصرف بالدار التسلسل ١١١٥ الواقعة في محلة دركزين
عليه جلب المدعي عليه الى المحكمة والحكم عليه بتصحيح القسام الشرعية المذكور
اعلاه هذه الدعوة و تحميله كافة مصاريف المحاكمة اضافة للتركه ...
حصتي في الدار المرقمة المذكورة تسلسل ١١١٥ محلة دركزين

القاضي

المدعي

المدعي

به كه م به يان نامه ي شو رشى ١٤ اى ته موز:

البيان رقم واحد

صادر من القائد العام للقوات المسلحة الوطنية

بسم الله الرحمن الرحيم

أيها الشعب الكريم

بعد الإتكال على الله وبمؤازرة المخلصين من أبناء الشعب والقوات الوطنية المسلحة، أقدمنا على تحرير الوطن العزيز من سيطرة الطغمة الفاسدة التي نصبها الاستعمار لحكم الشعب والتلاعب بمقداراته وفي سبيل المنافع الشخصية إن الجيش منكم وإليكم، وقد قام بما تريدون وأزال الطبقة الباغية التي استهترت بحقوق الشعب، فما عليكم الا أن تؤازروه. وأعلموا أن الظفر لا يتم إلا بترصينه والمحافظة عليه من مؤامرات الاستعمار وأذنابه وعليه فإننا نوجه إليكم نداءنا للقيام بإخبار السلطات عن كل مفسد ومسيء وخائن لاستئصاله. ونطلب منكم أن تكونوا يداً واحدة للقضاء على هؤلاء والتلخص من شهرهم. حركة تموز ١٩٥٨

أيها المواطنون:

إننا في الوقت الذي فيه نكبر فيكم الروح والوطنية الوثابة والأعمال المجيدة، ندعوكم الى الإخلاق والسكينة والتمسك بالنظام والتعاون على العمل المثمر في سبيل مصلحة الوطن.

أيها الشعب:

لقد أقسمنا أن نبذل دماءنا وكل عزيز علينا في سبيلكم، فكونوا على ثقة واطمئنان بأننا سنواصل العمل من أجلكم وان الحكم يجب أن يعهد إلى حكومة تنبثق من الشعب وتعمل بوحى منه وهذا لا يتم إلا بتأليف جمهورية شعبية تتمسك بالوحدة العراقية الكاملة وترتبط برباط الأخوة مع الدول العربية والإسلامية وتعمل بمبادئ الأمم المتحدة وتلتزم بالعهود والمواثيق وفق مصلحة الوطن وبقرارات مؤتمر باندونج. وعليه فإن الحكومة الوطنية تسمى منذ الآن (الجمهورية العراقية). وتلبية

لرغبة الشعب فقد عهدنا رئاستها بصورة وقتية الى مجلس سيادة يتمتع بسلطة
رئيس الجمهورية ريثما يتم استفتاء الشعب لأنتخاب الرئيس. فالله نسال أن يوفقنا
في أعمالنا لخدمة وطننا العزيز انه سميع مجيب
بغداد، في اليوم السادس والعشرين من شهر ذى الحجة سنة ١٣٧٧ هجرية،
الموافق لليوم الرابع عشر من شهر تموز سنة ١٩٥٨ م.

العقيد الركن عبدالسلام محمد عارف
القائد العام للقوات المسلحة الوطنية وكالة

١٩٥٨/٧/١٤

دهستوری كاتی دواى شوڤشى ١٤ى ته موز

الدستور المؤقت لعام ١٩٥٨

بعد قیام ثورة ١٤ تموز ١٩٥٨ أُعلن عن سقوط القانون الأساسي العراقي لسنة ١٩٢٥ وتعديلاته كافة، وتطبيق الدستور المؤقت لعام ١٩٥٨ رغبة في تثبيت قواعد الحكم وتنظيم الحقوق والواجبات لجميع المواطنين، وقد أشار هذا الدستور المؤقت إلى أنه واجب التطبيق في فترة الانتقال إلى أن يتم تشريع دستور دائم.

وقد أشار الدستور المؤقت لعام ١٩٥٨ إلى احترام حقوق المواطنين وصيانة حرياتهم، وأن العرب والأكراد شركاء في هذا الوطن، ويقر هذا الدستور حقوقهم القومية ضمن الوحدة العراقية، كما ركز الدستور على حرية الاعتقاد والحريات الشخصية وحرمة المنازل وحرية الأديان وأن تسليم اللاجئين السياسيين محظور، كما نص الدستور على أن يتولى رئاسة الجمهورية مجلس سيادة يتألف من رئيس وعضوين، ويتولى مجلس الوزراء السلطة التشريعية بتصديق مجلس السيادة، كما أكد الدستور على استقلالية القضاء وأن القضاء لا سلطان عليهم في قضائهم لغير القانون، ولا يجوز لأية سلطة أو فرد التدخل في استقلالية القضاء أو في شؤون العدالة، وينظم القانون الجهاز القضائي ولأول مرة اعتبر نظام الحكم جمهورياً بعد أن كان ملكياً مقيداً بدستور.

وإليك النص الكامل للدستور العراقي المؤقت لعام ١٩٥٨:

لما كانت الحركة الوطنية التي قام بها الجيش العراقي بموازة الشعب وتأييده في ١٤ سنة ١٩٥٨ تهدف تحقيق سيادة الشعب والعمل على منع اغتصابها وضمان حقوق المواطنين وصيانتها ولما كان الحكم السابق في البلاد الذي تم التخلص منه قائماً على أساس من الفساد السياسي إذ اغتصب السلطة افراد حكموا على خلاف إرادة الأكثرية وضد مصلحة الشعب إذ كان هدف الحكم تحقيق منافعهم وحماية

مصالح الاستعمار وتنفيذ مآربه كما جاء ذلك في البيان الاول الذي أعلن للشعب في يوم ١٤ تموز سنة ١٩٥٨ في بدء الحركة الوطنية وتضمن سقوط نظام الحكم الملكي وقيام الجمهورية العراقية.

فإننا باسم الشعب نعلن سقوط القانون الأساسي العراقي وتعديلاته كافة منذ ١٤ تموز سنة ١٩٥٨ ورغبة في تثبيت قواعد الحكم وتنظيم الحقوق والواجبات لجميع المواطنين نعلن الدستور الموقت هذا للعمل بأحكامه في فترة الانتقال إلى أن يتم تشريع الدستور

الباب الأول

الجمهورية العراقية

المادة (١): الدولة العراقية جمهورية مستقلة ذات سيادة كاملة.

المادة (٢): العراق جزء من الأمة العربية.

المادة (٣): يقوم الكيان العراقي على أساس من التعاون بين المواطنين كافة باحترام حقوقهم وصيانة حرياتهم ويعتبر العرب والأكراد شركاء في هذا الوطن ويقر هذا الدستور حقوقهم القومية ضمن الوحدة العراقية.

المادة (٤): الإسلام دين الدولة.

المادة (٥): عاصمة الجمهورية العراقية بغداد.

المادة (٦): يعين العلم العراقي وشعار الجمهورية العراقية والأحكام الخاصة بهما بقانون.

الباب الثاني

مصدر السلطات والحقوق والواجبات العامة.

المادة (٧): الشعب المصدر السلطة.

المادة (٨): الجنسية العراقية يحددها القانون.

المادة (٩): المواطنون سواسية أمام القانون في الحقوق والواجبات العامة ولا يجوز

التمييز بينهم في ذلك بسبب الجنس أو الأصل أو اللغة أو الدين أو العقيدة.

- المادة (١٠): حرية الاعتقاد والتعبير مضمونة وتنظم بقانون.
- المادة (١١): الحرية الشخصية وحرمة المنازل مصونتان ولا يجوز التجاوز عليهما إلا حسب ما تقتضيه السلامة العامة وينظم ذلك بقانون.
- المادة (١٢): حرية الأديان مصونة وينظم القانون أداء وظيفتها على أن لا تكون مخرجة بالنظام العام ولا متنافية مع الآداب العامة.
- المادة (١٣): الملكية الخاصة مصونة وينظم القانون أداء وظيفتها الاجتماعية ولا تنزع إلا للمنفعة العامة مقابل تعويض عادل وفقاً للقانون.
- المادة (١٤):

أ. الملكية الزراعية تحدد وتنظم بقانون.

ب. الملكية الزراعية مصونة بموجب القوانين المرعية إلى حين استصدار التشريعات واتخاذ التدابير الضرورية لتنفيذها.

المادة (١٥): لا يجوز فرض ضريبة أو رسم تعديلهما أو إلغاؤهما إلا بقانون.

المادة (١٦): الدفاع عن الوطن واجب مقدس وأداء الخدمة العسكرية شرف للمواطنين وتنظم أحكامها بقانون.

المادة (١٧): القوات المسلحة في الجمهورية العراقية ملك للشعب ومهمتها حماية سيادة البلاد وسلامة أراضيها.

المادة (١٨): الدولة وحدها هي التي تنشأ القوات المسلحة ولا يجوز لأية هيئة أو جماعة إنشاء تشكيلات عسكرية أو شبه عسكرية.

المادة (١٩): تسليم اللاجئين السياسيين محظور.

الباب الثالث

نظام الحكم

المادة (٢٠): يتولى رئاسة الجمهورية مجلس السيادة ويتألف من رئيس وعضوين.

المادة (٢١): يتولى مجلس الوزراء السلطة التشريعية بتصديق مجلس السيادة.

- المادة (٢٢): يتولى مجلس الوزراء والوزراء كل فيما يخصه أعمال السلطة التنفيذية.
- المادة (٢٣): القضاة مستقلون لا سلطان عليهم في قضائهم لغير القانون ولا يجوز لأية سلطة أو فرد التدخل في استقلال القضاء أو في شؤون العدالة وينظم القانون الجهاز القضائي.
- المادة (٢٤): جلسات المحاكم علنية إلا إذا قررت المحكمة جعلها سرية مراعاة للنظام العام والآداب.
- المادة (٢٥): تصدر الأحكام وتنفذ باسم الشعب.
- المادة (٢٦): تنشر القوانين في الجريدة الرسمية ويعمل بها من تاريخ نشرها إلا إذا نص فيها على خلاف ذلك، وإذا لم يذكر فيها تاريخ تنفيذها تنفذ بعد عشرة أيام من اليوم التالي ليوم النشر.

الباب الرابع

أحكام انتقالية

- المادة (٢٧): يكون للقرارات والأوامر والبيانات والمراسيم الصادرة من قائد القوات المسلحة أو رئيس الوزراء أو مجلس السيادة في الفترة من ١٤ تموز ١٩٥٨ إلى تاريخ تنفيذ هذا الدستور المؤقت قوة القانون وهي تعدل ما يتعارض مع أحكامها من نصوص القوانين النافذة قبل صدورها.
- المادة (٢٨): كل ما قرره التشريعات النافذة قبل ١٤ تموز سنة ١٩٥٨ تبقى سارية المفعول ويجوز إلغاء هذه التشريعات أو تعديلها بالطريقة المبينة بهذا الدستور المؤقت.
- المادة (٢٩): ينفذ هذا الدستور المؤقت من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية.
- المادة (٣٠): على وزراء الدولة تنفيذ هذا الدستور.
- كتب ببغداد في اليوم التاسع من محرم الحرام سنة ١٣٧٨ هـ الموافق لليوم السابع والعشرين من شهر تموز سنة ١٩٥٨ م.

محمد صالح محمود وزير الصحة	محمد نجيب الربيعي رئيس مجلس السيادة محمد مهدي كبة عضو مجلس السيادة خالد النقشبندي عضو مجلس السيادة
الدكتور إبراهيم كبة وزير الاقتصاد	عبدالكريم قاسم رئيس الوزراء ووكيل الدفاع
فؤاد الركابي وزير الاعمار	عبدالسلام محمد عارف نائب رئيس الوزراء ووزير الداخلية
بابا علي الشيخ محمود وزير المواصلات والأشغال	الدكتور عبدالجبار الجومرد وزير الخارجية
محمد حديد وزير المالية	الزعيم الركن ناجي طالب وزير الشؤون الاجتماعية
هديب الحاج حمود وزير الزراعة	مصطفى علي وزير العدالة
وزير المعارف	الدكتور جابر عمر
وزير الإرشاد	محمد صديق شنشل

وینہ کان

بردنی تهرمی حاجی مه لا رهسول بۆ گۆرستانی سه یوان، ۱۹۲۷

مه‌لا مسته‌فای سه‌فوه‌ت

لوبنان، ۱۹۴۲

مه‌لا مسته‌فای سه‌فوه‌ت، ۱۹۴۴

مہلا نئہ حمہد حاجی مہلا رہ سول (نئہ حمہد فائن)

مہلا مہ حمود حاجی مہلا رہ سول ، ۱۹۶۹

نه جمه دین ئه فه ندی حاجی مه لا ره سوّل (ن. ئاری) ، ۱۹۶۸

مه لا مسته فای سه فوهت

له چه په وه:

دوو که سی خواره وه: که مال محمه د سه عید، نه و شیروان فوناد مه سنی
ریزی خواره وه: جه مال حسین ناغا، چه سن وه ستا ئه مین ده لاک، ئه کره م حاجی
چه ملان، ئه نوه ره مه حمود، جه میل گورون، عومر حاجی عه لی، جه بار ئه حمه د سا بر،
ئیسما عیل حاجی سه عید چه لواچی

ریزی سی: ماموستا: داود ئه فهن دی ماموستای وه رزش، عومر ()، ()، قادر
حاجی محمه د مسگر، ماموستا عه بدوللا، به هزاد جه میل سائیب، عومر حاجی
چه مه سالج، ئه نوه ره ئه حمه د سه یفوللا، نه زهت که ریم.

به ریوه بهر: ماموستا جه لال محمه د سه یفوللا

سه ری سه ره وه: فاروق مه لا مسته فا، نوری حاجی شیخ که ریم، سه لاج جه لال سائیب،
سامال چه مه ناغا، جه مال عومر میوژه، عه بدوللا سه بری سا بونچی، نه وزاد چه مه سه عید
عه نبر، محمه د مه حمود، ره مزی ئیسحاق، به کر سه عید، چالاک ئه حمه د فه می

پۆلی ۳، مه کتبه بی فه یسه لییه، ۱۹۴۹

له چه‌په‌وه:

ریزی خواره‌وه: فاروق مه‌لا مسته‌فا، نه‌وشیروان فوناد مه‌ستی، که‌مال حه‌مه
سه‌عید خه‌یات، نه‌وزاد جه‌لال مه‌مه‌د، عومه‌ر مه‌مه‌د سالج به‌گ، سه‌فوه‌ت ره‌شید،
ئیحسان غه‌فور، چالاک نه‌حمه‌د فه‌همی

ریزی دوو: سه‌لاح شیخ ره‌وف نه‌قیب، عومه‌ر مه‌مه‌د، مه‌مه‌د عه‌بدوللا نازی،
بورهان مه‌سره‌ف، سالار حه‌مه‌ئاغا، که‌مال عیزه‌ت، جیران قه‌زه‌رؤس، نه‌نوه‌ر
مه‌حمود، به‌هزاد جه‌میل سائیپ.

ریزی سی: ماموستا حسین سالج ئاغا، نه‌زه‌ه‌ت که‌ریم به‌گ، جه‌بار نه‌حمه‌د ساب‌ر،
سالار نه‌مین، نه‌فراسیاب مه‌جید یاوهر، مه‌مه‌د مه‌حمود، جه‌مال قادر، (.....)،
ئیسماعیل حاجی سه‌عید هه‌لواچی، جه‌لال ئیبراهیم سنگه‌ر، نه‌نوه‌ر نه‌حمه‌د
سه‌یفوللا، به‌رپوه‌به‌ری ماموستا جه‌لا مه‌مه‌د سه‌یفوللا

ریزی سه‌ره‌وه: یونس، نه‌ناسراوه‌ته‌وه، نه‌ناسراوه‌ته‌وه، فه‌ره‌ج حاجی سالج،
عومه‌ر مه‌مه‌د هه‌مامچی، جه‌مال سنگه‌ر، نه‌ناسراوه‌ته‌وه، نه‌ناسراوه‌ته‌وه

مه‌کته‌بی فه‌یسه‌ئیه، ۱۹۵۰-۱۹۵۱

فاروق مهلا مستهفا

خانه قین، ۱۹۵۱

فاروق مه‌لا مسته‌فا، سه‌ربانی ماله‌وه له ده‌رگه‌زین، ۱۹۵۱

دانیشتوو: فاروق مه‌لا مسته‌فا

له‌راسته‌وه: زولال مه‌جید سه‌لیم ئاغا، عیزه‌دین مسته‌فا ره‌سول، عه‌لی حاجی

قادر، سه‌ره‌تای په‌نجاکان

ریزی یه که م

له راسته وه: نه ناسراوه، محمه د جاسم، محمه د محمود، حه سه ن حسین، فائق
 محمد صالح، نه حمه د محمه د سه لته، نه وه ی پشته وه نه ناسراوه، ره ئوفی حاجی
 عه لی، نه ناسراوه ته وه، نوری نه حمه د که ریم، محمه د محیدین
 دانیشته وه کان: عه تا ره شید، سه ردار به هادین، عیزه ت ره شید، فاروقی مهلا
 مستهفا، جه لال نه مین سامسون، محمه د فه تاح، ندیم شوکت، عوسمان محمه د

له راسته وه: جه لال مه لا ئه حمده حاجی مه لا ره سوڤ (هاوسه ری ئه ختەر خان)،
ئه ختەر خان (خوشکی فاروق مه لا مسته فا)، فاروق مه لا مسته فا، خانه قین ۱۹۵۴

قادر مه لا ئه حمده حاجی مه لا ره سوڤ، ۱۹۵۶/۲/۲

ناوه‌کان: ۱. مامۆستا عه‌زیز محهمه‌د، ۲. محهمه‌د سه‌ید جاسم، ۳. فاروق مه‌لا
 مسته‌فا، ۴. که‌مال ره‌شید مه‌لا ئیبراهیم، ۵. جه‌لالی ساماغا، ۶. عیزه‌ت ره‌شید
 ده‌شتی ته‌یاره‌خانه‌که (گه‌ره‌کی عه‌قاری)، ۱۹۵۵/۱۲/۲۳

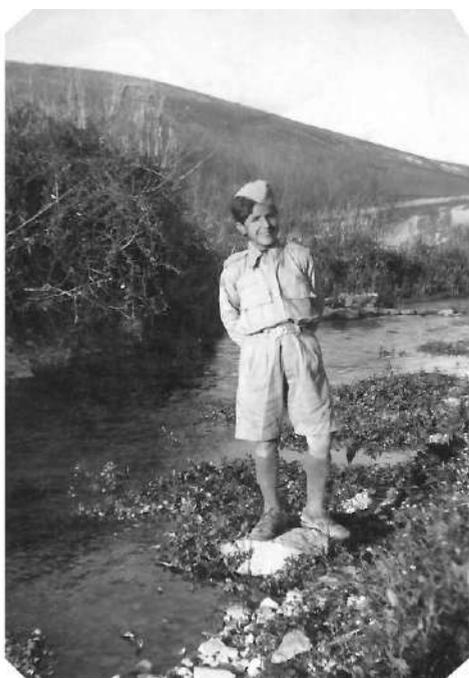

له‌پراسته‌وه: سالج عه‌لی، فاروق مه‌لا مسته‌فا، جه‌میل نوری، ناوه‌ندی سلیمانی

فاروق مه‌لا مسته‌فا،

۱۹۵۶/۵/۵

فاروق مه‌لا مسته‌فا به‌ جلی

که‌شاه‌وه، قوتابی ناوه‌ندی

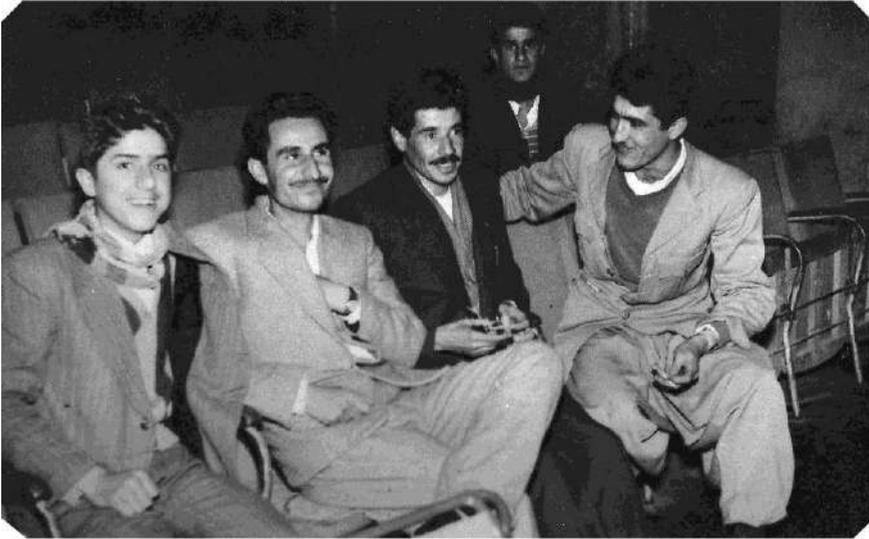
سلیمانی، سه‌رچنار ۱۹۵۶/۲/۲۱

له‌راسته‌وه: جه‌میله‌ سالح‌ قادر (دایکی‌ فاروق‌ مه‌لا مسته‌فا)، فاروق‌ مه‌لا مسته‌فا،
مه‌لا مسته‌فای‌ سه‌فوه‌ت، ته‌لعه‌ت‌ مه‌لا مسته‌فا، کانی‌ خان، ۱۳/۳/۱۹۵۸

ناوه‌راست: فاروق مه‌لا مسته‌فا، خۆپیشاندان، به‌غدا، ۱۹۵۸

دانیشتووه‌کان له راسته‌وه: ئه‌نوه‌ر عوسمان، حسین عارف، قادر میرزا که‌ریم، فاروق

مه‌لا مسته‌فا، ۱۹۵۹

له راسته وه: فاروق مهلا مستهفا، عوسمان شیخ کهریم، عهلی مهلا عهبدوللا،
مرگهوتی حاجی مهلا رهسول، ۱۹۶۱

له راسته وه: حسین عارف، فهرج ئهحمه، ئه نوهر عوسمان، فاروق مهلا مستهفا،
کامیل نوری، شارع رهشید - حهیدهرخانه - بهغدا ۱۹۶۱/۱/۷

(وه‌ستاوه‌کان له‌پراسته‌وه: حسین فه‌تحو‌للا، د. فه‌یسه‌لّ حه‌به، جه‌لالی ساماغا، فاروق مه‌لا مسته‌فا، سه‌ردار مسته‌فا مه‌زه‌ر)، گه‌شت بۆ ناوچه‌ی صدور له به‌غدا ١٩٦٢/٢/٢١

له‌پراسته‌وه: شه‌هید مه‌حمود که‌ریم، فاروق مه‌لا مسته‌فا، ئیحسان غه‌فور، باخی گه‌شتی سلیمانی

دانشتوه‌کان له راسته‌وه: فهوزی مهلا مه‌حمود، فاروق مهلا مسته‌فا، نه‌جمه‌دین
 حاجی مهلا ره‌سول، حیکمه‌ت به‌حرانی، رۆسته‌می همه‌ی رۆسته‌م، فه‌ره‌یدون
 وه‌ستاوه‌کان له راسته‌وه: فازیل مهلا مه‌حمود، ئازاد نه‌جمه‌دین حاجی مهلا
 ره‌سول، سه‌رچنار، ۱۹۶۲

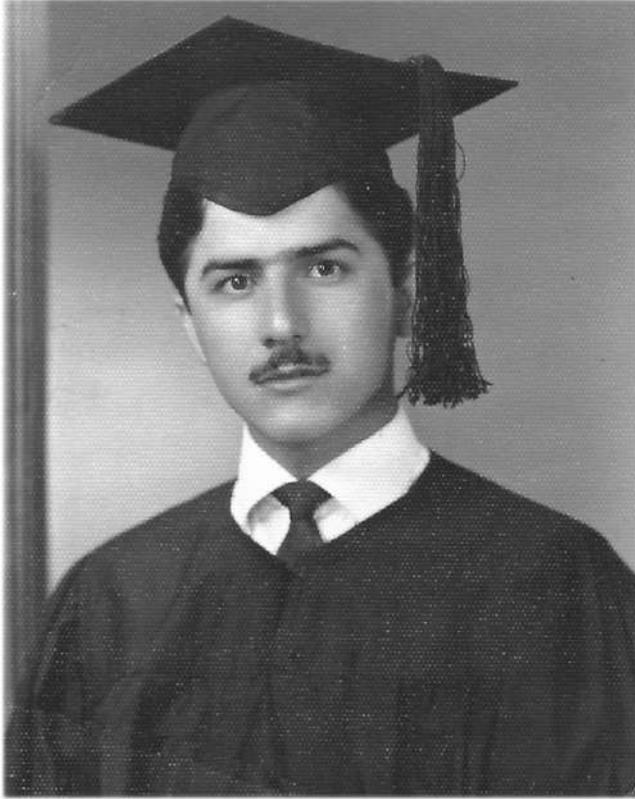
فاروق مهلا مسته‌فا، محمه‌د سه‌عید خه‌یات، به‌رئگه‌ی به‌غداوه، ۱۹۶۲

له‌پاسته‌وه: سه‌ردار مسته‌فا مه‌زه‌ر، جه‌لالی ساماغا، فاروق مه‌لا مسته‌فا، گه‌شت
بۆ سه‌دی هندیه - حله، ۱۹۶۲

وه‌ستاوه‌کان له‌پاسته‌وه: پینجه‌م (فاروق مه‌لا مسته‌فا)، تیپی فته‌بۆلئینی کۆلیجی
ئیحیات، ۱۹۶۴

فاروق مہلا مستہفا
دہرچوون لہ زانکۆ، ۱۹۶۴

قوتابییه کوردهکانی کولێجی بازرگانی بهغدا، ١٩٦٤

وهرگرتنی خهلاتی فتهبۆلێن له عهמיד سهعدون حسێن - فهرمانهدهی کۆلیجی
ئیحتیات، سالی ١٩٦٥

له راسته وه: فاروق مهلا مستهفا، حسين فهتوللا، نه بيل يوسف، سامي عهنته،

كوليجي ئيحتيات ١٩٦٥/٣/١

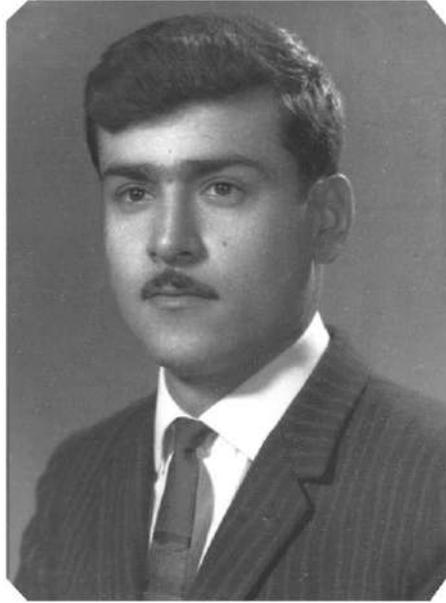
له چه پوهه يه كه م: فاروق مهلا مستهفا، نه جهف، سه رده مي ئه فسه ري ئيحتيات، ١٩٦٥

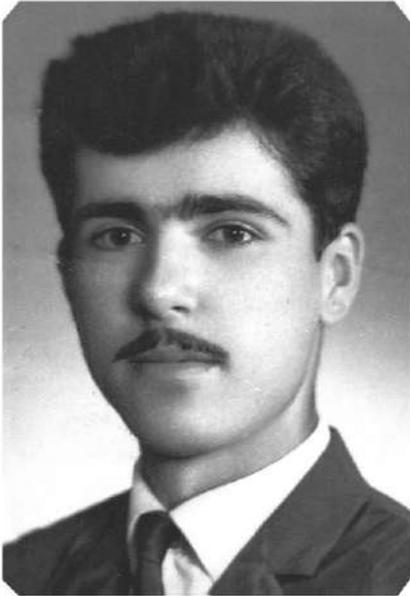
لهراسته وه: حهسه ن زئوهر، ئه رجومه ن قه ره داغی، فاروق مه لا مسته فا، ۱۹۶۶

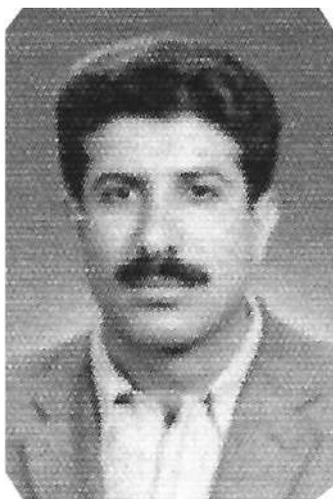
فرۆکه وان فه ره یدون عارف نه جیب، فاروق مه لا مسته فا، سه لمان پاک، ۱۹۶۷

فوائد مه لا مه حمود، سلیمانى، ١٩٦٧

فازيل مه لا مه حمود، سلیمانى، ١٩٦٧

شهید زوهریر عه‌لاوی

شهید نهمین خه‌یون

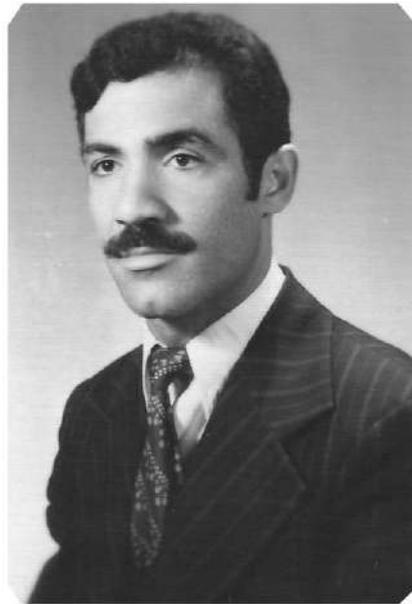
فاروق مهلا مستهفا، موخته فيتي له كه ركوك ١٩٧١

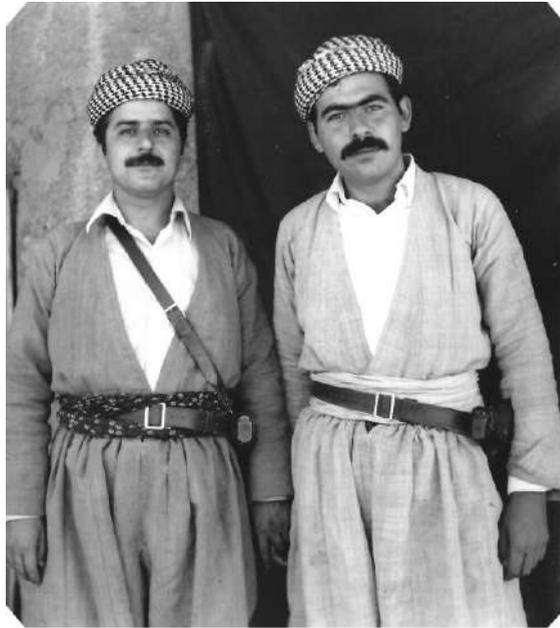
فاروق مهلا مستهفا، د. ماجيد ئه حمهه د عه زيز ئاغا، به غدا

که‌مال شاکر

شه‌هید جه‌مال عه‌لی فایز

خه لیل نه لغه زالی، فاروق مه لا مسته فا، ناوپردان، ۱۹۷۱/۸/۱۵

فاروق مه لا مسته فا، (ران) کچی د.
عیزه دین مسته فا ره سول، ناشی
شیخی، ته موزی ۱۹۷۱

مسته‌فا چاوپه‌ش، فاروق مه‌لا مسته‌فا

فاروق مه‌لا مسته‌فا،
پیشمه‌رگایه‌تی

له‌راسته‌وه: خه‌لیل ئیبراهیم غه‌زالی، فاروق مه‌لا مسته‌فا، عه‌لی شیبیی، عادل
عه‌بدولمه‌هدی، دیمه‌شق، ۱۹۷۲

فاروق مه‌لا مسته‌فا، شه‌هید شه‌هاب شیخ نوری، شام ۱۹۷۳

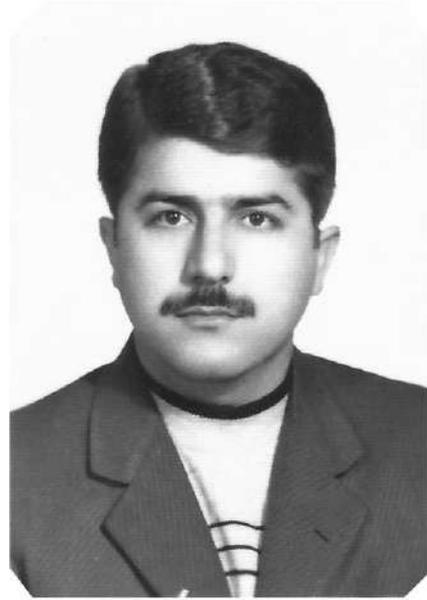

نوری ئه‌حمه‌دی ته‌ها، فاروق مه‌لا مسته‌فا، له‌ ده‌ربه‌ندی رایات، ۱۹۷۱

فاروق مه‌لا مسته‌فا
کانی سپیندار، ۱۹۷۱

فاروق مهلا مستهفا
بيروت، ١٩٧٢

د. عيژه دين مستهفا ره سول

له راسته وه: شهید ئیسماعیل
ئه حمهد (له ١٩٧٤/١١/٣ له
شه پری سه رتیز له نزیك چپای
زۆك شه هید بو)، مه حمود قادر
فه ره ج، شه هید جه مالی عه لی فایز
(شه وی ١٥/١٦ ی ته موزی ١٩٩١
شه هید کرا)

له راسته وه: ئه حمهد، له تیف
شیخ ئه وپه حمان کانی مارانی،
فاروق مه لا مسته فا، عه زیز
ئه نوهر (عه زه ره ش)، کانی
سپیندار، ١٩٧٣

سه‌ره‌تای ژن هی‌نان، ۱۹۷۷

سه‌ره‌تای ژن هیئان، ۱۹۷۷

له‌پاسته‌وه: په‌خشان مسته‌فا موفتی، جه‌میله‌ صالح
 قادر (دایکی فاروق مه‌لا مسته‌فا)، فاروق مه‌لا مسته‌فا
 سه‌ره‌تای ژن هیټان، ۱۹۷۷

له پراسته وه: فاروق مهلا مسته فا، شیرکو بی کهس، فرهج ئه حمه د،
سالانی هه شتاکان

له چهپه وه: د. عیزه دین مسته فا ره سول، یاسین خه لیل، فاروق مهلا
مسته فا، دلشاد ره شید

له چهپه وه: ماجد عه لوی، فاروق مهلا مستهفا، خوالیخوشبوو (ئه بو حهیده)، دلشاد رهشید، حه مهی حه پسه

له راسته وه: کامهران محمه د ئه حمه د (کامهرانی تاپۆ)، جه مالی حه مه سور، یاسین خه لیل، فه ره ج ئه حمه د، مستهفا سهید مه جید، جه مال شادان، کاک حه مهی به کر، فاروق مهلا مستهفا، جه مال حه مه رهشید، سلیمانی، نه وه ده کان.

مام جہلال، فاروق مہلا مستہفا، قہلاچوالان ۱۹۹۱

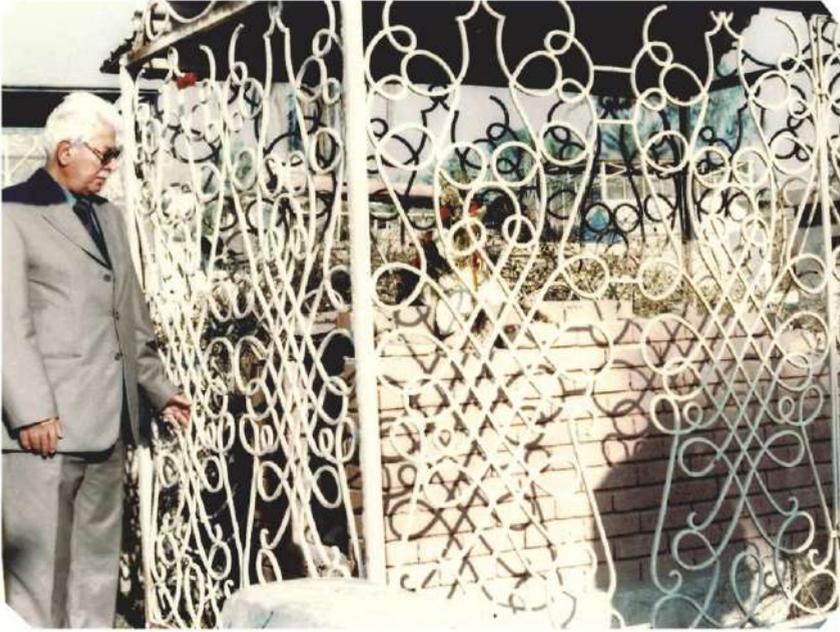

مهسعود بارزانی، فاروق مهلا مستهفا

له پاسته وه: فاروق مه لا مسته فا، د. بهرهم سالج، کۆسرهت ره سول، مام جه لال،

ئیره ایمه عه لاوی، ماجید عه لاوی

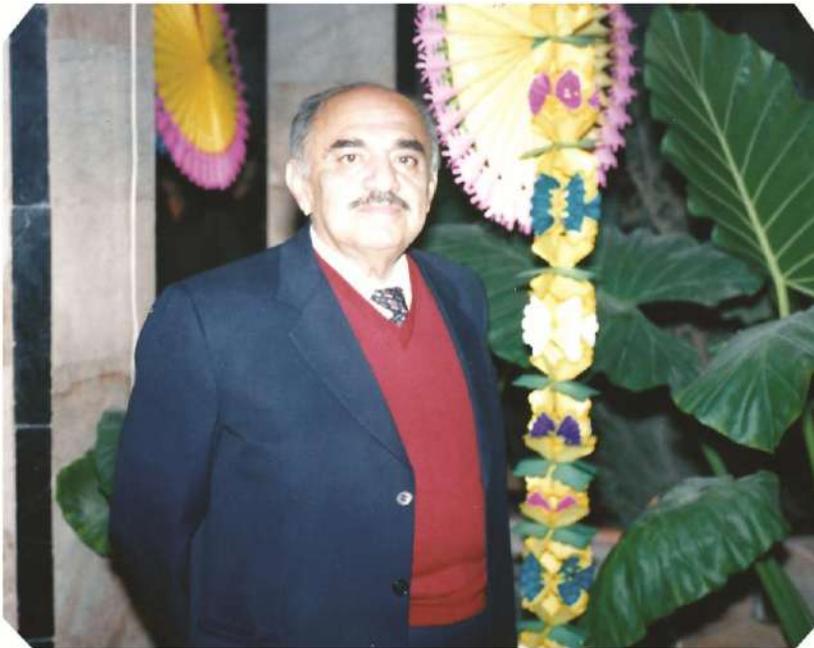
ٹیبراهیم عہلاوی، لہسہر مہزاری ہاویئ (فہہد)، ۲۰۰۳/۱۲/۱۰

فاروق مهلا مستهفا، ماجید عہلاوی

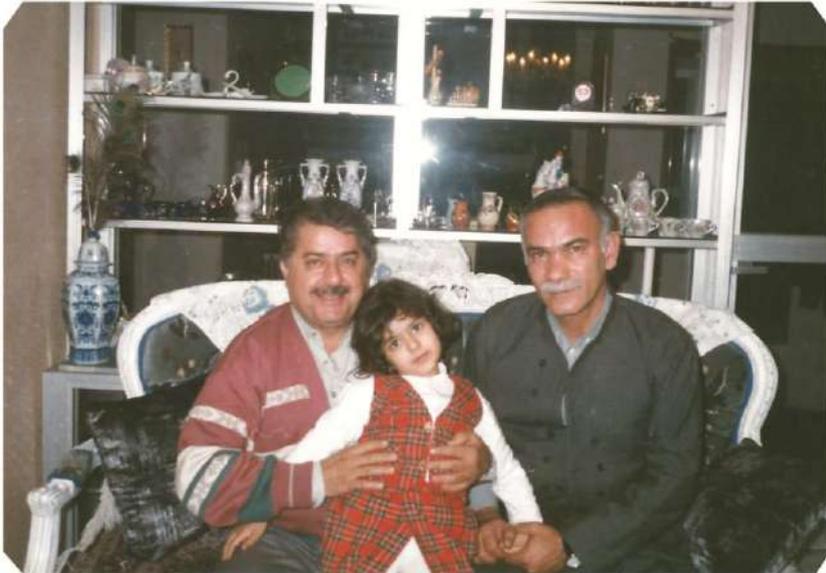
له‌گه‌ل د. رافد ئه‌دیپ و خیزانه‌که‌ی / بریتانیا - ١٩٧٥

یاسین خه‌لیل

مام جهلال، فاروق مهلا مستهفا، لهگه‌ل زه‌ریا و زینگ (کوپانی فاروق مهلا
مستهفا)، قه‌لاچوالان، ۱۹۹۱

نه‌وشیروان مستهفا، زنویر، فاروق مهلا مستهفا

له چه په وه: زهریا، هاورپی عه زیز محمه د، زرنګ، فاروق مه لا مسته فا، زینۆ

کامهران محمه د ئه حمه د (کامهرانی تاپۆ)، فاروق مه لا مسته فا

په خشان مستهفا موفتی، زنویر فاروق مهلا مستهفا

له چه پوهه: فاتمه (باچی)، مونیره، دلسوز (خوشکه زای فاروق مهلا مستهفا)

زرنگ و زینۆ

زه‌ریا و زرنگ

ئەختەر مهلا مستهفا، زنویر فاروق مهلا مستهفا،

سلیمانی، ۱۹۹۳/۵/۱۵

په‌خشان مسته‌فا موفتی، فاروق مه‌لا مسته‌فا

له پاسته وه: ته حسين قادر، سهروه قادر، فاروق مهلا مستهفا، زنویر،
 زینۆ، سهردار قادر، په خشان مستهفا موفتی، زهریا، زرنګ، نه ورۆزی ۲۰۱۵

له پاسته وه: شوان، زینۆ، په خشان مستهفا موفتی، فاروق مهلا مستهفا،
 زهریا، زنویر، زرنګ

د. شیرکو عه بدوللا، پاسار شیرکو، ده زگای رووناکییری دواروژ، ٢٠١٧

من كه ئەم قسانە ئەكەم ئازار دلم ئەگوشیت وەك
حەسرەتێك بۆ ئەو رۆژە شكۆدارانەى خەباتكردن بۆ
دروستكردنەوهى پەيوەندى و بنیادنانەوهى رێكخراوه
حیزبىيەكان لە بارودۆخێكدا كە لە هەموو هەنگاویك و
لە هەموو پێچێكدا مردن و دەستگیرکردن هەپەشەى لى
ئەكردین. ئەوانە رۆژگارێكن كە هەتا ئەمەرم هەمیشە بە
یادیانەوه ئەژیم و شانازییان پێوه ئەكەم.